

Doktorski rad predstavlja autorsko djelo.
Niti jedan dio sadržaja ovog doktorskog rada nije dopušteno kopirati, umnožavati,
snimati, montirati ili prikazivati bez odobrenja autorice.

Sveučilište u Zagrebu

FILOZOFSKI FAKULTET

Silvija Banić

**RANONOVOVJEKOVNE TKANINE
S UZORKOM NA LITURGIJSKIM
PREDMETIMA ZADARSKE
NADBISKUPIJE**

Svezak II.

DOKTORSKI RAD

Zagreb, 2016.

Doktorski rad predstavlja autorsko djelo.
Niti jedan dio sadržaja ovog doktorskog rada nije dopušteno kopirati, umnožavati,
snimati, montirati ili prikazivati bez odobrenja autorice.

Zaštitićeno
autorskim pravima

Sveučilište u Zagrebu

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Silvija Banić

**EARLY MODERN PATTERNED TEXTILES
ON LITURGICAL ITEMS
IN ARCHDIOCESE OF ZADAR**

Volume II.

DOCTORAL THESIS

Zagreb, 2016.

Zaštitićeno
autorskim pravima

Sveučilište u Zagrebu

FILOZOFSKI FAKULTET

Silvija Banić

**RANONOVOVJEKOVNE TKANINE
S UZORKOM NA LITURGIJSKIM
PREDMETIMA ZADARSKE
NADBISKUPIJE**

Svezak II.

DOKTORSKI RAD

Mentor: dr. sc. Radoslav Tomić, red. prof.

Zagreb, 2016.

Zaštitićeno
autorskim pravima

Sveučilište u Zagrebu

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Silvija Banić

**EARLY MODERN PATTERNED TEXTILES
ON LITURGICAL ITEMS
IN ARCHDIOCESE OF ZADAR**

Volume II.

DOCTORAL THESIS

Supervisor: Prof. Ph. D. Radoslav Tomić

Zagreb, 2016.

Zaštitićeno
autorskim pravima

Napomene uz katalog tkanina

Kazalo kataloga je oblikovano tako da pruža uvid u količinu predmeta, vrste predmeta, okvirno vrijeme nastanka (tkanine iz XVI., XVII. i XVIII. stoljeća su razdvojene naslovima koji označavaju početak novog stoljeća) te podrijetlo predmeta (mjesto nalaza odnosno smještaja).

Redoslijed predmeta u katalogu je utvrđen poštujući istovremeno vrijeme nastanka (kronološki slijed) i dekorativnu tipologiju tkanine. Budući da su se u istim, kraćim razdobljima unutar sveukupno obuhvaćenog perioda (kraj XV. – kraj XVIII. stoljeća) odnosno tijekom istih nekoliko desetljeća istovremeno tkale tkanine čiji su uzorci tipološki različiti, bilo je ujedno nužno grupirati ih i prema odrednicama uzorka.

Naslovi kataloških jedinica se sastoje od dva dijela. U drugom dijelu naslova je sadržan podatak o vrsti predmeta (npr. fragment, dalmatika, misni ornat, procesijsko sjenilo itd.). Prvi dio naslova pruža informaciju o podrijetlu predmeta odnosno o mjestu nalaza. Iako velik broj analiziranih tkanina pripada samostanima (lokacija i titular kojih se u tom slučaju navode u ovom dijelu naslova), ipak su brojniji oni predmeti koji su pronađeni na području župā. Da bi se postigla ujednačenost naslovā u tom dijelu, odlučeno je da se svugdje navodi sjedište i titular župe umjesto konkretnog mjesta gdje je predmet zatečen. Naime, mnogi predmeti nisu pronađeni u crkvama (sakristijama) nego u župnim kućama. Također, nisu svi liturgijski predmeti zatečeni u župnim crkvama, nego u grobljanskim crkvama [usp. Dračevac Ninski, Kat. 292], drugim mjesnim crkvama [usp. Pašman, Kat. 185] i kapelama. Kao primjer navodim i dijelove ruha pronađene u sakristiji crkvice Gospe Dubovice [Kat. 170 i 171], koja pripada župi sv. Leonarda u Dragovama (Dugi otok) te je stoga u prvom dijelu naslova tih kataloških jedinica navedena župa u Dragovama, a mjesto nalaza je istaknuto unutar same jedinice. Treba spomenuti i primjer Novigrada, u kojemu su gotovo svi liturgijski predmeti od povijesnih tkanina bili pohranjeni u depou Zavičajnog muzeja, te slučaj zadarske katedrale sv. Stošije iz čije su sakristije – vjerojatno tijekom druge polovine 1990.-ih godina – bili izmješteni predmeti od povijesnog tekstila i veza. Prvotno su prebačeni u prizemne prostorije Nadbiskupske palače a naknadno su pohranjeni u Ordinarijatu Zadarske nadbiskupije. Budući da je moguće da se među tim ruhom nalazi i, primjerice, ono koje je pripadalo crkvi Gospe od Zdravlja, odlučeno je da se podrijetlo / vlasnik svih ti predmeta navodi kao »Zadar, župa sv. Stošije«.

Onim otočnim mjestima koja bi široj javnosti mogla biti manje poznata (npr. Zapunel, Savar, Soline itd.) je pridruženo i ime otoka, osim dakako uz mjesta istoimena otoku (npr. Molat, Ist, Vrgada, Premuda).

Gotovo svi predmeti koji su pronađeni na područjima župā su u razdoblju između 2008. i 2012. godine doneseni u prostorije Ordinarijata Zadarske nadbiskupije gdje su objedinjeni sa tekstilnim liturgijskim predmetima koji pripadaju katedralnoj župi sv. Stošije a koji su se tu već nalazili. Time je formirana Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, s ciljem trajne i primjerene pohrane predmeta od povijesnih tekstila kojima je, nažalost, u župama gdje su zatečeni prijetilo propadanje ili nestajanje. Svaki je predmet označen plastificiranom ceduljicom na kojoj je naveden vlasnik (mjesto nalaza), datum ulaska u Zbirku te inventarna oznaka. Ovisno o veličini, predmeti su pohranjeni u ladice ili kutije, označene brojevima. U kataloškim jedinicama predmetā koji se čuvaju u Zbirci tekstila Zadarske nadbiskupije navedeni su brojevi ladicā ili kutijā u kojima se nalaze te pripadajuće inventarne oznake. Na taj je način svim budućim zainteresiranim stranama olakšano snalaženje u Zbirci koja obuhvaća pedeset kutija i približno šezdeset ladića.

Mnogi predmeti obuhvaćeni Katalogom su tijekom posljednjih godina bili podvrgnuti konzervatorsko-restauratorskim radovima. U tim slučajevima se navodi ustanova ili restaurator tekstila koji je provodio zahvat te razdoblje kada je poduzet.

Naposljetku ističem da sam autorica svih mikro-snimaka načinjenih digitalnim povećalom (Dino-Lite) koje su donesene u I., II. i III. Dodatku katalogu (Table CCC – CCCXXXVI). Nadalje, autorica sam svih fotografija i rekonstrukcija kojima su ilustrirane kataloške jedinice (Table I – CCXCIX) izuzev sljedećih: fotografija oltarnika iz škrinje sv. Šimuna (Sl. 35) je preuzeta iz monografije autora Ive Petricolija, kako je istaknuto i u kataloškoj jedinici; fotografije označene kao Sl. 94, Sl. 99, Sl. 100a i Sl. 285a je 2010. godine snimio Živko Bačić dok mi je fotografiju oznake Sl. 168 (nepoznatog autora) ljubazno ustupila opatica samostana benediktinki sv. Margarite u Pagu, sestra Benedikta Halilović. Mladen Košta (Studio Pixel, Zadar) je izradio rekonstrukciju raporta tkanine na procesijskom sjenilu iz Solina (Sl. 173d) kao i rekonstrukcije izvornog izgleda dvaju baršuna na misnici iz Novigrada (Sl. 521 i 52m).

I. XVI. STOLJEĆE

1. Lukoran (otok Ugljan), župa sv. Lovre

Misnica

DIMENZIJE: 101.5-97.5 x 70.5-62 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, u dominantnoj *bordeaux* boji s neznatnim mjestimičnim uplitanjem maslinasto zelenih niti (*melangé*), 120 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – po tri u svakom prolazu, *bordeaux* boje, 35 prolaza po cm.

Klasični damast čija je podloga dekoru tkana u reversu petoveznog satena (preskok 3) a dekor u aversu petoveznog satena (preskok 2).

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Širina desnog iznosi 1.5 cm, dok je lijevi širok 1.4 cm. Oba ruba završavaju dvama krupnjim končićima predenim raznobojnim svilenim nitima. Slijede četiri tanja svilena končića maslinasto zelene boje, vezana u taftu. Unutarnji dio rubova je tkan na naizmjencične tri zelene i dvije bijele pruge, tkane svilenom osnovom u tehnički petoveznog satena (zelene pruge) i kepera 3/1 Z (bijele pruge).

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 46 x 29.5 cm

DATACIJA: kraj XV. - početak XVI. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija

OPIS: za krojenje predmetne misnice je upotrijebljeno desetak komada damasta različitih dimenzija. Riječ je o nešto mlađoj varijanti damasta renesansne dekorativne tipologije *a' cammini* ili *de' cammini* koji su na tržištu svilenu tkaninu posebno prisutni tijekom druge polovine XV. stoljeća. Odlikuje ih strogo simetričan dekor čija su glavna odlika veliki razvedeni obruči koji se nižu u redovima a međusobno su povezani stiliziranim vegetabilnim sponama te poput prstenova umetnutim krunama. Iako na misnici iz Lukorana nije prisutan komad damasta sačuvan u punoj visini (od desnog do lijevog ruba), izvorni izgled raporta se može sagledati na izrazito bliskom – gotovo posve identičnom – damastu svjetlo zelene boje sačuvanom na misnom ornatu iz katedrale sv. Lovre u Trogiru a koji se sastoji od pluvijala, dalmatike, tri manipula i jedne štole. Zahvaljujući velikoj i dobro očuvanoj površini trogirskog pluvijala [Ilustracije uz raspravu, Sl. 111], razvidno je da se dekor damasta gradi nizanjem para cjelovitim polilobnih obruča koji zauzimaju čitavu visinu tkanine (koja između rubova mjeri 60 centimetara). Svaki obruč, koji se prekida u donjem segmentu, odlikuje

udvojeni okvir sa sedam šiljastih završetaka. Unutar svakog od njih je jednaki, strogo simetrični motiv stiliziranog češera iz kojih radijalno izbijaju manji, plošni cvjetovi, naizmjenično prikazani frontalno i bočno. Prostor između obručâ je gusto ispunjen kompozicijama bliskima motivu iz unutrašnjosti obruča, koje su međusobno povezane stiliziranim rascvalim i razlistalim sponama, među kojima su mjestimično ubaćene i krune. Uočavaju se i podudarnosti u pogledu dimenzija raporta (trogirski mjeri 43.5 x 30 cm) te konstrukcije rubova: iako su na trogirskom pluvijalu nažalost fragmentarno sačuvani, vidljivi su ostaci unutrašnje ružičaste i vanjske bijele pruge (ružičasta je tkana u satenu, a bijela u keperu). Dakle, jednako kao i na primjerku iz Lukorana, bijela je pruga tkana u keperu dok je druga izvedena u satenu. Različite boje »satenske« pruge mogu se protumačiti različitim bojilima korištenim za bojanje svilenih niti kojima su damasti istkani. Zbog širine rubova te tkanja na pruge može se pretpostaviti da je riječ o proizvodima sjeverno talijanske tkalačke manufakture. Zanimljivo je da lukoranski i trogirski damast povezuju i pomalo neobične prozvodne mane koje se uočavaju njihovim pomnijim pregledom. Ljubičaste niti osnove lukoranskog damasta su pomiješane sa zelenim nitima, a niti osnove lijeve polovice trogirskog damasta su nešto tamnije od onih na desnoj polovici. To se nikako ne može tumačiti kao smisleni tkalački postupak u svrhu postizanja određenih vizualnih efekata, nego kao pokazatelj da je riječ o nešto inferiornijim proizvodima, moguće izričito namijenjenih izvozu (*da navegar*). Također zaključku ide u prilog i manja visina raporta te svojevrsni nedostatak inventivnosti u njegovom kreiranju. Zbog sličnosti u dekoru, tkanju i dimenzijama raporta lukoranski se damast može usporediti s fragmentarno sačuvanim primjerkom u Kunstegegewerbemuseum der Stadt u Kölnu (dimenzije raporta 42.5 x 30.5 centimetara). Tkan je svilenom osnovom i potkom jarkozelene boje u konstrukciji petoveznog satena, datiran je u posljednju četvrtinu XV. stoljeća, a za podrijetlo se navodi Italija.¹ U Museo Civico d'Arte u Modeni čuva se fragment plavog damasta kojeg ovdje ne vrijedi navesti samo zbog slično osmišljenog dekora nego i zbog konstrukcije (petovezni saten). Širina raporta iznosi 29.5 centimetara a lijevi rub je širok centimetar. Datiran je u razdoblje kraja XV. i početka XVI. stoljeća a kao podrijetlo se razmatraju Milano i Firenca.² Damaste dekorativno bliske lukoranskom sam, osim u Trogiru, evidentirala i u franjevačkom samostanu Male braće u

¹ Barbara Markowsky, *Kunstgewerbemuseum der Stadt Köln. Europäische Seidengewebe des 13.-18. Jahrhunderts*, Köln, Kunstgewerbemuseum der Stadt Köln, 1976., str. 134 (kat. 46).

² Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri (ur.), *La Collezione Gandini. Tessuti del Medioevo e del Rinascimento*, Bologna, Bononia University Press, 2010., str. 176 (kat. 99).

Dubrovniku (zelene boje),³ katedrali Uznesenja Blažene Djevice Marije u Krku (tamnije zelene boje, od kojeg su se sačuvala samo dva fragmenta naknadno prišivena na antependij od tkanina iz XVI. – XVII. stoljeća) te u zbirci tekstila župe Rođenja Blažene Djevice Marije u Skradinu (fragment crvenog damasta, sekundarno upotrijebljen za izradu burse).

BORTE: rubna je široka 2 a razdjelna 3.4 cm. Tkane su potkom od finog lana svijetle boje te svilenom osnovom žute boje koje mjestimično lebde (*liseré* efekt osnove) tvoreći na taj način *cannelé* uzorak uz rubove i pravilne, saćaste rombove koji se nižu središnjih dijelom [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 71]. Datiraju u XVIII. stoljeće.⁴

PODSTAVA: laneno platno izbljedjele ljubičaste boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Lovre

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 4,

M-T-15/02-214

FOTOGRAFIJE: Sl. 1a, 1c; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen; uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

³ Silvija Banić, *Damast i vez iz druge polovine 15. stoljeća na misnom ornatu u Franjevačkom samostanu u Hvaru*, u: *Ars Adriatica*, Časopis Odjela za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zadru, 1, 2011., str. 117 – 132 (121).

⁴ Usp. Thessy Schoenholzer Nichols – Iolanda Silvestri (ur.), *La Collezione Gandini. Merletti, ricami e galloni dal XV al XIX secolo*, Modena, Franco Cosimo Panini Editore, 2002., str. 328, 342 (kat. 623).

2. Zaton, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Misnica i manipul

DIMENZIJE: 103.5-100 x 68-60.5 cm, 86 x 19-10.5 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, jarko zelene boje, 120 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više niti sukanih u blagom *Z* smjeru, jarko zelene boje, 35 prolaza po centimetru

Klasični damast čija je podloga dekoru tkana u reversu petoveznog satena (preskok 3) a dekor u aversu petoveznog satena (preskok 2).

RUBOVI: djelomično je sačuvan desni rub. Vidljiva je pruga tkana svilenom osnovom zelene boje u keperu 4/1 *Z*. Postranični dijelovi ruba tkani u petoveznom satenu svilenom osnovom iste boje.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 84 cm x ?

DATACIJA: kraj XV. - početak XVI. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija

OPIS: za izradu misnice i manipula je upotrijebljeno više fragmenata damasta koji je, uz prethodno opisan primjerak, jedina tkanina dekorativne tipologije *a' cammini* (ili *de' cammini*) do danas sačuvana na području Zadarske nadbiskupije. Iako ni na misnici iz Zatona nije prisutan nijedan komad damasta sačuvan u punoj visini (od desnog do lijevog ruba), izvorni izgled raporta se može predstaviti na gotovo posve identičnom damastu zagasito ljubičaste boje sačuvanom na pluvijalu u Novoj crkvi u Šibeniku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 112]. Konstruiran je na jednak način - podloga dekoru je tkana u reversu petoveznog satena a dekor u aversu petoveznog satena, a dimenzije raporta iznose 91.5 x 30 cm. Već se na prvi pogled uočava kompozicija dekora različita onoj na damastu iz Lukorana. Dok se na lukoranskom primjerku dva obruča pravilno nižu u vertikalnom slijedu, ovdje su raspoređeni u rasteru šahovske ploče. U jednom redu vidimo par cjelovitih polilobnih obruča koji zauzimaju čitavu visinu tkanine (koja iznosi 60 centimetara između rubova), dok se naredni redovi sastoje od jednog središnjeg cjelovitog obruča flankiranog dvjema polovicama obruča. Unutar svakog obruča je jednak, strogo simetričan motiv stiliziranog češera iz kojih radijalno izbijaju manji, plošni cvjetovi, naizmjenično prikazani frontalno i bočno. Prostor između obruča je gusto ispunjen nizovima motiva bliskom češeru u njihovom središtu a povezani su stiliziranim

rascvalim i razlistalim granama mjestimično spojenim krunama. Misni ornat skrojen od damasta svijetlo zelene boje sličnog dekora sačuvao se u Enni na Siciliji. Uočavaju se podudarnosti u visini raporta (98 centimetara) te u rezultatima tehničke analize: i ovdje je riječ o damastu čiji je dekor tkan u aversu petoveznog satena a podloga dekoru u reversu, te je i gustoća tkanja gotovo identična (120 prolaza po centimetru za osnovu i 32 za potku). Damast je datiran u prvu polovinu XVI. stoljeća a kao mjesto nastanka je predložena Španjolska.⁵ Bliski crveni primjerak pripada Zbirci Abegg u Riggisbergu a objavljen je kao mogući proizvod milanske manufakture.⁶ Milanskim proizvodom se smatra i damast tkan svilenim nitima bojanim skupocjenom *alessandrino* nijansom, čiji se fragment čuva u Ermitažu u Sankt Peterburgu. Izveden je u aversu i reversu petoveznog satena s 110 prolaza osnove i 37 prolaza potki a dimenzije raporta iznose 85 x 30.2 centimetra.⁷ Nažalost, na damastima u Enni i Ermitažu se nisu sačuvali rubovi te tehnička usporedba u tom dijelu nije moguća. Ipak, zbog očitih podudarnosti u širini i konstrukciji rubova sačuvanih na našim primjercima, može se zaključiti da su damasti iz Lukorana, Trogira, Zatona i Šibenika nastali u istom proizvodnom središtu. Svi su rubovi široki oko 1.2 centimetar a tkani su na pruge naizmjenično izvedene u satenu i keperu. Dok su pruge damasta manjeg raporta i jednostavnije kompozicije tkane svilenim osnovama različitih boja (Lukoran, Trogir) uočavamo da su pruge primjeraka s rasterom šahovske ploče također tkane u istim konstrukcijama, ali nitima jednakih nijansi. Kao prilog tezi da su nastali u istom središtu proizvodnje ide i visina tkanine koja (između rubova) iznosi 60 centimetara. Jednako kao i rubovi izvedeni na pruge i taj nas podatak može uputiti na venecijanske manufature, u kojima su se damasti tkali u visini od jednog lakta. Venecijanski lakat je u slučaju mjerjenja svilenih tkanina iznosio 63.8 centimetara – što nas dovodi do visine koju bi naši damasti imali zajedno sa svojim rubovima.⁸ Kao izrazito kvalitetne *a cammini* damaste iz druge polovine XV. stoljeća sačuvane u našim krajevima, ovdje vrijedi navesti one na dijelovima misnih ornata u

⁵ Giuseppe Cantelli (ur.), *Magnificenza nell'arte tessile della Sicilia centro-meridionale. Ricami, sete e broccati delle Diocesi di Caltanissetta e Piazza Armerina*, Vol. II., Palermo, Giuseppe Maimone Editore, 2000., str. 336 – 339 (kat. 1).

⁶ Chiara Buss (ur.), *Silk Gold Crimson. Secrets and Technology at the Visconti and Sforza Courts*, Milano, Silvana Editoriale Spa, 2009., str. 58.

⁷ Chiara Buss, *nav. dj.*, 2009., str. 106 – 107.

⁸ Usp. Lisa Monnas, *Loom widths and selvedges prescribed by Italian silk weaving statutes 1265-1512 : a preliminary investigation*, u: *Bulletin du CIETA*, 66, 1988., str. 35 – 44 (35, 36).

samostanu franjevaca Gospe od Milosti u Hvaru,⁹ katedrali sv. Tripuna u Kotoru,¹⁰ riznici zagrebačke katedrale,¹¹ Dijecezanskom muzeju u Zagrebu,¹² franjevačkom samostanu sv. Križa u Osijeku¹³ te u franjevačkom samostanu sv. Duha u Požegi.¹⁴ Dekorativno bliske damaste sam - osim u Šibeniku - evidentirala u franjevačkom samostanu Male braće u Dubrovniku (zelene boje),¹⁵ katedrali sv. Marije u Osoru (ljubičaste boje), crkvi sv. Ivana u Šibeniku (svjetlo zelene boje) te u župnoj kući u Makarskoj (zelene boje). Naponsljetu vrijedi upozoriti na izglednost da su misnica i manipul, zatečeni u sakristiji župne crkve u Zatonu, izvorno pripadali zadarskoj katedrali, odnosno da su ovoj župi u nepoznato vrijeme prepušteni na korištenje a zajedno sa drugim dijelovima misnih ornata za koje će biti argumentirano da su izvorno pripadali katedrali sv. Stošije [usp. Kat. 43, 84, 96, 178, 262].

BORTE: rubna je široka 2, a razdjelna 3.3 cm. Temeljna osnova i potka kod obje borte su lanene niti žute boje. Dodatna potka je srebrni *filé* s jezgrom od žute svile dok se u smjeru osnove pruža i srebrna *lamella*. Ornament razdjelne borte je razrađeniji a čini ga središnja pleterna vrpca flankirana nizom umnoženog detalja koji podsjeća na »riblji mjehur« [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 2]. Dekor rubnih borti je jednostavniji te se ujedno češće zatječe na

⁹ Silvija Banić, *Liturgijsko ruho*, u: *Milost susreta. Umjetnička baština Franjevačke provincije Sv. Jeronima*, (ur.) Igor Fisković, Zagreb, Galerija Klovićevi dvori, 2010., str. 320 – 330 (322, 323); Silvija Banić, *nav. dj.*, 2011., str. 117 – 132.

¹⁰ Jelena Ivoš, *Liturgijsko ruho*, u: *Zagovori svetom Tripunu. Blago Kotorske biskupije*, (ur.) Radoslav Tomić, Zagreb, Galerija Klovićevi dvori, 2009., str. 316 – 335 (330, 331); Silvija Banić, *nav. dj.*, 2011., str. 123.

¹¹ Jelena Ivoš, *Crkveno ruho Rznice zagrebačke katedrale i Dijecezanskog muzeja*, u: *Sveti trag – devetsto godina umjetnosti Zagrebačke nadbiskupije 1094.-1994.*, (ur.) Tugomir Lukšić – Ivanka Reberski, Zagreb, Muzejsko-galerijski centar – Institut za povijest umjetnosti – Zagrebačka nadbiskupija, 1994., str. 407 – 422 (411).

¹² Mirela Ramljak Purgar – Dora Kušan Špalj, *Zbirka misnog ruha Dijecezanskog muzeja Zagrebačke nadbiskupije – inventarizacija i zaštita*, u: *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske*, 26-27, Zagreb, 2000.-2001., str. 120 – 138 (123, 125); Mirela Ramljak Purgar, *Dijecezanski muzej Zagrebačke nadbiskupije. Zbirka misnog ruha / inventarizacija*, dokumentacija Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu kulturne i prirodne baštine, Odjela za istraživanje i informacijsko-dokumentacijsku djelatnost, Odsjeka za istraživanje, Sv. 1, Zagreb, listopad 1997., kat. 97. /3/ (bez pag.)

¹³ Jelena Ivoš, *Liturgijska odjeća franjevaca*, u : *Mir i dobro – umjetničko i kulturno naslijeđe Hrvatske franjevačke provincije Sv. Ćirila i Metoda o proslavi stote obljetnice utemeljenja*, (ur.) Marija Mirković, Zagreb, 1999., str. 303 – 313 (305, 306).

¹⁴ Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 1999., str. 305.

¹⁵ Silvija Banić, *nav. dj.*, 2011., str. 121.

liturgijskom ruhu: sastoje se od četverolatičnih cvjetova postavljenih u prazninama između stilizirane udvojene izvijene vrpce [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 171].

PODSTAVA: laneno platno blijedozelene boje

STANJE: dobro; oštećenja damasta u vidu gubitka boje i neznatnijih pucanja niti osnove su vidljiva u gornjem predjelu prednje strane misnice

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 4, M-T-15/02-210a, manipul u kutiji br. 1, Man-T-15/02-210b

FOTOGRAFIJE: Sl. 2a, 2b; priložen mikro-snimak ostatka desnog ruba; priložena fotografija razdjelne borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; misnica uvrštena u postav izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

3. Zadar, samostan benediktinki sv. Marije

Sedam fragmenata; ostaci dviju dalmatika, od kojih je naknadno bio načinjen antependij
DIMENZIJE: 60.5 x 15 cm, 37 x 9.5 cm, 21.5 x 38 cm, 12.5 x 39 cm, 19 x 38.5 cm, 15.5 x
44 cm, 43.5 x 15 cm

VRSTA TKANINE: *velours relevé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti suke u S smjeru, *beige* boje, 120 prolaza po centimetru
- Osnova flora: svila, grimizno crvene boje, 60 prolaza po centimetru
- Potka: svila, *beige*, 42 prolaza po centimetru
- Željezni štapići (umetala su se dva štapića zbog postizanja dviju različitih razina rezanja): umetnuti nakon svakog trećeg prolaza potke

Velours relevé; monokromni baršun rezan na dvije visine

RUBOVI: na fragmentu (dimenzija 60.5 x 15 cm) djelomično je sačuvan desni rub, u širini od 0.8 cm. Tkan je u konstrukciji satena, zelenom svilenom osnovom, sa središnjom bijelom prugicom.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi (pretpostavljena visina 58 centimetara)

DIMENZIJE RAPORTA: 43.5 x 30.5 cm

DATACIJA: prva polovina XVI. stoljeća (oko 1544. godine ?)

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: vrijednost baršuna od kojeg se do danas očuvalo tek sedam fragmenata – prema jednom izvoru bilo ih je »24 komada raznih veličina«¹⁶ – bila je prepoznata još pri formiranju Stalne izložbe crkvene umjetnosti u Zadru, u kojoj su bili izloženi sve do infrastrukturne obnove izložbenih prostorija tijekom druge polovine 1990.-ih godina. Tad je odlučeno da baršun više neće biti dijelom postava te se danas čuva u samostanu, unutar izložbenog ostakljenog okvira izrađenog 1974. godine. »Reljefni« (*alto-basso, controtagliato*) baršuni su izrazito skupocjene tkanine čiji su zahtjevan postupak izrade venecijanske manufakture usavršile još početkom XV. stoljeća, a vrsni primjerici baršuna iz XV. stoljeća čiji je uzorak dijelom ili u cijelosti izведен tehnikom *controtagliato* sam dosad zabilježila u nekoliko zbirki u Hrvatskoj.¹⁷ Ovdje je riječ o primjerku posebne tipologije venecijanskih »reljefnih« baršuna

¹⁶ Zdenka Munk – Vanda Pavelić Weinert, *Mira Kovačević-Ovčačik: restaurirani tekstil - retrospektiva*, Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt, 1976., kat. 42 (bez pag.)

¹⁷ Istočem i da sam poveći komad baršuna dekorativne tipologije a griccia, izvedenog u kompleksnoj kombinaciji tehnika *a inferriata* i *controtagliato*, a od kojega je bio skrojen pluvijal koji je pripadao župnoj crkvi u

koji su u stručnoj literaturi poznati kao »senatorski« ili »duždevski« baršuni iz razloga što su se od njih krojile toge i štole visokih dužnosnika Presvjetle: senatorā, prokuratorā sv. Marka i članova Vijeća desetorice. Potvrda tomu su brojni portreti naručeni od Tiziana,¹⁸ Tintoretta, Leandra Bassana, Tiepola i drugih mletačkih slikara, koji ujedno svjedoče da je ova vrsta baršuna u tu svrhu bila korištena približno od prve četvrtine XVI. pa sve do 1797. godine. Ne može se sa sigurnošću odgometnuti da li su se tkali u čitavom tom razdoblju ili su štole na portretima iz XVIII. stoljeća zapravo stariji primjeri koji su se čuvali i prosljeđivali svakom narednom nositelju dužnosti. Do danas se u svijetu sačuvao značajan broj »senatorskih« baršuna koji su gotovo uvijek tkani grimizno bojanim svilenim nitima – kakvi se uostalom vide na štolama i togama svih uprizorenih velikodostojnika – no zanimljivo je da postoji i nekoliko primjeraka u modro-ljubičastoj (*paonazzo*) boji.¹⁹ S lakoćom se prepoznaju ne samo po »reljefnom« načinu tkanja nego i po nekoliko karakterističnih dekorativnih elemenata koji se zatječu na gotovo svim primjercima, odnosno po parovima »koncentrično« oblikovanih rozeta koje su naglašeno tordiranim »granama« povezane s krunama koje ih nadvisuju. Ivo Petricoli je zadarske fragmente uvrstio u katalog Stalne izložbe crkvene umjetnosti kao »komade striženog baršuna« nastalog u Veneciji na razmeđi XV. i XVI. stoljeća. Umjesto opisa, samo spominje »striženjem izrađene cvjetne ornamente« te navodi da je »baršun pripadao dalmatikama, a kasnije antependiju pod br. 94« aludirajući na predoltarnik izveden od ovog baršuna te ukrašen vezenim cjelinama koje su izvorno također pripadale dalmatikama.²⁰ Rečenih osam vezenih kompozicija pravokutnog oblika izvorno je svakako pripadalo dvjema dalmatikama, koje su ukrašavali sa prednje i leđne strane.²¹ Nasreću, baršun

Kanfanaru, prepoznala u zbirci tekstila Museo Civico d'Arte Antica u Torinu; Silvija Banić, *Tragom nestalih tekstilnih umjetnina: renesansni baršun pluvijala iz Kanfanara u Torinu*, u: *Kvartal – kronika povijesti umjetnosti u Hrvatskoj*, XII-3/4, 2014.c, Zagreb, Institut za povijest umjetnosti, str. 57 – 63.

¹⁸ Tizianovu *Pala Pesaro* (između 1519. i 1526., Venecija, Santa Maria Gloriosa dei Frari, glavni oltar) vrijedi posebno istaknuti budući je toga jednog od portretiranih naručitelja pale - Francesca Pesara - najraniji dosad poznati prikaz insignije mletačkog senatora izrađene od ovakvog baršuna.

¹⁹ Adolph S. Cavallo, *Textiles: Isabella Stewart Gardner Museum*, Boston, The Trustees, 1986., str. 168.

²⁰ Ivo Petricoli, *Umjetnička baština samostana Sv. Marije u Zadru*, u: *Kulturna baština samostana Sv. Marije u Zadru*, (ur.) Grga Novak – Vjekoslav Maštrović, posebno izdanje *Radova Instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, 13-14, 1967., str. 63-102 (97); Ivo Petricoli, *Stalna izložba crkvene umjetnosti Zadar*, Zadar, Stalna izložba crkvene umjetnosti Zadar, 1980., str. 111 (kat. 95).

²¹ Jasnija predodžba izvornog izgleda dalmatikā se može steći usporedbom sa fotografijama dviju dalmatika sačuvanih u župnoj crkvi Uznesenja Marijina u mjestu Serina (Bergamo, Lombardija) te s dalmatikom u crkvi

se do danas sačuvao u dovoljnom broju fragmenata da možemo izvesti konkretnе zaključke o izvornom izgledu njegovog raporta. Dominantan motiv su rozete koje čini središnji stilizirani cvijet okružen dvama koncentričnim obručima profiliranim poput obrisa stiliziranih peterolatičnih ruža. Visinu baršuna zauzimaju dvije ovakve rozete. Nadvisuju ih heraldički oblikovane krune sa tri izdanka u obliku hrastovog lista. Rozete, odnosno krune, povezane su tordiranim spojnicama a preostali međuprostor je ispunjen sa malim peterolatičnim cvijetom, izdankom vitice u obliku pupoljka te sa jednim manjim profiliranim obručem u središtu kojeg je zatvoreni plod mogranja. Ti nas elementi dovode do dva baršuna koja su zadarskom izrazito bliska (gotovo posve identična). Od prvog je skrojen veličanstveni pluvijal sačuvan u bazilici Santa Maria Assunta u Gandinu kod Bergama. Višekratno je objavlјivan, a datiran je u prvu polovicu, odnosno na početak XVI. stoljeća.²² Drugi značajan komparativni primjerak je baršun pluvijala u Art Institute of Chicago, datiran oko 1500. godine.²³ I na baršunu u Chicagu se ponavljaju svi spomenuti elementi, te se čak i u dimenzijama (visini) raporta čini podudarnim sa primjercima u Gandinu i Zadru [vidi Ilustracije uz raspravu, Sl. 113]. Iako u detaljima nisu posve identični, ovoj grupi se mogu približiti primjeri u Musée des Tissus u

sv. Lovre u gradiću Zogno u istoj pokrajini. Vidjeti: Angelo Pinetti (ur.), *Inventario degli oggetti d'arte d'Italia I. Provincia di Bergamo*, Roma, La Libreria Dello Stato, 1931., str. 419, 421, 486.

²² Fanny Podreider, *Storia dei tessuti d'arte in Italia (secoli XII – XVIII)*, Bergamo, Istituto Italiano d'Arti Grafiche, 1928., str. 233; Chiara Buss (ur.), *Tessuti serici italiani 1450 – 1530*, Milano, Electa, 1983., str. 126 – 128; Donata Devoti, *L'arte del tessuto in Europa*, Milano, Bramante Editrice, 1993. [1974.], kat. 105 (bez pag.); Antonio Savoldelli, *Il Museo della Basilica di Gandino a 70 anni dalla fondazione*, Villa di Serio (Bergamo), Edizioni Villadiseriane, 1999., str. 89-90; Chiara Buss, *Le sete operate*, u : AA.VV., *Antiche sete e argenti d'Europa. Fede, arte, commercio in Val Gandino*, Cinisello Balsamo (Milano), Silvana Editoriale, 2000., str. 50 (kat. 16); Roberta Orsi Landini, *Vesti di seta e d'oro*, u: *Seta. Potere e glamour. Tessuti e abiti dal Rinascimento al XX secolo*, (ur.) Roberta Orsi Landini, Milano, Silvana Editoriale Spa, 2006., str. 34 – 55 (42); Daniela Degl'Innocenti – Tatiana Lekhovich, *Lo stile dello Zar. Arte e Moda tra Italia e Russia dal XIV al XVIII secolo*, Milano, Skira, 2009., str. 182 – 183; Silvio Tomasini, *Piviale in velluto »dogale«*, u: AA.VV., *Museo della Basilica di Gandino: sezione arte sacra – Guida storico-artistica*, Cinisello Balsamo (Milano), Silvana Editoriale, 2012., str. 76-79.

²³ Adèle Coulin Weibel, *Two Thousand Years of Textiles. The Figured Textiles of Europe and the Near East*, New York, Pantheon Books, 1952., Sl. 229 (bez pag.); Cyril George Edward Bunt, *Venetian fabrics*, Leigh-on-Sea, Lewis, 1959., tabla 24 (bez pag.); Christa Charlotte Mayer, *Masterpieces of Western Textiles from the Art Institute of Chicago*, Chicago, The Art Institute of Chicago, 1969., str. 65; Christa Charlotte Mayer-Thurman, *Raiment for the Lord's Service: A Thousand Years of Western Vestments*, Chicago, The Art Institute of Chicago, 1975., str. 148 – 149 (kat. 56).

Lyonu,²⁴ Detroit Institute of Arts,²⁵ Metropolitan Museum of Art u New Yorku²⁶ te u Musées Royaux du Cinquantenaire u Bruxellesu.²⁷ U stručnoj literaturi i ostalim izvorima objelodanjen je još niz ovakvih venecijanskih, tzv. »senatorskih« baršuna, međutim komparacijama sa zadarskim primjerkom se uočavaju određeni pomaci u njihovim dekorima - u pogledu visine raporta, izgleda rozeta, veličine i načina oblikovanja kruna te drugačije riješenih elemenata koji ispunjavaju prostor između rozeta. Ovdje treba navesti neke od njih: baršun u venecijanskom Museo Correr,²⁸ dva primjerka u Victoria and Albert Museum u Londonu,²⁹ baršun u londonskoj Zbirci Keir,³⁰ drugi primjerak u Musées Royaux du Cinquantenaire u Bruxellesu,³¹ fragment u Kunstgewerbemuseum der Stadt u Kölnu,³² fragment u Museo del Tessuto u Pratu,³³ fragment u Museo Civico d'Arte u Modeni,³⁴ štolu u

²⁴ Maria Anne Privat Savigny – Marie Hélène Guelton, *Au Temps du Laurent le Magnifique. Tissus Italiens de la Renaissance des collections du Musée des Tissus de Lyon*, Lyon, Livres EMCC, 2008., str. 17, 55, 58 (kat. 48).

²⁵ Adolph S. Cavallo, *Two Italian Renaissance Velvets*, u: *Bulletin of the Detroit Institute of Arts*, 30, 1950-1951., str. 63-66 (65).

²⁶ Nije objavljen. Fotografija i osnovni podaci su dostupni u online katalogu Muzeja u kojem je zaveden pod inventarnim brojem 51.65 (vidi Izvori i neobjavljena djela, WEB izvori).

²⁷ Isabelle Errera, *Musées Royaux du Cinquantenaire. Catalogue d'Étoffes Anciennes et Modernes*, Bruxelles, Vromant, 1927., str. 204, (kat. 221).

²⁸ Fanny Podreider, *nav. dj.*, 1928., str. 234.; Massimo Pavon, *Forme e tecniche nell'arte tessile*, Treviso, Canova, 1972., str. 130; Chiara Buss, *nav. dj.*, 1983., str. 129; Donata Devoti, *nav. dj.*, 1993., kat. 104 (bez pag.); AA.VV., *Una città e il suo museo. Un secolo e mezzo di collezioni civiche veneziane*, (ur.) Madile Gambier – Daniela Ferretti – Giandomenico Romanelli, posebno izdanje *Bollettino – Civici Musei Veneziani d'Arte e di Storia*, N.S. 30, 1988., str. 234 (kat. VII. 38).

²⁹ Lisa Monnas, *Merchants, Princes and Painters. Silk Fabrics in Italian and Northern Paintings 1300 – 1550*, London, Yale University Press, 2008., str. 257; Lisa Monnas, *Renaissance Velvets*, London, V&A Publishing, 2012., str. 126 – 129.

³⁰ Monique King – Donald King, *European Textiles in the Keir Collection 400BC to 1800 AD*, London, Faber and Faber, 1990., str. 131 – 132 (kat. 90).

³¹ Isabelle Errera, *nav. dj.*, 1927., str. 205 (kat. 221^A).

³² Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 151 (kat. 89).

³³ Rosalia Bonito Fanelli (ur.), *Il museo del tessuto a Prato. La donazione Bertini*, Firenze, Centro Di, 1975., str. 77.; Rosalia Bonito Fanelli, *Five Centuries of Italian Textiles: 1300-1800. A selection from the Museo del Tessuto Prato*, Firenze, Conti Tipocolor, 1981., str. 78; Rosalia Bonito Fanelli (ur.), *Cinq siècles de textiles italiens / Cinque secoli di tessuti italiani*, Firenze, Electa, 1983., str. 28 – 29; Tamara Boccherini (ur.), *Il Museo del Tessuto di Prato*, Milano, Skira, 1999., str. 47; Marina Carmignani, *Tessuti ricami e merletti in Italia dal Rinascimento al Liberty*, Milano, Electa, 2005., str. 44.

³⁴ Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri (ur.), *nav. dj.*, 2010., str. 183 (kat. 117).

Museo di Palazzo Mocenigo³⁵ te štolu u Museo Correr u Veneciji.³⁶ Naponsljetu treba navesti nekoliko misnica skrojenih od ovakvih baršuna koje su poznate u stručnoj literaturi. Iako ne posve identičan zadarskom primjerku, baršun misnice sačuvane u mjestu Sesto al Reghena kod Portogruara (Furlanija) umnogome mu je blizak. Uočavaju se podudarnosti u izgledu elemenata smještenih u prostor između rozeta (cvijet s plodom mogranja u središtu, pupoljasti izdanak te manji peterolatični stilizirani cvijet između njih). Međutim raport baršuna u Sesto al Reghena se čini nešto višim, dok površine podloge dekoru izgledaju većima.³⁷ Misnica sačuvana u mjestu San Vito di Cadore (Belluno) je skrojena od baršuna datiranog na početak XVI. stoljeća koji se sa zadarskim može pobliže uspoređivati u izgledu rozeta, tordiranih greda koje ih povezuju te veličine i izgleda krune koja se nalazi između njih.³⁸ Upadno drugačije rozete su izvedene na baršunu misnice u selu Pieve di Santa Margherita al Gruagno u okolici Udina³⁹ a razlike su izražene i u usporedbi sa baršunima na dvjema misnicama također sačuvanim u mjestima u blizini Udina: Colloredo di Prato i Nogaredo di Prato.⁴⁰ U prilog dataciji ovdje predloženoj za zadarski primjerak (prva polovina XVI. stoljeća) ne idu samo datacije istaknute za dva najbliža komparativna primjerka odnosno za baršune pluvijalā

³⁵ Stefania Moronato, *L'arte tessile*, u: *Venezia l'arte nei secoli*, Vol. 2, (ur.) Giandomenico Romanelli, Udine, Magnus, 1997., str. 576 - 581 (579); Franco Franceschi, *Seta per i ricchi, seta per diventare ricchi. Lo slancio della manifattura serica nell'Italia del Quattrocento*, u: *Seta. Potere e glamour. Tessuti e abiti dal Rinascimento al XX secolo*, (ur.) Roberta Orsi Landini, Milano, Silvana Editoriale, 2006., str. 21 – 36 (32, 33).

³⁶ Doretta Davanzo Poli – Stefania Moronato, *Le stoffe dei Veneziani*, Venezia, Albrizzi Editore, 1994., str. 75.

³⁷ Giovanni Mariacher (ur.), *Stoffe antiche del Friuli Occidentale sec. XVI – XIX*, Pordenone, Grafiche Editoriali Artistiche Pordenonesi, 1977., str. 31 (kat. 1).

³⁸ Giovanna Galasso, *Pianeta* (kataloška jedinica br. 88), u: *A nord di Venezia. Scultura e pittura nelle vallate dolomitiche tra Gotico e Rinascimento*, (ur.) Anna Maria Spiazzi – Giovanna Galasso – Rita Bernini – Luca Majoli, Cinisello Balsamo (Milano), Silvana Editoriale, 2004., str. 400-401.

³⁹ Doretta Davanzo Poli, *Tessuti antichi*, u: *Tessuti in Friuli*, (ur.) Gina Morandini – Daniela Zanella, Udine, Arti grafiche friulane, 1988., str. 88 – 110 (95); Doretta Davanzo Poli – Stefania Moronato, *nav. dj.*, 1994., str. 50; Maria Beatrice Bertone, *Tessuti e ricami. Il simbolo della cristianità nei paramenti liturgici; i Schede* (kataloške jedinice) od I.68 do I.81, u: *In hoc signo. Il tesoro delle croci*, (ur.) Paolo Goi, Milano, Skira, 2006., str. 121 – 127, 310 - 316, 360 – 366 (191, 193, 195); Maria Beatrice Bertone, *Abbigliamento, tessuti e ricami in Friuli (secoli XIII-XV)*; *i Schede* (kataloške jedinice), u: *Splendori del gotico nel Patriarcato di Aquileia*, (ur.) Maurizio Buora, Udine, Civici Musei, 2008.a, str. 132 – 149, str. 191-198 (191, 193, 195); Maria Beatrice Bertone, *Opere ricamate tra XIV e XVI secolo in Friuli. Ricerche e restauri*, u: *La pianeta Archinto-Arcimboldi: un progetto di restauro. Incontrarsi per condividere studi ed esperienze nell'arte tessile ricamata del XV – XVI secolo*, (ur.) Flavia Fiori, Comignano, TLS Editrice, 2008.b, str. 135-137 (137).

⁴⁰ Maria Beatrice Bertone, *nav. dj.*, 2006., str. 312, 313, 362 - 365.

u Gandinu i Chicagu nego i broj »1544« koji je crnom tintom zapisan na poleđini jedne od spomenutih osam pravokutnih vezenih kompozicija. U dosadašnjoj literaturi je prihvaćeno da se taj broj vrlo vjerojatno odnosi na godinu izrade veza.⁴¹ Budući da je izgledno da su rečene dvije dalmatike, koje su po svemu sudeći bile skrojene od ovog baršuna, bile izvedene ubrzo nakon izrade vezenih cjelina kojima su bile ukrašene, logično je i sam baršun datirati u prvu polovinu XVI. stoljeća. Naposljetku vrijedi svratiti pažnju da fragmentarno očuvan desni rub baršuna: tkan je svilenom osnovom zelene boje u konstrukciji satena a središtem je prolazila tanka bijela pruga. Upravo je jedan takav rub dokumentiran i na primjerku u Victoria and Albert Museumu u Londonu, datiranom u XVI. stoljeće.⁴² Koliko je zasad poznato, baršun ove dekorativne tipologije je u Hrvatskoj sačuvan još samo u Komiži na otoku Visu. Od tog je grimiznog, reljefno rezanog baršuna skrojena misnica,⁴³ štola, manipul i bursa, a čini se da bi ga bilo ispravno datirati nešto kasnije: na kraj XVI. ili početak XVII. stoljeća. Dekor mu se razlikuje od onog izvedenog na zadarskom primjerku: visina raporta je veća (iznosi 50.5 centimetara), nedostaju krune, »koncentrične« rozete su upadno većih dimenzija (kao i razmak između njih), a treba primijetiti i da iz uparenih tordiranih »grana« koje se nastavljaju na donji dio rozeta izbijaju grančice s tri lista kao i grančice na čijem je vrhu jedna manja rozeta. Temeljem ovih karakteristika, baršun u Komiži se može pobliže uspoređivati sa ranije spomenutim primjercima sačuvanim u mjestima Pieve di Santa Margherita al Gruagno i Nogaredo di Prato.⁴⁴

STANJE: u svrhu prezentacije u Stalnoj izložbi crkvene umjetnosti, restauratorica tekstila Mira Ovčačik-Kovačević je 1974. godine fragmente aplicirala na svijetlu, fino tkanu lanenu podlogu koja je potom uokvirena i pokrivena stakлом. Fragmenti su raspoređeni na način da je izvorni rapport odnosno visina baršuna donekle poštovana, dok je međuprostor ispunjen rekonstrukcijom rapporta (dijelovi dekora koji nedostaju su na podlozi »iscrtani« tamno

⁴¹ Ivo Petricioli, *nav. dj.*, 1980., str. 110; Ivo Petricioli – Lukrecija Pavičić Domijan, *Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru*, Zadar, Gorenjski Tisk Kranj, 2004., str. 108.

⁴² Lisa Monnas, *nav. dj.*, 2012., str. 26, sl. 20.

⁴³ Fotografiju prednje strane misnice vidi u: Nevenka Bezić Božanić, *Inventari komiških crkava*, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 33, 1992., str. 517 – 526 (519); fotografiju detalja vezenog križa na leđnoj strani misnice vidjeti u: Zoraida Demori Staničić, *Figuralni umjetnički vez obrednog ruha iz vremena renesanse u Dalmaciji i Istri*, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 32, Zagreb, Institut za povijest umjetnosti, 2008., str. 69 – 86 (76).

⁴⁴ Maria Beatrice Bertone, *nav. dj.*, 2006., str. 312, 313, 362, 364 - 365.

crvenim koncem) prema prethodno izrađenoj dokumentaciji akademskog slikara Ede Kovačevića.

SADAŠNJI SMJEŠTAJ: na zidu jednog od hodnika klauzurnog dijela samostana

PRIJAŠNJI SMJEŠTAJ: postav Stalne izložbe crkvene umjetnosti

FOTOGRAFIJE: Sl. 3a, 3b, 3c

BIBLIOGRAFIJA: MUNK – PAVELIĆ WEINERT, 1976., kat. 42; PETRICIOLI, 1967., 97;

PETRICIOLI, 1980., str. 110 - 111; RIBIČIĆ ŽUPANIĆ, 2005., str. 111; okvir – vitrina s

fragmentima bio je uvršten u postav izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana*

Zadra i okolice, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

4. Pag, župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Misnica za izradu čijeg su prednjeg i leđnog stupa upotrijebljene tkanine s kraja XIX., odnosno iz prve polovine XX. stoljeća

DIMENZIJE: 109-99.5 x 67 cm

VRSTA TKANINE: lampas *lancé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, grimizno crvene boje, 100 prolaza po centimetru
- Vezujuća osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, *beige* boje, 30 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – po tri u svakom prolazu, grimizno crvene boje, 13 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: *lamella* od pozlaćenog srebra, 13 prolaza po centimetru
- Druga *lancé* potka (*trame d'accompagnage*): svila, dvije niti sukane u Z smjeru – po tri u svakom prolazu, boje bjelokosti, 13 prolaza po centimetru
- Treća *lancé* potka (*trame d'accompagnage*): svila, dvije niti sukane u Z smjeru – po tri u svakom prolazu, zlatno žute boje, 13 prolaza po centimetru

Lampas *lancé*. Podloga dekoru je tkana u petoveznom satenu (preskok 2) kojeg tvore grimizna temeljna osnova te temeljna potka. Dekor tvore tri *lancé* potke, na način da rade udvojeno - *trame d'accompagnage* (ovisno o dijelu dekora, zlatno žuta odnosno bjelokosna svilena potka prati zlatnu *lamellu*). Na aversu tkanine *lancé* potke su vezane vezujućom osnovom u keperu 3/3 Z. Kada ne sudjeluju u stvaranju dekora, *lancé* potke leže na reversu tkanine vezane vezujućom osnovom u keperu 1/3 Z.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba, no uslijed deformiranosti (razvučenosti) se ne može utvrditi njihova izvorna širina. Današnja širina iznosi oko 1.2 cm (desni) odnosno 1 cm (lijevi). Oba završavaju s dva krupna lanena končića prirodne nijanse koja su zajedno vezana u taftu. Unutrašnji dio ruba je tkan u satenu, udvojenim sviljenim nitima osnove, na dvije vanjske zelene i jednu središnju bijelu prugu.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 51.5 cm x ?

DATACIJA: sredina XVI. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija (Firenca ili Milano)

OPIS: fragmenti lampasa su iskorišteni za krojenje prednjih i leđnih bočnih strana misnice zbog čega se tkanina ne vidi u punoj visini, no zahvaljujući brojnim srodnim primjercima iz

inozemne literature može se opisati kompozicija koja se na paškoj misnici naslućuje: temeljni motiv je polilobni okvir kojeg tvori niz spona koje podsjećaju na elemente kovanog željeza. Unutar okvira je *lancé* potkom zlatno žute boje frontalno i strogom simetrično izveden stilizirani češer iz kojeg se radijalno šire manji listići i cvjetovi, naizmjenično prikazani frontalno i bočno. Motiv »kovanih okvira« se na grimiznoj podlozi umnaža u rasteru šahovske ploče dok prostor između takozvanih raspoređenih okvira gusto ispunja bogato izvedena lisnata girlanda. Izvorni izgled paškog lampasa se može lijepo sagledati na izrazito bliskom primjerku koji pripada fundusu *Archivio Storico Rubelli* u Veneciji [Ilustracije uz raspravu, Sl. 116a] koji doduše nije odveć dug no sačuvan je u punoj visini, zajedno s oba ruba koja po dimenzijama i prisutnosti zelenih i bijelih pruga uvelike nalikuju na rubove paškog primjerka [Ilustracije uz raspravu, Sl. 116b]. Ovakvi su dekori – koji se zbog mreže gusto ispunjenih sačastih okvira nazivaju *a rete* – u kompozicijskom pogledu nasljednici rješenja na tkaninama iz druge polovine XV. stoljeća, što se uočava usporedbom s damastima tipologije *a' cammini* [Kat. 1 i 2]. Vizualno izuzetno dojmljiv lampas izvorno je nesumnjivo bio skupocjen, uslijed zahtjevne konstrukcije, grimizno bojane svilene osnove te gusto utkane pozlaćene *lamelle*. Da su svile s ovim dekorom morale biti izrazito tražene i cijenjene dokazuje dojmljiva količina do danas sačuvanih primjeraka, koji nisu uvijek tkani u konstrukciji lampasa nego i kao *broché saten* i *broché* damasti. Manji fragment (konstrukcija tkanja se ne navodi) dio je fundusa Musées Royaux du Cinquantenaire u Bruxellesu. Podloga dekoru je također crvene boje, a navodi se kao talijanski rad XVI. stoljeća.⁴⁵ Zanimljivo je da je nabavljen 1901. godine kod milanskog trgovca antikvitetima Achillea Cantonija, jednako kao i primjerak u Kunstgewerbemuseumu u Kölnu, koji je od Cantonija otkupljen 1988. godine; u katalogu je naveden kao talijanski *brocatelle* iz prve polovine XVI. stoljeća.⁴⁶ Nepoznati su smještaj, dimenzije i konstrukcija primjerka objavljenog 1958. godine, čija je fotografija potpisana tekstrom »Seidenbrokat. Italien, 16. Jh.«⁴⁷ Broché saten iz Zbirke Franchetti u Museo Nazionale del Bargello objavljen je u više navrata. U katalogu iz 1994. godine datiran je u drugu polovicu XVI. stoljeća. Stoji da visina tkanine iznosi 58.5 centimetara a dimenzije raporta 47.5 x 28 centimetara. Donosi se i opis rubova, koji odgovara izgledu rubova paškog

⁴⁵ Isabelle Errera, *nav. dj.*, 1927., str. 265 (kat. 299C).

⁴⁶ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 150 (kat. 86).

⁴⁷ Heinrich Jakob Schmidt, *Alte Seidenstoffe. Ein Handbuch für Sammler und Liebhaber*, Braunschweig, Klinkhardt & Biermann, 1958., str. 359, sl. 338.

primjerka (tkani u satenu, na zelene i bijele pruge). Kao podrijetlo se navodi »Italija«.⁴⁸ Isti je primjerak 1981. godine datiran u prvu polovinu XVI. stoljeća odnosno u razdoblje između 1530. i 1550. godine a u tekstu se navodi da je fragment tkanine istovjetnog dekora dio i Zbirke Carrand u istom muzeju.⁴⁹ U izdanju iz 2006. godine predstavljen je kao firentinski *lancé* saten iz prve polovine XVI. stoljeća.⁵⁰ Tijekom 2005. godine objavljen je još dvaput, a kao lampas iz prve polovine stoljeća.⁵¹ Slijedeći primjerak – također s podlogom izvedenom u grimiznom satenu – navodi se kao talijanski proizvod prve polovine XVI. stoljeća a čuva se u Museo del Tessuto u Pratu. Manjih je dimenzija te je stoga moguće izmjeriti samo širinu raporta, koja iznosi 27.8 centimetara.⁵² Fragment lampasa, za čije su osnove i potke odabранe niti identične vrste i boja, nalazi se u Museo Civico d'Arte u Modeni, datiran je u prvu polovinu XVI. stoljeća a smatra se firentinskim radom.⁵³ Iste odlike se opažaju i na fotografiji primjerka u Museo del Castello Sforzesco u Miljanu.⁵⁴ Kao »talijanski dvobojni *broché* damast« iz prve polovine XVI. stoljeća katalogiziran je primjerak (79 x 55 centimetara) koji je kao dio Zbirke Guggenheim pohranjen u Museo Correr u Veneciji. Visina raporta mu iznosi 53.5 centimetra, a podloga dekoru mu je izvedena u satenu, tkanom svilenom osnovom crvene boje.⁵⁵ Dio venecijanske Zbirke Mariana Fortunyja je *broché* damast istovjetnog dekora koji je izведен srebrnim *filéom* (utkanim tehnikom *broché*) na grimiznoj podlozi tkanoj u konstrukciji petoveznog satena. Dimenzije raporta iznose 53 x 28.5 centimetara, dok su rubovi fragmentarno očuvani u širini od 0.7 centimetara (vidljiv je dio ruba tkan u satenu zelenom svilenom osnovom). Navodi se da je riječ o tkanini visoke kvalitete izrađene u svrhu krojenja svjetovne odjeće i opremanja interijera koja se može pripisati firentinskoj

⁴⁸ Paolo Peri (ur.), *Tessuti nel Rinascimento nei repertori ornamentali*, Mostre del Museo Nazionale del Bargello 23., Firenze, S.P.E.S., 1994., kat. 36 (bez pag.)

⁴⁹ Rosalia Bonito Fanelli – Paolo Peri, *Tessuti italiani del rinascimento. Collezioni Franchetti Carrand*, Museo Nazionale del Bargello, Prato, 1981., str. 84 - 85 (kat. 30).

⁵⁰ Franco Franceschi, *nav. dj.*, 2006., str. 30 – 31 (kat. 14).

⁵¹ Marina Carmignani, *nav. dj.*, 2005., str. 48; Roberta Orsi Landini – Bruna Niccoli, *Moda a Firenze 1540 – 1580. Lo stile di Eleonora di Toledo e la sua influenza*, Firenze, Pagliai Polistampa, 2005., str. 187.

⁵² Rosalia Bonito Fanelli, *nav. dj.*, 1975., str. 83 (kat. 26).

⁵³ Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, *nav. dj.*, 2010., str. 31, 177, 178 (kat. 102).

⁵⁴ Giuseppe Morazzoni, *Mostra de le Antiche Stoffe Genovesi dal Secolo XV al Secolo XIX*, Genova, S.A.I.G.A., 1941., tabla III. (bez pag.)

⁵⁵ AA.VV., *nav. dj.*, 1988., str. 231 (kat. VII. 31).

manufakturi. Datirana je u prvu polovinu, odnosno u sredinu XVI. stoljeća.⁵⁶ Zbirci sveučilišnog profesora i kolezionara Feliciana Benvenutija (Padova, 1916. - Venecija, 1999.) pripada fragment lampasa (9.5 x 36.5 cm) datiranog u prvu polovinu XVI. stoljeća, koji je dekorativno i konstrukcijski blizak primjerku sačuvanom na paškoj misnici.⁵⁷ Velum za kalež od jednakon konstruiranog i ornamentiranog lampasa se nalazi u Museo d'Arte Religiosa »p. A. Mozzetti« u Oleggiu. Datiran je u treću četvrtinu XVI. stoljeća a predmijeva se da je nastao u nekoj od firentinskih ili milanskih manufaktura. Autorica njegove detaljne kataloške jedinice izdvaja i srodne primjerke koji se nalaze u Kunstmuseumu u Düsseldorfu te u Zbirci Abegg u švicarskom Riggisbergu.⁵⁸ Paškom lampasu je izrazito blizak i lampas čiji isječak, sačuvan u punoj visini tkanine (32.5 x 54.5 cm) pripada fundusu Zbirke Antonio Ratti u Comu (inv. oznaka AS. 1637). Široko je datiran (u razdoblje između 1550. i 1650. godine) a zaveden je kao proizvod talijanskih manufaktura koji je izvorno mogao biti namijenjen izradi dijelova damske garderobe, opremanju svjetovnih i sakralnih interijera, presvlačenju namještaja te izradi liturgijskog ruha.⁵⁹ Istoj zbirci pripada i komad *lancé* damasta (inv. oznaka AS. 971) tkanog po jednakom predlošku no drugačijom kombinacijom potkinih niti, u čijoj se kataloškoj jedinici ponavljaju isti zaključci.⁶⁰ Gotovo posve identičan dekor, međutim na podlozi boje bjelokosti, izведен je na lampasu u Museo Poldi Pezzoli u Milanu. Dimenzije raporta iznose 59.2 x 27.2 cm, a u sustavu tkanja sudjeluju dvije osnove i tri potke. Ova »bjelokosna« varijanta se uspoređuje s drugim primjercima čije su podloge dekoru izvedene u grimiznom satenu te se zaključuje da »crvene varijante prevladavaju te da na njima dekor izgleda kompaktniji i uvjerljiviji« te se stoga pomišlja da je ovaj primjerak nastao nešto

⁵⁶ Doretta Davanzo Poli, *Seta & Oro: la collezione tessile di Mariano Fortuny*, Venezia, Arsenale Ed., 1997., str. 23 - 24, kat. 16; Doretta Davanzo Poli, *Le collezioni della Fondazione di Venezia. I tessili Fortuny di Oriente e Occidente*, Torino, Allemandi, 2008., str. 270 – 271 (kat. 233); Walter B. Denny, *Tessuti e tappeti orientali a Venezia*, u: *Venezia e l'Islam 828 – 1797*, (ur.) Stefano Carboni, Venezia, Marsilio, 2007., str. 185 – 206 (200 – 201, kat. 62).

⁵⁷ Paola Lazzaro, *Schedatura di reperti tessili cinquecenteschi della Collezione Benvenuti*, tesi di laurea – diplomska radnja, Università Ca' Foscari di Venezia – Facoltà di lettere e filosofia, Anno accademico 2003 – 2004., str. 80 – 84 (kat. 3).

⁵⁸ Flavia Fiori, *Velo da calice* (kataloška jedinica br. 10), u: *Divo Carolo. Carlo Borromeo pellegrino e santo tra Ticino e Sesia*, (ur.) Francesco Gonzales – Cinzia Lacchia, Novara, Italgrafica, 2010., str. 112, 165.

⁵⁹ Nije objavljen. Fotografiju lampasa i kratku katalošku jedinicu moguće je vidjeti u online katalogu Fondazione Antonio Ratti (vidi Izvori i neobjavljeni djela, WEB izvori).

⁶⁰ Nije objavljen. Fotografiju damasta i kratku katalošku jedinicu moguće je vidjeti u online katalogu Fondazione Antonio Ratti (vidi Izvori i neobjavljeni djela, WEB izvori).

kasnije – sredinom XVI. stoljeća – no također u Firenci.⁶¹ Od *broché* damasta čiji je dekor u cijelosti izведен zlatnim *filé* nitima na podlozi boje bjelokosti izrađena je misnica u mjestu Baceno (Pijemont) a datiran je u prvu četvrtinu XVII. stoljeća.⁶² Također u Pijemontu, ali u župnoj crkvi u mjestu Cannobio, sačuvan je antependij od *broché* damasta grimizne podloge a kao vrijeme nastanka je predložena druga polovina XVI. stoljeća.⁶³ Na kraj XVI., odnosno početak XVII. stoljeća datiran je lampas s podlogom tkanom u grimiznom petoveznom satenu, koji je dio londonske Zbirke Keir. Tako kasna datacija je potaknuta velikim brojem sačuvanih primjeraka i mogućnosti da su tkanine s ovim dekorom, uslijed velike popularnosti, na tržištu bile prisutne tijekom dužeg razdoblja.⁶⁴ Prva polovina XVII. stoljeća je predložena i za dataciju *broché* damasta crvene podloge, od kojeg je skrojena misnica u samostanu Sant' Orso u Aosti. Predmijeva se da je riječ o proizvodu milanske provenijencije, a u tekstu se navodi da se u katedrali u Aosti nalaze misnica i pluvijal od takve tkanine te da srođan primjerak posjeduje i Museo Civico d'Arte Antica u Torinu.⁶⁵ Zbog povećih dimenzija raporta te gustoće pozlaćenih srebrnih niti moguće je da je riječ o tkaninama čija je primarna izvorna namjena vjerojatno bila izrada liturgijskog ruha ili – izglednije – opremanje interijera. Na zaključak da su se koristile u reprezentativnim interijerima može navesti raskošan zastor od tkanine gotovo posve jednakog dekora koji se vidi na portretu Francesca I. D'Este (oko 1633. godine, Zbirka Revilliod, Musée d'Art et d'Historie, Ženeva) izvorno atribuiranom Guercinu, a u posljednje vrijeme njegovom bratu, Paolu Antoniu Barbieriu [vidi Ilustracije uz raspravu, Sl. 115]. Bogato nabrana prostirka od svile bliskog ornamenta dominira prednjim planom slike *Usnula djevojka* Domenica Fettija (oko 1615., Szépművészeti Múzeum, Budimpešta). No, potvrdu zaključku da ovakve svile nije bilo nemoguće upotrijebiti i za izradu odjeće potvrđuje haljina od tkanine na čijoj se svjetloj podlozi jasno ističe ovaj uzorak, a u koju je odjevena Bogorodica na oltarnoj pali *Bogorodica Bezgrešna* Piera Francesca Mazzucchellija

⁶¹ Alessandra Mottola Molfino, *Tessuti*, u: AA.VV., *Museo Poldi Pezzoli. Tessuti – sculture – metalli islamici*, katalog, Milano, Electa, 1987., str. 32, 103 (kat. 32).

⁶² Anna Maria Colombo, *Ossola – Schede*, u : *I tessili nell'éta di Carlo Bascapé, vescovo di Novara*, (ur.) Paolo Venturoli, Novara, Interlinea Edizioni, 1994., str. 240 – 242, 407, 422.

⁶³ Paola Marabelli, *Lago Maggiore – Schede*, u : *I tessili nell'éta di Carlo Bascapé, vescovo di Novara*, (ur.) Paolo Venturoli, Novara, Interlinea Edizioni, 1994., str. 276 – 278.

⁶⁴ Monique King – Donald King, *nav. dj.*, 1990., str. 145, 146 (kat. 101).

⁶⁵ Anna Maria Colombo, »*Fleurage de velours et broderies d'or*« *I paramenti liturgici nei secoli XVI e XVII*, u : *Sant'Orso di Aosta. Il complesso monumentale*, Vol. I., (ur.) Bruno Orlandoni – Elena Rossetti Brezzi, Aosta, Tipografia Valdostana, 2003., str. 325 – 341 (337, 338).

zvanog Il Morazzone, datiranoj na početak XVII. stoljeća, koja se danas nalazi u privatnoj zbirci u Comu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 114].

BORTE: razdjelna (široka 3.1 cm) i rubna (2.2 cm) su jednako tkane i ornamentirane. Osnova je od bijelih lanenih niti dok je u potki srebrni *filé*. Ornamentirane su motivom bočno prikazanih stiliziranih cvjetova tulipana naizmjenično postavljenih u prazninama između izlomljene vrpce (vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 4). Tkane su u XVIII. stoljeću, u nekom od talijanskih proizvodnih centara.⁶⁶

PODSTAVA: pamučni saten svijetle ružičaste boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija zborne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Pagu

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 6,
M-T-16-108

FOTOGRAFIJE: Sl. 4a, 4b, 4c, 4d; priložen mikro-snimak desnog ruba; priložena fotografija razdjelne borte; ilustracijama uz pojmovnik priložen mikro-snimak aversa tkanine

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

⁶⁶ Usp. Thessy Schoenholzer Nichols – Iolanda Silvestri, *nav. dj.*, 2002., str. 329, 343 (kat. 628).

5. Brgulje (otok Molat), župa sv. Andrije

Tri fragmenta (velum za kalež ?)

DIMENZIJE: 64.5 x 56 cm

VRSTA TKANINE: lampas, *lancé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, ljubičaste boje, 110 prolaza po centimetru
- Vezujuća osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, bijedо sive boje, 30 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti sukanih u blagom *Z* smjeru, svjetlo sive boje, 29 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – četiri u svakom prolazu, svjetlo sive boje, 25 prolaza po centimetru

Lampas *lancé*. Podloga dekoru je tkana u petoveznom satenu (temeljnog osnovom i temeljnog potkom), dok dekor proizvodi suplementarna svilena potka utkana tehnikom *lancé*, koja je na aversu tkanine fiksirana vezujućom osnovom u keperu 1/3 *Z* dok je na reversu vezana u keperu 3/1 *S*.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: druga polovina XVI. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: lošije očuvan predmet, koji je vjerojatno bio korišten kao velum za kalež, skrojen je od tri fragmenta lampasa spojena na način koji samo djelomično poštuje slijed raporta. Da bi se rapport prikazao na pravilan način, bočne fragmente je potrebno zaokrenuti i drugačije postaviti u odnosu na najbolje očuvani, središnji segment (Sl. 5b). Iako je suplementarna, *lancé* potka – koja je tkala dekor – na bočnim fragmentima uglavnom nestala, uzorak se ipak još uvijek naslućuje te ga je moguće prepoznati na znatno bolje očuvanom primjerku sačuvanom na misnici iz samostanske crkve sv. Nikole (Muster) u Komiži na otoku Visu⁶⁷

⁶⁷ Misnica – uz koju nažalost nije sačuvan nijedan drugi dio ornata – se danas čuva u Zbirci tekstila župe sv. Nikole biskupa u Komiži, koja obuhvaća ruho i druge tekstilne predmete prikupljene iz komiških crkava. Da je predmetna misnica pripadala samostanskoj crkvi sv. Nikole potvrđuju stariji izvori, odnosno literatura. Iz vizitacije kapitularnog vikara Ivana Ivaniševića Visu 1634. godine se saznaće da se u sakristiji samostanske crkve nalazilo sljedeći primjeri ruha: *Una pianeta di damasco bianco. Un altra di damasco rosso colorado.*

[Ilustracije uz raspravu, Sl. 117]. Lampas u Komiži je izведен u identičnoj konstrukciji i s jednakim uzorkom, međutim upotrebom različito bojanih niti: tako se na crvenoj podlozi ističe dekor zlatno žute boje. Upotrijebljen je za krojenje čitave površine misnice, a velik, raskošan uzorak se najjasnije sagledava uz pomoć računalne rekonstrukcije. Rotiranjem i spajanjem fotografija bočnih površina leđne strane misnice se uočava da uzorkom dominiraju naglašeno povijene grane koje su na jednom mjestu spojene masivnim prstenom. Identičan prsten se vidi i na središnjem fragmentu iz Brgulja. Podno prstena, a unutar polja zatvorenog granama, je velik, pupoljasti cvijet flankiran dvama masivnim listovima. Takvi se veliki, povijeni listovi – koji podsjećaju na lišće hrasta – ponavlјaju i na preostaloj površini, zajedno s još dvije vrste stiliziranih pupoljastih cvjetova. Iz inozemne stručne literature mogu izdvojiti dva komparativna primjerka, koja također odlikuju dekori velikih dimenzija izvedeni svilenom potkom na monokromnoj satenskoj podlozi. Primjerak u Kunstgewerbemuseum u Kölnu odlikuje upečatljiv uzorak (dimenzije raporta iznose 64 x 54 cm) kojim dominiraju velike povijene grane mjestimično spojene masivnim prstenom. Unutar polja okruženog granama je veliki pupoljasti cvijet, a međuprostorom dominira veliko izvijeno lišće, srođno onima na primjercima u Brguljama i Komiži. Datiran je u posljednju četvrtinu XVI. stoljeća a kao mjesto nastanka je uvjetno ponuđena Italija.⁶⁸ Drugi primjerak se nažalost sačuvao kao manji fragment (23.5 x 56.5 cm) a pripada modenskoj Zbirci Gandini. Katalogiziran je kao talijanski rad iz druge polovine XVI. stoljeća, a manjoj očuvanoj površini unatoč, razvidno je da je na njemu bio izведен velik dekor kojim su dominirale masivne, spojene grane,

Una pianeta negra di zambellotto. Una pianeta paonazza do zambellotto; tutte con li suoi manipuli et stole. Un piuviale rosso di damasco trinado con cordella d'oro. Vidjeti: Andre Jutronić, *Vizitacije u arhivu biskupske kurije u Hvaru*, u: *Starine*, Jugoslavenska Akademija znanosti i umjetnosti, Knjiga 51, Zagreb, 1962., str. 113-221 (187). Moguće je da se navod o »misnici od raznobojnog crvenog damasta« odnosi upravo na ovu misnicu, iako je zbog izostanka spomena vezenog prednjeg križa i leđnog stupa potrebno zadržati dozu opreza. Crnobijele fotografije aversa i reversa misnice, prvi je objavio Cvito Fisković: *Spomenici otoka Visa od IX do XIX stoljeća*, u: *Viški spomenici*, (ur.) Nevenka Bezić-Božanić, posebno izdanje *Priloga povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 17, Split, Književni krug, 1968., str. 61 – 264, tabla br. 14, bez pag. Fotografije su legendirane tekstrom »Planita u riznici crkve sv. Nikole u Komiži«. Fotografiju u boji detalja vezenog stupa na leđnoj strani misnice (lika sv. Nikole), bočno od kojeg se vide detalji lampasa, vidi u: Zoraida Demori Staničić, *nav. dj.*, 2008., str. 72.

⁶⁸ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 165 (kat. 127); fotografiju tkanine – katalogizirane kao talijanski proizvod iz prve polovine XVI. stoljeća – vidi i u: Otto von Falke, *Kunstgeschichte der Seidenweberei*, Tübingen, Wasmuth, 4. izdanje, 1951. [1913.], tabla 493 (bez pag.).

pupoljasti cvjetovi i krupno lišće. Boje su donekle slične onima na lampasu u Komiži: ovdje je podloga zlatno žute, a dekor crvene boje.⁶⁹

BORTE: uz rubove je prišivena svilena borta tkana u tehnici sličnoj *chenille*: izvedena je rezanim sviljenim nitima u žutoj, bijeloj, svijetlo ljubičastoj i ružičastoj boji a široka je približno 1.5 cm [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 5].

PODSTAVA: nedostaje

STANJE: loše; najbolje je sačuvan uži, središnji fragment, na kojem je zbog očuvanosti niti *lancé* potke dekor najjasnije vidljiv

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Andrije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 17,
V-T-18-023

FOTOGRAFIJE: Sl. 5a, 5b; priložena fotografija borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁶⁹ Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, *nav. dj.*, 2010., str. 202 – 203 (kat. 155).

6. Zadar, župa sv. Stošije

Štola i manipul

DIMENZIJE: 213.5 x 21.5-11 cm, 100 x 23-10.5 cm

VRSTA TKANINE: lampas, *lancé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, *beige* boje, 120 prolaza po centimetru
- Vezujuća osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, modro-ljubičaste boje, 24 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – četiri u svakom prolazu, *beige* boje, 25 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – četiri u svakom prolazu, modro-ljubičaste boje, 25 prolaza po centimetru

Lampas *lancé*. Podloga dekoru je tkana u petoveznom satenu (temeljnog osnovom i temeljnog potkom), dok dekor proizvodi suplementarna svilena potka utkana tehnikom *lancé*, koja je na aversu tkanine fiksirana vezujućom osnovom u keperu 1/3 Z dok je na reversu vezana u keperu 3/1 S.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: druga polovina XVI. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: za izradu štole i manipula su iskorišteni brojni fragmenti lampasa, uglavnom manjih dimenzija. Sagledavanje dekora otežava i činjenica da su komadi lampasa uglavnom rotirani u različitim smjerovima, a i niti suplementarne potke – kojom je uzorak tkan – su ponegdje nestale, ostavljajući vidljivim samo podlogu dekoru. Ipak, pažljivijom analizom se uočava da je riječ o lampasu identične konstrukcije i dekora, kakav je analiziran u prethodnoj kataloškoj jedinici [vidjeti Kat. 5]. Ako se usporede i rezultati njihovih tehničkih analiza uviđa se da je riječ o tkaninama toliko bliskim da se može iznijeti i pretpostavka da su nastale u istoj tkalačkoj manufaturi. Razlikuju se jedino u pogledu bojā upotrijebljenih niti: tako je na primjerku iz zadarske katedrale podloga dekoru zagasito žute boje, dok je dekor izведен modrom sviljenom potkom. Da je riječ o lampasu identičnog dekora, vidi se po – primjerice – karakterističnom masivnom prstenu dio kojeg je vidljiv na segmentu lampasa prišivenom pri

lijevom kraju štole, te po polovici stiliziranog, simetričnog pupoljastog cvijeta koju vidimo na fragmentu prišivenom nešto iznad fragmenta s prstenom.

BORTE: za izradu križeva su upotrijebeni komadi borte široke 3 cm; tkana je bijelim lanenim te žutim sviljenim nitima a ornamentirana je motivom izlomljene vrpce unutar koje se nižu stilizirane rozete [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 243 i Kat. 289].

PODSTAVA: laneno platno plave boje

STANJE: loše; niti *lancé* potke uglavnom nedostaju na aversu tkanine

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 2,
S-T-18-162a, Man-T-18-162b

FOTOGRAFIJE: Sl. 6a, 6b; ilustracijama uz pojmovnik priložen mikro-snimak aversa tkanine
(dio gdje su vidljive temeljna osnova koja tka saten te vezujuća osnova koja fiksira *lancé*
potku)

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

7. Savar (Dugi otok), župa Blažene Djevice Marije od Karmela

Manipul

DIMENZIJE: 104 x 19-9.5 cm

VRSTA TKANINE: lampas, *lancé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, bijele boje, 125 prolaza po centimetru
- Vezujuća osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, oker boje, 31 prolaz po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru, bijele boje, 18 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – četiri u svakom prolazu, oker boje, 23 prolaza po centimetru

Lampas *lancé*. Podloga dekoru je tkana u petoveznom satenu (temeljnog osnovom i temeljnog potkom), dok dekor proizvodi suplementarna svilena potka utkana tehnikom *lancé*, koja je na aversu tkanine fiksirana vezujućom osnovom u keperu 1/3 *Z* dok je na reversu vezana u keperu 3/1 *S*.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: druga polovina XVI. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: manipul je skrojen od brojnih, uglavnom manjih fragmenata lampasa koji je u konstrukcijskom smislu blizak lampasima analiziranim u dvije prethodne kataloške jedinice. Bijela podloga je tkana u satenu dok je dekor tkan suplementarnom svilrenom potkom oker boje. Međutim, iako srodnji u tehničkom smislu, dekorativno se ipak razlikuju. Dekor ovog primjerka je osmišljen s elegantnijim, manje masivnim elementima, unutar kojih su prisutni i životinjski motivi. Tako se, primjerice, jasno uočava glava mističnog bića (grifona?) s dugim, isplaženim jezikom (Sl. 8c). Baršun bliskog uzorka, datiran u XVI. stoljeće, dio je Zbirke Bertini u Museo del Tessuto u Pratu⁷⁰ dok se u milanskom Museo Poldi Pezzoli čuva lampas datiran u drugu polovicu XVI. stoljeća, na kojem je dekor izведен oker potkom na bijeloj

⁷⁰ Rosalia Bonito Fanelli, *nav. dj.*, 1975., str. 105 (kat. 48).

podlozi, a među stiliziranim vegetabilnim sponama se uočavaju upareni grifoni naglašeno isplaženih jezika.⁷¹

BORTE: za izradu križeva su upotrijebljeni komadi borte široke 3 cm; tkana je lanenim te *filé* nitima s ovojnicom koja je izrazito oksidirala (potamnila) a ornamentirana je motivom niza rombova s uzorkom šahovnice u središtu

PODSTAVA: grubo tkano laneno platno prirodne boje

STANJE: osrednje; uslijed mehaničkih oštećenja, niti *lancé* potke ponegdje nedostaju na aversu tkanine

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Gospe od Karmela

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 2,
Man-T-18-081

FOTOGRAFIJE: Sl. 7a, 7b, 7c

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁷¹ Alessandra Mottola Molfino, *nav. dj.*, 1987., str. 105 (kat. 34).

8. Premuda, župa sv. Jakova apostola

Misni ornat koji se sastoji od misnice, manipula i veluma za kalež; za izradu prednjeg stupa i leđnog križa misnice upotrijebljena je tkanina analizirana u kataloškoj jedinici br. 25; za izradu središnjeg dijela manipula su iskorišteni fragmenti tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 29

DIMENZIJE: 115.5-110.5 x 67-64 cm, 91.5 x 20.5-8.5 cm, 55.5 x 52.5 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, zelene boje, 70 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više niti sukanih u Z smjeru, zelene boje, 26 prolaza po centimetru

Klasični damast. Podloga dekoru je tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3), dok je dekor izведен u reversu petoveznog satena (preskok 2).

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su oko 0.3 cm a sastoje se od tri (desni) odnosno četiri (lijevi) krupne svilene zelene niti vezane u taftu zelenom svilenom potkom.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 44.5 x 26.5 cm

DATACIJA: druga polovina XVI. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Toskana (Lucca ili Firenca)

OPIS: predmet analize je klasični damast svijetle zelene boje, sačuvan na bočnim površinama prednje i leđne strane misnice, na velumu za kalež te na lopaticama manipula. Za izradu veluma iskorištena su dva nejednaka isječka damasta dok je za krojenje misnice upotrijebljeno trinaest do četrnaest komada. Dekor damasta se prepoznaće kao jedna od varijanti tipologije *a rete* a u stručnoj literaturi se najčešće javlja pod nazivom *a maglie chiuse*. Glavna im je odlika mreža ovalnih okvira koji su ponešto zašiljeni u donjem i gornjem vrhu, a oblikuju ih vitice ili grane iz kojih izbija lišće i plodovi. Unutar okvira nalaze se strogo simetrično oblikovani češeri, cvjetovi čkalja, ili vase (kantarosi) u koje su zataknuti cvjetni buketi. U nekim se inačicama ovim osnovnim elementima dodaju maskeroni, upareni prikazi životinja (lavovi, leopardi, ptice) ili se kao spojnice ovalnih okvira umeću heraldičke krune. Na primjerku sačuvanom na dijelovima ornata zatečenima u Premudi nema maskerona, kruna i životinjskih parova, no unatoč tome je riječ o damastu čija vrijednost ne proizlazi tek iz činjenice da se tkanine ove dekorativne tipologije ne zatječe često u našim sakristijama nego i iz njegovog uistinu dobrog stanja očuvanosti. Nažalost, nije nam se sačuvao u površini dovoljno širokoj da dokumentira i horizontalno pružanje dekora, no izvorni izgled raporta se može naslutiti na komadima na leđnoj strani misnice. Dekor se sastoji od mreže ovalnih

okvira razmještenih u rasteru šahovske ploče, čije unutrašnjosti ispunja jedan od dva motiva. Jedan od njih je masivan plod »ljuskaste« površine (češer ili artičoka) na maloj stapki sa dva lista, iz kojeg radijalno izbijaju manji listovi, cvjetovi, pupoljci i plodovi mogranja a na vrhu mu je dodan cvijet karanfila. Drugi motiv je kantaros čija su rebra i grlić razvedeni nizovima sitnih kružnica. Iz vase – kantarosa izbjija simetrično oblikovan buket stiliziranih cvjetova koji se mogu prepoznati kao karanfili, narcisi i tulipan. Iz povijenih grana koje tvore ovalne okvire izbijaju žirevi, plodovi mogranja te listići. Na mjestima gdje se ovali spajaju umetnut je jedan veći stilizirani cvijet, koji se javlja u dvjema različitim varijantama, ovisno o tome da li se nalazi na mjestu gdje se ovali spajaju u vertikalnom ili horizontalnom nizu. Ovakvi dekori se nisu tkali samo na damastima nego i na lampasima i *brocatelleima*. Gotovo u potpunosti identičan uzorak je izведен na zelenom *brocatelleu* upotrijebljenom za izradu dalmatike u benediktinskom samostanu u Montecassinu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 118]. Dimenzije raporta iznose 38 x 29 centimetara. Uočava se jednak mreža okvira unutar kojih se javljaju dva motiva koja vidimo i na damastu sa Premude: češer (ili artičoka) i kantaros. Na površini tekstila se nižu u vodoravnim redovima, a u vertikalnom smjeru se izmjenjuju u rasteru šahovske ploče. *Brocatelle* je datiran u sredinu XVI. stoljeća a kao mjesto nastanka se razmatra Firenca.⁷² U župnoj crkvi u mjestu Ali Superiore kod Messine sačuvana je misnica od *brocatellea* izvedenog od svilenih niti svijetlih zelenih nijansi, a elementi čijeg dekora umnogome odgovaraju onima na damastu iz Premude. Iako je raport *brocatellea* veći te je obogaćen krunama kao sponama ovalā, iz grana koje tvore ovalne okvire izbijaju blisko riješeni žirevi, lišće i plodovi mogranja. Tijelo vase je prikazano »ljuskasto« poput ploda na našem damastu, a na grliću se vidi niz kružnica. *Brocatelle* je datiran u XVI. stoljeće a kao mjesto nastanka je navedeno »Italija ili Španjolska«⁷³ Drugi kvalitetan komparativan primjerak također je tkan u tehnici *brocatellea* a sačuvao se u crkvi Santa Maria Corteorlandini u Lucci. Pretpostavlja se da je istkan u Lucci tijekom druge polovine XVI. stoljeća. Podudarnost koja posebno dolazi do izražaja je kantaros čija su rebra razvedena nizovima kružnica, jednako kao i na našem damastu.⁷⁴ U tehnici *brocatellea* tkan je još jedan primjerak čiji se dekor može približiti onome na damastu sa Premude. Doduše, na ovome su

⁷² Roberta Orsi Landini (ur.), *I tesori salvati di Montecassino. Antichi tessuti e paramenti sacri*, Pescara, Carsa Edizioni, 2004., str. 58 (kat. 6).

⁷³ Caterina Ciolino (ur.), *La seta e la Sicilia*, Messina, Avvenire 2000 s.c.r.l., 2002., str. 93, 143.

⁷⁴ Donata Devoti, *La seta. Tesori di un'antica arte lucchese. Produzione tessile a Lucca dal XIII al XVII secolo*, Lucca, Arand & Brent – Firenze, 1989., str. 74; Giuseppe Cantelli, *Storia dell'oreficeria e dell'arte tessile in Toscana dal Medioevo all'età moderna*, Firenze, Banca Toscana, 1996., str. 217, sl. 64.

brocatelleu prikazani i parovi ptica, no unatoč tome, izražene sličnosti proizlaze iz masivnog »ljuskastog« ploda iz kojeg radijalno izbijaju listići i plodovi mogranja, rebrastog kantarosa i grana koje tvore zašiljene ovalne okvire. *Brocatelle* je dio Zbirke Gandini u Museo Civico d'Arte u Modeni, a katalogiziran je kao talijanska tkanina iz druge polovine XVI. stoljeća.⁷⁵

Kao i u slučaju lampasa analiziranog u prethodnoj kataloškoj jedinici, očito je da i dekor ovog damasta slijedi kompozicijska i ornamentalna rješenja tkanina iz druge polovine XV. stoljeća (tipologije *a' cammini*). Naposljetku vrijedi napomenuti da su na našim prostorima srodní primjeri dosad evidentirani samo u Pustinji Blaca na otoku Braču (misnica od tamno zelenog damasta) te u dominikanskom samostanu u Dubrovniku (dvije dalmatike od zelenog damasta).

BORTE: od žutog pamuka, recentne (XX. stoljeće)

PODSTAVA: pamučni saten tamno zelene boje

STANJE: dobro; manja razderotina u gornjem desnom segmentu prednje strane misnice

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Premudi

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 51, M-T-17/01-056a; manipul u kutiji br. 2, Man-T-17/01-056b; velum u kutiji br. 17, V-T-17/01- 056c

FOTOGRAFIJE: Sl. 8a, 8b, 8c, 8d, 8e; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁷⁵ Marta Cuoghi Costanini – Iolanda Silvestri, *nav. dj.*, 2010., str. 201 (kat. 151).

9. Ist, župa sv. Nikole

Bursa

DIMENZIJE: 24 x 25.5 cm

VRSTA TKANINE: lampas *lancé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, tamno crvene boje, 60 prolaza po centimetru
- Vezujuća osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, boje goruščice, 35 prolaza po centimetru
- Temeljna potka : lan, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, 14 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, boje goruščice, 13 prolaza po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 13 prolaza po centimetru.

Lampas *lancé*. Podloga dekoru je tkana u satenu, svilenom osnovom zagasito crvene boje, dok dekor tvore dvije suplementarne, *lancé* potke koje na aversu tkanine leže fiskirane nitima vezujuće osnove u keperu 1/3 *Z*.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: posljednja četvrtina XVI. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: za avers burse je upotrijebљen fragment lampasa koji je, nažalost, pretrpio oštećenja na površinama gdje su *lancé* potke stvarale dekor, te je izvedene elemente moguće sagledati samo u dijelovima. Najveći vidljivi motiv je simetrično oblikovan buket stiliziranog cvijeća (karanfili?) i plodova mogranja. Plodovi mogranja su jasno prepoznatljivi po karakterističnoj »kruni« i raspukotinama kroz koje proviraju zrna u unutrašnjosti, a što je jednostavno predstavljeno motivom šahovnice. Izgleda da je buket stegnut rebrastom sponom, ispod koje se radikalno širi nekoliko krupnih stapki. Ovaj se motiv na površini tkanine očito umnožavao u rasteru šahovske ploče, što se daje naslutiti po dijelovima drugih buketa vidljivih u donjim kutevima burse. Nalazili su se unutar mreže koju su tvorile lijepo oblikovane žuto-bijele spone, osmišljene na način da se oko žute grane ovija vijenac bijelog lišća. Dakle, može se zaključiti da je i ovaj dekor jedna od varijanti tipologije *a rete* te se stoga može promatrati kao

stilski sljednik uzoraka kakvi su analizirani u kataloškim jedinicama br. 4. i 8. Na kraj XVI. stoljeća datiran je lampas u Museo Civico d'Arte u Modeni kojeg odlikuje umnažanje slično riješenog buketa postavljenog unutar mreže od tordiranih vrpci.⁷⁶ *Brocatelle* u Kunsthistorisches Museum u Kölnu sa lampasom u Modeni dijeli identičan dekor, no datiran je u drugu polovinu XVI. stoljeća, kao i damast koji se zbog manjeg raporta te mreže koju čine tordirane spojnice može izdvojiti kao kvalitetan komparativni primjerak.⁷⁷ Može se ukazati i na dvobojni damast sačuvan na misnici u mjestu Giampilieri Superiore kod Messine. Ornamentiran je pravilnom mrežom poligonalnih okvira s uzorkom šahovnice, oko kojih se ovija vrpca. Središte svakog polja ispunjava buket od središnjeg cvijeta flankirana sa dvama listovima, stegnut nekom vrstom pojasnice, ispod koje se radikalno šire stapke.⁷⁸ Na temelju spojnica oko kojih se ovijaju listovi te simetričnog vegetabilnog motiva u središtu poljâ vrijedi svratiti pažnju i na dva damasta datirana u ovo razdoblje. Crveni damast je sačuvan na antependiju u katedrali u Colle Val d'Elsa u okolici Siene⁷⁹ dok je od zelenog damasta izrađena misnica u Mazzarinu na Siciliji.⁸⁰ U potonjem slučaju se pomišlja na Genovu kao moguće mjesto nastanka damasta. U drugu polovinu XVI. stoljeća je datiran damast misnice iz Zbirke Fortuny u Veneciji. Dimenzije raporta iznose 20 x 18.5 centimetara, a dekor čini mreža okvira s uzorkom šahovnice oko kojih se ovija udvojena vrpca. Unutar poljâ su stilizirani vegetabilni buketi koji podsjećaju na onaj djelomično vidljiv na bursi s Ista.⁸¹

BORTE: rubna je široka 2 cm a ona od koje je izrađen križ 1.5 cm. Obje odlikuju geometrijski motivi a tkane su bijelom lanenom potkom i žutom svilenom osnovom.

PODSTAVA: grubo tkano laneno platno prirodne nijanse

STANJE: osrednje

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Nikole

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 27, B-T-16/02-001

⁷⁶ Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, *nav. dj.*, 2010., str. 230 (kat. 213).

⁷⁷ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 162 – 163 (kat. 120 i 122).

⁷⁸ Stefania Lanuzza, *Tessuti*, u : *I tesori di Giampilieri. La chiesa madre di San Nicola e il patrimonio figurativo del territorio*, (ur.) Luigi Giacobbe, Messina, Di Nicolò, 2011., str. 213 – 242 (216).

⁷⁹ Marco Ciatti (ur.), »*Drappi, velluti, taffettà et altre cose*«. *Antichi tessuti a Siena e nel suo territorio*, Siena, Nuova Immagine Editrice, 1994., str. 128 (kat. 38).

⁸⁰ Giuseppe Cantelli (ur.), *nav. dj.*, Vol. II, 2000., str. 368 – 369 (kat. 10).

⁸¹ Doretta Davanzo Poli, *Le collezioni della Fondazione di Venezia. I tessili Fortuny di Oriente e Occidente*, Torino, Tipo Stampa Moncalieri, 2008., str. 277 – 278 (kat. 238).

FOTOGRAFIJE: Sl. 9

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

10. Premuda, župa sv. Jakova apostola

Misnica za ispunu čijeg prednjeg i leđnog stupa je iskorišten damast iz druge polovine XIX. stoljeća

DIMENZIJE: 108.5-100.5 x 70-65 centimetara

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 120 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru - tri u svakom prolazu, crvene boje, 35 prolaza po centimetru

Klasični damast. Podloga dekoru je tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 2).

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: posljednja četvrtina XVI. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: predmet obrade je svileni klasični damast crvene boje, sačuvan na bočnim površinama prednje i leđne strane misnice. Dekor damasta je dobro poznat u domaćoj i stranoj stručnoj literaturi. Naime, upravo ovoj dekorativnoj tipologiji pripada damast čija je bala dužine od čak 54 metra izronjena 1967. godine sa podvodnog arheološkog nalazišta kod otočića Gnalića. Na toj se lokaciji u Pašmanskom kanalu oko 29. listopada 1583. godine nasukao i potonuo trgovački brod imena *Gagliana grossa*, u vlasništvu venecijanske obitelji da Gagliano, koji je plovio je iz Venecije za Carigrad. Damast sa Gnalića izvorno je bio crvene boje, a također je konstruiran obrtanjem petoveznog satena. Visina raporta iznosi impresivnih 158 centimetara, zbog čega se – u slučajevima kad se ovakvi damasti koriste za izradu liturgijskog ruha – ne može u cijelosti sagledati čak ni na pluvijalima [usp. Ilustracije uz raspravu, Sl. 119]. Visina tkanine iznosi 62 centimetra, uključujući i rubove koji su u širini od 1.2 i 1.4 centimetra tkani u konstrukciji nepravilnog (četveroveznog) satena, završavaju s dva

krupna svilena končića, a središnjim dijelom prolazi jedna krupnija svilena nit zbog koje se može zaključiti da je tkan svilenum nitima bojanima u grimizno crvenu boju.⁸² Prije opisivanja damasta misnice sa Premude i ostalih damasta ove tipologije sačuvanih na liturgijskim predmetima na području Zadarske nadbiskupije, nužno je upozoriti da su se tkanine ovakvih dekora tkale tijekom dugog razdoblja odnosno ne samo u drugoj polovini XVI. stoljeća nego i u prvoj polovini XVII. stoljeća, i to ne samo u Veneciji nego i u Firenci, a sasvim moguće i u manufakturama drugih značajnih talijanskih centara tekstilne proizvodnje. Ipak, ovaj je dimenzijama impresivan dekor tijekom tog razdoblja zadržao sve važne elemente, što naizgled može otežavati postavljanje preciznije datacije. Međutim, pomnijim promatranjem i usporedbama se uočavaju manje, ali važne razlike između primjeraka nastalih tijekom druge polovine XVI. te onih iz narednog stoljeća. Krenimo od konstanti: strogo simetričan dekor se na tkanini niže u vertikalnom smjeru, dok se po širini ne umnaža (kompozicija zauzima cijelu visinu između rubova). Uzorak grade dva velika motiva međusobno povezana širokom povijajućom vrpcem s uzorkom šahovnice te krupnim, izvijenim granama iz kojih izbijaju stilizirani plodovi mogranja i zašiljeno lišće (koje podsjeća na lišće hrasta). Karakteristični su i mali zvjezdasti motivi koji se mogu interpretirati kao stilizirani cvjetovi karanfila. Dva su motiva dominantna: prvi je masivni, vegetabilni motiv koji se u stranoj literaturi najčešće opisuje kao stilizirani cvijet čkalja ili strička. Površina njegovog središta je najčešće razvedena motivom koji podsjeća na buket listova djeteline. Na nekim primjercima ranijeg nastanka taj buket izbija iz male rebraste vase. Drugi ključni motiv je kantaros koji je u donjoj zoni rebrast dok je u gornjem dijelu razveden motivom balustrade. Dvije zone razdvaja »obruč« s motivom šahovnice. Kantaros u svim varijantama ovog dugovječnog dekora ima dvije simetrične ručke S oblika. Međutim, oblik baze se razlikuje kod damastā iz druge

⁸² Ksenija Radulić, *Damast*, u: *Vrulje – Glasilo Narodnog muzeja u Zadru*, 1, 1970., Zadar, str. 16 – 20; Mechthild Flury-Lemberg, *Textile conservation and research. A documentation of the Textile Department on the occasion of the twentieth anniversary of the Abegg Foundation*, Bern, Schriften der Abegg-Stiftung Bern, 1988., str. 328 – 331; Doretta Davanzo Poli, *I reperti tessili di Gnalić*, u: *The Heritage of the Serenissima. The Presentation of the Architectural and Archaeological Remains of the Venetian Republic*, (ur.) Mitja Guštin – Sauro Gelichi - Konrad Spindler, Koper, Založba Annales, 2006., str. 98-99; Aldo Bova (gl. ur.), *L'Avventura del vetro: dal Rinascimento al Novecento tra Venezia e mondi lontani*, Milano, Skira, 2010., str. 287, 495; Iolanda Silvestri, *L'»opera nuova« nei tessuti del Rinascimento*, u: *La Collezione Gandini. Tessuti del Medioevo e del Rinascimento*, (ur.) Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, Bologna, Bononia University Press, 2010., str. 63 – 81 (80); Ana Filep - Ela Jurdana - Ankica Pandžić (ur.), *Gnalić – blago potonulog broda iz 16. stoljeća. Izbor iz zbirke »Teret potopljenog broda iz 16. stoljeća« Zavičajnog muzeja Biograd na Moru*, Zagreb, Hrvatski povjesni muzej, 2013., str. 159.

polovine XVI. i onih iz prve polovine XVII. stoljeća. Na starijim primjercima volute završavaju šiljastim izdankom, u blizini kojeg se nerijetko nalazi manja kružnica. Kod mlađih damasta volute baze kantarosa su donekle masivnije, naglašenije su svinute, a izdanak i kružnica nedostaju. Uvijek prisutni plodovi mogranja prikazuju se poput ornamentiranih kružnica, a njihovi se »uzorci« razlikuju na starijim i mlađim tkaninama. Na primjercima iz druge polovine (posljednje četvrtine) XVI. stoljeća, kako je datiran damast sa lokaliteta Gnalić pa i ovaj damast sa Premude, ti su uzroci jednostavnii a najčešće se sastoje od niza paralelnih valovitih pruga. Upravo takve pruge vidimo na mogranjima ovog damasta. Nažalost, budući da je sačuvan je samo na bočnim površinama misnice neki dijelovi dekora nedostaju (napominjem i da je postavljen »naglavce«), no ipak je na temelju izgleda baze kantarosa, plodova mogranja, te izostanka određenih manjih motiva (vitičastih izdanaka, »bobičastih« plodova mogranja) koji će se javiti na mlađim primjercima [Kat. 27, 28, 29] moguće braniti predloženu dataciju. Izdvojimo nekoliko damasta bliskih dekora: u domaćoj stručnoj literaturi poznati su crveni damasti misnog ornata u samostanu franjevaca konventualaca sv. Frane u Šibeniku,⁸³ jastuka za misal u samostanu franjevki sv. Antuna Opata u Rabu⁸⁴ te rubnog dijela i kapuljače pluvijala u Zbirci tekstila u Skradinu,⁸⁵ a treba im pridružiti i fragment modro-ljubičastog (*paonazzo?*) damasta na kojemu se prepoznaju identični dijelovi uzorka a koji se sačuvao na bursi zatečenoj u crkvi Gospe od Šunja na otoku Lopudu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 120]. Od mnogobrojnih komparativnih primjeraka koje donose inozemne publikacije, ovaj se damast može pobliže uspoređivati s onima na misnici u crkvi San Geremia u Veneciji,⁸⁶ na dalmatici u mjestu Corbolone u okolini Trevisa,⁸⁷

⁸³ Ksenija Kalauz, *Kroz crkvenu umjetnost*, u : *Na slavu Božju : 700 godina Šibenske biskupije*, (ur.) Gojko Lambaša, Šibenik, Županijski muzej Šibenik, 1998., str. 75 – 194 (138 – 140); Zoraida Demori Staničić, *nav. dj.*, 2008., str. 76.

⁸⁴ Silvija Banić, *Prilog poznavanju sakralnih inventara otoka Raba: najvrjedniji povjesni tekstili sačuvani na misnom rahu i drugim dijelovima liturgijske opreme*, u : *Rapski zbornik II.*, (ur.) Josip Andrić – Robert Lončarić, Rab, Ogranak Matice hrvatske u Rabu – Sveučilište u Zadru – Grad Rab – Općina Lopar, 2012., str. 461 – 498 (464 - 465, 479).

⁸⁵ Silvija Banić, *Damast s podvodnog lokaliteta Gnalić i srođni primjeri sačuvani u Hrvatskoj*, u: *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske*, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 37/38, 2013.-2014., str. 65-80 (72-74).

⁸⁶ Massimo Pavon, *nav. dj.*, 1972., str. 28.

⁸⁷ Giovanni Mariacher, *nav. dj.*, 1977., str. 40 (kat. i sl. 21).

pluvijala u katedrali u Veroni⁸⁸ te pluvijala u mjestu Bovalone u blizini Verone.⁸⁹ Zbog slično izvedenih plodova mogranja blizak mu je i damast u Zbirci tekstila Fondacije Antonio Ratti u Comu.⁹⁰

BORTE: razdjelna je široka 3.3 a rubna 1.5 centimetar; recentne su izrade (XX. stoljeće) a tkane su žutim pamučnim nitima

PODSTAVA: pamučni saten jarko crvene boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Premudi

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 3,
M-T-17/01-063

FOTOGRAFIJE: Sl. 10a, 10b, 10c, 10d; ilustracijama uz pojmovnik priložen mikro-snimak
aversa damasta

BIBLIOGRAFIJA: BANIĆ, 2013.-2014., 72, 73.

⁸⁸ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *Tessuti nel Veneto. Venezia e la Terraferma*, Verona, Banca Popolare di Verona, 1993., str. 327 – 328.

⁸⁹ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 338 – 339.

⁹⁰ Chiara Buss (ur.), *Seta e colore*, Collana Collezione Antonio Ratti Volume VI., Como, Ratti, 1997., str. 26.

11. Pašman, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Četiri fragmenta sačuvana na rubnim površinama polukružnog dijela pluvijala za izradu kojeg su upotrijebljene i tkanine analizirane u kataloškim jedinicama br. 249 i 269

DIMENZIJE: približno 47 x 50 cm, 43 x 29 cm, 52 x 53 cm, 36 x 27 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, crvene boje, 120 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – četiri u svakom prolazu, crvene boje, 37 prolaza po centimetru

Klasični damast. Podloga dekoru je tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 2).

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: posljednja četvrtina XVI. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: za krojenje pluvijala zatečenog u sakristiji župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Pašmanu iskorištene su tri različite vrste svilenih tkanina koje se obrađuju u trima zasebnima kataloškim jedinicama, prema kronološkom slijedu. Ovdje je predmetom obrade najstarija tkanina, koja je ujedno sačuvana u najmanjoj površini. Riječ je o klasičnom damastu »dekorativne tipologije Gnalić« čija su četiri komada prišivena uz bočne rubove polukružnog dijela pluvijala. Iako su komadi damasta nažalost nevelikih dimenzija – zbog čega izgled prilično velikog dijela raporta ostaje nepoznanicom - ipak su uočljivi svi oni ključni elementi po kojima i ove ostatke možemo ispravno vrednovati i datirati. Prepoznatljiv gornji registar (balustrada s ručkama) rebrastog kantarosa jasno je vidljiv na tri fragmenta, kao i masivna uparena vrpca s uzorkom šahovnice koja iz njega izbjija i grana se u vertikalnom usmjerenu. Ovješeni plodovi mogranja nose prepoznatljiv ornament paralelnih valovitih pruga, gotovo posve identičan onome na mogranjima damasta sa Premude [Kat. 10], a između njih je stilizirani cvijet karanfila u obliku zvjezdice: neizostavan detalj dekora ove tipologije. Način na koji su plodovi mogranja ornamentirani uvelike podsjeća na iste detalje na damastu pluvijala u katedrali u Veroni,⁹¹ na kojeg je ukazano i u prethodnoj kataloškoj jedinici. Stoga smatram da bi i ovaj damast trebalo datirati u posljednju četvrtinu XVI. stoljeća, unatoč

⁹¹ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 327 – 328.

detalju po kojem razlikuje ne samo od damasta sa Premude nego i od ostalih srodnih damasta evidentiranih na liturgijskom ruhu na području Zadarske nadbiskupije: riječ je o velikom pupoljastom cvijetu zatvorenih latica (tulipan ?) koji izlazi iz kantarosa a flankiran je dvama velikim listovima. Ovaj detalj sam uočila još samo na crvenom damastu misnice u crkvi sv. Lazara (Josipa) na Čiovu⁹² i na zelenom damastu sačuvanom u Novoj crkvi u Šibeniku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 121]. Ni primjeri u Šibeniku i na Čiovu nažalost nisu sačuvani u većoj površini, no sretna je okolnost što onaj šibenski dokumentira veći dio masivnog vegetabilnog motiva (čkalja ili strička) koji na pašmanskem i čiovskom damastu nije vidljiv. Zanimljivo je da u njegovom središnjem dijelu nema uobičajenog motiva koji podsjeća na buket listova djeteline, nego su prikazana tri lista iznad kojih su dva šesterolatična cvijeta.

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 25, P-T-17/18-233

FOTOGRAFIJE: Sl. 11a, 11b, 11c

BIBLIOGRAFIJA: BANIĆ, 2013.-2014., 72, 74.

⁹² Nevenka Bezić Božanić, *Liturgijski predmeti u župi Sv. Jakova*, u: *Župa Sv. Jakova : Čiovo – Trogir*, (gl. ur.) Danka Radić, Trogir, Franjevački samostan Uznesenja Marijina (Sv. Ante) - »Radovan«, društvo za zaštitu kulturnih dobara Trogira, 2005., str. 177 – 184 (179, 181).

12. Molat, župa Pohodenja Blažene Djevice Marije

Štola, manipul i velum za kalež

DIMENZIJE: 214 x 16-10 cm, 79 x 16.5-9.5 cm, 58.5 x 49 cm

VRSTA TKANINE: *ciselé* baršun, *fond lamé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, *beige* boje, 43 prolaza po centimetru
- Osnova flora : svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijedo zelene boje, 30 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, *beige* boje, 36 prolaza po centimetru
- *Lamé* potka: srebrna *lamella*, 6 prolaza po centimetru. Utkana zajedno sa svakim petim prolazom temeljne potke. Fiksirana svakim trećim prolazom niti temeljne osnove.
- Željezni štapići (umetala su se dva - jedan kružnog presjeka za petljice baršuna i jedan sa žlijebom za rezanje osnove flora): umetnuti između trećeg i četvrtog prolaza temeljne potke, 9 prolaza po centimetru

Ciselé baršun, *fond lamé*.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 20 x 14 cm

DATACIJA: posljednja četvrtina XVI. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija, Genova ili Firenca)

OPIS: brojni fragmenti baršuna sekundarno su iskorišteni za izradu štole, manipula i veluma za kalež. Sudeći po »ravnom« obliku štole čiji završeci nisu istaknuti u karakterističnom obliku »lopatica« – dakle po formi koju je štola poprimila tijekom XX. stoljeća - te po izgledu podstave, može se izvesti zaključak da su dijelovi ornata načinjeni tijekom prošlog stoljeća. U tehničkom smislu, baršune poput ovog ispravno je odrediti kao *ciselé*, *fond lamé* (tal. *velluto cesellato* ili samo *soprarizzo*; *fondo laminato*), budući da dekor tvori osnova flora koja je samo selektivno rezana, a podloga dekoru je dodatno obogaćena *lamé* potkom (u ovom slučaju, riječ je o srebrnoj *lamelli*). Dakle, *ciselé* baršuni se lako prepoznaju po tome što se u izvedbi dekora smisleno tkaju ne-rezane očice osnove flora (koje vidimo kao nizove petljica) i očice koje su tijekom tkanja rezane oštrom finom poput sklapela, da bi se dobili karakteristični »čuperci« koji tvore površinu poput tepiha. Na ovom primjerku petljice tvore

konture dekorativnih elemenata koji su tkani rezanom osnovom flora. Dekor je naizgled jednostavan no pažljivijom analizom se uočava da je pomno osmišljen. Sastoje se od četiri različita, simetrična i stilizirana vegetabilna motiva koji se na tkanini pružaju u vertikalnom usmjerenju na način da se u svakoj okomici izmjenjuju dva motiva. Tako dobiveni redovi se naizmjenično nižu se u horizontalnom smjeru. Svaki od četiri motiva se satoji od središnjeg cvijeta flankiranog parovima lišća, a dyama su dodani i ovješeni grozdovi. Međusobno su spojeni povijenim viticama, šiljastim lišćem i grančicama koje podsjećaju na maslinove. Nježna zelena nijansa osnove flora, kojom se tka dekor, skladno se nadopunjuje sa *beige* bojom podloge koja je mjestimično protkana srebrnom *lamellom* koja je danas tamna, no izvorno se ljeskala, pridajući tako reprezentativnosti vrijedne tkanine. Za razliku od, primjerice, tkanina s dekorom »tipologije Gnalić«, koji su se ravnopravno koristili za opremanje interijera, izradu liturgijskog ruha i svjetovne odjeće, baršuni poput ovog su bez sumnje osmišljeni i tkani isključivo za svjetovnu garderobu. Na to, osim tehnike tkanja, upućuje raport nevelikih dimenzija, što je prvenstvena odlika tkanina koje su tijekom druge polovine XVI. stoljeća bili traženi upravo za izradu odjevnih predmeta. Metropolitan Museum of Art u New Yorku posjeduje fragment baršuna (dim. 22.9 x 12.1 cm) koji primjerku s Molata precizno korespondira ne samo u pogledu dekora, nego i upotrijebljenih tehnika te boja svilenih niti [Ilustracije uz raspravu, Sl. 122]. Također je riječ o baršunu *ciselé, fond lamé*, a na *beige* podlozi zastrtoj srebrnom *lamellom* se vide dijelovi istog dekora, tkanog u kombinaciji rezanog i ne-rezanog baršuna u uvelike bliskoj bijeloj zelenoj nijansi. Kao mjesto nastanka je navedena Italija, a datiran je u »17. stoljeće«.⁹³

U posljednju četvrtinu ili na sam kraj XVI. stoljeća datirani su srodni primjeri u Museo Civico d'Arte u Modeni,⁹⁴ Museo Poldi Pezzoli u Milansu,⁹⁵ Galleria del Costume u Firenzi⁹⁶ te u Zbirci Fortuny u Veneciji.⁹⁷ Osim u elementima dekora, podudarnosti su očite i u konstrukciji: svim je ovdje izdvojenim *ciselé* baršunima zajednička i podloga dekoru tkana u taftu (neki talijanski autori koriste termin *faglia* pod kojim se podrazumijeva karakteristična

⁹³ Fragment nije objavljen. Osnovni podaci o umjetnini te fotografija totala su dostupni za uvid i preuzimanje u online katalogu Muzeja, u kojem je zaveden pod brojem 09.50.3345 (vidjeti: Izvori i neobjavljena djela – Izvori na internetu).

⁹⁴ Donata Devoti – Marta Cuoghi Costantini (ur.), *La Collezione Gandini. Tessuti dal XVII al XIX secolo*, Modena, Franco Cosimo Panini Editore, 1993., str. 91 (kat. 22), str. 93 (kat. 27); Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, *nav. dj.*, 2010., str. 231 – 233 (kat. 215 – 220), str. 234 – 235 (kat. 223 – 225)

⁹⁵ Annalisa Zanni (ur.), *Velluti e moda tra XV e XVII secolo*, Milano, Skira, 1999., str. 112 – 113 (kat. 52 – 53).

⁹⁶ Annalisa Zanni (ur.), *nav. dj.*, 1999., str. 118 (kat. 51).

⁹⁷ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 2008., str. 296 – 297 (kat. 256).

konstrukcija koja kombinira *gros* i obični taft) kojoj je dodana zlatna ili srebrna *lamella* čiji je broj prolaza po centimetru manji od broja prolaza temeljne potke. Budući da na našem primjerku nisu evidentirani rubovi, teže je pokušati odrediti mjesto nastanka. No s obzirom na ljepotu i eleganciju dekora te na visoku kvalitetu tkanja svakako je opravdano zaključiti da je potekao iz glasovite manufature, odnosno snažnijeg proizvodnog središta.

PODSTAVA: zeleni saten od viskoze

BORTE: jednostavnog geometrijskog uzorka, široke 1.5 cm, tkane lanenim i zlatnim *filé* nitima (XVII. st.?). Uz rubove lopatica štole i manipula lijepa čipka (XVII. st.?) u cijelosti izvedena zlatnim *filé* nitima, široka 2 cm [vidi III. Dodatak katalogu, Kat. 12].

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, velum u kutiji br. 17, V-T-18/19-027a ; štola S-T-18/19-027b i manipul Man-T-18/19-027c u kutiji br. 11

FOTOGRAFIJE: Sl. 12a, 12b; mikro-snimap aversa baršuna priložen ilustracijama uz pojmovnik; fotografija i mikro-snimap čipke priloženi ilustracijama metalnih čipki

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

13. Zapuntel (otok Molat), župa Rodenja Blažene Djevice Marije

Bursa

DIMENZIJE: 23.5 x 26 cm

VRSTA TKANINE: dvobojni lyonski damast, *lancé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, 2 niti sukane u *S* smjeru, svijetle smeđe boje, 30 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, 2 niti sukane u *Z* smjeru – tri do četiri u svakom prolazu, bijele boje, 16 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka : svila, 2 niti sukane u *Z* smjeru – četiri u svakom prolazu, 16 prolaza po centimetru, u bojama (mijenja boju – prelazi iz jedne u drugu) : boja goruščice, zelena, svijetlo zelena, tamno plava

Dvobojni lyonski damast, *lancé*. Osnovna konstrukcija je dvobojni lyonski damast. Podloga dekoru (svijetlo smeđe boje) je tkana u aversu nepravilnog satena. Temeljna potka tka bijele dijelove dekora u reversu kepera 2/1 *S*. Drugi, raznobojni dijelovi dekora utkani su *lancé* potkom koja međutim mijenja boju ovisno o pojasu koji se tka. Na aversu tkanine je fiksirana nitima osnove u keperu 1/2 *Z*.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: posljednja četvrtina XVI. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: za izradu aversa burse su upotrijebljena četiri fragmenta dvobojnog lyonskog *lancé* damasta. Komadi su prišiveni unutar triju uskih »registara« međusobno odvojenih finim končićima, na način koji ne poštuje smjer pružanja raporta. Dva komada u lijevom registru su okrenuta »naglavce«. Ipak, može se naslutiti da je dekor izvorno bio osmišljen kao isprepletena mreža bijelih vitica koje tvore polja nepravilnih okvira. Dominantni motivi su trbušasti rebrasti kantaros s dvije ručke iz kojeg izvire cvijet nazubljenih latica te ovalni medaljon unutar kojeg je šesterolatični cvijet flankiran dvama listovima. Kako je približno izgledao niz u kojem su se elementi izmjenjivali u horizontalnom i vertikalnom slijedu donekle se može odgonetnuti zahvaljujući bojama *lancé* potke. Naime, budući da se *lancé* potka proteže čitavom visinom tkanine, na način da se boje pravilno izmjenjuju u horizontalno položenim pojasevima (npr. plava – boja goruščice – zelena itd.), prema bojama detalja na sačuvanim fragmentima se može zaključiti da su izvorno bili raspoređeni u rasteru šahovske ploče. Vjerni komparativni primjerici se prvenstveno izdvajaju na temelju

raznobojno prikazanih listova i cvjetova te vitice koja tvori razvedene umjesto »geometrijski krutih« okvira [usp. kataloške jedinice br. 4 i 9]. Na tom se tragu ovdje može ukazati na dvije tkanine talijanskog podrijetla u Kunstgewerbemuseumu u Kölnu, datirane u drugu polovinu odnosno na sam kraj XVI. stoljeća.⁹⁸

BORTE: križ u središtu je sastavljen od dva komada borte od svijetlo plave svile, širine 0.5 cm

PODSTAVA: bursa ima »dvostruko lice«: revers je prekriven svilenim satenom svijetlo zelene boje na koji su aplicirani središnji križ, stilizirani cvjetovi ljiljana te rubna vrpca (obrub) izrađeni od komada svilenog tafta boje bjelokosti.

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije (Male Gospe)

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 27, B-T-16/02-044

FOTOGRAFIJE: Sl. 13

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

⁹⁸ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 171 (kat. 143), str. 175 (kat. 155).

II. XVII. STOLJEĆE

14. Vela Rava (otok Rava), župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Fragment sačuvan na misnici koja pripada ornatu analiziranom u kataloškoj jedinici br. 73; na istoj misnici je sačuvan i fragment analiziran u kataloškoj jedinici br. 21

DIMENZIJE: približno 10.5 x 5.5 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, zelene boje, 120 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – četiri u svakom prolazu, 16 prolaza po centimetru

Lyonski damast. Podloga dekoru je tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 5) dok je dekor tkan u reversu kepera 3/1 *S*.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: približno 4 x 3.5 cm

DATACIJA: kraj XVI. – početak XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: pregled tkanina datiranih u XVII. stoljeće započinje s fragmentom svile kakve se, na temelju dekorativnih elemenata, u stručnoj literaturi mahom datiraju na razmeđu stoljeća odnosno na prijelaz XVI. u XVII. stoljeće. Riječ je o manjem isječku lyonskog damasta tamnije zelene nijanse koji je sekundarno iskorišten za ispunu lijevog kraka križa na prednjoj strani misnice, na kojoj su ukupno sačuvane tri vrste tkanine [vidi i Kat. 21 i 73]. No, unatoč manjoj površini, uzorak damasta je moguće sagledati u cjelini zbog sitnih dimenzija raporta koji se upravo zbog toga može svrstati u tipološku skupinu *a mazze*. Jednako kao i baršun analiziran u kataloškoj jedinici 12, tkanine dekorativne tipologije *a mazze* su osmišljene s izričitom namjenom da budu korištene za izradu dijelova muške i ženske garderobe. Dekor je izrazito jednostavan: u horizontalnom smjeru se naizmjениčno nižu jednostavnii rombovi međusobno razdvojeni po jednom ukošenom gredom. Svakoj od greda je uzduž njezinog lijevog i desnog ruba dodan niz manjih »zareza«. U svakom se redu smjer pružanja ukošene grede mijenja, a u cjelini su raspoređene u rasteru šahovske ploče. Sa svega nekoliko elemenata, dinamičnost uzorka je uspješno postignuta mijenjanjem njihovog razmještaja i usmjerena. Inozemna stručna literatura donosi niz talijanskih baršuna datiranih u ovo razdoblje, čije dekore prvenstveno odlikuju ukošene grede koje se nižu u horizontalnom

usmjerenju. U pravilu se izmjenjuju sa jednostavnim geometrijskim (rombovi, rozete) ili stiliziranim vegetabilnim motivima (listići, vitice). Budući da ni na ovom fragmentu nisu sačuvani rubovi, čak ni u tragovima, ne može se ulaziti u konkretniju raspravu o mogućem podrijetlu damasta, no moguće je da potječe iz neke od venecijanskih manufaktura. Više lijepih primjeraka za usporedbu posjeduje Zbirka Gandini u Modeni.⁹⁹ Na početak XVII. stoljeća su datirane i dvije blisko ornamentirane tkanine u venecijanskoj Zbirci Fortuny.¹⁰⁰ Na prijelaz iz XVI. u XVII. stoljeće je datiran fragment *broché* satena u Museo del Tessuto u Pratu, ornamentiran lijepo izvedenim ukošenim gredama oko kojih se ovija vitica u obliku slova S (dimenzije raporta iznose 6 x 4.3 cm).¹⁰¹ U istom muzeju se čuva i primjerak tkanine čiji se uzorak također može blisko uspoređivati s onim našeg damasta: u horizontalnim redovima se nižu grede koje su u svakom sljedećem redu – naizmjenično – ukošene u suprotnom smjeru, a dimenzije raporta iznose 8.5 x 4.5 cm.¹⁰²

STANJE: na većem dijelu površine uočljiva mehanička oštećenja; niti osnove su na pojedinim mjestima posve nestale

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije; misnica na kojoj je fragment sačuvan (inv. oznake M-T-17/02-065a) pohranjena je u ladici br. 15

FOTOGRAFIJE: Sl. 14a, 14b

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁹⁹ Donata Devoti – Marta Cuoghi Costantini, *nav. dj.*, 1993., str. 94, 97 (kat. 31), str. 96, 97 (kat 36-38), str. 113 – 114 (kat. 41-42); Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, *nav. dj.*, 2010., str. 276 (kat. 314), str. 284 (kat. 333 i 334), str. 286 (kat. 339 i 340).

¹⁰⁰ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 2008., str. 300 – 301 (kat. 259, 260).

¹⁰¹ Tamara Boccherini – Paola Marabelli, *Atlante di storia del tessuto. Itinerario nell'arte tessile dall'antichità al Déco*, Firenze, Maria Cristina de Montemayor Editore, 1995., str. 62.

¹⁰² Rosalia Bonito Fanelli, *nav. dj.*, 1981., str. 166 (kat. 44).

15. Molat, župa Pohođenja Blažene Djevice Marije

Misnica i štola; tkanina upotrijebljena za ovratnik, prednji križ i leđni stup misnice je analizirana u kataloškoj jedinici br. 27

DIMENZIJE: 120-114.5 x 79.5-62.5 cm, 253 x 19-11 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, svijetlozeleno - oker boje, 75 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, 24 prolaza po centimetru

Klasični damast kojemu je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 3).

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 0.4 cm a sastoje se od četiri krupnija svilena končića svijetle zelene boje vezana u taftu.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 7 x 4 cm

DATACIJA: prva četvrtina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija (Toskana ?)

OPIS: klasični damast neobične nijanse boje (svijetlo zelena – oker) odlikuje jednostavan, simetričan uzorak malih dimenzija. Sastoji se od mreže romboidnih polja unutar kojih je po jedan stilizirani cvijet u obliku zvjezdice u čijem je središtu mala kružnica. Rombovi su sastavljeni od četiri šiljasta stilizirana listića, a na mjestima gdje se polja dodiruju je umetnut jednostavan, prazan pravokutni okvir. Jednako kao i damast analiziran u prethodnoj kataloškoj jedinici, i ovaj je primjerak izvorno bio namijenjen za izradu odjeće a pripada jednoj od brojnih varijanti dekorativne tipologije *a mazze*. Ovakvi samo naizgled neinventivni, ali zapravo dražesni i elegantni motivi, svakako su ostavljali potpuniji dojam na složeno krojenim, slojevitim i nabranim dijelovima garderobe. Na plošnom liturgijskom ruhu, a pogotovo na većim dijelovima poput pluvijala ili ove misnice, ovakvi manji uzorci ne dolaze do izražaja a promatrajući ih već iz manje udaljenosti se gotovo posve »gube« u oku promatrača. Stoga je upravo na primjeru ove misnice razumljivo zašto su za izradu misnog ruha preferirane tkanine s dekorima velikog raporta. Sretna je okolnost što su nam oba ruba sačuvana u cijelosti. Nisu tkani u satenu u raznobojnim prugama, pa se čini mogućim otkloniti Veneciju kao proizvodni centar gdje je damast mogao nastati. No, s obzirom na sličnosti sa rubovima evidentiranim na nešto mlađem damastu koji je na temelju komparacije sa bliskim tkaninama bio hipotetski doveden u vezu s toskanskim svilarskim središtima [kat. 8], moguće

je i u ovom slučaju razmatrati isto podrijetlo. U katalogu Kunstmuseum der Stadt u Kölnu objavljeno je nekoliko blisko dekoriranih tkanina različitih konstrukcija koje su određene kao talijanski proizvodi iz prve četvrтине XVII. stoljeća a mogu se usporediti s damastom s Molata.¹⁰³ U prvu četvrtinu XVII. stoljeća je datiran i taft *lancé broché, fond lamé* srodnog uzorka (dimenzije raporta iznose 5.8 x 4.2 cm) u Zbirci Gandini u Modeni.¹⁰⁴ Istoj zbirci pripada i blisko ornamentiran i jednako datiran taft *doublé liseré* (dimenzije raporta 7 x 4.5 cm).¹⁰⁵ Ovoj se skupini može priključiti i fragment lampasa u Museo del Tessuto u Pratu čiji report mjeri 6.3 x 4.3 centimetra, a molatskom primjerku je blizak i zbog načina na koji su oblikovani rombovi.¹⁰⁶ Venecijanskoj Zbirci Benvenuti pripada fragment *ciselé* baršuna izvedenog svilenim nitima bojanima u nijansu blisku molatskom damastu, a koji ujedno odlikuje srodan uzorak malog raporta (3.3 x 4 cm).¹⁰⁷

BORTE: u funkciji razdjelnih borti je fina metalna čipkana vrpca pleternog ornaminta, širine 1.5 centimetar, a tkana je bijelim svilenim nitima i srebrnim *filéom*. Fragment gotovo posve identičnog primjerka dio je Zbirke Gandini u Modeni a katalogiziran je kao europski proizvod s kraja XVI. stoljeća¹⁰⁸ [vidi III. Dodatak katalogu, Kat. 15]. Identična vrpca sačuvana je i na misnici u Oleggiu a datirana je u XVI. stoljeće.¹⁰⁹ Borta široka 3.5 cm, tkana žutom svilom i lanom, geometrijskog uzorka, obrubljuje vratni otvor misnice.

PODSTAVA: laneno platno tamno sive boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 15, M-T-17/01-030a; stola u kutiji br. 1, S-T-17/01-030b

FOTOGRAFIJE: Sl. 15a, 15b; priložen mikro-snimak lijevog ruba; fotografija i mikro-snimak pleternih borti u III. Dodatku katalogu

¹⁰³ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 182 (kat. 174), str. 205 – 206 (kat. 239 – 242).

¹⁰⁴ Donata Devoti – Marta Cuoghi Costantini, *nav. dj.*, 1993., str. 125 (kat. 78).

¹⁰⁵ Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, *nav. dj.*, 2010., str. 289 (kat. 347).

¹⁰⁶ Rosalia Bonito Fanelli, *nav. dj.*, 1975., str 115, kat. 58; Tamara Boccherini – Paola Marabelli, *nav. dj.*, 1995., str. 58.

¹⁰⁷ Irene Tognazzo, *Schedatura di reperti tessili seicenteschi della Collezione Benvenuti*, tesi di laurea – diplomska radnja, Università Ca' Foscari di Venezia – Facoltà di lettere e filosofia, Anno accademico 2003 – 2004., str. 40 – 42 (kat. 1).

¹⁰⁸ Thessy Schoenholzer Nichols – Iolanda Silvestri, *nav. dj.*, 2002. (kat. 364).

¹⁰⁹ Flavia Fiori (ur.), *Tessuti antichi del Museo d'Arte Religiosa »Padre Augusto Mozzetti« di Oleggio*, Novara, Interlinea, 2013., str. 60-63, str. 257.

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; misnica izlagana na izložbi *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

16. Silba, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Prekrivač za ambon (?) od tkanine čiji je fragment sačuvan i na predmetu analiziranom u kataloškoj jedinici br. 28

DIMENZIJE: 101 x 63.5 cm

VRSTA TKANINE: dvobojni klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, svijetle zelene boje, 80 prolaza po centimetru
- Potka: sirova svila, više (x) niti bez vidljive torzije, boje goruščice, 16 prolaza po centimetru

Dvobojni klasični damast. Podloga dekoru je tkana u aversu omoveznog satena (preskok 5) a dekor u reversu omoveznog satena (preskok 3).

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su oko 0.2 cm a sastoje se od dva lanena končića prirodne boje vezana u taftu

VISINA TKANINE: 47 cm

DIMENZIJE RAPORTA: 14.5 x 8.5 cm

DATACIJA: prva četvrтina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: tri nejednaka komada dvobojnog klasičnog damasta iskorištena su za izradu predmeta pravokutnog oblika nepoznate izvorne namjene. Da nije bio korišten kao gremijal daju naslutiti srebrne rese kojima je obrubljen duž svih strana, zbog čega je sigurno i da nije riječ o nekoj vrsti antependija. Moguće je da je riječ o prekrivaču za ambon (propovjedaonicu) ili za neki drugi komad liturgijskog namještaja. Jednako kao i prethodno analiziran damast, i ovaj je primjerak – tipologije *a mazze* - izvorno bio namijenjen izradi odjeće. Sjajnu potvrdu tome pronalazimo u gotovo posve identično osmišljenoj tkanini odijela mladog Orazija Magalottija [Ilustracije uz raspravu, Sl. 123] na obiteljskom portretu Tiberija Titija iz 1601. godine

(privatna zbirka).¹¹⁰ Raport uzorka je manjih dimenzija, a dekor se sastoji od mreže romboidnih polja sastavljenih od četiri šiljasta stilizirana listića. Umnažaju se u redovima koji se vertikalno nižu u rasteru šahovske ploče. Međutim, ovaj je dekor složeniji. Iako su šiljasti listići koji tvore romboidne okvire uvijek jednakog oblika, elementi koji se nalaze unutar njih te na mjestima na kojima se okviri spajaju su osmišljeni u dvije varijante. U prvoj se u središtu polja nalazi motiv u obliku štita sa paralelnim i prelomljenim gredama, okružen nizom kružnica. Flankiran je parom stiliziranih cvjetova koji nalikuju na ljiljan. U sljedećem redu će se ta dva elementa zamijeniti drugačijima: u središtu polja je srcočasti motiv uz koji su dva stilizirana listića koja podsjećaju na list vinove loze. Upečatljivosti dekora pridonosi i činjenica da nije riječ o monokromnom nego o dvobojnom damastu, gdje je dekor izведен potkom boje goruščice na zelenoj podlozi. Uži fragment damasta koji ispunjava krajnje lijevo polje je okrenut na revers te ga vidimo u »negativu«, odnosno sa dekorom u zelenoj boji. Jedan fragment damasta (dimenzija 31 x 23 cm) koji je primjerku sa Silbe gotovo identičan ne samo po svim elementima uzorka nego i po bojama (nijansama) niti osnove i potke pripada fundusu Kunstgewerbemuseuma u Dresdenu.¹¹¹ Dvobojni damast identičnog dekora, koji je međutim izведен na način da je podloga dekoru tkana svjetlo plavim svilenim nitima, upotrijebljen je za krojenje bočnih površina misnice [Ilustracije uz raspravu, Sl. 124] u Muzeju krščanstva na Slovenskem u Ivančnoj Gorici u Sloveniji.¹¹² S obzirom na način na koji se osmišljen dekor bliska im je tkanina čiji je fragment dio fundusa Musées Royaux du Cinquantenaire u Bruxellesu. Nije riječ o damastu nego o satenu crvene podloge na kojoj je zlatnom *lancé* potkom tkan uzorak srođan po izgledu i načinu izmjenjivanja elemenata unutar mreže s lisnatim okvirima.¹¹³ Štola i manipul od dvobojnog damasta bliskog dekora dio je Zbirke tekstila u Museo Civico u Trevisu. Podloga je tkana u aversu petoveznog satena (svilenom osnovom grimizne boje) a dekor u reversu petoveznog

¹¹⁰ Elisabetta Bazzani, *Continuità e innovazione nei tessuti d'abbigliamento del Seicento*, u: (ur). Donata Devoti – Marta Cuoghi Costantini, *La Collezione Gandini. Tessuti dal XVII al XIX secolo*, Modena, Franco Cosimo Panini Editore, 1993., str. 57 – 81 (62).

¹¹¹ Zaveden je pod inventarnim brojem 23169 i to kao nizozemska svila iz 17. stoljeća; fotografija fragmenta kao i osnovni podaci su dostupni na uvid u online katalogu muzeja (vidjeti Popis izvora i neobjavljenih djela / Izvori na internetu).

¹¹² Misnica je neobjavljena, međutim obrađena je u doktorskoj disertaciji obranjenoj 2013. godine: Tina Istinič, *Mašni plašći v 17. in 18. stoletju na Slovenskem*, doktorska disertacija, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana, 2013., str. 107 (kat. 16).

¹¹³ Isabelle Errera, *nav. dj.*, 1927., str. 257 (kat. 287).

satena, svilenom potkom žute boje.¹¹⁴ Srođno je izvedeno i nekoliko damasta čiji fragmenti pripadaju fundusu Museo del Tessuto u Pratu.¹¹⁵ Naposljetu vrijedi spomenuti i dvije varijante bliskih damasta koji su se sačuvali na misnicama u dvjema crkvama na području Furlanije.¹¹⁶

BORTE: prekrivač (?) je obrubljen resama od srebrnog *filéa* širine 5 cm, koje se nastavljaju na bortu širine 1.5 cm. Na predmetu su prisutne još dvije vrste borti, nastale vjerojatno tijekom XVIII. stoljeća. Borta širine 3 cm ima uzorak lijepo izvedenog cvijeća između povijene vrpce, dok je druga tanja (2.8 cm) a odlikuje je geometrijski uzorak sa stiliziranim rozeticama unutar saća.

PODSTAVA: tamnozeleno pamučno platno

STANJE: u središnjem dijelu je vidljiva pravokutna površina gdje je boja tkanine bolje očuvana (nije izblijedjela), budući da se na tom mjestu držala kutija za milodare. Na mjestima gdje je dno kutije za plohu stola (a kroz damast) bilo pričvršćeno dvama vijcima preostale su dvije rupe.

MJESTO NALAZA: župna crkva Rođenja Blažene Djevice Marije (zatečen na stolu ispod pjevališta)

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 36, N-T-17/01-019a

FOTOGRAFIJE: Sl. 16a, 16b, 16c; priložen i mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; uvršten u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

¹¹⁴ Doretta Davanzo Poli (ur.), *Tessuti antichi. Tessuti – Abbigliamento – Merletti – Ricami. Secoli XIV – XIX*, Treviso, Edizioni Canova, 1994., str. 30, 241 (kat. 15).

¹¹⁵ Rosalia Bonito Fanelli, *nav. dj.*, 1981., str. 156, 184.

¹¹⁶ Fotografiju misnice u mjestu Pieve di Gorto vidjeti u: Maria Beatrice Bertone (ur.), *Paramenti sacri di Ovaro*, Udine, Cooperativa Guarnerio d'Artegna, 1991., str. 25; za damast misnice u mjestu Cella vidjeti: Gilberto Ganzer (ur.), *Tesori d'arte in Carnia. Paramenti sacri e tradizione tessile*, Gemona, Gemona manifatture, 1987., str. 78 – 79.

17. Sutomišćica (otok Ugljan), župa sv. Eufemije

Tri fragmenta

DIMENZIJE: 20 x 27 cm, 13.5 x 18.5 cm, 15 x 13 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine* 4-1 s *liseré* efektom osnove

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – četiri u svakom prolazu, ljubičaste boje, 48 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, ljubičaste boje, 27 prolaza po centimetru

Taft *louisine* 4-1 s *liseré* efektom osnove. Glavna konstrukcija je taft *louisine* 4-1: u svakom prolazu osnove su četiri niti od kojih se dvije mjestimično odvajaju da bi sudjelovale u tkanju dekora *liseré* efektom, pri čemu preostala polovina niti osnove ostaje podno dekora gdje tka taft *louisine* 2-1.

RUBOVI: desni rub je djelomično sačuvan: u najširem dijelu je širok oko 0.4 cm. Tkan je u taftu svilenom ljubičastom osnovom i potkom.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 6 x 8.5 cm

DATACIJA: prva četvrtina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: raport dekora je malih dimenzija, te se poput onih na primjercima iz kataloških jednica 15 i 16 sastoji od mreže romboidnih polja čije okvire tvore grančice povijene u blagoj *S* formi iz kojih izbijaju nizovi oblih listića. Polja se umnažaju se u redovima koji se vertikalno nižu u rasteru šahovske ploče. U središtu svakog polja je jedan stiliziran, ali lijepo izveden plod mogranja na stapki sa sva simetrično postavljena listića. Plod je s obje strane flankiran niskom od četiri sitne kružnice. Da je riječ o mogranju može se zaključiti po prepoznatljivoj »kruni«. Gotovo posve identično oblikovan motiv je prisutan na fragmentima tafta *lancé* u Museo Civico u Trevisu.¹¹⁷ I ova je tkanina dražesnog uzorka izvorno bila namijenjena izradi svjetovne odjeće, a predstavlja lijep primjer svile dekorativne tipologije *a mazze* koja nije tkana u tehnici damasta. Iako na prvi pogled složena (čini se da dekor tka suplementarna potka) tehnika tkanja je zapravo jednostavna: riječ je o taftu s *liseré* efektom potke. Kao primjeri za usporedbu se mogu izdvojiti dvije fragmentarno očuvane tkanine iz fundusa Kunstmuseum der

¹¹⁷ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1994., str. 39-40 (kat. 30).

Stadt u Kölnu dekori kojih su također ostvareni *liseré* efektom osnove.¹¹⁸ Kao kvalitetan komparativan primjerak se može izdvojiti i lampas čiji se fragment čuva u Museo del Tessuto u Pratu: s taftom iz Sutomišćice ga u bližu vezu dovode gotovo identično osmišljeni okviri iz kojih izbijaju sitni obli listići, a unutar kojih su plošno prikazani stilizirani cvjetovi flankirani dvama listovima.¹¹⁹

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Eufemije; fragmenti su bili sekundarno prišiveni na misnicu skrojenu od viskoznog ljubičastog damasta (XX. stoljeće). Misnica je uslijed dugotrajne neprimjerene pohrane na dnu sakristijskog ormara drastično i nepovratno uništena djelovanjem vlage i insekata. Stoga je odlučeno da se fragmenti, zbog udaljavanja od štetnih utjecaja, uklone sa misnice i pohrane zasebno.

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 26, F-T-17/01-218

FOTOGRAFIJE: Sl. 17a, 17b, 17c

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

¹¹⁸ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 205 (kat. 239), str. 206 (kat. 240).

¹¹⁹ Rosalia Bonito Fanelli, *nav. dj.*, 1975., str. 94 (kat. 37).

18. Kožino, župa sv. Mihovila arhandela

Misnica

DIMENZIJE: 105-100 x 65.5-61 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1, a poil traînant*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, 2 niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, ljubičaste boje, 26 prolaza po centimetru
- Dodatna osnova (*poil traînant*): sirova svila, više (x) niti sukanih u S smjeru, ljubičaste boje, 15 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru, ljubičaste boje, 33 prolaza po centimetru

Taft *louisine 2-1, a poil traînant*. Podloga dekoru je izvedena u taftu konstrukcije *louisine 2-1*, dok u stvaranju dekora sudjeluje samo dodatna osnova utkana tehnikom *poil traînant*, koja nije fiksirana nitima potke ni na aversu ni na reversu tkanine.

RUBOVI: sačuvan je lijevi rub. Sastoje se od jedne krupnije lanene niti svjetle ljubičaste boje, koja je vezana u taftu temeljnog potkom.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 5 x 4 cm

DATACIJA: kraj prve četvrtine XVII. stoljeća (oko 1620. godine)

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: u tehničkom smislu, ova se tkanina na prvi pogled može učiniti jednakom onoj analiziranoj u kataloškoj jedinici 17. U obama slučajevima je riječ o monokromnim tkaninama čiji su uzorci izvedeni »lebdećom« potkom na podlozi tkanoj u taftu. Međutim, dok je u prijašnjem slučaju dekor na taj način proizvodila temeljna osnova, ovdje je riječ o dodatnoj ili suplementarnoj osnovi koju zbog načina stvaranja uzorka nazivamo *poil traînant* (tal. *pelo strisciante*, engl. *floating weft*). Riječ je o još jednom primjerku izvorno namijenjenom izradi odjeće, kojeg odlikuje jednostavan uzorak malog raporta. Dekor se gradi motivom tek jedne grančice - s jednim rascvalim cvijetom, pupoljkom i dva listića – koja se ponavlja u horizontalnom smjeru, naizmjeničnog usmjerenja u svakom narednom redu, a u rasteru šahovske ploče. U Kunstmuseum der Stadt u Kölnu čuva se fragment tkanine bliskog dekora jednako sitnog raporta, čija je podloga također tkana u jednoj varijanti tafta no dekor je izведен *broché* i *lancé* potkama.¹²⁰ Židovska općina u Livornu baštini jedan liturgijski predmet (*mappah*) od tkanine koja je po tkalačkoj konstrukciji bliska onoj u Kölnu,

¹²⁰ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 235 (kat. 326).

no unatoč tome s primjerkom iz Kožina je moguće uspoređivati po vrsti i jednostavnosti motiva koji se na njoj umnaža.¹²¹ U prvu četvrtinu XVII. stoljeća je datiran i taft *lancé, fond lamé* u modenskoj Zbirci Gandini, malih dimenzija raporta (5.7 x 5.7 cm) i jednostavnog dekora ostvarenog naizmjeničnim nizanjem jednog, slično osmišljenog cvjetića.¹²² Istoj zbirci pripada i nešto kasnije datiran taft *rayé lancé* (druga četvrtina XVII. stoljeća), također sitnijeg dekora, na kojem prepoznajemo i jedan blisko izveden pupoljasti cvijet (tulipan ?).¹²³ Naposljetu vrijedi svratiti pažnju na dva tafta *a poil traînant*, oba datirana na početak XVII. stoljeća, koja pripadaju Zbirci Fortuny u Veneciji. Na monokromnoj, zelenoj podlozi je suplementarnom niti osnove tkan jednako raspoređen motiv razlistale grančice s dva pupoljasta cvijeta. U njihovim se kataloškim jedinicama napominje da je riječ o tkaninama izvorno namijenjenima krojenju svjetovne garderobe – podjednako muške i ženske – a kakvi su primjerici sačuvani diljem Italije, dijelom i zbog činjenice da su se jednostavno i brzo tkale uslijed konstrukcije koja nije zahtjevna.¹²⁴

BORTE: novije izrade (XX. st.); tkane su potkom od bijelog pamuka i osnovom od jarko žute svile (ili viskoze?). Rubna borta je široka 1.5 cm a razdjelna 3.8 cm. Ornamentirate su nizom lovoročih vijenaca unutar kojih je romboidan vegetabilni motiv.

PODSTAVA: komadi lanenog platna sive i svijetle ljubičaste boje

STANJE: loše; suplementarne niti osnove su na većem dijelu površine nestale, uslijed čega je dekor »izbrisano«, što je posebno izraženo na prednjem dijelu misnice.

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Žadarske nadbiskupije, ladica br. 4, M-T-17/01-189

FOTOGRAFIJE: Sl. 18a, 18b; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

¹²¹ Daniela Degl'Innocenti, *Dalla nascita della Nazione Ebrea alla costuzione della Sinagoga, u : Fili di storia. Il patrimonio tessile della Nazione Ebrea di Livorno*, (ur.) Dora Liscia Bemporad, Livorno, Sillabe, 2006., str. 33-51 (34, 38).

¹²² Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, *nav. dj.*, 2010., str. 296 (kat. 364).

¹²³ Iste, *nav. dj.*, 2010., str. 356 (kat. 512).

¹²⁴ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 2008., str. 304 – 305 (kat. 263 i 264.)

19. Biograd, župa sv. Stošije

Misnica

DIMENZIJE: 110 x 69-59 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, zagasito ljubičaste boje, pribižno 80 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, jarko ljubičaste boje, 25 prolaza po centimetru

Klasični damast. Podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena a dekor u reversu osmoveznog satena.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 10.2 x 7.5 cm

DATACIJA: između 1620. i 1640. godine

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: damast se po kvaliteti tkanja i dekorativnom rješenju može smatrati nešto inferiornijim proizvodom. Usljed određene masivnosti potkine niti tkanina je donekle izgubila na podatnosti, a sam uzorak, sa svim svojim detaljima, se nije uspio ocrtati onoliko fino koliko bi to bilo moguće sa delikatnijim i gušće utkanim nitima. Kao primjer damasta identične dekorativne tipologije (*motivi isolati*) no nešto bogatijeg dekora i kvalitetnijeg tkanja može se izdvojiti onaj sačuvan na leđnoj strani misnice u samostanu sv. Dominika u Dubrovniku.¹²⁵ Damaste koji su u izvedbenom i dekorativnom pogledu gotovo posve identični dubrovačkom primjerku sam zabilježila na jednoj dalmatici u župnoj crkvi sv. Antuna Opata u Velom Lošinju (zelene boje) te na misnici iz katedrale sv. Marka u Korčuli (dvobojni damast s podlogom dekoru u boji lososa). Fotografije primjeraka iz Velog Lošinja i Korčule su zasad neobjavljene, no publiciran je detalj dvobojnog damasta posve identičnog uzorka (s podlogom zlatno žute boje) koji se nalazi u Kunstgewerbemuseumu u Zürichu.¹²⁶ Biogradski primjerak se tipološki može usporediti i s tkaninom (vjerojatno dvobojni lyonski damast, *lancé*) od koje

¹²⁵ Jelena Ivoš, *Paramentika – crkveno ruho*, u: *Dominikanci u Hrvatskoj*, (ur.) Igor Fisković, Zagreb, Galerija Klovićevi dvori, 2011., str. 219-228, 449-459 (450, kat. P/3).

¹²⁶ Erika Billeter, *Europäische Textilien*, Kunstmuseum Zürich Sammlungskatalog 1, Zürich, 1963., str. 28.

su izrađeni dijelovi misnog ornata u samostanu sv. Antuna Padovanskog u Crikvenici.¹²⁷ Primjerku iz Crikvenice gotovo je posve identičan dvobojni lyonski damast *lancé* od kojeg je skrojena štola koju sam dokumentirala u sakristiji katedrale u Krku. Svim je navedenim primjercima zajedničko karakteristično oblikovanje, grupiranje i umnažanje stiliziranih vegetabilnih elemenata na monokromnoj podlozi (podloga je u svim slučajevima tkana u tehnici satena) te nevelike dimenzije raporta. Čini se da je posebno omiljen cvijet tulipana koji je prisutan na gotovo svim primjercima, potom varijante cvijeta lotosa i ruže te plod mogranja. I ovdje zapravo imamo mrežu romboidnih polja koja formiraju četiri jednaka ali različito usmjerena slobodna, nepovezana cvijeta. U središtu polja je drugi, simetrično oblikovan cvijet ili plod, a još jedan plošno oblikovan element je umetnut u praznine između romboidnih polja. Zbirci Gandini u Modeni pripada fragment koji je u konstrukcijskom ali i dekorativnom smislu blizak onima u Crikvenici i Krku. No, zanimljivo je da se pri određivanju mjesta nastanka pomišlja na Orijent (Turska), vrlo vjerojatno zbog prisutnosti cvjetova tulipana i karanfila.¹²⁸ Blisko ornamentirana tkanina je sekundarno upotrijebljena za ispunu stupa leđne strane misnice sačuvane u Codroipu kod Udina, a datirana je u razdoblje između 1620 i 1630. godine.¹²⁹ U sredinu XVII. stoljeća je datiran zeleni damast dekora iste tipologije na misnici iz mjesta Gorto (Furlanija) a čiji rezultati tehničke analize se gotovo posve podudaraju podatcima dobivenim analizom damasta iz Biograda.¹³⁰ Naš se ljubičasti damast može pobliže uspoređivati i sa dvobojnim damastom u Kunstgewerbemuseumu u Zürichu čiji je dekor izведен bijelom, krupnjom (lanenom ?) potkom na podlozi tkanoj u crvenom satenu.¹³¹

BORTE: razdjelna je široka 3.2 cm a rubna 1 cm. Tkane žutom svilom i *filé* nitima sa žutom svilenom jezgrom i srebrnom (?) ovojnicom. *Filé* niti »lebdeći« stvaraju refeljni, geometrijski uzorak (niz rombova ispunjenih uzorkom šahovnice).

PODSTAVA: grubo laneno platno prirodne boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: župna kuća

¹²⁷ Iva Jazbec, *Povjesni tekstil na području Vinodola*, u: *Czriquenicza 1412. Život i umjetnost Vinodola u doba pavljina*, (ur.) Nina Kudiš Burić, Crikvenica, Muzej grada, 2012., str. 129-142 (132-133).

¹²⁸ Donata Devoti – Marta Cuoghi Costantini, *nav. dj.*, 1993., str. 131 (kat. 95).

¹²⁹ Michela Villotta (ur.), *I paramenti sacri tra storia e tutela: catalogo della rassegna itinerante per la conservazione e il restauro del tessuto antico*, Udine, Arti Grafiche Friulane, 1996., str. 46-47 (kat. 1).

¹³⁰ Gilberto Ganzer, *nav. dj.*, 1987., str. 84-85.

¹³¹ Erika Billeter, *nav. dj.*, 1963., str. 32.

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 52, M-T-17/01-281

FOTOGRAFIJE: Sl. 19a, 19b

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

20. Zadar, samostan sv. Frane

Dva fragmenta sačuvana na manipulu koji pripada ornatu analiziranom u kataloškoj jedinici br. 32

DIMENZIJE: 10.5 x 7.5 cm, 10.5 x 7.5 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, zelene boje, 100 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, zelene boje, 37 prolaza po centimetru

Klasični damast čija je podloga tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 2). Dva fragmenta su na manipul prišivena na način da im vidimo naličje.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: između 1620 i 1630. godine

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: damast je sačuvan u dvama fragmentima koji uslijed malih dimenzija prikazuju samo segmente dekora. Međutim, zbog karakterističnog izgleda i usmjerjenja motiva moguće je razaznati dekorativnu tipologiju, odnosno postaviti dataciju i izdvojiti nekoliko kvalitetnih komparativnih primjeraka. Dakle, riječ je o uzorku koji bi se mogao definirati kao *opera a spianzi*, što je jedna od brojnih varijanti tipologije *a mazze*. Ovakvi se uzorci sastoje od naglašeno izvijenih i razlistalih grančica (nerijetko i s plodovima), koje su na tkanini mogле biti izvedene u čak četirima varijantama. Svaki od tih motiva se umnaža u horizontalnom slijedu – svaki u svojem zasebnom redu – dok se u vertikalnom nizu izmjenjuju u rasteru šahovske ploče. Na našim se fragmentima jasno vidi jedna od grančica, iz koje izbija veći cvijet (?) te manji, pupoljasti plod. Oba su izdanka razvedena motivom šahovnice, što se ponavlja i na drugim dijelovima dekora koji bi se mogli prepoznati kao plodovi i cvjetovi. Gotovo sve obrisne linije su oblikovane kao nizovi zašiljenih »jezičaka«. Iz jednog cvijeta

izbija naglašeno uvijena vitica. Svi se ovi detalji mogu prepoznati i na dekoru damasta misnice sačuvane u mjestu Illasi kod Verone, za koji je pretpostavljeno venecijansko podrijetlo, a na temelju i široke dokumentirane rasprostranjenosti na području Verone.¹³² Vegetabilni motivi oblikovani nizovima zašiljenih »jezičaka«, plodovi ispunjeni uzorkom šahovnice i naglašeno uvijene vitice se uočavaju i na *ciselé* baršunu u Zbirci Gandini u Modeni (dimenzije raporta iznose 11.5 x 5.8 cm) datiranom na početak XVII. stoljeća.¹³³ Firentinsko je podrijetlo, pak, pretpostavljeno za damast misnice u crkvi San Ilario a Colombaia u Firenci, koji se fragmentarno očuvanom zadarskom damastu ne približava samo na osnovu zastupljenog dekora nego i po rezultatima tehničke analize tkanja. Naime, analize vrsta i gustoće niti osnove i potke donose gotovo posve identične rezultate.¹³⁴ Razmjerno visok udio niti osnove po centimetru upućuje na zaključak da je riječ o kompaktno i visokokvalitetno tkanom damastu, zbog čega je opravdano pomišljati da je svakako nastao u nekom od glasovitih proizvodnih centara.

STANJE: dobro

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJA: Sl. 20

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

¹³² Giuliana Ericani – Paola Frattaroli, *nav. dj.*, 1993., str. 327 – 328 (kat. 17)

¹³³ Donata Devoti – Marta Cuoghi Costantini, *nav. dj.*, 1993., str. 120 (kat. 61).

¹³⁴ Tamara Boccherini – Paola Marabelli (ur.), »*Sopra ogni sorte di drapperia...« Tipologie decorative e tecniche tessili nella produzione fiorentina del Cinquecento e Seicento*, Firenze, Maria Cristina de Montemayor Editore, 1993., str. 76.

21. Vela Rava (otok Rava), župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Dva fragmenta sačuvana na misnici koja pripada misnom ornatu analiziranom u kataloškoj jedinici br. 74; na istoj misnici sačuvan i fragment analiziran u kataloškoj jedinici br. 14

DIMENZIJE: ukupna površina približno 25 x 7 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, zelene boje, 115 prolaza po centimetru
- Potka: svila, tri niti sukane u *Z* smjeru, zelene boje, 43 prolaza po centimetru

Klasični damast čija je podloga tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 3). Fragmenti su prišiveni na misnicu na način da im se vidi sličje.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: druga četvrtina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: dva fragmenta damasta prišivena su u predjelu desnog kraka križa na prednjoj strani misnice, na način da značajan dio dekora prekriva razdjelna borta. Međutim, dijelovi elemenata dekora koji su ostali vidljivi nedvojbeno upućuju na zaključak da je riječ o ostacima primjerka koji je tipološki blizak prethodno opisanom damastu. Vide se dijelovi razlistalih grančica koje nose predimenzionirane cvjetove s laticama u obliku zašiljenih »jezičaka« čija su središta prikazana motivom šahovnice. Ljubičasti damast na manipulu u venecijanskoj Zbirci Fortuny pruža lijep primjer za usporedbu. Podloga mu je tkana u aversu, a dekor u reversu petoveznog satena. Uočavaju se dvije vrste velikih, slično oblikovanih i na površini raspoređenih cvjetova: peonija sa šahovnicom u središtu i šiljastim laticama te karanfil, čije su latice također karakteristično zašiljene. Jednako kao na damastu iz Vele Rave, latice cvjetova su razvedene nizovima kružnica. Cvjetovi su naglašeno savinuti, svaki u svojem smjeru, a umnažaju se u vlastitom horizontalnom slijedu koji se potom vertikalno izmjenjuju u rasteru šahovske ploče. Budući da na plavom damastu u Veneciji nisu sačuvani rubovi, podrijetlo se ne određuje preciznije, nego se samo navodi »Italija«.¹³⁵

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: župna kuća

¹³⁵ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.* 2008., str. 311.

SMJEŠTAJ: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije; misnica na kojoj je fragment sačuvan (inv. oznaka M-T-17/02-065a) pohranjena je u ladici br. 15

FOTOGRAFIJA: Sl. 21

BIBLIOGRAFIJA: BANIĆ, 2008., str. 409, sl. 6.

22. Molat, župa Pohođenja Blažene Djevice Marije

Misnica

DIMENZIJE: 106.5-102 x 67.5-62 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, svijetle zelene boje, 120 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru – dvije u svakom prolazu, svijetle zelene boje, 30 prolaza po centimetru

Klasični damast. Podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 3).

RUBOVI: oba ruba su djelomično sačuvana: lijevi u širini od oko 0.6 a desni 0.4 cm. Tkani su u petoveznom satenu, svilenom osnovom ružičaste i bijele boje, na ružičastu unutrašnju te na bijelu vanjsku prugu (sačuvana u tragovima).

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 24 x 13 cm

DATACIJA: druga četvrtina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Venecija ?)

OPIS: misnica je u cijelosti skrojena od odlično očuvanog, svijetlo zelenog klasičnog damasta, iste dekorativne tipologije kao i fragmenti u prethodnoj kataloškoj jedinici. Na sjajnoj podlozi tkanoj u aversu satena su pravilno, ali dimančno raspoređene razlistale grančice koje nose popoljke i predimenzionirane rascvale cvjetove. Neki od njih su u predjelu tučka razvedeni motivom šahovnice, a stilizirane latice su im najčešće zašiljene te ornamentirane nizovima kružnica. Jasno se vide četiri različite vrste većih cvjetova te jednako toliko manjih grančica, kojima se ispunjavaju nastali međuprostori. Veliki cvjetovi su naglašeno savinuti, svaki u svojem smjeru, a umnažaju se u vlastitom horizontalnom slijedu koji se potom vertikalno izmjenjuju, u rasteru šahovske ploče. Na jednak se način raspoređuju i manji cvjetovi u međuprostorima. Zanimljiv model za usporedbu pruža tkanina u

venecijanskoj Zbirci Fortuny, unatoč tome što nije riječ o klasičnom damastu nego o taftu *lancé*: na narančastoј podlozi se na jednak način raspoređuju dvije grančice s velikim rascvalim cvjetovima, dok su u međuprostorima dvije manje rascvale grančice. Grančice, lističi i cvjetovi su na oba primjerka prikazani s nizom sličnosti (zašiljene latice s nizovima kružnica, popoljasti cvjetovi u međuprostorima i dr.). Dimenzije raporta su podudarne mjerama raporta molatskog damasta (21.7 x 17.5 cm). I rubovi primjerka u Museo Fortuny su tkani na raznobojne pruge a kao mjesto nastanka je navedena »sjeverna Italija«. Napominje se da je riječ o tkanini izvorno predviđenoj za krojenje odjeće.¹³⁶ Taft u Zbirci Fortuny je pak blizak *gros de Toursu liseré broché* od kojeg su skrojene misnica i štola u bazilici sv. Antuna u Padovi. Datiran je na kraj druge četvrtine XVII. stoljeća. Dimenzije raporta iznose 22.5 x 13 cm, a rubovi su tkani u ružičastom taftu s dvije tanke bijele pruge. Zbog pomno tkanih rubova, gustoće i kvalitete niti korištenih u tkanju te orijentalnih utjecaja koji se mogu prepoznati na izvedenim cvjetnim motima se kao mjesto nastanka tkanine predlaže Venecija.¹³⁷ Jednako izvedeni cvjetni elementi čine i dekor zelenog *ciselé* baršuna u Kunstgewerbemuseumu u Kölnu, datiranog u drugu četvrtinu XVII. stoljeća.¹³⁸ Svraćam pažnju na zasad neobjavljene, dekorativno i izvedbeno izrazito srodne zelene damaste koji su se sačuvali na jednoj misnici u katedrali sv. Lovre u Trogiru te na štoli i manipulu u franjevačkom samostanu Navještenja Marijina na Košljunu.

BORTE: razdjelna i rubna borta su različite. Razdjelna je široka 2.5 cm, tkana je lanenim nitima, zlatnim *filéom* i *lamellom*, ornamentirana je nizovima rombova ispunjenih uzorkom šahovnice a vjerojatno datira u XVII. stoljeće (vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 22). Rubne borte su široke 1.5 cm, a ornament im se sastoji od nizanja četverolatičnog cvijeta u prazninama između izvijene vitice.

PODSTAVA: grubo tkano laneno platno izblrijedjele plave boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 3, M-T-17/01-031

FOTOGRAFIJE: Sl. 22a, 22b, 22c; priložen mikro-snimak ostatka desnog ruba

¹³⁶ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 2008., str. 312, 314 (kat. 271).

¹³⁷ Doretta Davanzo Poli, *Basilica del Santo. I tessuti*, Padova, Centro Studi Antoniani, 1995., str. 71-72 (kat. 18), Tav. IX. (bez pag.)

¹³⁸ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 246 (kat. 359).

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; misnica uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

23. Zadar, samostan sv. Frane

Štola

DIMENZIJE: 242 x 19.5-10.5 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, zelene boje, 125 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, zelene boje, 31 prolaz po centimetru

Klasični damast čija je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3), a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 2).

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 21 cm x ?

DATACIJA: druga četvrtina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?)

OPIS: štola je skrojena od damasta čiji je dekor naizgled posve identičan dekoru damasta misnice analiziranom u prethodnoj kataloškoj jedinici. Iako se to ponešto teže uočava zbog manje sačuvane površine, svi ključni detalji opisani kod prethodnog primjera su prisutni i na ovom damastu. Međutim, ovdje je dekor »zrcaljen«, odnosno svaki je cvijet – iako oblikovno identičan – ovdje savinut u suprotnom smjeru. Visina raporta je neznatno manja, a da ne može biti govora o komadima istog damasta upotrijebljenog za dva različita predmeta očito je i iz različitih nijansi njihovih zelenih boja. Ipak, svraćam pažnju na gotovo posve podudarne rezultate tehničkih analiza dvaju damasta, na temelju čega mogu iznijeti prepostavku da je vrlo vjerojatno riječ o dvama proizvodima iste tkalačke manufakture.

BORTE: uz rubove lopatica prišivene rese od zelene svile i zlatnog *filé rianta*, široke 3 cm.

Na štoli je izvedeno pet križeva tehnikom »kolaža« komadićima *telette zlatno-beige* boje.

PODSTAVA: grublje tkano laneno platno izblijedjele zelene boje

STANJE: dobro

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 23

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

24. Kraj (otok Pašman), franjevački samostan sv. Duje

Štola i bursa

DIMENZIJE: 214.5 x 22-11 cm, 25.8 x 25.7 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, zelene boje, 80 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, zelene boje, 18 prolaza po centimetru

Klasični damast s podlogom tkanom u aversu osmoveznog satena (preskok 5) i dekorom tkanim u reversu osmoveznog satena (preskok 3).

RUBOVI: sačuvan je desni rub. Širok je 0.4 cm a sastoji se od četiri krupnija lanena končića vezana u taftu.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 33 x 12 cm

DATACIJA: između 1620. i 1650. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Lucca ?)

OPIS: za izradu štole i burse je upotrijebljen damast čiji se dekor sastoji od dva buketića koji se nižu u svojim zasebnim redovima koji se pak u vertikalnom smjeru izmjenjuju. Oba buketića sadrže po jedan, različito oblikovan cvijet odnosno plod šipka, koji je u paru s tulipanom u jednoj, te s karanfilom u drugoj varijanti. Pridružena su im dva poput pera oblikovana lista, od kojih je jedan upadno veći. Riječ je o dekorativnoj tipologiji *a tre fiori* koja se razvila iz tipologije *a mazze*, povećavajući dimenzije dekorativnih elemenata i nastojeći ih prikazati prirodnijima. Tkanine ovakvih dekora su prilično brojne u inozemnoj stručnoj literaturi. Iako su dokumentirani i ovakvi *ciselé* baršuni, u najvećem broju slučajeva je ipak riječ o damastima. Lijep dvobojni damast – kojemu je dekor bijele boje a podloga boje marelice – sačuvao se u velikoj površini na nebnici u mjestu Venzone kod Udina. Rezultati tehničke analize su gotovo posve podudarni podatcima dobivenima analizom damasta u Kraju, a zbog identičnih rubova se može pretpostaviti da potječe iz iste tkalačke manufakture.¹³⁹ Bliskih boja i dekora je damast čiji je komad upotrijebljen za ispunu stupa leđne strane misnice iz kapele sv. Sebastijana u Letovaniću kod Siska, danas u Muzeju za

¹³⁹ Michela Villota (ur.), *nav. dj.*, 1996., str. 162 – 163.

umjetnost i obrt u Zagrebu.¹⁴⁰ Izrazito srođan zeleni damast, dimenzije čijeg raporta iznose 32 x 11.5 cm, pripada zbirci Kunstgewerbemuseuma u Kölnu.¹⁴¹ Treba spomenuti i fragmente dva dvobojačna damasta bliskog uzorka datirana u isto razdoblje, za podrijetlo kojih se razmatra Lucca, a dio su modenske Zbirke Gandini.¹⁴² Lucca je uvjetno predložena i za mjesto nastanka dvobojačnog damasta čiji se fragment nalazi u Zbirci Benvenuti u Veneciji, a opis čijeg lijevog ruba odgovara izgledu desnog ruba damasta iz Kraja. Širina raporta im je također jednaka (12 cm).¹⁴³ Ovakav je damast, nešto tamnije zelene boje, upotrijebljen za krojenje bočnih površina misnice u Pokrajinskom muzeju Maribor u Sloveniji.¹⁴⁴ Ponešto je drugačiji, no ipak datiran u isto razdoblje, i dvobojačni damast u Galleria Nazionale di Palazzo Spinola u Genovi: od onog u Kraju se razlikuje u detalju cvijeta narcisa, koji je na đenoveškom damastu prikazan umjesto cvijeta karanfila.¹⁴⁵ Damast gotovo posve identičan takvom je upotrijebljen za izradu dalmatike u katedrali gradića Caorle u blizini Venecije,¹⁴⁶ dok je zeleni damast misnice u Broglianu kod Vicenze jednak onome u Kraju a u njegovoj kataloškoj jedinici stoji da je taj »lijepi primjerak, prilično rijedak na području Veneta, nastao tijekom prve polovine XVII. stoljeća a može se približiti lukeškim manufakturama«.¹⁴⁷ Da ovakvi damasti nisu bili prikladni samo za krojenje predmeta liturgijske namjene nego i za opremu svjetovnih interijera odnosno za presvlačenje namještaja, dokazuje stolica-naslonjač izrađena u Veneciji a za presvlaku koje je upotrijebljen upravo ovakav dvobojačni damast¹⁴⁸ [Ilustracije uz raspravu, Sl. 125]. Nekoliko fragmenata svjetlo zelenog damasta gotovo posve identičnog uzorka sam dokumentirala i na prednjoj strani misnice u dominikanskom samostanu sv. Dominika u Dubrovniku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 126], za čiju je leđnu stranu upotrijebljen drugi, ranije spomenut zeleni damast iz XVII. stoljeća.¹⁴⁹ Zanimljivo je da je štola od

¹⁴⁰ Jelena Ivoš, *Liturgijsko ruho iz Zbirke tekstila Muzeja za umjetnost i obrt*, Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt, 2010., str. 70 (kat. 24).

¹⁴¹ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 249 (kat. 367).

¹⁴² Donata Devoti – Marta Cuoghi Costantini, *nav. dj.*, 1993., str. 139 – 140 (kat. 127 i 128).

¹⁴³ Irene Tognazzo, *nav. dj.*, 2003 – 2004., str. 75-78 (kat. 12).

¹⁴⁴ Tina Istinić, *nav. dj.*, 2013., str. 97.

¹⁴⁵ Marina Carmignani, *nav. dj.*, 2005., str. 128.

¹⁴⁶ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 333 (kat. 21).

¹⁴⁷ Iste, *nav. dj.*, 1993., str. 335 (kat. 24).

¹⁴⁸ Saul Levy, *Il mobile veneziano del settecento*, Vol. I., Milano, Görlich Editore, 1964., Tav. 13 (bez pag.)

¹⁴⁹ Misnica je uvrštena u postav izložbe *Dominikanci u Hrvatskoj* održanoj u Zagrebu krajem 2007. i početkom 2008. godine, međutim u katalogu izložbe se analizira i donosi fotografija samo damasta na leđnoj strani misnice. Vidi: Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 2011., str. 449 - 450.

identičnog zelenog damasta sačuvana i u samostanu Male braće u Dubrovniku, koji pripada istoj franjevačkoj provinciji kao i samostan u Kraju.¹⁵⁰ Ovo nije jedini slučaj da sam tkaninu s nekog liturgijskog predmeta iz samostana Male braće zabilježila i u inventarima dvaju samostana Franjevačke provincije sv. Jeronima na području Zadarske nadbiskupije: od identične svile kakva je upotrijebljena za izradu jednog pluvijala dubrovačkog samostana¹⁵¹ izrađena je i štola u Kraju [Kat. 189] te procesijsko sjenilo dokumentirano u samostanu sv. Frane u Zadru, koje je nažalost naknadno zametnuto [Ilustracije uz raspravu, Sl. 233]. Ovi primjeri daju naslutiti da postoji mogućnost da su se za potrebe više samostana iste provincije tkanine za izradu liturgijskih predmeta nabavljale odjednom u većim količinama, ili da su dijelovi većih misnih ornata - uslijed različitih okolnosti i potreba - bili raznošeni od samostana do samostana.

BORTE: uz lopatice štole prišivene rese široke 3 cm. Borta je široka 2.8 cm a tkana je lanenim nitima, *lamellom* i *filéom*. Središtem borte prolazi lijepo oblikovana tordirana vitica. Vjerojatno XVII. stoljeće [vidi II. Dodatak katalogu – Kat. 24].

PODSTAVA: svjetlo laneno platno

STANJE: zadovoljavajuće; na bursi prisutne tamne mrlje te naslage voska. Na bursi oštećen i dio borte, koja se i odvojila od burse.

SMJEŠTAJ: samostanska knjižnica

FOTOGRAFIJE: Sl. 24

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

¹⁵⁰ Fotografiju detalja štole vidi u: Jelena Ivoš, *Tekstilna zbirka samostana Male braće*, u: *Samostan Male braće u Dubrovniku. U spomen 750. godišnjice prisutnosti Male braće u Dubrovniku 1235. – 1985.*, (gl. ur.) Josip Turčinović, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1985., str. 571 – 586 (kat. 11, str. 575 – 576, Sl. 6, bez pag.)

¹⁵¹ Fotografiju pluvijala vidi u: Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 1985., Sl. 14 (kat. 31), bez pag.

25. Premuda, župa sv. Jakova apostola

Sedam fragmenata upotrijebljenih za ispunu prednjeg stupa i leđnog križa misnice za čije je bočne površine iskorištena tkanina analizirana u kataloškoj jedinici br. 8

DIMENZIJE: četiri najveća fragmenta mjere približno 45 x 17 cm; najmanji su na krakovima križa

VRSTA TKANINE: *ciselé* baršun

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, zelene boje, 120 prolaza po centimetru
- Osnova flora: svila, dvije niti sukane u S smjeru – po dvije u svakom prolazu, zelene boje, 34 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru, zelene boje, 35 prolaza po centimetru
Željezni štapići su umetnuti pri svakom trećem prolazu potke (12 štapića po centimetru)

Ciselé baršun sa podlogom tkanom u omoveznom satenu.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 45 cm x ?

DATACIJA: između 1630. i 1640. godine

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: lijep i izrazito kvalitetno tkan baršun izvorne svjetovne namjene sačuvan je u fragmentima koji nisu dovoljno široki da bi dokumentirali raport u svojoj izvornoj širini, no razvidno je da se uzorak sastojao od horizontalnog nizanja spiralno izvijenih, razlistalih vitica iz kojih izbijaju veliki, naturalistički izvedeni cvjetovi. Tkanina koja nije izvedena u tehnici baršuna, ali je datirana u isto razdoblje te ornamentirana nizovima spiralno izvijenih rascvalih vitica je u Kunstgewerbemuseumu u Kölnu,¹⁵² jednako kao i fragment baršuna iz druge četvrtine XVII. stoljeća na kojem su prisutni cvjetovi bliski onima na baršunu sa Premude.¹⁵³ U konstrukcijskom smislu, a dijelom i u dekorativnom, se može usporediti i sa baršunom upotrijebljenom za ispunu leđnog stupa misnice u Musées Royaux du Cinquantenaire u Bruxellesu.¹⁵⁴ Sličan mu je i fragmentarno očuvan baršun u Zbirci Roberta Lehmana u

¹⁵² Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 253 (kat. 377).

¹⁵³ Ista, *nav. dj.*, 1976., str. 246 (kat. 358).

¹⁵⁴ Isabelle Errera, *nav. dj.*, 1927., str. 259 (kat. 289^A).

Metropolitan Museum of Art u New Yorku. Ovaj je primjerak, međutim, zahtjevnije tkalačke izvedbe budući da je tkan s većim brojem osnova flora (različitih boja), dok baršun s Premude ima samo jednu osnovu flora (tamnije zelene boje). No, zbog podloge tkane u monokromnom satenu, naglašeno izvijjene, rascvale i bogato razlistale vitice te datacije u prvu polovinu XVII. stoljeća i baršun u New Yorku izdvajam kao kvalitetan komparativni primjerak.¹⁵⁵

STANJE: fragmenti leđnog križa su u zadovoljavajućem stanju dok su komadi upotrijebljeni za prednji stup misnice u lošem stanju (pogotovo u gornjem predjelu). Osnova flora, a s njom i dekor, je posve nestala s većeg dijela površine. U istom predjelu je prisutna i poveća razderotina.

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Premudi

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 51, M-T-17/01-056a

FOTOGRAFIJE: Sl. 25a, 25b, 25c

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; misnica uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

¹⁵⁵ Christa Charlotte Mayer-Thurman, *European Textiles in the Robert Lehman Collection*, New York, The Metropolitan Museum of Art – Princeton University Press, 2001.

26. Novigrad, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Dva tornaletta (?)

DIMENZIJE: 189 x 84 cm

VRSTA TKANINE: *brocatelle*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, grimizno crvene boje, 72 prolaza po centimetru
- Vezujuća osnova: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru, zagasito žute boje, 18 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: lan, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, u prirodnoj boji s primjesama blijedo crvene, 16 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, zlatno žute boje, 17 prolaza po centimetru

Dekor *brocatellea* je tkan u aversu omoveznog satena (preskok 5), kojeg tvore temeljna osnova i temeljna potka. Podloga dekoru je zastrta *lancé* potkom koju na aversu tkanine fiksira vezujuća osnova u keperu 1/2 *S*. Kada ne sudjeluje u tkanju podloge, *lancé* potka leži na reversu tkanine fiksirana nitima vezujuće osnove u keperu 1/2 *Z*.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su približno 0,3 cm a sastoje se od dvije krupne lanene niti prirodne boje, vezane u taftu temeljnog (lanenog) potkom.

VISINA TKANINE: 63 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: ? x 31 cm (zrcalni raport)

DATACIJA: druga četvrtina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija (Lucca ?)

OPIS: dva predmeta izduženog pravokutnika oblika, podijeljena na tri polja jednakih dimenzija spojena su uzduž jedne svoje duže stranice. Moguće je da je riječ o dvama *tornalettima* odnosno posebno ukrojenim presvlakama u koje su se »oblačili« određeni arhitektonski elementi, poput kapitela ili polu-kapitela. Na takav zaključak upućuje njihov izdužen oblik, podjela na polja (svako polje bi moglo odgovarati, na primjer, jednoj plohi kapitela), dimenzije te rese prišivene uz donje rubove. Zanimljivo je da se u popisu pokretnina u posjedu zadarske bratovštine Ljubavi i milosrđa iz 1694. godine [Prilozi, Arhivski dokumenti, Prilog 39] spominje poveći broj pokrivala za stupove i druge arhitektonske elemente koji su bili skrojeni upravo od žuto-crvenog *brocatellea*. Na ukupno šest pravokutnih polja nejednakih dimenzija sačuvalo se sedam fragmenata *brocatellea* koji, unatoč lošijem stanju očuvanosti, pružaju dovoljno podataka za analizu. Očito je riječ o

tkanini velikog, strogo simetričnog raporta, čiji se dekor sastojao od više većih vegetabilnih motiva izvedenih grimizno crvenom svilom na zagasito žutoj podlozi. Budući da je riječ o tkalačkoj konstrukciji (tehnici) *brocatellea*, elementi dekora su ujedno blago reljefno istaknuti u odnosu na podlogu. Osim primjerka analiziranog u kataloškoj jedinici 42, ovo je jedini *brocatelle* do danas sačuvan na području Zadarske nadbiskupije. Te tkanine, koje su neizostavne krupne temeljne lanene potke bile manje podatne, bile prvenstveno namijenjene opremanju interijera, se razmjerno rijetko zatječu na liturgijskim predmetima na našim prostorima: mogu istaknuti jedan vrijedan i odlično očuvan *brocatelle* iz XVI. stoljeća sačuvan na gremijalu u katedrali u Krku te *brocatelle* s početka XVIII. stoljeća koji je izvorno vjerojatno služio za ukrašavanje unutrašnjosti (zastor za pilastar?) župne crkve u Velom Lošinju. Iz domaće literature izdvajam dalmatiku¹⁵⁶ od grimiznog *brocatellea* velikog raporta u samostanu Male braće u Dubrovniku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 145], koji dijeli određene dekorativne elemente s velološinjskim primjerkom te ga stoga treba datirati u isto razdoblje [usp. Kat. 88]. Svraćam pažnju i na misnicu od odlično očuvanog *brocatellea* iz druge polovine XVII. stoljeća, koja je danas dio fundusa Zavičajnog muzeja u Ozlju.¹⁵⁷ Jedan od važnijih razloga zbog kojeg su do danas sačuvani *brocatellei* rijetki zasigurno leži upravo u njihovoj konstrukciji: zbog krupne i grube temeljne potke te reljefno istaknute svilene osnove lakše je dolazilo do mehaničkih oštećenja zbog kojih su vjerojatno bili brže odbacivani. Primjerak iz Novigrada se zbog svojih boja te krupnih, simetrično postavljenih cvjetova i lišća može usporediti s *brocatelleom* pluvijala i štole sačuvanima u Sieni. Datiran je u prvu polovinu XVII. stoljeća a smatra se proizvodom toskanske manufakture. Visina raporta iznosi čak 112 centimetara.¹⁵⁸ U istim je bojama izведен i primjerak koji je također sačuvan na predmetu namijenjenom prekrivanju (oblaganju) zidnih ploha: smatra se proizvodom lukeške manufakture iz druge polovine XVII. stoljeća a sačuvan je u malom mjestu Coreglia Antelminelli u blizini Lucce.¹⁵⁹ Strogo simetrična kompozicija koja se pruža čitavom širinom tkanine (68 centimetara) s velikim stiliziranim cvjetovima sunčokreta, ruža i ljiljana i visinom

¹⁵⁶ Fotografiju dalmatike vidi u: Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 1985., Sl. 3 (kat. 6), bez pag.

¹⁵⁷ Jelena Ivoš, *Crkveno ruho pavlinskih samostana*, u: *Kultura pavljina u Hrvatskoj: 1244-1786. Slikarstvo, kiparstvo, arhitektura, umjetnički obrt, književnost, glazba, prosvjeta, ljekarstvo, gospodarstvo*, (ur.) Đurđica Cvitanović – Vladimir Maleković – Jadranka Petričević, Zagreb, Globus, Muzej za umjetnost i obrt, 1989., str. 249 – 252 (248).

¹⁵⁸ Caterina Pallavicino, *Paramenti e arredi sacri nelle contrade di Siena. V. Mostra dell'artigianato femminile senese*, Firenze, La Casa Usher, 1986., str. 114, 160 – 161 (kat. 31).

¹⁵⁹ Donata Devoti, *nav. dj.*, 1989., str. 78.

raporta od 94.5 centimetara, umnogome podsjeća na novigradski *brocatelle*. Ipak, zbog manje dinamično prikazanih vegetabilnih motiva, ipak smatram da bi novigradski primjerak bilo ispravno datirati u drugu četvrtinu XVII. stoljeća.

PODSTAVA: više fragmenata lanenog platna različitih nijansi

BORTE: na predmetu su sačuvane dvije vrste vrijednih i rijetkih vrsta bordura koje su izvorno bile namijenjene obrubljuvanju tapiserija i namještaja, te dijelova unutrašnjosti nosiljki i kočija.¹⁶⁰ Uzorci su im izvedeni u tehniči nerezanog baršuna na podlozi tkanoj u *cannetillé* tehniči. Široke su oko 6 cm. Jednako su široke i svilene zeleno-žute svilene rese, prišivene uz duže rubove. Prisutna je i borta od crvenog nerezanog baršuna, širine 3 cm, s kraćim sviljenim crvenim resama, prišivena uz kraće rubove.

STANJE: loše; od šest polja s *brocatelleom*, samo je jedno polje u relativno dobrom stanju. Tkanina je pretrpjela oštećenja u vidu nestanka zlatno žute *lancé* potke na predjelu podloge dekoru te grimizno crvene potke u zoni dekora. Na pojedinim mjestima lanene niti temeljne potke leže slobodne. Potreban je konzervatorsko-restauratorski zahvat.

MJESTO NALAZA: depo Zavičajnog muzeja Novigrad, gdje je bio privremeno pohranjen zajedno s ostalim povijesnim liturgijskim ruhom za koje se pretpostavlja da potječe iz župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Novigradu

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 19, FN-T-17/01-017

FOTOGRAFIJE: Sl. 26a, 26b, 26c; priložen mikro-snimak desnog ruba; mikro-snimci aversa i reversa *brocatellea* priloženi ilustracijama uz pojmovnik; priložene fotografije i mikro-snimci borti

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

¹⁶⁰Nekoliko srodnih primjeraka, datiranih u XVII-XVIII. stoljeće, vidi u: Vittorio Ferrari (ur.), *Tessuti decorativi. Galloni, nastri, bordure, fiocchi dei secoli XVI – XIX. Contributo alla storia de l’arte tessile in Italia*, Milano, Edizioni Luigi Alfieri, 1942., tav. 20, 21, 24 (bez pag.); Thessy Schoenholzer Nichols – Iolanda Silvestri (ur.), *nav. dj.*, 2002., str. 279, 290 (kat. 451, 455).

27. Molat, župa Pohodenja Blažene Djevice Marije

Fragmenti upotrijebljeni za ovratnik, prednji križ i leđni stup misnice čije su preostale površine skrojene od tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 15

DIMENZIJE: četiri veća fragmenta približnih dimenzija 58 x 18.5 cm; nekoliko manjih komada upotrijebljeno za ovratnik i krakove križa

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, žuta – oker boja, 125 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – dvije u svakom prolazu, žuta – oker boja, 39 prolaza po centimetru

Klasični damast s podlogom tkanom u aversu petoveznog satena (preskok 3) i dekorom tkanim u reversu petoveznog satena (preskok 2).

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: prva polovina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija (Firenca?)

OPIS: uži fragmenti predmetnog damasta nažalost ne dokumentiraju većinu elemenata njegovog dekora, međutim ipak je razvidno da je riječ o damastu tzv. »tipologije Gnalić«, kakvi su nešto stariji primjeri analizirani u kataloškim jedinicama 10 i 11. Jasno su vidljivi karakteristično prikazani, upareni i ovješeni plodovi mogranja, povijene grane iz kojih izbija zašiljeno lišće a koje se pak ovijaju oko masivnih, vertikalno usmjerenih grana s uzorkom šahovnice. Kako je objašnjeno u analizi damasta s Premude [kat. 10], tkanine ovakvih dekora su se – osim u drugoj polovini XVI. stoljeća – tkale i tijekom prve polovine XVII. stoljeća, i to ne samo u Veneciji nego i u Firenci. Prema istraživanjima Domenice Digilio, firentinske varijante ovih damasta se razlikuju od venecijanskih po prisustvu motiva heraldičkog ljiljana (*fleur de lis*) koji je najčešće umetnut u središnjoj osi dekora - u predjelu iznad kantarosa a okružen uparenim plodovima mogranja. Dva je takva damasta – u tamno plavoj i crvenoj boji – evidentirala na dvama pluvijalima sačuvanima u katedrali u Volterri. Budući da crveni pluvijal nosi grbove Niccolò Sacchettija, Firentinca i biskupa u Volterri između 1635. i

1650. godine, Digilio ih ističe kao dodatne argumente dataciji i provenijenciji damasta.¹⁶¹ Na fragmentima damasta iz Molata nažalost nedostaje onaj segment dekora na kojem bi se *fleur de lis* trebao nalaziti. Međutim, vidljive elemente dekora mogu usporediti s onima na zelenom i crnom damastu iste tipologije koje sam dokumentirala u samostanu franjevaca konventualaca sv. Frane u Šibeniku. Crni primjerak se sačuvao na pluvijalu – dakle na velikoj površini – te je *fleur de lis* jasno vidljiv u predjelu na kojem je izведен i na crvenom damastu u Volterri. Sličnosti između molatskog i šibenskih primjeraka su vidljive i u načinu oblikovanja plodova mogranja, naglašenom povijanju i ispreplitanju (hrastovih ?) grančica te u prisustvu naglašeno stiliziranog, plošnog šesterolatičnog cvijeta. Na temelju tih podudarnosti mogu iznijeti zaključak da se i na molatskom damastu vjerojatno nalazio heraldički ljiljan te ga ocjenjujem kao firentinski rad iz prve polovine XVII. stoljeća.

STANJE: dobro

FOTOGRAFIJE: Sl. 27a, 27b, 27c, 27d

BIBLIOGRAFIJA: BANIĆ, 2013.-2014., 78-79; misnica uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

¹⁶¹ Domenica Digilio, *Echi della Controriforma nel rinnovo delle vesti liturgiche*, u: *La cattedrale di Volterra tra maniera e riforma*, (ur.) Clara Barrachini, Venezia, Marsilio, 1994., str. 93 – 113 (110 – 111, kat. 11).

28. Silba, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Prekrivač za ambon (?); uzduž gornjeg ruba je prišiven fragment (62 x 11 cm) tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 16

DIMENZIJE: 98 x 65 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, zeleno – žute boje, 120 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – dvije u svakom prolazu, svijetlo zelene (zeleno – žute) boje, 40 prolaza po centimetru

Klasični damast. Podloga dekoru je tkana u reversu (!) petoveznog satena (preskok 3) a dekor u aversu petoveznog satena (preskok 2). Rubovi otkrivaju da je damast na predmetu prišiven na način da mu vidimo naličje.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 1.5 cm. Oba završavaju sa dva, ponešto krupnija svilena končića unutar kojih su raznobojne niti (žuta, bijela, fuksia) vezana u taftu. Slijedi uži dio ruba, tkan u finijem taftu svilenom osnovom ružičaste boje i svilenom zelenom potkom. Unutrašnji dio ruba je najširi: tkan je u petoveznom satenu na tri šire ružičaste i dvije uže bijele pruge.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: prva polovina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija (Firenca ?)

OPIS: predmet je istog oblika te gotovo posve identičnih dimenzija kao i predmet iz kataloške jedinice br. 16, koji je također sačuvan u župnoj crkvi u Silbi. Oba su obrubljena istom vrstom resa, a dodatno ih povezuje i tkanina [Kat. 16] čiji je fragment iskorišten i za krojenje ovog predmeta. Očito je da su u današnjem obliku načinjeni istovremeno, a vrlo vjerojatno u svrhu opremanja crkvenog interijera (moguće za prekrivanje propovjedaonice). Najveći dio površine je prekriven s pet komada svijetlo zelenog damasta koji se zbog na njemu izvedenog dekora također treba uvrstiti u skupinu tkanina tzv. »tipologije Gnalić«. Sretna je okolnost što su sačuvani komadi dovoljno veliki da dokumentiraju niz karakteristično oblikovanih elemenata, zahvaljujući kojima se iz inozemne stručne literature može izdvojiti niz vjernih komparativnih primjeraka. Izrazito blisko ornamentiran damast tamnije zelene boje je upotrijebljen za krojenje misnice u katedrali u Veroni. Izdvajam gotovo posve identično oblikovan masivni središnji element u čijoj je unutrašnjosti više radijalno postavljenih listova

djeteline. Uočavaju se i identično ornamentirani plodovi mogranja, čiji uzorci više nisu nizovi jednostavnih (paralelnih ili izlomljenih) linija nego manje, simetrično oblikovane vegetabilne kompozicije s motivima listića djetelina i cvijeta karanfila. Vrijedi ukazati i na obrise masivnih debla i grana koji se na ovakvim, mlađim varijantama dekora razigravaju nizom sitnih izboja i grančica na kojima vise mali plodovi mogranja.¹⁶² Tamno zelene nijanse je i damast *parocheta*¹⁶³ u venecijanskoj Zbirci Fortuny, koji zahvaljujući svojim dimenzijama (211 x 185 cm) dokumentira značajno veći dio raporta. Za raspravu o damastu sa Silbe je važan upravo damast *parocheta*, budući da je posve jasno da je riječ o tkaninama istog uzorka te da *parochet* pruža informacije o izgledu onih dijelova dekora koji na predmetu sa Silbe nisu sačuvani. Tako se, primjerice, na damastu *parocheta* jasno vidi *fleur de lis*, koji je i u ovoj varijanti smješten iznad kantarosa a između četiriju uparenih plodova mogranja. Važan detalj koji povezuje dva damasta su i identično tkani rubovi: u kataloškoj jedinici *parocheta* stoji da su široki 1.5 cm, da su tkani u satenu, na tri ružičaste i dvije bijele pruge te da završavaju končićima vezanim u taftu.¹⁶⁴ Posebno treba izdvojiti i crveni damast pluvijala iz Zbirke Bernheimer u Müchenu,¹⁶⁵ datiran u prvu polovinu XVII. stoljeća, na kojem je na istoj poziciji istkan *fleur de lis* [Ilustracije uz raspravu, Sl. 127]. Ovdje vrijedi upozoriti na identičan crveni damast kojim su prekriveni zidovi jednog salona venecijanske palače Albrizzi, što je lijepa potvrda korištenju ovakvih damasta i u opremanju reprezentativnih svjetovnih interijera.¹⁶⁶ Usporedbom s damastom sa Silbe se može izvesti zaključak da je riječ o dvama primjercima čiji su dekori posve identični u svim detaljima. Dodatni srodnii primjeri poznati iz inozemne stručne literature su: fragment *brocatellea* u Museo Civico u Trevisu,¹⁶⁷ fragment crvenog damasta u modenskoj Zbirci Gandini,¹⁶⁸ zeleni damast misnice u mjestu Montepulciano kod Siene,¹⁶⁹ fragmenti zelenog damasta sekundarno upotrijebljeni za ispunu

¹⁶² Giuliana Ericani – Paola Frattaroli, *nav. dj.*, 1993., str. 318 – 319 (kat. 8).

¹⁶³ U hebrejskoj liturgiji, *parochet* je zastor kojim se u sinagogi prekriva *Aron Kodesh* – niša u koju se polažu svici Tore.

¹⁶⁴ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 2008., str. 278 – 279 (kat. 240).

¹⁶⁵ Saskia Durian Ress, *Textilien Sammlung Bernheimer. Paramente 15. - 19. Jahrhundert*, München, Hirmer Verlag, 1991., str. 158 – 159 (kat. 66).

¹⁶⁶ Fotografiju na kojoj je vidljiv damast na zidu salona vidi u: Ana Šverko, *Giannantonio Selva. Dalmatinski projekti venecijanskoga klasicističkog arhitekta*, Zagreb, Studije i monografije Instituta za povijest umjetnosti - knjiga 44, 2013., str. 87.

¹⁶⁷ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1994., str. 26 (kat. 9).

¹⁶⁸ Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, *nav. dj.*, 2010., str. 204 (kat. 158).

¹⁶⁹ Marco Ciatti, *nav. dj.*, 1994., str. 33 (fig. 29).

leđnog križa misnice u Ovaru kod Udina,¹⁷⁰ antependij od zelenog damasta u Museo della Basilica u Gandinu,¹⁷¹ crveni damast dalmatike u crkvi La Pietà u Veneciji,¹⁷² fragment crvenog damasta sačuvan na misnici u Santa Maria Gloriosa dei Frari u Veneciji,¹⁷³ fragmenti crvenog damasta upotrijebljeni za krojenje jedne štole u katedrali u mjestu Gambarare (u blizini Mire, kod Venecije),¹⁷⁴ pluvijal od ljubičastog damasta sačuvan na području Sondria (Lombardija)¹⁷⁵ te osam fragmenata zelenog damasta koji pripadaju venecijanskoj Zbirci Querini; i ovdje vrijedi svratiti pažnju da je sačuvan rub čiji opis odgovara izgledu rubova primjerka sa Silbe.¹⁷⁶ Dosad su na području Hrvatske evidentirani sljedeći, izrazito srodni (gotovo posve identični) damasti: zeleni damast misnice u župnoj crkvi sv. Jeronima u Vižinadi,¹⁷⁷ fragment zelenog damasta na misnici dokumentiran u župnoj crkvi Gospe od Sedam Žalosti u Komiži na otoku Visu, crveni damast veluma za kalež u Skradinu, zagasito ljubičasti damast čiji su komadi sekundarno upotrijebljeni za ispunu prednjeg križa i leđnog stupa misnice iz nekadašnje katedrale u Osoru na otoku Cresu (danас u Zbirci sakralne umjetnosti u Osoru), crveni damast pluvijala iz župne crkve u Omišlju na otoku Krku te

¹⁷⁰ Maria Beatrice Bertone, *nav. dj.*, 1991., str. 32.

¹⁷¹ Antonio Savoldelli, *nav. dj.*, 1999., str. 110.

¹⁷² Doretta Davanzo Poli, *I merletti e i tessuti della Pietà*, u: *La Pietà a Venezia. Arte, musica e cura dell'infanzia fra tradizione e innovazione*, (ur.) Antonio Tommaseo Ponzetta (et al.), Venezia, Istituto Provinciale per l'Infanzia »Santa Maria della Pieta«, 2008.b, str. 129 – 140 (135).

¹⁷³ Doretta Davanzo Poli – Nicola Mario Riccadona, *Otto secoli di arte tessile ai Frari. Sciamiti, velluti, damaschi, broccati, ricami*, Padova, Associazione Centro Studi Antoniani, 2014., str. 48 – 49.

¹⁷⁴ Lisa Berti, *Antichi paramenti sacri nel Duomo di Gambarare*, tesi di laurea – diplomska radnja, Università Ca' Foscari di Venezia – Facoltà di Lettere e Filosofia, Corso di laurea in Lettere, Anno accademico 2007 – 2008., str. 114 – 116 (kat. 3).

¹⁷⁵ Guido Scaramellini (ur.), *I tesori degli emigranti. I doni degli emigranti della provincia di Sondrio alle chiese di origine nei secoli XVI – XIX*, Milano, Silvana Editoriale, 2002., str. 266 (kat. 73).

¹⁷⁶ Doretta Davanzo Poli (ur.), *Tessuti – Inventario*, Collana Queriniana 2, Fondazione Scientifica Querini Stampalia, Venezia, 1987., kat. C 29 (bez pag.)

¹⁷⁷ Misnica zasad nije objavljena, no poznata iz razloga što ju je Iva Jazbec Tomaić uvrstila u izlaganje naslova *Venecijanske svile ranog vijeka sačuvane na području Istre* održanom u listopadu 2015. godine u sklopu bloka znanstveno-popularnih predavanja priređenih uz izložbu *Istra, lav i orao* (Pula, Muzejsko galerijski prostor *Sveta Srca*) zbog čega je fotografija leđne strane misnice (s legendom *Misnica, klasični damast, Venecija, druga polovica 16. stoljeća, župna crkva svetog Jeronima, Vižinada*) objavljena i dostupna za uvid i preuzimanje na mrežnim stranicama posvećenima tom projektu; vidi: Popis izvora i neobjavljenih djela / Izvori na internetu.

crveni damast zastave baruna Franje Čikulinija (podrijetlom s vinodolskog područja) u Zbirci zastava i zastavnih vrpca Hrvatskoga povijesnog muzeja u Zagrebu.¹⁷⁸

BORTE: prekrivač (?) je obrubljen resama od srebrnog *filéa* širine 5 cm, koje se nastavljaju na bortu širine 1.5 cm. Razmjerno recentnog nastanka (XIX. st.?). Na predmetu su prisutne još dvije vrste borti, nastale vjerojatno tijekom XVIII. stoljeća. Borta širine 3 cm ima uzorak lijepo izvedenog cvijeća između povijene vrpce, dok je druga tanja (2.8 cm) a odlikuje je geometrijski uzorak sa stiliziranim rozeticama unutar povezanih saća.

PODSTAVA: pamučno platno tamno zelene boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne Rođenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 35,
N-T-17/01-019b

FOTOGRAFIJE: Sl. 28; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: BANIĆ, 2013.-2014., 75-76.

¹⁷⁸ Inventarna oznaka zastave je PHM inv. br. 2130. Vidi: Jelena Borošak Marijanović, *Zastave kroz stoljeća: zbirka zastava i zastavnih vrpca Hrvatskoga povijesnog muzeja*, Zagreb, Hrvatski povijesni muzej, 1996., str. 95.

29. Premuda, župa sv. Jakova apostola

Dva fragmenta na manipulu za izradu čijih lopatica je upotrijebljena tkanina analizirana u kataloškoj jedinici br. 8

DIMENZIJE: dva fragmenta jednakih dimenzija, približno 31 x 8.5 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, zelene boje, 120 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – četiri u svakom prolazu, zelene boje, 23 prolaza po centimetru

Klasični damast. Podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 2).

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: prva polovina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija (Firenca ?)

OPIS: na dvama fragmentima zelenog damasta vidljiva je baza te segment središnjeg dijela kantarosa inačice kakvog prepoznajemo na svim tkaninama tzv. »tipologije Gnalić«. Baza je osmišljena u obliku dvije krupne, simetrične i naglašeno uvijene (»ovnudske«) volute iznad kojih je prsten razveden nizom kružnica. Između voluta je suzoliki element, okrenut »naglavce«. Lijevo od baze je karakteristično oblikovan, zašiljeni list. Iznad rebrastog trbušastog tijela kantarosa se pruža širi pojas ornamentiran uzorkom šahovnice. Sve ove detalje prepoznajemo na damastima kakvima je pridružen i primjerak sa Silbe, analiziran u prethodnoj kataloškoj jedinici. Potvrda tome su damasti identičnih dekora objavljeni u inozemnoj literaturi a koji se se sačuvali u većoj površini: takav je, primjerice, prije spomenuti crveni damast pluvijala u minhenskoj Zbirci Bernheimer [Ilustracije uz raspravu, Sl. 127] na kojem je u cijelosti vidljiv kantaros čija je donja polovica identično oblikovana poput one koju vidimo na dvama fragmentima sa Premude. Ipak, treba posve otkloniti mogućnost da su za izradu manipula sačuvanog u župnoj crkvi na Premudi upotrijebljeni komadi istog damasta koji se u većoj površini sačuvalo na predmetu iz župne crkve na susjednom otoku Silbi. Iako je posve pouzdano riječ o komadima damasta istog dekora, tkani su nitima bojanima u drugačije nijanse zelene boje (damast sa Premude je tamnije zelene boje) a i rezultati tehničkih analiza potvrđuju da u potki imaju jednako gusto utkane ali različito grupirane niti. Naposljetku treba ukazati na činjenicu da su svi damasti »tipologije

Gnalić« zasad poznati u Hrvatskoj i u inozemstvu tkani »obrtanjem« petoveznog satena, bez obzira da li su datirani u drugu polovinu XVI. ili prvu polovinu XVII. stoljeća te nevezano uz pretpostavljeno venecijansko ili firentinsko podrijetlo.

STANJE: dobro

FOTOGRAFIJA: Sl. 29

BIBLIOGRAFIJA: BANIĆ, 2013.-2014., 76.

30. Vrgada, župa Presvetog Trojstva

Štola

DIMENZIJE: 226.5 x 23-10.5 cm

VRSTA TKANINE: saten *broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, zagasito ružičaste boje, 152 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, *beige* boje, 33 prolaza po centimetru
- *Broché* potka: srebrni *filé* s jezgrom od svile *beige* boje, 17 prolaza po centimetru

Saten *broché*. Podloga dekoru je tkana u osmoveznom satenu (preskok 3), a dekor je u cijelosti izведен suplementarnom potkom utkanom tehnikom *broché*, koja na aversu nije fiksirana nitima osnove.

RUBOVI: parcijalno sačuvan desni rub – u širini od približno 0.2 cm. Tkan je u satenu, svilenom svjetlo zelenom osnovom.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 37 cm x ?

DATACIJA: između 1630. i 1650. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Milano ?)

OPIS: u Narodnom muzeju (Muzeum Narodowe) u Krakovu čuvaju se dvije svilene tkanine umnogome srodne *broché* satenu štole iz župne crkve u Vrgadi. Datirane su između 1630. i 1650. godine a uvjetno se smatraju proizvodom milanske manufakture. Dekor je izведен potkinim nitima sa zlatnom ovojnicom utkanina tehnikom *broché* na monokromnoj podlozi a sastoji se od naglašeno povijenog lista nalik na pero koji se umnaža u horizontalnom smjeru,

da bi se u sljedećem redu nizao u suprotnom (zrcaljenom) smjeru.¹⁷⁹ Na svili iz Vrgade je svakom takvom listu pridružena i velika, lijepo izvedena stilizirana rozeta, a međuprostorima teče tanka, nazubljena, izvijena pruga. Od blisko osmišljene i tkane svila, za koju predlažem jednaku dataciju, načinjena je misnica u samostanu Male braće u Dubrovniku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 128] koja – zahvaljujući većoj sačuvanoj površini – omogućava uvid u izvorni raspored i ritam umnažanja dekorativnih elemenata na tkanini s Vrgade. U raspravi o spomenutim svilama u Narodnom muzeju u Krakovu Maria Taszycka ističe neprijeporneistočnjačke utjecaje koji se zrcale u njihovim dekorima. Autorica svraća pažnju na srodnioramentirane perzijske svile, posebno omiljene u vrijeme vladavine šaha Abasa I. (1557. – 1628.), na kojima su zlatnim i raznobojnim nitima bili izvedeni ovakvi asimetrični, plošnoprikazani vegetabilni motivi.¹⁸⁰ Očito je da su upravo takve svile, cijenjene i na Istoku¹⁸¹ i na Zapadu, utjecale na talijanske manufakture koje preuzimaju njihove motive te ih djelomično prilagođavaju sukladno zapadnjačkom umjetničkoj i tehničkoj tkalačkoj tradiciji. Maria Taszycka izvještava o arhivskim dokumentima, odnosno inventarima Lorenza Tuccija koji je u Krakovu, oko 1630. godine, trgovao talijanskim svilama a koji obiluju zapisima o tkaninama (posebno su brojni upravo *broché sateni*) tkanima u Milanu a koje se navode kao »con opera a fiori alla persiana.« Taszycka smatra da se ti podatci odnose upravo na ovakve svile, dekorirane karakteristično povijenim listovima, rozetama i uskim, naglašeno vijugavim vrpcama koje podsjećaju na namreškanu površinu vode, pa su poznate i pod terminom »a onde«.¹⁸² Njezina istraživanja srodnih svila do danas sačuvanih u Krakovu, argumentirana brojnim arhivskim podatcima, dopuštaju da primjerak s Vrgade okarakteriziramo kao lijep i vrijedan primjerak »alla persiana« svile koja je, moguće, tkana u Milanu, no sasvim sigurno između 1630. i 1650. godine. Inozemna stručna literatura donosi više svila koje se i

¹⁷⁹ Fotografije dviju svila vidi u: Maria Taszycka, *Influences persanes dans l'ornement des tissus de soie italiens de la premiere moitié du XVIIe siècle*, u: *Bulletin du CIETA*, Lyon, 29, 1969., str. 20 – 26 (23).

¹⁸⁰ Fragment tako ornamentirane svile, datirane u XVI.-XVII. stoljeće, vidi u: Marta Cuoghi Coontantini – Iolanda Silvestri (ur.), *nav. dj.*, 2010., str. 216 – 217 (kat. 187). Reprezentativan predmet za usporedbu je i dugačak haljetak od perzijske svile iz XVII. stoljeća u venecijanskoj Zbirici Fortuny; Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 2008., str. 34 (kat. 11).

¹⁸¹ I tkalačke manufakture djelatne u važnim svilarskim središtima Otomanskog carstva su tijekom XVII. stoljeća počele proizvoditi raskošno tkane svile nadahnute upravo perzijskim svilama ove tipologije. Kao lijep primjer takve svile se može izdvojiti ona na kaftanu koji se čuva u Museo Stibbert u Firenci; AA.VV., *Intrecci mediterranei. Il tessuto come dizionario di rapporti economici, culturali e sociali*, Prato, Museo del Tessuto Edizioni, 2006., str. 90 – 91 (kat. 19).

¹⁸² Maria Taszycka, *nav. dj.*, 1969., str. 26.

konstrukcijski i dekorativno mogu pobliže uspoređivati s onom sa Vrgade, a ovdje izdvajam dva tamno ružičasta tafta s dekorom izvedenim zlatnim nitima sačuvana na misnici u crkvi Santi Apostoli u Veroni te na misnici u crkvi San Bartolomeo u Tarzu kod Trevisa¹⁸³ i fragment plavog tafta *liseré broché, fond lamé* u Zbirci Gandini u Modeni.¹⁸⁴

BORTE: na štoli su oblikovana tri križa od dijelova borte široke 3.3 cm, istkane tijekom XVIII. stoljeća. Izvedena je srebrnim *filéom* i svilom oker boje, a odlikuje ju jednostavan i elegantan geometrijski uzorak isprekidanih paralelnih linija [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 177].

PODSTAVA: grublje tkano laneno platno izblijedjele ružičaste boje

STANJE: zadovoljavajuće; oštećenja podloge (osnove satena) su vidljiva uzduž svih rubova štole (na tim mjestima proviruje temeljna potka). Ponegdje nedostaju niti *broché* potke.

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Presvetog Trojstva

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 4, S-T-17/01-135

FOTOGRAFIJE: Sl. 30a, 30b; priložen mikro-snimak ostatka desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

¹⁸³ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 345 – 346 (kat. 37 i 38).

¹⁸⁴ Donata Devoti – Marta Cuoghi Costantini, *nav. dj.*, 1993., str. 104, 148 – 149 (kat. 155).

31. Zadar, samostan sv. Frane

Štola

DIMENZIJE: 224 x 21-10.5 cm

VRSTA TKANINE: saten *liseré lancé broché, fond lamé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, bijele boje, 60 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, zelene boje, 18 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, zlatno žute boje, 18 prolaza po centimetru
- *Lamé* potka: srebrna *lamella*, 18 prolaza po centimetru
- *Broché* potka:

filé sa srebrnom ovojnicom i jezgrom od zagasito žute svile, 18 prolaza po centimetru

Saten *liseré lancé broché, fond lamé*. Podloga dekoru je tkana u aversu četveroveznog satena, bijelom osnovom i temeljnog (zelenu) potkom. U stvaranju dekora sudjeluju sve potke. Temeljna potka u *liseré* efektu tvori sve zelene obrise i dijelove dekora. Zlatno žuta *lancé* potka na aversu sudjeluje u kreiranju motiva listića. *Broché* potkom su utkani (srebrni) cvjetovi, a *lamé* potka je imala ulogu prekrivanja podloge dekoru odnosno površinu tkanu u aversu četveroveznog satena.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 33.5 cm x ?

DATACIJA: između 1640. i 1650. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?)

OPIS: na štoli je sačuvano osam nejednakih fragmenata izrazito luksuzno i složeno osmišljene, no konstrukcijski loše »projektirane« tkanine, koja je zbog toga u toliko lošem stanju očuvanosti da je kvalitetno sagledavanje njezinog inače izrazito lijepog dekora uvelike otežano. Svila poput ove, koja ima četiri različita sustava potki, je svakako trebala biti tkana u konstrukciji lampasa odnosno sa dva sustava osnove. Ona, međutim, ima samo jednu osnovu, što nije bilo dovoljno da održi cjelovitim fini saten »opterećen« trima suplementarnim potkama, od kojih su dvije metalne. Izvorni izgled svile - koja je bez sumnje bila namijenjena svjetovnoj odjeći - svakako je bio reprezentativan, što je danas nažalost vidljivo samo na manjim površinama (vidi Sl. 28b). Podloga dekoru, tkana u satenu, je bila gusto zastrta *lamellom*, a na toj su srebrnoj podlozi gusto i dinamično raspoređeni cvjetovi i šiljasti izdanci

tkani srebrnim *filéom*, na kratkim peteljkama iz kojih izbijaju dugački litići s nizom sitnih šiljastih izboja. Kvalitetni primjeri za usporedbu – pomoću kojih se može postaviti precizna datacija te pokušati odrediti mjesto nastanka ove svile – mogu se najlakše izdvojiti na temelju oblika i rasporeda cvjetova te posebno karakterističnog izgleda i smjera pružanja opisanih listića. Crveni saten *liseré lancé broché* u Kunstgewerbemuseum u Kölnu je datiran oko 1640. godine a kao mjesto nastanka je navedena »Italija«. Ornamentiran je cvjetovima na povijenim viticama iz kojih izbjija dugačko, usko, zašiljeno lišće.¹⁸⁵ Jednakim motivima se izdvaja i crveni keper *liseré lancé broché, fond lamé* pretpostavljenog venecijanskog podrijetla, koji se danas nalazi u privatnoj zbirci u Veneciji. Posebno treba upozoriti na podudarnosti u rezultatima tehničkih analiza ovog venecijanskog i zadarskog primjerka.¹⁸⁶ Izrazito blisko ornamentiran i konstruiranu tkaninu, datiranu u drugu četvrtinu XVII. stoljeća, posjeduje Victoria and Albert Museum u Londonu.¹⁸⁷ U Starom Gradu na Hvaru sačuvani su misnica i manipul od svile bliske konstrukcije i dekora. I ovaj je primjerak, nažalost, u jednako lošem stanju očuvanosti a upravo zbog opisanih nedostataka u konstrukciji tkanine. Podloga dekoru je saten boje bjelokosti, a cvjetovi i listići su, umjesto metalnim, izvedeni raznobojnim svilenim nitima *broché* potki.

BORTE: tri križa na štoli su oblikovana komadima borte široke 3 cm. Tkana je žutom svilom, zlatnim *filéom* i zlatnom *lamellom* a odlikuje ju jednostavan središnji geometrijski motiv u obliku riblje kosti.

PODSTAVA: pamučni saten zelene boje

STANJE: loše; fragilne niti osnove su nestale s velikog dijela površine, uslijed čega je otpala i *lamé* potka, a zbog slobodnih niti temeljne potke je nastao niz manjih otvora koja su ponegdje nestručno zatvarana krupnim zelenim koncem. Potreban je konzervatorsko-restauratorski zahvat.

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 31a, 31b, 31c

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

¹⁸⁵ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 255 (kat. 381).

¹⁸⁶ Doretta Davanzo Poli (ur.), *I mestieri della moda a Venezia dal XIII al XVIII secolo / The Crafts od the Venetian Fashion Industry from the Thirteenth to the Eighteenth Century*, Venezia, Museo Correr, 1988.b., str. 189 (kat. 78).

¹⁸⁷ Peter Thornton, *Baroque and Rococo Silks*, London, Faber and Faber, 1965., str. 151 (Plate 7A), tabla 7A (bez pag.)

32. Zadar, samostan sv. Frane

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole i dva manipula; na jednom manipulu su sačuvana dva fragmenta tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 20

DIMENZIJE: 114.5-108.5 x 76.5-62 cm, 235.5 x 21.2-10.5 cm, 94 x 21.5-11 cm, 93 x 22-11 cm

VRSTA TKANINE: *louisine 2-1, fond moiré, lamé, broché, à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, zelene boje, 29 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, zelene boje, 21 prolaz po centimetru
- *Lamé* potka: srebrna *lamella*, 7 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (osam):
svilene; dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, 21 prolaz po centimetru, u bojama: bijela, svijetlo plava, zlatno žuta, ljubičasta, boja lososa, narančasta, bijedo ružičasta
metalna;
srebrni *filé riant* s jezgrom od svijetlo žute svile, 21 prolaz po centimetru

Louisine 2-1, fond moiré, lamé, broché, à liage répris. Podloga dekoru tkana u taftu varijante *louisine 2-1* dodatno zastrtom *lamé* potkom na način da je *lamella* utkana nad svakim četvrtim prolazom temeljne potke. Dekor je u cijelosti izведен *broché* potkama koje na aversu leže vezane nitima osnove u keperu 1/3 S (*à liage répris*).

RUBOVI: sačuvan lijevi rub. Širok je 1 cm. Završava s jednim krupnim svilenim končićem predenog raznobojnim nitima. Tkan u taftu temeljnog potkom i svilenom osnovom u bijeloj i ružičastoj boji, na četiri ružičaste i tri bijele pruge.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 40 x 13 cm

DATACIJA: druga četvrtina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: na monokromnom taftu koji je obogaćen *lamé* potkom te *moiré* efektima se u horizontalnim redovima nižu bijele, povijene grančice s više raznobojnih, stiliziranih cvjetova različitih dimenzija i oblika. U narednom redu grančice mijenjaju smjer povijanja, a raspoređuju se u rasteru šahovske ploče. Poput jednako datirane svile analizirane u kataloškoj jedinici br. 30, i ovdje je riječ o talijanskoj tkanini čiji je dekor nadahnut motivima

svremenih istočnjačkih tekstila. Orijentalni uzori su očiti ne samo u bojama i obliku cvjetova nego i po pseudoarapskom natpisu koji je istkan podno svake rascvale grančice (Sl. 29b). No, dok je za spomenutu svilu sačuvanu na štoli sa Vrgade pretpostavljeno milansko podrijetlo, u ovom slučaju je izgledno da je riječ o venecijanskem proizvodu. Na takav zaključak upućuju rubovi kakvi su dokumentirani i na dvije slično konstruirane i ornamentirane tkanine sačuvane na liturgijskom ruhu u bazilici Santa Maria Gloriosa dei Frari u Veneciji. Od prvog primjerka - zelenog tafta *liseré broché* – skrojena je dalmatika, dok je od druge tkanine – zelenog tafta *broché, fond lamé* – izvedena misnica. Rubovi su im široki 0.8 cm a tkani su na ružičaste i bijele pruge. Dekori im se sastoje od naglašeno povijenih grančica s raznobojnim rascvalim cvijećem, koje se nižu u horizontalnim redovima, izmjenjujući se na jednak način kao na zadarskom primjerku. Obje su tkanine katalogizirane kao rad venecijanskih manufaktura iz druge četvrtine XVII. stoljeća.¹⁸⁸ Osim fragmenta tafta *fond moiré, broché* u Zbirci Gandini u Modeni,¹⁸⁹ posebno bih izdvojila misnicu, štolu i manipul sačuvane u mjestu Olivone u kantonu Ticino. Za izradu tog misnog ornata je upotrijebљen *moiré broché* taft koji je u zelenoj boji podloge dekoru te izgledu, veličini i bojama rascvalih grančica izrazito sličan svili sačuvanoj u Zadru. U opisu svile iz Olivonea, za koju je navedeno »talijansko« podrijetlo, se navodi da je riječ o dekoru koji vjerno oponaša istočnjačke, odnosno perzijske tekstilne motive.¹⁹⁰ Naposljeku treba ukazati i na štolu sačuvanu u župnoj crkvi u mjestu Gambarare (Mira, Veneto) skrojenu od zelenog *moiré broché* tafta (»Italija, druga četvrtina XVII. stoljeća«) koji je na temelju izvedbe (konstrukcije i tkalačkih tehnika), zastupljenih boja (zelena nijansa podloge, bijele, zlatno žute i ružičaste svilene *broché* potke) te izведенog dekora (umanjeni, srođno oblikovani buketići koji se nižu u vodoravnim redovima) izrazito blizak taftu na zadarskom ornatu.¹⁹¹ Misnom ornatu u samostanu sv. Frane možemo pridružiti misnicu, štolu i manipul iz nekadašnje katedrale u Osoru, od tafta boje lososa obogaćenog *lamé* potkom, na kojem su tehnikom *broché* izvedene identično raspoređene, jako slično oblikovane rascvale grančice. U Pustinji Blaca na otoku Braču je sačuvana bursa za izradu koje je upotrijebљen fragment srođno ornamentiranog zelenog tafta.

BORTE: široka je 2.3 cm a tkana bijelom svilom, zlatnom *lamellom*, srebrnim *friséom* i zlatni *filé riantom*. Središtem borte prolazi lijepo oblikovana tordirana vitica (XVII. stoljeće).

¹⁸⁸ Doretta Davanzo Poli – Nicola Mario Riccadona, *nav. dj.*, 2014., str. 60 – 63.

¹⁸⁹ Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, *nav. dj.*, 2010., str. 370 – 371 (kat. 546).

¹⁹⁰ Annalisa Galizia (ur.), *I riti e le stoffe. Vesti liturgiche e apparati processionali nel Canton Ticino dal XV al XIX secolo*, Lugano, Fidia edizioni d'arte, 2002., str. 60 (kat. 14).

¹⁹¹ Lisa Berti, *nav. dj.*, 2007 – 2008., str. 121 – 123 (kat. 5).

Identična borta je na štoli i bursi u franjevačkom samostanu u Kraju (usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 24).

PODSTAVA: pamučni saten zelene boje

STANJE: dobro; mehanička oštećenja (otvori) na misnici (posebno izraženi u središtu prednjeg dijela) i na jednom od manipula su zatvoreni gustim strojnim prošivanjem zelenim koncem.

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 32a, 32b; priložena fotografija desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

33. Sutomišćica (otok Ugljan), župa sv. Eufemije

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole i manipula

DIMENZIJE: 107-105 x 72-66.5 cm, 211 x 23-11 cm, 86 x 22.5-12 cm

VRSTA TKANINE: lampas, *liseré*, *lancé*, *lamé*, *broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, boje bjelokosti. Budući da nije bilo moguće analizirati revers tkanine, broj niti po centimetru nije utvrđen.
- Vezujuća osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, zagasito žute boje, 35 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – četiri u svakom prolazu, boje bjelokosti, 18 prolaza po centimetru
- *Lamé* potka: zlatna *lamella*, 18 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti bez vidljive torzije – tri u svakom prolazu, zagasito žute boje, 17 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (šest): svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – četiri u svakom prolazu, 18 prolaza po centimetru, u bojama: jarko ružičasta – fuksia, ružičasta, boja lososa, svijetlo plava, svijetlo zelena, tamna *beige*

Lampas, *liseré*, *lancé*, *lamé*, *broché*. Podloga dekoru je tkana u aversu omoveznog satena (preskok 3) kojeg tvore temeljna osnova i potka. Temeljna potka sudjeluje i u stvaranju dekora (*liseré* efekt) kojeg ponajviše stvara zagasito žuta *lancé* potka. Cvjetovi i listići su utkani raznobojnim svilenim nitima u tehnici *broché*. *Lancé* potka i *lamella* su na aversu tkanine fiksirane nitima vezujuće osnove u keperu 3/2 *Z*.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 25.5 x 13 cm

DATACIJA: sredina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: tri dijela misnog ornata su u cijelosti skrojena od tkanine koja nije nepoznata u inozemnoj stručnoj literaturi, no koja se međutim nigdje nije sačuvala u površinama velikim kao na misnici iz Sutomišćice. Na bočnim stranama misnice te na velumu za kalež u samostanu Male braće u Dubrovniku sam dokumentirala lampas identičnog dekora – koji je dakle istkan prema istom predlošku – no čija je podloga dekoru izvedena u grimiznom satenu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 129] umjesto u satenu boje bjelokosti kakav je na primjerku iz Sutomišćice. Složeno konstruiran lampas, izvorno nedvojbeno namijenjen svjetovnoj odjeći,

odlikuje dekor koji se sastoji od vitica koje se naglašeno izvijaju u vertikalnom smjeru, a u horizontalnom usmjerenu se nižu. Iz njih izbijaju listovi i bijeli grozdovi te četiri različito oblikovana cvijeta i ploda koji se mogu identificirati kao tulipan, češer, peonija i tzv. »tudor« ruža, a koji su izvedeni raznoboјnim sviljenim nitima tehnikom *broché*. Svi su elementi dekora gusto zbijeni te monokromna satenska podloga proviruje samo u manjim površinama. Fragment lampasa identičnog primjerku iz Sutomišćice pripada Zbirci Gandini u Modeni. Dimenzije mu iznose 24.5 x 35 centimetara a na njemu se sačuvao desni rub: širok je 1.4 centimetar a tkan je u taftu zelene boje, sa središnjom *beige* prugom.¹⁹² Manji isječak (54 x 60 cm) lampasa iste varijante nalazi se i u Museo del Tessuto u Pratu.¹⁹³ Jednak im je lampas čija su dva nešto lošije očuvana komada (28 x 18 cm i 16.5 x 15.5 cm) u venecijanskoj Zbirci Benvenuti, na jednom od kojih je parcijalno sačuvan lijevi rub (u širini od svega 0.1 cm).¹⁹⁴ Nапослјетку истићем да су комади ovakvog lampasa upotrijebljeni za ispunu leđnih stupova dviju misnica iz katedrale u Krakovu.¹⁹⁵

BORTE: rubna široka 1 cm, razdjelna 1.7 cm. Tkane zlatnom *lamellom* (osnova) i potkom od žutog lana.

PODSTAVA: za podstavu misnice i manipula je upotrijebljen pamučni saten boje goruščice dok je za podstavu štole iskorišten zanimljiv damast svjetlike žute boje, karakterističnog *art nouveau* dekora

STANJE: dobro; na lampasu uglavnom nedostaju niti temeljne osnove, uslijed čega su sačuvane izrazito male površine tkane u aversu satena (podloga dekoru). Misnicu je 2010. godine restaurirala Dora Kušan-Špalj (Zagreb).

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Eufemije

SMJEŠTAJ / INVENTARNE OZNAKE: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 11, M-T-17/02-217a; štola i manipul u kutiji br. 3, S-T-17/02-217b, Man-T-17/02-217c

FOTOGRAFIJE: Sl. 33a, 33b

¹⁹² Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, *nav. dj.*, 2010., str. 390 (kat. 593).

¹⁹³ Rosalia Bonito Fanelli, *nav. dj.*, 1975., str. 43, 133; Rosalia Bonito Fanelli, *nav. dj.*, 1981., str. 232 – 233.

¹⁹⁴ Irene Tognazzo, *nav. dj.*, 2003-2004., str. 82 – 84 (kat. 14); Maria Consiglia De Lorenzo, *Schedatura di reperti tessili settecenteschi della Collezione Benvenuti*, tesi di laurea – diplomska radnja, Università Ca' Foscari di Venezia – Facoltà di lettere e filosofia, Laurea Specialistica in Storia delle Arti e Conservazione dei Beni Artistici, Anno accademico 2004 – 2005., str. 23 – 25.

¹⁹⁵ Beata Biedrońska Slotowa, *Early 15th Century Byzantine and Mamluk Textiles from Wawel Cathedral, Cracow*, u: *Bulletin du CIETA*, Lyon, 72, 1994., str. 13 – 19 (14, 16).

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; misnica uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

autorskim pravima
zaštićeno

34. Olib, župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Fragment

DIMENZIJE: 17.5 x 6 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1 lancé, a poil traînant*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, zelene boje, 46 prolaza po centimetru
- Dodatna osnova (*poil traînant*): svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, boje goruščice, 23 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, zelene boje, 24 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 13 prolaza po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – četiri u svakom prolazu, 13 prolaza po centimetru ; mijenja boju (prelazi) iz boje lososa u ljubičastu

Taft *louisine 2-1 lancé, a poil traînant*. Podloga dekoru je monokromni taft konstrukcije *louisine 2-1* dok je dekor izведен suplementarnim, svilenim nitima: dvjema potkama utkanima tehnikom *lancé* koje proizvode raznobojne dijelove (latice i tučke) cvjetnog dekora te dodatnom osnovom *a poil traînant* koja na aversu tkanine tka samo listove i obrise, a na reversu leži (»lebdi«) nevezana.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: između 1640. i 1650. godine

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: fragment tkanine izvorno namijenjene izradi svjetovne odjeće dokumentira malen segment dekora, no na temelju izgleda cvjetnih motiva, tkalačkih tehnika (kostrukcije) te kompozicije moguće je izdvojiti kvalitetne komparativne primjere. U franjevačkom samostanu sv. Križa u Živogošću sačuvalo se – nažalost u lošijem stanju – procesijsko sjenilo za izradu kojeg je upotrijebljena svila jednake tipologije. Na podlozi od zelenog tafta su dodatnom svilenu osnovom (*a poil traînant*) te raznobojnim sviljenim *lancé* potkama izvedeni slično oblikovani cvjetni motivi. Dominira veći, strogo simetrično prikazan cvijet, podno i iznad kojeg su parovi manjih cvjetova. Dominantni cvijet se niže u horizontalnim redovima koji su pak u vertikalnom slijedu organizirani u rasteru šahovske ploče. Zajedno je

na jednak način bio osmišljen i dekor svile čiji se fragment sačuvao u Olibu. Primjeri sa Oliba i iz Živogošća mogu se uspoređivati sa sviljenim lampasom čija se dva poveća komada čuvaju u Zbirci Fortuny u Veneciji. Na monokromnoj podlozi se niže jedan veliki cvijet okružen sa četiri manja, simetrično postavljena cvijeta, a na površini tkanine su jednako organizirani. Dekor je u cijelosti tkan sviljenim nitima koje su utkane na jednak način kao na svilama u Olibu i Živogošću. U opisu tkanine – datirane između 1640. i 1650. godine - se ističe da je izvorno bila namijenjena krojenju svjetovne garderobe te da je zacijelo tkana u nekoj značajnijoj italskoj manufakturi. Međutim, zbog manje gusto utkanih niti se kao mjesto nastanka isključuje Venecija.¹⁹⁶ U drugu četvrtinu XVII. stoljeća je datirana dekorativno i konstrukcijski bliska tkanina čiji manji fragment pripada Zbirci Gandini u Modeni.¹⁹⁷

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: salon župne kuće; fragment se nalazio između stranica knjige

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 26,
F-T-17/02-181

FOTOGRAFIJE: Sl. 34a, 34b

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

¹⁹⁶ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 2008., str. 314 – 315 (kat. 273).

¹⁹⁷ Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, *nav. dj.*, 2010., str. 388 (kat. 588).

35. Zadar, župa sv. Šimuna

Oltarnik

DIMENZIJE: 208 x 45 cm

VRSTA TKANINE: *bayadère*, taft *lancé* i *gaze*

TEHNIČKA ANALIZA:

zbog smještaja tkanine tehničku analizu nije bilo moguće provesti. Stoga se o konstrukciji tkanja ovdje iznose zaključci do kojih se došlo vizualnom analizom fotografija objavljenih u stručnoj literaturi te dijela tkanine vidljivog u škrinji.

Bayadère, taft *lancé* i *gaze*. Dekor se na monokromnoj lanenoj podlozi ne ostvaruje samo pomoću raznobojnih, svilenih suplementarnih potkinih niti utkanima tehnikom *lancé* nego i izmjenom različitih tkalačkih tehnika: uz kraće rubove se tako izmjenjuje osam uskih vodoravnih pojaseva – četiri su izvedena kao taft *lancé* dok su preostala četiri tkana u tehniци *gaze* (mrežasta konstrukcija). Stoga je oltarnik ispravno kategorizirati kao *bayadère*. Završava kraćim resama (uzduž dva kraća ruba).

RUBOVI: sačuvana oba ruba, tkana u taftu

VISINA TKANINE: 45 cm

DATACIJA: XVII. stoljeće

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: u škrinji sv. Šimuna sačuvano je nekoliko umjetnina od tekstila koje su dosad višekratno objavljivane. Oglavlje koje se smatra zavjetnim darom kraljice Elizabete Kotromanić, mala »ukrasna prevjesa« te perizom sa imenom despota Đurđa tri su tekstilna predmeta ornamentirana različitim tehnikama veza.¹⁹⁸ Jedina tkanina čiji je uzorak izведен tkalačkim, a ne vezilačkim tehnikama je ovaj oltarnik koji je u relikvijaru ispružen podno svećevog tijela. Najranija publikacija u kojoj se uz kratak opis donosi i fotografija dekora oltarnika je članak Giuseppea Prage iz 1932. godine. Praga ga međutim pogrešno opisuje kao vezenu tkaninu: »(...) nella quinta, pur essa ricamata, prevale l'ornato geometrico, non senza accenni però a figurazioni vive più o meno svilluppate, quali uccelli, pavoni, ecc. Il tipico ricamo morlacco, recepito dagli slavi, è appena appena in quest' ultima riconoscibile.«

¹⁹⁸ O ovim djelima opširno u: Marijana Gušić, *Profani tekstil u raki Sv. Šimuna u Zadru*, u: *Radovi Instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, Sv. XI – XII, 1965., Zadar, str. 229 – 268; Marijana Gušić, *Dragocjene tkanine u raki Sv. Šimuna*, u: *Dalmacija u vrijeme anžuvinske vlasti – radovi sa znanstvenog skupa* (Zadar, 4.-5. XII. 1980.), prilog u: *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru – razdio društvenih znanosti*, 10, 1983. – 1984., str. 301 (81) – 310 (90); Ivo Petricoli, *Škrinja sv. Šimuna u Zadru*, Zagreb, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1983.

Fotografija koja dokumentira detalj ornamenta je potpisana tekstrom »Drappo serico con ricami dalmati (sec. XVI – XVII)«.¹⁹⁹ Dakle, Praga navodi da je riječ o komadu svile »vezenog« ukrasa koji ga uvelike podsjeća na uzorke na narodnim nošnjama stanovnika zadarskog zaleđa te ga stoga smatra domaćim radom nastalim tijekom XVI. ili XVII. stoljeća. Marijana Gušić o ovom predmetu opširno piše u dva navrata. U ranijem članku ga određuje kao ručnik, »spontani rad neke domaće žene«, te ga datira u razdoblje oko 1600. godine.²⁰⁰ U drugom radu ga naziva »ručnikom-prekrivačom koji je poznat u mnogostrukoju upotrebi, a još posebno kao svečana prevjesa mladih žena« datirajući ga u XVI. stoljeće.²⁰¹ Autorica ispravno opaža da dekor nije izведен vezenjem nego »(...) u tehniци prijevora s jednako pomno izrađenom pozitivnom i negativnom slikom svoga lika pojedinačno na licu i naličju predmeta, tako da su obje strane likovno jednakov vrijedne«.²⁰² U jednom od svojih radova usputno svraćam pažnju da nije riječ o ručniku nego o oltarniku, te podsjećam na dekorativne i izvedbene sličnosti koje dijeli sa tkaninama za koje su se u inozemnoj stručnoj literaturi uvriježili termini *perugini*, *tessuti di Perugia* i *tessuti umbri*.²⁰³ Jednako kao i zadarski primjerak, obično su dugački oko dva a široki približno pola metra. Tkani su lanenom osnovom i potkom a ornamentirani su samo uz kraće rubove, odnosno na onim dijelovima koji su padali niz bočne strane oltara. Njihovi su dekori uvijek komponirani u nizu horizontalnih pojaseva nejednake širine unutar kojih se ponavljaju stilizirani fitomorfni, zoomorfni te ponekad i antropomorfni motivi, gotovo uvijek kršćanske simbolike.²⁰⁴ Nerijetko se u umnažanju prikazuju zrcalno a posebno je omiljen motiv paun, prisutan i na oltarniku u relikvijaru sv. Šimuna. U stručnoj literaturi su najviše prisutni primjeri na kojima je dekor izведен plavom *lancé* potkom. Tkali su se tijekom niza stoljeća (sačuvani su

¹⁹⁹ Giuseppe Praga, *La suppellettile serica ed aurea dell'arca di San Simeone in Zara: contributi allo studio delle arti minori in Dalmazia*, u: *Archivio storico per la Dalmazia: pubblicazione mensile*, vol. 8, 1932-40, Roma, Grafia, 1932., str. 9, Fig. 5.

²⁰⁰ Marijana Gušić, *nav. dj.*, 1965., str. 258.

²⁰¹ Marijana Gušić, *nav. dj.*, 1983. – 1984., str. 305 (85).

²⁰² Marijana Gušić, *nav. dj.*, 1965., str. 254.

²⁰³ Silvija Banić, *Gotički lampas u relikvijarima za glave sv. Asela i sv. Marcele u Ninu*, u: *Ars Adriatica*, Časopis Odjela za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zadru, 3, 2013a, str. 85 – 102 (88 – 89).

²⁰⁴ Usp. Mariano Rocchi, *Arte e simbolismo degli antichi tessuti perugini*, u: *Il Folklore Italiano. Archivio trimestrale per la raccolta e lo studio delle tradizioni popolare italiane*, VIII, Fasc. I-II, Napoli, 1930., str. 31 – 42.

primjeri datirani od XIV. do XVIII. stoljeća²⁰⁵) a posebno se vezuju uz folklornu tradiciju središnje Italije gdje su ovakve do danas sačuvane tkanine posebno raširene. Ipak, značajna količina se sačuvala i u drugim italskim područjima – primjerice na sjeveru Italije – te se stoga zaključuje da su se vrlo vjerojatno tkali i drugdje.²⁰⁶ Zadarski primjerak je lijepo ornamentiran i razmjerno složeno konstruiran, te sam mišljenja da ga svakako ne bi trebalo smatrati domaćim radom nego ga treba uspoređivati sa srodnim primercima tkanima na Apeninskom poluotoku. Kako je već istaknuto, prevladavaju nadoltarnici s dekorom tkanim plavim svilenim potkama, dok su ovakvi – složeniji raznobojni uzorci razmjerno rijetki. Ovdje mogu izdvojiti fragment oltarnika s raznobojno izvedenim motivima sučeljenih jelena i lavova u Zbirci Gandini u Modeni, datiran u XV.-XVI. stoljeće.²⁰⁷ Posebno svraćam pažnju na fragment oltarnika u Museo Nazionale del Bargello u Firenci, koji se smatra sicilijanskim radom iz XVII. stoljeća, a čiji raznobojno izvedeni motivi stiliziranih ptica uvelike podsjećaju na one sa zadarskog primjerka.²⁰⁸

STANJE: vidljivi dijelovi su u dobrom stanju

SMJEŠTAJ: podno svečeva tijela u relikvijaru sv. Šimuna

FOTOGRAFIJA: Sl. 35 (preuzeto iz: PETRICIOLI, 1983.)

BIBLIOGRAFIJA: PRAGA, 1932., str. 9, Fig. 5; GUŠIĆ, 1965., str. 254 – 261; PETRICIOLI, 1983., tabla 65.; GUŠIĆ, 1983.- 1984., str. 305 (85) – 306 (86), Sl. 3; BANIĆ, 2013a., str. 88 – 89.

²⁰⁵ Nekoliko starijih primjeraka objavljeno je u: Isabella Errera, *Tessuti perugini*, u: *Emporium*, 23, 1906., str. 276 - 285; Umberto Gnoli, *L'Arte Umbra alla Mostra di Perugia*, Bergamo, Istituto Italiano d'Arti Grafiche, 1908., str. 222 – 224; Amleto Morosini (ur.), *Antichi tessuti umbri. Tovaglie »da mensa« dalla collezione Morosini*, Perugia, Del Gallo, 1998.;

²⁰⁶ Usp. Carmen Romeo, *Tessuti d'altare in Friuli. Aspetti tecnici ed iconografici*, u: *Vultus ecclesiae*, 6, 2005 (2006)., str. 51 – 60; Carmen Romeo, *Altar cloths in Friuli. Technical and iconographical aspects*, u: *Bulletin du CIETA*, 83, Lyon, 2006., str. 64 – 75; Marisa Dario, *Antichi tessuti. Le »tovaglie d'altare« delle Chiese di S.Ilario e Taziano e della Beata Vergine della Consolazione di Enemonzo. Iconografie e confronti*, u: *Enemonç, Preon, Raviei, Socleif*, (ur.) Giorgio Ferigo, Udine, Societât Filologiche Furlane, 2005., str. 675 – 683; Attiliana Argentieri Zanetti, *La stoffa di seta a Pordenone: tipologie tecniche e decorative*, u: *Odorico da Pordenone: dalle rive del Noncello al trono del Drago*, (ur.) Gilberto Ganzer – Giordano Brunettin, Pordenone, Grafiche San Marco, 2003., str. 112 – 139 (113, 115, 121, 125, 131, 132, 133, 135, 136, 137); Maria Lunazzi Mansi, *Tovaglie carniche o tovaglie umbre?*, u: *Ce fastu? Rivista della Società Filologica Friulana »Graziadio I. Ascoli«*, LXIX, 2, 1993., str. 211 – 228.

²⁰⁷ Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, *nav. dj.*, 2010., str. 168 – 169 (kat. 92).

²⁰⁸ Rosalia Bonito Fanelli – Paolo Peri, *nav. dj.*, 1981., str. 36 – 37, Tav. II (bez pag.)

36. Vela Rava (otok Rava), župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Fragmenti sačuvani na lopaticama manipula čiji je ostatak skrojen od tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 210

DIMENZIJE: dva veća fragmenta mjere približno 17 x 21 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast, *rayé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, 80 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu): bijedo smeda, oker žuta, svijetlo zelena, prljavo ružičasta
- Potka: lan, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru, bijele boje, 20 prolaza po centimetru

Klasični damast, *rayé*. Podloga damasta je tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu osmoveznog satena (preskok 2). Za osnovu su upotrijebljene svilene niti različitih boja, čime je ostvaren dekor vertikalnih pruga (tehnika *rayé*).

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: treća četvrtina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: na lopaticama manipula je sačuvano šest fragmenata raznobojnog damasta kakvi su razmjerno česti u inozemnoj stručnoj literaturi a nisu posve rijetki ni na liturgijskom ruhu sačuvanom na području Hrvatske.²⁰⁹ Od srodnih su damasta skrojeni štola u župnoj crkvi sv. Antuna Opata u Velom Lošinju, misnica u crkvi sv. Ivana u Makru iznad Makarske i manipul u crkvi sv. Nikole u Komiži. Po detaljima dekora i bojama osnovnih niti ovom je damastu izrazito blizak onaj misnice koja se danas nalazi u Zbirci tekstila Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu a »potječe iz južne Dalmacije«.²¹⁰ Vidljiv je cvijet posve identičan onome na lopaticama manipula, kao i cvijet od kojeg je na manipulu iz Vele Rave vidljiva tek donja polovina. I ornamenti koji teku uskim prugama koje flankiraju šire vertikalno polje unutar kojeg se naizmjenično umnažaju spomenuta dva cvijeta su jako bliski – gotovo u potpunosti identični – ornamentima na istovjetnom položaju na damastu s Rave, pa se može zaključiti da na misnici u Muzeju za umjetnost i obrt imamo izuzetno kvalitetan komparativni primjerak na temelju kojeg se mogu izvesti vjerodostojni zaključci o izvornom izgledu dekora damasta koji

²⁰⁹ Fotografiju manipula vidi u: Silvija Banić, *Misno ruho i liturgijsko srebro 17. i 18. stoljeća u posjedu župe Uznesenja Blažene Djevice Marije na otoku Ravi*, u: *Otok Rava*, (ur.) Josip Faričić, Zadar, Sveučilište u Zadru, 2008., str. 407 – 420 (415).

²¹⁰ Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 2010., str. 70 (kat. 25).

se na našem manipulu sačuvao tek u fragmentima. U kataloškoj jedinici misnice u Zagrebu nedostaju dimenzije raporta, ali se donose podatci o gustoći utkanih niti koji su prilično bliski podatcima dobivenima tehničkom analizom našeg damasta. Ujedno, u oba slučaja je riječ o klasičnom damastu dobivenom obrtanjem osmoveznog satena. Od bliskih primjeraka objavljenih u inozemnim izvorima treba navesti: misnicu u mjestu Feltre kod Belluna (Veneto) od blisko ornamentiranog damasta datiranog u treću četvrtinu XVII. stoljeća,²¹¹ jednako datirane damaste na bursi i misnici u Museo Civico u Trevisu,²¹² tri fragmentarno očuvana damasta u Zbirci Gandini u Modeni datirana u drugu polovinu XVII. stoljeća – jedan od kojih je gotovo posve identičan našem primjerku,²¹³ damast misnice sačuvane u mjestu Cella (Carnia), datiran u isto razdoblje,²¹⁴ damast misnice u Bacenu (Lombardija) za koji je predložena ista datacija te središnja Italija kao mjesto proizvodnje,²¹⁵ fragment damasta u Art Institute u Chicagu²¹⁶ te damast misnice u Ligorzanu kod Modene.²¹⁷ Neki autori, koji su pisali o ovakvim damastima, su iznosili mišljenje da je riječ o nešto inferiornijim svilama koje su zbog više zastupljenih boja osnove bile prikladne za krojenje liturgijskog ruha koje se iz tog razloga moglo koristiti tijekom više razdoblja liturgijske godine, pa su bili posebno traženi u manje bogatim župama. Zbog lanene potke je ispravno zaključiti da je riječ o damastu čija je cijena svakako bila niža, ali koji ipak odlikuje lijepo i ne pretjerano jednostavno osmišljen dekor zbog kojeg se vrlo vjerojatno posve ravnopravno koristio i za krojenje dijelova svjetovne garderobe.

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 10, Man-T-17/18-067b

FOTOGRAFIJE: Sl. 36a, 36b

BIBLIOGRAFIJA: BANIĆ, 2008., str. 415.

²¹¹ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 354 – 355 (kat. 47).

²¹² Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1994., str. 52 – 53, 245 (kat. 54 i 55).

²¹³ Donata Devoti – Marta Cuoghi Costantini, *nav. dj.*, 1993., str. 143 (kat. 139, 140, 141; kat. 140 je gotovo posve identičan onome s Rave).

²¹⁴ Gilberto Ganzer, *nav. dj.*, 1987., str. 63.

²¹⁵ Anna Maria Colombo (ur.), *Le sete degli emigranti. Devozione e paramenti sacri da Bologna all'Ossola*, Romano Canavese, Società degli Operai di Borgomanero, 2002., str. 36.

²¹⁶ Christa Charlotte Mayer, *nav. dj.*, 1969., str. 85.

²¹⁷ Chiara Ciaravello – Riccardo Fangarezzi (ur.), *Trame di luce. Disegno e colore nei tessuti liturgici modenesi*, Quaderni di arte sacra N. 4, Nonantola, Arcidiocesi di Modena, 2004., str. 48 – 49.

37. Nin, župa sv. Anselma

Fragmenti damasta iz relikvijara – škrinje sv. Marcele

DIMENZIJE: približno 108 x 48.5 cm, 20 x 17.5 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast, *rayé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, 80 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu): plava, boja bjelokosti, zelena, svijetlo žuta
- Potka: lan, više (x) niti sukanih u Z smjeru, bijele boje, 26 prolaza po centimetru

Podloga damasta tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu osmoveznog satena (preskok 5). Dekor se stvara kombinacijom izmjene konstrukcije tkanja i različitim bojama osnovnih niti.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki 0.4 cm. Sastoje se od četiri krupna lanena končića bijele boje, vezana u taftu (lanenom potkom).

VISINA TKANINE: 48.5 cm

DIMENZIJE RAPORTA: 4 x 7.5 cm

DATACIJA: treća četvrтina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: drveni polikromirani relikvijar sv. Marcele ima oblik škrinje a datiran je u prijelaz iz XIII. u XIV. stoljeće. Pripadao je samostanu sv. Marcele u Ninu. Dimenzije mu iznose 110 x 23 x 24 centimetra. Obnovljen je tijekom XVII. stoljeća na način da su svi dijelovi osim prednje plohe zamijenjeni novima.²¹⁸ Zasigurno je tom prilikom njezina unutrašnjost obložena komadima klasičnog damasta s uzorkom tanjih, raznobojnih vertikalnih pruga, na način da su njime prekrivene sve stranice kutije, ali ne i poklopac. Do danas su unutar škrinje sačuvani svi komadi osim jednog manjeg, koji je oblagao unutrašnjost njezine lijeve, kraće stranice. Sretna je okolnost što je najveći komad damasta sačuvan u punoj visini, odnosno širini od lijevog do desnog ruba. Umetnut je u škrinju na način da je uzduž rubova čavlićima pričvršćen za duže drvene stranice. Da je »unutrašnjost obložena damastom ornamentiranim u pruge« prvi je ukazao Ivo Petricioli.²¹⁹ Da je »unutrašnjost obložena damastom« napominje i Miljenko Domijan,²²⁰ međutim veća pažnja mu nije posvećena, a u literaturi nije donesena ni

²¹⁸ Nikola Jakšić – Emil Hilje, *Umjetnička baština Zadarske nadbiskupije – Kiparstvo I*, Zadar, Gorenjski tisk, 2008., str. 187.

²¹⁹ Ivo Petricioli, *Osvrt na ninske građevinske i umjetničke spomenike srednjeg i novog vijeka*, u: *Radovi Instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, 16-17, 1969., str. 299 – 356 (351).

²²⁰ Miljenko Domijan, *Riznica župne crkve u Ninu*, Zadar, Stalna izložba crkvene umjetnosti, 1983., str. 27.

fotografija koja bi dokumentirala damast, odnosno unutrašnjost škrinje. Damast treba datirati u treću četvrtinu XVII. stoljeća a kao kvalitetan komparativni primjerak se može izdvojiti damast sačuvan na misnici u Museo Civico u Trevisu.²²¹ Dva damasta dijele identičnu konstrukciju (obrtanje omoveznog satena za podlogu i dekor), visinu, vrstu i gustoću niti osnove i potke te određene karakteristike dekora. U obama slučajevima, dekor se stvara kombinacijom izmjene konstrukcije tkanja i različitim bojama osnovnih niti. Na primjerku u Trevisu osnova se javlja u zelenoj, plavoj, bijeloj i narančastoj boji. Moguće je da je i boja osnove damasta u Ninu, koju danas vidimo kao svjetlo žutu, izvorno bila narančasta. Posebno vrijedi istaknuti detalj dekora koji se ponavlja na obama primjercima: užu prugu ispunjenu ornamentom u obliku rublje kosti koja teče između dviju širih pruga. Šire pruge su na damastu u Trevisu raznolikije ornamentirane – nizom manjih, stiliziranih cvjetića – dok pruge ninskog damasta ispunjavaju nizovi jednog stiliziranog listića okruženog točkastim kružnicama, koji u svakoj narednoj prikazan zrcalno. Ovakvi su damasti tkani u svrhu opremanja interijera i krojenja liturgijskog ruha, a zbog lanene potke te rubova koji nisu pomno konstruirani Doretta Davanzo Poli napominje da je damast u Trevisu vjerojatno proizvod manje prestižne manufakture. Zaključuje da je sasvim sigurno riječ o talijanskom proizvodu, a na temelju činjenice da se ovakvi damasti često zatječu na području Italije dok su drugdje rijetko evidentirani. U prvu polovinu XVII. stoljeća je datiran damast čiji fragment pripada modenskoj Zbirci Gandini, a kojeg ovdje vrijedi spomenuti zbog cvjetnog dekora (stilizirani ljiljani, tulipani i peonije) koji se pruža unutar širih, raznobojnih vertikalnih pruga između kojih su uske pruge ispunjenje ornamentom u obliku riblje kosti. Upravo se zbog karakterističnog uzorka riblje kosti damast u Modeni u pripadajućoj kataloškoj jedinici vezuje uz spomenuti primjerak u Trevisu.²²²

STANJE: osrednje; prisutna su manja, ali brojna mehanička oštećenja na komadu damasta kojim je obloženo dno škrinje; na manjem fragmentu vidljivi tragovi gorenja, a nedostaju mu komadi uz rubove

SMJEŠTAJ: relikvijar je izložen u riznici župne crkve, a fragment je pohranjen u župnoj kući

FOTOGRAFIJE: Sl. 37a, 37b; priložena fotografija lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: PETRICIOLI, 1969., str. 351; DOMIJAN, 1983., str. 27; BANIĆ, 2013.a, str. 87, 98 (bilj. 32)

²²¹ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1994., str. 53 – 54 (kat. 56).

²²² Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, *nav. dj.*, str. 392 (kat. 598).

38. Nin, župa sv. Anselma

Fragmenti sačuvani na dalmatici analiziranoj u kataloškoj jedinici br. 288

DIMENZIJE: približno 34 x 13 cm, 10 x 13 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast, dvobojni

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, crne boje, 80 prolaza po centimetru
 - Potka: lan, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru, tamno sive boje, 20 prolaza po centimetru
- Klasični damast, dvobojni. Podloga damasta tkana u aversu omoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu omoveznog satena (preskok 5). Dekor se stvara kombinacijom izmjene konstrukcije tkanja i bojom potke drugačijom od boje osnove.

RUBOVI: sačuvan je lijevi rub. Širok je 0.5 cm. Sastoji se od četiri krupne tamno sive lanene niti vezane u taftu.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 24 cm x ?

DATACIJA: treća četvrtina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija (Toskana ?)

OPIS: na prednjoj strani dalmatike, neposredno podno vratnog otvora, sekundarno su prišivena dva fragmenta jednake širine no nejednake dužine, dok su uži komadi upotrijebljeni za obrubljivanje rukavā dalmatike. Dekor se sastoji od vertikalno usmjerenih užih polja između kojih su dvije uske paralelne pruge. Svakim poljem se nižu plošno prikazani, stilizirani vegetabilni elementi, koji su u prugi lijevo razrađeniji (rozete, plodovi mogranja, cvjetići u obliku narcisa) od onih u prugi desno gdje se naizmjenično nižu dva cvijeta izvijena u *S* formi. U Museo Civico u Trevisu se nalazi komad damasta (dimenzija 159 x 48 centimetara) koji je doduše tkan na raznobojne pruge no s identičnim dekorom, koji nam ujedno pruža priliku da ga – zahvaljujući sačuvanosti u većoj površini – sagledamo u cjelini.²²³ Identičan, raznobojan damast je upotrijebljen za krojenje bočnih površina prednje i leđne strane misnice nepoznatog podrijetla, koja je dio zbirke Dijecezanskog muzeja Zagrebačke nadbiskupije [Ilustracije uz raspravu, Sl. 130].²²⁴ Vidimo da se vertikalna polja umnažaju na način da se između dva polja s jednostavnijim ornamentom nalaze dva polja s

²²³ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1994., str. 52 (kat. 53).

²²⁴ Mirela Ramljak Purgar, *Dijecezanski muzej Zagrebačke nadbiskupije. Zbirka misnog ruha / inventarizacija*, dokumentacija Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu kulturne i prirodne baštine, Odjela za istraživanje i informacijsko-dokumentacijsku djelatnost, Odsjeka za istraživanje, Sv.2, Zagreb, listopad 1997., kat. 145. /56/ (bez pag.)

različitim, razrađenijim motivima. Od ta dva »bogatija« polja, na fragmentu iz Nina vidimo samo jedan. Između dva damasta se uočavaju sličnosti i u tehničkom (konstrukcijskom) smislu. Podaci o vrstama i gustoći utkanosti niti osnove i potke su gotovo posve identični. Za damast u Trevisu je donesen podatak o visini tkanine (48 centimetara), o dimenzijama raporta (21.8 x 16 cm) te o izgledu rubova (0.2 cm, sastoje se od tri krupnija lanena končića). Doretta Davanzo Poli primjerak u Trevisu datira u treću četvrtinu XVII. stoljeća a smatra ga proizvodom toskanske manufakture, izvorno namijenjenom opremanju interijera. Napominje da su ovakvi primjeri jako rašireni na području Toskane ali i u regiji Veneto. Dva manja fragmenta (dimenzija 17.5 x 22 cm i 15 x 9.5 cm) pripadaju Zbirci Gandini (dio Musei Civici) u Modeni. I na ovom su primjerku, za razliku od ninskog, pruge tkane nitima osnove različitih boja. Međutim, uočava se da su im dekor izrazito srođni. Rubovi su identični onima primjerka u Trevisu. Datiran je u prvu četvrtinu XVII. stoljeća.²²⁵ Fragment damasta tkanog na raznobojne pruge (dimenzija 29 x 11 cm) pripada zbirci tekstila entografskog muzeja u Udinama (Museo Friulano delle Arti e Tradizioni Popolari). Dekor mu je istovjetan ninskem. Podaci o vrstama i gustoći niti osnove i potke gotovo se u potpunosti podudaraju, a i sama konstrukcija damasta je identična (podloga damasta tkana u aversu omoveznog satena - preskok 3, a dekor u reversu omoveznog satena - preskok 5). Datiran je u prvu polovinu XVII. stoljeća a navodi se kao prozvod »talijanske manufakture«.²²⁶ U mjestu Baricella kod Bolonje sačuvana je misnica od damasta čiji je dekor izrazito blizak onome na ninskem fragmentu, međutim i ovaj je primjerak tkan na raznobojne pruge. Predložena je široka datacija (XVII. – XVIII. stoljeće) a kao mjesto nastanka se pomišlja na regije Emiliu ili Romagnu. U tekstu kataloške jedinice se spominje da su ovakvi damasti izrazito rašireni u ruralnim prostorima okoline Bolonje, a zaključuje se da je razlog tome nešto inferiornija kvaliteta tkanina (tkana lanenom potkom) te dekor s prugama u različitim bojama, zbog kojih je ova misnica mogla biti korištena tijekom više razdoblja liturgijske godine.²²⁷ Takva tumačenja su spomenuta i pri analizi damasta iz Vele Rave [Kat. 36].

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Anselma

²²⁵ Donata Devoti – Marta Cuoghi Costantini, *nav. dj.*, 1993., str. 141 (kat. 133).

²²⁶ Tiziana Ribezzi – Maria Lunazzi Mansi, *Tessuti antichi. Catalogo generale della collezione di Mariarosa Amabile*, Comune di Udine – Civici musei e gallerie di storia ed arte, I taccuini – 1., Trieste, Artigraficheriva Srl, 1999., str. 18 – 19 (kat. 1).

²²⁷ Jadranka Bentini (ur.), *L'arredo sacro e profano a Bologna e nelle Legazioni Pontificie*, X. Biennale d'arte antica – L'arte del settecento Emiliano, Bologna, Edizioni Alfa, 1979., str. 141, sl. 181 (kat. 268).

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, dalmatika u ladici br. 14, D-T-18/01-079

FOTOGRAFIJE: Sl. 38; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

39. Kožino, župa sv. Mihovila arhandela

Velum za kalež

DIMENZIJE: 54.5 x 46.5 cm

VRSTA TKANINE: dvobojni klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, tamne zelene boje, 88 prolaza po centimetru
- Potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru, bijelo zelene boje, 22 prolaza po centimetru

Dvobojni klasični damast. Podloga dekoru je tkana u aversu omoveznog satena (preskok 5) a dekor u reversu omoveznog satena (preskok 3).

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 14.5 x 16 cm

DATACIJA: treća četvrtina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: za izradu veluma za kalež je upotrijebljen komad damasta koji je okrenut na naličje (Sl. 39a; lice damasta na Sl. 39b). Dekor se gradi izmjenom tri stilizirana vegetabilna motiva – dva su prikazana bočno a treći frontalno - koja se naizmjениčno nižu u horizontalnim redovima. Dakle, iako nije riječ o damastu *rayé* odnosno o motivima koji se nižu unutar okomitih pruga, očite su sličnosti sa damastima iz Vele Rave i iz Nina te se stoga predlaže jednaka datacija. Bočno prikazan cvijet sa radijalno postavljenim oblim laticama, kojeg u predjelu stapke flankiraju dva manja cvijeta, uvelike podsjeća na cvijet vidljiv na fragmentima iz Vele Rave [kat. 36]. Slično oblikovan frontalno prikazan cvijet, koji obrisima donekle podsjeća na list djeteline, vidi se na damastu iz Nina [kat. 38]. U blisku vezu ih, osim dekorativnih elemenata, dovodi i identična konstrukcija damasta (svi su tkani obrtanjem omoveznog satena) te približno jednaka gustoća niti osnove i potke.

BORTE: široke 1.5 cm. Tkane zlatnim *filéom* i lanenim žutim nitima. Ornamentirane umnažanjem motiva šesterolatične rozetice smještene između izvijene vrpce.

PODSTAVA: pamučni keper maslinasto zelene boje, okrenut na revers

STANJE: zadovoljavajuće; izraženija mehanička oštećenja vidljiva na mjestima gdje je velum bio presavijen (niti osnove su nestale te su niti potke ostale slobodne).

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 41,
V-T-17/02-190

FOTOGRAFIJE: Sl. 39a, 39b

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

40. Posedarje, župa Gospe od Ružarija

Misnica

DIMENZIJE: 110.5-102 x 70-66 cm

VRSTA TKANINE: lampas, *liseré*, *lancé*, *lamé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, boje bjelokosti, 160 prolaza po centimetru
- Vezujuća osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, zlatno žute boje, 30 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – četiri u svakom prolazu, grimizno crvene boje, 14 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – četiri u svakom prolazu, zlatno žute boje, 16 prolaza po centimetru
- *Lamé* potka: zlatna *lamella*, 15 prolaza po centimetru

Podloga dekoru je tkana u aversu omoveznog satena, temeljnom svilenom osnovom boje bjelokosti. U stvaranju dekora sudjeluju temeljna - crvena potka (*liseré* efektom), zlatno žuta *lancé* potka te zlatna *lamella* koja je vidljiva samo na dijelovima dekora izvedenim *lancé* potkom. *Lancé* potka i *lamella* na aversu tkanine leže fiskirane nitima vezujuće osnove u konstrukciji tafta *louisine* 2-1.

RUBOVI: sačuvani lijevi i desni rub. Široki 1.5 cm. Oba završavaju s četiri krupnija svilena končića predena nitima različitih nijansi (prevladava bijela boja), vezana u taftu crvenom svilenom potkom. Unutrašnji dio rubova tkan u satenu, svilenom osnovom na četiri zelene i tri ružičaste pruge.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 35.5 cm x ?

DATACIJA: sredina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?)

OPIS: za krojenje misnice je upotrijebljeno mnoštvo fragmenata različitih dimenzija. Samo na leđnom dijelu ih je dvanaest, a najveći fragment ispunja površinu prednjeg stupa misnice. Riječ je o komadima skupocjenog lampasa čiji se izvorni izgled danas nažalost, uslijed pretrpljenih mehaničkih oštećenja, može sagledati samo na manjim površinama. Podloga dekoru je tkana u satenu, osnovom boje bjelokosti, dok je masivan, gust dekor izведен žutim i crvenim sviljenim potkama (Sl. 40b). Svi su žuti dijelovi dekora bili zastrti zlatnom *lamellom*. Zbog velikog broja fragmenata nevelikih dimenzija, koji su na misnici postavljeni na način

koji ne poštuje dosljedno slijed raporta, je otežana rekonstrukcija njegovog izvornog izgleda. Međutim, u crkvi San Nicola da Tolentino u Veneciji se sačuvala misnica skrojena od lampasa tkanog prema istom predlošku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 131].²²⁸ Unatoč tome što je lampas u Veneciji izведен nitima drugačijih boja te dodatnom metalnom potkom mjestimično utkanom tehnikom *broché*, osnovni raport je posve jednak te – zahvaljujući činjenici da se sačuvao u nešto većoj površini – može uvelike pomoći u odgonetanju izgleda dekora. Temeljni elementi dekora su četiri velika, strogo simetrično oblikovana motiva koji se zbijeno nižu u vertikalnom usmjerenu. Na taj su način dobivena dva »stupa«, a unutar svakog od njih se se izmjenjuju dva od četiri temeljna elementna. Potom se u vodoravnom slijedu naizmjenično nižu na način da su komplementarni motivi raspoređeni u rasteru šahovske ploče. Prepostavljam da je središnjim dijelom tkanine prolazio jedan cjelovit »stup« - dijelovi kojeg se lijepo vide na obje misnice – koji je pak bio flankiran polovicama drugog »stupa« čije dijelove vidimo na misnici u Veneciji. Kada bi se komadi tkanine prišivali jedan uz drugi, ornament bi tekao neprekinuto. U prepostavljenom središnjem »stupu« se nižu motivi jakobove kapice i velikog pupoljastog cvijeta nalik tulipanu iz kojeg radijalno izbija sedam manjih, također pupoljasto oblikovanih cvjetova. Između ta dva motiva je par krupnog, povijenog lišća. Na misnici u San Nicolo da Tolentino se u nešto većoj površini naziru elementi u bočnim »stupovima«: naziru se četiri latice cvijeta (?) koje svojim oblikom i smjerom pružanja kompozicijski »odgovaraju« obliku jakobove kapice, te nekoliko velikih, radijalno postavljenih fantastičnih pupoljaka koji su dio elementa-pandana slično osmišljenom motivu u središnjem »stupu«. Misnica u Veneciji je bolje sačuvana od one u Posedarju, te se na njoj može lijepo sagledati kontrast između pretežno zlatno žutog dekora i crvene podloge tkane u satenu (kakva je na lampasu u Posedarju izvorno bila u boji bjelokosti). Od blisko osmišljenog lampasa je skrojena misnica u crkvi San Niccolò u Pratu kod Firence: na bijeloj podlozi je slično osmišljen crveni dekor sastavljen od zbijenih, masivnih simetričnih elemenata koji se nižu u vertikalnom usmjerenu.²²⁹ Misnica od ljubičasto – zelenog *brocatellea* čiji je dekor gotovo posve identičan onome lampasa u Pratu

²²⁸ Doretta Davanzo Poli, *Tesori tessili: tessuti e ricami*, u: *La chiesa di San Nicola da Tolentino a Venezia. Storia, arte e devozione. In occasione del 410° anniversario della dedicazione della chiesa 1602 – 2012*, (ur.) Antonio Manno, Venezia, Parrocchia di San Nicola da Tolentino, 2012., str. 81 – 88 (83).

²²⁹ Rosalia Bonito Fanelli, *Tessuti, ricami e merletti*, u: *Arredi e paramenti. S. Vincenzo, S. Niccolò, S. Clemente in Prato*, (ur.) Silvestro Bardazzi – Eugenio Castellani, Firenze, Arti Grafiche Giorgi & Gambi, 1988., str. 143 – 298 (204, 205, 258); Tamara Boccherini – Paola Marabelli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 54.

se nalazi u Palazzo Pitti u Firenci.²³⁰ Bliskoistočnim radom, datiranim u XVII. stoljeće, se smatra *lancé* saten sačuvan na dijelovima misnog ornata u Santa Maria Gloriosa dei Frari u Veneciji.²³¹ Dekor odlikuju srođno osmišljeni i raspoređeni stilizirani, simetrični elementi između kojih su parovi masivnih listova. U opisu tkanine se navodi da je riječ o dekoru nastalom ugledanjem na ornamente tkanina iz XVI. stoljeća.

BORTE: razdjelne široke 3.2 cm, rubne 2.3 cm. Tkane lanenom i svilenom osnovom te zlatnim *filéom*. Ornamentirane umnažanjem motiva šesterolatičnog cvijeta između izvijene lisnate vrpce.

PODSTAVA: laneni saten u prirodnoj nijansi i laneno platno tamne zelene boje

STANJE: zadovoljavajuće; niti temeljne osnove su zbog fragilnosti uglavnom nestale, zbog čega dekoru uglavnom nedostaje bjelokosno bijela podloga

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 15, M-T-17/02-131

FOTOGRAFIJE: Sl. 40a, 40b; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; misnica uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

²³⁰ Roberta Orsi Landini, *I paramenti sacri della Cappella Palatina di Palazzo Pitti*, Firenze, Centro Di, 1988., str. 93.

²³¹ Doretta Davanzo Poli – Nicola Mario Riccadona, *nav. dj.*, 2014., str. 52 – 53.

41. Pag, župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Tri fragmenta prišivena u gornjoj zoni prednje strane misnice koja pripada ornatu analiziranom u kataloškoj jedinici br. 177

DIMENZIJE: 32 x 18 cm, 23.5 x 17 cm, 27 x 18.5 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 125 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više (x) niti bez viljive torzije, crvene boje, 30 prolaza po centimetru

Klasični damast. Podloga dekoru je tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 3).

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: između 1640. i 1650. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija (?)

OPIS: u gornjem predjelu prednje strane misnice su prišivena tri fragmenta damasta, od kojih je središnji fragment najveći, pri čemu su okrenuti na lice ali ne poštujući izvorni izgled raporta. Osnovni element dekora je poveći, simetričan stilizirani cvijet koji završava »krunom« od šest radijalno postavljenih šiljastih izdanaka na koje se nastavljaju lisnati elementi. U središnjem dijelu je »vjenčić« od sedam radijalno postavljenih oblih latica a u donjem dijelu se pravilno širi nekoliko bogato razvedenih listova. Iz ovih cvjetova izlaze stilizirane pojasnice iz kojih izbijaju tanje grančice koje završavaju oblim, pupoljastim cvjetom. Slično oblikovan veliki cvijet – na kojem se prepoznae blisko osmišljen »vjenčić« od pet radijalno postavljenih oblih latica i donji dio sastavljen od niza bogato razvedenih listova – se vidi na ljubičastom damastu od kojeg je skrojen pluvijal u Santa Maria Gloriosa dei Frari u Veneciji. I ovaj je damast tkan obrtanjem petoveznog satena a datiran je u drugu četvrtinu XVII. stoljeća. Smatra se tkaninom izvorno namijenjenom izradi odjeće, nastaloj u nekoj od venecijanskih manufaktura.²³²

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija zborne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 6,
M-T-17/18-098a

²³² Doretta Davanzo Poli – Nicola Mario Riccadona, *nav. dj.*, 2014., str. 56 – 57.

FOTOGRAFIJA: Sl. 41

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

42. Nin, župa sv. Anselma

Misnica i štola; za ispunu prednjeg stupa misnice su upotrijebljeni fragmenti tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 155

DIMENZIJE: 101-97.5 x 69.5-64 cm, 229.5 x 22-13 cm

VRSTA TKANINE: *brocatelle*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, modro-ljubičaste boje, 100 prolaza po centimetru
- Vezujuća osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, svijetlo zelene boje, 16 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: lan, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, prirodne boje, 15 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, zelene boje, 15 prolaza po centimetru

Brocatelle. Podloga dekoru je tkana *lancé* potkom i vezujućom osnovom u tehnici tafta. Blago reljefni dekor, tkan u petoveznom satenu, tvore temeljna osnova i temeljna potka.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 49 cm x ?

DATACIJA: druga polovina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Toskana (Firenca ?)

OPIS: štola i misnica su skrojene od *brocatellea* čiji se dekor, u brojnim varijantama koje se međusobno neznatno razlikuju, tkao na lampasima, *brocatelleima* i damastima tijekom druge polovine XVII. stoljeća. Izvorno su bili namijenjeni opremanju svjetovnih i sakralnih interijera te izradi liturgijskog ruha. Da je ovaj uzorak bio izrazito dobro prihvaćen i tražen svjedoče uistinu brojni do danas sačuvani primjeri koji su ponajviše dokumentirani na području Toskane te se stoga smatraju proizvodima tamošnjih (najizglednije firentinskih) manufatura. Impresivan popis crkava (u Firenci i Pistoji te u njihovoј okolici) u kojima su evidentirani liturgijski predmeti izrađeni od ovako ornamentiranih tkanina donosi se u kataloškoj jedinici veluma za kalež u firentinskoj Palazzo Pitti, za izradu kojeg je

upotrijebljen *brocatelle* zelene podloge i srodnog ljubičastog dekora.²³³ Inventar bazilike Santa Maria dell'Umiltà u Pistoji obuhvaća i antependij od *brocatellea* dekora boje cigle izvedenog na bijeloj zelenoj podlozi.²³⁴ U mjestu Popiglio u okolini Pistoje sačuvao se bogat misni ornat od *lancé lampasa* (crveni dekor na bijeloj podlozi) koji je katalogiziran kao rad firentinske manufakture s kraja XVII. stoljeća. U ovom se tekstu također svraća pažnja na poveći broj liturgijskih predmeta od istovjetnih tkanina evidentiranih u okolini Pistoje.²³⁵ Od damasta tkanog u istoj kombinaciji boja načinjena je misnica u gradiću Pratovecchio u blizini Firence.²³⁶ Između Firence i Arezza, u gradiću Montevarchi, dvije su misnice od *brocatellea* izvedenima u bojama bliskima onima ninskog primjerka. Određene su kao firentinske tkanine s početka XVIII. stoljeća.²³⁷ Isječak *brocatellea* ovakvog uzorka, sačuvan od u punoj širini između rubova, posjeduje Museo del Tessuto u Pratu.²³⁸ Manji fragment *lancé lampasa*, od kojeg je vjerojatno bila skrojena lopatica štole ili manipula, pripada modenskoj Zbirci Gandini; datiran je u treću četvrtinu XVII. stoljeća a uvjetno se smatra toskanskim proizvodom. Dekor je tkan u satenu, crvenom osnovom, na bijeloj podlozi izvedenoj *lancé* potkom.²³⁹ Crveni dekor na bijeloj podlozi je izведен i na jednako datiranom *brocatelleu* iz fundusa Kunsthistorischen Museums u Beču,²⁴⁰ a u istom je gradu – u Museum Schnütgen – misnica od crveno-bijelog *brocatellea* navedenog kao mogući firentinski rad iz druge četvrtine XVII. stoljeća.²⁴¹ *Brocatelle* na misnici iz župne crkve u Ninu ima podlogu tkanu u

²³³ Roberta Orsi Landini, *nav. dj.*, 1988., str. 93 – 94.

²³⁴ Paolo Peri, *Paramenti liturgici nella Basilica di Santa Maria dell'Umiltà a Pistoia*, u: *Il Tesoro della Madonna. Arredi sacri della Basilica di Santa Maria dell'Umiltà a Pistoia*, (ur.) Elisabetta Nardinocchi – Paolo Peri, Milano, Silvana Editoriale, 1992., str. 66 – 124 (75); fotografiju totala antependija vidi u: Rosalia Bonito Fanelli, *nav. dj.*, 1981., str. 180.

²³⁵ Paolo Peri (ur.), *Popiglio: Museo d'arte sacra*, Pistoia, Settegiorni Editore, 2010., str. 168.

²³⁶ Giuseppe Cantelli, *Mostra dei paramenti ed arti minori nelle chiese del Casentino*, Firenze, Arti Graf. Alinari Baglioni, 1968., kat. 107, fig. 88 (bez pag.)

²³⁷ Lorenzo Pesci, *Nel segno della tradizione: le manifatture fiorentine del '700 nella Collegiata di Montevarchi*, u: *Jacquard. Pagine di cultura tessile*, 51, 2002., Firenze, str. 2 – 10 (3).

²³⁸ Rosalia Bonito Fanelli, *nav. dj.*, 1988., str. 203; Tamara Boccherini – Paola Marabelli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 55; Daniela Degl'Innocenti, *Le produzioni seriche fiorentine: tipologie e iconografia*, u: *La grande storia dell'Artigianato - Il Seicento e il Settecento* (Vol. V.), (ur.) Riccardo Spinelli, Arti fiorentine, Firenze, Giunti, 2002., str. 189 – 205 (199).

²³⁹ Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, *nav. dj.*, 2010., str. 403 (kat. 625).

²⁴⁰ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 283 (kat. 457).

²⁴¹ Gudrun Sporbeck, *Museum Schnütgen. Die liturgischen Gewänder 11. bis 19. Jahrhundert*, Köln, Museum Schnütgen 2001., str. 80 – 81.

zagasito zelenoj boji i dekor izведен temeljnom svilenom osnovom modro-ljubičaste nijanse. Leđni dio joj je izведен od tri uska komada koja su prišivena na način koji ne slijedi izgled raporta, međutim može se razaznati da se sastoji od mreže velikih okvira u obliku nepravilnog romba unutar kojih se u rasteru šahovske ploče nižu dva masivna vegetabilna elementa, središte jednog od kojih nalikuje na češer. Oko elegantnih, tankih poveznica koje tvore njihove okvire ovijaju se tanke vitice i naglašeno izvijeno stilizirano lišće. Očito je ugledanje na tkanine dekorativne tipologije *a rete*, izrazito cijenjene u XVI. stoljeću. Zbog uspješno izvedenog složenog dekora velikog raporta, vrsnosti (gustoće) tkanja i uprijebljenih svilenih niti, može se zaključiti da je riječ o kvalitetnom proizvodu svilarske manufakture koja je vrlo vjerojatno imala sjedište u Firenci.

BORTE: prisutne su tri vrste borti. Dvije su različite razdjelne borte – širine 3.6 i 3.9 cm. Obje su tkane lanenim i žutim svilenum nitima a odlikuju ih geometrijski motivi. Rubne borte, širine 1.5 cm, su recentnije izrade, no također tkane žutim (pamučnim?) nitima.

PODSTAVA: grublje tkano laneno platno prirodne nijanse

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Anselma

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 2, M-T-17/18-078a; štola u kutiji br. 1, S-T-17/18-078b

FOTOGRAFIJE: Sl. 42; mikro-snimak aversa tkanine priložen ilustracijama uz pojmovnik

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; misnica uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

43. Zaton, župa Rodenja Blažene Djevice Marije

Dalmatika i manipul

DIMENZIJE: 101 x 119 cm, 79 x 19-10 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 120 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, crvene boje, 40 prolaza po centimetru

Klasični damast s podlogom tkanom u aversu petoveznog satena (preskok 3) i dekorom tkanim u reversu petoveznog satena (preskok 2).

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 1 cm a tkani su u petoveznom satenu svilenom osnovom jarko zelene boje. Završavaju sa dva svilena končića predena raznobojnim nitima (vanjski končić je krupniji od unutrašnjeg).

VISINA TKANINE: 55.5 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 53.5 x 26.5 cm

DATACIJA: druga polovina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: dekor damasta, kojeg na dalmatici vidimo okrenutog na naličje, blizak je dekoru *brocatellea* analiziranog u prethodnoj kataloškoj jedinici. Osnovna značajka i ovog uzorka je mreža okvira romboidnog oblika unutar kojih su, u rasteru šahovske ploče, raspoređena dva masivna, strogo simetrična vegetabilna elementa. Uzorak koji podsjeća na površinu češera se javlja i ovdje, opet u središtu jednog od dva spomenuta motiva. Spone koje tvore njihove okvire nemaju jedan jasno istaknut segment oko kojeg bi se ovijali vegetabilni motivi, nego su sastavljene od niza vitica, cvjetova, lišća i plodova (ističu se dva lijepo, plastično prikazana raspukla ploda mogranja) različitih dimenzija i oblika, zbog kojih je ovaj uzorak značajno dinamičniji od ponešto kruto osmišljenog firentinskog *brocatellea*. No, identičan dekor kao i boja damasta dalmatike i manipula se prepoznaće na onome upotrijebljenom za izradu misnice i veluma za kalež koji po svemu sudeći pripadali zadarskoj katedrali [Kat. 44] te se stoga zaključuje da su sva ova četiri predmeta nekoć sačinjavala isti misni ornat koji je, pretpostavljam, pripadao inventaru sv. Stošije. Osim krojenju misnog ruha, ovakvi damasti su sasvim izvjesno bili namijenjeni opremanju sakralnih i svjetovnih interijera. Na temelju gustoće tkanja, visine tkanine i izgleda rubova mogu iznijeti pretpostavku da je riječ o proizvodu neke od venecijanskih manufaktura. Na ispravnost takvog zaključka svakako upućuje i više damastā identičnog dekora evidentiranih na području Veneta i Furlanije. Takav je svijetlo zeleni damast upotrijebljen za izradu misnice u mjestu San Vito al Tagliamento u

blizini Pordenonea (Furlanija). U dnu leđnog stupa je prišiven grb biskupa Dionisia Delfina (Dolfina), akvilejskog patrijarha u razdoblju između 1699. i 1734. godine i osnivača samostana reda Pohoda Marijinog u gradiću San Vito al Tagliamento.²⁴² Misni ornat od zelenog damasta jednakog dekora je dokumentiran u mjestu Rasai (Veneto) a datiran je na kraj XVII. – početak XVIII. stoljeća.²⁴³ U Miranu, također u pokrajini Veneto, se nalazi misni ornat od istovjetnog damasta nešto tamnije zelene nijanse. Datiran je na kraj XVII. stoljeća.²⁴⁴ Misnica od zelenog damasta identičnog dekora (»Venecija ?, prva polovina XVIII. stoljeća«) pripada inventaru zborne crkve Uznesenja Marijina u gradiću Asolo (Treviso, Veneto).²⁴⁵ Od ostalih, blisko osmišljenih primjeraka vrijedi izdvojiti *liseré* saten u Kunstgewerbemuseumu u Kölnu datiran u treću četvrtinu XVII. stoljeća²⁴⁶ te jednakom datiran crveni damast u Victoria and Albert Museumu u Londonu.²⁴⁷ Zbirci Roberta Lehmana (Metropolitan Museum of Art u New Yorku) pripadaju dva veća komada dvobojnog damasta, datiranog u drugu polovicu XVII. ili početak XVIII. stoljeća, čiji je dekor – iako donekle bogatiji – komponiran na jednak način te korištenjem slično oblikovanih elemenata. Smatra se talijanskim radom izvorno namijenjenim uređenju interijera.²⁴⁸

BORTE: široke 4 cm. Tkane lanenim i zlatnim *filé* nitima. Ornamentirana dominantnim motivom tordirane lisnate vrpce i šesterolatičnim rozeticama smještenim u međuprostoru. Borte su obrubljene nizom polukružnih petljica (vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 43).

PODSTAVA: svileni taft izblijedjele ljubičaste boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Rođenja Marijina

²⁴² Giovanni Mariacher (ur.), *nav. dj.*, 1977., str. 45 – 46 (kat. 36), Sl. 36 (bez pag.)

²⁴³ Chiara Zilio, *Il tesoro tessile di Rasai*, tesi di laurea – diplomska radnja, Università Ca' Foscari di Venezia – Facoltà di lettere e filosofia, Corso di laurea in conservazione dei beni culturali, Anno accademico 2006 – 2007., str. 75 – 77 (Scheda N° 3).

²⁴⁴ Anna Franceschi, *Tessili sei-settecenteschi a Mirano, nella chiesa di San Michele Arcangelo*, tesi di laurea – diplomska radnja, Università Ca' Foscari di Venezia – Facoltà di lettere e filosofia, Laurea Specialistica in Storia delle Arti e Conservazione dei Beni Artistici, Anno accademico 2006 – 2007., str. 62 – 64 (Scheda n. 4).

²⁴⁵ Maddalena Pellizzon, *I tessili artistici della cattedrale di Asolo*, tesi di laurea – diplomska radnja, Università Ca' Foscari di Venezia – Facoltà di Lettere e Filosofia, Laurea triennale in Conservazione dei Beni Culturali, Anno accademico 2008 – 2009., str. 111 – 114 (kat. 4).

²⁴⁶ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 262 (kat. 400).

²⁴⁷ Peter Thornton, *nav. dj.*, 1965., str. 153, kat. 11D, Sl. 11D.

²⁴⁸ Christa Charlotte Mayer-Thurman, *nav. dj.*, 2001., str. 220.

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, dalmatika u ladici br. 13, D-T-18/01-211a; manipul u kutiji br. 3, Man-T-18/01-211b

FOTOGRAFIJE: Sl. 43; priložen mikro-snimanak desnog ruba; priložena fotografija razdjelne borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

44. Zadar, župa sv. Stošije

Misnica i velum za kalež

DIMENZIJE: 102.5-97 x 68.5-65.5 cm, 40 x 53 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 120 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, crvene boje, 40 prolaza po centimetru

Klasični damast s podlogom tkanom u aversu petoveznog satena (preskok 3) i dekorom tkanim u reversu petoveznog satena (preskok 2).

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 1 cm a tkani su u petoveznom satenu svilenom osnovom jarko zelene boje. Završavaju sa dva svilena končića predena raznobojnim nitima (vanjski končić je krupniji od unutrašnjeg).

VISINA TKANINE: 55.5. cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 53.5 x 26.5 cm

DATACIJA: druga polovina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: misnica i velum za kalež su bez svake sumnje dijelovi istog misnog ornata kojemu su pripadali i dalmatika i manipul analizirani u prethodnoj kataloškoj jedinici, a koji su zatečeni u župnoj crkvi u Zatonu. Da su dalmatika i manipul u Zaton doneseni iz zadarske katedrale, u kojoj su ostavljeni misnica i velum, potvrđuje isti damast, identične borte te neobična podudarnost da je damast na svim predmetima okrenut na naličje. Slučaj ovog ornata nije jedini pokazatelj da su se dijelovi liturgijskog ruha iz katedrale sv. Stošije davali na korištenje manjim župama na području Nadbiskupije: bursu koja se na temelju tkanine i borte može smatrati dijelom misnog ornata koji pripada katedrali [Kat. 195] sam zatekla u župnoj kući u Veloj Ravi. U Zatonu se nalazila i štola koja izvorno nesumnjivo pripada ornatu od kojeg se u Zadru do danas sačuvalo pluvijal [Kat. 96]. Zbog toga se čini ispravnim pretpostaviti da su i drugi vrijedni primjerci ruha pronađeni u sakristiji župne crkve u Zatonu, poput misnice i

manipula iz druge kataloške jedinice ili pluvijala analiziranog u kataloškim jedinicama 84 i 230, zapravo u nepoznato vrijeme doneseni iz katedrale sv. Stošije.

BORTE: široke 4 cm. Tkane lanenim i zlatnim *filé* nitima. Ornamentirana dominantnim motivom tordirane lisnate vrpce i šesterolatičnim rozeticama smještenim u međuprostoru. Borte su obrubljene nizom polukružnih petljica. Velum za kalež je obrubljen finom zlatnom metalnom palmetnom čipkom širokom 1.5 cm.

PODSTAVA: laneno platno izblijedjelo ljubičaste boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 6, M-T-18/02-173; velum u kutiji br. 31, V-T-18/01-266

FOTOGRAFIJA: Sl. 44

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

45. Pašman, župa Rodenja Blažene Djevice Marije

Fragment upotrijebljen za ispunu prednjeg stupa misnice čiji je ostatak skrojen od tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 58

DIMENZIJE: približno 62 x 21 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, zagasito ljubičaste boje, 120 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, zagasito ljubičaste boje, 36 prolaza po centimetru

Klasični damast s podlogom tkanom u aversu petoveznog satena (preskok 2) i dekorom izvedenim u reversu petoveznog satena (preskok 3).

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 53 cm x ?

DATACIJA: druga polovina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: za ispunu stupa prednje strane misnice je upotrijebljen fragment svijetlo ljubičastog damasta čiji je uzorak posve identičan onome crvenog damasta od kojeg su izvedeni dijelovi liturgijskog ruha analizirani u dvjema prethodnim kataloškim jedinicama. Da su tkani prema istom predlošku se ne zaključuje samo po jednakom oblikovanju i raspoređenju elementima dekora nego i po istovjetnoj visini raporta. Dakle, uz navedeni crveni damast te zelene primjerke sačuvane na sjeveru Italije (vidi tekst kataloške jedinice 43) ovaj zagasito ljubičasti damast pruža priliku da se isti dekor sagleda u još jednoj, drugačijoj izvedbi. Svakako vrijedi istaknuti da se više fragmenata srodnog damasta sačuvalo na jednom pluvijalu u franjevačkom samostanu sv. Marije u Zaostrogu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 132a i 132b]. Primjerak u Zaostrogu korespondira onome sa Pašmana u pogledu konstrukcije, boje te uzorka. Osnovna kompozicija je identična. Visina raporta je također uvelike podudarna i iznosi 55 centimetara. Primjećuju se gotovo u potpunosti jednak izvedeni raspukli plodovi mogranja, zvjezdoliki cvjetovi, motiv cvijeta u obliku čaške te drugi elementi koji tvore poveznice između dva velika cvijeta koja su ujedno dominantni motivi dekora, raspoređeni na tkanini u rasteru šahovske ploče. Upravo su ova dva cvijeta na primjerku u Zaostrogu upadno drugačija: dok jedan ima formu rasevale ruže, drugi se može prepoznati kao ljiljan. No, zbog očitih i brojnih sličnosti u boji, kompoziciji i brojnim manjim elementima dekora je

opravdano prepostaviti da su nastali u istom razdoblju te vrlo vjerojatno u istom manufakturnom središtu.

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 6,
M-T-17/18-238

FOTOGRAFIJA: Sl. 45

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

46. Veli Rat (Dugi otok), župa sv. Ante Padovanskog

Tri fragmenta sačuvana na prednjoj strani misnice čiji je ostatak skrojen od tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 78

DIMENZIJE: približno 93.5 x 62.5 cm (ukupna površina)

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, crvene boje, 125 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, crvene boje, 40 prolaza po centimetru

Klasični damast s podlogom tkanom u aversu petoveznog satena (preskok 2) i dekorom izvedenim u reversu petoveznog satena (preskok 3).

RUBOVI: odrezani, sačuvani samo u tragovima; vidljive su samo jedna do dvije svilene niti osnove zelene boje

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 49.5 cm x ?

DATACIJA: druga polovina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: klasični crveni damast ima uzorak koji je je tipološki srođan dekoru izvedenom na damastima analiziranim u prethodnim trima kataloškim jedinicama. Jednako kao i za spomenutu grupu damasta, za koje sam pretpostavila Veneciju kao mjesto nastanka, i za damaste ovog dekora predlažem mletačko podrijetlo. Dakle, ovo nije jedini damast ovakvog uzorka sačuvan na području Zadarske nadbiskupije: dijelovi liturgijskog ruha koji slijede u katalogu a skrojeni su od istovjetno ornamentiranih damasta su velum sa Silbe i štola iz katedrale sv. Stošije [Kat. 47 i 48]. Ovim trima primjercima treba pridružiti štolu u crkvi sv. Nikole u Šibeniku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 134] te pokrivalo za raspelo koje se danas čuva u Zbirci tekstila u župnoj kući u Skradinu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 133a i Sl. 133b]. Poveći broj dosad evidentiranih primjeraka upućuje na zaključak da je i u ovom slučaju riječ o damastima izvorno namijenjenima opremanju svjetovnih i sakralnih interijera te izradi liturgijskih predmeta koji su zbog elegantnog i lijepo izvedenog uzorka očito bili dobro prihvaćeni i traženi. Isto tako, njihova raširenost na našem priobalju može ići u prilog tezi da je riječ o tkaninama nastalima u bližem proizvodnom središtu. Da su tkani u Veneciji ukazuju i određeni rezultati proizišli iz njihovih tehničkih analiza. Gustoća niti osnove i potke potvrđuje da je riječ o kvalitetnim tkaninama nastalima u svilarskom središtu čiji su regulatorni zakoni propisivali takvu kompaktnost tkanja, a Venecija je svakako bila toliko

ozbiljan manufakturni centar. Na Veneciju navodi i visina tekstila koja iznosi približnih 53 centimetra, kao i izgledi rubova. Na svjetlo ljubičastom damastu u Skradinu su se sačuvala oba ruba: široki su 1.2 cm a tkani su svilenom osnovom zelene i bijele boje, na tri šire zelene pruge tkane u satenu te dvije uže bijele pruge tkane u keperu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 133b]. Rubovi damasta na velumu iz Silbe [Kat. 47] su uži i nisu tkani na pruge (vrlo vjerojatno zbog različitih bojila kojima su obojene niti) ali su tkani u satenu svilenom zelenom osnovom. Tragovi takve osnove su vidljivi na ostacima rubovima ovog damasta te damasta štole iz zadarske katedrale [Kat. 48]. Zelena svilena osnova u rubovima – pogotovo ukoliko su tkani u satenu – svakako može biti potvrda da je tkanina mogla nastati u Veneciji. Izgled dekora izvedenog na ovim damastima se, zbog veličine sačuvane površine, može najbolje sagledati na pokrivalu za raspelo u Skradinu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 133a]. Dominantni elementi su dva velika, simetrična, stilizirana cvjetna motiva čija su središta razvedena sitnjim točkastim ili prugastim ornamentima. Svaki se motiv niže u vodoravnem redu, a njihovi se tako formirani redovi međusobno izmjenjuju u rasteru šahovske ploče. Motiv sa »točkasto« ornamentiranim središtem se ponavlja dvaput unutar širine tkanine, a drugi motiv – u čijem se središtu vidi niz paralelnih izlomljenih pruga – je u svojem redu cjelovit samo u središtu, dok je s lijeve i desne strane polovično prikazan. Kad bi se više komada damasta prišilo zajedno (npr. na pluvijalu, ili na zidnoj oblozi) dekor bi tekao neprekidno. Površine između ovako raspoređenih dominantnih elemenata su prilično gusto ispunjene lišćem, cvjetovima i plodovima te neobičnim simetričnim spojnicama koje nalikuju na *rocaille* motive. Svakako se ističu upareni raspukli plodovi mogranja, s lijepo prikazanim krunama i košticama koje se jasno vide kroz otvore u kori. Uz spomenute *rocaille* detalje te plodove mogranja, detalj po kojem se ovi uzorci najlakše prepoznaju su svakako i upareni obli plodovi naglašeno režnjastog izgleda.

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 49, M-T-17/18-093a

FOTOGRAFIJA: Sl. 46

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

47. Silba, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Podstava veluma za kalež

DIMENZIJE: 53.5 x 55 cm

VRSTA TKANINE: dvobojni lyonski damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, svijetle ljubičaste boje, 120 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – četiri u svakom prolazu, sivkasto – *beige* boje, 28 prolaza po centimetru

Dvobojni lyonski damast. Podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu kepera 3/1 Z.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Desni je širok 0.5 a lijevi 0.6 cm. Tkani su u tehniči omoveznog satena, svilenom potkom jarko zelene boje. Završavaju sa dva krupnija svilena končića čija boja odgovara boji potke.

VISINA TKANINE: 53 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: ? x 26 cm

DATACIJA: druga polovina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: za podstavu veluma za kalež, na čijem je aversu damast s prijelaza XIX. u XX. stoljeće, sekundarno je iskorišten dvobojni lyonski damast čiji je uzorak identičan onome izvedenom na damastu iz prethodne kataloške jedinice. Rubovi su mu nešto uži od onih sačuvanih na damastu u Skradinu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 133b] te su ujedno u cijelosti tkani u satenu, jednobojnom (zelenom) svilenom osnovom. Razlike u izgledu rubova bi se moglo protumačiti razlikama u bojama i konstrukcijama damasta koji je u ovom slučaju lyonski, a ne klasični. Svakako je opravdano zaključiti da su nastali u istom svilarskom središtu – Veneciji – što potvrđuje i kvaliteta tkanja vidljiva iz rezultata tehničke analize.

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 17, V-T-18/01-021

FOTOGRAFIJE: Sl. 47; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

48. Zadar, župa sv. Stošije

Štola

DIMENZIJE: 248 x 21.5-11.5 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, crvene boje, 120 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, crvene boje, 43 prolaza po centimetru

Klasični damast čija je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3) dok je dekor izведен u reversu petoveznog satena (preskok 2).

RUBOVI: vidljivi su ostaci desnog ruba; preostalo je tek nekoliko niti no dovoljno za zaključak da je bar u jednom dijelu bio tkan u petoveznom satenu, zelenim nitima osnove.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 46.5 cm x ?

DATACIJA: druga polovina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: štola je skrojena od crvenog damasta čiji je uzorak identičan onima na primjercima analiziranim u dvjema prethodnim kataloškim jedinicama. Na temelju tkalačke konstrukcije (damast nastao obrtanjem petoveznog satena), gustoće tkanja te činjenice da je riječ o monokromnom damastu može se značajnije približiti primjerku iz Velog Rata [Kat. 46] od kojeg se ipak razlikuje po nijansi crvene boje te po visini raporta, čija je visina ovdje neznatno manja. Ostatak zelene svilene osnove u rubu koji je bio izведен u petoveznom satenu dodatan je prilog zaključku da je - poput ostalih srodnih primjeraka – i ovaj damast istkan u Veneciji.

BORTE: uz rubove lopatica prišivene rese široke 4 cm. Za izradu križeva na štoli su upotrijebljeni komadi bogatih borti tkanih u tehnici ne-rezanog baršuna (reljefni geometrijski uzorak), žutom svilom i zlatnim *filéom* sa jezgrom od žute svile (vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 48).

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 40, S-T-18-268

FOTOGRAFIJE: Sl. 48; priložena fotografija borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

49. Zadar, župa sv. Stošije

Podstava kapuljače pluvijala analiziranog u kataloškoj jedinici br. 96

DIMENZIJE: najveći fragment mjeri približno 43.5 x 29 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, ljubičaste boje, 120 prolaza po centimetru

- Potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, ljubičaste boje, 35 prolaza po centimetru

Klasični damast kojemu je podloga tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 3).

RUBOVI: sačuvan desni rub. Širok je 1.1 cm. Tkan u petoveznom satenu svilenom osnovom u bijeloj i zelenoj boji, na tri zelene i dvije bijele pruge. Završava s tri krupnija svilena končića predena svjetlo ljubičastim i zelenim nitima, vezana u taftu.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: ? x 26.5 cm

DATACIJA: druga polovina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: za izradu podstave kapuljače pluvijala sekundarno je upotrijebljeno sedam fragmenata ljubičastog damasta izvorno velikog raporta, čiji dekor tipološki umnogome podsjeća na uzorke prethodno analiziranih venecijanskih damastā datiranih u isto razdoblje [Kat. 43 - 48]. Da i ovaj primjerak treba pripisati venecijanskim manufakturama potvrđuje kvaliteta (gustoća) tkanja te izgled sačuvanog desnog ruba. Takyom zaključku pridonose i drugi, istovjetni primjeri sačuvani na našoj obali. Dalmatika od crvenog damasta identičnog dekora pripada inventaru nekadašnje katedrale u Osoru [Ilustracije uz raspravu, Sl. 135], a od ovakvog crvenog damasta je skrojena i dalmatika u dubrovačkoj katedrali.²⁴⁹ Na priloženoj fotografiji osorske dalmatike se lijepo vidi kompozicija uzorka: dva dominantna elementa – strogo simetrična vegetabilna motiva – se nižu u svojim zasebnim redovima koji se potom u vertikalnom usmjerenu izmjenjuju u rasteru šahovske ploče. Prostori između njih su ispunjeni parovima velikog, povijenog lišća, između kojih se javljaju još dva simetrična cvijeta nešto manjih dimenzija. Iako su na kapuljači pluvijala iz zadarske katedrale sačuvani samo manji fragmenti damasta, na najvećem komadu se jasno razaznaju tri ovakva cvijeta. Na

²⁴⁹ Fotografiju dalmatike vidi u: Jelena Ivoš, *Liturgijsko ruho*, u: *Katedrala Gospe Velike u Dubrovniku*, (ur.) Katarina Horvat – Levaj, Dubrovnik, Gradska župa Gospe Velike – Zagreb, Institut za povijest umjetnosti, 2014., str. 338 – 351, 531 – 533 (345, 531).

primjeru ove podstave se uviđa da je pri analizi liturgijskog ruha nužno obratiti pažnju na eventualnu prisutnost manjih komada drugih tkanina koji bi lako mogli proći nezapaženo a koji su se nerijetko sekundarno koristili za krojenje ili popravak samog predmeta ili njegove podstave. Ovih sedam nevelikih komada damasta nam danas potvrđuju da su se i u zadarskoj katedrali nalazili liturgijski predmeti (ruho, zastori ili drugo) načinjeni od ljubičastog venecijanskog klasičnog damasta iz druge polovine XVII. stoljeća kakvi su u crvenoj varijanti nabavljeni i za katedrale u Osoru i Dubrovniku. Manji komad (19.5 x 19.5 centimetara) svjetlo zelenog damasta identičnog uzorka pripada fundusu Museo di Palazzo Mocenigo u Veneciji.²⁵⁰ Od sroдno ornamentiranih tkanina objavljenih u inozemnim izvorima mogu izdvojiti taft *lamé lancé* datiran u isto razdoblje koji je sačuvan na dijelovima misnog ornata u Mazzarinu na Siciliji²⁵¹ te *brocatelle* iz druge polovine XVII. stoljeća u venecijanskoj Zbirci Fortuny.²⁵²

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 21

FOTOGRAFIJE: Sl. 49; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

²⁵⁰ Nije objavljen. Fotografiju damasta (inv. oznaka Cl. XXIII n. 0746) i kratku katalošku jedinicu (*scheda* 283220) je moguće vidjeti u *online* katalogu Museo di Palazzo Mocenigo (vidi Izvori i neobjavljena djela, WEB izvori).

²⁵¹ Giuseppe Cantelli (ur.), *nav. dj.*, Vol. II., 2000., str. 392 – 393.

²⁵² Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 2008., str. 332.

50. Veli Rat (Dugi otok), župa sv. Ante Padovanskog

Fragment upotrijebljen za izradu reversa burse koja pripada misnom ornatu analiziranom u kataloškoj jedinici br. 282

DIMENZIJE: 24 x 24 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, zelene boje, 120 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, zelene boje, 34 prolaza po centimetru

Klasični damast čija je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 2).

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: treća četvrtina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?)

OPIS: za prekrivanje naličja burse upotrijebljen je komad zelenog klasičnog damasta na kojem se vidi tek jedan segment uzorka. Međutim može se pretpostaviti da se sastojao od naizmjeničnog horizontalnog nizanja dvaju (?) »stupova« (u talijanskoj literaturi se ponegdje koristi izraz »candelabri«, svjećnjaci) sastavljenih od vertikalno orijentiranih elegantnih vegetabilnih elemenata. Tako komponiran ornament ima, primjerice, dekor lampasa analiziran u kataloškoj jedinici 40. Zbog kompozicije i izgleda cvjetnih motiva – kakve ćemo vidjeti i na nekim drugim tkaninama iz istog razdoblja - se može datirati u treću četvrtinu XVII. stoljeća a kvaliteta (gustoća) tkanja i lijepa nijansa zelene boje daju naslutiti da je i ovaj damast vjerojatno tkan u Veneciji.

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 27, B-T-17/02-092d

FOTOGRAFIJA: Sl. 50

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

51. Brgulje (otok Molat), župa sv. Andrije apostola

Fragmenti upotrijebljeni za ispunu prednjeg i leđnog stupa misnice te za obrub vratnog otvora

DIMENZIJE: prednji stup približno 78.5 x 17 cm; leđni stup 123 x 18 cm; dva izdužena fragmenta oko vratnog otvora široka približno 10 cm

VRSTA TKANINE: saten *rayé liseré lancé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, 120 prolaza po centimetru, u bojama : bijela, oker, blijedosmeđa
- Temeljna potka: svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru – dvije u svakom prolazu, maslinasto zelene boje, 15 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, bijele boje, 14 prolaza po centimetru

Saten *rayé liseré lancé*. U podlozi dekoru je osmovezni saten na okomite pruge svilenom osnovom u više boja (*rayé*). U stvaranju dekora prvenstveno sudjeluje temeljna potka, *liseré* efektom, te suplementarna, *lancé* potka. *Lancé* potka je finija od temeljne a ima trostruku ulogu: da »ojača« bjelinu satena u podlozi dekoru, da se isprepliće s osnovom onda kada temeljna potka radi u *liseré* efektu te naposljetku da sama sudjeluje u stvaranju dekora, također *liseré* efektom.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 54.5 cm x ?

DATACIJA: između 1660. i 1670. godine

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: za ispunu prednjeg i leđnog stupa misnice te za obrub vratnog otvora misnice sekundarno je iskorišteno više komada satena *rayé liseré lancé* koji se među ostalim tkaninama iz druge polovine XVII. stoljeća sačuvanima na liturgijskim predmetima na području Zadarske nadbiskupije izdvaja zbog svoje složene, a razmjerno delikatne konstrukcije. Zbog manje kompaktnog tkanja – kakvo je primjerice svojstveno za damaste – pretrpio je izraženija mehanička oštećenja zbog kojih su dijelovi njegovog elegantnog uzorka na više mjesta »izbrisani«. Ipak, analizom sačuvanih dijelova se može prepostaviti da je izvorna kompozicija dekora nalikovala onoj na damastu iz prethodne kataloške jedinice, odnosno da se sastojao od naizmjeničnog horizontalnog nizanja »stupova« sastavljenih od vertikalno orijentiranih vegetabilnih elemenata. Ti nas elementi svojom elegancijom, vitkošću

i prozračnošću te djelomičnom ornamentiranošću sitnjim uzorkom šahovnice uvelike podsjećaju upravo na motive sa zelenog damasta burse u Velom Ratu [Kat. 50] ali i na dekor izveden *liseré* efektima osnove na blijedoružičastom taftu sačuvanome na misnici u župnoj crkvi sv. Mihovila u Kostanjama u Poljicima [Ilustracije uz raspravu, Sl. 137]. Ritam i privlačnost finog uzorka satena sa Molata svakako je proizlazio i iz lijepo tkane prugaste podloge. Izrazito mu je sličan jednako datiran saten *liseré* čiji fragment pripada modenskoj Zbirci Gandini: osim podudarnosti u konstrukciji (osmovezni saten u podlozi dekora izvedenog *liseré* tehnikama potki) uočavaju se bliskosti u kompoziciji i izgledu uzorka (i ovdje se javlja povijeno, poput perjanice stilizirano lišće).²⁵³ U treću, odnosno posljednju četvrtinu XVII. stoljeća su datirane dvije tkanine (taft *moiré liseré* i prugasti *pékin liseré lancé*) u Kunstgewerbemuseum u Kölnu koji se sa primjerkom iz Brgulja također mogu pobliže uspoređivati i na temelju konstrukcije i dekoracije.²⁵⁴ Zbog očitih sličnosti u tkalačkim tehnikama, kompoziciji uzorka i oblicima dekorativnih elemenata treba ukazati i na fragment tkanine datirane u drugu polovinu XVII. stoljeća, nepoznatog smještaja, čija je fotografija objavljena u knjizi Rudolfa Reichelta iz 1956. godine.²⁵⁵ Iako sačuvan tek u nekoliko užih fragmenata čije se stanje može ocijeniti tek kao zadovoljavajuće, saten iz Brgulja je značajan i iz razloga što do danas na našoj obali nije zabilježena slično konstruirana i ornamentirana tkanina iz treće četvrtine XVII. stoljeća, koja je zbog svoje podatnosti i nemametljivog ali ipak dojmljivog dekora izvorno nedvojbeno bila namijenjena izradi svjetovne odjeće.

STANJE: zadovoljavajuće; misnica je pronađena u sakristijskom ormaru smještenom uz začelni zid sakristije gdje je bio dugotrajno izložen drastičnom prodoru vlage. Zbog nepovoljnog okruženja je došlo do promjena i oštećenja na taftu i satenu misnice. Saten je pretrpio i mehanička oštećenja, posebno izražena u predjelu prednjeg stupa, gdje veći komadi i nedostaju. Misnica je zbog lošeg stanja 2010. godine upućena na cijelovit konzervatorsko-restauratorski zahvat koji je provela Dora Kušan-Špalj (Zagreb).

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Andrije apostola

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br.

11, M-T-17/18-022

²⁵³ Donata Devoti – Marta Cuoghi Costantini, *nav. dj.*, 1993., str. 165 (kat. 207).

²⁵⁴ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 264 (kat. 406), str. 272 (kat. 427).

²⁵⁵ Rudolf Reichelt, *Das Textilornament. Ein formenschatz für die flächengestaltung*, Berlin, Henschelverlag, 1956., str. 27.

FOTOGRAFIJE: Sl. 51a, 51b, 51c, 51d, 51e; ilustracijama uz pojmovnik priložen mikro-snimak *liseré* efekta temeljne osnove

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

Zaštićeno
autorskim pravima

52. Novigrad, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole i manipula

DIMENZIJE: 109-103.5 x 74.5-63.5 cm, 228 x 23.5-11.5 cm, 89.5 x 23-11cm

VRSTA TKANINE: baršun *ciselé*, *fond lamé* – dvije varijante tkane prema istom predlošku
(po istoj *mise en carte*)

TEHNIČKA ANALIZA PRVE VARIJANTE BARŠUNA (upotrijebljen za krojenje štole, manipula i prednje strane misnice)

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, zagasito žuta boja, 52 prolaza po centimetru
- Prva osnova flora: svila, dvije niti sukane u S smjeru – četiri u svakom prolazu, zelene boje, 56 prolaza po centimetru
- Druga osnova flora: svila, dvije niti sukane u S smjeru – četiri u svakom prolazu, 56 prolaza po centimetru, u bojama (izmjenjuju se, gledano od središta tkanine prema rubovima): ružičasta - tamno ljubičasta - boja goruščice - tamno ljubičasta
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – osam u svakom prolazu, zagasito žute boje, 20 prolaza po centimetru
- *Lamé* potka: zlatna *lamella*, 10 prolaza po centimetru
- Željezni štapići: 10 prolaza po centimetru; umetnuti kod svakog drugog prolaza temeljne potke

TEHNIČKA ANALIZA DRUGE VARIJANTE BARŠUNA (upotrijebljen za krojenje leđne strane misnice)

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, zagasito žuta boja, 52 prolaza po centimetru
- Prva osnova flora: svila, dvije niti sukane u S smjeru – četiri u svakom prolazu, zelene boje, 56 prolaza po centimetru
- Druga osnova flora: svila, dvije niti sukane u S smjeru – četiri u svakom prolazu, 56 prolaza po centimetru, u bojama (izmjenjuju se, gledano od središta tkanine prema rubovima): *beige* – smeđa - boja goruščice - smeđa
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – osam u svakom prolazu, zagasito žute boje, 20 prolaza po centimetru
- *Lamé* potka: zlatna *lamella*, 10 prolaza po centimetru

- Željezni štapići: 10 prolaza po centimetru; umetnuti kod svakog drugog prolaza temeljne potke

Baršun *ciselé, fond lamé* s dvije osnove flora. Podloga dekoru je tkana u četveroveznom satenu temeljnom osnovom i temeljnom potkom te dodatno obogaćena zlatnom *lamellom* utkanom nad svakim drugim prolazom temeljne potke. Dekor je tkan dvjema osnovama flora (ili s dvama sustavima osnove flora). Prva je zelena, čiji je udio u dekoru zastupljen čitavom visinom tkanine. Druga osnova flora se kod oba primjerka javlja u tri boje. Jedna od boja tka samo kolorirane detalje središnjeg dijela uzorka dok su druge dvije boje simetrično raspoređene na lijevom i desnom dijelu baršuna.

RUBOVI: oba ruba su parcijalno sačuvana, u širini od približno 0.6 cm. Tkani su u keperu 3/1 S, svilenom osnovom. Vidljiva je vanjska zelena i unutrašnja bijela pruga.

VISINA TKANINE: 60.2 cm (ne uključujući ostatke rubova)

DIMENZIJE RAPORTA: 45.5 x 30 cm

DATACIJA: treća četvrtina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Genova (?)

OPIS: misnica, štola i manipul jedini su primjeri povijesnog liturgijskog ruha koji se danas nalaze u sakristiji župne crkve u Novigradu. Sve do blagdana Sveta tri kralja 1990. godine župnici u Novigradu su njegovali običaj da na taj blagdan te na božićnu Polnoćku (*Ponoćnicu*) predvode misno slavlje odjeveni upravo u ovu misnicu, noseći ispod nje pripadajuću štolu.²⁵⁶ Razlog zbog kojeg se ovaj ornat pomno čuva te dugo upotrebljavao na ta dva datuma leži u predaji još uvijek nepoznatog vremena nastanka, po kojoj je riječ o ruhu skrojenom od baršuna koji je pripadao hrvatsko-ugarskoj kraljici Elizabeti Kotromanić (1340. - 1387.), zatočenoj u Novigradu sa kćerkom Marijom 1386. godine gdje je i smaknuta godinu kasnije.²⁵⁷ Dakle, lokalna legenda hoće da je od ovog višebojnog baršuna bio skrojen kraljičin

²⁵⁶ Novigradski župnik Don Ante Oštrić posljednji je služio Polnoćku u misnici, a njegova fotografija snimljena upravo tom prilikom je objavljena u: Jadran Anzulović, *Priče starih Novigradana*, u: *Zadarska smotra*, 3-4, Zadar, 1994., str. 49 – 71 (49 – 50).

²⁵⁷ Slučajevi kad se oko vrijednih tkanina, upotrijebljenih za izradu misnog ruha, raspredaju legende o njihovom »kraljevskom« podrijetlu nisu rijetki. Vjerojatno najpoznatiji takav primjer kod nas je kazula u riznici zagrebačke katedrale, skrojena od bizantskog samita od kojega je prethodno bio načinjen plašt kralja Ladislava (1077. – 1095.) a kojega je početkom XIV. stoljeća zagrebačkom biskupu blaženom Augustinu Kažotiću poklonio ugarsko-hrvatski kralj Karlo I. Robert Anžuvinac; vidjeti: Zdenka Munk, *Tekstilne dragocjenosti iz katedralne riznice*, u: *Riznica zagrebačke katedrale*, katalog izložbe, (ur.) Zdenka Munk, Muzejski prostor, Zagreb, MTM, 1983., str. 89 – 93; Igor Fisković, *Ladislavov plašt*, kataloška jedinica, u: *Prvih pet stoljeća hrvatske umjetnosti / The first five centuries of Croatian art*, (ur.) Biserka Rauter Plančić, Zagreb, Galerija

plaš od kojeg je ona, u sužanjstvu, skrojila misni ornat čiju je misnicu (u Novigradu poznatu kao *planitu*) potom ukrasila i četirima vezenim detaljima (Sl. 52e, 52f, 52g, 52h) te je prije smrti darovala župnoj crkvi.²⁵⁸ Najstariju pisano potvrdu postojanju takve tradicije nalazim u djelu *Zara cristiana* Carla Federica Bianchija, gdje se u poglavlju o Novigradu spominje »misnica od bijele svile, zavidne vrsnoće, velike vrijednosti i starine, koju je po predaji poklonila ugarska kraljica Elizabeta«.²⁵⁹ Nije posve jasno zašto Bianchi spominje samo

Klovićevi dvori, 2006., str. 174 - 175. Potom vrijedi podsjetiti na misni ornat koji se čuva u franjevačkom samostanu sv. Marije u Zaostrogu a koji je prema predaji načinjen od plašta kralja Stjepana Tomaševića Kotromanića (1461. – 1463.); Jelena Ivoš, *Tekstil*, u: *Franjevci na raskršću kultura i civilizacija: blago franjevačkih samostana Bosne i Hercegovine*, katalog izložbe, Zagreb, MGC, 1988., str. 159 – 170, 230 – 232 (163, 230). U ovom kontekstu treba spomenuti i misnicu od ujednačeno rezanog zelenog baršuna, bogato ornamentiranu cvjetnim motivima vezenim nitima sa srebrnom ovojnicom, a koju je franjevačkom samostanu na Trsatu poklonila carica Marija Terezija (1740. – 1780.). Franjevci njeguju tradiciju da je rečene vezene motive izvezla sama carica; vidjeti: Marijan Bradanović – Emanuel Hoško, *Marijin Trsat*, Biblioteka Turizam i baština (br. 70), Zagreb, Turistička naklada, 2009., str. 46, 48, 53. Naposljetku izdvajam i legendu prema kojoj je posljednja bosanska kraljica Katarina Košača Kotromanić (1425. – 1478.) franjevačkom samostanu u Kraljevoj Sutjesci poklonila misnicu koju je pak 1871. godine Josip Juraj Strossmayer odnio u Zagreb, zajedno sa mnogim drugim odabranim vrijednostima iz franjevačkih samostana u Bosni. Nije poznato gdje se misnica danas nalazi. U samostanu u Kraljevoj Sutjesci je postavljena spomen ploča s tekstrom: (...) *svojim je rukama* (kraljica Katarina) *vezla crkveno ruho u kraljevskom dvoru u Sutjesci. Donijela je narodu oko Kraljeve Sutjeske novu, zgodniju preslicu i poučavala seoske žene i djevojke u ručnom radu.*(...). O tome u: Marko Karamatić – Andrija Nikić, *Blago franjevačkih samostana Bosne i Hercegovine*, Zagreb, Privredni Vjesnik, 1990., str. 46 – 47.

²⁵⁸ Vrijedni proučavatelj i čuvar novigradske baštine, Jadran Anzulović, je – slušajući starije Novigradane – tu predaju ovako zapisao: *Mate bi pričala da su kraljicu, mi bi je Jelisaveta zvali i čer joj Mariju kod Đakova da su in uvatili i doveli u Novi u zatvor, a zatvor da je bija u Milankovića kući. I da je kraljica naše ženske učila raditi u rukan. Niki su rekli da su je ugušili, vezali u vriću i utopili u Zrmanju, a niki kažu da je bolesna bila pa umrla. Da je ona molila neka nju, a čer ne, pa su Mariju puštali i doša muž Žigmund galijon i odveja je. Za planitu su rekli da je to njezin bija plašt, da ga je ona vezla dok je bila zatočena i darovala crkvi našoj* (kazivačica Slavka Anzulović r. Vlatković, r. 1930.); *Da su braća Kurjakovići forticu podigli i kašnje kada su je uzidali, onda su potlen ban Paližna i braća Horvati doveli u Forticu kraljicu Mariju i Elizabetu i da su je bacili u tamnicu i da je ona, kako bi se reklo, plašt, planitu vezla, i da je u to vrime ona ostavila jednu lipu uspomenu našoj crkvi na čuvanje, i dan danas nalazi se na čuvanju* (...), (kazivač Jerko Vlatković pok. Frane, r. 1913.). U ovom je članku ujedno donesena jedina poznata dosad objavljena (crno-bijela) fotografija misnice, i to njezine leđne strane; Jadran Anzulović, *nav. dj.*, 1994., str. 49-51.

²⁵⁹ *Di ammirabile lavoro è puranco una pianeta di seta bianca, di grande preziosità ed antichità, dono, come porta la tradizione, della regina d'Ungheria Elisabetta.* Carlo Federico Bianchi, *Zara cristiana*, Volume II., Zara, Tipografia di G. Woditzka, 1880., str. 293. Ovu Bianchijevu rečenicu, u tek neznatno izmijenjenom obliku, prenosi Giuseppe Sabalich dok se osvrće na inventar novigradske župne crkve: (...) *oltre ad una pianeta di seta*

misnicu, bez pripadajućih dijelova ornata, te zbog čega njegov opis ne odgovara izgledu ove misnice. Čini se malo vjerojatnim da bi Bianchi propustio navesti da je skrojena od baršuna budući da među liturgijskim predmetima u sakristiji zadarske katedrale kao »dragocjen« izdvaja baldahin od *ciselé* baršuna tkanog zlatnim nitima kojeg je bratovština Presvetog Sakramenta nabavila u Veneciji 1756. godine. Budući da prilično precizno opisuje i nekoliko drugih misnih ornata koji su pripadali katedrali,²⁶⁰ može se zaključiti da novigradsku misnicu nije video nego da samo prenosi nečije kazivanje. No, za razliku od Bianchija, britanski arhitekt Sir Thomas Graham Jackson je misnicu video prilikom proputovanja kroz Novigrad te je u prvom tomu svojeg putopisa o istočnoj obali Jadrana zapisao: »(Župna) crkva nije stara i ne pobuđuje zanimanje, ali posjeduje 'pianetu' ili misnicu od rezanog i vezenog baršuna, za koju se – kao uostalom i za sve ostalo u okolini – kaže da ju je darovala kraljica Elizabeta. Stil dekora, sa rogovima obilja, ne odgovara tako ranoj dataciji, ali nekoliko manjih, umetnutih vezenih dijelova bi moglo potjecati sa nekog starijeg primjerka misnog ruha«.²⁶¹ Dakle, Jackson – kao i Bianchi – govori samo o misnici, dok se drugi dijelovi ornata (štola i manipul) ne spominju. Nažalost, zbog manjka interesa za drugim, manjim dijelovima, danas možemo samo nagađati da li su nekada postojali i – primjerice – pripadajuća bursa i velum za kalež. Samo na spomenu i opisu misnice se zadržao i liječnik Roman Jelić: »U Novigradskoj župnoj crkvi još se i danas čuva misno ruho 'planita', koju je, za svog tamnovanja u Novigradu, izradila kraljica Jelisava i ukrasila draguljima, na koje danas podsjećaju samo rupice na planiti. Planita je dobro sačuvana i mjesni župnici je upotrebljavaju kod misa, po običaju, samo na ponoćki na Božić i na Sv. tri Kralja. Na istoj je izvezena kraljevska kruna.«²⁶² Zanimljiv je Jelićev zapis predaje da je kraljica misnicu bila ukrasila i draguljima, iza kojih su ostale »samo rupice«, a o kojima će biti riječi dalje u tekstu.

bianca, mirevole lavoro, e fattura di grande preziosità e antichità, della Regina Elisabetta d'Ungeria (...); Giuseppe Sabalich, *Pitture antiche di Zara. Ricerche critiche documentate con illustrazioni artistiche fotografiche*, Zara, Tipografia Spiridione Artale, 1912., bez pag.

²⁶⁰ Carlo Federico Bianchi, *Zara cristiana*, Volume I., Zara, Tipografia di G. Woditzka, 1877., str. 261 – 262.

²⁶¹ *The church is not of any antiquity or interest, but possesses a 'pianeta' or chasuble of cut and embroidered velvet, which, like everything else in the neighbourhood, is said to have been a present from Queen Elizabeth. The style of the design with its cornucopias is not consistent with so early a date, but some small pieces of embroidery which are inserted may have belonged to an older vestment.* Thomas Graham Jackson, *Dalmatia, the Quarnero and Istria, with Cettigne in Montenegro and the island of Grado*, Vol. I., Oxford, Clarendon Press, 1887., str. 329.

²⁶² Roman Jelić, *Novigrad nekad i sad*, u: *Hrvatski glasnik*, br. 40, god. III., Split, 1940., str. 12.

Na svim trima dijelovima novigradskog ornata su veliki i jako dobro očuvani komadi *ciselé* baršuna. Ni za izradu štole i manipula nisu korišteni usitnjeni i nepravilno rezani fragmenti. Prednjom i leđnom stranom misnice dominiraju dva komada baršuna koja su sačuvana u punoj visini između rubova. Zanimljivo je da na misnici nema razdjelnih borti: skrojena je samo sa rubnim bortama da bi se izbjeglo rezanje skupocjenog baršuna na uže segmente čime bi se ujedno umnogome poremetio izgled i ritam dekora. Također se stječe dojam da se pri krojenju misnice pazilo na položaje najupečatljivijih dijelova dekora: krunā i sunaca. Zbog tih pojedinosti mi se ne čini vjerojatnim da je riječ o sekundarno upotrijebljenom baršunu, odnosno o komadima tkanine od kojih je prethodno bio načinjen bilo kakav drugi predmet. U prilog takvom zaključku može ići i njegova izrazito dobra očuvanost. Podloga dekoru baršuna je izvedena u zagasito žutom satenu obogaćenom dodatnom, pozlaćenom *lamé* potkom. Dekor je izведен dvjema osnovama flora, od kojih je druga višebojna, a dominantni motiv je velika kruna s nizom od sedam »izboja« koji nalikuju na češere, smještena u središnjem dijelu tkanine. Krunom je »opasan« par simetrično postavljenih rogova obilja, postavljenih tako da su okrenuti jedan od drugog (*adossé*). Oba roga su puna plodova (jasno je razaznaju grozd i limun) a ovijena su vjenčićem iz kojeg izbija grančica nalik na maslinovu. Rogovi obilja su usmjereni prema vanjskim rubovima tkanine, uz koje su pak vidljivi cvjetovi tulipana te tzv. tudorske ruže. Površinu između dvaju rogova obilja jednim dijelom zauzima sunce sa mnoštvom gustih, radikalno postavljenih zraka. Izvorni izgled sunca može se razaznati na štoli (Sl. 52c, 52d). Unutar sunca se vidi par očiju te djelomično očuvana usta, obrisi kojih su bili tkani zelenom osnovom flora. Na licu sunca su vidljivi tragovi ružičaste niti osnove flora te se može zaključiti da je čitavo lice bilo ružičaste boje. Iz sunčevog lica se radikalno šire dvije vrste zraka: izmjenjuje se izlomljena zraka te ravna zraka na kojoj su tri prazne kružnice u nizu. Lica svih četiriju sunaca na misnici su posve prekrivena četirima različitim vezenim cjelinama. Na prednjoj strani misnice gornje sunce prekriva Kristov monogram podno kojeg su tri čavla unutar trnove krune (Sl. 52e). Na suncu ispod njega je izvezena ruža, plavi cvijet i klas žita (Sl. 52f). Za podlogu oba veza je upotrijebljen ružičasti taft, a na mjestima gdje je taft oštećen proviruje izvorna, ružičasta osnova flora, ostaci koje se vide i na licima sunca na štoli (Sl. 52d). Na leđnoj strani misnice je lice gornjeg sunca posve prekriveno izvezenim Srcem Isusovim (Sl. 52g) a na onome podno njega su izvezene dva cvijeta (Sl. 52h) koja su zapravo gotovo posve jednaka cvjetovima izvezenim na istim pozicijama na prednjoj strani misnice (Sl. 52f). Površina uokolo cvijeća gusto je ispunjena kovrčavim metalnim nitima. Ovo se posljednje sunce razlikuje od ostala tri na misnici po tome što na njegove zrake nisu aplicirane niti sa pozlaćenim ovojnicama. No, dok je izvezeni motiv Srca Isusova izrađen

toliko gusto da izvorna podloga uopće ne proviruje, vez sa cvijećem podno njega je ipak izведен na način da je izvorna osnova flora mjestimično jasno vidljiva. Tako se uočava da je bila *beige* boje. Ova četiri veza su mogla nastati krajem XVII. ili početkom XVIII. stoljeća. Nije riječ o vrhunskom radu ali im se određena kvaliteta ipak ne može osporiti. Trud nepoznatog vezioce ili vezilje možda najviše dolazi do izražaja na motivu Srca Isusova na kojem se gradacijom boja svilenih niti nastojala postići plastičnost. Sunca na štoli nisu prekrivena vezom jer su zbog oblika štole prepovoljena (uzdužno prerezana). Međutim, očito je da su lica sunaca na štoli i manipulu namjerno oštećena odnosno da su niti druge osnove flora, kojima su lica bila »obojana«, namjerno uklonjene. Zašto su im lica namjerno »brisana«, odnosno sakrivena vezom? Razlog tome sigurno ne može ležati u samome motivu sunca. Odnosno, nije bilo nikavog valjanog razloga da netko ova sunca smatra neprimjerenim dekorom tkanine za misno ruho. Upravo suprotno! Naime, ovakva sunca, s jasno vidljivim i uvelike sroдno oblikovanim licem, su upečatljivi motiv dekora damasta od kojega je načinjen jedan pluvijal u crkvi San Benedetto al Monte u Veroni²⁶³ a koji je ujedno primjer tkanine osmišljene isključivo u liturgijske svrhe. Na to jasno upućuju motivi kadionicā i sunaca s licima, koja ovdje vrlo vjerojatno predstavljaju pokaznice za izlaganje hostije a koje upravo u ovom razdoblju imaju prepoznatljivu formu sunca, s radijalno postavljenim valovitim i šiljastim (ravnim) zrakama. Mogući razlozi zbog kojih pokaznice imaju oblik sunca se mogu pronaći u Starom zavjetu: tako hvalospjev *Gospodin – Sunce pravde* sadrži stih *In sole posuit tabernaculum suum* - »Ondje suncu razape šator« (Psalm 19, 2-5) dok u knjizi proroka Malahije stoji: (...) *a vama koji se imena moga bojite sunce pravde će ogrnuti sa zdravljem u zrakama* (...) (Proročke knjige, Malahija, 4. poglavje, 1-2). Dakle, zbog simboličkog značenja sunaca sam sklona zaključku da je predmetni baršun izvorno bio namijenjen upravo liturgijskoj upotrebi kao što je to slučaj sa spomenutim damastom u Veroni. Vratimo se na ranije spomenut Jelićev zapis o »rupicama« na misnici, a za koje je puk u Novigradu vjerovao da su mjesta na koja je Elizabeta Kotromanić bila aplicirala dragulje. Jelić pod »rupicama« podrazumijeva praznine koje se uočavaju na nekoliko segmenata dekora, a one se – što je uvelike zanimljivo – javljaju kod svih tih segmenata prisutnih ne samo na prednjoj i leđnoj strani misnice nego i na štoli i manipulu. Te su praznine uočljive na krunama (detalji oboda te trokutastih ukrasa i češera iznad oboda) i na uparenim listovima maslinovih grančica natkriljenim neposredno iznad krunā. Pri pomnijem pregledu se uočavaju ostaci raznobojne osnove flora kojom su bili istkani detalji dekora koje

²⁶³ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 326-327.

je netko jednom namjerno »izbrisao«, što je rezultiralo ovim nevelikim ali ipak brojnim, upadnim i neprirodnim prazninama (Sl. 52i). Dakle, ne samo što su lica sunaca – za koja je utvrđeno da su bila istkana u bojama – prekrivena vezom, nego su uklonjeni i svi raznobojni dijelovi dekora koji se javljaju u tom istom vertikalnom »pojasu« kojima su bila obuhvaćena i sunca. Dakle, ti su dijelovi ukrasa na obodu kruna, na trokutastim segmentima i češerima izvorno bili istkani u istoj boji kao i lica sunaca. Također, spomenutim maslinovim grančicama nedostaju ukupno četiri listića koja su izvorno bila iste boje. Prema tome, svi su ti detalji na prednjoj strani misnice bili ružičasti, dok su na leđnoj strani bili *beige* boje – kako nam otkrivaju jasno vidljivi ostaci osnove flora na licima sunaca (Sl. 52l - Sl. 52m). Očite razlike u koloritetu onog dijela druge osnove flora koji prolazi središnjim dijelom tkanine nepobitno ukazuju na zaključak da su za izradu ornata upotrijebljene dvije varijante baršuna koje su istkane prema istom predlošku (*mise en carte*). Osim predloška, zajednička im je konstrukcija, *lamé* potka kojom je zastrta podloga, zelena boja prve osnove flora, a uvelike su bliske i boje temeljne osnove (kojom je tkana podloga dekoru). Nakon prekrivanja sunaca te uklanjanja brojnih sitnih, obojanih dijelova krune te lišća maslinovih grančica, uočavanje razlika u bojama druge osnove flora je postalo uvelike otežano. Da je riječ o dvama varijantama baršuna otkriva se tek usporedbom boja rogova obilja (Sl. 52j i 52k). Na varijanti baršuna koji je upotrijebljen za štolu, manipul i prednju stranu misnice rogovi obilja su ljubičaste boje, dok su na varijanti baršuna na leđnoj strani misnice rogovi obilja smeđe boje. No, dok će te razlike u bojama kod većine promatrača proći nezamijećene, one razlike koje bi svakome bile evidentne već na prvi pogled su namjerno i smisleno uklonjene pomoću apliciranog veza te selektivnih mehaničkih oštećenja. Dakle: netko je prekrio lica sunaca na misnici, oštetio lica sunaca na šoli i manipulu te oštetio (izbrisao) sve sitnije detalje koji su bojom odgovarali suncima (ružičasti na prednjoj i *beige* na leđnoj strani misnice) samo zbog toga da oku promatrača bude teško uočljivo da su za dijelove misnog ornata upotrijebljena dva različita baršuna!

Dvije rečene inačice baršuna, nastale prema istom predlošku, treba datirati u treću četvrtinu XVII. stoljeća, a vjerojatno su nastale u nekoj od đenoveških manufaktura. Genova je bila posebno glasovita po tkanju baršuna, između ostalih i onih raznobojnih, koji su u literaturi poznati po nazivu *a giardino* (franc. *velours »jardinière«*). Odlikuju ih strogo simetrični dekori koji zauzimaju čitavu visinu tkanine a usmjerenje im je izraženo vertikalno. Zastupljeni motivi su gotovo uvijek veliki, raskošni cvjetovi (iris, tulipan, ruže) i lišće koji su na monokromnoj podlozi tkanoj u satenu izvedeni s dvije i više osnova flora, od kojih je jedna zelena, dok su druge raznobojne. Uvijek je riječ o *ciselé* baršunima, a izvorno su bili

namijenjeni presvlačenju namještaja i zastiranju zidnih ploha.²⁶⁴ Iako mlađi, s našim se baršunom donekle može uspoređivati đenoveški baršun s početka XVIII. stoljeća kojim su obloženi zidovi i namještaj jednog od salona dražesne male palače Pagodenburg, izgrađene između 1716. i 1719. godine na imanju dvorca Nymphenburg kod Münchena [Ilustracije uz raspravu, Sl. 136]. I baršun u Pagodenburgu je tkan s dvama sustavima osnove flora, od kojih je jedna zelena a druga raznobojna, a na novigradski primjerak podjeća po bliskim nijansama, simetričnosti dekora te posebno po dva velika roga obilja.²⁶⁵ Ovakvim su baršunom prekriveni i zidovi salona jedne palače u Genovi.²⁶⁶ Od identičnog baršuna je načinjen pluvijal u Musée des Tissus u Lyonu. Datiran je u XVII. stoljeće a katalogiziran je kao đenoveški *a giardino* baršun.²⁶⁷ Gotovo jednak pluvijal je sačuvan i u katedrali u Aosti a datiran je u približno isto razdoblje kao i baršun u Pagodenburgu.²⁶⁸ Isječak ovakvog baršuna (dimenzija 99.1 x 52.1 centimetar) posjeduje newyorški Metropolitan Museum of Art.²⁶⁹ Također poveći komad (83 x 56 centimetara) baršuna ovakvog dekora je nedavno premijerno objavio Paolo Peri, koji ga datira između 1710. i 1720. godine a određuje ga kao proizvod đenoveške manufakture. Visina ovog baršuna, uključujući i rubove, iznosi 56 centimetara, što dakle znači da je otprilike pet centimetara uži od novigradskog. Međutim, postoje određene sličnosti između njihovih rubova: u oba slučaja su konstruirani u keperu a tkani su svilenom osnovom na naizmjencične pruge. Paolo Peri ujedno piše da su ovakvi baršuni (*a giardino*) zbog veličine i stroge simetričnosti dekora koji zauzima čitavu visinu tkanine izvorno bili

²⁶⁴ Doretta Davanzo Poli, *Stoffe da parato tra barocco e rococò*, u: *Quaderno – Centro Studi di Storia del Tessuto e del Costume*, 5, 1993., str. 12 – 17, 50 (14); misnicu od baršuna *a giardino* datiranog na kraj XVII. stoljeća vidi u: Marzia Cataldi Gallo, *Tessuti genovesi del Seicento. Nuove prospettive di ricerca*, Vol. I, Genova, Tormena, 1994., str. 15.

²⁶⁵ Fotografije baršuna u Pagodenburgu vidi u: Ernst Götz, *The Pagodenburg in the Park of Nymphenburg Palace*, u: *A Taste for the Exotic. Foreign Influences on Early Eighteenth-Century Silk Designs*, (ur.) Anna Jolly, Riggisberger Berichte 14, Riggisberg, Abegg-Stiftung, 2007., str. 175 – 186, 184; Peter Thornton, *nav. dj.*, 1965., str. 193, tabla 112A; Dora Heinz - Yvonne Brunhammer - Odile Nouvel, *Tessuti, tappeti e carte da parati*, I nuovi Quaderni dell'Antiquariato, Milano, Gruppo Editorialen Fabbri, 1991. [1981.], str. 29

²⁶⁶ Valeria Cottini Petrucci, *Seta a Genova 1491 – 1991*, Genova, Edizioni Colombo, 1991., str. 69.

²⁶⁷ Pierre Arrizoli-Clémentel, *Le Musée des Tissus de Lyon*, Paris, Michel, 1990., str. 64.

²⁶⁸ Marzia Cataldi Gallo (ur.), *Arte e lusso della seta a Genova dal '500 al '700*, Torino, Allemandi, 2000., str. 248 – 249 (kat. 124); Sandra Barberi (ur.), *Textilia sacra. Tessuti di pregio dalle chiese valdostane dal XV al XIX secolo*, Aosta, Regione Autonoma Valle d'Aosta, 2000., str. 74-77.

²⁶⁹ Nije objavljen, međutim fotografija baršuna, kao i osnovni podatci, su uneseni u online katalog Muzeja a pod brojem 32.100.396 (vidjeti: Izvori i neobjavljena djela – Izvori na internetu).

posebno cijenjeni među svilama namijenjenima opremanju interijera i izradi liturgijskog ruha.²⁷⁰

Motivi velike krune, uparenih rogova obilja te grančica koje podsjećaju na maslinove izvedeni su na baršunima koji se pripisuju đenoveškim manufakturama a pretežno se datiraju u prvu polovinu XVII. stoljeća. Ovaj prepoznatljivi baršun, koji se do danas sačuvao u razmjerno velikom broju primjeraka, nije izведен višebojnim svilenim osnovama flora nego samo grimizno crvenom osnovom flora na zagasito žutoj (rjeđe bijeloj) podlozi. Samostan Male braće u Dubrovniku posjeduje pluvijal i štolu od ovakvog baršuna,²⁷¹ a gotovo identični primjerici se čuvaju u Victoria and Albert Museumu u Londonu,²⁷² Museo Civico d'Arte Antica – Palazzo Madama u Torinu,²⁷³ Oružarnici u Kremlju,²⁷⁴ Zbirci Bernheimer u Münchenu,²⁷⁵ Musée des Tissus u Lyonu,²⁷⁶ firentinskom Museo Stibbert,²⁷⁷ Zbirci Abegg u Riggisbergu,²⁷⁸ muzejima u Kölnu i Krefeldu²⁷⁹ te u privatnoj zbirci u Škotskoj.²⁸⁰

Ovdje posebno treba istaknuti određene sličnosti između novigradskog baršuna i baršuna s kraja XVII. stoljeća koji se vezuje uz torinsku manufakturu dell' Albergo di Virtù a kojeg također odlikuje strogo simetričan dekor izведен raznobojnim svilenim osnovama flora. Ovom uzorku, doduše, nedostaju motivi krune i uparenih rogova obilja, međutim neupitne

²⁷⁰ Paolo Peri, *Velluto 'a giardino' con cornucopie, cantharos e cestini*, kataloška jedinica br. 76, u: *Tesori dal passato. Arte e storia in dieci anni di acquisizioni*, (ur.) Laura Dal Prà – Luciana Giacomelli, Trento, Provincia Autonoma di Trento, 2014., str. 299 – 300.

²⁷¹ Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 1985., Sl. 3, str. 578 (kat. 28); Silvija Banić, *nav. dj.*, 2010., str. 325, kat. LR /6.

²⁷² Marzia Cataldi Gallo, *nav. dj.*, Vol. III, 1994., str. 11; Donata Devoti, *nav. dj.*, 1993. [1974.], kat. 133 (bez pag.)

²⁷³ Antonino Santangelo, *Tessuti d'arte italiani dal XII al XVIII secolo*, Banca Nazionale del Lavoro Roma, Milano, Electa, 1959., Tav. 66 (bez pag.); Dora Heinz - Yvonne Brunhammer - Odile Nouvel, *nav. dj.*, 1991., str. 21; Tamara Boccherini – Paola Marabelli, *nav. dj.*, 1995., str. 68; Marina Carmignani, *nav. dj.*, 2005., str. 133; Gian Luca Bovenzi – Cristina Maritano, *Tessuti, ricami, merletti. Opere scelte*, Torino, Fondazione Torino Musei, 2008., str. 47 – 48; Daniela Degl'Innocenti – Tatiana Lekhovich, *nav. dj.*, 2009., str. 189.

²⁷⁴ Daniela Degl'Innocenti – Tatiana Lekhovich, *nav. dj.*, 2009., str. 188.

²⁷⁵ Saskia Durian Ress, *nav. dj.*, 1991., str. 214 – 215 (kat. 94).

²⁷⁶ Pierre Arrizoli-Clémentel, *nav. dj.*, 1990., str. 60.

²⁷⁷ Giuseppe Cantelli (ur.), *Il Museo Stibbert a Firenze*, Vol. II, Milano, Electa, 1974., str. 176, 370.

²⁷⁸ Alain Gruber, *Blumen. Textilien mit naturalistischen Blumenmotiven vom späten Mittelalter bis zum 19. Jahrhundert / Fleurs. Les motifs floraux au naturel dans les arts textiles du moyen-âge au XIXe siècle*, Abegg-Stiftung, Riggisberg, 1986., str. 54 – 55.

²⁷⁹ Otto von Falke, *nav. dj.*, 1951., table 516 i 513 (bez pag.)

²⁸⁰ Marzia Cataldi Gallo (ur.), *nav. dj.*, 2000., str. 220 (kat. 37).

sličnosti se uočavaju u oblicima cvjetnih detalja kao i u bojama njihovih latica (tamno ružičasta-svjetlo ljubičasta, svjetlo ružičasta, boja goruščice, *beige*). Poznata su tri sačuvana primjerka ovog baršuna – kod svih su prisutne bliske nijanse boja druge osnove flora kao i podloga dekoru tkana u svjetlom satenu. Jedan – najmanjih dimenzija - posjeduje Metropolitan Museum of Art u New Yorku,²⁸¹ drugi, također fragmentarno očuvan pripada Galeriji Parmiggiani u Parmi²⁸² dok je od posebnog značaja poveći komad koji posjeduje Musée des Tissus u Lyonu a uz čiji donji rub je bio utkan natpis od kojeg je do danas preostao dio »IN TORINO NELL' ALBER«.²⁸³

S novigradskim baršunom se pobliže mogu uspoređivati sljedeći primjeri: baršun višebojnog, simetričnog dekora s motivima krune, uparenih rogova obilja, maslinovim grančicama i tudorskim ružama, čiji je smještaj nažalost nepoznat a prilikom objave 1979. godine je predstavljen kao đenoveški višebojni *ciselé* baršun zlatne podloge iz prve polovine XVII. stoljeća,²⁸⁴ višebojni *ciselé* baršun simetričnog dekora koji je očito bio iznimno tražen, sudeći po količini sačuvanih primjeraka koji se danas nalaze u nizu zbirk (Torino, Genova, Aosta, Firenca, Modena, Venecija, New York) a koji se u literaturi datiraju u drugu polovinu XVII. odnosno na sam početak XVIII. stoljeća,²⁸⁵ *ciselé* baršun grimizne osnove flora

²⁸¹ Nije objavljen, međutim fotografija baršuna, kao i osnovni podaci o umjetnini, se mogu pregledati u *online* katalogu Muzeja u kojem je zaveden pod brojem 2002.494.177 (vidjeti: Izvori i neobjavljena djela – Izvori na internetu).

²⁸² Marta Cuoghi Costantini, *Tessuti e costumi della Galleria Parmiggiani*, Cataloghi dei Civici Musei di Reggio nell'Emilia 17, Reggio Emilia 1994., str. 44 – 45 (kat. 59).

²⁸³ Luigi Brenni, *I velluti di seta italiani*, Milano, Archetipografia di Milano, 1927., str. 56; Elisabetta Bazzani, *Velluti di seta*, u: *Tessuti antichi nelle chiese di Arona*, (ur.) Donata Devoti – Giovanni Romano, Mole Antonelliana – Torino, Ages Arti Grafiche, 1981., str. 81 – 119, 113; Maria Paola Ruffino, *Velluti di seta a Torino*, u: *Palazzo Madama. Studi e notizie*, anno I, numero 0, 2010., Milano, Silvana Editoriale, str. 38 – 51, 38.

²⁸⁴ Agnes Geijer, *A History of Textile Art*, London, Pasold Research Fund, 1979., kat. 50 (bez pag.)

²⁸⁵ Treba spomenuti da je dekor ovih *a giardino* baršuna izведен na podlozi tkanoj u satenu svijetle boje a da ga osim zelene osnove flra tka i druga osnova flra, koja mijenja boju (prelazi iz jedne u drugu). Nedostaju motivi rogova obilja i tudorskih ruža. Primjerak sačuvan u privatnoj zbirci u Torinu vidjeti u: Giuseppe Morazzoni, *nav. dj.*, 1941., bez pag.; stolica-naslonjač presvučena ovakvim baršunom (»Genova, 1660.-1680.«) koja pripada privatnoj zbirci u Genovi objavljena je u: Marzia Cataldi Gallo (ur.), *nav. dj.*, 2000., str. 247 (kat. 122); pluvijal od istog baršuna (»Genova, 1660.-1680.«) sačuvan je u katedrali u Aosti, vidi: Marzia Cataldi Gallo (ur.), *nav. dj.*, 2000., str. 247-248 (kat. 123), Sandra Barberi (ur.), *nav. dj.*, 2000., str. 64-67, Gianfranco Zidda, *Un piviale di velluto giardino su un dipinto conservato nella sacrestia della cattedrale di Aosta*, u: *Bollettino della Soprintendenza per i Beni e le Attività culturali della Valle d'Aosta (BSBAC)*, 7, 2010., str. 158 – 160 (158); misnica od ovakvog baršuna je sačuvana u Santuario della Madonnetta u Genovi (»Genova, kraj XVII.

simetričnog dekora (i s tudorskim ružama) datiranom u posljednje desetljeće XVII. stoljeća u Museo Poldi Pezzoli u Miljanu,²⁸⁶ dva fragmentarno očuvana *ciselé* baršuna zelene osnove flora s uparenim rogovima obilja u Zbirci Antonio Ratti u Comu²⁸⁷ te napisljetu baršun s jednom grimiznom osnovom flora, simetričnog uzorka s motivima krune i tudorskim ružama kojim je presvučen naslonjač u modenskoj Zbirci Gandini a datiran je u treću četvrtinu XVII. stoljeća.²⁸⁸ Odjek dekora kakav je izведен na novigradskom baršunu očit je u uzorku kožnih zidnih tapeta iz druge polovine XVII. stoljeća u Vatikanskim muzejima: i ovdje je dominantan motiv krune iz koje izbijaju uparene vitice, maslinove grančice i rogovi obilja, a neposredno iznad krune su dobro vidljive dvije velike tudorske ruže.²⁸⁹ Dakle, u inozemnoj stručnoj literaturi dosad nije objavljen baršun posve ili gotovo jednak novigradskom, međutim na temelju njegove konstrukcije, kompozicije i elemenata dekora moguće je izdvojiti kvalitetne komparativne primjerke koji se smatraju proizvodima đenoveških te jedne konkretne torinske manufakture. Na kraju vrijedi još jednom naglasiti da baršun nipošto ne može datirati u drugu polovicu XIV. stoljeća, kako želi duboko ukorijenjena lokalna tradicija, a do koje je vrlo vjerojatno došlo upravo zbog upadnih motiva krune na baršunu a koja je možda jednom nekoga podsjetila na krunu koju je Elizabeta Kotromanić položila u škrinju sv.

stoljeća): Marzia Cataldi Gallo, *nav. dj.*, 1994., str. 15; poveći komad ovog baršuna pripada fundusu Museo Nazionale del Bargello u Firenci (»Genova, treća četvrtina XVII. stoljeća«): Annalisa Zanni (ur.), *Velluti e moda tra XV e XVII secolo*, Milano, Skira, 1999., str. 112 dok se manji fragment nalazi u Zbirci Gandini u Modeni [»Italija (Genova ?), početak XVIII. stoljeća«]: Donata Devoti – Marta Cuoghi Costantini (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 203 (kat. 344); isječak baršuna (89 x 35 centimetara) u Museo di Palazzo Mocenigo u Veneciji dosad nije objavljen no crno-bijela fotografija baršuna kao i osnovni podatci o umjetnosti dostupni su u *online* katalogu Muzeja u kojem je zaveden pod oznakom Cl. XXIII n. 0106 (vidjeti: Izvori i neobjavljeni djela – Izvori na internetu); komad baršuna (61 x 55.9 centimetara) u Metropolitan Museum of Art u New Yorku također nije objavljen, no njegova je fotografija (u boji) dostupna za uvid i preuzimanje u *online* katalogu Muzeja u kojem je zaveden pod oznakom 09.50.1318 (vidjeti: Izvori i neobjavljeni djela – Izvori na internetu).

²⁸⁶ Giuseppe Morazzoni, *nav. dj.*, 1941., bez pag.; Annalisa Zanni (ur.), *nav. dj.*, 1999., str. 113

²⁸⁷ Nisu objavljeni. Fotografije ovih dvaju baršuna (datiranih između 1650. i 1680. godine) i njihove kratke kataloške jedinice moguće je vidjeti u *online* katalogu Fondazione Antonio Ratti u kojemu su zavedeni pod oznakama AS.222 i AS.223 (vidi: Izvori i neobjavljeni djela – Izvori na internetu).

²⁸⁸ Donata Devoti – Marta Cuoghi Costantini, *nav. dj.*, 1993., str. 157 – 158 (kat. 178).

²⁸⁹ Cinzia Centonza, *Le corrispondenze decorative fra tessili e corami nelle dimore del XVI e XVII secolo*, u: *Jacquard*, 62, 2008., str. 25 – 31, 29; Alessandra Rodolfo, *Tessuti e corami nella Floreria dei Palazzi Apostolici Vaticani. Fonti e documenti*, u: *Vestire i palazzi. Stoffe, tessuti e parati negli arredi e nell'arte del Barocco*, (ur.) Alessandra Rodolfo – Caterina Volpi, Città del Vaticano, Edizioni Musei Vaticani, 2014., str. 33 – 64 (52).

Šimuna u Zadru. Zanimljivo je i da se zbog motiva krune ovaj ornat u Novigradu koristio na blagdan Sveta tri kralja te na božićnoj polnoćki.

Iako misnicu spominju stariji autori (Bianchi, Jackson, Sabalich, Jelić) dosadašnja arhivska istraživanja nažalost nisu rezultirala pronalaskom dokumenta odnosno navoda u kojem bi se ona mogla prepoznati. Još uvijek nije moguće ponuditi odgovor na pitanja kada se misnica (i pripadajući dijelovi ornata) »pojavila« u Novigradu i kad je i kako rođena glasovita legenda o »kraljevskom« podrijetlu baršuna. Nadalje, iako je na dataciji baršuna u treću četvrtinu XVII. stoljeća svakako opravdano inzistirati, to ujedno nužno ne implicira da je ornat skrojen upravo u drugoj polovini XVII. stoljeća. Moguće je da je načinjen tijekom prve polovine ili sredine XVIII. stoljeća, a u to razdoblje bi se mogle datirati ne samo četiri vezene cjeline nego i lijepo, široke borte, a kakve su se sačuvale i na trima pluvijalima zatečenima u zbornoj crkvi u Pagu [kat. 266].

U nekoliko sačuvanih popisa inventara novigradske župne crkve se ne uočava ijedan navod koji bi i približno mogao odgovarati našem ornatu. Zapisi nastali prilikom vizitacije ninskog biskupa Giovannija Manole 1710. godine otkrivaju da su se tada u sakristiji župne crkve nalazile dvije misnice od baršuna, međutim za obje je istaknuto da su crvene [Prilozi, Arhivski dokumenti, Prilog 51]. U vrijeme vizitacije ninskog biskupa Andrije Balbijia (1728.-1730.) je u sakristiji bilo jedanaest misnica, a za nijednu nije naznačeno da je od baršuna [Prilozi, Arhivski dokumenti, Prilog 52]. Stoga se može zaključiti da se misnica, štola i manipul prije 1730. godine zacijelo nisu nalazili u novigradskoj župnoj crkvi, kao ni u crkvi sv. Katarine koja je u vrijeme dviju rečenih vizitacija bila još slabije opremljena ruhom.

BORTE: na misnici je prisutne samo jedna vrsta borte. Široka je 3.1 cm a tkana je jarko žutim (svilenim?) nitima i srebrnim *filé* nitima. Ornament se sastoji od dvije paralelne crte iznad kojih je niz lijepo izvedenih stiliziranih listića *S* oblika [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 266].

PODSTAVA: laneno platno svijetle plave boje

STANJE: dobro

SMJEŠTAJ: sakristija župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije

FOTOGRAFIJE: Sl. 52a, 52b, 52c, 52d, 52e, 52f, 52g, 52h, 52i, 52j, 52k, 52l, 52m; priložena fotografija ostataka rubova

BIBLIOGRAFIJA: BIANCHI, 1877., 261-262; JACKSON, 1887., 329; SABALICH, 1912., bez pag.; JELIĆ, 1940., 12; ANZULOVIĆ, 1994., 49-50; misnica i štola uvrštene u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.).

53. Ist, župa sv. Nikole

Misnica i štola

DIMENZIJE: 102-93.5 x 69-62 cm, 238.5 x 21.5-10 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast, *broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 100 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, crvene boje, 34 prolaza po centimetru
- *Broché* potka: zlatni *filé* pozlaćene srebrne ovojnice i jezgre od zlatno žute svile, 15 prolaza po centimetru

Klasični damast, *broché*. Podloga dekora damasta tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2), a dekor damasta u reversu petoveznog satena (preskok 3). Dominantni dijelovi dekora izvedeni zlatnom *filé* potkom u tehnici *broché*.

RUBOVI: oba su ruba sačuvana, no donekle oštećena. Lijevi je širok 1 cm a desni 0.8 cm. Završavaju s dva krupnija svilena zelena končića vezana u taftu (temeljnom) crvenom svilenom potkom. Ostatak rubova je bio tkan u konstrukciji satena, svilenom osnovom u zelenoj i bijeloj boji, na četiri zelene i tri uže bijele pruge (vidljive tek u tragovima).

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 36 cm x ?

DATACIJA: između 1650. i 1670. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Venecija ?)

OPIS: za izradu misnice i štole je upotrijebljen kvalitetan primjerak *broché* damasta iz treće četvrtine XVII. stoljeća. Njegove najveće površine su upotrijebljene za krojenje leđne strane misnice, na kojoj su vidljiva tri komada koja međutim nisu razmještена na način koji slijedi izvoran izgled raporta (Sl. 53a). Računalnom obradom i pravilnim razmještajem fotografija svih triju komada može se predstaviti izvoran izgled damasta (Sl. 53c). Možda se prvo uočava neuobičajen detalj dviju širokih, bogato i gusto ornamentiranih pruga koje teku uzduž lijevog i desnog ruba a u cijelosti su utkane u tehnici *broché*, suplementarnom svilenom potkom sa zlatnom ovojnicom. Na jednak je način istkan i ostatak »gornjeg«, strogo simetričnog dekora koji se pruža gotovo čitavom površinom damasta između spomenutih rubnih pruga. Dominantan motiv je centralno postavljena kruna iz koje izrasta poveći cvijet nalik na tulipan, koji pak flankiraju dvije simetrične, izvijene grane iz kojih mjestimično izbija lišće i manji cvjetovi. Ovaj se »gornji«, ili »zlatni« dekor lijepo prožima sa uzorkom damasta u podlozi a koji se sastoji od gustog spleta povijenih razlistalih i rascvalih vitica (Sl. 53b). Određeni

detalji ovog *broché* damasta podsjećaju na dekor jednako datiranog baršuna iz Novigrada [Kat. 52] - primjerice centralno smještena kruna koja poput »prstena« ili »obruča« obuhvaća druge, simetrično postavljene dijelove kompozicije, te uvelike slično oblikovani cvjetovi zatvorenih čaški koji podsjećaju na tulipane. Svakako vrijedi istaknuti velum za kalež od gotovo posve identične tkanine koji sam dokumentirala u župnoj crkvi sv. Antuna Opata u Velom Lošinju [64 x 54 cm; vidi Ilustracije uz raspravu, Sl. 138]. Na velološinjskom primjerku nedostaje veliki cvijet koji uspravno izranja iz središta krune, a od onoga sačuvanog na dijelovima ornata iz Ista se razlikuje i po ponešto drugačije osmišljenom dekoru damasta. No, zanimljivo je da na velumu u Velom Lošinju ranije spomenuta široka obrubna pruga teče neprekidno uzduž svih četiri rubova a središnji se motiv s gornje i donje strane »prekida« neposredno pred njom. Zbog toga je moguće pomišljati da su ove tkanine osmišljene i tkane isključivo u svrhu izrade dijelova liturgijskog ruha, što posebno dolazi do izražaja na velumu u Velom Lošinju. Velološinjski nam se damast ujedno sačuвао у пуној visini, koja iznosi 57 centimetara, uključujući i rubove široke 1.4 centimetar koji su posve jednako konstruirani kao rubovi primjerka s Ista [vidi I. Dodatak katalogu, Kat. 53 i Uz kat. 53]. Zbog izgleda rubova i crvene boje damasta je moguće pretpostaviti – no ne i tvrditi sa sigurnošću - da su oba primjerka nastala u Veneciji. Slični zaključci su izvedeni за blisko ornamentiran saten *broché fond lamé* od kojeg je izvedena jedna misnica u crkvi Santa Sofia u Padovi. Na podlozi od crvenog satena je izведен strogo simetričan dekor kojem, doduše, nedostaje motiv krune, ali središnji uspravni cvjetovi te bočne povijene vitice u detaljima i izvedbi uvelike podsjećaju na naša dva primjerka. Rubovi padovanskog satena u široki 1.1 centimetar a tkani su u zelenom keperu sa središnjom bijelom prugom, koja bi prema mletačkim regulativama trebala biti znakom da je tkanina izvedena i udjelom niti obojanim grimizom.²⁹⁰

BORTE: borta je široka 3.4 centimetra a tkana je bijelim lanenim i srebrnim *filé* nitima. Vjerojatno XIX. stoljeće (motiv grozdova, lišća vinove loze i klasja).

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Nikole

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 6, M-T-17/02-001b; štola u kutiji br. 4, S-T-17/02-001a

²⁹⁰ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 369 – 370.

FOTOGRAFIJE: Sl. 53a, 53b, 53c; priložen mikro-snimak ruba primjerkia iz Ista i fotografija ruba primjerkia iz Velog Lošinja

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

54. Savar (Dugi otok), župa Blažene Djevice Marije od Karmela

Fragment sačuvan na manipulu na čijim je lopaticama tkanina iz druge polovine XIX. stoljeća

DIMENZIJE: 53 x 11.5 cm

VRSTA TKANINE: saten *liseré broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, bijedlo crvene i *beige* boje (*melangé*), 90 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru – dvije u svakom prolazu, oker žute boje, 30 prolaza po centimetru
- *Broché* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – dvije u svakom prolazu, boje bjelokosti. Gustoću niti nije moguće utvrditi budući da su sačuvane samo u tragovima (uglavnom na reversu tkanine).

Saten *liseré broché*. Podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2). Dekor izведен *liseré* efektima temeljne potke te supplementarnom potkom utkanom u tehnici *broché*.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široki su 0.2 cm. Tkani su u satenu, svilenom osnovom zelene i bijele boje (bijelom bojom je izvedena tek slabo vidljiva uska pruga). Završavaju s krupnjim sviljenim končićem unutar kojeg su vidljive niti *beige* i jarko ružičaste (fuksia) boje (*melangé*).

VISINA TKANINE: 53 cm

DIMENZIJE RAPORTA: ? x 26 cm

DATACIJA: treća četvrtina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Veneto ?)

OPIS: za izradu manipula je sekundarno upotrijebljen uski fragment *liseré broché* satena koji je međutim sačuvan u punoj visini – od lijevog do desnog ruba tkanine. Vidljiv je samo segment dekora, dijelom zbog male sačuvane površine tkanine no dijelom i zbog pretrpljenih mehaničkih oštećenja. Uočava se da je riječ o strogo simetričnom dekoru koji se pružao čitavom visinom tkanine. U središnjoj osi (podno križa) vidi se cvijet flankiran sa šest manjih pupoljastih cvjetova podijeljenih u dvije skupine. S lijeve i desne strane se pružaju blago

zakrivljene lisnate grane te elegantne stilizirane stapke. Uz rubove tkanine se naziru tragovi po jednog većeg, pupoljastog cvijeta. Do danas mu se lijepo sačuvala donja čaška – tkana temeljnom potkom u *liseré* efektu – dok su međutim bijele svilene niti utkane tehnikom *broché* a kojima su bile izvedene latice danas gotovo posve nestale sa aversa tkanine. Unatoč tome, dataciju tkanine u treći četvrtinu XVII. stoljeća je moguće braniti na temelju kompozicije i elemenata dekora (koji se u određenoj mjeri može uspoređivati sa uzorkom *broché* damasta iz prethodne kataloške jedinice) te na temelju zastupljenih tkalačkih tehnika i rezultata tehničke analize. Način na koji su elementi dekora izvedeni tehnikama *liseré* i *broché* – bez korištenja dodatnog vezivanja (*à liage répris*) – može nas podsjetiti i na jednako datiran saten *rayé liseré lancé* sačuvan na misnici iz Brgulja [Kat. 51]. No, da je ipak riječ o nešto inferiornijem proizvodu odnosno o tkanini iz manje prestižne manufakture može se zaključiti po tankim rubovima koji nisu pomno konstruirani, nižoj gustoći utkanih niti osnove te posebno po miješanju bijedo crvenih i *beige* sviljenih niti u sustavu osnove zbog čega se na površini satena vide uske *beige* pruge.

STANJE: osrednje; na lijevoj polovini vidljiva mehanička oštećenja (razderotine); prisutna i oštećenja dijela dekora tkanog u *liseré* efektu temeljne potke; *broché* potka je gotovo u potpunosti nestala s aversa tkanine

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Gospe od Karmela

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 4, Man-T-17/19-082

FOTOGRAFIJE: Sl. 54; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

55. Nin, župa sv. Anselma

Misnica i štola

DIMENZIJE: 101 x 67-62 cm, 240.5 x 22-11.5 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 115 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – četiri u svakom prolazu, crvene boje, 34 prolaza po centimetru

Klasični damast čija je podloga tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 3).

RUBOVI: parcijalno sačuvani – desni u širini od 1, a lijevi u širini od oko 0.9 cm. Tkani na pruge, svilenom osnovom svijetlozelene i bijele boje (vidljive tri zelene i dvije bijele pruge).

Zelene pruge su tkane u petoveznom satenu a bijele u keperu 4/1 Z.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 66.5 cm x ?

DATACIJA: treća četvrtina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Venecija ?)

OPIS: misnica i štola su zatečene u sakristiji ninske župne crkve, međutim natpis na podstavi misnice [Ilustracije uz raspravu, Sl. 139] potvrđuje da je izvorno pripadala inventaru ninske crkve sv. Mihovila.²⁹¹ Zanimljivo je da se u popisu inventara crkve sv. Mihovila, sastavljenome prilikom kanonske vizitacije biskupa Ivana (Giovannija) Manole 1710. godine [Prilozi, Arhivski dokumenti, Prilog 51] uočava navod o ornatu od crvenog damasta koji se sastojao od misnice, štole i manipula, pa postoji mogućnost da se odnosi upravo na ovu misnicu i štolu. Dekor klasičnog damasta najbolje se može sagledati na leđnoj strani misnice gdje su sačuvana tri uska komada damasta postavljena na način koji ne poštuje izvorni izgled raporta. Zahvaljujući računalnom spajanju fotografija svakog od triju komada (Sl. 55b) moguće je lakše predočiti njegovu izvornu kompoziciju. Slično kao kod nekih od prethodno analiziranih tkanina datiranih u treću četvrtinu XVII. stoljeća [usp. Kat. 52 i 53] i ovdje

²⁹¹ Prema podatcima koje donosi Carlo Federico Bianchi, crkva posvećena sv. Mihovilu je u Ninu postojala još 1413. godine. Nakon što je uništena u razaranju grada 1646. godine odlučeno je da nova crkva tog titulara bude podignuta na mjestu gdje se nalazio rimske forum, radi istraživanja kojeg je porušena 1912. godine. Vidi: Filip Amos-Rube, *Ninske crkve u dokumentima iz godine 1579. i 1603.*, u: *Radovi Instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, 16-17, 1969., str. 549 – 595 (563); Ivo Petricioli, *nav. dj.*, 1969., str. 299 – 356 (335).

imamo strogo simetričan dekor koji zauzima čitavu visinu tekstila a os zrcaljenja prolazi središnjim dijelom, gdje se pak i ovdje ponavlja motiv lijepo izvedene krune unutar koje se djelomično susreću povijene grane koje je flankiraju. Na ovom je primjerku upečatljiva masivnost motiva koji sačinjavaju dekor te gusta razvedenost njihovih površina, što vjerojatno najbolje dolazi do izražaja u paru velikih cvjetova djelomično zatvorenih latica koji se prema kruni spuštaju iz dvije bujne razlistale grane koje donekle podsjećaju na palmine. Ovako upečatljiv i bogat dekor, s masivnim lisnatim granama, razvedenim krunama i krupnim cvjetovima se može uočiti na damastu pluvijala u crkvi Santa Maria delle Vigne u Genovi. Datiran je u »zrelo« XVII. stoljeće a uvjetno se smatra proizvodom ligurijske manufakture.²⁹² Kao kvalitetan primjerak za usporedbu se može izdvojiti damast u Victoria and Albert Museumu u Londonu datiran u sredinu XVII. stoljeća. Kao mjesto podrijetla mu je određena Italija te se napominje da je izvorno bio izričito namjenjen opremanju interijera. Njegovom dekoru nedostaje element krune no simetrija, oblik i veličina vegetabilnih motiva niz su značajki po kojima ga možemo usporediti s ninskim primjerkom.²⁹³ Zbog izrazitih sličnosti u dimenzijama i konstrukciji rubova može se dovesti u pobližu vezu s *broché* damastom sačuvanim u Istu [Kat. 53] a za koji je – s dozom opreza – predloženo mletačko podrijetlo.

BORTE: razdjelna je široka 2.4 cm a rubna 3 cm. Tkana je lanenim i *filé* nitima te zlatnom *lamellom*. Rubne odlikuje jednostavan geometrijski uzorak koji se sastoji od niza rombova (vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 55), dok je na razdjelnima izведен motiv središnje pruge s uzorkom šahovnice oko koje se ovija tanja vrpcu. Obrubljene su nizom sitnih finih očica od zlatnog *filéa*.

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje; u gornjem desnom predjelu podstave leđnog dijela misnici crnom tintom napisano »S. MICHAELIS / NONE«

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Anselma

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 3, M-T-17/18-077a; štola u kutiji br. 1, S-T-17/18-077b

FOTOGRAFIJE: Sl. 55a, 55b; priložen mikro-snimak lijevog ruba; priložena fotografija rubne borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

²⁹² Marzia Cataldi Gallo, *nav. dj.*, Vol. III, 1994., str. 7, 9.

²⁹³ Peter Thornton, *nav. dj.*, 1965., str. 189, tabla 103A.

56. Diklo, župa Gospe od Ružarija

Misnica i velum

DIMENZIJE: 111-106 x 71-62 cm, 60 x 52.5 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 120 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, crvene boje, 51 prolaz po centimetru

Klasični damast čija je podloga tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 3).

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 26.5 x 26 cm

DATACIJA: treća četvrtina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Venecija ?)

OPIS: dekor klasičnog damasta, upotrijebljenog za izradu misnice i veluma, pokazuje određene sličnosti s damastom analiziranim u prethodnoj kataloškoj jedinici, iako se na prvi pogled umnogome razlikuju. Ovaj dekor se ne proteže čitavom visinom tkanine (jednom, bez ponavljanja), visina raporta je značajno manja, no ipak se uočavaju bliskosti u načinu oblikovanja i razigravanja površine prikazanih vegetabilnih elemenata koji su uglavnom stilizirani gotovo do neprepoznatljivosti. Možda bi se jedino mogli prepoznati upareni cvjetovi tulipana te rastvoreni cvijet lotosa koji se nalazi podno njih. Ispod cvijeta lotosa je pak smješten par kruškolikih, režnjastih plodova na čijem je vrhu »kruna« nalik onoj na zrelom plodu mogranja. Četvrti dominantan element je simetričan, uspravno postavljen cvijet prikazan u profilu na čijoj je svakoj latici po jedan jednostavan, manji cvijet nalik tratinčici. Crveni damasti ponešto drugačijih nijansi, no posve identičnog dekora, sačuvali su se na štoli iz katedrale sv. Stošije [Kat. 57] te na manipulu i misnici koji se čuvaju u Zbirci tekstila župe Porođenja Blažene Djelvice Marije u Skradinu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 140]. Od slično dekoriranog zelenog damasta, u čijem se uzorku posebno ističe blisko prikazan upareni par kruškolikih, režnjastih plodova, skrojena je misnica sačuvana u nadžupnoj crkvi u Rabu,²⁹⁴ a damast koji je pak onom rapskom umnogome blizak ne samo po boji nego i po izvedenom dekoru je upotrijebljen za krojenje bočnih strana misnice u kapeli sv. Barbare u Velikoj

²⁹⁴ Silvija Banić, *nav. dj.*, 2012., str. 466 – 467, 481 (Slike 15 i 16).

Mlaki.²⁹⁵ Već prisustvo ovih nekoliko do danas sačuvanih primjeraka može uputiti na zaključak da je riječ o damastima koji su se tkali u bližem manufakturnom središtu. Na nijednom od njih, nažalost, nisu evidentirani rubovi, no zbog kvalitete tkanja – koja proizlazi iz složenog dekora i gustoće utkanih niti – se može pomišljati na Veneciju kao na moguće mjesto nastanka. Iz inozemne stručne literature vrijedi izdvojiti dva slično ornamentirana damasta: crveni damast misnice iz župne crkve u mjestu Venzone kod Udina je datiran u drugu četvrtinu XVII. stoljeća a sa našim ga primjercima povezuje identično osmišljena kompozicija te slični cvjetovi tulipana i kruškoliki plodovi,²⁹⁶ što se ujedno uočava i na zelenom damastu misnice sačuvane u okolini Belluna, datiranom u posljednju četvrtinu XVII. stoljeća.²⁹⁷ Oba ova damasta pokazuju izraženije sličnosti sa crvenim damastom sačuvanim na misnici i štoli iz katedrale u Krku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 141] no nedvojbeno se primjećuje da je riječ o varijanti jednog očito dobro prihvaćenog i traženog damasta koji se izvorno vjerojatno ravnopravno koristio u krojenju odjeće, misnog ruha i u opremanju interijera.

PODSTAVA: laneno platno izblijedjeli ljubičaste boje

BORTE: razdjelna je široka 3.2 cm a rubna 2 cm. Tkane su žutim pamučnim nitima (XIX. / XX. st.) a ornamentirane stiliziranim motivom vinove lozice s grozdovima.

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Gospe od Ružarija

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 46, M-T-17/18-193a; velum u kutiji br. 41, V-T-17/18-193b

FOTOGRAFIJA: Sl. 56

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

²⁹⁵ Irena Gessner, *Liturgijski predmeti i ruho*, u: *Kapela sv. Barbare u Velikoj Mlaki*, (ur.) Sanja Cvetnić, Zagreb, Leykam international, 2008., str. 304 – 317 (311, 315).

²⁹⁶ Michela Villotta, *nav. dj.*, 1996., str. 160 – 161.

²⁹⁷ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 336 (kat. 25).

57. Zadar, župa sv. Stošije

Štola

DIMENZIJE: 239 x 20-10.5 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 120 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, crvene boje, 40 prolaza po centimetru

Klasični damast kojem je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 3).

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 30 cm x ?

DATACIJA: treća četvrtina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Venecija ?)

OPIS: za krojenje štole je upotrijebljen damast čiji je dekor posve identičan damastu analiziranom u prethodnoj kataloškoj jedinici. Uočavaju se isti upareni cvjetovi tulipana, rastvoreni cvijet lotosa, par kruškolikih, režnjastih plodova s »krunom« na vrhu te cvijet prikazan u profilu na čijoj je svakoj latici po jedan jednostavan, manji cvijet nalik tratinčici. Međutim, da ova štola izvorno nije mogla pripadati misnom ornatu čija su se dva dijela sačuvala u Diklu, razvidno je iz nekoliko detalja: crvene nijanse dvaju damasta su upadno različite, visina raporta damasta na ovoj štoli je veća za nekoliko centimetara, gustoća i vrsta potkinih niti su ponešto drugačije, a misnica i velum iz Dikla se od štole iz zadarske katedrale razlikuju i po upotrijebljenoj podstavi te bortama. Zanimljive su podudarnosti između zadarske štole i misnice u Skradinu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 140]. Naime, osim što se damasti na njima podudaraju u elementima dekora, dimenzijama raporta i nijansi crvene boje, posebno je indikativno da su posve identične borte prisutne na misnici u Skradinu i na štoli u Zadru [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 78]. Da li je moguće da je riječ o dijelovima nekada jedinstvenog misnog ornata? Iako takav zaključak naizgled može zvučati neprihvatljivo, treba podsjetiti da se upravo u skradinskoj Zbirci tekstila čuvaju dva manipula koja su izvorno - bez svake sumnje – pripadala istom misnom ornatu kao i misnica koja se danas nalazi u samostanu sv. Mihovila u Zadru [Kat. 254]. Svakako treba podsjetiti na inventar ukinutog samostana sv. Dominika u Zadru iz 1806. godine u Državnom arhivu u Zadru [Prilozi, Arhivski dokumenti, Prilog 33] iz kojeg je posve razvidno da se predmeti samostanskog

inventara – pa tako i liturgijsko ruho – nisu dijelili samo župama u okolici Zadra nego i da je nemala količina liturgijske opreme bila poslana i u Skradin odnosno (posljednjem) skradinskom biskupu, Zadraninu Ivanu Dominiku Alteju (1803. – 1813.)

BORTE: za izradu tri križa na štoli upotrijebljeni komadi borte tkane žutim pamučnim nitima (XIX./XX. st.) a ornamentirane nizom jednostavno ali lijepo oblikovanih ovalnih »kartuša«

PODSTAVA: finije tkano laneno platno tamne ružičaste boje, navošteno

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 1,
S-T-17/02-161

FOTOGRAFIJA: Sl. 57

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

58. Pašman, župa Rodenja Blažene Djevice Marije

Misnica za ispunu čijeg prednjeg stupa je upotrijebljen fragment tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 45

DIMENZIJE: 99-93 x 75-70 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, ljubičaste boje, 125 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, ljubičaste boje, 38 prolaza po centimetru

Klasični damast čija je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 3).

RUBOVI: parcijalno sačuvan lijevi rub (u širini od 0.7 cm). Tkan svilenom osnovom zelene i bijeduo ružičaste boje, na pruge. Zelene pruge tkane u konstrukciji satena, a bijeduo ružičaste u keperu 4/1 S (unutrašnja pruga) i 4/1 Z (vanjska pruga).

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: treća četvrtina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Venecija ?)

OPIS: od crvenog damasta, čiji je dekor posve identičan onome ljubičastog damasta ove misnice, skrojen je pluvijal koji se sačuvao u sakristiji župne crkve u Loparu na otoku Rabu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 142]. U radu u kojem sam ga publicirala datirala sam ga na prijelaz treće i posljednje četvrtine XVII. stoljeća,²⁹⁸ uspoređujući ga pritom sa zelenim damastom misnice iz rapske katedrale, ovdje spomenutim u kataloškoj jedinici br. 56. Na priloženoj fotografiji detalja pluvijala u Loparu može se sagledati gotovo cijelovit rapport damasta, čija visina iznosi čak 107.5 centimetara. Visina damasta, između rubova, iznosi 53 centimetra. Ti su nam podatci dragocjeni budući da ih nije moguće prikupiti analizom užih i kraćih komada damasta koji su se sačuvali na pašmanskoj misnici. Rubovi obaju damasta su tkani identično, a primjećuje se sličnost s rubovima zatečenima na tkaninama analiziranim u kataloškim jedinicama br. 53 i 55, a za koje je uvjetno prepostavljen mletačko podrijetlo. Zajednička odlika koju loparski i pašmanski damasti dijele s dvije spomenute, ranije analizirane tkanine je i motiv krune koji je nedvojbeno jedan od najupečatljivijih elemenata dekora. Četiri krune su raspoređene na način da čine vrhove velikog romboidnog okvira, a međusobno su spojene tankim, naglašeno isprepletenim granama iz kojih izbijaju pravilno

²⁹⁸ Silvija Banić, *nav. dj.*, 2012., str. 467, 482 (Slike 18 – 21).

raspoređeni stilizirani listovi, plodovi i cvjetovi. U središtu ovako oblikovanog, velikog romboidnog polja je element kojeg čine par plodova mogranja, par tulipana te par palmeta. Način na koji su površine kruškolikih plodova, cvjetova tulipana, plodova mogranja i lišća razvedene manjim vegetabilnim kompozicijama uvelike podsjeća na cvijet sa tratinčicama na laticama prisutan na damastu analiziranom u kataloškim jedinicama br. 56 i 57. Damast na misnici iz Pašmana izvorno je zacijelo bio osmišljen i tkan u svrhu izrade liturgijskog ruha te opreme svjetovnih i sakralnih interijera. Da sasvim izvjesno nije bio prikladan krojenju svjetovne odjeće daje naslutiti njegov izrazito velik raport te masivni elementi dekora koji se lijepo spajaju i skladno, ritmično izmjenjuju u slučajevima kada se više komada damasta horizontalno niže, kao što je to vidljivo na pluvijalu u Loparu. Naposljetku vrijedi ukazati na mogućnost da loparski pluvijal potječe iz samostanske crkve sv. Krševana u Zadru. Naime, u Državnom arhivu u Zadru se sačuvala molba župnika Ivana Marina De Marisa iz Lopara, napisana generalnom providuru u Zadru 27. veljače 1808. godine [Prilozi, Arhivski dokumenti, Prilog 68], u kojoj mu se usrdno obraća s popisom nekoliko stvari neophodnih za vršenje bogoslužja u župi Lopar. Između ostalog, župniku je bio potreban i jedan pluvijal, ne navodeći liturgijsku boju. Pri dnu dokumenta je dopisana potvrda Ivana Marina De Marisa, s datumom 3. ožujka, da je preuzeo tražene stvari, između ostalih je bio jedan pluvijal iz crkve (ukinutog) samostana sv. Krševana.

BORTE: široke oko 2.8 cm. Tkane žutom svilom, zlatnim *filé riantom* s jezgrom od žute svile i zlatnom *lamellom*. Ornament se sastoji od središnje pruge sastavljene od niza elemenata u obliku slova *V*, flankirane tankim prugama tkanim *lamellama*. Rubovima borti teče niz petljica koje tvori *filé riant*.

PODSTAVA: pamučni saten ljubičaste boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 6,
M-T-17/18-238

FOTOGRAFIJE: Sl. 58; priložen mikro-snimak ostatka lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

59. Molat, župa Pohodenja Blažene Djevice Marije

Manipul

DIMENZIJE: 77.5 x 19.5-9.5 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, crvene boje, 115 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu, crvene boje, 37 prolaza po centimetru

Klasični damast čija je podloga tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 2).

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: treća četvrtina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija

OPIS: na manipulu je sačuvano sedam fragmenata klasičnog damasta s dekorom kojeg čine masivni elementi, i čija je visina raporta izvorno zasigurno bila velika. Nije moguće utvrditi da li se uzorak protezao čitavom visinom damasta (od lijevog do desnog ruba) sa osi zrcaljenja u središtu [usp. Kat. 55 i 58] ili se umnažao [usp. Kat. 56 i 57], no iz najvećeg fragmenta (Sl. 59b) se mogu prepoznati određene značajke dekorativnih elemenata po kojima se ovaj damast može približiti spomenutima, te datirati u isto razdoblje. Uočava se ostatak velikog cvijeta nalik tulipanu čije su latice razvedene nizom paralelnih linija. Podno njega se vide dijelovi većeg, stiliziranog cvijeta, na čijim su laticama prikazani manji cvjetovi na razlistalim stabljikama – čemu je pribjegnuto i u osmišljavanju dekorā damastā analiziranim u kataloškim jedinicama br. 56, 57 i 58.

PODSTAVA: grubo laneno platno prirodne boje

BORTE: široka 3 cm. Tkana u tehniči ne-rezanog baršuna (središnji geometrijski motiv), osnovom od srebrnih *filé* niti s jezgrom od lana, srebrnom *lamellom* u osnovi, te nitima lanene osnove i potke bijele boje. Uz rubove lopatica su prišivene lijepe rese od grimizne svile i zlatnih *filé* niti.

STANJE: zadovoljavajuće

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 2,
Man-T-17/18-035

FOTOGRAFIJA: Sl. 59

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

60. Zadar, župa sv. Stošije

Procesijski barjak

DIMENZIJE: 204.5 x 61.5 cm (dimenzije izvornog dijela); 243.5 x 61.5 cm (dimenzije s rekonstruiranim dijelovima dodanima tijekom konzervatorsko-restauratorskog zahvata)

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti suke u S smjeru, crvene boje, 110 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti suke u Z smjeru – tri u svakom prolazu, 26 prolaza po centimetru

Klasični damast čija je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 3).

RUBOVI: sačuvan je ostatak lijevog ruba (u širini od približno 0.5 centimetara). Tkan je u petoveznom satenu, svilenom osnovom zelene i bijele boje. Vidljive su dvije zelene i jedna središnja bijela pruga (vidi Sl. 60g).

VISINA TKANINE: oko 60 cm

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: druga polovina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Venecija (?)

OPIS: barjak zadarskog Kaptola, koji se u gradskim svečanim procesijama nosio ovješen o koplje (motku) s raspelom na vrhu, jedini je barjak sakralne namjene od ranonovovjekovne tkanine do danas sačuvan ne samo u Zadarskoj nadbiskupiji nego i na širem priobalnom području. Izrađen je od jednog dugačkog komada monokromnog (crvenog) klasičnog damasta koji je zadržao punu visinu između rubova. Na damastu je nepoznati slikar uljenim (?) bojama izveo bogato ikonografski razrađen oslik koji je zapravo imao biti jednim ukrasom barjaka.

Damast je u ovom slučaju poslužio samo kao »platno«, odnosno podloga osliku, i vrlo vjerojatno nije bilo predviđeno da njegov dekor uopće dolazi do izražaja. Za izradu barjaka se u tom smislu sigurno mogla upotrijebiti svilena tkanina bez uzorka, poput tafta ili kepera, no za damastom se vjerojatno posegnulo zbog čvrstoće i izdržljivosti te vrste tkanine koja se upravo iz tih razloga stoljećima koristila za presvlake namještaja i oblaganje zidova. Izvjesno je da su ovakve, oslikane barjake posjedovale i druge zadarske crkve. Tekst vizitacije

Agostina Valiera iz 1579. godine, koji se odnosi na samostansku crkvu sv. Krševana, otkriva i da se u tamošnjoj sakristiji nalazio barjak od »pozlaćene crvene svile« s prikazom sv. Krševana, koji se na svečev blagdan po gradu nosio u svečanoj procesiji.²⁹⁹ U svojem djelu *Zara cristiana* Carlo Federico Bianchi našem barjaku posvećuje kratak odlomak, naslovljen »Gonfalone del capitolo«, a u kojem stoji: »Questa insegnna, solita a portarsi nelle processioni di letizia appesa ad una croce astile, è divisa in tre ripartizioni; nella prima delle quali di sopra evvi dipinto il Salvatore in atto di conferire la missione a s. Pietro, che gli sta ginocchioni dinanzi; nella seconda di sotto, che forma il campo principale s. Anastasia, nella terza un vescovo, che dev' essere s. Donato.«³⁰⁰ Dakle, Bianchi ukratko opisuje barjak i zastupljeni ikonografski program, koji je očito osmišljen upravo za zadarsku katedralu. Na barjaku vidimo tri polja, koja su izvorno zacijelo bila jednake visine, no unatoč tome Bianchi »glavnim« poljem naziva ono središnje (Sl. 60a, 60d, 60o), s prikazom sv. Stošije – jedne od četiriju gradskih zaštitnika i svetice kojoj je 1285. godine posvećena zadarska katedrala. Dakle, katedrala nosi titular sv. Stošije tek od poljednje četvrtine XIII. stoljeća, unatoč tome što je biskup Donat još početkom IX. stoljeća iz Konstantinopola donio njezine relikvije koje se do danas u katedrali čuvaju u tad izrađenoj mramornoj škrinji s dvoslivnim poklopcom. Katedrala je prvotno - zacijelo još od IV. stoljeća, kad je zabilježen prvi zadarski biskup Felix - bila posvećena sv. Petru. Kult i štovanje sv. Petra će u Zadru i na okolnom području ostati trajno prisutno i nakon promjene titulara katedrale.³⁰¹ Tako su, primjerice, na unutarnjem zidu njezine glavne fasade, dovršavane u prvim desetljećima XIV. stoljeća, naslikani medaljoni s poprsjima sv. Petra i Pavla, a ova dva sveca će biti uprizorena – prema želji naručitelja, kanonika Martina Mladošića – i na Carpacciovom poliptihu izrađenom na samom kraju XV. stoljeća za jedan od oltara u katedrali. Da je memorija na izvorni titular katedrale, odnosno na kult sv. Petra, živa i u drugoj polovini XVII. stoljeća, vidljivo je po sceni koja zauzima gornje polje na barjaku. Na nešto povišenom no jednostavnom prijestolju je prikazan Isus Krist, u trenutku predaje ključeva klečećem sv. Petru (Sl. 60b, 60m, 60n). U trećem, sasvim donjem polju je naslikan sv. Donat (Sl. 60c, 60p), u punoj visini – jednakao kao i sv. Stošija, čija visina iznosi 57 centimetara. Polje s Kristom i sv. Petrom se nažalost nije sačuvalo u cijelosti.

²⁹⁹ Silvija Banić, *Zadarski gotički vezeni antependij u Budimpešti*, u: *Ars Adriatica*, Časopis Odjela za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zadru, 4, 2014., str. 75 – 94 (88, 94).

³⁰⁰ Carlo Federico Bianchi, *nav. dj.*, 1877., str. 541.

³⁰¹ O tome opsežno u: Nikola Jakšić, *Kult sv. Petra u kasnoantičkom i srednjovjekovnom Zadru*, u: *Scripta Branimiro Gabričević dicata (Zbornik u čast Branimira Gabričevića)*, (ur.) Josip Dukić – Ante Milošević – Željko Rapanić, Trilj, Kulturno društvo Trilj, 2010., str. 305 – 340.

Nedostaje mu gornji dio, s lukom arkade, koja je vrlo vjerojatno bila jednaka lukovima podno kojih se nalaze sv. Stošija i sv. Petar. U sklopu radova na drugom konzervatorsko-restauratorskom zahvatu na barjaku, dio koji nedostaje je naznačen komadom tamnije crvene tkanine na kojoj je svijetlim koncem iscrtan oblik arkade. Jednako je postupljeno s užim segmentom barjaka koji je nedostajao u zoni između polja sv. Stošije i polja sv. Donata, kao i s predjelom podno nogu sv. Donata. Uzduž lijevog i desnog ruba barjaka teče oslikana bordura široka šest centimetara. Gusto je ispunjena lijepo oblikovanom razlistalom viticom unutar koje su ponegdje ubaćeni mali *putti* (Sl. 60j, 60l). Vitica se prekida na četiri mesta, da bi tu bili umetnuti ovalni medaljoni, s udvojenom volutom na vrhu i dnu. Unutar medaljona su dopojasno prikazani sveci (Sl. 60h, 60i, 60k). Ova četiri, do danas sačuvana medaljona, su unutar rubnih bordura umetnute pored mjestâ gdje se u središnjem dijelu barjaka dodiruju polja sa svecima. Nije moguće sa sigurnošću zaključiti da su se ovakvi medaljoni nalazili i na rubnim krajevima barjaka, koji danas nedostaju a nadomješteni su komadima nove tkanine. Moguće je da su se u krajnjim uglovima barjaka nalazili okviri s poprsjima evanđelista. Do danas se sačuvao jedan takav okvir (Sl. 60g). Na barjaku je bio zatečen izrezan iz cjeline i naknadno prišiven iznad gornjeg (početnog) polja. Tijekom drugog konzervatorsko-restauratorskog zahvata je odlučeno da se postavi u donji lijevi kut barjaka gdje se - sudeći po obliku sačuvanog okvira (obruba) - sasvim izgledno izvorno nalazio. Iako su se neoslikane površine damasta do danas, nažalost, sačuvale u izrazito lošem stanju, sretna je okolnost da su boje upotrijebljene za oslik impregnirale damast u podlozi te je danas, bar u tim predjelima, moguće provesti osnovne analize tkanja i dekora. Dekor damasta je simetričan i jednom se proteže čitavom njegovom visinom od lijevog do desnog ruba. Iako je nije bilo moguće izmjeriti, razvidno je da je visina raporta prilično velika. Na to upućuju i masivni elementi dekora, koji se najbolje vide pod kosim svjetлом i kutem gledanja, a na predjelima gdje su naslikani sv. Stošija, sv. Donat te arhitektonski elementi (Sl. 60d, 60e, 60f). Segment središnjeg dijela dekora koji je vidljiv u zoni haljine sv. Stošije (Sl. 60d) u određenoj mjeri podsjeća na dekor damasta analiziranog u kataloškoj jedinici br. 49: uočavaju se blisko oblikovani i raspoređeni stilizirani cvjetovi i pupoljci. Dobro se vidi površina ornamentirana uzorkom šahovnice, čemu se nerijetko pribjegavalo i tijekom treće četvrtine XVII. stoljeća [usp. Kat. 56, 57 i 58]. Na dijelu damasta na kojem je oslikan sv. Donat vidi se veliki cvijet u obliku tulipana iz kojeg izbijaju udvojeni, povijeni listovi (Sl. 60e). Podno naslikanih arhitektonskih detalja između gornjeg i središnjeg polja (Sl. 60f) može se lijepo razaznati par velikog, povijenog lišća uz čije donje obrise teče niz manjih kružnica – ornamentalni detalj koji se također nerijetko susreće na svilenim tkaninama iz ovog razdoblja [usp. Kat. 55]. U

inozemnoj stručnoj literaturi moguće je pronaći niz blisko dekoriranih tkanina datiranih u drugu polovinu XVII. stoljeća. Može se izdvojiti *brocatelle* u venecijanskoj Zbirci Fortuny, čija visina između rubova iznosi 63 a visina raporta 103 centimetra. Njegov simetrični dekor, koji se jednom pruža čitavom visinom tkanine, odlikuju elementi poput masivnog, povijenog uparenog lišća, pupoljasti cvjetovi te površine ornamentirane uzorkom šahovnice.³⁰² Jednake odlike se prepoznaju i na *brocatelleu* u Kunstgewerbemuseumu u Zürichu, na kojem se ujedno vide i nizovi manjih kružnica koje teku usporedo sa zakriviljenim obrisima vegetabilnih motiva.³⁰³ Zasljužuje biti istaknut i crveni damast u Zbirci Cornille, datiran u drugu polovinu XVII. stoljeća, s velikim simetričnom dekorom koji se proteže čitavom visinom tkanine a kojeg tvore izrazito bliski pupoljasti cvjetovi (mjestimično razvedeni uzorkom šahovnice) te masivni upareni listovi uz čije obrise teku nizovi kružnica.³⁰⁴ U inozemnim publikacijama, međutim, dosad nisam naišla na barjak koji bi se na temelju datacije, oblika (dimenzija) te kompozicije i ikonografije oslika mogao pobliže uspoređivati sa zadarskim primjerkom. Ipak, ovdje mogu izdvojiti nekoliko dosad objavljenih barjaka čiji su oslici izvedeni na sličan način. Prvi je procesijski barjak u Museo d'Arte Religiosa u Oleggiu (Novara). Izведен je u tehniци slikanja i veza na crvenom damastu. Dimenzije mu iznose 250 x 185 centimetara a kraljica ga prikaz Bogorodice bezgrješne. Datiran je u drugu polovinu XVII. stoljeća a smatra se djelom lombardijske radionice.³⁰⁵ Vrijedi istaknuti da svim četirima njegovim rubovima teče bordura naslikana zlatnom bojom, koja svojom širinom te oblikom vitice kojom je gusto ispunjena uvelike podsjeća na borduru barjaka iz zadarske katedrale. Sličnu zlatnim borduru ima i procesijski barjak iz bazilike San Domenico u Sieni, koji je također izведен slikanjem na crvenom damastu na datiran je u posljednju četvrtinu XVII. stoljeća.³⁰⁶ Nekoliko do danas sačuvanih mletačkih zastava sa simbolom Presvjetle – krilatim lavom sv. Marka – ovdje vrijedi navesti zbog sličnosti u bojama (posebice zlatnoj) i tehnikama oslikavanja. One zastave koje su se vijorile na mletačkom brodovlju uvijek su imale zlatno oslikanog lava na tkanini crvene boje koja je simbolizirala

³⁰² Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 2008., str. 332 (kat. 287).

³⁰³ Erika Billeter, *nav. dj.*, 1963., str. 34.

³⁰⁴ Henri-Marcel Magne, *Décor du tissu. Soieries, broderies, tapisseries, tapis*, Paris, Librairie Renouard – H. Laurens Éditeur, 1933., str. 20.

³⁰⁵ Flavia Fiori, *Il Museo d'Arte Religiosa di Oleggio e alcuni tessili dal XVI al XIX secolo*, u: *Jacquard, Pagine di cultura tessile*, 63, 2009., str. 9 – 13 (11); Flavia Fiori, *nav. dj.*, 2013., str. 234, 235.

³⁰⁶ Annamaria Romana Pellegrini, *Ritrovamento e restauro dello stendardo processionale di San Domenico a Siena*, u: *Jacquard, Pagine di cultura tessile*, 35, 1998., str. 11 – 14.

mučeništvo sveca-zaštitnika. Osim triju do danas publiciranih zastava iz XVIII. stoljeća,³⁰⁷ posebno vrijedi izdvojiti *gonfaloni Contarini* iz treće četvrtine XVII. stoljeća (1659. – 1675.) koji se čuva u venecijanskom Museo Correr. Izveden je zlatnim i višebojnim oslikom na crvenom svilenom taftu, mjeri čak 312 x 630 centimetara, a ovdje zасlužuje biti posebno istaknut zbog bordura s bogatim, povijenim lisnatim viticama unutar kojih su ponegdje umetnuti *putti*.³⁰⁸ Mletačke pomorske zastave svakako dokazuju da su i u Veneciji djelovali majstori koji su na svili slikali zlatnim, uljenim bojama koje svojom nijansom i »gustoćom« uvelike podsjećaju na zlatnu boju zadarskog barjaka, te se stoga može pretpostaviti da je naručen upravo u Veneciji tijekom druge polovine XVII. stoljeća – kako daje naslutiti dekor njegovog damasta.

STANJE: fotografска i pisana dokumentacija Konzervatorskog odjela u Zadru otkriva da je barjak 1999. godine zatečen u izrazito lošem stanju. Dok su oslikane površine damasta ostale dobro sačuvane, oni dijelovi damasta koji nisu bili »impregnirani« oslikom su pretrpjeli znatna oštećenja. Niti osnove su posve nestale, zbog čega su niti potke ostale slobodne te je gotovo čitava neoslikana površina izgledala poput niza radikalnih razderotina, koje je netko u nepoznato vrijeme nastojao konsolidirati (nestručnim) ručnim zatvaranjem krupnim žutim koncem. Prvi konzervatorsko-restauratorski zahvat na barjaku proveden je u razdoblju od 1999. do 2007. godine (Rea Boschi Gogolja, Zagreb). Na drugi konzervatorsko-restauratorski zahvat upućen je u Odjel za tekstil Hrvatskog restauratorskog zavoda gdje je bio obnavljan pod vodstvom Bernarde Rundek Franić od 2010. do 2012. godine. Tijekom drugog zahvata svila je očišćena i izravnata, fiksirane su slobodne niti potke, barjak je konsolidiran podlaganjem dodatnom, laganom i transparentnom svilenom tkaninom (*tüll*), a dijelovi koji nedostaju su nadomješteni trima komadima nove tkanine odgovarajućih dimenzija. Izrađena je i kutija od beskiselinskog kartona u kojoj je barjak pohranjen ispružen i zaštićen od prašine, vlage i sunčeve svjetlosti.

MJESTO NALAZA: barjak je 1999. godine evidentiran u prizemnim prostorijama nadbiskupske palače, gdje su u to vrijeme bili pohranjeni svi liturgijski predmeti od povijesnog tekstila iz katedrale sv. Stošije

SMJEŠTAJ: knjižnica Stalne izložbe crkvene umjetnosti u Zadru

³⁰⁷ Doretta Davanzo Poli, *Gonfaloni di San Marco*, u: *Per l'arte da Venezia all'Europa. Studi in onore di Giuseppe Maria Pilo*, (ur.) Mario Piantoni – Laura DeRossi, Monfalcone (Gorizia), Edizioni della Laguna, 1990., str. 433 – 435, tabla XXXVII.

³⁰⁸ Francesco Pertegato, *I tessili. Degrado e restauro*, Firenze, Nardini Editore, 2004. [1993.], str. 138 – 141, 177 – 178 (table 27 – 29).

FOTOGRAFIJE: Sl. 60a, 60b, 60c, 60d, 60e, 60f, 60g, 60h, 60i, 60j, 60k, 60l, 60m, 60n, 60o, 60p

BIBLIOGRAFIJA: BIANCHI, 1877., str. 541; BANIĆ, 2014., str. 94, bilj. 47.

61. Zadar, župa sv. Šimuna

Naslonjač

DIMENZIJE: naslon 88 x 62 x 73 cm, sjedalo 91 x 62 x 71 cm

VRSTA TKANINE: *ciselé* baršun (*fond lamé*?)

TEHNIČKA ANALIZA:

naslonjač je zatvoren unutar masivne staklene kubične vitrine, zbog čega analizu tkanja nije bilo moguće provesti

VISINA TKANINE: 64.7 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: ? x približno 30 cm

DATACIJA: posljednja četvrtina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?)

OPIS: naslonjač koji pripada fundusu Stalne izložbe crkvene umjetnosti jedini je sačuvan od tri istovjetno izradena i presvučena naslonjača koja je austrijski konzul u Zadru, Lodovico Gabrieli, darovao crkvi sv. Šimuna u Zadru 1797. godine. Njihovi raskošno rezbareni drveni okviri lakirani su na način koji oponaša uzorak kornjačevine a mjestimično su ukrašeni i sedefnim intarzijama. Fotografiju svih triju naslonjača snimljenih uz jedan od bočnih zidova svetišta crkve sv. Šimuna [Ilustracije uz raspravu, Sl. 143] donosi Carlo Cecchelli a potpisana je sa »*Chiesa di S. Simeone – seggioloni del sec. XVIII ('Lacche' veneziane)*«. U kataloškoj jedinici stoji: »*Tre seggioloni del sec. XVIII (Nel presbiterio di S. Simeone). Offerti nel 1797 da Lodovico Gabrieli, console imperiale austriaco. Il centrale è più alto. Fusto di magnifica 'lacca' veneziana finemente intarsiata di madreperla. Cimase dorate. Copertura di velluto controtagliato a fiorami rossi. Il più alto è di circa m. 1,80, largo circa m. 1. / Stato di conservazione. – Buono. / Note. – Sono tra i più magnifici esemplari del genere che ormai vanno diventando sempre più rari.*«³⁰⁹ Preostala dva naslonjača su nažalost nepovratno oštećena tijekom razaranja koja je grad pretrpio krajem Drugog svjetskog rata.³¹⁰ Ovo je, kako je zapisao Ivo Petricioli, »najvrjedniji i najraskošniji primjerak (baroknog) sobnog

³⁰⁹ Carlo Cecchelli, *Catalogo delle cose d'arte e di antichità d'Italia*, Roma, La libreria dello stato, 1932., str. 116.

³¹⁰ Ivo Petricioli, *nav. dj.*, 1980., str. 152.

namještaja što se sačuvao (u Zadru)³¹¹ a ujedno je jedini komad namještaja presvučen ranonovovjekovnom tkaninom do danas sačuvan na području Zadarske nadbiskupije koji je bio dijelom nekog sakralnog inventara. Kao što je vidljivo na fotografiji koju donosi Cecchelli [Ilustracije uz raspravu, Sl. 25], sva tri naslonjača su bila presvučena istim baršunom i to na način da je na svim naslonjačima – i na naslonu i na sjedalu - bio vidljiv identičan segment raporta baršuna. Riječ je o *ciselé* baršunu čiji je dekor izведен grimiznom osnovom flora, na monokromnoj, zagasito žutoj podlozi tkanoj u keperu (?) koja je izvorno vrlo vjerojatno bila omogaćena dodatnom, pozlaćenom *lamé* potkom. Dekor je simetričan i jednom zauzima čitavu visinu baršuna a visina raporta mu je izvorno nesumnjivo bila impresivna, kako se može zaključiti iz fragmenta baršuna posve identičnog uzorka koji pripada zbirci tekstila Art Institutea u Chicagu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 144].³¹² Sačuvan je u punoj visini, uključujući i rubove, koji su široki oko centimetar a tkani su na pruge (podatak o visini baršuna, preuzet iz kataloga čikaškog instituta, je donesen u ovoj kataloškoj jedinici budući da taj podatak nije bilo moguće dobiti analizom zadarskog naslonjača). Komad baršuna u Chicagu je dug 81.9 centimetara no unatoč tome ne dokumentira čitavu visinu raporta. Međutim, na njemu se lijepo vide dva dominantna motiva: veliki, simetrično oblikovani rascvali cvjetovi, nadsvedeni i flankirani s nekoliko manjih, uglavnom uparenih cvjetova. Svaki je od ova dva elementa okružen raskošnim okvirom sastavljenim od *rocaille* elemenata te fantastičnog cvijeća, lišća i plodova. Dakle, na baršunu su se – u vertikalnom slijedu – naizmjenično nizali okviri s ova dva cvjetna »buketa« u središtu. Zanimljivo je da je na svim trima naslonjačima isti »okvir sa buketom« bio postavljen na naslon, dok je sjedalo svakog bilo prekriveno kompozicijom s drugim buketom (Sl. 61). Kod sva tri naslonjača su buketi bili postavljeni u samom središtu naslona ili sjedala, a za manje bočne površine, koje su ostale slobodne, su upotrijebljeni isječci baršuna s odgovarajućim segmentom dekora (da bi se postigao neprekidni »tijek« uzorka). Baršun u Chicagu je katalogiziran kao proizvod talijanskih manufaktura s kraja XVII. stoljeća, što bih ocijenila ispravnom datacijom. Na zaključak da je nastao tijekom posljednje četvrtine XVII. stoljeća upućuju i elementi dekora čija su obilježja svojstvena ranom *bizarre* razdoblju: to su fantastični motivi okruglog oblika, za koje nije moguće reći da je riječ o cvjetovima ili plodovima, iz kojih izbijaju istaknuti šiljci. Da je riječ o ranom *bizarном* dekoru može se zaključiti i po dva velika, jajolika ploda

³¹¹ Tomislav Raukar – Ivo Petricoli – Franjo Švelec– Šime Peričić, *Prošlost Zadra – knjiga III: Zadar pod mletačkom upravom 1409 – 1797*, Zadar, Narodni list – Filozofski fakultet Zadar, 1987., str. 563, bilješka 158.

³¹² Nije objavljen. Fotografiju baršuna (inv. oznaka 1945.157) i kratku katalošku jedinicu moguće je vidjeti u online katalogu Art Institute of Chicago (vidi Izvori i neobjavljena djela, WEB izvori).

koja se vide uz gornji rub naslona, a na koja se nadovezuje »slap« od dva manja cvjetića. Fragment *ciselé* baršuna, *fond lamé* (38 x 28 cm) s izrazito bliskim dekorom izvedenim grimiznom osnovom flora na zagasito žutoj podlozi obogaćenoj *lamé* potkom pripada fundusu Museo di Palazzo Mocenigo u Veneciji. Datiran je u razdoblje između 1680. i 1720. godine. U kataloškoj jedinici nema predloženog mjesta nastanka. Vrijedi spomenuti da se na fragmentu sačuvao cjelovit lijevi rub, tkan na četiri zelene i tri bijele pruge.³¹³

STANJE: dobro; baršun je 1974. godine restaurirala Mira Ovčačik-Kovačević. Konzervatorsko-restauratorskim zahvatom su fiskirane slobodne niti potke te su oštećenja (praznine) zatvorene umetanjem druge tkanine bojane u blisku nijansu zagasito žute boje. Na toj su tkanini mjestimično rekonstruirani (iscrtani koncem) dijelovi dekora koji nedostaju.

SMJEŠTAJ: Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru, prizemlje

FOTOGRAFIJA: Sl. 61

BIBLIOGRAFIJA: BIANCHI, 1877., str. 356; SABALICH, 1897., str. 367; CECCHELLI, 1932., str. 116; MUNK – PAVELIĆ WEINERT, 1976., kat. br. 43; PETRICIOLI, 1980., str. 152; RAUKAR –PETRICIOLI –ŠVELEC – PERIČIĆ, 1987., str. 563; RIBIČIĆ ŽUPANIĆ, 2005., str. 84, 87, 111.

³¹³ Nije objavljen. Fotografiju fragmenta baršuna (inv. oznaka 0587) i kratku katalošku jedinicu (*scheda* 11310) moguće je vidjeti u *online* katalogu Museo di Palazzo Mocenigo (vidi Izvori i neobjavljena djela, WEB izvori).

62. Zadar, župa sv. Stošije

Dio opreme crkvenog interijera

DIMENZIJE: 132.5 x 34 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 105 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, crvene boje, 27 prolaza po centimetru

Klasični damast s podlogom dekoru tkanom u aversu petoveznog satena (preskok 3) i dekorom izvedenim u reversu petoveznog satena (preskok 2).

RUBOVI: sačuvan desni rub. Širok 1.2 cm, završava sa četiri vanjska svilena končića (zelene i beige boje) vezana u taftu. Unutrašnji dio ruba tkan u nepravilnom, četveroveznom satenu, svilenom osnovom zelene i bijele boje – na dvije tanke i tri krupne pruge.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: posljednja četvrtina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Venecija ?)

OPIS: među predmetima od povijesnog tekstila koji su pripadali katedrali sv. Stošije se sačuvala i ovaj poduži »pojas« skrojen od dva komada damasta, uz čije su duže rubove prišivene borte od tamno crvene svile tkane u tehnici *ciselé* baršuna. Na temelju oblika i dimenzija pojasa, resa duž donjeg ruba, te posebno po nizu alki koje su na podstavi prišivene uz gornji rub se može zaključiti da mu je izvorna namijena bila prekrivanje (»oblačenje«) kapitela kolonade u katedrali. U talijanskom jeziku se za ovakve tekstilne predmete uvriježio izraz *tornaletto*, a na koji ćemo nerijetko naići i u arhivskim dokumentima u kojima se donose i popisi sakralnih i profanih inventara. Uz dva pretpostavljena *tornaletta* zatečena u Novigradu [Kat. 25], ovo je jedini ranonovovjekovni tekstilni predmet namijenjen zastiranju (prekrivanju) arhitektonskih elemenata crkvenog interijera koji je do danas sačuvan na području Zadarske nadbiskupije. *Tornaletto* je skrojen od dva komada damasta, koja vidimo okrenuta na revers. Uzorak je izvorno zacijelo bio simetričan te je zauzimao čitavu visinu damasta. Može se prepostaviti da je bogati okvir – čije dijelove vidimo – okruživao središnji, simetrični vegetabilni motiv. Sudeći po masivnosti dekorativnih elemenata ispravno je prepostaviti da mu je raport morao biti izrazito visok, što upućuje na zaključak da je damast izvorno uistinu i bio namijenjen zastiranju velikih površina, odnosno ukrašavanju interijera. *Rocaille* elementi razvedeni točkastim i prugastim uzorcima, cvjetovi mesnatih latica i okrugli

plodovi iz kojih izbijaju šiljci uvelike podsjećaju na detalje baršuna sa naslonjača iz crkve sv. Šimuna te je stoga i ovaj damast ispravno prepoznati kao tkaninu iz ranog *bizarre* razdoblja. Na njemu sačuvane borte – koje su se izvorno koristile i za obrubljivanje tapeciranog namještaja – također je moguće datirati na kraj XVII. stoljeća.³¹⁴

BORTE: borta prišivena uz gornji rub široka 2.5 cm, a ona koja teče uz donjni rub 10 cm (zajedno s resama). Tkane svilom *bordeaux* boje u tehniци *ciselé* baršuna – ornamentirane nizom jednostavnih geometrijskih (ovalnih) oblika naizmjenično tkanih u tehnići rezanog i ne-rezanog baršuna, između kojih su dvije paralelne uspravljenе grede.

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje. U gornjem lijevom uglu crnom tintom napisana slova G.P ; uz gornji rub prišiveno pet metalnih alki za vješanje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 18, FN-T-18-270

FOTOGRAFIJE: Sl. 62a, 62b, 62c; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

³¹⁴ Usp. Vittorio Ferrari (ur.), *nav. dj.*, 1942., tabla 20.

63. Zadar, župa sv. Stošije

Dvije dalmatike

DIMENZIJE: 100.5 x 116 cm; 98.5 x 117 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, crvene boje, 115 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, crvene boje, 35 prolaza po centimetru

Klasični damast čija je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3) i reversa petoveznog satena (preskok 2).

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široki 1.3 cm. Završavaju sa šest krupnijih zelenih svilenih končića vezanih u taftu. Unutrašnji dio je tkan u petoveznom satenu, svilenom osnovom bijedo ružičaste boje.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: ? x približno 25 cm

DATACIJA: posljednja četvrtina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Venecija ?)

OPIS: za izradu dviju dalmatika je upotrijebljen klasični damast tamno crvene boje, simetričnog dekora koji se proteže čitavom visinom tkanine. Visinu raporta nije moguće utvrditi. Odlikuju ga masivni dekorativni elementi koji pokazuju odlike ranog *bizarre* razdoblja. To su, primjerice, naglašeno svinute volute i niz šiljaka koje vidimo u gornjem dijelu središnjeg, dominantnog motiva. Dva velika, uparena cvijeta iznad njega podsjećaju na krupne, fantastične cvjetove voluminoznih latica na tkaninama analiziranim u kataloškim jednicama br. 61 i 62. Slične motive vidimo na crvenom *brocatelleu* upotrijebljenom za izradu dalmatike u franjevačkom samostanu Male braće u Dubrovniku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 145] koji bi također trebalo datirati u posljednju četvrtinu XVII. stoljeća. Damast i *brocatelle* ovih dalmatika osmišljeni su i tkani u svrhu opremanja interijera, na što prvenstveno upućuju impresivne dimenzije raporta njihovih dekora.

BORTE: široka 4 cm. Tkana bijelom pamučnom (?) potkom i jarko žutom osnovom. Odlikuje ju strogi geometrijski uzorak koji se sastoji od niza rombova ornamentiranih uzorkom šahovnice i linija u obliku slova *V*. XIX. stoljeće.

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, dalmatika D-T-18-261 u ladici br. 39; dalmatika D-T-18-261b u ladici br. 20

FOTOGRAFIJE: Sl. 63

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

64. Neviđane (otok Pašman), župa Presvetog Srca Isusova

Četiri fragmenta sačuvana na misnici koja pripada misnom ornatu analiziranom u kaataloškoj jedinici br. 275

DIMENZIJE: 33 x 19.5 cm, 25 x 23 cm, 12 x 9.5 cm, 27 x 16.5 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 115 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – pet u svakom prolazu, crvene boje, 36 prolaza po centimetru

Klasični damast čija je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 3).

RUBOVI: lijevi rub sačuvan tek u tragovima – preostala su samo dva svilena končića jarko zelene boje

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 16 x 9 cm

DATACIJA: između 1650. i 1660. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?)

OPIS: od damasta su preostala četiri fragmenta koja su sekundarno upotrijebljena za popravak misnice od damasta iz posljednje četvrtine XVIII. stoljeća (tri komada su na prednjoj, dok je četvrti prišiven na leđnoj strani misnice). Raport je manjih dimenzija što upućuje na zaključak da je riječ o tkanini izvorno namijenjenoj izradi odjevnih predmeta. Dekor se sastoji od gustog spleta cvjetova na razlistalim grančicama, koji se povijaju u različitim smjerovima.

Dinamičnosti uzorka pridonosi i »pod-dekor« od niza kratkih, paralelnih linija koje su također različito pokrenute (usmjerene). Na temelju oblika cvjetova (tulipani), načina na koji su raspoređeni, razvedenosti površine njihovih listića te po dimenzijama raporta bih kao kvalitetnu komparativnu tkaninu izdvojila *liseré* saten iz modenske Zbirke Gandini, datiran u

šesto desetljeće XVII. stoljeća.³¹⁵ Na temelju jednakih odlika izdvajam i dvije *lancé* svile u Kunsthistorischem Museum der Stadt u Kölnu, datirane u isto razdoblje.³¹⁶ Crveni damast dalmatike u crkvi San Giuseppe u Bovoloneu kod Verone ima nešto veći raport (35 x 14.5 cm) no datiran je između 1650. i 1675. godine zbog sinusoidno postavljenih, elegantnih razlistalih i rascvalih vitica. Navodi se da je riječ o tkanini izvorno namijenjenoj krojenju odjeće vuče podrijetlo iz dekorativne tipologije *a mazze* iz XVI. stoljeća.³¹⁷ Na mogućnost da je damast iz Neviđana istkan u Veneciji upućuju jarko zelene niti svilene osnove kojima su – barem u jednom njihovom dijelu – bili izvedeni rubovi.

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, na misnici koja je u ladici br. 47, oznake M-T-17/18-240a

FOTOGRAFIJA: Sl. 64; ilustracijama uz pojmovnik priložen mikro-snimak aversa damasta

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

³¹⁵ Donata Devoti – Marta Cuoghi Costantini, *nav. dj.*, 1993., str. 151 – 152 (kat. 164).

³¹⁶ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 256 – 257 (kat. 386 i 387).

³¹⁷ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 340 – 341 (kat. 30).

65. Prvlaka, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Misnica

DIMENZIJE: 97.5-89.5 x 68-67 cm

VRSTA TKANINE: saten *lancé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, zelene boje, 96 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, zagasito žute boje, 12 prolaza po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru, 12 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne boje u drugu): svijetlo plava, svijetlo ružičasta, boja lososa

Saten *lancé*. Podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena. U kreiranju dekora podjednako sudjeluju obje potke utkane tehnikom *lancé*. Na aversu tkanine su fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 *S*. Kad na aversu ne stvaraju dekor, na reversu tkanine su nitima osnove vezane u taftu.

RUBOVI: sačuvan desni rub. Širok je 0.4 cm, a sastoji se od četiri krupnije lanene niti bijele boje koje su vezane u taftu sviljenim nitima temeljne i *lancé* potke

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 34 x 16 cm

DATACIJA: između 1650. i 1670. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (?)

OPIS: misnica je u cijelosti skrojena od lijepo dekoriranog i razmjerno složeno konstruiranog *lancé* satena koji je izvorno zacijelo bio namijenjen svjetovnoj odjeći. Na monokromnoj zelenoj podlozi tkanoj u satenu je dvjema sviljenim *lancé* potkama istkan dekor izraženog vertikalnog usmjerenja kojeg tvore naglašeno izvijene razlistale i rascvale grančice koje se nižu (umnažaju) u horizontalnom pogledu. Izvorno su se, unutar visine tkanine, umnažale tri puta, što se lijepo vidi na dalmatici od *lancé* damasta tkanog prema jednakom predlošku koja se čuva u Museo Diocesano u Cenedi kod Trevisa [Ilustracije uz raspravu, Sl. 146]. Dimenzije raporta su gotovo identične (38.5 x 15 cm), rubovi su široki 0.4 centimetra a također se sastoje od četiri bijele lanene niti vezane u taftu, dok visina tkanine – što je podatak koji se ne može dobiti analizom naše misnice – iznosi 42.2 centimetra. Zbog tako uskog raspona između lijevog i desnog ruba koji usto nisu pedantno konstruirani, te zbog manje gusto utkanih niti osnove i potki, za primjerak u Cenedi se zaključuje da ne može biti proizvodom mletačkih manufaktura te se kao mjesto nastanka predlaže Francuska. Datirana je u treću četvrtinu XVII. stoljeća, a na temelju »dinamično pokrenutih vitica kakve su

svojstvene tkaninama s uzorkom nastalima između 1650. i 1670. godine.³¹⁸ Dok bih se složila s ocjenom da ovdje nije riječ o svili tkanoj u Veneciji, ipak je ne bih pripisala francuskim manufakturama. Zbirci Gandini u Modeni pripadaju fragmenti dviju blisko dekoriranih svila koje su datirane u šesto, odnosno sedmo desetljeće XVII. stoljeća a smatra se da su nastale na području Italije.³¹⁹ Kao talijanska svila nastala između 1650. i 1660. godine katalogiziran je izrazito blisko dekoriran *lancé broché* keper u Kunstgewerbemuseum u Kölnu.³²⁰ Osmovezni *liseré* saten srodnog uzorka u Zbirci Abegg u Riggisbergu objavljen je kao »talijanska, moguće venecijanska« svila nastala oko 1680. godine. No, visina ovog primjerka je značajno veća (58 cm) a vidljivo je i da su mu rubovi tkani na pruge.³²¹ Dakle, valja zaključiti da saten misnice zatečene u Prvlaci nije nastao u Veneciji, no zbog gotovo posve identičnog primjerka sačuvanog u okolini Trevisa smatram izvjesnim da je proizvod neke kvalitetne, no ipak manje prestižne manufakture iz nekog od sjevernotalijanskih proizvodnih središta.

BORTE: ista vrsta je iskorištena kao razdjelna i rubna borta. Široka je 1.5 cm. Tkana jarko žutim pamukom, ornamentirana nizom latinskih križeva između kojih je povijena vinova loza s grozdovima. Recentne izrade (XX. stoljeće).

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje. Podstava je obrubljena svjetlo ružičastim pamučnim satenom.

STANJE: dobro. U gornjem predjelu prednje strane misnice prisutna manja mehanička oštećenja (niti osnove su nestale, pa su potkine niti slobodne i vidljive).

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 48, M-T-17/02-206

FOTOGRAFIJE: Sl. 65a, 65b; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

³¹⁸ Francesca Piovan, *Le tipologie tessili nei paramenti sacri nella Diocesi di Ceneda nei secoli XVII – XVIII*, tesi di laurea – diplomska radnja, Università degli studi di Udine – Facoltà di lettere e filosofia, Corso di Laurea in Conservazioni dei Beni Culturali, Anno accademico 1990 – 1991, str. 114 – 115, Tav. 7 i 7a (bez pag.)

³¹⁹ Donata Devoti – Marta Cuoghi Costantini, *nav. dj.*, 1993., str. 149 (kat. 157), str. 166 (kat. 210).

³²⁰ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 257 (kat. 389).

³²¹ Hans Christoph Ackermann, *Seidengewebe des 18. Jahrhunderts I. Bizarre Seiden*, Abegg-Stiftung, Riggisberg, 2000., str. 46 – 47.

66. Zadar, samostan sv. Frane

Pet fragmenata sačuvanih na štoli na kojoj su sačuvane i tkanine analizirane u kataloškim jedinicama br. 216 i 257

DIMENZIJE: dva veća i četiri manja fragmenta na lopaticama pokrivaju ukupnu površinu od približno 13 x 19 cm; peti fragment, prišiven iznad lijeve lopatice, mjeri približno 12 x 7.5 cm

VRSTA TKANINE: taft *natté liseré broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, boje bjelokosti, 30 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije – dvije u svakom prolazu, boje bjelokosti, 18 prolaza po centimetru
- *Broché* potke:

srebrni *filé*, kružnog presjeka, s jezgrom od bijele svile, 18 prolaza po centimetru

srebrni *filé*, plošnog presjeka, s jezgrom od zlatno žute svile, 18 prolaza po centimetru

Taft *natté liseré broché*. Na monokromnom (bijelom) taftu konstrukcije *natté* je *liseré* tehnikom temeljne potke izведен pod-dekor čiji se elementi skladno upotpunjuju s »gornjim« dekorom koji je u cijelosti izведен suplementarnim nitima potki s metalnom ovojnicom koje su tkane tehnikom *broché*.

RUBOVI: sačuvan desni rub. Širok 1 cm. Završava krupnim bijelim svilenom končićem. Tkan u konstrukciji *natté* svilom osnovom svjetlo plave i zlatno žute boje, na tri šire svjetloplave i dvije uže zlatno žute pruge.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: između 1660. i 1670. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: na štoli je sačuvano ukupno šest fragmenata tafta *natté liseré broché*, od kojih je većina sekundarno upotrijebljena za izradu lopatica dok je jedan fragment zašiven neposredno iznad lijeve lopatice (Sl. 66c). Riječ je o izrazito lijepoj, kvalitetno tkanoj i raskošno dekoriranoj svjetovnoj svili te je šteta što se do danas nije sačuvala u većoj površini. No, čak i na temelju ovih nekoliko manjih komada je moguće zaključiti da je riječ o svili koja je tipološki izrazito bliska onoj analiziranoj u prethodnoj kataloškoj jedinici. I ovaj se dekor izvorno sastojao od vertikalno usmjerenih, naglašeno povijenih razlistalih i rascvalih vitica koje su se umnažale (nizale) u horizontalnom pogledu. No, zbog kvalitete tkanja, precioznosti suplementarnih potkinih niti te složenije i dugotrajnije izrade (uslijed primjene tehnike *broché*), ovaj je

primjerak bio nedvojbeno skupocjeniji od prethodnog te je u ovom slučaju otvorena mogućnost da je nastao u Veneciji. Vrijedi obratiti pažnju na fino izveden pod-dekor kojeg tvori temeljna bijela potka u *liseré* tehniци a koja se suptilno nadopunjuje s »glavnim« dekorom koji je izведен kvalitetnim nitima sa srebrnim i pozlaćenim ovojnicama. Kao kvalitetan primjerak za usporedbu izdvajam *broché* saten s *liseré* efektima osnove u Victoria and Albert Museumu u Londonu, datiran u isto razdoblje a kao »talijanski« proizvod.³²²

STANJE: dobro; mehanička oštećenja i tragovi nestručnog krpanja bijelim koncem vidljivi na fragmentu prišivenom iznad lijeve lopatice

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 66a, 66b, 66c; priložena fotografija desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

³²² Peter Thornton, *nav. dj.*, 1965., str. 152, 9B (tabla 9B).

67. Soline (Dugi otok), župa sv. Jakova apostola

Šest fragmenata sekundarno upotrijebljenih za ispunu rubne površine pluvijala

DIMENZIJE: 280 x 20 cm (približna ukupna površina)

VRSTA TKANINE: saten *lancé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, boje bjelokosti, 120 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, 17 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu): žuta i svijetlo zelena
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – dvije u svakom prolazu, 16 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu): boja lososa, svijetloplava, plavo-ljubičasta

Saten *lancé*. Podloga dekoru je tkana u osmoveznom satenu (preskok 3). Dekor proizvode dvije ravnopravne *lancé* potke. *Lancé* potke na aversu leže slobodne, dok su na reversu – kada ne proizvode dekor – fiksirane nitima osnove u konstrukciji tafta.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široki 1.2 cm. Tkani u petoveznom satenu sviljenim nitima na dvije ružičaste i središnju bijelo plavu prugu. Završavaju sa četiri krupna svilena končića predena nitima bijele i zelene boje te boje lososa, vezana u taftu.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 47 x 17 cm

DATACIJA: između 1660. i 1670. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?)

OPIS: fragmenti tkanine su sekundarno upotrijebljeni za ispunu rubne površine pluvijala (bez kapuljače) za izradu čijeg polukružnog dijela je upotrijebljen noviji (viskozni ?) saten modro-ljubičaste nijanse. Komadi svile koja je konstrukcijski i dekorativno izrazito bliska primjerku iz Solina upotrijebljeni su za avers veluma za kalež iz nekadašnje katedrale sv. Marije u Osoru [Ilustracije uz raspravu, Sl. 147]. Budući da je jedan od fragmenata na velumu u Osoru sačuvan u većoj visini (između rubova) može pružiti podrobnije informacije i o izvornom izgledu dekora našeg satena. Dakle, uzorak se sastoji od vertikalno usmjerenih, naglašeno povijenih razlistalih i rascvalih vitica koje su se umnažale (nizale) u horizontalnom pogledu. Može se zaključiti da se sinusoidno izvijena vitica triput umnažala na površini tkanine. Osim guste, razlistale stabljike, uzorkom dominiraju veliki i manji raznobojni cvjetovi koji su uglavnom izvedeni u dvije boje – u jednoj za tučak te u drugoj za latice. Stilizirani i plošni, no istovremeno složeni u broju i usmjerenu različito oblikovanih dijelova, uvelike podsjećaju na cvjetove izvedene na fragmentarno očuvanoj svili analiziranoj u prethodnoj kataloškoj

jedinici. Ovakva se tkanina sačuvala i na misnici podrijetlom iz crkve sv. Anastazije u Samoboru koja se od 1967. godine nalazi u Zbirci tekstila Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu.³²³ Osim s predloženom datacijom (oko 1700. godine) ne bih se složila ni s mišljenjem da je riječ o tkanini »koja je prvenstveno služila za dekoriranje prostora i namještaja« budući da njezina ponešto fragilna konstrukcija nikako ne odgovara takvoj namjeni. Riječ je o tkanini koja je izvorno nesumnjivo bila namijenjena krojenju odjeće, a takvo mišljenje se iznosi i u analizi *lancé* satena ovakve dekoracije koji je katalogiziran kao venecijanski proizvod iz sredine XVII. stoljeća,³²⁴ a o kojem će biti riječi i u kataloškoj jedinici br. 69. Kao talijanska svila iz ranog XVII. stoljeća objavljen je bijeli saten (?) s dekorom ove tipologije od kojeg je izrađena misnica (smještaj nepoznat).³²⁵ Museo Diocesano Tridentino posjeduje fragment *lancé* tafta, s bijelom podlogom na kojoj je raznobojnim svilenim nitima izveden izrazito blizak uzorak. Procjenjuje se da je istkan u Veneciji između 1660. i 1670. godine.³²⁶ Zbirci Gandini u Modeni pripada fragment svile nešto složenije konstrukcije: riječ je o taftu *broché*, fond *lamé* ove dekorativne tipologije koji je datiran između 1660. i 1670. godine a kao podrijetlo se navodi »Italija«. Na njemu je sačuvan jedan rub koji je – slično kao i na primjerku u Trentu – tkan na naizmjenične ružičaste i zelene pruge.³²⁷ Vrijedi istaknuti i ružičasti saten ovakvog dekora, izведенog bijelom supplementarnom svilrenom osnovom i žutom potkom utkanom tehnikom *broché* u Victoria and Albert Museumu, kojeg Peter Thornton navodi kao talijanski rad iz šestog desetljeća XVII. stoljeća.³²⁸ S primjerkom iz Solina se može pobliže uspoređivati i po dimenzijama raporta (45.7 x 15.8 centimetara). Visina raporta, razmjerno složena tkalačka konstrukcija, gustoća i kvaliteta utkanih svilnih niti pridonose zaključku da je riječ o izvorno vrijednoj svili namijenjenoj garderobi, čije su boje do danas nažalost značajno izgubile na intenzitetu.

BORTE: prisutna jedna vrsta, širine 3 cm. Tkana u lanu, žutoj svili, srebrnom *filé riantu* i srebrnoj *lamelli*. Jednostavan ali elegantan i efektan ornament se sastoji od središnje pruge

³²³ Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 2010., str. 83 – 84 (kat. 36).

³²⁴ Doretta Davanzo Poli – Stefania Moronato, *nav. dj.*, 1994., str. 70.

³²⁵ Alan Summerly Cole, *Ornament in european silks: with 169 illustrations*, London, Debenham & Freebody, 1899., str. 124.

³²⁶ Donata Devoti – Domenica Digilio – Domenica Primerano (ur.), *Vesti liturgiche e frammenti tessili nella raccolta del Museo Diocesano Tridentino*, Museo Diocesano Tridentino, Trento, 1999., str. 75.

³²⁷ Donata Devoti – Marta Cuoghi Costantini, *nav. dj.*, 1993., str. 165 (kat. 205).

³²⁸ Peter Thornton, *nav. dj.*, 1965., str. 152, kat. i tabla 9A.

koji tvori niz zareza u obliku slova *V*, a koja je flankirana tankim prugama tkanim *lamellama*.
Vjerojatno XVII. stoljeće.

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: zadovoljavajuće; na nekoliko mjesta je došlo do mehaničkih oštećenja (razderotina)

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br.
19, P-T-17/02-084

FOTOGRAFIJE: Sl. 67a, 68b; priložen mikro-snimak desnog ruba; ilustracijama uz
pojmovnik priložena fotografija i mikro-snimci *lancé* potki

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

68. Tkon (otok Pašman), župa sv. Tome apostola

Misnica

DIMENZIJE: 110.5-102 x 72-66.5 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, svijetlo zelene boje, 120 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru – dvije u svakom prolazu, 28 prolaza po centimetru

Klasični damast čija je podloga tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 3).

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Lijevi je širok 1.3 a desni 1.2 cm. Završavaju s dva krupna svilena končića predena svijetlozelenim i jarko ružičastim (fuksia) nitima. Potom slijede četiri tanja svilena končića zagasito ružičaste boje, također vezana u taftu. Unutrašnji dio ruba se sastoji od tri zagasito ružičaste i dvije bijele pruge tkane svilenom osnovom. Bijele pruge su tkane u keperu 4/1 Z, a ružičaste u petoveznom satenu.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 58.5 x 13.5 cm

DATACIJA: između 1660. i 1680. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?)

OPIS: za krojenje misnice su upotrijebljeni komadi klasičnog damasta lijepe nijanse zelene boje, koji su međutim okrenuti na način da mu vidimo naličje: stoga podlogu dekoru (pogrešno) vidimo kao zagasito (»mat«) zeleni revers satena. Riječ je o tkanini iste dekorativne tipologije i približno istog vremena nastanka kao što su svile koje se analiziraju u kataloškim jedinicama br. 66, 67 i 69. O ovaj uzorak odlikuje report izražene visine (izduženosti), a također ga tvore vertikalno usmjerene, naglašeno povijene razlistale i rascvale vitice koje su se umnažale (nizale) u horizontalnom pogledu. Vizualni dojam je manje upečatljiv zbog toga što je riječ o monokromnoj tkanini, no ipak se radi o lijepo i složeno dekoriranoj te kvalitetno tkanoj svili izvorno namijenjenoj izradi odjevnih predmeta. Uočavaju se jednakobojni, plošni no oblikovno bogati cvjetovi te naglašeno izvijeni listovi koje ovdje ponegdje »prate« nizovi sitnih kružnica. Takvi nizovi kružnica teku uz obrise slično oblikovanih i raspoređenih dijelova dekora svile datirane u osmo desetljeće

XVII. stoljeća u Kraljevskoj oružarnici u Stockholmumu³²⁹ a isto se opaža i na *liseré* satenu (»Italija ili Francuska, 1670. – 1690.«) u Zbirci Gandini u Modeni.³³⁰ Zbog srodnih značajki dekora vrijedi izdvojiti i misnicu od zelenog damasta koja je natpisom datirana u 1681. godinu i baldahin od crvenog damasta, čija se datacija može preciznije postaviti zahvaljujući natpisu s 1678. godinom.³³¹ Do danas su na području Hrvatske evidentirane sljedeće blisko ornamentirane i jednako datirane tkanine: smeđi lampas (?) na misnici u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu,³³² smeđi *broché* saten (?) misnice u Gradskom muzeju Varaždin³³³ te crveni damast pluvijala iz nekadašnje katedrale u Osoru [Ilustracije uz raspravu, Sl. 148].

BORTE: razdjelne su široke 3.5 a rubne 1.5 cm. Razdjelne su u cijelosti tkane jarko žutim (pamučnim ?) nitima a ornamentirane su nizom grčkih križeva između kojih su grozdovi i klasje (20. stoljeće). Rubne su tkane žutim (lanenim ?) nitima i srebrnim *filéom*, a dekor im se satoji od niza šesterolatičnih cvjetića smještenih između izvijene vrpce (vjerojatno 19. stoljeće).

PODSTAVA: grublje tkano laneno platno izblijedjele zelene boje

STANJE: dobro; damast je donekle oštećen (izlizan, s manjim razderotinama) u gornjem predjelu prednje strane misnice. Na nekoliko mjesta, na obje strane, prisutne svijetle mrlje nepoznatog podrijetla.

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Tome apostola

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 4, M-T-17/02-200

FOTOGRAFIJE: Sl. 68a, 68b; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

³²⁹ Peter Thornton, *nav. dj.*, 1965., str. 155, kat. i tabla 16A.

³³⁰ Donata Devoti – Marta Cuoghi Costantini, *nav. dj.*, 1993., str. 169 (kat. 219).

³³¹ Guido Scaramellini (ur.), *nav. dj.*, 2002., str. 312 (kat. 202); str. 388 (kat. 422; fotografija u boji na str. 225).

³³² Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 2010., str. 122 – 123 (kat. 69).

³³³ Ariana Mesek, *O liturgijskom ruku u fundusu Gradskog muzeja Varaždin*, u: *Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin*, 23, 2012., str. 413 – 443 (433).

69. Zadar, samostan sv. Frane

Pluvijal

DIMENZIJE: 291 x 127 cm

VRSTA TKANINE: *louisine 2-3 lancé broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 32 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, zelene boje, 19 prolaza po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, 19 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu): tamno plava, žuta, svijetlo plava, fuksia, svijetlo ružičasta
- *Broché* potke (tri):
svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru, u bojama: žuta, svijetlo ružičasta, ljubičasto-plava

Louisine 2-3 lancé broché. Podloga dekoru je tkana u monokromnom taftu konstrukcije *louisine 2-3*, dok je dekor u cijelosti izведен suplementarnim svilenim raznobojsnim nitima utkanima tehnikama *lancé* i *broché*. Dvije *lancé* potke su ravnopravne u ulogama koje imaju u konstrukciji tkanine te izvedbi dekora. Nijedna od suplementarnih potki nije na aversu tkanine fiksirana jednim dijelom niti osnove, a na reversu su *lancé* potke vezane u taftu.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 1.1 cm. Tkani su u taftu, svilenom osnovom u svjetlo ružičastoj i svjetlo zelenoj boji, na tri svjetlo ružičaste i dvije svjetlo zelene pruge. Završavaju s jednim krupnjim sviljenim končićem bijele boje.

VISINA TKANINE: 53.8 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 51 x 17 cm

DATACIJA: između 1660. i 1670. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija (?)

OPIS: pluvijal je u cijelosti skrojen od tafta *louisine 2-3 lancé broché* jednake dekorativne tipologije kao i tkanine iz kataloških jedinica 66, 67 i 68. Po elementima i bojama uzorka se ipak može najbliže uspoređivati sa *lancé* satenom iz Solina [Kat. 67]. Ovaj je taft, međutim, u znatno boljem stanju očuvanosti nego solinski primjerak. Posebno dolaze do izražaja boje suplementarnih svilenih potkinih niti koje gotovo da nisu izgubile izvorni intenzitet, zbog čega bi se moglo pogrešno zaključiti da je riječ o mlađoj tkanini koja oponaša uzorke iz treće četvrtine XVII. stoljeća. Međutim, da je uistinu riječ o svili iz tog razdoblja – koja je vrlo

vjerojatno tkana u Veneciji – ukazuju izgled dekora i dimenzije raporta, konstrukcija tkanja, visina tkanine te izgled rubova. Ovdje još jednom treba svratiti pažnju na ranije spomenuti venecijanski *lancé* saten³³⁴ [vidi Kat. 67] čiji je dekor posve identičan ovome na zadarskom taftu. Razlikuju se po bojama svilenih potkinih niti kojima su tkane latice cvjetova, no to nipošto ne otklanja mogućnost da su mogli biti istkani u istom proizvodnom središtu te po jednakom predlošku. Također treba ukazati na činjenicu da opis rubova zadarskog primjerka odgovara opisu rubova ranije spomenutog *lancé* tafta u Trentu³³⁵ [vidi Kat. 67]. Dodatnu vrijednost pluvijalu daju i lijepo tkane borte kakve se u inozemnoj literaturi datiraju u razdoblje od kraja XVI. do XVIII. stoljeća a smatraju se talijanskim proizvodom.³³⁶

BORTE: razdjelna je široka 3 cm, dok je rubna (zajedno s resama) 4 cm. Tkane žutim svilnim nitima, zlatnim *filéom* i zlatnom *lamellom* a središnjim dijelom im prolazi reljefno izvedena pruga s ornamentom u obliku niza slova *V*. Uz rubove teku uže pruge tkane *lamellom* (usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 70).

PODSTAVA: fino tkano laneno platno prirodne boje

STANJE: zadovoljavajuće; ponegdje su prisutne manje razderotine te mehanička oštećenja suplementarnih potkinih niti

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 69; priložena fotografija lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

³³⁴ Doretta Davanzo Poli – Stefania Moronato, *nav. dj.*, 1994., str. 70.

³³⁵ Donata Devoti – Domenica Digilio – Domenica Primerano (ur.), *nav. dj.*, 1999., str. 75.

³³⁶ Thessy Schoenholzer Nichols – Iolanda Silvestri (ur.), *nav.dj.*, 2002., str. 269, 270, 274 (kat. 417, 418, 419, 420, 421).

70. Brgulje (otok Molat), župa sv. Andrije apostola

Misnica i manipul

DIMENZIJE: 106-97.5 x 69-63.5 cm, 90.5 x 19.5-9.5 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine* 2-1 *lancé broché, à liage repris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, 64 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, boje bjelokosti, 19 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, zelene boje, 19 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (ukupno sedam): svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, 19 prolaza po centimetru, u bojama: boja goruščice, svijetlo plava, ljubičasta, boja lososa, bijedno ružičasta, boja cigle, boja bjelokosti

Taft *louisine* 2-1 *lancé broché, à liage repris*. Podloga je tkana u taftu *louisine* 3-1 boje bjelokosti a dekor proizvode zelena *lancé* potka i raznobojne *broché* potke (svi cvjetni motivi su izvedeni tehnikom *broché*). *Lancé* potka i *broché* potke su na aversu fiskirane nitima osnove u keperu 1/3 S (*à liage repris*). Kada na aversu ne stvara dekor, *lancé* potka na reversu leži vezana nitima osnove u taftu.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široki 1 cm. Tkani u taftu *louisine* 2-1 svilenom osnovom svijetlo zelene i ružičaste boje, na četiri svijetlo zelene i tri uže ružičaste pruge.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 47 cm x ?

DATACIJA: treća četvrtina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?)

OPIS: za izradu misnice i manipula je upotrijebljena lijepo dekorirana i razmjerno složeno konstruirana tkanina kakve su izvorno bile namijenjene krojenju odjeće. Ima uzorak koji u određenoj mjeri ponavlja kompozicije dekora iz XVI. stoljeća (*a maglie chiuse*). Dakle, osnovni motiv je poveći, strogo simetrično prikazan cvijet postavljen u središtu »okvira« kojeg tvore zelene vitice s dva para povećih, uparenih cvjetova (u svakom paru je jedan crveni i jedan plavi cvijet). Na ovaj način dobiveni »okviri« se na površini tkanine umnažaju u rasteru šahovske ploče. Svakako je riječ o svili visoke kvalitete na kojoj, doduše, nema utkanih niti s metalnom ovojnicom, no zbog složenog dekora zasićenog detaljima (Sl. 70), visokog raporta te primjene tehnike *broché* može se zaključiti da je riječ o izvorno

skupocjenoj svili tkanoj u nekoj od značajnijih manufaktura. Zbog kvalitete (gustoće) tkanja te izgleda rubova se može uvjetno pretpostaviti da je nastala u Veneciji. Ovako lijepo osmišljen i jako dobro očuvan primjerak »svjetovne svile« ove dekorativne tipologije dosad nije zabilježen na liturgijskom ruhu na našem području. Kao kvalitetan primjerak za usporedbu izdvajam taft *lancé broché* (»Italija, treća četvrtina XVII. stoljeća«) u Kunstgewerbemuseumu u Kölnu.³³⁷

BORTE: široka 3 cm. Tkana žutom svilenom osnovom i potkom, srebrim *filé riantom* s jezgrom od žute svile i srebrnom *lamellom*. Jednostavan ali elegantan i efektan ornament se sastoji od središnje pruge koji tvori niz zareza u obliku slova *V*, a koja je flankirana tankim prugama tkanim *lamellama*. Vjerojatno XVII. stoljeće (vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 70).

PODSTAVA: laneno platno izblijedjele ružičaste boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Andrije apostola

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 4, M-T-18/01-024a; manipul u kutiji br. 5, Man-T-18/01-024b

FOTOGRAFIJE: Sl. 70a, 70b; priložen mikro-snimak lijevog ruba; priložena fotografija razdjelne borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

³³⁷ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 261 (kat. 399).

71. Ist, župa sv. Nikole

Misnica i manipul u središnjem dijelu kojeg su se sačuvali fragmenti tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 107

DIMENZIJE: 99.5-88.5 x 66-65 cm, 98.5 x 24-11 cm

VRSTA TKANINE: *bayadère, barré, lancé, broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, zagasito ružičaste boje, 65 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – četiri u svakom prolazu, dvije u zagasito ružičastoj i dvije u *beige* boji, 24 prolaza po centimetru
- *Lancé* potke (šest):
 - prva svilena; dvije niti sukane u *Z* smjeru – dvije do četiri u svakom prolazu, 19 prolaza po centimetru, zelene boje
 - druga svilena; dvije niti sukane u *Z* smjeru – dvije do četiri u svakom prolazu, 19 prolaza po centimetru, u bojama (prelaze iz jedne u drugu): boja bjelokosti, *beige*, smeđa
 - treća svilena; dvije niti sukane u *Z* smjeru – dvije do četiri u svakom prolazu, 19 prolaza po centimetru, u bojama (prelaze iz jedne u drugu): svijetlo ružičasta, ljubičasta
 - četvrta svilena; dvije niti sukane u *Z* smjeru – dvije do četiri u svakom prolazu, 19 prolaza po centimetru, tamno ružičasta
 - lanena; više (x) niti sukanih u *Z* smjeru, 24 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu): boja bjelokosti, *beige*
 - metalna;
- *Broché* potke:
 - svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, *beige* boje, 16 prolaza po centimetru
 - srebrni *filé riant* s jezgrom od *beige* svile, 15 prolaza po centimetru

Bayadère, barré, lancé, broché. Dominantan dekor je utkan brojnim *lancé* potkama dok je okolna površina uglavnom tkana u keperu 3/1 S, kojim na jednom mjestu prolaze tri svijetle vodoravne pruge (*barré*) koje proizvodi svijetla lanena potka (koja je tu utkana kao temeljna potka). Keper 3/1 S na manjim površinama prelazi u konstrukciju tafta *louisine* 2-1 (na taj su način izvedene uske pruge koje odvajaju vodoravna polja dominantnog dekora – tehnika

bayadère). Tehnikom *broché* su izvedene samo manje, strogo simetrične stilizirane rozetice koje vidimo udaljene od glavnog dekora te prva dva vodoravna pojasa, koja omeđuju dominantan dekor tkan *lancé* potkama. Sve su *lancé* potke na aversu fiksirane nitima osnove u keperu 1/5 S.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: visina dekorirane zone iznosi približno 27 centimetara

DATACIJA: druga polovina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: safavidska Perzija (Iran)

OPIS: za leđnu stranu i za bočne površine prednje strane misnice te za dijelove manipula su upotrijebljeni komadi tkanine koja je jedini primjerak orijentalne ranonovovjekovne svile do danas sačuvane na području Zadarske nadbiskupije. Riječ je o komadima svilenog pojasa čiji je složeno tkan dekor osmišljen kao široka ornamentirana pruga smještena u blizini krajeva pojasa. Dakle, dio pojasa tkan u crvenom keperu bi se nekoliko puta omotao oko struka a niz bokove bi padali njegovi bogato tkani krajevi. Izvorni izgled pojasa od kojeg su skrojeni misnica i manipul s Ista može lijepo predočiti izrazito blizak pojas koji je do danas cijelovito očuvan u crkvi Imena Isusova (kapeli obitelji Mrkušić) u Podgori [Ilustracije uz raspravu, Sl. 149a]. Jednako kao i primjerak s Ista, i pojas u Podgori je *bayadère*, *barré*, *lancé*, *broché* čija je najveća površina (zagasito crvene boje) tkana u keperu. Neposredno uz rubove, koji završavaju resama, je utkana vodoravna pruga oker žute boje koju flankiraju dvije tanje, bijele pruge (ukupne širine 1.1 centimetar). Ostatak gotovo identične pruge je vidljiv u gornjem predjelu fragmenta pojasa umetnutom u leđni stup misnice s Ista (Sl. 71). Pojas u Podgori je dug približno tri metra (oko 296 centimetara) a širok 47 centimetara, a izgledno je da je i pojas s Ista bio sličnih dimenzija. Dok se na misnici i manipulu s Ista nisu sačuvali rubovi, na pojasu u Podgori su se sačuvala oba: široki su 0.3 centimetra a sastoje se od šest krupnijih svilenih niti (*melangé*, zagasito žute i bijele boje) vezanih u taftu. Primjerku s Ista je blizak i po nizovima rozetica (promjera oko 3.5 – 4 centimetra) koje su tehnikom *broché* utkane na površini kepera. Na misnici s Ista su do danas dobro sačuvane samo dvije takve rozetice, dok su one susjedne vidljive samo u tragovima. Na obama pojasevima dominiraju ukrasne bordure tkane tehnikama *lancé* i *broché* koje su u Podgori široke oko 28.5 a u Istu približno 27 centimetara. Na prvi pogled se može činiti da je riječ o konstrukciji *taqueté*, međutim pomnjom analizom se uviđa da nedostaje druga, vezujuća osnova koja kod pravog *taquetéa* na aversu fiksira suplementarne potke u tehnici tafta. U tkanju bordure pojasa s Ista sudjeluje čak šest *lancé* potki te dvije vrste *broché* potki. Sastoje se od ukupno devet pruga od kojih je

središnja najšira, a unutar koje se – na srebrnoj podlozi – umnaža jedna lijepo oblikovana, povijena biljka sa sedam raznobojnih cvjetova različitih oblika. Iznad i podno ove pruge teku po četiri uže, koje su gusto ispunjene stiliziranim vegetabilnim oblicima. Ukrasna bordura pojasa u Podgori slična je po dekoru, tkalačkim konstrukcijama te po broju, vrsti i bojama lancé potki [Ilustracije uz raspravu, Sl. 149b]. Neki elementi njezinog ornamenta – poput primjerice manjih ljubičastih točaka koje podsjećaju na *çintamani* kugle te niza kružnica ispunjenih zvjezdolikim motivom – jasno daju naslutiti da pred sobom imamo tkaninu nastalu na islamskom istoku. Da su ova dva pojasa potječu s područja safavidske Perzije te da su vrlo vjerojatno nastala tijekom druge polovine XVII. stoljeća (iako nije moguće posve otkloniti ni početak XVIII. stoljeća) može se pretpostaviti na temelju usporedbi sa srodnim tkanim i ornamentiranim primjercima poznatima iz inozemne stručne literature. Zbirci Fortuny u Veneciji pripada fragment tkanine (keper *lancé broché*) te komad jednakom konstruiranog pojasa za koje se smatra da su tkani na području Perzije u XVII., odnosno na prijelazu iz XVII. u XVIII. stoljeće. Mogu se uspoređivati s našim pojasevima po načinu tkanja, bojama te oblicima izvedenih motiva.³³⁸ U Zbirci Abegg u Riggisbergu dvije su perzijske tkanine (*taqueté*) datirane u XVII. stoljeće a koje u detaljima podsjećaju na elemente dekora pojasa iz Ista.³³⁹ Musée des Tissus u Lyonu pripada haljetak od lijepo tkane perzijske tkanine s početka XVII. stoljeća na čijoj se srebrnoj podlozi nižu rascvali cvjetovi s laticama nježne ružičaste nijanse³⁴⁰ a nekoliko kvalitetnih komparativnih primjeraka dio je zbirke Victoria and Albert Museuma u Londonu.³⁴¹ Nizovi elegantno izvedenih, blago savinutih rascvalih biljaka na dvjema perzijskim tkaninama iz XVII. stoljeća u Muzeum Narodowe u Krakovu po načinu izvedbe te oblikovanju i bojama cvjetova također podsjećaju na one iz središnje pruge na misnici s otoka Ista.³⁴² Iako je za mjesto podrijetla pretpostavljena Turska, vrijedi spomenuti ukrasno krilo (XVI-XVII. stoljeće) u Zbirci Gandini u Modeni, sa blisko tkanim i osmišljenim rozetama, ukrasnim prugama i cvjetnim buketima.³⁴³ U Perziji je tijekom XVII. stoljeća bogato tkan pojas bio neizostavan modni dodatak i način pokazivanja društvenog statusa. Thomas Herbert, član engleskog izaslanstva u Perziji kasnih 1620.-ih godina, opazio je da o

³³⁸ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 2008., str. 33 (kat. 10), str. 43 (kat. 18).

³³⁹ Alain Gruber, *nav. dj.*, 1986., str. 40-41 (kat. 3), str. 42-43 (kat. 4).

³⁴⁰ Pierre Arrizoli-Clémentel, *nav. dj.*, 1990., str. 16-17.

³⁴¹ Cyril George Edward Bunt, *Persian fabrics*, Leigh-on-Sea, Lewis, 1963., fig. 35, fig 39/43, fig. 44 (bez pag.)

³⁴² Axel Langer (ur.), *The fascination of Persia. The Persian-European dialogue in seventeenth-century art & contemporary art from Teheran*, Zürich, Scheidegger & Spiess, 2013., str. 126 – 127.

³⁴³ Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, *nav. dj.*, 2010., str. 215 (kat. 183).

društvenom položaju i bogatstvu vlasnika pojasa ovisi njegova dužina i materijali od kojih je istkan: tako su plemići nosili svilene pojaseve tkane zlatnim (pozlaćenim) nitima, pojasevi trgovaca su bili protkani srebrnim nitima, dok su osobe nižeg ranga nosile pojaseve od svile i vune. Oni najdragocjeniji su bili dugački oko četiri i pol metra a poseban znak visoke kvalitete pojasa je bio i njegov pomno tkan revers. Slični pojasevi su se nosili i na području Otomanskog carstva a do kraja XVII. stoljeća se moda nošenja ovakvih pojaseva proširila istočnom Europom - posebno Rusijom i Poljskom - gdje su tkanine uvežene s istoka postale statusnim simbolima. Perzijski pojasevi su posebno postali omiljeni u Poljskoj, gdje su se prometnuli u obavezan dio plemenitaške (muške) garderobe. Do početka XVIII. stoljeća je potražnja za ovim predmetima postala tolika da su u Poljskoj počele djelovati tkalačke manufakture specijalizirane za izradu pojaseva koji su konstrukcijski i dekorativno oponašali istočnjačke izvornike. Takve su manufakture, zvane *persiarnie*, uglavnom otvarali Armenci koji su ranije bili glavni trgovci i uvoznici istočnjačkih pojaseva.³⁴⁴ Poljski su pojasevi uski i dugački: široki su između 28 i 45 centimetara dok im dužina iznosi od 330 do 480 centimetara. Za razliku od istočnjačkih uzora najčešće imaju četiri »lica«, po dva sa svake strane pojasa, zbog čega su mogli biti nošeni na četiri različita načina.³⁴⁵ Pojas u Podgori te pojas koji je sekundarno upotrijebljen za izradu misnog ornata zatečenog u Istu po mojem mišljenju ne mogu biti zapadnjački proizvodi nego izvorne istočnjačke svile koje su do naših prostora mogle doći putem trgovinskih i diplomatskih razmjena s Ottomanskim carstvom, na čijem su području safavidske svile – a posebno ovakvi pojasevi – također bili prisutni i traženi. Potvrda tomu su armenske tkalačke manufakture koje se tijekom XVIII. stoljeća – jednako kao u Poljskoj – ustrojavaju i u Carigradu a u svrhu opskrbljivanja tržišta tkaninama koje su umnogome nalik na perzijske svile.³⁴⁶

BORTE: razdjelne su široke 2.5 a rubne 1.8 cm. Tkane lanenom potkom prirodne boje i svilom jarko žute boje. Ornamentirane motivom niza ovala s uzorkom šahovnice, između kojih su sučelice postavljene, stilizirane palmete.

PODSTAVA: finije tkano laneno platno prirodne boje

³⁴⁴ Marika Sardar – Melinda Watt, Shawl – kataloška jedinica 101.C, u: *Interwoven globe. The worldwide textile trade 1500 – 1800*, (ur.) Amelia Peck, London, Thames & Hudson, 2012., str. 268 – 271.

³⁴⁵ Jadwiga Chruszczyńska, *Storia della cintura polacca / The History of Polish Sashes*, u: *Capolavori di seta e oro. Cinture della nobiltà polacca dei secoli XVII e XVIII / Silk and Gold Masterpieces. Polish Noblemen's Sashes from the Seventeenth and Eighteenth Centuries*, (ur.) Doretta Davanzo Poli, Venezia, Fondazione Querini Stampalia, 2004., str. 30 – 43 (36).

³⁴⁶ Patricia L. Baker, *Islamic Textiles*, London, British Museum Press, 1995., str. 111.

STANJE: dobro; za krojenje prednje strane misnice su upotrijebljeni komadi dviju recentnijih tkanina crvenih nijansi

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Nikole

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 48, M-T-17/18-001b; manipul u kutiji br. 2, Man-T-17/18-001a

FOTOGRAFIJE: Sl. 71; mikro-snimci tehnike *barré* i konstrukcije *bayadère* priloženi ilustracijama uz pojmovnik

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

72. Lukoran (otok Ugljan), župa sv. Lovre

Misnica i manipul

DIMENZIJE: 102.5-101 x 69-62 cm, 88 x 21.5-11 cm

VRSTA TKANINE: damast *gros de Tours, lancé broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u blagom *S* smjeru, ciklama – ružičasta, 118 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u blagom *Z* smjeru – četiri u svakom prolazu, bijedo ružičaste boje, 28 prolaza po centimetru (kod tkanja dekora damasta – *gros de Tours* – broji 14 prolaza po centimetru)
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u blagom *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, *beige* boje, 14 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (ukupno sedam): svila, dvije niti sukane u blagom *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, 14 prolaza po centimetru, u bojama: svijetlo plava, svijetlo zelena, oker, *beige*, bijela, bijedo ružičasta, bijedo žuta

Damast *gros de Tours, lancé broché*. Složeno ornamentirana tkanina »dvostrukog dekora« koji se međusobno nadopunjaju. »Donji« dekor je izведен u dvoboјnom damastu čija je podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 3) a dekor u *gros de Toursu*. Tako tkanom dekoru damasta dodatne konture daje *lancé* potka radeći u *liseré* efektu. »Gornji« dekor je u cijelosti tkan raznobojnim svilenim nitima *broché* potki.

RUBOVI: parcijalno sačuvani. Ostatak desnog ruba je širi i mjeri 0.7 cm. Oba ruba su tkana u petoveznom satenu svilenom osnovom jarko zelene boje.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 19.5 x 26.5 cm

DATACIJA: posljednja četvrtina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?)

OPIS: za izradu misnice i manipula upotrijebljena je kvalitetno tkana, razmjerno složeno konstruirana i lijepo dekorirana svila za koju se – sudeći prema izgledu djelomično sačuvanih rubova – može prepostavljati venecijansko podrijetlo. Svila se najbolje očuvala u donjem predjelu leđne strane misnice, gdje se može lijepo sagledati gustoća uzorka i uspešno prožimanje elemenata »donjeg« dekora tkanog u konstrukciji damasta (s udjelom efekata suplementarne, *lancé* potke) te »gornjeg« dekora koji je u cijelosti izведен raznobojnim svilenim nitima utkanima tehnikom *broché*. Nedvojbeno je riječ o tkanini izvorno namijenjenoj izradi odjevnih predmeta koja je zbog kvalitete i složenosti izvedbe zasigurno

bila visoko cijenjena. Dekor se sastoji od gustog spleta razlistalih i rascvalih grančica koje se pružaju u različitim smjerovima, a među cvjetovima se uočavaju i fantastični primjeri sa sitnim nazubljenim izdancima (Sl. 72b) u kojima već možemo prepoznati začetak ranog *bizarre* razdoblja [usp. Kat. 73 i Kat. 75]. Kao kvalitetne komparativne primjerke mogu izdvojiti ostatak misnice u Museo Civico u Trevisu (*gros de Tours liseré broché*, »Italija, posljednja četvrtina XVII. stoljeća«)³⁴⁷ te misnicu u crkvi Santo Stefano u Veroni (dvobojni damast *broché*, druga polovina XVII. stoljeća) čiji se dekor tipološki određuje kao »a mazzette«. Pretpostavlja se da je riječ o »lokalnom« proizvodu.³⁴⁸ Svila na ornatu iz Lukorana svakako je izrazito lijep primjerak vrijedne svjetovne tkanine iz posljednje četvrtine XVII. stoljeća čija se izvorna vizualna dojmljivost i dinamičnost dekora danas, nažalost, može doživjeti tek na manjim, bolje očuvanim površinama.

BORTE: razdjelna je široka 2.7 a rubna 2 cm. Tkane pamučnim i svilenim zlatno žutim nitima a odlikuje ih strogo geometrijski uzorak koji se sastoji od niza rombova s uzorkom šahovnice [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 72].

PODSTAVA: laneno platno bijedo ružičaste boje, navošteno

STANJE: osrednje; mehanička oštećenja su izraženija u gornjem predjelu prednje strane misnice, gdje nedostaje većina svilenih potki utkanih tehnikom *broché*

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Lovre

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 2, M-T-17/02-215a; manipul u kutiji br. 4, Man-T-17/19-215b

FOTOGRAFIJE: Sl. 72a, 72b; priložen mikro-snimak desnog ruba; ilustracijama uz pojmovnik priloženi mikro-snimci aversa i reversa dekora damasta (tkanja *gros de Tours*)

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; misnica uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

³⁴⁷ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1994., str. 58 (kat. 63).

³⁴⁸ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 344 – 345 (kat. 36).

73. Vela Rava (otok Rava), župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole, manipula i veluma za kalež; na prednjoj strani misnice su sačuvani fragmenti dvaju različitih damasta, analizirani u kataloškim jedinicama br. 14 i 21

DIMENZIJE: 111-108 x 71.5-69 cm, 230.5 x 22-11.5 cm, 78 x 22-11 cm, 55.5 x 49 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast, *rayé, a poil traînant, liseré, broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu, 120 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu): bijela, zelena
- Suplementarne osnove (*poil traînant*):
 - prva: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, *beige*, 30 prolaza po centimetru
 - druga: svila, dvije niti bez vidljive torzije – dvije u svakom prolazu, boje bjelokosti, 30 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, zelene boje, 30 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (šest): svilene, dvije niti sukane u *Z* smjeru – četiri u svakom prolazu, 15 prolaza po centimetru, u bojama: bijela, ljubičasta, zagasito ružičasta, blijedo ružičasta, svijetlo plava, svijetlo žuta
- Vezujuća potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, zelene boje. Utkana nakon svakog 17-18 prolaza temeljne potke.

Lyonski damast, *rayé, a poil traînant, liseré, broché*. Damast je tkan na način da je podloga dekoru izvedena u taftu *louisine* 3-1 tkanom na okomite pruge (*rayé*) a dekor u reversu kepera 7/1 Z. »Gornji« dekor tkan u izrazito kompleksnoj kombinaciji tehnika i broja potki; osim dvije *poil traînant* osnove i šest *broché* potki, u stvaranju dekora mjestimično sudjeluje i temeljna potka u *liseré* efektu. Vezujuća potka ima izričitu ulogu da na reversu tkanine fiksira dvije *poil traînant* osnove.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široki 0.3 cm. Sastoje se od šest krupnijih svilenih končića prednim nitima bijele i svijetlo ljubičaste boje, vezanih u taftu.

VISINA TKANINE: 52 cm (rubovi uključeni)

DIMENZIJE RAPORTA: 53 x 25.5 cm

DATACIJA: oko 1680. godine

MJESTO NASTANKA: Italija ili Francuska

OPIS: vrijednost misnog ornata zatečenog u župnoj kući u Veloj Ravi proizlazi iz povećeg broja primjeraka u dobrom stanju očuvanosti za izradu kojih je upotrijebljena svila u čijoj izvedbi nisu upotrijebljene niti s metalnom ovojnicom, no čija je cijena - uslijed izrazito složene konstrukcije, kvalitete tkanja te lijepo osmišljenog i detaljno razrađenog dekora velikog raporta – izvorno morala biti visoka. I u ovom je slučaju riječ o tkanini namijenjenoj krojenju svjetovne odjeće čiji elementi dekora pokazuju tipološke odlike ranog *bizarre* razdoblja. To su naglašeno savijene, nazupčene zelene vitice tkane u reversu kepera dijelovi kojih su i srcočki motivi iz kojih izviru zašiljeni izboji (Sl. 73b). Dekor je izведен kombinacijom niza različitih tkalačkih tehnika: lyonskog damasta, svjetlih okomitih pruga (*rayé*), dviju suplementarnih osnova (njima su izvedene okomite, *beige* pruge na zelenoj podlozi te slabije vidljiv ornament boje bjelokosti nad sivim okomitim prugama) i sa šest suplementarnih raznobojnih potki utkanih tehnikom *broché* (cvjetni detalji). Posebno su upečatljivi zeleni detalji na svijetlim prugama (izvedeni u reversu kepera) koji oponašaju krakelire (pseudo-oštećenja) na tkanini (Sl. 73c). Na našim područjima dosad nije zabilježena svila iz posljednje četvrtine XVII. stoljeća koja bi ljepotom uzorka, kompleksnosti konstrukcije i stanjem očuvanosti mogla parirati primjerku s ovog misnog ornata koji je u župnu crkvu u Veloj Ravi sasvim izvjesno donešen iz neke od bogatih gradskih (zadarskih) crkava, a vjerojatno iz katedrale sv. Stošije [usp. slučaj burse iz ornata pod Kat. 195]. Saten *lancé broché* u Kunstgewerbemuseum u Kölnu (»Francuska, treća četvrtina XVII. stoljeća«) se može uspoređivati s našim primjerkom na temelju slično prikazanih, izvijenih cvjetnih grančica te uskih okomitih pruga oko kojih se povija stilizirano lišće.³⁴⁹ Iz fundusa Zbirke Gandini u Modeni vrijedi izdvojiti fragmentarno očuvanu svilu blisko osmišljenog, složenog dekora, datiranu u posljednju četvrtinu XVII. stoljeća (»Italija ili Francuska«) te taft *rayé lancé* istovjetne dekorativne tipologije i predložene datacije, koji se uvjetno smatra francuskim proizvodom.³⁵⁰ Vrijedi ukazati i na misnicu od satena *rayé broché* (zelene podloge i svijetlih pruga) u Santa Maria Gloriosa dei Frari u Veneciji; datiran je u posljednju četvrtinu XVII. stoljeća a na temelju rubova tkanih u satenu – a na ružičastu i bijelu prugu – se predmijeva se da je tkan u nekoj od talijanskih manufaktura.³⁵¹ Svim je primercima zajedničko izraženo vertikalno usmjerenje dekora razvedenog prugama koje se izmjenjuju (ili prožimaju) s finim florealnim motivima koji se također nižu u okomitom smjeru.

³⁴⁹ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 266 (kat. 411).

³⁵⁰ Donata Devoti – Marta Cuoghi Costantini, *nav. dj.*, 1993., str. 108 i 179 (kat. 250), str. 182 (kat. 257).

³⁵¹ Doretta Davanzo Poli – Nicola Mario Riccadona, *nav. dj.*, 2014., str. 76 – 77.

BORTE: razdjelna je široka 3.5 a rubna 1.5 cm. Tkane su bijelom lanenom potkom i zlatno žutom svilenom osnovom, koja u *liseré* efektu stvara središnji geometrijski uzorak koji se sastoji od nizanja uokvirenog romba s uzorkom šahovnice. Površine između rombova su ispunjene sa četiri manja žuta ovala. Površine uzduž rubova su tkane u *cannelé* konstrukciji [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 126 i 203].

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 15, M-T-17/02-065a; štola i manipul u kutiji br. 4, S-T-17/02-065b i Man-T-17/02-065c; velum u kutiji br. 20, V-T-17/02-065d

FOTOGRAFIJE: Sl. 73a, 73b, 73c; priložen mikro-snimak lijevog ruba; ilustracijama uz pojmovnik priloženi mikro-snimci dodatne osnove (*poil traînant*) na aversu i reversu tkanine

BIBLIOGRAFIJA: BANIĆ, 2008., str. 407 – 410; misnica uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

74. Kraj (otok Pašman), samostan sv. Duje

Štola i bursa

DIMENZIJE: 239.5 x 19.5-10.5 cm, 24 x 24.5 cm

VRSTA TKANINE: damast *broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, ružičaste boje, 135 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, tri niti bez vidljive torzije, ružičaste boje, 36 prolaza po centimetru
- *Broché* potke:
 - Svilene: dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu, 19 prolaza po centimetru, u bojama: svijetlo zelena, crna
 - Metalne: srebrni *filé* s jezgrom od bijele svile - dvije u svakom prolazu, 19 prolaza po centimetru
 - srebrni *frisé* s jezgrom od bijele svile, 19 prolaza po centimetru

Damast *broché*. Klasični damast tkan u aversu petoveznog satena (preskok 2) za podlogu i u reversu petoveznog satena (preskok 3) za dekor. »Gornji« dekor u cijelosti izведен suplementarnim, sviljenim i metalnim nitima potki utkanima tehnikom *broché*.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 18 x 17.5 cm

DATACIJA: između 1690. i 1695. godine

MJESTO NASTANKA: Italija ili Francuska

OPIS: damast *broché* izvorno je bio namijenjen svjetovnoj (damskoj) garderobi no zbog ružičaste boje – koja je do danas donekle izbijedila – je mogao biti upotrijebljen za krojenje gornjih dijelova liturgijskog ruha koje je bilo nošeno samo na nedjelje *Gaudete* (treća nedjelja adventa) i *Laetare* (četvrta nedjelja kroz korizmu). Od ovog se ornata, nažalost, nije sačuvala misnica, no zbog manjeg raporta dekor se – gotovo u cjelini - može sagledati na bursi. Uzorak se gradi nizanjem jednog dominantnog cvjetnog motiva (buketića) u vodoravnim redovima, na način da naizmjenično mijenja usmjerenje. Tako umnoženi buketići su raspoređeni u rasteru šahovske ploče a okruženi su manjim cvjetićima. Ovaj dio dekora, u cijelosti izведен tehnikom *broché* (raznobojnim sviljenim nitima te nitima sa srebrnom ovojnicom) skladno se prožima s dekorom damasta u podlozi čija su glavna odlika naglašeno pokrenute, namreškane linije po kojima se ujedno ova tkanina prepoznaje kao primjer svile rane *bizarre* tipologije. Inozemna literatura donosi brojne komparativne primjerke mahom datirane u posljednju

četvrtinu XVII. stoljeća. Kunstgewerbemuseumu u Kölnu pripadaju tri srođno konstruirana i dekorirana damasta (»Italija ili Francuska, posljednja četvrtina XVII. stoljeća«).³⁵² Iz fundusa Zbirke Gandini u Modeni vrijedi izdvojiti nekoliko fragmenata jednako datiranih *broché* damastā u pogledu čijih mjestā nastanka se također dvoji između Italije i Francuske.³⁵³ U bazilici Santa Maria dell'Umiltà u Pistoji se sačuvala misnica od *broché* damasta oker boje, srodnog dekora, koji se međutim smatra talijanskom svilom iz treće četvrtine XVII. stoljeća čija je namjena bila svjetovne prirode (izrada odjeće).³⁵⁴ Tri (»talijanska«) *broché* damasta datirana u posljednju četvrtinu odnosno na kraj XVII. stoljeća pripadaju venecijanskoj Zbirci Fortuny; za sva tri primjerka se izričito navodi da su osmišljena i tkana za krojenje dijelova (damske) odjeće te da »nervoznu dinamičnost« njihovih dekora treba tumačiti utjecajima onovremenih istočnjačkih svila.³⁵⁵ Ljubičasti damast sa cvjetovima izvedenim srebrnim nitima u *broché* tehnići objavio je Peter Thornton a smatra ga francuskim proizvodom nastalim između 1690. i 1695. godine.³⁵⁶ Blizak je i zeleni *broché* damast u Zbirci Abegg u Riggisbergu, datiran na kraj stoljeća, a za koji je uvjetno pretpostavljeno venecijansko podrijetlo.³⁵⁷ Svakako vrijedi istaknuti misnicu od crvenog *broché* damasta (»Italija, posljednja četvrtina XVII. stoljeća«) u Museo Diocesano u Trentu,³⁵⁸ misnicu od crvenog *liseré broché* damasta (»Venecija, oko 1690.«) u Museo Diocesano u Brescii³⁵⁹ te misnicu od ružičastog *broché* damasta (»Italija, posljednja četvrtina XVII. stoljeća«) u župnoj crkvi u mjestu Asola u čijem se opisu – osim izvorne svjetovne namjene tkanine – ističu i dekorativni utjecaji suvremenih kineskih svila i porculana a posebno u detalju valovitih (namreškanih) linija koje podsjećaju na površinu vode.³⁶⁰

³⁵² Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 268 (kat. 415, 416, 417).

³⁵³ Donata Devoti – Marta Cuoghi Costantini, *nav. dj.*, 1993., str. 173 – 176 (kat. 232 – 234, 237 – 239, 241).

³⁵⁴ Paolo Peri, *nav. dj.*, 1992., str. 79.

³⁵⁵ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 2008., str. 343 – 347 (kat. 298, 301 i 302).

³⁵⁶ Peter Thornton, *nav. dj.*, 1965., str. 158 (kat. 24B).

³⁵⁷ Hans Christoph Ackermann, *nav. dj.*, 2000., str. 100 – 101 (kat. 40).

³⁵⁸ Donata Devoti – Domenica Digilio – Domenica Primerano (ur.), *nav. dj.*, 1999., str. 80.

³⁵⁹ Alessandra Geromel Pauletti, *Pianeta (Scheda 16)*, u: *Indue me Domine. I tessuti liturgici del Museo Diocesano di Brescia*, (ur.) Maria Grazia Ciardi Duprè Dal Poggetto – Ivo Panteghini, Venezia, Marsilio, 1998., str. 132 – 133.

³⁶⁰ Elettra Casarin, *Lo stile bizarre e le cineserie nei paramenti sacri del settecento in area mantovana*, tesì di laurea – diplomska radnja, Università Ca' Foscari di Venezia – Facoltà di lingue e letterature straniere, Corso di laurea in lingue e letterature orientali, Anno accademico 2001 – 2002., str. 97 – 99 (kat. 2).

BORTE: rubna je široka 1.8 cm (zajedno s resama na rubovima loptica štole 4 cm), dok je 2.4 cm široka borta komadi koje su upotrijebljeni za izradu tri križa na štoli. Podloga im je tkana žutom i bijelom svilom. Ornamentirane su geometrijskim motivima izvedenim zlatnim *filé* nitima u kombinaciji tehnika ne-rezanog baršuna i *poil traînant*. Uzduž rubova su tanke pruge utkane pozlaćenim *lamellama* [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 74].

PODSTAVA: laneno platno svijetle prirodne boje

STANJE: osrednje; svilena *broché* potka crne boje sačuvana samo u tragovima; boja damasta je izgubila na intenzitetu, a na štoli je vidljivo više mehaničkih oštećenja (razderotina). Na aversu burse je više mrlja od voska te tamnih mrlja nepoznatog podrijetla.

SMJEŠTAJ: samostanska knjižnica

FOTOGRAFIJE: Sl. 74a, 74b; priložena fotografija borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; štola uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

75. Zadar, samostan sv. Frane

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole i manipula

DIMENZIJE: 106-99.5 x 71-62.5 cm, 238 x 23-11 cm, 91 x 22.5-10.5 cm

VRSTA TKANINE: *natté rayé liseré*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, 36 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu boju): svijetlo ružičasta, žuta, svijetlo plava, plava
- Potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 35 prolaza po centimetru

Natté rayé liseré. Osnovna konstrukcija je taft konstrukcije *natté*, tkan svilenom osnovom u više boja na okomite pruge (*rayé*). Dekor je u cijelosti izведен *liseré* efektima temeljne potke.

RUBOVI: sačuvan lijevi rub. Širok 0.5 cm. Tkan je u taftu, svilenom osnovom u dvije boje: tamno plavoj i boji lososa, na način da vanjskim dijelom ruba teče šira pruga boje lososa a unutrašnjim tanja, tamno plava pruga.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 8.5 x 9 cm

DATACIJA: oko 1690. godine

MJESTO NASTANKA: Italija ili Francuska

OPIS: jednako kao i u slučaju dijelova ornata analiziranih u prethodnoj kataloškoj jedinici, i ovdje je riječ o ruhu koje se upotrebljavalo samo dvaput tijekom liturgijske godine (nedjelje *Gaudete* i *Laetare*) a koje je skrojeno od tafta *natté rayé liseré* iz ranog *bizarre* razdoblja izvorno namijenjenog svjetovnoj (damskoj) garderobi. Odlikuje ga fino izведен dekor bijele boje, koji prozračnošću i delikatnim obrisima gotovo podsjeća na čipku (Sl. 75b), a koji se u izraženom vertikalnom usmjerenu pruža između okomitih pruga izvedenim nitima osnove u tri pastelne nijanse. Dominantan element dekora je fantastični vegetabilni motiv čiji oblik podsjeća na izduženi klobuk gljive a iz čijeg oblog vrha izbija niz šiljastih izdanaka. Ovaj je neobičan element svakako nadahnut orijentalnim motivima odnosno uzorcima na kineskim umjetninama (tkaninama, porculanima, lakiranim drvenim predmetima) a kao potvrda tome se može navesti francuski crtež dva *chinoiserie* cvijeta nešto kasnijeg nastanka (XIX. stoljeće) u Metropolitan Museum of Art u New Yorku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 150]. Može se usporediti s dekorima dviju tkanina u Kunstgewerbemuseumu u Kölnu datiranima u

posljednje desetljeće XVII. stoljeća³⁶¹ te sa satenom *liseré rayé* čiji fragment posjeduje modenska Zbirka Gandini, u čijem je katalogu datiran nešto šire – u posljednju četvrtinu XVII. stoljeća.³⁶² Zadarski primjerak je svakako zanimljiva i vrijedna svjetovna *bizarre* svila s kraja XVII. stoljeća koja se, na sreću, sačuvala u velikoj i razmjerno dobro očuvanoj površini.

BORTE: razdjelna je široka 3.2 a rubna 2.2 cm. Tkane bijelom pamučnom (ili lanenom?) potkom i zlatno žutom svilenom osnovom, koja u *liseré* efektu stvara središnji geometrijski uzorak koji se sastoji od naizmjeničnog nizanja dva različito oblikovana romba s uzorkom šahovnice. Površine uzduž rubova su tkane u *cannelé* konstrukciji [usp. II. Dodatak katalogu, kat. 291].

PODSTAVA: finije tkano laneno platno prirodne boje

STANJE: zadovoljavajuće; intenzitet boja je izmijenjen (izbjlijedile su); štola i manipul su skrojeni od velikog broja manjih fragmenata; veći broj fragmenata je i na prednjoj strani misnice, gdje su ujedno prisutnija mehanička oštećenja u vidu manjih razderotina

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 75a, 75b; priložena fotografija lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; misnica uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

³⁶¹ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 270 – 271 (kat. 423 i 424).

³⁶² Donata Devoti – Marta Cuoghi Costantini, *nav. dj.*, 1993., str. 180 (kat. 253).

76. Zadar, samostan sv. Frane

Fragment prišiven na štoli koja pripada misnom ornatu analiziranom u kataloškoj jedinici br. 75

DIMENZIJE: 4.8 x 3.6 cm

VRSTA TKANINE: *louisine 2-1, liseré*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, boje lososa, 30 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru, boje lososa, 21 prolaz po centimetru

Louisine 2-1, liseré. Podloga dekoru tkana u konstrukciji tafta *louisine 2-1*. Dekor u cijelosti proizvodi temeljna potka *liseré* efektom.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: posljednje desetljeće XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija ili Francuska

OPIS: malen fragment monokromnog svilenog tafta boje lososa dokumentira tek djelić njegovog uzorka, međutim razvidno je da je njegov fini dekor bio (barem u jednom dijelu) izведен *liseré* efektom potke a sastojao se od fantastičnih vegetabilnih elemenata čiji nas vidljivi dijelovi podsjećaju na one na tkaninama analiziranim u kataloškim jedinicama br. 74 i 75, zbog čega se predlaže jednaka datacija. Ne može se posve odbaciti mogućnost da su neki dijelovi dekora bili izvedeni suplementarnim nitima potke (tehnikom *broché*) no i u ovom je slučaju svakako riječ o svili izvorno namijenjenoj izradi bogate, svjetovne odjeće. Sekundarno je prišiven na štolu iz ornata analiziranog u prethodnoj kataloškoj jedinici, a u svrhu njezinog popravka (prekrivanja otvora) je vrlo vjerojatno odabran zbog nijanse boje bliske ružičastoj. Može se pretpostaviti da je ovo (jedini) ostatak većeg predmeta ili čak cjelovitog misnog ornata koji je pripadao samostanskoj crkvi sv. Frane a za izradu kojeg je, prema tome, bila upotrijebljena kvalitetno tkana i lijepo dekorirana svjetovna svila iz ranog *bizarre* razdoblja.

STANJE: dobro

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJA: Sl. 76

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

77. Zadar, samostan sv. Frane

Štola i manipul

DIMENZIJE: 207 x 24-12 cm, 95.5 x 22-9 cm

VRSTA TKANINE: saten *lancé broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 120 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, zelene boje, 16 prolaza po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, žute boje, 16 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (četiri): svila, dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, 16 prolaza po centimetru, u bojama: bijela, svijetlo plava, plava, svijetlo ružičasta

Saten *lancé broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 3). U stvaranju dekora sudjeluju sve potke, koje su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u konstrukciji kepera 1/3 Z.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: između 1680. i 1690. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: saten *lancé broché à liage répris*, kojeg odlikuje visoka kvaliteta tkanja te lijepo osmišljen, razmjerno složeno izveden dekor izvorno je bio namijenjen krojenju dijelova svjetovne garderobe a do danas se, nažalost, sačuвао само на štoli i manipulu. Podrobniju analizu otežava činjenica da je za izradu ova dva predmeta iskorišteno više manjih fragmenata osrednjeg stanja očuvanosti. Zbog toga ne raspolaćemo podatcima o dimenzijama raporta čija je visina izvorno zacijelo bila poveća, što je karakteristično za svile iz *bizarre* razdoblja koje odlikuju masivniji dekorativni elementi. U boljem su stanju komadi na štoli (Sl. 77b i 77c) na kojoj se vidi elegantna, dinamično pokrenuta razlistala vitica iz koje izbjija lijepo izvedeno cvijeće različitih boja, veličina i oblika. Iako nije sačuvan nijedan rub, venecijansko podrijetlo se može pretpostaviti na temelju boje i gustoće tkanja satena u podlozi dekora te određenih podudarnosti između elemenata ovog dekora te uzoraka svilā u dvjema narednim kataloškim jedinicama [Kat. 78 i 79]. Slično oblikovane i povijene vitice, neke od kojih imaju prstenasti otvor kroz koji prolaze drugi elementi dekora (usp. Sl. 77b, ostatak prstenastog motiva žute boje pri donjem lijevom uglu) uočavaju se na damastu *broché* (»Italija ili Francuska, između

1690. i 1700.) u Kunstgewerbemuseumu u Kölnu.³⁶³ Posebno vrijedi svratiti pažnju na dvobojni damast *lancé* u Museo Civico u Trevisu: datiran je u posljednju četvrtinu XVII. stoljeća a uvjetno se smatra proizvodom venecijanske manufakture. Na podlozi tkanoj u aversu osmoveznog satena zlatno žute boje izveden je izrazito blizak dekor s izduženim, naglašenom izvijenim vticama iz kojih izbija raznovrsno cvijeće (karanfili, tulipani, jaglaci i krizanteme). Uzorak je okarakteriziran kao »dinamičan« i »kaotičan«, sa »impresivnim« dimenzijama raporta (33.3 x 17.3 cm). Sačuvani desni rub je tkan u satenu, na tri zelene i dvije bijele pruge. Zaključuje se da je riječ o tkanini izvorno namijenjenoj odjevnim predmetima.³⁶⁴ Iako fragmentarno očuvan, saten štole i manipula u samostanu sv. Frane u Zadru još je jedan dragocjen primjerak venecijanske svjetovne svile iz *bizarre* razdoblja, te je uistinu šteta što se pripadajućoj misnici (a moguće i drugim dijelovima ornata) do danas izgubio trag.

BORTE: križevi na lopaticama sastavljeni od lijepе borte tkane u kombinaciji tehnika nerzanog baršuna i *poil traînant*. Široka je 4 centimetra a tkana je zlatno žutom svilom, zlatnom *lamellom* i zlatnim *filéom*. Odlikuje ju motiv povezanih koncentričnih prstenova u središtu kojih je kružnica, a između kojih je jedna uspravljena greda.

PODSTAVA: pamučni saten crvene boje

STANJE: osrednje; većina niti potki koje tvore dekor je nestala; ponegdje su popucale i niti osnove te su na tim mjestima niti potki slobodne

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 77a, 77b, 77c

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

³⁶³ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 269 (kat. 420).

³⁶⁴ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1994., str. 59 (kat. 65) i str. 246 (tabla u boji).

78. Veli Rat (Dugi otok), župa sv. Ante Padovanskog

Misnica i štola, za krojenje prednje strane misnice je upotrijebljena tkanina analizirana u kataloškoj jedinici br. 46

DIMENZIJE: 103-93.5 x 67.5-62.5 cm, 227 x 21.5-11.5 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, crvene boje, 125 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – četiri u svakom prolazu, crvene boje, 36 prolaza po centimetru

Klasični damast čija je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 3).

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Desni je širok 1.2 a lijevi 1.3 cm. Na vanjskoj strani su tkani u taftu, zelenim svilenim nitima osnove. Lijevi rub završava s dvije krupnije svilene niti plave boje, a desni s dvije krupnije niti crvene boje. Unutrašnji dio rubova je tkan u petoveznom satenu, svilom osnovom bijele i zelene boje, na tri zelene i dvije uže bijele pruge.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 38 x 17.5 cm

DATACIJA: između 1680. i 1690. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: dekor klasičnog damasta, čiji su komadi upotrijebljeni za izradu štole te leđne strane misnice, odlikuje niz karakteristika bliskih onima dekora satena analiziranog u prethodnoj kataloškoj jedinici. Gusti uzorak tvori splet naglašeno izvijenih vitica, *rocaille* elemenata i velikih, naturalistički oblikovanih cvjetova. Izgled cvjetova uvelike podsjeća na one sa spomenutog satena iz samostana sv. Frane, a naglašene sličnosti se uočavaju i u načinu na koji se isprepliću i spajaju elegantne vitice koje ih okružuju. U slučaju ovog damasta, koji je sačuvan u većoj površini, su poznate dimenzije raporta pa je slične dimenzije moguće pretpostaviti i za prethodno analiziran saten. Na ispravnost zaključka da je ovaj damast nastao u nekoj od mletačkih tkalačkih manufaktura upućuje izgled njegovih rubova, kvaliteta (gustoća) tkanja te lijepo osmišljen, bogati dekor naglašene dinamičnosti i veličine, što nerijetko odlikuje uzorce svilā iz ranog *bizarre* razdoblja. Da je riječ o damastu venecijanskog podrijetla daje naslutiti i misnica od crvenog damasta gotovo identičnog uzorka iz crkve sv. Ferma i Rustika u Veroni: visina raporta je nešto veća i iznosi 46 centimetara, no oblik, raspored i veličina cvjetova te gustoća, izvijenost te dinamičnost pokreta vitičastih elemenata

u međuprostorima pokazuju uistinu izraženu sličnost.³⁶⁵ Izvorna namjena ovih damasta također je bila svjetovne prirode, no zbog izostanka suplementarnih niti potki te tehnike *broché* njihova je cijena sasvim sigurno bila niža.

BORTE: razdjelna i rubna borta je jednaka. Široka je 3 centimetra. Tkana je lanenom osnovom i žutom svilenom potkom a ornamentirana je nizom ovalnih kartuša [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 78].

PODSTAVA: finije tkano laneno platno svijetle ružičaste boje, navošteno

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 49, M-T-17/18-093a; štola u kutiji br. 3, S-T-17/18-093b

FOTOGRAFIJE: Sl. 78; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

³⁶⁵ Elena Rama – Chiara Rigoni (ur.), *Conoscere per conservare: il patrimonio storico-artistico delle chiese di Colognola ai Colli*, Colognola ai Colli, Comune di Colognola ai Colli (Verona), Novastampa di Verona, 1985., str. 212 (kat. 120).

79. Zadar, župa sv. Stošije

Četiri dalmatike

DIMENZIJE: 108.5 x 125 cm, 109.5 x 128 cm, 110 x 126.5 cm, 108.5 x 126.5 cm

VRSTA TKANINE: keper *broché*, *fond lamé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, crvene boje, 80 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, crvene boje, 20 prolaza po centimetru
- *Broché* potke:
 - zlatni *filé* s jezgrom od zlatno žute svile, 19 prolaza po centimetru
 - srebrni *frisé* s jezgrom od bijele svile, 19 prolaza po centimetru
- *Lamé* potka: zlatna *lamella*, 19 prolaza po centimetru

Keper *broché*, *fond lamé*. Podloga dekoru tkana u keperu 4/1 Z, gusto zastrtom pozlaćenom *lamé* potkom koja je na aversu fiksirana u taftu jednom četvrtinom osnovnih niti. Dekor je u cijelosti izведен suplementarnim nitima potke utkanima tehnikom *broché*.

RUBOVI: desni rub širok 1.1, lijevi 1.3 cm. Tkani u keperu 4/1 Z svilenom osnovom jarko zelene boje. Završavaju s dva krupnija svilena končića predena raznobojnim nitima, vezanim u taftu.

VISINA TKANINE: 53.5 cm (rubovi uključeni)

DIMENZIJE RAPORTA: 45.5 x 17 cm

DATACIJA: između 1680. i 1690. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: izrazita vrijednost četiriju dalmatika – koje su nažalost jedini do danas sačuvani dijelovi ovog skupocjenog misnog ornata zadarske katedrale – ne proizlazi samo iz dragocjene svile od koje su skrojene nego i iz bogato tkane reljefne borte te zlatnim nitima optočene dugmadi. Na podlozi od grimiznog kepera je razmjerno gusto osmišljen dekor u cijelosti izведен nitima s metalnim ovojnicama utkanima tehnikom *broché*. Sastoji se od lijepo izvedenih, isprepletenih vitica koje se pružaju u blago dijagonalnom usmjerenju, iz kojih mjestimično izbijaju bujni, rascvali cvjetovi (ljiljani ili irisi). Te značajke uvelike podsjećaju na dekore svilā analiziranih u kataloškim jedinicama br. 77 i 78 te se shodno tome i za ovaj primjerak predlaže jednaka datacija te venecijansko podrijetlo. Na dekor satena sa štole i manipula iz samostana sv. Frane [Kat. 77] ovaj uzorak izrazitije nalikuje i zbog gotovo identično osmišljenog prstenastog elementa (Sl. 79c). Karakterističan je i način na koji se – kod oba primjerka - postiže različito ornamentirana površina dekorativnih elemenata (lišća,

vitica i latica): ovisno o rasporedu utkivanja *broché* niti odnosno o mjestima gdje one »zaranjaju« i »izranjaju«, površine koje tkaju se mogu ornamentirati najrazličitijim uzorcima – vodoravnim, dijagonalnim, isprekidanim ili nazubljenim prugama, rombovima, kružnicama i slično (Sl. 79b i 79c). Da bi ovi efekti mogli biti ovako složeno i izrazito skladno ostvareni bio je nužan posebno pedantan i dug postupak »programiranja« tkalačkog stana te duži period tkanja, što je svakako moralo utjecati na konačnu – zasigurno visoku cijenu svile. Skupoći svile je nesumnjivo pridavala i fina *lamé* potka koja je gusto prekrivala podlogu od grimiznog kepera, što se naslućuje tek na manjim površinama na kojima su se ove delikatne niti uspjele održati do danas (Sl. 79b). Kao prilog prepostavci da je riječ o venecijanskoj tkanini se može navesti misni ornat u bazilici sv. Antuna u Padovi, skrojen od nešto starijeg no izrazito blisko ornamentiranog grimiznog satena *broché*, *fond lamé*, s približno jednako gusto utkanim nitima, čiji su rubovi tkani u zelenom satenu sa središnjom bijelom prugom.³⁶⁶ Po oblicima dekorativnih elemenata te po načinu »ornamentiranja« površina pomoću različito raspoređenih točaka utkivanja *broché* niti zadarski se primjerak može uspoređivati i s grimiznim *liseré broché* satenom čiji fragment pripada Zbirci Abegg. Datiran je u posljednje desetljeće XVII. stoljeća a smatra se venecijanskim proizvodom.³⁶⁷ Posebno vrijedi istaknuti misnicu iz katedrale u gradiću Vittorio Veneto (blizina Pordenonea); skrojena je od ljubičastog damasta *lancé broché* s podlogom gusto zastrtom *lamé* potkom, čiji je dekor u cijelosti izведен dvjema suplementarnim potkama (nitima) s metalnim ovojnicama srebrnog i zlatnog sjaja. Dimenzije raporta su bliske onima zadarskog primjerka a iznose 32 x 17 centimetra. Visina tkanine iznosi 53 centimetra. Sačuvan je rub širok jedan centimetar, tkan u keperu na dvije zelene i središnju bijelu prugu. Pretpostavlja se da je istkan u Veneciji između 1680. i 1700. godine.³⁶⁸ Zanimljivo je da je damast na misnici u Vittorio Veneto konstruiran kombinacijom kepera i tafta, a u konstrukciji kepera su mu istkani i rubovi. Rubovi zadarskog primjerka – čija je podloga dekoru tkana u keperu – su izvedeni u identičnoj vrsti kepera. Dakle, možemo zaključiti da kod venecijanskih tkanina očito postoji jasna veza između konstrukcije tkanine i konstrukcije rubova. Znakovito je i da se primjeri iz Zadra i Vittoria Veneta podudaraju i u visini tkanine te širini rubova te je i na temelju toga opravdano pretpostaviti da su nastali u istom manufaktturnom središtu. Svakako, jako dobro sačuvan keper četiriju dalmatika iz zadarske katedrale izrazito je vrijedan primjerak skupocjeno

³⁶⁶ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1995., str. 82 – 83 (kat. 36).

³⁶⁷ Hans Christoph Ackermann, *nav. dj.*, 2000., str. 93 – 94 (kat. 34).

³⁶⁸ Francesca Piovan, *nav. dj.*, 1990 – 1991., str. 123 – 124 (kat. 10), i table 12 i 12A (bez pag.)

osmišljene venecijanske svile iz prvih desetljeća *bizarre* razdoblja koja se izvorno vjerojatno mogla ravnopravno koristiti u liturgijske i svjetovne svrhe.

BORTE: široka 3 cm. U cijelosti je tkana zlatnim *filé* nitima, s jezgrom od zlatno žute svile. Uzduž rubova su tanke pruge utkane *lamellama*. Ornamentirana geometrijskim motivima izvedenim tehnikom *poil traînant* na način da oponaša očice ne-rezanog baršuna.³⁶⁹ Na dalmatikama je sačuvana i lijepa izvorna dugmad, promjera 3.5 cm, od drva u cijelosti presvučenog zlatnim nitima [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 79, 79a, 79b].

PODSTAVA: svileni taft crvene boje i noviji pamučni saten tamno crvene boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 13, D-T-18/01-117a, D-T-18/01-117b, D-T-18/01-117c, D-T-18/01-117d

FOTOGRAFIJE: Sl. 79a, 79b, 79c; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; jedna od dalmatika uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

³⁶⁹ Komad gotovo posve jednak konstruirane i dekorirane borte pripada fundusu Zbirke Gandini u Modeni. Široka je tri centimetra, smatra se talijanskim radom a datirana je na prijelaz iz XVI. u XVII. stoljeće. Vidi: Thessy Schoenholzer Nichols – Iolanda Silvestri (ur.), *nav. dj.*, 2002., str. 269 (kat. 414).

80. Zadar, samostan sv. Frane

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole, manipula, veluma za kalež i burse

DIMENZIJE: 112-106 x 67 cm, 249 x 23-12 cm, 104 x 24-12 cm, 64 x 54 cm, 26 x 26 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast *lancé broché, à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, zelene boje, 120 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, jedna nit sukana u *Z* smjeru – pet u svakom prolazu, zelene boje, 18 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka (*trame d'accompagnage*): svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, bijele boje, 18 prolaza po centimetru
- Druga *lancé* potka (*trame d'accompagnage*): svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, žute boje, 18 prolaza po centimetru
- *Broché* potke:
 - zlatni *filé* s jezgrom od žute svile, dvije u svakom prolazu, 17 prolaza po centimetru
 - srebrni *filé* s jezgrom od bijele svile, dvije u svakom prolazu, 17 prolaza po centimetru

Lyonski damast *lancé broché, à liage répris*. Podloga dekoru je izvedena u lyonskom damastu nastalom kombinacijom aversa osmoveznog satena (preskok 3) i kepera 1/3 *Z*. Uloga dviju *lancé* potki – koje su na reversu zajedno, u istom prolazu – je da na aversu tkanine prate metalne *broché* potke na način da im tvore podlogu (*trame d'accompagnage*), u svrhu izražajnijeg isticanja niti s metalnim ovojnicama nad zelenom podlogom. Tako zlatni *filé* »prati« žuta, a srebrni *filé* bijela *lancé* potka. *Broché* potke su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 *Z* (*à liage répris*).

RUBOVI: desni rub je sačuvan samo u tragovima, dok je lijevi sačuvan u cijelosti. Širok je 1.1 cm. Završava s četiri lanena končića vezana u taftu. Unutrašnji dio ruba je tkan u osmovenom satenu svilenom osnovom bijele i ružičaste boje, na četiri ružičaste i tri bijele pruge.

VISINA TKANINE: 53 cm (rubovi nisu uključeni)

DIMENZIJE RAPORTA: 40 x 19.5 cm

DATACIJA: između 1690. i 1700. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: vrijedan i dobro očuvan misni ornat iz zadarskog samostana sv. Frane skrojen je od skupocjene svile *bizarre* dekorativne tipologije koja je vrlo vjerojatno istkana u Veneciji tijekom posljednjeg desetljeća XVII. stoljeća, a u svrhu izrade aristokratskih odjevnih predmeta. Usporedimo li je s keperom dalmatikā iz prethodne kataloške jedinice uviđaju se

podudarnosti u pogledu visine tkanine te vrste i gustoće suplementarnih potkinih niti utkanih *broché* tehnikom. Na venecijansko podrijetlo upućuju i rubovi tkani na pruge. Dekor se sastoji od fantastičnih motivā koji istovremeno nalikuju na izrazito stilizirano klasje i na perje. Naglašeno pokrenuti i različito usmjereni, s cvjetovima koji iz njih izbijaju i ispunjavaju međuprostor, ostavljaju upečatljivi dojam dinamičnosti. Izrazito skladno se nadopunjaju s finim pod-dekorom tkanine izvedenim u damastu koji sa svojim sitnim listićima i nazubljenim izdancima umnogome podsjeća na detalje dekora fragmenta iz kataloške jedinice br. 76. Tkalačka konstrukcija, kvaliteta i gustoća niti s metalnim ovojnicama te dinamičnost dekora – kojim dominiraju elementi nalik na povijeno perje – dovode do damasta *broché* misnice u Museo della Basilica u Bergamu koji je datiran u posljednje desetljeće XVII. stoljeća a kao svila izvorno namijenjena damskej garderobi.³⁷⁰ Svakako zaslužuje biti istaknut zeleni damast *broché* s motivima stiliziranih perjanica u Zbirci Abegg, koji je jednak datiran međutim smatra se proizvodom neke od francuskih manufaktura.³⁷¹ Blizak ornament – koji podsjeća na perje – izведен je i na bogatoj (francuskoj ?) svili datiranoj oko 1700. godine, pronađenoj u crkvi sv. Martina u Kasselju, u grobnici pruske princeze preminule 1705. godine. Princeza je bila odjevena u suknju od ove tkanine a pretpostavlja se da je riječ o haljini u kojoj se vjenčala pet godina ranije.³⁷² Izrazito vrijedan komparativni primjerak je i slično ornamentirani i konstruirani zeleni damast *broché* misnice i stole iz katedrale u Udinama (misnica je izložena u katedralnom muzeju). Odlikuje ga izrazito blisko osmišljen, komponiran i istkan uzorak gdje je »temeljni« ili »gornji« dekor izведен srebrnim i zlatnim nitima utkanima tehnikom *broché* (*à la liage répris*) dok je »donji« dekor ili pod-dekor tkan u lyonskom damastu. Zbog visoke tkalačke tehnike, precioznosti korištenih niti i pomno tkanih rubova (rubovi su tkani u konstrukciji satena na dvije ružičaste i dvije žute pruge) smatra se venecijanskom svilom *bizarre* tipologije iz posljednje četvrtine XVII. stoljeća.³⁷³

³⁷⁰ Antonio Savoldelli, *nav. dj.*, 1999., str. 105; Roberta Orsi Landini, *Seta per l'uomo di mondo. Esotismo e libertà: il rinnovamento del linguaggio tessile fra Sei e Settecento*, u: *Seta. Potere e glamour. Tessuti e abiti dal Rinascimento al XX secolo*, (ur.) Roberta Orsi Landini, Milano, Silvana Editoriale Spa, 2006.b, str. 56 – 69 (61); Alessandra Civai, *Cremisi, scarlatto, morello, celeste. Seduzioni cromatiche in alcuni tessuti tra Sei e Settecento*, u: *La Rivista di Bergamo*, Nuova serie, N. 66, Aprile Maggio Giugno 2011., str. 61 – 65 (65).

³⁷¹ Hans Christoph Ackermann, *nav. dj.*, 2000., str. 73 – 74 (kat. 23).

³⁷² Peter Thornton, *nav. dj.*, 1965., str. 160 (kat. 31B).

³⁷³ Gina Morandini – Daniela Zanella (ur.), *Tessuti in Friuli*, Udine, Arti grafiche friulane, 1988., str. 98 – 99. Fotografiju totala leđne strane misnice, dva snimka detalja misnice (na jednom od kojih snimaka se vidi total apliciranog grba Giovannija Delfina, akvilejskog patrijarha između 1659. i 1699. godine) kao i katalošku jedinicu (također s rezultatima tehničke analize) vidjeti u: Maria Beatrice Bertone (ur.), *I tessili dei patriarchi*.

PODSTAVA: svijetlo žuti svileni taft, *moiré*

BORTE: razdjelna široka 4, a rubna 1.5 cm. Lijepe, bogate borte tkane tehnikom *poil traînant* (oponašanje izgleda petljica ne-rezanog baršuna) zlatnom *lamellom*, zlatnim *filéom* i zlatno žutom svilom. Odlikuje ih motiv povezanih koncentričnih prstenova u središtu kojih je kružnica, a između kojih je jedna uspravljena greda [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 80]. Velum je obrubljen lijepom metalnom čipkom širokom 3 cm [vidi III. Dodatak katalogu, Kat. 80].

STANJE: dobro

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 80; priložena fotografija lijevog ruba; priložena fotografija detalja metalne čipke s veluma

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; misnica uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

Paramenti sacri dal XIII al XX secolo nella Cattedrale di Santa Maria Annunziata, prvi svezak edicije: *Collana la Cattedrale di Udine e i suoi beni*, Parrocchia S. Maria Annunziata nella Chiesa Metropolitana Udine, Tolmezzo, Tipografia Moro Andrea s.r.l., 2015., str. 74 – 75.

81. Zadar, samostan sv. Frane

Misnica

DIMENZIJE: 106-101.5 x 66-63 cm

VRSTA TKANINE: damast *gros de Tours, rayé, broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: izmjenjuju se raznobojne svilene i metalne niti osnove (*rayé*)
svilene: dvije niti sukane u *S* smjeru, 130 prolaza po centimetru, bijele i zelene boje
metalne: srebrni *filé* s jezgrom od bijele svile, četiri niti utkane u tehniči satena između dviju pruga tkanih osnovom u zelenoj boji
- Temeljna potka: svila, više (x) niti sukanih u *S* smjeru, bijele boje, 40 prolaza po centimetru (na površinama tkanima u konstrukciji *gros de Tours* – 20 prolaza po centimetru)
- *Broché* potke (šest):
svilene: dvije niti sukane u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru, u bojama: svijetlo zelena, svijetlo ljubičasta (lila), bijedo ružičasta, zagasito ružičasta
metalne:
pozlaćeni *filé*, s jezgrom od žute svile, 20 prolaza po centimetru
srebrni *frisé*, s jezgrom od žute svile, 20 prolaza po centimetru

Damast *gros de Tours, rayé, broché*. Podloga »gornjem« dekor je tkana u damastu *gros de Tours* (avers petoveznog satena za podlogu dekoru i taft *gros de Tours* za dekor) s efektima *rayé* (tanke okomite pruge su tkane zelenom svilenom osnovom a njihovim središtem prolaze četiri niti sa srebrnom ovojnicom). »Gornji« dekor je izведен sa šest raznobojnih svilenih te metalnih potki utkanih tehnikom *broché*.

RUBOVI: oba ruba su fragmentarno sačuvana. Tkani su u petoveznom satenu svilenom osnovom ružičaste i žute boje, na način da žuta pruga prolazi između dviju ružičastih.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 36 cm x ?

DATACIJA: između 1690. i 1700. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?) ili Francuska

OPIS: misnica je skrojena od većeg broja komada skupocjene svile čiji dekor pokazuje odlike ranog *bizarre* razdoblja. Izvorno je, bez svake sumnje, bila namijenjena reprezentativnoj svjetovnoj garderobi (moguće čak i vjenčanoj odjeći). Da je riječ o izrazito luksuznom proizvodu zaključuje se po vrsnoći i brojnosti suplementarnih niti osnove i potke te po

složenoj tkalačkoj konstrukciji. Dekor je postignut istovremenim tkanjem podloge u damastu čiju površinu u pravilnim razmacima ispresijecaju fine – gotovo jedva primjetne okomite pruge, te izvođenjem dominantnog, »gornjeg« dekora isključivo u tehniци *broché*. Ljepota uzorka proizlazi iz zasićenosti množinom vješto kombiniranih i minuciozno osmišljenih elemenata. Pruža se u naglašeno vertikalnom usmjerenju a sastoјi se od niza okomitih girlandi koje se nižu u horizontalnom slijedu. Girlande su sastavljene od lijepo osmišljenih vitica, *rocaille* elemenata, zavezanih vrpcu te stiliziranih vegetabilnih motiva. Najveći dio elemenata je izведен nitima sa srebrnom i pozačenom ovojnicom dok su raznobojnim sviljenim nitima uglavnom tkani manji detalji te obrisi motiva izvedeni metalnim nitima (Sl. 81c). Kunsthistorischem Museumu u Kölnu pripada komad *broché* damasta (»Francuska, posljednja četvrtina XVII. stoljeća«) čiji je dekor također naglašenog vertikalnog usmjerenja a sastoјi se od nizanja »girlandi« sastavljenih od elemenata koji podsjećaju na motive sa zadarskog primjerka (izlomljene linije koje se izmjenjuju s oblim viticama, manji stilizirani cvjetovi, fino tkane pruge u pravilnim razmacima).³⁷⁴ Dosad je u Hrvatskoj zabilježena samo jedna tkanina iz ovog razdoblja koja se dekorativno i konstrukcijski može pobliže uspoređivati sa zadarskim primjerkom. Riječ je o damastu *gros de Tours, rayé, broché* od kojeg je načinjena misnica sačuvana u franjevačkom samostanu sv. Marije u Zaostrogu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 151]. Podloga »glavnog« dekoru je tkana u damastu lijepe ružičaste nijanse, dok se »glavni« ili »gornji« dekor sastoјi od naizmjeničnog nizanja triju različitih, vertikalno usmjerenih i izrazito bogato ornamentiranih pojaseva. U cijelosti su izvedeni u tehniци *broché*, i to primjenom *filé* i *frisé* niti srebrnih i zlatnih ovojnica. Na svili u Zaostrogu su, doduše, izostale raznobojne svilene *broché* niti, no zanimljivo je da u stvaranju uzorka sudjeluju i fine, vertikalne crne prugice, kakve su na zadarskom primjerku izvedene u kombinaciji srebrnih *filé* i zelenih niti osnove. Zbog ovih se podudarnosti može izvesti zaključak da su tkanine na misnicama u Zadru i Zaostrogu nastale u istom razdoblju, a sasvim sigurno i u istom manufakturnom središtu. Misnica u samostanu sv. Frane je zbog izuzetne vrijednosti – kojoj svakako pridonose i složeno oblikovane borte kakve su tkane u Italiji tijekom XVIII. stoljeća³⁷⁵ - recentno upućena na cjelovit konzervatorsko-restauratorski zahvat.

BORTE: razdjelna je široka 2.4, a rubna 1.4 cm. Lijepa, raskošna borta tkana je zlatno žutom svilom a gusto je protkana pozlaćenim *filéom* (potka). Središnji dio (uža pruga jednostavno

³⁷⁴ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 274 (kat. 432).

³⁷⁵ Thessy Schoenholzer Nichols – Iolanda Silvestri (ur.), *nav. dj.*, 2002., str. 271 – 272, 276 (kat. 435, 436, 437).

ornamentirana motivom izlomljene linije) je flankirana nizom polukružnih očica izvedenima udvojenim pozlaćenim *filéom* [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 81].

PODSTAVA: crveni pamučni damast cvjetnog uzorka (druga polovina XIX. stoljeća)

STANJE: dobro; cjeloviti konzervatorsko - restauratorski zahvat na misnici je provela Dora Kušan Špalj (Zagreb) tijekom 2012. i 2013. godine.

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 81a, 81b, 81c; priložen mikro-snimak ostatka lijevog ruba; ilustracijama uz pojmovnik priloženi mikro-snimci damasta *gros de Tours* i zlatne *filé* potke

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; misnica uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

82. Zadar, samostan sv. Frane

Manipul

DIMENZIJE: 92.5 x 27.5-11 cm

VRSTA TKANINE: damast *broché, fond lamé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, zlatno žute boje, 58 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, zlatno žute boje, 15 prolaza po centimetru
- *Lamé* potka: srebrna *lamella*, 15 prolaza po centimetru
- *Broché* potka: srebrni *frisé* s jezgrom od bijele svile, 15 prolaza po centimetru

Damast *broché, lamé*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu, a dekor u reversu kepera 3/1 S. *Lamella* zastire čitavu površinu damasta. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnom potkom s metalnom ovojnicom utkanom tehnikom *broché*.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: ? x 17 cm

DATACIJA: posljednja četvrtina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: manipul je, nažalost, jedini do danas preostali dio svečanog misnog ornata za izradu kojeg je bila upotrijebljena vrijedna svila iz posljednje četvrtine XVII. stoljeća koja je za raspravu, međutim, posebno važna budući da će se na sjeveru Italije tijekom druge i treće četvrtine XVIII. stoljeća tkati svile s dekorom nadahnutim upravo ovim uzorkom [vidi Kat. 139 - 149] a koje su u brojnim varijacijama i u uistinu velikim količinama sačuvane na liturgijskim predmetima diljem naše obale. Njihove preteče iz XVII. stoljeća – poput ove na manipulu iz samostana sv. Frane – su također prisutne na našim područjima no, razumljivo, do danas je preostao značajno manji broj primjeraka. Ovdje posebno treba izdvojiti pluvijal i misnicu u katedrali u Krku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 152], humeral u katedrali u Krku te humeral iz nekadašnje katedrale u Osoru [Ilustracije uz raspravu, Sl. 153]. Zadarskom primjerku je izuzetno sličan damast *broché lamé* s pluvijala i misnice iz krčke katedrale te je stoga upravo svila u Krku pogodna za predstavljanje izvornog izgleda damasta koji se na manipulu u franjevačkom samostanu u Zadru sačuvao u većem broju manjih, te nažalost i uvelike lošije očuvanih fragmenata. Dakle, podloga »gornjem« dekoru je izvedena u damastu koji je, pak, u cijelosti zastrt pozlaćenom *lamellom* – što treba naglasiti budući da kod nekih slično konstruiranih tkanina *lamé* potka ne prekriva dekor damasta. »Gornji« dekor je u

cijelosti izveden suplementarnom potkom s metalnom ovojnicom utkanom tehnikom *broché* a sastoji se od elegantnih, povijajućih i blago dijagonalno usmjerenih vitica iz kojih izbijaju predimenzionirani, stilizirani cvjetovi. Ornament damasta u podlozi i »gornji« dekor se izrazito skladno i promišljeno nadopunjaju i prožimaju. Humeral iz nekadašnje katedrale u Osoru donosim kao primjer tkanine iste tipologije čijem su dekoru, međutim, dodane i razlistale grančice sa cvjetovima utkane raznobojnim svilenim nitima – jednako raspoređene i blisko osmišljene grančice će biti gotovo neizostavne na spomenutim kasnijim tkaninama koje će oponašati ove dekore. Raskošne svile, tkane sa značajnim udjelom srebrnih i pozlaćenih niti, s dekorom koji se sastoji od ovako elegantnih povijenih vitica nisu rijetke u stručnoj literaturi a nerijetko se nailaze i primjeri sa strogo simetričnim dekorom – takva je svila misnice u bečkom Österreichisches Museum für Angewandte Kunst.³⁷⁶ Inačice s asimetričnim dekorom, koje su umnogome vjerne našim primjercima, su sačuvane na misnici u katedrali u mjestu Caorle kod Venecije te u katedrali u Bellunu. Potonja pripada varijanti s utkanim rascvalim grančicama te je uvelike bliska svili spomenutog humerala u Osoru. Misnica iz gradića Caorle, međutim, uvelike je srodnna primjercima iz Krka i Zadra, a zbog visine tkanine (54 cm) i pomno tkanih rubova se smatra da je nastala u Veneciji. Svakako vrijedi naglasiti da je riječ o jednako konstruiranoj tkanini (damast *broché lamé*) čiji raport mjeri 35 x 17.3 centimetara.³⁷⁷ Misni ornat od naizgled posve jednako dekoriranog damasta *broché lamé* (»Venecija, treća četvrtina XVII. stoljeća«) pripada Scuoli Grande di San Rocco.³⁷⁸ Od istovjetnog damasta *broché lamé* (»Venecija, treća četvrtina XVII. stoljeća«) su skrojeni i dijelovi misnog ornata koji se sačuvao u crkvi sv. Mihovila u mjestu Mirano kod Venecije.³⁷⁹ Damast u podlozi dekoru je kod svih navedenih komparativnih primjeraka izveden u zlatno žutoj ili zagasito žutoj nijansi dok je »gornji« dekor tkan nitima s metalnom ovojnicom. Naposljeku vrijedi spomenuti i ponešto drugačiji no ipak zanimljiv fragment crnog kepera *broché lamé* (»Venecija, posljednja četvrtina XVII. stoljeća«) na misnici u

³⁷⁶ Dora Heinz, *Meisterwerke barocker Textilkunst*, Wien, Österreichisches Museum für Angewandte Kunst, Brüder Rosenbaum, 1972., str. 27 – 28 (kat. 5), tabla 4 (bez pag.) Srođno ornamentiranu i konstruiranu svilu (na misnici u katedrali u Bellunu) vidi i u: Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 351 (kat. 43).

³⁷⁷ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 355 (kat. 48), str. 356 – 357 (kat. 50).

³⁷⁸ Doretta Davanzo Poli, *Il patrimonio tessile della Scuola Grande di San Rocco*, u: *Il patrimonio culturale immateriale. Venezia e il Veneto come patrimonio europeo*, (ur.) Maria Laura Picchio Forlati, Collana Sapere l'Europa, sapere d'Europa, 1, Venezia, Edizioni Ca' Foscari, 2014.b, str. 35 – 50 (42 – 43, Fig. 5).

³⁷⁹ Anna Franceschi, *nav. dj.*, 2006 – 2007., str. 69 – 71 (kat. 7).

Museo Diocesano u Trentu kojim dominira tanka, naglašeno izvijena i vertikalno usmjerena vitica s predimenzioniranim cvjetovima.³⁸⁰

PODSTAVA: crveno pamučno platno

BORTE: široke 3 cm; tkane zagasito žutim svilenim nitima te gusto protkane srebrnim filéom u potki; ornament niza palmeta smještenih u praznine između izvijene vrpce

STANJE: loše; manipul je sastavljen od sedam fragmenata na kojima su prisutna izražena mehanička oštećenja te nestručni popravci šivanjem; potreban je konzervatorsko-restauratorski zahvat

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 82a, 82b, 82c, 82d

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

³⁸⁰ Donata Devoti – Domenica Digilio – Domenica Primerano (ur.), *nav. dj.*, 1999., str. 81.

83. Vela Rava (otok Rava), župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Sedam fragmenata sačuvanih na lopaticama štole čiji je ostatak skrojen od tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 210

DIMENZIJE: lopatice mjere približno 24 x 18 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, oker žute boje, 64 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: lan, više (x) niti blago sukanih u Z smjeru, svijetle prirodne boje, 26 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (četiri): svila, više (x) niti blago sukanih u Z smjeru – dvije u svakom prolazu, 14 prolaza po centimetru, u bojama: zelena, svjetlo zelena, oker žuta, tamna boja lososa

Lyonski damast, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 3), a dekor u reversu kepera 3/1 Z. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен supplementarnim sviljenim nitima potke, utkanima u tehnici *broché*, koje su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S.

RUBOVI: sačuvan desni rub. Širok 0.5 cm. Sastoje se od četiri krupna lanena končića prirodne boje vezana u taftu.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: posljednja četvrtina XVII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija (Toskana ?)

OPIS: za površine lopatica štole sekundarno je upotrijebljeno sedam fragmenata svile nešto inferiornije kvalitete, što se opravdano zaključuje na temelju lanene potke te manje gusto utkanih sviljenih niti osnove i suplementarnih potki. Unatoč tome, ne može se osporiti izvjesna složenost konstrukcije, budući da ima pod-dekor izведен u lyonskom damastu te »gornji«, dominantan dekor u cijelosti izведен nitima suplementarnih potki utkanih tehnikom *broché*. Dekor se ne može sagledati u cijelosti – čak ni eventualno rekonstruirati spajanjem fotografija najvećih fragmenata – a zasad nije poznato postoje li identično ornamentirane tkanine drugdje na našoj obali ili u inozemstvu. No moguće je pretpostaviti da je uzorak u tipološko-kompozicijskom smislu bio blizak dekoru damasta *broché lamé* analiziranog u prethodnoj kataloškoj jedinici: tanke, elegantno povijene zelene razlistale vitice vjerojatno su se na tkanini pružale u blagom dijagonalnom usmjerenuju a u horizontalnom pogledu su se nizale jedna za drugom (izgledno tri puta u visini tkanine između rubova). Iz stabiljike vitice – s

mjestimično naglašeno prikazanim trnjem - izbijaju cvjetovi karanfila i ruže koje svojim oblicima, dimenzijama, rasporedu i načinu pružanja podsjećaju na rascvjetale grančice na damastu *brochée lamé* sačuvanom na humeralu u Osoru [Ilustracije uz raspravu, Sl. 153] a koji vrijedi datirati u posljednju četvrtinu XVII. stoljeća. Svilu s Rave je tipološki moguće dovesti u vezu sa spomenutim primjerkom u Osoru te s damastom manipula u samostanu sv. Frane [Kat. 82] i zbog damastnog pod-dekora koji se lijepo i skladno nadopunjuje i »stapa« s glavnim, gornjim dekorom. Stoga možemo zaključiti da u ovom slučaju imamo daleko manje luksuzan, no ipak ne i nekvalitetan damast nastao ugledanjem na u ovom razdoblju zasigurno tražene skupocjene svile poput onih u samostanu sv. Frane [Kat. 82], Osoru te u Krku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 152]. Prema inozemnoj stručnoj literaturi, blisko konstruirani i ornamentirani primjeri su bijeli damast s raznobojnim *brochée* dekorom u Museo Civico u Trevisu (»Italija, druga polovina XVII. stoljeća«; podloga dekora damasta tkana u osmoveznom satenu, lanena potka, dijagonalno usmjereni dekorativni elementi, dimenzijski rapporta 48 x 16.5 cm)³⁸¹ te nešto ranije datiran bijeli damast s raznobojnim *brochée* dekorom u Zbirci Fortuny u Veneciji (»Italija, druga četvrtina XVII. stoljeća«; podloga dekora damasta tkana u osmoveznom satenu, lanena potka, dimenzijski rapporta 61.5 x 16.5 cm) za kojeg se navodi da je riječ o skromnoj tkanini neznatne visine između rubova (48.5 cm) koji su pak »nemarno« tkani, te koja je izvorno bila namijenjena manje bogatom tržištu i to najčešće upotrebi u liturgiji. Dodaje se da se kao mjesto nastanka ovakvih tkanina najčešće predlaže Toskana.³⁸²

BORTE: široka 3 cm. Tkana svijetlim lanenim i zagasito žutim svilenim nitima. Ornamentirane geometrijskim motivom koji se sastoji od dvije vrste rombova u naizmjeničnom nizu (jedan je širi, s uzorkom šahovnice, a drugi je uzak, s punim manjim rombom u središtu) dok su između njih četiri točke. Uske površine uz rubove su tkane u tehnici *cannelé* [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 126 i 204].

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 10,
S-T-17/18-067a

FOTOGRAFIJE: Sl. 83a, 83b; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: BANIĆ, 2008., str. 416

³⁸¹ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1994., str. 48 – 49 (kat. 45).

³⁸² Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 2008., str. 309 (kat. 268).

84. Zaton, župa Rodenja Blažene Djevice Marije

Pluvijal; za ispunu rubne površine i kapuljače pluvijala je upotrijebljena tkanina analizirana u kataloškoj jedinici br. 230

DIMENZIJE: 290 x 138.5 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, crvene boje, 100 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti blago sukane u *S* smjeru, crvene boje, 29 prolaza po centimetru
- *Broché* potka: zlatni *filé riant* s jézgrom od zlatno žute svile, 14 prolaza po centimetru

Lyonski damast, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3) a dekor damasta u keperu 1/4 S. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnom potkom utkanom tehnikom *broché*, koja je na aversu tkanine fiksirana nitima osnove u konstrukciji kepera 1/4 Z.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Desni je širok 0.9 a lijevi 1 cm. Završavaju s dva krupnija svilena končića predena raznobojnim nitima, vezanima u taftu. Tkani u petoveznom satenu zelenom svilenom osnovom, no samo je na desnom rubu prisutna i tanka pruga tkana žutom svilenom osnovom.

VISINA TKANINE: 54 cm

DIMENZIJE RAPORTA: 65.5 x 17 cm

DATACIJA: kasno XVII. stoljeće

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: za dobro očuvani pluvijal za čiju je najveću (polukružnu) površinu upotrijebljena skupocjeni lyonski damast *broché à liage répris* iz kasnog XVII. stoljeća mogu prepostaviti da nije izvorno pripadao župnoj crkvi u Zatonu, u čijoj sakristiji je pronađen, nego katedrali sv. Stošije. Na takav zaključak ne upućuje samo vrijednost i stanje očuvanosti pluvijala nego i činjenica da su u istoj sakristiji pronađeni i drugi dijelovi ruha za koje se može opravdano tvrditi da su nekoć pripadali zadarskoj prvostolnici. Podsjetimo na dalmatiku i manipul iz Zatona [vidi Kat. 43] koji su dovedeni u vezu s misnicom i velumom za kalež u Zadru [vidi Kat. 44] te na štolu zatečenu u Zatonu a čiji se »pripadajući« pluvijal do danas sačuvao među ruhom iz zadarske katedrale [vidi Kat. 96]. Prema tome, slučaj ovog pluvijala još je jedna potvrda da lokacija pronalaska povijesnog liturgijskog ruha nipošto ne mora nužno podrazumijevati i mjesto za koje je izvorno nabavljen. Njegov raskošni damast, s impozantnim *bizarre* dekorom velikog raporta, se u tipološkom pogledu može donekle

uspoređivati sa damastom *broché lamé* iz samostana sv. Frane [Kat. 82], budući da i ovdje – na damastnoj podlozi – imamo vertikalno usmjerene, naglašeno izvijene tanke vitice (ovdje više nalikuju granama) koje u pravilnim razmacima prekidaju glomazni, fantastični plodovi koji naizmjenično mijenjaju usmjerjenje. »Gornji« dekor je u cijelosti tkan supplementarnim nitima potke sa pozlaćenom ovojnicom, zbog čega je cijena ove tkanine izvorno nesumnjivo bila prilično visoka. Na visinu cijene je morala utjecati i gusto utkana svilena osnova i temeljna potka koje su – sudeći po izgledu rubova – bojane grimizom. Konstrukcija i boja rubova te visina tkanine (54 cm) ujedno ukazuju na Veneciju kao mjesto tkanja ove i srodnih tkanina [vidi i Kat. 85 i 86]. Venecijansko podrijetlo potvrđuje i slučaj identično konstruirane i gotovo posve jednako ornamentirane svile (lyonski damast *broché à liage répris*, gdje je lyonski damast tkan kombinacijom aversa petoveznog satena i kepera 4/1 Z) u Zbirci Abegg u Riggisbergu (»Venecija, kasno XVII. stoljeće«) koja je posebno zanimljiva zbog sačuvanog natpisa istkanog uz sam rub tkanine (odnosno na sačuvanom završetku bale): *EAD.PIETRO.MARTINOI/MERCANTE.IN.VENTIA.*³⁸³ Natpis se, dakle, odnosi na Mlečanina Pietra Martinoia, trgovca svilnim tkaninama, koji bi pak mogao biti otac tkalca Bortola Martinolija di Pietra čije je ime (*Fabbrica di panni di Seda di Bortolo Martinoli di Pietro di Venezia*) sačuvano na rubu fragmenta baršuna (nastalom između 1785. i 1790. godine) koji se čuva u Museo Correr.³⁸⁴ Mletačke je proizvodnje i blisko dekoriran lyonski damast *broché à liage répris* »svježeg i elegantnog uzorka« (grimizni damast je tkan kombinacijom aversa petoveznog satena i kepera) od kojeg je skrojena misnica u Padovi (gradska četvrt Torre), a čiji su rubovi također tkani u petoveznom satenu svilenom osnovom zelene boje.³⁸⁵ Treba upozoriti i na misnicu u Santa Maria Gloriosa dei Frari u Veneciji skrojenu od zlatno žutog petoveznog satena *broché lamé* iste dekorativne tipologije datiranom u drugu polovinu XVII. stoljeća a za koji se također razmatra Venecija kao mjesto nastanka.³⁸⁶ Ističem da je srodnina svila (lyonski damast *broché à liage répris*) upotrijebljena za izradu misnog ornata - koji se sastoji od misnice, štole i manipula – sačuvanog u župnoj crkvi sv. Mihovila u Kostanjama u Poljicima kod Omiša [Ilustracije uz raspravu, Sl. 154]. To je ujedno jedini primjerak tkanine ove tipologije koji je na našim područjima dosad evidentiran izvan granica Zadarske nadbiskupije. Nažalost, sačuvao se u vidno lošijem stanju, budući da je grimizna boja damasta izrazito izblijedila.

³⁸³ Hans Christoph Ackermann, *nav. dj.*, 2000., str. 58 – 60 (kat. 13).

³⁸⁴ Doretta Davanzo Poli (ur.), *nav. dj.*, 1988.b, str. 206 (kat. 117).

³⁸⁵ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 434 – 435 (kat. 118).

³⁸⁶ Doretta Davanzo Poli – Nicola Mario Riccadona, *nav. dj.*, 2014.a, str. 70 – 71.

BORTE: umjesto tkanih borti, upotrijebljene su dvije vrste metalnih čipki. Rubna je široka 2 cm, a u ulozi razdjelnih traka je udvojena palmetna čipka široka 3.5 cm. Izvedene zlatnim *filé* i *frisé* nitima te zlatnom *lamellom* [vidi III. Dodatak katalogu, Kat. 84]. Uz gornji rub kapuljače prišivena tri lijepa primjerka dugmadi od drva, u cijelosti optočena širokom zlatnom *lamellom* i zlatnim nitima [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 84].

PODSTAVA: više fragmenata monokromnih svilenih tkanina različitih boja. Prevladava svileni taft blijedo smeđe boje.

STANJE: dobro; u gornjem predjelu pluvijala – lijevo i desno od kapuljače – su dvije manje rupe

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Rođenja Marijina

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, pluvijal u ladici br. 22, kapuljača pluvijala u kutiji br. 21, P-T-18-212

FOTOGRAFIJE: Sl. 84; priložen mikro-snimak desnog ruba; ilustracijama uz pojmovnik priloženi mikro-snimci aversa i reversa lyonskog damasta

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; pluvijal uvršten u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

85. Zadar, župa sv. Stošije

Osam fragmenata, sekundarno upotrijebljenih za krojenje rukavā dalmatika analiziranih u kataloškoj jedinici br. 228

DIMENZIJE: najveći fragmenti mjere približno 30 x 20 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 100 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – dvije u svakom prolazu, crvene boje, 27 prolaza po centimetru
- *Broché* potka: zlatni *filé riant* s jézgrom od zlatno žute svile, 16 prolaza po centimetru

Lyonski damast, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) a dekor u reversu kepera 4/1 Z. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnom potkom utkanom tehnikom *broché*, koja je na aversu tkanine fiksirana nitima osnove u konstrukciji kepera 1/5 S (*à liage répris*).

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: kasno XVII. stoljeće

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: od vrijedne svile, koja je konstrukcijski i dekorativno izrazito bliska damastu analiziranom u prethodnoj kataloškoj jedinici, do danas se nažalost sačuvalo osam fragmenata sekundarno upotrijebljenih za krojenje (popravak) rukavā dviju dalmatika: na jednoj je sačuvano šest a na drugoj dva fragmenta. Ova je svila odabrana za popravak zbog zlatnog dekora na grimiznog podlozi, po čemu nalikuje mlađoj tkanini upotrijebljenoj za krojenje ostatka dalmatikā [vidi Kat. 228]. Dakle, i ovdje je podloga glavnom dekoru tkana u grimiznom lyonskom damastu, dok je glavni ili »gornji« dekor – koji se sastoji od vertikalno usmjerenih izvijenih grana s fantastičnim plodovima velikih dimenzija – u cijelosti izведен nitima s pozlaćenom ovojnicom utkanima tehnikom *broché*. Kao kvalitetne komparativne primjerke izdvajam grimizni damast *broché à liage répris* veluma za kalež u Ospedale dei Derelitti (l'Ospedaletto) u Veneciji, datiran u drugu polovinu XVII. stoljeća³⁸⁷ te grimizni damast *broché à liage répris* u Museo Civico u Trevisu, od kojeg je izrađena haljina za

³⁸⁷ Doretta Davanzo Poli (ur.), *Tessuti merletti ricami degli antichi ospedali veneziani*, Vicenza, Ente fiera di Vicenza, 1997.b, str. 26.

drvenu venecijansku lutku (visine 44 cm): visina tkanine iznosi 53 centimetra, širina raporta iznosi 16.5 centimetara a rubovi su tkani u petoveznom satenu, zelenom svilenom osnovom. Katalogiziran je kao venecijanska svila iz treće četvrtine XVII. stoljeća.³⁸⁸

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 12, D-T-18/02-118a, D-T-18/02-118b

FOTOGRAFIJE: Sl. 85a, 85b, 85c, 85d; ilustracijama uz pojmovnik priložen mikro-snimak *filé rianta*

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

³⁸⁸ Doretta Davanzo Poli, nav. dj., 1994., str. 129 – 130 (kat. 208), str. 270 (tabla u boji XXXIV).

86. Novigrad, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole, manipula i veluma za kalež

DIMENZIJE: 106-98.5 x 63 cm, 234 x 24.5-11.5 cm, 98.5 x 25-11.5 cm, 55.5 x 52 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, ljubičaste boje, 100 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, ljubičaste boje, 32 prolaza po centimetru
- *Broché* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – četiri u svakom prolazu, bijele boje, 15 prolaza po centimetru

Lyonski damast, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3), a dekor u reversu 4/1 Z. »Gornji« dekor u cijelosti izведен suplementarnom svilenom potkom utkanom u tehnici *broché*, koja je na aversu tkanine fiksirana jednom četvrtinom niti osnove u keperu 1/4 S.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Desni je širok 1.1 a lijevi 1.2 cm. Tkani u petoveznom satenu svilenom zelenom osnovom. Završavaju s dva lanena končića prirodne boje, vezana u taftu (temeljnom, ljubičastom svilenom potkom).

VISINA TKANINE: približno 52 cm

DIMENZIJE RAPORTA: 89.5 x 17 cm

DATACIJA: kasno XVII. stoljeće

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: lyonski damast *broché à liage répris* je konstrukcijski i dekorativno blizak damastima analiziranim u prethodne dvije kataloške jedinice, međutim u ovom slučaju nisu upotrijebljene skupocjene niti s pozlaćenom ovojnicom a niti osnove i temeljne potke nisu bojane grimizom. Iako ovaj primjerak, prema tome, nije luksuzan u tolikoj mjeri kao spomenuta dva iz Zatona i Zadra, ipak je riječ o svili visoke kvalitete na što upućuje složenost konstrukcije, gustoća tkanja, visina raporta te rubovi tkani svilenom zelenom osnovom – što je potvrda mletačkog podrijetla. Na podlozi od ljubičastog lyonskog damasta izvedena su dva masivna fantastična motiva koji podsjećaju na robove obilja, a koji se nižu svaki u svojem redu, no u različitom usmjerenuju. Dakle, u ovom slučaju nema neprekinute vitice s glomaznim plodovima no zbog visine raporta i izduženosti motiva se stvara dojam naglašenog vertikalnog pružanja dekorativnih elemenata. Svakako je lijep i dragocjen primjerak svile iz ranog *bizarre* razdoblja koja je izvorno zacijelo bila namijenjena svjetovnoj garderobi.

BORTE: razdjelna je široka 4, a rubna 1.8 cm. Tkane su svilenim nitima žute i bijele boje. Svilena potka zlatno žute boje u *liseré* efektu proizvodi uzorak koji se sastoji od dvije isprepletene vrpce geometrijskog uzorka [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 86]. Komad identično konstruirane i ornamentirane borte pripada Zbirci Gandini u Modeni (»Italija, XVIII. stoljeće«).³⁸⁹

PODSTAVA: laneno platno svijetle prirodne boje

STANJE: zadovoljavajuće; vidljive su veće površine s kojih je suplementarna bijela potka posve nestala, što je posebno izraženo u gornjem predjelu prednje strane misnice

MJESTO NALAZA: depo Zavičajnog muzeja Novigrad, gdje je misni ornat bio privremeno pohranjen zajedno s ostalim povijesnim liturgijskim ruhom za koje se pretpostavlja da potječe iz župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Novigradu

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 5, M-T-18/01-008a; štola i manipul u kutiji br. 9, S-T-18/01-008b, Man-T-18/01-008c; velum u kutiji br. 20, V-T-18/01-008d

FOTOGRAFIJE: Sl. 86; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; misnica uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

³⁸⁹ Thessy Schoenholzer Nichols – Iolanda Silvestri (ur.), *nav. dj.*, 2002., str. 329, 343 (kat. 630).

III. XVIII. STOLJEĆE

87. Veli Rat (Dugi otok), župa sv. Ante Padovanskog

Velum za kalež

DIMENZIJE: 49.5 x 50 cm

VRSTA TKANINE: dvobojni lyonski damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, zelene boje, 95 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru –tri u svakom prolazu, bijele boje, 24 prolaza po centimetru

Dvobojni lyonski damast. Podloga dekoru je tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2), a dekor u reversu kepera 4/1 S. Budući da je potka drugačije boje od osnove, dekor se osim drugačijom konstrukcijom ističe i bojom različitom od boje podloge (dvobojni damast).

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: između 1700. i 1710. godine

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: za avers veluma za kalež je upotrijebljen komad neobične svile iz prvog desetljeća XVIII. stoljeća, čiji dekor istovremeno pokazuje izrazite orijentalne utjecaje i odjeke dekorā suvremenih *bizarre* tkanina, ali unatoč tome odiše i određenim konzervativizmom budući da je riječ o strogo simetričnom dekoru – što je posve netipično za tkanine iz *bizarre* razdoblja. U središtu sačuvanog segmenta je lijepo prikazana, simetrična fontana s više razina, s kvadrilobno oblikovanim bazenom u kojeg se ulijeva voda iz brojnih vodoskoka. Fontanu okružuje niz različito ornamentiranih, izlomljenih i povijenih pojaseva koji podsjećaju na balustrade i vrtne staze. Dekor u cjelini, zapravo, asocira na stilizirani prikaz raskošnog vrta ili perivoja, a tom dojmu svakako doprinosi i više velikih vrtnih vaza ispunjenih cvijećem. Dominantan motiv vidljiv s lijeve i desne strane je tipično *bizarni*, ekscentrični skup različitih elemenata koje je zapravo nemoguće identificirati: donji dio je osmišljen poput velikog stiliziranog pupoljka na »nozi« od balustrade [usp. slične pupoljke na Kat. 94] na koji se nastavlja masivan motiv koji podsjeća na krov kineske pagode. Utjecaji dekorā s orijentalnih tkanina i drugih predmeta svakako se prepoznaju, a kao potvrda tome se mogu izdvojiti zidne tapete *chinoiserie* uzorka nastale u Engleskoj oko 1720. godine a čijim simetričnim dekorom

dominira središnja pagoda okružena nizom ograda, stabala i biljaka.³⁹⁰ Damast iz Velog Rata nažalost nije sačuvan u površini dovoljno velikoj da dokumentira raport u punoj visini, no može se pretpostaviti da je bio upečatljivih dimenzija. Takođe zaključku ide u prilog raskošni dekor *brocatellea* s početka XVIII. stoljeća, kakvi su do danas sačuvani u povećem broju primjeraka, a jedan je upotrijebljen i za izradu zastora (za ukrašavanje crkvenog prostora ?) u župnoj crkvi sv. Antuna Opata u Velom Lošinju. I na ovom strogo simetričnom uzorku se prepoznaju orijentalni utjecaji, a za raspravu o primjerku iz Velog Rata je važan zbog gotovo posve jednakom prikazane fontane [Ilustracije uz raspravu, Sl. 155]. Identični *brocatellei* pripadaju župnoj crkvi u Vodnjanu (primjerak sačuvan unutar sarkofaga s relikvijom sv. Barbara), Zbirci Keir u Londonu (»Italija, rano XVIII. stoljeće«),³⁹¹ Victoria and Albert Museumu u Londonu (»Vjerojatno Italija, oko 1710.«),³⁹² Kunstgewerbemuseumu u Kölnu (»Italija, oko 1700. – 1710.«)³⁹³ te Museo di Palazzo Mocenigo u Veneciji.³⁹⁴ Budući da su navedeni *brocatellei* bili namijenjeni opremanju interijera (zastiranju zidova i tapeciranju namještaja), i našem damastu možemo pretpostaviti istu izvornu namjenu – a na što upućuje i strogo simetričan dekor. Prema tome, riječ je o svakako rijetkom primjerku kvalitetno tkane i lijepo dekorirane *bizarre* svile koja nije osmišljena za izradu odjevnih predmeta. Kao kvalitetne primjerke za usporedbu vrijedi navesti damast *gros de Tours broché* s motivom perivoja s fontanama (»Venecija, oko 1700.«) u Zbirci Abegg u Riggisbergu³⁹⁵ te lijepi zeleni klasični damast na misnici iz katedrale u gradiću Lipari na istoimenom sicilijanskom otoku (»Južna Italija – Sicilija?, 1710. – 1715.«) dekora visokog raporta (90 x 26.3 cm) s motivima balustrade, sjenice (pagode) i velikih vrtnih vaza s cvijećem.³⁹⁶

BORTE: nema

PODSTAVA: fino tkani laneni taft boje bjelokosti

³⁹⁰ Dora Heinz – Yvonne Brunhammer – Odile Nouvel, *nav. dj.*, 1991., str. 60. Ovdje su zidne tapete datirane na početak XVII. stoljeća (*inizio XVII sec.*) no treba uzeti u obzir da je možda riječ o tiskarskoj grešci. U *online* katalogu Victoria and Albert Museuma (inv. oznaka E.677-1921) su ispravno datirane.

³⁹¹ Monique King – Donald King, *nav. dj.*, 1990., str. 214 (kat. 163).

³⁹² Peter Thornton, *nav. dj.*, 1965., str. 192 (kat. 109A).

³⁹³ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 370 (kat. 687).

³⁹⁴ Nije objavljen. Fotografiju *brocatellea* i kratku katalošku jedinicu (Scheda 284792, inv. oznaka Cl. XXIII n. 0659) moguće je vidjeti u *online* katalogu Museo di Palazzo Mocenigo (vidi Izvori i neobjavljena djela, WEB izvori).

³⁹⁵ Alain Gruber, *Grotesken. Ein Ornamentstil in Textilien des 16. – 19. Jahrhunderts / Grotesques. Un style ornamental dans les arts textiles du XVIe - XIXe siècle*, Abegg-Stiftung, Bern, Riggisberg, 1985., str. 64 – 65.

³⁹⁶ Caterina Ciolino (ur.), *nav. dj.*, 2002., str. 120, 150 (kat. 84).

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Ante Padovanskog

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 20,
V-T-18/01-094

FOTOGRAFIJE: Sl. 87; mikro-snimci aversa damasta priloženi ilustracijama uz pojmovnik

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

88. Pag, župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Velum za kalež

DIMENZIJE: 42 x 44 cm

VRSTA TKANINE: damast *gros de Tours, broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, svijetle *beige* boje, 120 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu (kad se tka *gros de Tours* – šest u svakom prolazu), svijetle *beige* boje, 30 prolaza po centimetru (kad se tka *gros de Tours* – 15 prolaza po centimetru)
- *Broché* potke (sedam):
 - svilene: dvije niti sukane u S smjeru – četiri u svakom prolazu, 15 prolaza po centimetru, u bojama: jarko ljubičasta, svjetlo ljubičasta – lila, bijela, boje bjelokosti, blijeda oker
 - svileni *frisé*, svijetle *beige* boje, 17 prolaza po centimetru
 - metalna: srebrni *filé riant* s jezgrom od zagasito žute svile – dva u svakom prolazu, 15 prolaza po centimetru

Damast *gros de Tours, broché*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu omoveznog satena (preskok 3) a dekor u taftu gros de Tours. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim potkama utkanim tehnikom *broché*.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: ? x 17 cm

DATACIJA: između 1700. i 1705. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?) ili Francuska

OPIS: damast *gros de Tours broché* na aversu veluma za kalež lijep je, no nažalost fragmentarno očuvan primjerak svile čija konstrukcija i dekor pokazuju sve odlike karakteristične za tekstilne uzorke zrele, »apstraktne« faze *bizarre* razdoblja. Pomno osmišljen pod-dekor, izведен u konstrukciji damasta, nadopunjuje se s »gornjim« dekorom koji je u cijelosti istkan suplementarnim nitima potki. Oba uzorka sačinjavaju fantastični elementi, poput neobičnih kruškolikih plodova, nazubljenih pruga i stiliziranih vegetabilnih motiva s naglašenim zašiljenim izdancima. Mjestimično su umetnuti naturalistički oblikovani dvobojni cvjetovi izvedeni svilenim nitima. Za vizualno najupečatljivije dijelove dekora upotrijebljen je srebrni *filé riant* s jezgrom od zagasito žute svile koji je pak utkan na način da se točkama »zarajanja i izranjanja« stvaraju različito ornamentirane površine. Tako kruškoliki plodovi imaju uzorak pravilne mreže rombova, a površina izduženih nazubljenih pruga je razvedena nizom ukošenih paralelnih linija (Sl. 88b). Takvom stvaranju dekora je pribjegnuto i u slučaju damasta *gros de Tours broché* (»Italija, 1700-1705.«) u gradiću Mesagne u Apuliji³⁹⁷ upečatljivo dinamičnog uzorka visokog raporta što je odlika svih dekora skupocjenih svila iz ovog razdoblja, te se stoga isto može pretpostaviti i za (izvorne) dimenzije dekora primjerka s Paga. Konstrukcijski i dekorativno bliske tkanine s kojima se može pobliže uspoređivati su crveni (»venecijanski«) damast *broché* na misnici sačuvanoj u mjestu Ardenno (Lombardija),³⁹⁸ plavi damast *broché* misnice u mjestu Grosio (Lombardija),³⁹⁹ crveni damast *gros de Tours liseré broché* (»Venecija, početak XVIII. stoljeća«) misnice u Pistoji,⁴⁰⁰ svijetlo plavi damast *gros de Tours broché* (»Venecija, 1710-1715.«) misnog ornata u Sieni,⁴⁰¹ crveni damast *broché* (»Francuska?, prvo desetljeće XVIII. stoljeća«) u Zbirci Fortuny u Veneciji,⁴⁰² crveni damast *broché* (»Francuska, moguće Lyon, oko 1705.«) u Zbirci Abegg u Riggisbergu⁴⁰³ te crveni damast *broché* (»Italija ili Francuska, 1690 - 1710«) u londonskoj Zbirci Keir.⁴⁰⁴ Budući da ne raspolažemo podacima o visini

³⁹⁷ Susan Miller, *Disegni bizarres per tessuti di seta. 1680 – 1710*, u: *Seta. Potere e glamour. Tessuti e abiti dal Rinascimento al XX secolo*, (ur.) Roberta Orsi Landini, Milano, Silvana Editoriale Spa, 2006., str. 83 – 109 (105).

³⁹⁸ Ettore Roncoroni, *La seta nell'arte*, Como, 1980., str. 236.

³⁹⁹ Isti, *nav. dj.*, 1980., str. 257.

⁴⁰⁰ Paolo Peri, *nav. dj.*, 1992., str. 85 (kat. 7).

⁴⁰¹ AA.VV., *Paramenti e arredi sacri nelle contrade di Siena*, Firenze, La casa Usher, 1986., str. 123, 167 – 168 (kat. 50).

⁴⁰² Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 2008., str. 365 (kat. 319).

⁴⁰³ Hans Christoph Ackermann, *nav. dj.*, 2000., str. 166 – 167 (kat. 82).

⁴⁰⁴ Monique King – Donald King, *nav. dj.*, 1990., str. 235 – 236 (kat. 180).

tkanine i izgledu rubova nije moguće postaviti konkretnije prijedloge o mjestu nastanka paškog damasta koji je – unatoč manjim dimenzijama i nešto lošijem stanju očuvanosti – vrijedan predstavnik *bizarre* svila s početka XVIII. stoljeća u čijim se fantastičnim dekorima zrcale utjecaji japanskih, kineskih i indijskih ornamenata.

BORTE: nema

PODSTAVA: fino tkano laneno platno izblijedjele ružičaste boje; oštećeno

STANJE: zadovoljavajuće; na nekoliko mjesta su mehanička oštećenja (manje razderotine) nestručno zatvarana šivanjem bijelim koncem; na povećem dijelu površine prisutne mrlje različitih boja, nepoznatog podrijetla

MJESTO NALAZA: sakristija zborne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 37,
V-T-18/01-174

FOTOGRAFIJE: Sl. 88a, 88b

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

89. Dragove (Dugi otok), župa sv. Leonarda

Šesnaest fragmenata sačuvanih na misnici analiziranoj u kataloškoj jedinici br. 277

DIMENZIJE: dimenzijske najvećeg fragmenta približno 37.5 x 24 cm, a najmanjeg 7.5 x 2.5 cm

VRSTA TKANINE: taft *lancé broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, boje bjelokosti, 78 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – četiri u svakom prolazu, boje bjelokosti, 20 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, zelene boje, 19 prolaza po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu boju): ljubičasta, ružičasta, boje bjelokosti
- *Broché* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, boje bjelokosti, 19 prolaza po centimetru

Taft *lancé broché*. Podloga dekoru tkana u taftu boje bjelokosti, a tvore je temeljna osnova i temeljna potka. Dekor je u cijelosti izведен suplementarnim nitima potke. Prva *lancé* potka proizvodi zelene dijelove dekora. Druga *lancé* potka tka latice cvjetova, dok su *broché* potkom tkani samo tučci (središta) cvjetova. Dok su *lancé* potke na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S, niti *broché* potke nisu vezane.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Lijevi je širok 1.2 a desni 1.3 cm. Završavaju s dva lanena končića prirodne nijanse, vezana u taftu svim svilenim potkama. Unutrašnji dio rubova tkan u taftu, svilnom osnovom u zelenoj i bijelo ružičastoj boji, na tri zelene i dvije uske bijedoružičaste pruge.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: ? x 17 cm

DATACIJA: između 1700. i 1705. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?) ili Francuska

OPIS: šesnaest fragmenata svile *bizarre* dekorativne tipologije sekundarno je upotrijebljeno za krojenje (ili popravak) misnice pretežno izrađene od tkanine iz druge polovine XVIII.

stoljeća [Kat. 277, vidi Sl. 277a i 277b]. Taft *lancé broché* izvorno namijenjen svjetovnoj odjeći je složeno konstruiran te lijepo dekoriran gusto osmišljenim uzorkom kojeg odlikuje dinamičnost kompozicije i množina detalja. Dominantni motivi su veliki, rascvali cvjetovi koje na najvećem sačuvanom fragmentu (Sl. 89) vidimo u tri različite varijante: dva bijele boje te jedan s laticama zagasito ružičaste boje. Zaključuje se da se svaki cvijet umnažao u vlastitom horizontalnom redu, a visina raporta je izvorno zasigurno bila poveća. Cvjetovi su okruženi gustom zelenom viticom u kojoj se stilizirano lišće i manji ljubičasti cvjetovi isprepliću s tipično *bizarним* elementima (*rocaille*, neobični detalji u obliku sročikog mjehura i sl.). Slično oblikovani i pokrenuti elementi se vide na manjem fragmentu venecijanske tkanine (s bijelim dekorom) koja se u tamošnjem Archivio di Stato sačuvala uz dokument datiran u 1703. godinu.⁴⁰⁵ Karakteristično izvijene i zašiljene latice – poput onih ružičastog cvijeta na primjerku iz Dragova – imaju i cvjetovi na damastu *lancé broché* (»Francuska ?, oko 1705-1715«) u Kunstgewerbemuseumu u Kölnu.⁴⁰⁶ Svakako vrijedi ukazati na fragment tafta *liseré lancé broché* (»Francuska, kraj XVII – početak XVIII. stoljeća«) u modenskoj Zbirici Gandini, koji se s taftom iz Dragova može pobliže uspoređivati u konstrukcijskom i dekorativnom smislu: i ovaj uzorak se sastoji od naglašeno povijenih, vertikalno usmjerenih vitica iz kojih izbija sitnije i veće rascvalo cvijeće. *Lancé* potka tafta u Modeni je također na aversu tkanine fiksirana nitima osnove u keperu 1/3 S no sačuvani rub se donekle razlikuje od rubova primjerka iz Dragova: širok je 0.9 centimetara a tkan je na pruge u bijeloj i žutoj boji te u svijetloj boji lješnjaka.⁴⁰⁷

STANJE: osrednje; na pojedinim mjestima nedostaju niti *broché* potke i druge *lancé* potke; prisutne su i smeđe mrlje nepoznatog podrijetla

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 3, M-T-18-089

FOTOGRAFIJE: Sl. 89; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁴⁰⁵ Michela Dal Borgo, *Fonti e documenti dell'Archivio di Stato di Venezia per la storia della produzione serica nei territori della Serenissima*, u: *Tessuti nel Veneto. Venezia e la Terraferma*, (ur.) Giuliana Ericani – Paola Frattaroli, Verona, Banca Popolare di Verona, 1993., str. 87 – 115 (90).

⁴⁰⁶ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 295 (kat. 484).

⁴⁰⁷ Donata Devoti – Marta Cuoghi Costantini, *nav. dj.*, 1993., str. 184 (kat. 264).

90. Zadar, samostan sv. Frane

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole, veluma za kalež i burse

DIMENZIJE: 120.5-111 x 78-70 cm, 232.5 x 25.5-11.5 cm, 58.5 x 53.5 cm, 26.5 x 26.5 cm

VRSTA TKANINE: damast *broché lamé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, zlatno žute boje, 70 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, četiri niti sukane u Z smjeru, zlatno žute boje, 17 prolaza po centimetru.
- *Broché* potke (dvije):
 - srebrni *filé riant* s jezgrom od bijele svile, dvije u svakom prolazu, 17 prolaza po centimetru
 - zlatni *frisé* s jezgrom od žute svile, dvije u svakom prolazu, 17 prolaza po centimetru
- *Lamé* potka: srebrna pozlaćena *lamella*, 17 prolaza po centimetru

Damast *broché lamé*. Podloga dekora damasta tkana u aversu kepera 4/1 Z a dekor je tkan u reversu kepera 4/1 S (klasični damast). Podloga dekora je gusto zastrta srebrnom pozlaćenom *lamellom*. »Glavni« dekor je u cijelosti izведен potkama utkanima tehnikom *broché*.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Desni je širok 1.1 a lijevi 1 cm. Završavaju s dva krupnija končića; vanjski je preden raznobojnim sviljenim nitima a unutrašnji je laneni. Najveći dio rubova je tkan u keperu 3/1 S na četiri ružičaste i četiri zelene pruge.

VISINA TKANINE: približno 53 cm

DIMENZIJE RAPORTA: 65 x 17.5 cm

DATACIJA: između 1710. i 1720. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija ?

OPIS: za izradu misnog ornata je upotrijebljen skupocjeni *bizarre* damast *broché lamé* iz drugog desetljeća XVIII. stoljeća. Treba istaknuti da je misnica od istovjetne svile – no nažalost u lošijem stanju očuvanosti – evidentirana u sakristiji župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Malom Lošinju [Ilustracije uz raspravu, Sl. 156]. Zadarski primjerak se može najbolje sagledati na velumu za kalež (Sl. 90): iako ne dokumentira čitavu visinu raporta zorno prikazuje punu visinu tkanine odnosno pružanje elemenata uzorka u horizontalnom usmjerenju. Dakle, pod-dekor je tkan u klasičnom damastu dok je »gornji« dekor u cijelosti izведен *broché* potkama srebrne i pozlaćene ovojnica. Čitava površina damasta je gusto zastrta zlatnom *lamellom*. Dekor damasta i »gornji« dekor se skladno

nadopunjaju: dok se »gornji« dekor sastoji od izrazito elegantnih, dijagonalno usmjerenih vitica na vrhu kojih je jedan predimenzionirani rascvali cvijet s naglašenim tučkom u središtu, finim dekorom damasta kao da se »iscrtavaju« konture i sjene glavnih, dominantnih motiva. Uočava se da su *broché* potke utkane na način da se točkama »zaranjanja i izranjanja« stvaraju različito ornamentirane površine: tako primjerice gotovo svaka od cvjetnih latica ima drugačiji uzorak (sačasti, mrežasti ili prugasti), što je nedvojbeno moralo doprinijeti zahtjevnosti i duljem trajanju »projektiranja« tkalačkog stana i tkanja te u konačnici visokoj cijeni tkanine. Venecijansko podrijetlo svile pretpostavljam na temelju visine tkanine, izgleda rubova, određenih podudarnosti s dekorom svile koja se u kataloškoj jedinici br. 96 argumentirano predstavlja kao mletački proizvod te napisljetu trima sličnim svilama sačuvanim na liturgijskom ruhu u okolini Venecije. Izrazito blisko konstruiran te razmjerno slično dekoriran damast *broché lamé* (i ovaj je damast izveden »obrtanjem« kepera 4/1) zlatno žute podloge i dekora u cijelosti izведенog nitima s metalnim ovojnicama sačuvan je na misnici u crkvi San Benedetto u Padovi. Iako mu je dekor – za razliku od zadarskog – strogo simetričan, sastoji se od elegantnih povijenih vitica koje završavaju masivnim cvijetom a oblicima i tehnikom izvedbe (sačasto, mrežasto ili prugasto ornamentirane površine) umnogome nalikuju na one na našem primjerku.⁴⁰⁸ Zbog sličnih odlika konstrukcije i dekora treba istaknuti i crveni keper *broché lamé* misnice u katedrali u gradiću Adria (Rovigo, Veneto) za koji se – između ostalog i na temelju rubova tkanih zelenom svilenom osnovom – pretpostavlja venecijansko podrijetlo a datira se u prvu četvrtinu XVII. stoljeća.⁴⁰⁹ Napisljetu izdvajam zagasito žuti damast *broché lamé* na misnici u crkvi Santa Bona Nuova u Trevisu, s asimetričnim dekorom čija visina raporta mjeri 70 centimetara i s rubovima širine 1.7 centimetara (izvedeni u keperu, bijelom i plavom svilenom osnovom). Zbog pomno tkanih rubova se pomišlja da je riječ o svili tkanoj u Veneciji, a datirana je između 1720. i 1730. godine.⁴¹⁰ Budući da dekor primjeraka iz Zadra i Malog Lošinja nije strogo simetričan (*dessin à pointe*) što je najznačajnija odlika svila namijenjenih izradi liturgijskog ruha (*ornement d'église*) smatram da su se izvorno prvenstveno imali koristiti u svrhu krojenja aristokratskih odjevnih predmeta.

PODSTAVA: zlatno žuti svileni taft

BORTE: razdjelna je široka 2, a rubna 0.8 cm. Lijepo i bogato tkane žutim svilnim nitima te s velikim udjelom srebrne *filé* potke. Ornament se sastoji od niza rombova povezanih malim

⁴⁰⁸ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 377 – 378 (kat. 72).

⁴⁰⁹ Iste, *nav. dj.*, 1993., str. 381 – 382 (kat. 76).

⁴¹⁰ Iste, *nav. dj.*, 1993., str. 437 – 438 (kat. 120).

ovalom. Uz unutrašnje rubove je motiv uske valovite vrpce [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 90]. Velum za kalež je obrubljen uskom, no lijepo izvedenom čipkom od niti s pozlaćenom ovojnicom [vidi III. Dodatak katalogu, Kat. 90].

STANJE: dobro

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 90; priložen mikro-snimak lijevog ruba; ilustracijama uz pojmovnik priloženi mikro-snimci *filé rianta* i *lamé* podloge; katalogu borti priložena fotografija detalja borte na misnici; katalogu metalnih čipki priložena fotografija detalja čipke kojom je obrubljen velum za kalež

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; misnica uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

91. Kraj (otok Pašman), franjevački samostan sv. Duje

Misnica i bursa

DIMENZIJE: 126-114 x 76.5-67 cm, 25.8 x 25.5 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, zelene boje, 80 prolaza po centimetru
- Potka: sirova svila, dvije niti sukane u Z smjeru – dvije u svakom prolazu, zelene boje, 17 prolaza po centimetru

Klasični damast čija je podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu osmoveznog satena (preskok 5).

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Lijevi je širok 0.4 a desni 0.3 cm. Sastoje se od dva vanjska krupnija lanena končića i jedne uske pruge tkane svilenom osnovom svijetle boje (bijela ili bijledo plava)

VISINA TKANINE: 48 centimetara

DIMENZIJE RAPORTA: 66 x 17 cm

DATACIJA: između 1710. i 1720. godine

MJESTO NASTANKA: Veneto

OPIS: klasični damast zelene boje upotrijebljen za izradu misnice i burse (s napomenom da je damastom prekriven avers i revers burse) je svila nešto inferiornije kvalitete, što se zaključuje po sirovoj svili upotrijebljenoj za niti temeljne potke, manjoj visini i jednostavno tkanim rubovima. Iako nije nastala u nekoj od prestižnih mletačkih manufaktura, odlikuje je dekor osmišljen ugledanjem na reprezentativne *bizarre* svile iz ovog razdoblja [usp. Kat. 90] a koji se sastoji od naglašeno izduženih, elegantnih i izvijenih cvjetova koji se umnažaju u horizontalnom pogledu dok u vertikalnom pravcu mijenjaju usmjerjenje – čime je ostvarena izvjesna dinamičnost uzorka. Preko cvijeta - koji nalikuje ljiljanu – prelazi vrpca (suzolika kartuša) na kojoj se niže pet manjih, stiliziranih rozeta. Misni ornat koji se sastoji od pluvijala, dvije misnice, stole i dva manipula, a za izradu kojeg je upotrijebljen zagasito ljubičasti damast identičnog dekora, nalazi se u Museo di san Pio X. u gradiću Salzano u blizini Venecije. Datiran je u prvu polovicu XVIII. stoljeća a smatra se da je nastao u nekoj od lokalnih manufaktura. Gotovo svi podaci doneseni u kataloškoj jedinici se podudaraju s rezultatima analize damasta iz Kraja: konstrukcija damasta (izveden »obrtanjem« petoveznog satena), izgled rubova, visina tkanine, gustoća utkanih niti te sirova svila u potki, dok se

međutim za raport navode neznatno drugačije dimenzije (60 x 16 cm).⁴¹¹ Budući da je ipak riječ o manjim razlikama, mogu se pripisati drugačijem pristupu mjerenuju⁴¹² ili razlikama u stanju očuvanosti damasta (vlažnost zraka utječe na skupljanje odnosno širenje tkanine). Naposljetu ističem da se u samostanu franjevaca konventualaca sv. Frane u Šibeniku nalaze manipul i štola [Ilustracije uz raspravu, Sl. 157a] za koje vjerujem da su izvorno pripadali istom ornatu kao misnica i bursa u Kraju. Za izradu manipula i štole je upotrijebljen isti damast,⁴¹³ podstava je od istovjetnog lanenog platna, a križevi su izvedeni komadima iste borte [Ilustracije uz raspravu, Sl. 157b]. Sigurno nije slučajnost da su dijelovi istog misnog oranta danas nalaze »razdijeljeni« između dva franjevačka samostana, bez obzira što je riječ o samostanima različitih franjevačkih ograna i provincija. Slučaj ovog ornata je još jedan od brojnih dokaza da su dijelovi povijesnog liturgijskog ruha bili – prema potrebama – dijeljeni među župama i samostanima.

BORTE: razdjelna je široka 3.5 a rubna 1.5 cm. Tkane lanenom potkom, srebrnom *lamellom* i srebrnim *filé riantom*. Ornamentirane širom središnjom prugom tkanom srebrnim *filé riantom*, jednim dijelom u tehnici *poil traînant* kojom se opornaša izgled ne-rezanog baršuna (niz petljica koje formiraju oblik romba). Uz rubove prolaze pruge tkane *lamellom*.

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: osrednje; na bursi prisutne izražene mrlje od voska; misnica je 2014. godine upućena na konzervatorsko-restauratorski zahvat (Dora Kušan Špalj, Zagreb), prvenstveno zbog saniranja oštećenja nastalih djelovanjem glodavaca.

SMJEŠTAJ: samostanska knjižnica

FOTOGRAFIJE: Sl. 91; priložena fotografija desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

⁴¹¹ Alessandra Gerome Pauletti, *Lo splendore della chiesa di san Bartolomeo di Salzano attraverso i suoi paramenti: notizie e documenti dagli archivi parrocchiali e diocesani, Schede*, u: AA.VV., *Il museo di san Pio X. a Salzano: argenti, tessuti e arredi sacri dal Quattrocento al Novecento*, Salzano, Amministrazione Comunale, 1999., str. 52 – 91 (75, kat. 11).

⁴¹² Dijelovi liturgijskog ruha su – uglavnom zbog neadekvatne pohrane – nerijetko zgužvani, te je pri mjerenu dimenzija raporta tkaninu potrebno držati ravnom (nategnutom).

⁴¹³ Razlike u nijansi zelene boje na fotografijama primjeraka iz Kraja i Šibenika treba pripisati uvjetima (rasvjeti) u kojima su snimane te jednim dijelom i kvaliteti fotografskog aparata.

92. Veli Rat (Dugi otok), župa sv. Ante Padovanskog

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole, manipula, veluma za kalež i burse

DIMENZIJE: 99-83 x 65-59 cm, 194.5 x 19.5-10.5 cm, 95.5 x 20-10 cm, 58 x 53 cm, 24 x 24.5 cm

VRSTA TKANINE: damast *gros de Tours, lancé broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, bijedo zelene boje, 128 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, bijedo zelene boje, 44 prolaza po centimetru (na predjelima tkanim u taftu *gros de Tours* su četiri u svakom prolazu, a broje 22 prolaza po centimetru)
- *Lancé* potka: svila, tri niti sukane u Z smjeru, bijele boje, 23 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (dvije):
svila, tri niti sukane u Z smjeru, svijetlo ružičaste boje, 23 prolaza po centimetru
frisé od bijele svile, 23 prolaza po centimetru

Damast *gros de Tours, lancé broché*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 3) a dekor u varijanti tafta *gros de Tours*. »Gornji« dekor proizvode suplementarne potke. Većinu tka bijela *lancé* potka dok *broché* potke stvaraju samo manje, stilizirane cvjetove u obliku kružnica.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Lijevi je širok 0.4 a desni 0.6 cm. Završavaju s tri krupnija lanena končića vezana u taftu. Unutrašnji dio tkan u satenu, svilenom osnovom bijele i bijedo ružičaste boje, na dvije bijedo ružičaste i jednu (središnju) bijelu prugu.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 46.5 x 16 cm

DATACIJA: između 1700. i 1720. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?) ili Francuska

OPIS: damast *gros de Tours, lancé broché* lijep je primjerak *bizarre* svile s početka XVIII. stoljeća izvorno namijenjene svjetovnoj odjeći. Iako nisu korištene niti s metalnom ovojnicom, svakako se radi o vrijednoj i kvalitetno tkanoj svili složenog dekora relativno visokog raporta. Pod-dekor izведен u svijetlo zelenom damastu *gros de Tours* skladno nadopunjuje i slijedi »gornji« dekor tkan bijelom *lancé* te raznobojnim *broché* potkama. Dominantni elementi su dijagonalno usmjereni, izduženi fantastični »pupoljci« čiji je široki obris izведен u pod-dekoru, a unutrašnjim dijelom se niže niz kružnica bijele i ružičaste boje. Ovi motivi donekle podsjećaju na motiv suzolike kartuše s nanizanim rozetama na damastu

analiziranom u prethodnoj kataloškoj jedinici. »Pupoljci« se u vertikalnom usmjerenu izmjenjuju s naglašeno izlomljenom, širokom prugom unutar koje se također nižu stilizirani kružni cvjetovi, popraćeni finim bijelim listićima i viticama. Inozemna literatura donosi nekoliko kvalitetnih primjeraka za komparaciju. U firentinskom Museo Nazionale del Bargello se nalazi krilo zagasito ružičastog damasta *broché* (»Italija ili Francuska, prvo desetljeće XVIII. stoljeća«) jednakom komponiranog dekora koji se sastoji, između ostalog, i od motiva izduženog, stiliziranog lista koji uvelike podsjeća na »pupoljke« damasta iz Velog Rata. Sličnosti se prepoznaju i u detaljima mjestimično utkanih sitnih, okruglih cvjetova. U slučaju damasta u Bargellu se zaključuje da je riječ o svili *bizarre* tipologije izvorno namijenjenoj izradi odjeće čiji dekor kombinira apstraktne i geometrizirajuće detalje s vegetabilnim motivima očito nadahnutim egzotičnim biljnim vrstama.⁴¹⁴ Damast *broché* (»Italija ili Francuska, 1690. – 1710.«) u Zbirci Keir u Londonu⁴¹⁵ vrijedi navesti zbog gotovo posve jednakе konstrukcije (damast je tkan »obrtanjem« osmoveznog satena i »rebrastog tafta«), slične nijanse blijedoplavo-zelene boje te stiliziranog, izduženog lišća koji izrazito nalikuju »pupoljcima« s našeg primjerka. Fundusu Museo Civico u Trevisu pripadaju ostatci odjevnog predmeta skrojeni od damasta *gros de Tours broché* boje lososa (»Italija, druga polovina XVII. stoljeća«) koji zaslužuje ovdje biti istaknut zbog slično oblikovanih, naglašeno izlomljenih pruga unutar kojih se nižu stilizirani vegetabilni motivi. Navodi se da je damast, u čijem se »maštovitom i dinamičnom« dekoru zrcale orijentalni utjecaji, bio namijenjen damskoj odjeći. Kao mjesto nastanka se razmatra Venecija.⁴¹⁶ Naposljetku treba izdvojiti i misnicu u crkvi sv. Ferma i Rustika u mjestu Colognola ai Colli u okolini Verone od zagasito zelenog damasta *gros de Tours broché*, s dekorativnim elementima izvedenim suplementarnim bijelim i zlatnim nitima koji oblicima i pokrenutošću podsjećaju na motive damasta iz Velog Rata. Našem je primjerku blizak i po dimenzijama raporta (47 x 17.5 cm) te u određenoj mjeri i po izgledu rubova: široki su 0.8 centimetara i tkani su u satenu, na tri ružičaste i dvije bijele pruge. Prepostavlja se da je riječ o venecijanskoj svili s početka XVIII. stoljeća.⁴¹⁷

⁴¹⁴ Paolo Peri (ur.), *Tessuti barocchi al Bargello. In onore di Paola Barocchi*, Mostre del Museo Nazionale del Bargello 26., Firenze, S.P.E.S., 1997., str. 25 – 27.

⁴¹⁵ Monique King – Donald King, *nav. dj.*, 1990., str. 230, 232.

⁴¹⁶ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1994., str. 56 – 57 (kat. 61).

⁴¹⁷ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 374 – 375 (kat. 69).

BORTE: razdjelna je široka 3.5 cm a rubna 1.7 cm. Tkane bijelom pamučnom (?) potkom i zlatno žutom svilenom osnovom, koja u *liseré* efektu stvara geometrijski uzorak koji se sastoji od niza rombova s uzorkom šahovnice [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 72 i Kat. 102].

PODSTAVA: laneno platno tamno sive boje

STANJE: dobro; ponegdje nedostaju svilene *broché* niti ružičaste boje

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Ante Padovanskog

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 6, M-T-18/01-095a; štola u kutiji br. 4, S-T-18/01-095b; manipul u kutiji br. 4, Man-T-18/01-095c; velum za kalež u kutiji br. 20, V-T-18/01-095d; bursa u kutiji br. 27, B-T-18/01-095e

FOTOGRAFIJE: Sl. 92; priložen mikro-snimak desnog ruba; ilustracijama uz pojmovnik priložen mikro-snimak bijele svilene *frisé* potke

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; misnica uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

93. Zadar, samostan sv. Frane

Velum za kalež

DIMENZIJE: 54.5 x 54.5 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, crvene boje, 90 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, crvene boje, 36 prolaza po centimetru
- *Broché* potka: zlatni *filé riant*, s jezgrom od svijetlo žute svile, 19 prolaza po centimetru

Lyonski damast, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu kepera 3/1 Z. *Broché* potka je na aversu tkanine fiksirana nitima osnove u keperu 1/4 S (*à liage répris*).

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široki su 0.7 cm. Lijevi završava s jednim, a desni s dva krupnija svilena končića predena nitima bijele, zelene i ljubičaste boje. Tkani u petoveznom satenu, svilenom osnovom zelene i bijele boje, na dvije zelene i središnju bijelu prugu.

VISINA TKANINE: 52.4 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: ? x 16.5 cm

DATACIJA: između 1710. i 1720. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: lyonski damast *broché à liage répris* bojom osnove i temeljne potke, konstrukcijom i dekorom uvelike podsjeća na nešto starije venecijanske svile, kakve su predstavljene u kataloškim jedinicama 84 i 85, te se može zaključiti da je u ovom slučaju riječ o tkanini koja se »naslanja« na tradiciju proizvodnje upravo takvih damasta. Ugledanje na iste svile s kraja XVII. stoljeća će biti prisutno i tijekom narednih desetljeća, kako otkriva dekor damasta veluma zatečenog u Novigradu [Kat. 164]. Primjerak iz samostana sv. Frane u Zadru treba datirati u drugo desetljeće XVIII. stoljeća na temelju dekorativnih elemenata očito nadahnutih orijentalnom umjetnosti (*chinoiserie*) te viticā koje oblikom i usmjerenjem podsjećaju na, primjerice, one na damastu pluvijala iz zadarske katedrale [Kat. 96]. Dominantni motivi su poveći »buketi« fantastičnog lišća i plodova, koji oblikom podsjećaju na rogove obilja, a koji se nižu u horizontalnom smjeru na način da se tripot ponavljaju visinom tkanine. Posebno je lijep motiv koji podsjeća na kinesku sjenicu (pagodu, ili nosiljku) ovješenu o jedan od »buketa«, čiji se baldahin pridržava petlja vitice susjednog »buketa«. Isti motiv, no većih

dimenzija, je prikazan na damastu *broché* (»Francuska, oko 1710.«) u Victoria and Albert Museumu.⁴¹⁸ Jednaka boja i bliski uzorak damasta, slično oblikovani i raspoređeni »buketi« fantastičnog cvijeća i plodova te vitice koje ih povezuju (u cijelosti utkani potkom s pozlaćenom ovojnicom, tehnikom *broché*) razlozi su za prepoznavanje kvalitetnog komparativnog primjerka u lyonskom damastu *broché* venecijanskog podrijetla, od kojeg su skrojeni dijelovi ornata (misnica i velum za kalež) u katedrali u gradiću Vittorio Veneto. Rubovi su široki 1 cm a tkani su u keperu, na dvije zelene i središnju bijelu prugu. Visina tkanine iznosi 53 centimetra a rapport mjeri 32 x 17 centimetara.⁴¹⁹ Misnica u katedrali u Albi (Pijemont) izrađena je od crvenog damasta *broché* (»Italija, 1700. – 1710.«)⁴²⁰ koji se sa zadarskim može pobliže uspoređivati po cvjetnom dekoru damasta te po zlatnim viticama koje se povijaju jednako kao kineska sjenica na damastu veluma u samostanu sv. Frane. Nапослјетку vrijedi ukazati na misnicu od svjetlo zelenog *broché* damasta u Zbirci tekstila župe Rođenja Blažene Djevice Marije u Skradinu koja sa zadarskim velumom pokazuje izrazite sličnosti u elementima pod-dekora (dekora damasta).⁴²¹

BORTE: rubna borta široka 2 cm. Tkana lanenim nitima prirodne boje i *filéom* čija je metalna ovojnica oksidirala. Jednostavan geometrijski uzorak koji se sastoji od četiri simetrično postavljene sitne izlomljene linije.

PODSTAVA: pamučni saten crvene boje

STANJE: dobro; manje površine u kutevima nadomještene manjim komadima drugih tkanina; neznatnija mehanička oštećenja suplementarne potke

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 93a, 93b; priložena fotografija lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; uvršten u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

⁴¹⁸ Peter Thornton, *nav. dj.*, 1965., str. 165 (kat. 42B).

⁴¹⁹ Francesca Piovan, *nav. dj.*, 1990. – 1991., str. 123 – 124, tabla 10 i 10a (bez pag.)

⁴²⁰ Gian Luca Bovenzi, »Siccome poi tessere l'intiero catalogo sarebbe stata cosa troppo lunga...«. *Attestazioni documentarie del patrimonio tessile della Cattedrale di Alba, i Schede*, u: *Tenui filo sacrum texitur opus. Paramenti sacri del »Tesoro del Duomo« (dal XVII al XX secolo)*, (ur.) Silvia Gallarato – Mauro Rabino, Alba, Diocesi di Alba – Ufficio per i Beni Culturali, 2007., str. 35 – 46, str. 56 – 141 (60 - 61, kat. 6).

⁴²¹ Fragment iste svile se sačuvao na manipulu u samostanu sv. Frane u Šibeniku.

94. Zadar, samostan sv. Frane

Misni ornat koji se sastoji od misnice, dvije dalmatike i dva manipula (predmetna svila je sačuvana samo na lopaticama manipula dok je ostatak krojen od svile iz druge polovine XIX. stoljeća); predmetna svila je sačuvana i na lopaticama dviju štola analiziranih u kataloškoj jedinici br. 161; za krojenje rukavā dalmatika upotrijebljena je tkanina analizirana u kataloškoj jedinici br. 264

DIMENZIJE: 113-111 x 73.5-65.5 cm, 108.5 x 118 cm, 107 x 118.5 cm, približne dimenzije lopatica dvaju manipula 14 x 21.5 cm

VRSTA TKANINE: damast *gros de Tours broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, boje bjelokosti, 32 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, boje bjelokosti, 22 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (pet):
 - svilene: dvije niti sukane u Z smjeru – četiri u svakom prolazu, 19 prolaza po centimetru, u bojama: grimizno crvena, ljubičasto – plava
 - metalne:
 - srebrni *frisé* s jezgrom od žute svile, 22 prolaza po centimetru
 - srebrni *frisé* s jezgrom od bijele svile, 21 prolaz po centimetru
 - srebrni *riant* s jezgrom od bijele svile – dvije u svakom prolazu, 24 prolaza po centimetru

Damast *gros de Tours broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u taftu *gros de Tours* a dekor (pruge) u aversu četveroveznog satena. *Broché* niti su na aversu fiksirane nitima osnove u keperu 1/4 S.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 0.4 cm. Sastoje se od četiri krupnija svilenia končića predena raznobojnim nitima vezanim u taftu temeljnog sviljenom potkom.

VISINA TKANINE: 52.5 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 26 x 25.5 cm

DATACIJA: između 1710. i 1715. godine

MJESTO NASTANKA: Francuska (?)

OPIS: damast *gros de Tours broché à liage répris*, s podlogom boje bjelokosti na kojoj je dominantni dekor u cijelosti izведен tehnikom *broché*, vrijedan je primjerak svile *bizarre* tipologije izvorno zasigurno svjetovne namjene. Pod-dekor, odnosno uzorak damasta, se

sastoji od niza vertikalnih pruga različitih širina (budući da nisu izvedene u drugačijim bojama, ili nitima suplementarnih osnova, dekor se ne može okarakterizirati kao *rayé*). Glavni dekor se izmjenjuje s prugama damasta a sastoji se od dva »stupa« koja tvore nanizane stilizirane palmete a koji na određeni način podjećaju na velike svijećnjake. Pupoljci i drugi izdanci su profilirani plavim i crvenim sviljenim nitima. Sagleda li se pažljivije simetrični pupoljak u obliku čaške, kakvi se u pravilnim razmacima nižu središtema »svijećnjakā«, uviđa se da umnogome nalikuje sličnom dekorativnom elementu dvobojnog damasta iz Velog Rata [Kat. 87]. Između »svijećnjakā« te lijevo i desno od njih (uzduž rubova tkanine) teče složeno osmišljena ornamentirana vrpca koja vrstama i oblikom elemenata od kojih je sastavljena zapravo izgleda poput znatno umanjenog motiva »svijećnjaka«. Da je riječ o izrazito kvalitetnoj i izvorno zacijelo skupocjenoj svili uviđa se na temelju pedatno osmišljenog dekora koji je izведен kombinacijom pet različitih suplementarnih potki – tri od kojih su s metalnom ovojnicom različitog sjaja i profilacije – utkanih tehnikom *broché*. U gradiću San Vito al Tagliamento (okolica Pordenonea, Furlanija) sačuvana je misnica od svile identične konstrukcije i dekora (koja je, dakle, tkana prema istom predlošku) no čiji damast u podlozi nije bjelokosne, nego ružičaste boje.⁴²² Široko je datirana (»XVIII. stoljeće«) a pogrešno je navedeno da je riječ o *brocatelleu*. U vidno je lošijem stanju očuvanosti a dekor je teže čitljiv i zbog gustih strojnih prošiva (»tamburiranja«). Francusko podrijetlo uvjetno prepostavljam na temelju širine i konstrukcije rubova te neznatno manje visine tkanine.

BORTE: široka 4 cm; tkana žutom svilom i zlatnim *filéom*. Ornamentirana lijepo oblikovanim nizom spojenih oblih polja unutar kojih se naizmjenično nižu dvije vrste rozeta [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 94].

PODSTAVA: finije tkano laneno platno prirodne boje

STANJE: osrednje; na svim su predmetima prisutna brojna mehanička oštećenja u vidu manjih ali gustih razderotina (ponegdje su oštećenja nestručno zatvarana); misnica je skrojena od velikog broja fragmenata a na svili su nerijetko prisutne i mrlje nepoznatog podrijetla; potreban konzervatorsko-restauratorski zahvat

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 94; priložena fotografija lijevog ruba; priložena fotografija borte

BIBLIOGRAFIJA: BANIĆ, 2010., str. 327; jedna dalmatika uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

⁴²² Giovanni Mariacher (ur.), *nav. dj.*, 1977., str. 56 (kat. 58), tabla 58 (bez pag.)

95. Zadar, župa sv. Stošije

Dvije dalmatike

DIMENZIJE: 101.5 x 105.5 cm, 100 x 102 cm

VRSTA TKANINE: lampas, *lancé broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, boje bjelokosti, 128 prolaza po centimetru
- Vezujuća osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, zlatno žute boje, 60 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu (po šest u svakom prolazu pri tkanju tafta *gros de Tours*), boje bjelokosti, 36 prolaza po centimetru (19 prolaza pri tkanju tafta *gros de Tours*)
- *Lancé* potka (*trame d'accompagnage*): svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, zlatno žute boje, 19 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (šest):
 - svilene: dvije niti sukane u *Z* smjeru – četiri u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru, u bojama: zelena i tamno ružičasta
 - metalne:
 - zlatni *filé* s jezgrom od žute svile, 19 prolaza po centimetru
 - zlatni *filé riant* s jezgrom od žute svile, 18 prolaza po centimetru
 - zlatni *frisé* s jezgrom od žute svile, 19 prolaza po centimetru
 - srebrni *filé* s jezgrom od bijele svile, dvije u svakom prolazu, 18 prolaza po centimetru

Lampas, *lancé broché à liage répris*. U podlozi je damast konstruiran temeljnom osnovom i temeljnom potkom, na način da je podloga dekoru tkana u aversu omoveznog satena, a dekor u taftu *gros de Tours*. »Glavni« dekor stvaraju svilene i metalne niti suplementarnih potki utkane tehnikom *broché*. Svakim prolazom svake od metalnih *broché* potki zlatnog sjaja (*filé*, *filé riant* i *frisé*) prolazi i *lancé* potka od zlatno žute svile (*trame d'accompagnage*), naglašavajući tako zlatan sjaj tih dijelova dekora. Kada ne sudjeluje u stvaranju dekora na aversu tkanine, *lancé* potka leži na reversu vezana nitima temeljne i vezujuće osnove. Vezujuća osnova na aversu tkanine fiksira sve *broché* potke te *lancé* potku u keperu 1/3 *S*.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široki 0.4 cm. Desni se sastoji od pet a lijevi od šest krupnijih bijelih svilenih končića vezanih u taftu sviljenim potkama bijele i žute boje.

VISINA TKANINE: 51.5 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 54 x 25 cm

DATACIJA: između 1715. i 1720. godine

MJESTO NASTANKA: Francuska (Lyon) ili Italija (Venecija)

OPIS: među predmetima od povijesnog tekstila iz katedrale sv. Stošije su se sačuvale dvije dalmatike od skupocjenog lampasa *lancé broché à liage répris*, čija vrijednost – osim iz dobrog stanja očuvanosti – proizlazi iz raskošno osmišljenog dekora te kompleksne izvedbe koja podrazumijeva dvije osnove i brojne potke tkane nizom tkalačkih tehnika. Riječ je o svili svjetovne namjene, iz kasnog *bizarre* razdoblja, kakve odlikuje prisutnost apstraktnih elemenata usporedno s kojima se ravnopravno prikazuju naturalistički oblikovani vegetabilni (florealni) motivi. Slično kao u prethodno analiziranom primjerku, i ovaj dekor je naglašeno vertikalnog (uspravnog) a ne dijagonalnog usmjerenja. I ovdje imamo dva dominantna »stupa«, osmišljena nizanjem naizmjenično zrcaljenog velikog apstraktnog motiva koji oblikom podsjeća na harfu, koja se dvaput ponavljaju visinom tkanine a između njih (te uz rubove) teku uži, srebrni pojasevi sastavljeni od oblikovno sličnih elemenata. Unutar srebrnih pojaseva su, u pravilnim razmacima, umetnuti motivi koji podsjećaju na okovano jaje. »Gornji« dekor se prožima s dekorom damasta u podlozi, kojim ponajviše dominira mreža romboidnih polja s rozetom u središtu. U Zbirci Fortuny u Veneciji se nalazi krilo damasta *lancé broché* (»Francuska, Lyon, početak XVIII. stoljeća«) čiji dekorativni elementi pokazuju određene sličnosti s onima zadarskog lampasa (vertikalno usmjeren motiv, dominantni apstraktni motivi izvedeni nitima s metalnim ovojnicama, fino i naturalistički izvedene zelene vitice i razlistali cvjetići). Opisi rubova odgovaraju izgledu onih na zadarskom primjerku. Blizak mu je i po visini tkanine (52 cm) te pod dimenzijama raporta (56.5 x 26 cm). Navodi se da je riječ o svili ravnopravno namijenjenoj izradi ženske (haljinā *andriennes*, te haljetaka ili ogrtača) te muške odjeće (kaputići, prsluci).⁴²³ Iz fundusa londonske Zbirke Keir se po jednakim odrednicama dekorā mogu izdvajiti dva damasta *broché* (»Italija ili Francuska, 1710. – 1720.«) bliskih dimenzija raporta i jednako impresivne količine i kvalitete suplementarnih potkinih niti.⁴²⁴ Raskošne dekore naglašeno vertikalnog (uspravnog) usmjerenja imaju i dva lampasa u Zbirci Abegg u Riggisbergu. Krilo lampasa *liseré brocé* (»Vjerojatno Lyon, oko 1711. – 1715.«) ističe se složenosti tkanja, količini suplementarnih potki (od kojih je jedna *trame d'accompagnage*) te dekorativnih elemenata među kojima se prepoznaju i slična »okovana jaja«.⁴²⁵ No, slični motivi, kao i varijante mrežā romboidnih

⁴²³ Tal. *marsina* (vrsta kaputića) i *sottomarsina* (prsluk koji se nosi nad košuljom, a ispod kaputića). Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 2008., str. 367 (kat. 321).

⁴²⁴ Monique King – Donald King, *nav. dj.*, 1990., str. 249 – 251 (kat. 191 i 193).

⁴²⁵ Hans Christoph Ackermann, *nav. dj.*, 2000., str. 344 (kat. 187).

polja s rozetama u središtu, prepoznaju se i na fragment lampasa *liseré lancé broché* (»oko 1715. – 1720.«) za kojeg je pretpostavljeno venecijansko podrijetlo. U podlozi dekoru je damast (tkan obrtanjem omoveznog satena). Vrijedi naglasiti da je njegova visina nešto veća (55 cm) a i rubovi su mu tkani na ružičaste i bijele pruge.⁴²⁶ Unatoč naglašenom dijagonalnom usmjerenju dekora vrijedi istaknuti i lampas *liseré broché* (»Italija ili Francuska, 1715. – 1720.«) na pluvijalu iz bazilike Santa Maria dell'Umiltà u Pistoji, s damastom u podlozi raskošnog dekora (raport 53 x 25.5 cm) tkanog brojnim potkama, a kojim dominiraju slično izvedeni apstraktni motivi u obliku harfe.⁴²⁷ Dakle, temeljem usporedbi s bliskim komparativnim primjercima objavljenima od inozemnih stručnjaka se može postaviti preciznija datacija zadarskog lampasa, međutim nije moguće sa sigurnošću odrediti mjesto nastanka. Svakako je riječ o izrazito luksuznom proizvodu nastalom u nekom od glasovitih manufakturnih središta.

BORTE: razdjelna je široka 4 cm. Tkana bijelom svilom i srebrnim *filéom*, a ornamentirana je lijepo izvedenim izvijenim vijencem od listića. Praznine koje vijenac oblikuje izvijanjem su tkane tehnikom *gaze* [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 95]. Rubovi borte su razvedeni nizom polukružnih prstenčića tkanih nitima sa srebrnom ovojnicom. Rubna borta je široka 1.9 cm a tkana je bijelom svilom i srebrnim *riantom*. Odlikuje ju strogo geometrijski motiv niza romboidnih saća s manjim rombom u središtu.

PODSTAVA: laneno platno izblijedjele ružičaste boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 13, D-T-18/01-115a, D-T-18/01-115b

FOTOGRAFIJE: Sl. 95; priložen mikro-snimak desnog ruba; priložena fotografija razdjelne borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; jedna dalmatika uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

⁴²⁶ Isti, *nav. dj.*, 2000., str. 390 (kat. 215).

⁴²⁷ Paolo Peri, *nav. dj.*, 1992., str. 88 – 89 (kat. 9).

96. Zadar, župa sv. Stošije

Pluvijal i štola

DIMENZIJE: 296 x 142 cm, 224 x 21.5-11 cm

VRSTA TKANINE: damast *gros de Tours broché, à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, ljubičaste boje, 128 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu (kad se tka taft *gros de Tours* su četiri u svakom prolazu), ljubičaste boje, 38 prolaza po centimetru (kad se tka taft *gros de Tours*, broje 16 prolaza po centimetru)
- *Broché* potke (dvije):
 - srebrni *frisé* s jezgrom od bijele svile, dvije u svakom prolazu, 16 prolaza po centimetru
 - zlatni *filé riant* s jezgrom od žute, svile dvije u svakom prolazu, 16 prolaza po centimetru

Damast *gros de Tours broché, à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena, a dekor u taftu *gros de Tours*. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim nitima potke s metalnim ovojnicama utkanima tehnikom *broché*. Sve su niti suplementarnih potki na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S (*à liage répris*).

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Desni je širok 0.7 a lijevi 0.8 cm. Tkani su u osmoveznom satenu, svilenom osnovom zelene boje. Završavaju s dva lanena končića vezana u taftu (ljubičastom svilenom potkom).

VISINA TKANINE: 53 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 58 x 25.5 cm

DATACIJA: između 1715. i 1720. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: za izradu misnog ornata sa raskošnim zlatnim bortama – kojeg je vjerojatno naručio nadbiskup Vicko Zmajević [vidi Kat. 98] – upotrijebljen je ljubičasti damast *gros de Tours broché à liage répris*, vrijedan primjerak svile iz kasnog *bizarre* razdoblja. Gusto osmišljen pod-dekor izведен u damastu odlikuje množina apstraktnih oblika (zašiljenih vitica, *rocaille* elemenata) te naturalistički oblikovanih cvjetova (mogu se prepoznati plodovi mogranja). Skladno se nadopunjuje s »gornjim« dekorom, visokog raporta i dijagonalnog usmjerenja, koji je u cijelosti izведен dvjema *broché* potkama srebrne i pozlaćene ovojnica. Izostale su, dakle, raznobojne svilene *broché* niti, no unatoč tome – zbog gustoće tkanja i precioznosti

ostalih niti te ljepote izvedbe – zaključuje se da je riječ o skupocjenoj tkanini, izvorno namijenjenoj reprezentativnoj svjetovnoj odjeći. Izrazito kvalitetan primjerak za usporedbu pruža damast *gros de Tours broché à liage répris* od kojeg je načinjena jedna misnica u franjevačkom samostanu sv. Marije u Zaostrogu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 158]. Iako se uočavaju određene razlike u dekorativim kompozicijama – koja je na primjerku u Zaostrogu naglašenije vertikalna – ne mogu se poreći izražene podudarnosti u konstrukciji, vrstama i bojama svilenih i metalnih niti te u načinu osmišljavanja zastupljenih motiva. Tako i svila u Zaostrogu ima jednaku, lijepu ljubičastu boju te pod-dekor tkan u jednakoj konstrukciji damasta, dok je dominantan dekor izведен identičnom kombinacijom srebrnog *friséa* i zlatnog *filéa*. Raskošni dekorativni elementi, u cijelosti istkani u tehniци *broché*, također se sastoje od lijepih, isprepletenih srebrnih i zlatnih vitica iz kojih izbijaju fantastično oblikovani cvjetovi i pupoljci. Jedina značajnija razlika – u tehničko-izvedbenom pogledu – je ta što u stvaranju dekora svile u Zaostrogu sudjeluju i svjetlo ružičaste svilene *broché* niti. No na temelju svih drugih istaknutih sličnosti se može iznijeti pretpostavka da su oba primjerka nastala u istom razdoblju te u istom manufakturnom središtu. U katedrali grada Castelfranco Veneto (Treviso, Veneto) nalaze se djelovi dvaju misnih ornata za izradu kojih su korištena dva crvena damasta *gros de Tours broché à liage répris*. Od prvog se sačuvao velum za kalež i bursa, a zanimljivo je da su pripadajući dijelovi ornata (misnica i štola) dokumentirani u katedrali u Trevisu te se zaključuje da su »tamo nošeni u nekom od svečanih misnih slavlja te potom ostavljeni i zaboravljeni«. Visina damasta iznosi 53 centimetra, dimenzije raporta iznose 41.5 x 26 centimetara, dok su rubovi tkani u taftu gros de Tours a široki su 0.5 centimetara. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен dvjema *broché* potkama (srebrni *frisé* i zlatni *filé riant*) a na zadarski primjerak podsjeća po slično oblikovanim, dijagonalno usmjerenim viticama iz kojih izbjija manje cvijeće i plodovi. Pod-dekor, izведен u damastu, tvore elementi nešto manjih dimenzija. Kao mjesto podrijetla je pretpostavljena Venecija. Predložena datacija je – po mojem mišljenju – prerana (»kraj XVII. – početak XVIII. stoljeća«).⁴²⁸ Drugi ornat u istoj katedrali, koji se sastoji od misnice, štole i manipula, skrojen je od crvenog damasta *gros de Tours broché à liage répris* koji izrazitije nalikuje ljubičastom damastu ornata iz sv. Stošije. Rubovi su mu nažalost odrezani, no ima jednaku visinu te bliske dimenzije raporta (52.5 x 26 centimetara). Dijagonalno usmjeren »gornji« dekor je u cijelosti izведен srebrnim *friséom* i zlatnim *filé riantom* a lijepo se prožima s upečatljivim dekorom

⁴²⁸ Alessandra Gerome Pauletti, *Il tesoro tessile del Duomo di Castelfranco Veneto*, Castelfranco Veneto, Paper-Pack srl, 2014., str. 42 – 43.

damasta u podlozi. Po oblikovanju, ispreplitanju, povezivanju i izmjeni srebrnih i zlatnih vitica, cvjetova i plodova ovaj je dekor izrazito srodan onome zadarskog damasta. Kao mjesto podrijetla je i u ovom slučaju pretpostavljena Venecija a također je datiran nešto ranije: oko 1705. – 1706. godine.⁴²⁹ Švicarskoj Zbirci Abegg pripada fragment satena *liseré broché* (»vjerovatno Francuska, oko 1720.«) kojeg ovdje posebno vrijedi izdvojiti zbog korištenja posve identičnog, karakterističnog motiva koji nalikuje na zašiljeno pero (vidi Sl. 96c) te potom i po blisko osmišljenom, dinamičnom dekoru dijagonalnog usmjerenja. Razlikuju se međutim po konstrukciji (nedostaje damast u podlozi) te po korištenju raznobojnih svilenih *broché* niti.⁴³⁰ Naposljetku ističem fragment (dim. 23 x 23 cm) zelenog damasta *broché* u venecijanskoj Zbirci Benvenuti (»Venecija, 1715. – 1720.«) koji – unatoč korištenim raznobojnim svilnim *broché* nitima – zaslužuje biti istaknut zbog podudarnosti u kompoziciji i elementima dekora.⁴³¹ Dakle, dataciju damasta *broché* iz katedrale sv. Stošije temeljim na datacijama predloženim za srođno konstruirane i dekorirane svile sačuvane u inozemnim zbirkama, dok venecijansko podrijetlo argumentiram visinom tkanine, izgledom rubova te izrazitom sličnošću s drugim primjercima za koje se smatra da su tkani u mletačkim manufakturama.

BORTE: široka 3 cm a pripadajuće rese 4 cm. Tkana žutom svilom, zlatnim *filéom*, *filé riantom* i *lamellom*. Središnjim dijelom borte prolazi lijepo izvedena, »reljefna« vrpca tkana zlatnim *filéom* u *liseré* efektu. Na pravilnim razmacima je povezana dijagonalno usmjerenim, krupnijim *filéom* s jezgrom od svile tamno žute boje. Površine uz rubove su tkane mrežasto, s udjelom zlatne *lamelle* u osnovi. Rubovi borti su razvedeni nizom lijepo izvedenih petljica tkanih krupnijim *filéom* s jezgrom od svile tamno žute boje [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 96]. Na kapuljači pluvijala su se sačuvala tri primjerka dugmadi od drva, u cijelosti presvućena metalnim nitima [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 96a i 96b].

PODSTAVA: rubni dio pluvijala je podstavljen novijim pamučnim satenom jarko ljubičaste boje, a ostala površina svilnim ljubičastim taftom s tankim svijetlim prugama. Štola je podstavljena finije tkanim lanenim platnom blijedo ljubičaste boje.

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: pluvijal je bio pohranjen u katedralnoj riznici u Ordinarijatu Zadarske nadbiskupije, dok je štola zatečena u sakristiji župne crkve Rođenja Marijina u Zatonu

⁴²⁹ Vrijedi ukazati da su borte na misnici u Castelfrancu Veneto jednake onima na bursi u kataloškoj jedinici 196 [vidi i II. Dodatak katalogu, Kat. 196]. Ista, *nav. dj.*, 2014., str. 44 – 45.

⁴³⁰ Hans Christoph Ackermann, *nav. dj.*, 2000., str. 381 – 382 (kat. 210).

⁴³¹ Maria Consiglia De Lorenzo, *nav. dj.*, 2004. – 2005., str. 79 – 81 (kat. 21).

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, pluvijal u ladici br. 22, kapuljača pluvijala u kutiji br. 21, P-T-18/01-114; štola u kutiji br. 7, S-T-18/01-209

FOTOGRAFIJE: Sl. 96a, 96b, 96c; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; pluvijal uvršten u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

97. Kukljica (otok Ugljan), župa Obraćenja sv. Pavla

Dvije dalmatike

DIMENZIJE: 105 x 117 cm, 103 x 116.5 cm

VRSTA TKANINE: damast *gros de Tours broché, à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, boje bjelokosti, 120 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu (kod tkanja tafta *gros de Tours* su četiri u svakom prolazu), boje bjelokosti, 40 prolaza po centimetru (kod tkanja tafta *gros de Tours* je 20 prolaza po centimetru)
- *Broché* potke (osam):
 - svilene: dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, 18 prolaza po centimetru, u bojama: zelena, bijedо ružičasta, boja lososa, bijedо žuta, svijetlo plava, bijedо ljubičasta
 - metalne:
 - zlatni *filé riant* s jezgrom od jarko žute svile, dvije u svakom prolazu, 22 prolaza po centimetru
 - zlatni *frisé* s jezgrom od jarko žute svile, 20 prolaza po centimetru

Damast *gros de Tours broché, à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 3) a dekor u taftu *gros de Tours*. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен nitima suplementarnih potki utkanih tehnikom *broché*. Sve su niti suplementarnih potki na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 *Z* (*à liage répris*).

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široki 0.5 cm. Sastoje se od šest krupnijih, bijelih svilenih končića vezanih u taftu potkom boje bjelokosti.

VISINA TKANINE: 51.5 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 46 x 25 cm

DATACIJA: između 1715. i 1720. godine

MJESTO NASTANKA: Francuska (Lyon) ?

OPIS: bijeli damast *gros de Tours broché à liage répris* još je jedan vrijedan primjerak vrlo kvalitetne svile iz kasnog *bizarre* razdoblja, na kojoj se raskošno osmišljen damastni pod-dekor »stapa« i nadovezuje na »gornji« dekor izведен brojnim *broché* potkama. Dvije od njih su zlatni *frisé* i zlatni *filé riant* a njima su tkane bogate, dijagonalno usmjerene vitice sastavljene od niza međusobno povezanih apstraktnih elemenata (*rocaille*, zašiljeni stilizirani listići, fantastični pupoljci i izdanci pokrenuti u različitim smjerovima). Između njih se pruža

više vrsta zelenih, razlistalih i rascvalih grančica. Količina utkanih niti i množina pomno osmišljenih detalja pokazuju da je riječ o skupocjenoj tkanini čiji je postupak tkanja bez sumnje bio zahtjevan i dugotrajan. Francusko podrijetlo uvjetno pretpostavljam na temelju konstrukcije i izgleda rubova te nešto manje visine tkanine [usp. Kat. 94], a na Francusku odnosno na Lyon se pomišlja i u analizi dva konstrukcijski i dekorativno bliska crvena damasta u Zbirci Abegg u Riggisbergu: od prvog su izvedene misnica i štola (»Francuska ili Italija, oko 1712.-1715.«) a od drugog se sačuvao poveći komad (98 x 56 cm, »vjerojatno Lyon, oko 1715.«).⁴³² Oba primjerka odlikuju dominantni, naglašeno apstraktni, međusobno povezani elementi naglašenog dijagonalnog usmjerenja, a prostor između kojih je razmjerno gusto ispunjen damastnim pod-dekorom te elegantnim, razlistalim i rascvalim viticama. Na drugom damastu su sačuvani rubovi koji širinom i konstrukcijom nalikuju primjerku iz Kukljice. Oba damasta u Abegg Stiftungu su obrađena u poglavljju kataloga *bizarre* svila iz Zbirke naslovljenom *Seminaturalistische Blumen in Verbindung mit Rocailles*, 1711-1720, a u kojem je predstavljen niz tkanina koje – poput našeg damasta – mahom odlikuju dekori dijagonalnog pružanja sastavljeni od izrazito apstraktih ali i »polunaturalističkih« vegetabilnih motiva. Riječ je, prema tome, o jednoj od pod-tipologija *bizarre* svila kakve su tkane tijekom drugog desetljeća XVIII. stoljeća.

BORTE: raskošna metalna palmetna čipka, široka 4.5 i 2 cm. Izvedena zlatnim *filéom* i *friséom* s jezgrom od žute svile i pozlaćenom *lamellom*. Podložene papirom [vidi III. Dodatak katalogu, Kat. 97]. Fotografiju jednog dugmeta vidi u II. Dodatku kataloga, Kat. 97.

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: zadovoljavajuće; na objema dalmatikama prisutne izražene mrlje nepoznatog podrijetla; mehanička oštećenja (razderotine) posebno izražena na rukavima; jedna od dalmatika je tijekom 2012. i 2013. godine podvrgnuta cjelovitom konzervatorsko-restauratorskom zahvatu kojeg je provela Dora Kušan Špalj (Zagreb).

MJESTO NALAZA: jedna dalmatika se nalazila u sakristiji župne crkve Obraćenja sv. Pavla, dok je druga zatečena u župnoj kući

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 1, D-T-18/01-199a, D-T-18/01-199b

FOTOGRAFIJE: Sl. 97; priložen mikro-snimak desnog ruba; priložena fotografija metalne čipke

⁴³² Hans Christoph Ackermann, *nav. dj.*, 2000., str. 274 – 276 (kat. 150), str. 286 – 287 (kat. 155).

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

98. Zadar, župa sv. Stošije

Misni ornat koji se sastoji od dva pluvijala, misnice, četiri dalmatike, štole, manipula, veluma za kalež i burse

DIMENZIJE: 284 x 138 cm, 292 x 136 cm, 111.5-107 x 75.5-68 cm, 105 x 119 cm, 101 x 110 cm, 102 x 112 cm, 107 x 116 cm, 225.5 x 22-11 cm, 89.5 x 22-11 cm, 55 x 55 cm, 24.5 x 24.5 cm

VRSTA TKANINE: *ganzo*; lampas *liseré lancé broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, boje bjelokosti, 75 prolaza po centimetru
- Vezujuća osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, zagasito žute boje, 50 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u blagom *Z* smjeru – četiri u svakom prolazu, zelene boje, 17 prolaza po centimetru
- *Lancé* potke (tri):
 - svila, dvije niti sukane u *S* smjeru (*trame d'accompagnage*), zagasito žute boje, 22 prolaza po centimetru
 - svila, dvije niti sukane u *S* smjeru (*trame d'accompagnage*), boje bjelokosti, 22 prolaza po centimetru
 - zlatni *filé* s jezgrom od zagasito žute svile, dvije u svakom prolazu, 18 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (sedam):
 - svilene: dvije niti sukane u *Z* smjeru – četiri u svakom prolazu, 18 prolaza po centimetru, u bojama: bijela, plava, bijedo plava, zagasito ružičasta
 - Zlatni *frisé*, s jezgrom od zagasito žute svile, 19 prolaza po centimetru
 - Srebrni *filé*, s jezgrom od bijele svile, dvije u svakom prolazu, 19 prolaza po centimetru
 - Srebrni *frisé*, s jezgrom od bijele svile, 18 prolaza po centimetru

Ganzo; lampas *liseré lancé broché*. Podloga dekoru, vidljiva na jako malim površinama, je tkana u petoveznom satenu osnovom boje bjelokosti (temeljna osnova). Najveći dio površine je zastrt zlatnom *filé* potkom utkanom tehnikom *lancé*, koja je na aversu tkanine fiksirana nitima vezujuće osnove u keperu 1/3 S. Na jednak su način vezane i sve *broché* potke. Uloga dviju svilenih *lancé* potki (*trame d'accompagnage*) je da na aversu tkanine »prate« dvije suplementarne potke s metalnom ovojnicom, na način da bijela svilena *trame d'accompagnage* prati srebrni *frisé* dok zagasito žuta slijedi zlatni *frisé*. Na taj se način pojačava dojam »srebrenih« i »zlatnih« površina koji metalne potke same ne bi uspjele ostvariti. U stvaranju dekora sudjeluje i temeljna potka *liseré* efektom.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široki približno 0.4 cm. Sastoje se od četiri lanena končića vezana zelenom svilrenom potkom u tehnici tafta.

VISINA TKANINE: 51.5 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 65 x 25.5 cm

DATACIJA: između 1715. i 1720. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: riječ je o najdragocjenijem misnom ornatu do danas sačuvanom u katedrali sv. Stošije, a čija vrijednost proizlazi iz izrazito skupocjenog lampasa iz kasnog *bizarre* razdoblja, bogatih borti i zlatne metalne čipke, te velikog broja dijelova koji su usto u dobrom stanju očuvanosti. Moguće je da se upravo na ovaj ornat odnosi opis kojeg donosi Carlo Federico Bianchi: »LXVIII. Cjelovit misni ornat od zlatnog *ganza* sa svilom utkanim cvijećem, sa zlatnim bortama. Sastoji se od misnice, četiri dalmatike i dva pluvijala. I ovaj je ornat katedrali darovao nadbiskup Zmajević 1735. godine, kako otkriva njegova oporuka. Upotrebljava se u pojedinim svečanim misnim slavljima.«⁴³³ Peraštanin Vicko Zmajević bio je zadarski nadbiskup između 1713. i 1745. godine, dakle u razdoblju koje svakako odgovara vremenu nastanka ovog lampasa. Nadalje, njegova oporuka uistinu otkriva da je za svojeg biskupovanja dao izraditi za katedralu sv. Stošije tri svečana misna ornata sa zlatnim bortama te da je oporučno za prvostolnicu dao nabaviti još tri misnice od bijelog damasta.⁴³⁴ Njegova

⁴³³ LXVIII. Una cappella pontificale completa di gano di oro e fiori di seta, e galloni d'oro. Si compone d'una pianeta, di quattro tonicelle, e di due piviali. Anche questa fu donata dall'arcivescovo Zmajevich nel 1735, come apparisce dal suo testamento. Si usa in alcune solennità. Carlo Federico Bianchi, nav. dj., 1877., str. 261.

⁴³⁴ È quando in vita non avessi fatto tre Pianete di Damasco Bianco ad uso di questa Chiesa Metropolitana per le messe lasse negli giorni festivi; intendo, e voglio, che a spese mie siano fatte con passameni d'oro, uguali alle tre Capelle da me fatte per la Chiesa stessa. Lovorka Čoralić – Ivana Prijatelj Pavićić, Zadarska nadbiskupska

se želja vjerojatno ispoštovala, no do danas se među katedralnim ruhom nastalim prije XIX. stoljeća nije sačuvala nijedna misnica od bijelog damasta. Što se tiče tri svečana ornata za koje Zmajević u oporuci spominje da ih je nabavio, mogu pretpostaviti da je jedan od njih ovaj, a drugi bi vrlo izvjesno mogao biti onaj od kojeg se do danas sačuvao pluvijal i štola [Kat. 96]. Na takav zaključak upućuje svila datirana u razdoblje neposredno nakon godine u kojoj je Zmajević posvećen za biskupa, izrazito slične, lijepo zlatne borte koje Zmajević i Bianchi posebno ističu [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 96 i 98] ali i pomisao da se Zmajević sasvim sigurno vodio mišlu da skupocjeni ornati koje nabavlja za misna slavlja koja će predvoditi kao nadbiskup imaju biti različitih liturgijskih boja. Tako je onaj predstavljen u kataloškoj jedinici 96. ljubičaste boje (za vrijeme kroz korizmu i došaće), ovaj od *ganza* zlatne podloge se koristio za svečana misna slavlja, a treći – nažalost izgubljeni – je vrlo vjerojatno bio crveni. Upravo to potvrđuje i Bianchijev navod: »LXVII. Cjelovit misni ornat od crvene svile s raznobojnim cvijećem, tkane zlatnim i srebrnim nitima, sa zlatnim bortama. Sastoji se od misnice, četiri dalmatike, tri pluvijala i humerala. Ovaj je ornat katedrali darovao nadbiskup Zmajević 1730. godine, kako otkriva njegova oporuka. Upotrebljava se u svečanim misnim slavljima na blagdane Duhova (Pedesetnice) i sv. Petra apostola«.⁴³⁵ Vrlo vjerojatno je i crveni ornat bio skrojen od *bizarre* svile, a uistinu je prava šteta što do danas od njega nije sačuvan nijedan dio, pa čak ni manipul ili bursa. Na spomenutom ljubičastom pluvijalu [Kat. 96] kao ni na misnici i pluvijalima iz ovog ornata nema apliciranog grba nadbiskupa Zmajevića. Zapravo, u zadarskoj katedrali se nije sačuvao niti jedan dio liturgijskog ruha nastao prije XIX. stoljeća sa sačuvanim biskupskim grbom. Pretpostavljam da su grbovi, koji su u vijek bili izvedeni u tehnikama veza ili »kolaža« komadima raznobojnog tafta ili *telette*, nakon smrti biskupā bili uklanjani s misnih ornata koje su nastavljali koristiti njihovi nasljednici. Dakle, lampas ovog ornata ispravno se prepoznaće kao *ganzo* – vrsta skupocjenog lampasa čiji se nastanak vezuje uz mletačke majstorske radionice u kojima su se tkali krajem XVII. i početkom XVIII. stoljeća. O *ganzima* piše još Fanny Podreider, napominjući da je riječ o drevnom nazivu koji se zatječe u mletačkim dokumentima iz XVIII. stoljeća a na korištenju kojeg treba ustrajati jer je riječ o svilama s nizom osobitosti. Napominje da u tkanju

palača u vrijeme nadbiskupa Vittorija Priulija (1688.-1712.) i Vicka Zmajevića (1713.-1745.), u: Građa i prilozi za povijest Dalmacije, 16, 2000., str. 93 – 269 (224).

⁴³⁵ LXVII. Una cappella pontificale completa di stoffa di seta rossa a fiori di colori diversi, intarsiata d'oro e d'argento e guernita di galloni d'oro. Consta di una pianeta, di quattro tonicelle, di tre piviali, e di velo umerale. Fu donata alla Metropolitana dall'arcivescovo Zmajevich nel 1730, come si rileva dal suo testamento. Si usa nelle principali solennità della Pentecoste e di s. Pietro ap. Carlo Federico Bianchi, nav. dj., 1877., str. 261.

njihovih dekora ponekad sudjeluje četiri ili pet različito profiliranih potki metalnih ovojnica.⁴³⁶ Donata Devoti u svojoj slavnoj monografiji o povijesti europskih tekstila donosi reprodukciju misnice iz Museo Diocesano u Trentu, skrojenu od *ganza* (»Venecija, XVIII. stoljeće«) za kojeg u opisu kaže da je riječ o povijesnom terminu za lampas izuzetno bogatog i složenog dekora izvedenog s više *lancé* potki, s podlogom tkanom u satenu, koja međutim samo proviruje na uskim površinama koje profiliraju dekorativne elemente.⁴³⁷ U stručnoj literaturi vjerojatno je najpoznatiji višestruko objavljen *ganzo* iz Museo di Palazzo Mocenigo u Veneciji: visina mu iznosi približno 50 centimetara, dimenzije raporta 57.5 x 26.5 centimetara a podloga tkana u petoveznom satenu samo izviruje između složeno osmišljenih i dinamično pokrenutih dekorativnih elemenata tkanih nitima s metalnim ovojnicama. Datiran je između 1715. i 1720. godine a navodi se da je izvorno bio namijenjen krojenju dijelova muške i ženske aristokratske garderobe. Rubovi mu nisu sačuvani.⁴³⁸ Sa zadarskim primjerkom se može pobliže uspoređivati po visini, kompleksnoj tkalačkoj konstrukciji te po dekorativnim elementima. Zadarski *ganzo* odlikuje značajna površina posve zastrta nitima s metalnom ovojnicom, od kojih prevladava zlatni *filé* s jezgrom od zagasito žute svile (*lancé* potka). Na toj sjajnoj, zlatnoj površini pruža se dekor u vertikalnom usmjerenu a sastoji se od mnoštva maštovito oblikovanih, apstraktnih i naglašeno stiliziranih motiva koji se isprepliću sa elegantnim zelenim rascvalim grančicama. Upečatljiviji elementi su stilizirano perje i klasje, izvedeno srebrnim i zelenim nitima, niz od četiri fantastična cvjetića iz kojih izbija nekoliko zašiljenih izdanaka, te skupina danas slabije vidljivih cvjetića koji »lebde« na jednom predjelu zlatne podloge. Riječ je o izrazito složeno konstruiranom lampasu – o čemu zorno svjedoče rezultati tehničke analize – čije je tkanje moralo biti izuzetno zahtjevno i pedantno. Najpotpuniji dojam o količini utkanih niti s metalnom ovojnicom stječe se osjetom težine dijelova ovog ornata. U Hrvatskoj su zasad zabilježena samo dva *ganza* s kojima se »Zmajevićev« može pobliže uspoređivati, a oba su sačuvana u Istri; jedan je upotrijebљen za

⁴³⁶ Fanny Podreider, *nav. dj.*, 1928., str. 274 – 275.

⁴³⁷ Donata Devoti, *nav. dj.*, 1993., kat. 165 (bez pag.)

⁴³⁸ Doretta Davanzo Poli (ur.), *nav. dj.*, 1988.b, str. 44, 192; Doretta Davanzo Poli, *La Collezione Cini dei Musei Civici Veneziani: tessuti antichi*, posebno izdanje *Bulletino / Civici Musei Veneziani d'Arte e di Storia*, N.S. XXXIII, n. 1-4, 1989., Venezia, Museo Correr, 1991., str. 101 (kat. 83); Doretta Davanzo Poli – Stefania Moronato, *nav. dj.*, 1994., str. 80; Doretta Davanzo Poli – Stefania Moronato, *Il Museo di Palazzo Mocenigo: Centro Studi di Storia del Tessuto e del Costume*, Milano, Electa, 2004. [1995.], str. 33; Marina Carmignani, *nav. dj.*, 2005., str. 206; Dominique Charles Fuchs, *Rotte commerciali e nuovi prodotti, il fenomeno dell'orientalismo*, u: *Seta. Potere e glamour. Tessuti e abiti dal Rinascimento al XX secolo*, (ur.) Roberta Orsi Landini, Milano, Silvana Editoriale Spa, 2006., str. 71 – 82 (78).

krojenje bočnih površina misnice iz župne crkve u Pićnu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 69] dok jedna misnica sa prednjim križem, okovratnikom i leđnim stupom ispunjenim *ganzom* izraženje sličnim zadarskom pripada župnoj crkvi u Žminju.⁴³⁹ Pregled srodnih primjeraka poznatih iz inozemne literature vrijedi započeti sa komadom identičnog *ganza* koji pripada fundusu Musei Civici Veneziani (Museo di Palazzo Mocenigo ?) a u zasad jedinoj publikaciji u kojoj je objavljena njegova fotografija nažalost nema rezultata tehničke analize. Sumarno je naveden kao »broccato di seta policromo« a datiran je u XVII. stoljeće.⁴⁴⁰ Stručna literatura donosi niz konstrukcijski i dekorativno bliskih *ganza*: lampas ornata sačuvanog u gradiću Mussomeli na Siciliji (»Venecija, početak XVIII. stoljeća«),⁴⁴¹ *ganzo* misnice u gradiću Arona (»Venecija ?, prva četvrtina XVIII. stoljeća«),⁴⁴² krilo *ganza* u Ermitažu u Sankt Peterburgu (»Venecija, početak XVIII. stoljeća«),⁴⁴³ *ganzo* misnice u Trevisu (»Venecija, prva četvrtina XVIII. stoljeća«),⁴⁴⁴ *ganzo* na velumu za kalež u Zbirci Fortuny u Veneciji (»Francuska ili Italija, prva četvrtina XVIII. stoljeća«),⁴⁴⁵ primjerak na misnici u Museo Diocesano u Bresci (»Venecija, 1710. – 1720.«),⁴⁴⁶ *ganzo* pluvijala u crkvi Santa Maria

⁴³⁹ Zasad nije objavljen, no dobro je poznat iz razloga što je Iva Jazbec Tomaić ovaj *ganzo* – odnosno misnicu za izradu koje je upotrijebljen - uvrstila u tri svoja izlaganja. O misnici je govorila na znanstveno-stručnom skupu *Etički pristup umjetninama od tekstila* održanom u Zagrebu (listopad 2013. godine) u izlaganju naslova *Kolekcionarstvo i trgovina povijesnim tekstilom u 19. stoljeću – pitanja vrijednosti i etike* (referat je dostupan za pregled i preuzimanje; vidi: Popis izvora i neobjavljenih djela / Izvori na internetu). Isti *ganzo* je drugi put - kao »lampas lancē brochē« (sic!) - uvrstila u predavanje naslova *Venecijanske svile ranog vijeka sačuvane na području Istre* održanom u listopadu 2015. godine u sklopu bloka znanstveno-popularnih predavanja priređenih uz izložbu *Istra, lav i orao* (Pula, Muzejsko galerijski prostor *Sveta Srca*; vidi: Popis izvora i neobjavljenih djela / Izvori na internetu). Naposljetku, kao *ganzo* je prikazan u prezentaciji naslova *Venetian Textiles in Istria: The Selected Examples from the Parish Collection in Žminj (Gimino)* s kojom je sudjelovala na skupu održanom u Museo di Palazzo Mocenigo u Veneciji u svibnju 2016. godine.

⁴⁴⁰ Achille Vitali, *La moda a Venezia attraverso i secoli: lessico ragionato*, Venezia, Filippi Editore, 1992., str. 75.

⁴⁴¹ Giuseppe Cantelli (ur.), *nav. dj.*, Vol. II., 2000., str. 428 – 431.

⁴⁴² Donata Devoti – Giovanni Romano (ur.), *Tessuti antichi nelle chiese di Arona*, Torino, Ages arti grafiche, 1981., str. 159 – 161.

⁴⁴³ Daniela Degl'Innocenti– Tatiana Lekhovich, *nav. dj.*, 2009., str. 238.

⁴⁴⁴ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 396 – 397 (kat. 86).

⁴⁴⁵ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 2008., str. 384.

⁴⁴⁶ Alessandra Geromel Pauletti, *Pianeta (Scheda 26)*, u: *Indue me Domine. I tessuti liturgici del Museo Diocesano di Brescia*, (ur.) Maria Grazia Ciardi Duprè Dal Poggetto – Ivo Panteghini, Venezia, Marsilio, 1998., str. 139.

Assunta di Sestri u Genovi (»Francuska ili Italija, oko 1715.«),⁴⁴⁷ fragment u Museo del Tessuto u Pratu (»Venecija, oko 1700.«),⁴⁴⁸ *ganzo* baldahina u riznici katedrale u Regensburgu (datiran u 1728. godinu)⁴⁴⁹ te naposljetku *ganzo* misnice sačuvane na području Tridenta (»Venecija?, 1715. – 1720.«).⁴⁵⁰ Dakle, većina primjeraka se smatra djelima venecijanskih manufaktura, dok rjeđe poneki autori s oprezom pomišljaju na moguće francuske »imitacije« mletačkih *ganza*. Tako se između Venecije i Lyona dvoji i u kataloškim jedinicama nekoliko *ganza* u švicarskoj Zbirci Abegg.⁴⁵¹ Ipak, po pitanju podrijetla zadarskog *ganza* bih se ipak opredijelila za Veneciju, a uže rubove tkane u taftu bez pruga bih objasnila složenom tkalačkom tehnikom i množinom suplementarnih potkinih niti – što je očito zahtijevalo grublje, čvršće i kompaktnije završetke ovakvih tkaninā. Takvom zaključku ide u prilog i činjenica da su rubovi svih primjeraka – a čiji se opis ili fotografija donosi – tkani u taftu a neznatne razlike se uočavaju jedino u njihovoј širini. Dijelovi ovog ornata nadbiskupa Vicka Zmajevića mogli bi se izdvojiti kao primjeri najskupocjenijeg liturgijskog ruha do danas sačuvani na području Zadarske nadbiskupije. Njihova vrijednost je prepoznata i 1934. godine, kad je jedan od pluvijala uvršten u postav privremene zadarske izložbe sakralne umjetnosti naziva *Mostra d'Arte Sacra* [Ilustracije uz raspravu, Sl. 159].⁴⁵² Svakako treba upozoriti da se u samostanu franjevaca trećoredaca sv. Mihovila u Zadru još donedavno nalazila misnica u cijelosti skrojena od *ganza* strogog simetričnog uzorka, koji bi trebalo datirati u isto razdoblje. Misnicu su fotografirali [Ilustracije uz raspravu, Sl. 160] i izmjerili (108 x 69 cm) djelatnici Uprave za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture u studenom

⁴⁴⁷ Marzia Cataldi Gallo (ur.), *nav. dj.* 2000., str. 240 (kat. 100).

⁴⁴⁸ AA.VV., *Museo del Tessuto di Prato. Trenta anni di donazioni / Prato Textile Museum. Thirty years of donations*, Prato, Museo del Tessuto, 2007., str. 91.

⁴⁴⁹ Achim Hubel, *Der Regensburger Domschatz*, Domschatzmuseum des Bistums Regensburg, München, Schnell & Steiner, 1976., kat. 140, tabla 180.

⁴⁵⁰ Paolo Peri, *Pianeta*, kataloška jedinica br. 77, u: *Tesori dal passato. Arte e storia in dieci anni di acquisizioni*, (ur.) Laura Dal Prà – Luciana Giacomelli, Trento, Provincia Autonoma di Trento, 2014., str. 301 – 302.

⁴⁵¹ Hans Christoph Ackermann, *nav. dj.* 2000., str. 301 – 302 (kat. 164), str. 307 – 310 (kat. 168 i 169).

⁴⁵² *Mostra d'Arte Sacra* je bila otvorena za javnost od 15. kolovoza do 30. rujna 1934., a na izložbi – koju je inicirao zadarski nadbiskup Petar Dujam Munzani – su bile predstavljene vrijedne umjetnine prikupljene na širem teritoriju tadašnje Nadbiskupije koja je u to vrijeme obuhvaćala i otoke Cres, Lošinj i Lastovo. Više podataka i izvora o izložbi kao i detalj spomenute fotografije vidjeti u: Silvija Banić, *Nekoliko svilenih tkanina iz sredine 18. stoljeća sačuvanih na liturgijskom ruhu na istočnoj obali Jadrana i njihovi predlošci* (mises en carte), u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb, 38, 2014.b, str. 151 – 170 (162, 169).

2002. godine a njezina kataloška jedinica je sastavni dio kataloga pokretnih kulturnih dobara samostana. Nažalost, unatoč detaljnim pretraživanjem samostana provedenim u dva navrata (krajem 2009. te početkom 2015. godine), misnica nije pronađena. Domaća literatura donosi još samo dvije dalmatike skrojene od venecijanskih *ganza* iz prve četvrтине XVIII. stoljeća. Prva pripada splitskoj katedrali (u paru s još jednom dalmatikom?)⁴⁵³ dok se druga nalazi u crkvi Rođenja Marijina u Prčanju.⁴⁵⁴ Lampasi iz istog, kasnog *bizarre* razdoblja, s iznimno velikim površinama gusto zastrtim zlatnim i srebrnim nitima su se sačuvali na bočnim stranama misnice u franjevačkom samostanu na Trsatu,⁴⁵⁵ ornatu (misnica, štola, manipul) u franjevačkom samostanu sv. Frane u Cresu,⁴⁵⁶ ornatu (misnica, štola, manipul i bursa) šibenskog biskupa Karla Antuna Donadonija (1723. – 1756.) koji se danas čuva u samostanu sv. Frane u Šibeniku⁴⁵⁷ te na misnici (datirana izvezenim natpisom u 1717. godinu) u crkvi sv. Antuna Padovanskog u Našicama.⁴⁵⁸

BORTE: široke 3 cm. Tkane žutom svilom i zlatnim *filéom*. Središnjim dijelom prolazi tanka izlomljena pruga, dok su vanjski dijelovi borti tkani u finoj »čipkastoј« strukturi, nizom petljica koje tvori krupni *filé* s jezgrom od tamno žute (oker) svile [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 98]. Velum za kalež je obrubljen skupocjenom metalnom čipkom, širokom 5.5 cm, rađenom na batiće zlatnim *filé* i *frisé* nitima [vidi III. Dodatak katalogu, Kat. 98]. Slični primjeri se čuvaju u Museo del Bargello u Firenci te u Zbirci Gandini u Modeni a smatraju se talijanskim radovima iz XVIII. stoljeća.⁴⁵⁹

PODSTAVA: pluvijali i dalmatike su podstavljeni jarko crvenim pamučnim keperom dok misnica i ostali dijelovi imaju podstavu od ljubičastog pamučnog satena

⁴⁵³ Deša Diana – Nada Gogala – Sofija Matijević, *Riznica splitske katedrale*, Split, Izdanje Muzeja grada Splita – Svezak 19, 1972., str. 140, tabla 76 (bez pag.); Vjekoslava Sokol, *Baršunasti trag mučeništva*, Split, Muzej grada Splita, 2005., str. 50 (kat. 29).

⁴⁵⁴ Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 2009., str. 332 – 333 (kat. 23).

⁴⁵⁵ Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 1999., str. 304.

⁴⁵⁶ Olgica Mileusnić, *Kazula, stola, manipul* – kataloška jedinica, u: *Hrvatski restauratorski zavod – Radovi u 2013.*, prilog izdanju *Portal - Godišnjak Hrvatskog restauratorskog zavoda*, 5, 2014., str. 18 – 19.

⁴⁵⁷ Fotografiju leđne strane misnice vidjeti u: Nikola Mate Roščić, *Samostan i crkva Sv. Frane u Šibeniku. Pokušaj povjesnog prikaza*, Samostan Sv. Frane Šibenik - Gradska knjižnica »Juraj Šižgorić« Šibenik, Zagreb, 2015., str. 98.

⁴⁵⁸ Jelena Ivoš, , *nav. dj.*, 1999., str. 308.

⁴⁵⁹ Paolo Peri (ur.), *Tessuti al Bargello. Donazioni 1988-1991*, Mostre del Museo Nazionale del Bargello 20., Firenze, S.P.E.S., 1991., str. 18 – 19; Thessy Schoenholzer Nichols – Iolanda Silvestri (ur.), *nav. dj.*, 2002., str. 255, 264 (kat. 388a, 388b).

STANJE: dobro; na pojedinim predmetima je očit gubitak intenziteta boja svilenih niti te sjaja metalnih niti; prisutna neznatnija mehanička oštećenja u vidu razderotina i slobodnih niti suplementarnih potki, koja su posebno prisutna na rukavima dalmatika

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, pluvijali u ladici br. 23, kapuljače pluvijalā u kutiji br. 21, P-T-18/01-007e, P-T-18/01-007f; misnica u ladici br. 19, M-T-18/01-007g; dalmatike u ladici br. 23, D-T-18/01-007a, D-T-18/01-007b, D-T-18/01-007c, D-T-18/01-007d; štola i manipul u kutiji br. 7, S-T-18/01-007h i Man-T-18/01-007i; velum za kalež u kutiji br. 14, V-T-18/01-007k; bursa u kutiji br. 29, B-T-18/01-007j

FOTOGRAFIJE: Sl. 98a, 98b; priložen mikro-snimak desnog ruba; priložena fotografija detalja metalne čipke kojom je obrubljen velum za kalež

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; pluvijal uvršten u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

99. Zadar, samostan sv. Frane

Misnica

DIMENZIJE: 111-96.5 x 70-63.5 cm

VRSTA TKANINE: lampas *lancé broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, ružičaste boje, 85 prolaza po centimetru
- Vezujuća osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, žute boje, 32 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, ružičaste boje, 19 prolaza po centimetru
- *Lancé* potke (dvije):
 - svila, dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, zelene boje, 19 prolaza po centimetru
 - svila, dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, *trame d'accompagnage*, zlatno žute boje, 18 prolaza po centimetru
- *Broché* potka: zlatni *filé* s jezgrom od zlatno žute svile, 18 prolaza po centimetru

Lampas *lancé broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u aversu petoveznog satena. U stvaranju dekora sudjeluju sve suplementarne potke. Uloga zlatno žute *lancé* potke (*trame d'accompagnage*) je da na aversu prati *filé* utkan tehnikom *broché*, naglašavajući na taj način zlatni sjaj tih dijelova dekora. Sve niti suplementarnih potki su na aversu tkanine fiksirane nitima vezujuće osnove u keperu 1/3 S.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široki 0.3 cm. Sastoje se od četiri krupna lanena končića prirodne boje, vezana u taftu objema svilenim potkama.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 30 x 26 cm

DATACIJA: između 1715. i 1725. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija?) ili Francuska (Lyon ?)

OPIS: za krojenje misnice je upotrijebljeno više komada skupocjenog lampasa *lancé broché à liage répris* koji bi se na prvi pogled – zbog upečatljivo velikih površina tkanih zlatnim *filéom* - mogao okarakterizirati kao *ganzo*. Međutim, podloga tkana u ružičastom satenu je ipak više zastupljena (vidljiva) nego što bi to bio slučaj da je riječ o *ganzu*. Unatoč tome, radi se o dragocjenom lampasu nastalom izravnim ugledanjem na suvremene *ganze* što se uočava usporedbama sa, primjerice, danas nažalost izgubljenom misnicom iz zadarskog samostana

sv. Mihovila [usp. Ilustracije uz raspravu, Sl. 160] ili sa misnicom u crkvi San Niccolò u Pratu.⁴⁶⁰ Strogo simetrični dekor lampasa iz samostana sv. Frane sadrži elemente tipične za luskuzne svile iz *čipkastog* razdoblja. Tkanine *čipkastih* dekora su se tkale u talijanskim i francuskim manufakturama tijekom kraja XVII. i prve četvrtine XVIII. stoljeća a vrhunac njihove proizvodnje je nastupio upravo na razmeđi drugog i trećeg desetljeća XVIII. stoljeća. Da su suvremenice *bizarre* svila uviđa se i po učestalom kombiniraju *bizarnih* i *čipkastih* elemenata na njihovim dekorima, a što se uočava i na vrijednom lampasu iz samostana sv. Frane: dekor se gradi oko središnjeg, srodnog elementa natkrivenog lisnatim vjenčićem i cvjetnim buketom koji se ponavlja (niže) u vertikalnom usmjerenu. Okružen je okvirima koje tvore vitice iz kojih se radijalno šire nanizani listići. Lijevo i desno su se uspravno nizali slično oblikovani motivi smješteni unutar okvira od raskošnih vitica. Ružičasta satenska podloga je prekrivena gustim ornamentom kojeg tvore nizovi sitnih stiliziranih zelenih palmeta. Blisko osmišljena kompozicija te dekorativni elementi se prepoznaju na lampasu misnice sačuvane u gradiću Feltre (Belluno, Veneto). Objavljena je kao mogući francuski proizvod, datiran oko 1715. – 1725. godine. Visina raporta iznosi 49 centimetara a rubovi se također sastoje od četiri končića vezana u taftu svim nitima potki.⁴⁶¹ Lampas misnice iz samostana sv. Frane nesumnjivo je skupocjena tkanina izvorno namijenjena izradi reprezentativnih, aristokratskih odjevnih predmeta. Zbog impresivne količine utkanih niti s pozlaćenom ovojnicom ga je moguće izdvojiti - uz *ganzo* Zmajevićevog ornata - kao najvrijedniji primjerak povijesnog tekstila iz XVIII. stoljeća do danas sačuvanog na liturgijskim predmetima na području Zadarske nadbiskupije.

BORTE: razdjelna je široka 3 a rubna 1 cm. Tkane žutom svilom i zlatnom *filé* potkom. Ornamentirane složenim dekorom kojeg čine nizovi rombova okruženi stiliziranim vegetabilnim, strogo simetričnim motivima u obliku palmeta s oblim listićima.

PODSTAVA: finije tkano laneno platno svijetle prirodne boje

STANJE: dobro

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 99; priložena fotografija lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: BANIĆ, 2010., str. 328; uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

⁴⁶⁰ Rosalia Bonito Fanelli, *nav. dj.*, 1988., str. 208, 263, 272.

⁴⁶¹ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 412 – 413 (kat. 99).

100. Zadar, samostan sv. Frane

Misni ornat koji se sastoji od pluvijala, dvije dalmatike, misnice, dvije štole, tri manipula, veluma za kalež i burse

DIMENZIJE: 278 x 131.5 cm, 114.5-107 x 77.5-72 cm, 109 x 113 cm, 105 x 113 cm, 240 x 25-14 cm, 228.5 x 23-13 cm, 90.5 x 21-11 cm, 86 x 22-11 cm, 90 x 22-11.3 cm, 54 x 52 cm, 24 x 24.5 cm

VRSTA TKANINE: *persienne; lampas lancé broché à liage repris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, svjetlo ružičaste boje, 120 prolaza po centimetru
- Vezujuća osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, bijele boje, 31 prolaz po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti bez vidljive torzije – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 39 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, svijetle zelene boje, 18 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (pet):
svilene: dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, 18 prolaza po centimetru,
u bojama: bijela, svjetlo zelena, modra, tamno ružičasta
metalna; srebrni *filé* s jezgrom od bijele svile, dvije u svakom prolazu, 18 prolaza po centimetru

Persienne, lampas lancé broché à liage repris. Podloga dekoru je tkana u omoveznom satenu, temeljnom osnovom svjetlo ružičaste boje. U stvaranju dekora uglavnom sudjeluju niti suplementarnih potki (na aversu fiksirane nitima vezujuće osnove u keperu 1/3 *S*) te temeljna bijela potka koja – zajedno s vezujućom osnovom – stvara fini pod-dekor izведен u konstrukciji tafta.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Lijevi je širok 0.4 a desni 0.5 cm. Tkani u finom taftu, svilenom bijelom osnovom i dvjema sviljenim potkama (bijela i zelena). Završavaju s jednim krupnim končićem od bijele svile.

VISINA TKANINE: 52.5 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 70 x 25.5 cm

DATACIJA: između 1715. i 1725. godine

MJESTO NASTANKA: Francuska, Lyon

OPIS: bogati misni ornat, sačuvan u velikom broju dobro očuvanih dijelova, skrojen je od raskošnog lampasa *čipkastog* dekora za koji se, gotovo s potpunom sigurnošću, može tvrditi da je nastao u nekoj od glasovitih francuskih manufaktura. Naime, riječ je o specifično konstruiranom i dekoriranom lampasu kakvi se u stručnoj literaturi identificiraju kao *persienne*. Njihov opis donosi Joubert de l'Hiberderie u svojem djelu *Le Dessinateur pour les fabriques d'étoffes d'or, d'argent, et de soie* iz 1765. godine, a sam naziv govori da su nastale pod utjecajem konstrukcija i fantastičnih vegetabilnih motiva (npr. *saz* lišće) orijentalnih (perzijskih i otomanskih) svila. Nekoliko je ključnih odlika *persienne* svila: podloga dekoru je tkana u aversu osmoveznog satena, dok u stvaranju dekora sudjeluju brojne suplementarne (*lancé* i *broché*) ali i temeljna potka. Temeljna potka, zajedno s drugom – vezujućom osnovom – tka minuciozni pod-dekor u konstrukciji tafta *gros de Tours*. Na našem lampasu su tako, primjerice, izvedeni svi bijeli elementi bogate romboidne mreže u podlozi »gornjem« dekoru (Sl. 100b, 100c). Sve suplementarne potke su uvijek na aversu tkanine fiksirane vezujućom osnovom u keperu 1/3 S. Omjer glavne prema vezujućoj osnovi mora biti 4 : 1.⁴⁶² Ovi su lampasi izvorno bili namijenjeni krojenju damskeih dvorskih krinolina ali i muških kaputića i prsluka. Osmislili su ih oko 1685. godine francuski crtači i tkalci a pod autoritetom kraljevskog slikara Charlesa Le Bruna. Tkane su u manufakturama Pariza, Toursa i Lyona a oponašane diljem Europe, gdje će ostati u modi čak do 1730.-ih godina. Upravo se u vrijeme vladavine Louisa XIV. kreiranje tkanina u Francuskoj oslobođilo utjecaja talijanskih svila s uzorkom što je ujedno označilo početak ere u kojoj će modne mijene na svim europskim dvorovima ovisiti o diktatima iz Versaillesa. Da bi se *persienne* ispravno prepoznale treba imati na umu da je njihova specifična konstrukcija neodvojiva od tipologije dekora: oni se uvijek simetrično razvijaju oko središnje osi a središnji motiv – cvijet, buket ili stilizirani plod – okružen je imitacijama bijele čipke. U oponašanju čipki su tkalci ponekad bili toliko uspješni da su gotovo postizali iluzionistički vjerno (*trompe-l'œil*) »načipkane« motive a što je, zapravo, bilo potaknuto stvarnim onovremenim divljenjima skupocjenim čipkama rađenim na iglu i batiće kakve su se tad u Francuskoj izrađivale tek jedno stoljeće. Visina raporta im je

⁴⁶² Jean-Paul Leclercq, *From Threads to Pattern Composition, Technique, and Aesthetics*, u: *A Taste for the Exotic. Foreign Influences on Early Eighteenth-Century Silk Designs*, (ur.) Anna Jolly, Riggisberger Berichte 14, Abegg-Stiftung, 2007., str. 139 – 154 (139 – 142). Ovdje je, osim kvalitetnog mikro-snimka koji dokumentira složenost konstrukcije, priložena i fotografija *persienne* iz Zbirke Abegg s podlogom tkanom u maslinasto zelenom satenu, koji je po kompoziciji dekora i određenim motivima srođan zadarskom primjerku (str. 141).

uvijek velika i u pravilu prelazi 50 centimetara.⁴⁶³ Visina između rubova od 52 centimetra smatra se standardnom mjerom za *persienne* tkane u lyonskim manufakturama.⁴⁶⁴ Uzduž rubova se nižu »polovice« motivā koji se vide cjelovitima kada se spoji više komada tkanine (na našem primjerku to je jedan veliki, bijeli plod nalik češeru, Sl. 100a). U franjevačkom samostanu sv. Franje u Imotskom sačuvali su se dijelovi ornata (misnica, štola i manipul) za izradu kojeg je upotrijebljena *persienne* istkana prema istom predlošku (*mise en carte*) po kojem je izведен i zadarski primjerak, no upotreborazličitim niti. Dakle, zadarska i imotska *persienne* [Ilustracije uz raspravu, Sl. 161abcd], promatrane zajedno, pružaju još jedan izuzetno zanimljiv i vrijedan primjer produkcije različitih varijanti luksuznih tkanina kojima je osnovni motiv u potpunosti identičan. Temeljna potka – koja tka karakteristične, *čipkaste* elemente – je u oba slučaja bijele boje, što je općenito govoreći svojstveno za *persienne* lampase. No, na primjerku u Imotskom je za temeljnu osnovu upotrijebljena svila svjetlo ljubičaste, umjesto ružičaste boje. Što se tiče suplementarnih potki, one svilene (koje tkaju motive cvijeća i lišća) su drugačijih (npr. jarko žuta, crvena) ili izraženijih nijansi (zelena), a posebno je zanimljivo da su svi oni elementi koji su na zadarskoj varijanti tkani srebrnim *filéom* s jezgrom od bijele svile ovdje izvedeni pozlaćenim *filéom* s jezgrom od zlatnožute svile. Sudeći po nježnim, pastelnim bojama temeljne osnove koja tka podlogu, može se zaključiti da su oba primjerka – i svjetlo ružičasti i svjetlo ljubičasti – izvorno osmišljeni u svrhu izrade skupocjene damske garderobe. Najluksuznije *persienne* su imale dekore djelomično tkane *broché* nitima s metalnim ovojnicama, upravo kao što je to slučaj sa zadarskim i imotskim primjerkom, gdje su srebrnom odnosno pozlaćenom potkom tkani dijelovi *rocaille* elemenata te lišće i plodovi (Sl. 100b, 100c). Dijelovi ornata iz samostana sv. Frane jedini su do danas sačuvani liturgijski predmeti na području Zadarske nadbiskupije izvedeni od *persienne* lampasa. No, treba naglasiti da je u listopadu 2007. godine u sakristiji župne crkve sv. Anselma u Ninu dokumentirana bursa za čiji je avers bio upotrijebljen komad

⁴⁶³ Xavier Petitcol, *Persians*, u: *Treasure of the Holy Sepulchre. Work published on the occasion of the exhibition Treasure of the Holy Sepulchre. Gifts of the European Royal Courts in Jerusalem presented at the Château de Versailles and at the Maison de Chateaubriand (Châtenay-Malabry) from 16th April to 14th July 2013*, (ur.) Bernard Degout, Cinisello Balsamo (Milano), Silvana Editoriale, 2013.b, str. 406 – 407.

⁴⁶⁴ Xavier Petitcol, *Vestments* – kataloške jedinice, u: *Treasure of the Holy Sepulchre. Work published on the occasion of the exhibition Treasure of the Holy Sepulchre. Gifts of the European Royal Courts in Jerusalem presented at the Château de Versailles and at the Maison de Chateaubriand (Châtenay-Malabry) from 16th April to 14th July 2013*, (ur.) Bernard Degout, Cinisello Balsamo (Milano), Silvana Editoriale, 2013.a, str. 218 – 234. (224).

persienne [Ilustracije uz raspravu, Sl. 162]. Ovaj je vrijedan primjerak, s bogatim dekorom na podlozi tkanoj u zelenom satenu, umnogome nalik lampasu bliske zelene podloge (»Francuska, prva četvrtina XVIII. stoljeća«) u Museo Nazionale del Bargello.⁴⁶⁵ Nažalost, tijekom dvaju narednih dolazaka (u srpnju i listopadu 2009. godine), kada je odlučeno da će se povijesno liturgijsko ruho premjestiti u Zbirku tekstila Zadarske nadbiskupije, bursu više nije bilo moguće pronaći. Osim nje se zametnuo i jedan manipul skrojen od dvije vrste tkanine [vidi Kat. 153]. Upravo je zbog ovakvih zlosretnih sudbina vrijednih primjeraka povijesnog ruha u nadbiskupskom Ordinarijatu oformljena Zbirka tekstila. Od primjeraka poznatih iz inozemne literature - srodnih *persienne* iz samostana sv. Frane - mogu se izdvojiti dva lampasa u firentinskom Museo Nazionale del Bargello,⁴⁶⁶ lampas (»Francuska ili Italija, početak XVIII. stoljeća«) u Zbirci Fortuny u Veneciji⁴⁶⁷ te lampas (»Francuska, 1715.-1725.«) u Kunstgewerbemuseum u Kölnu.⁴⁶⁸ Dosad je u Hrvatskoj evidentirano nekoliko svila s raskošnim, strogo simetričnim *čipkanim* uzorcima, a tehnička analiza kojih će vrlo vjerojatno potvrditi da je riječ o *persienne* lampasima. Upotrijebljeni su za izradu više komada liturgijskog ruha: dalmatike u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu,⁴⁶⁹ dalmatike u župnoj crkvi sv. Nikole Krapini,⁴⁷⁰ misnice u dominikanskom samostanu sv. Petra Mučenika u Starom Gradu na otoku Hvaru,⁴⁷¹ burse iz crkve sv. Nikole u Komiži [Ilustracije uz raspravu, Sl. 166], misnice iz crkve Gospe od Anđela u Velom Lošinju [Ilustracije uz raspravu, Sl. 168a i 168b] te dijelova čak triju ornata u župnoj crkvi sv. Stjepana u Starom Gradu na Hvaru [Ilustracije uz raspravu, Sl. 163, 164, 165]. Glavninu navedenih primjeraka odlikuje satenska podloga pastelnih nijansi (bijedo narančasta, ružičasta ili ljubičasta), a isto

⁴⁶⁵ Paolo Peri (ur.), *nav. dj.*, 1997., str. 30 – 32 (kat. 7).

⁴⁶⁶ Misnicu od lampasa (»Lyon ?, početak XVIII. stoljeća«) zagasito ružičaste podloge i velikog, bijelo-zelenog simetričnog dekora vidi u: Paolo Peri (ur.), *nav. dj.*, 1991., str. 50 – 51; krilo od lampasa (»Venecija, prva četvrtina XVIII. stoljeća«) sa satenskom podlogom nježne ružičaste nijanse te raskošnim dekorom izvedenim bijelim, zelenim i metalnim potkama vidi u: Marina Carmignani, *nav. dj.*, 2005., str. 207.

⁴⁶⁷ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 2008., str. 312.

⁴⁶⁸ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 305 (kat. 514).

⁴⁶⁹ Komadi *persienne* (?) lampasa su upotrijebljeni za krojenje dijela rukavā i središnjeg dijela dalmatike. Vidjeti: Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 2010., str. 110 – 111 (kat. 60).

⁴⁷⁰ Jelena Ivoš, *Liturgijsko ruho – poglavlje, i Kataloške jedinice*, u: *Krapinsko-zagorska županija: sakralna arhitektura s inventarom, feudalna arhitektura, spomen-obilježja*, (gl. ur.) Ivanka Reberski, Umjetnička topografija Hrvatske – knjiga 4., Zagreb, Institut za povijest umjetnosti, 2008., str. 71, 317.

⁴⁷¹ Za izradu misnice su upotrijebljene dvije vrste *persienne* (?), vidi: Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 2011., str. 453 (kat. P/9).

se odnosi i na krasan primjerak *persienne* koju sam evidentirala na bursi i manipulu u sakristiji katedrale Uznesenja Blažene Djevice Marije u Krku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 167abc].

BORTE: razdjelna je široka 2.8 a rubna 1.8 cm. Tkane bijelim sviljenim nitima i srebrnim filéom u potki. Središnjim dijelom borte prolazi niz paralelnih linija na kojima su, poput notnog zapisa, raspoređeni manji kvadratići. Rubovima teče izlomljena linija.

PODSTAVA: finije tkano laneno platno prirodne boje

STANJE: dobro

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 100a, 100b, 100c; priložena fotografija lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: BANIĆ, 2010., str. 327-328; pluvijal uvršten u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

101. Zadar, samostan sv. Frane

Misnica i manipul

DIMENZIJE: 112-107 x 72-62 cm, 87 x 21-10 cm

VRSTA TKANINE: lampas, *liseré lancé broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, zelene boje, 30 prolaza po centimetru
- Vezujuća osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, blijede žute boje, 17 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, zelene boje, 22 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, blijede žute boje, 21 prolaz po centimetru
- *Broché* potke (šest):
svilene; dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, 21 prolaz po centimetru, u bojama: svijetlo ružičasta, boja lososa, bledo ljubičasta, zagasito ljubičasta metalne:
zlatni *filé riant* s jezgrom od zlatno žute svile, dvije u svakom prolazu, 21 prolaz po centimetru
srebrni *frisé* s jezgrom od bijele svile, 10 prolaza po centimetru

Lampas, *liseré lancé broché*. Podloga dekoru je tkana u taftu *gros de Tours*, temeljnom svilenom osnovom i potkom. U stvaranju dekora sudjeluje temeljna potka, u *liseré* efektu, no glavnu ulogu imaju niti supplementarnih potki koje su na aversu tkanine fiksirane nitima vezujuće osnove u keperu 1/5 S.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki 0.5 cm. Sastoje se od šest končića od lana prirodne boje vezanih u taftu temeljnom i *lancé* potkom.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 75.5 cm x ?

DATACIJA: između 1715. i 1725. godine

MJESTO NASTANKA: Francuska (?)

OPIS: na manipulu te na bočnim površinama prednje i leđne strane misnice je sačuvan lijepo i raskošno izveden lampas čiji je izvorni izgled raporta, nažalost, nemoguće pouzdano rekonstruirati. Odlikuje ga umnogome neobičan dekor koji objedinjuje elemente *bizarre* i *čipkastih* svila a izведен je mnoštvom svilenih te skupocjenih metalnih niti na podlozi od

zagasito zelenog tafta. Rubnim površinama lampasa teče bogata bordura koju tvore isprepletene *čipkaste* vrpce unutar kojih su umetnute srebrne grančice nalik na klasje. Zanimljivo je da bordura pri dnu »skreće«, prateći gotovo posve vjerno zakrivljenost rubova te lijepo ispunjavajući kutne površine (Sl. 101a, 101b). Isto se uočava i na prednjoj strani misnice. Moguće je da je riječ o lampasu isključivo osmišljenom i tkanom u svrhu izrade reprezentativnih muških kaputića. Nešto mlađa svila uzduž čijih rubova teče slično komponiran dekor se sačuvala na misnici u crkvi sv. Ilike u Mundanijama na otoku Rabu.⁴⁷² Zanimljivo je da se kod obje tkanine dekorativna bordura sužava prema vrhu, što se vidi u gornjim zonama prednjih strana misnicā. Ujedno, dužina dekora – od donjeg zaobljenog do krajnjeg suženog dijela – je gotovo jednaka u obama slučajevima i iznosi oko 110 centimetara. Dakle, pri krojenju kaputićā, suženi dijelovi dekora bi bili u predjelu ovratnika dok bi donji, širi i zakrivljeni, slijedili rubove. Na zadarskom primjerku je sačuvana – iako slabo vidljiva – i tanka no bogato ornamentirana zlatna pruga koje teče uz sami rub tkanine, a na gotovom kaputu bi u predjelu tih pruga bila dugmad, odnosno otvori za dugmad. Dekor nažalost nije cjelovito sačuvan – na objema stranama misnice nedostaju njegovi središnji segmenti. No, sudeći po preostalim površinama, izgleda da se između rubnih bordura nalazio veliki, asimetričan motiv tankog debla koji se izvijajući pruža u vertikalnom smjeru. Iz zlatnom *broché* potkom tkanog debla, kojemu je ponegdje kora gotovo naturalistički prikazana, izbijaju tanke, razlistale i rascvale grančice na kojima se ponegdje vide i fantastični, jajoliki plodovi (Sl. 101c). Vijugavo tanko deblo te cvijeće i lišće uvelike podsjećaju na asimetrične motive drva života koji se gotovo u pravilu javljaju na indijskim *chintz* tkaninama (močilski i reduktivno bojadisana pamučna platna) a koje su Istočnoindijske kompanije intenzivno uvozile još od početka XVII. stoljeća.⁴⁷³ Stoga sam sklona prepostavci da je dekor ovog lampasa osmišljen izravnim ugledanjem na te, u to vrijeme izrazito popularne orijentalne tekstile.⁴⁷⁴ Svilena tkanina (taft *liseré broché*) koja je izgledom, a dijelom i konstrukcijski bliska lampasu iz samostana sv. Frane, pripada zbirci tekstila Museo Nazionale del Bargello u Firenci. Prepostavljen je francusko podrijetlo, a datirana je u približno isto razdoblje (oko 1710. godine). Visina raporta iznosi 63 centimetra, podloga

⁴⁷² Silvija Banić, *nav. dj.*, 2012., str. 471, 491 – 492.

⁴⁷³ Više o uvozu orijentalnih pamučnih tkanina s otisnutim uzorcima u: Margherita Bellezza Rosina, *La diffusione delle tele stampate in Europa*, u: *Quaderno – Centro Studi di Storia del Tessuto e del Costume*, 3, 1991., str. 23 – 28, 58.

⁴⁷⁴ Svakako vrijedi napomenuti da je jedna vrijedna i dobro očuvana *chintz* draperija (*palampore*) podrijetlom s Koromandelske obale a koju valja datirati između 1770. i 1790. godine sačuvana u Zbirci Fisković u Orebićima.

dekoru je tkana u taftu izrazito bliske zelene boje, a dekor je također izveden na sličan način. U stvaranju dekora sudjeluje temeljna potka, u *liseré* efektu, no glavnu ulogu imaju niti suplementarne potke – svilena bijela *lancé* potka te metalne, *frisé* i *filé*, srebrnog i zlatnog sjaja. Ornament svile u Bargellu se također sastoji od grančica s jajolikim plodovima, okruženim ornamentom s motivima čipke.⁴⁷⁵

BORTE: široke 2.7 cm. Tkane žutom svilom i zlatnim *filéom*. Jednostavno ornamentirane; središnji dio je bez dekora, a uz rubove se pruža udvojena izlomljena linija.

PODSTAVA: pamučni saten zelene boje

STANJE: dobro; za ispunu prednjeg križa i leđnog stupa misnice je upotrijebljena tkanina iz prve polovine XX. stoljeća; manipul je skrojen od većeg broja manjih fragmenata, na jednom od kojih su prisutna izraženija mehanička oštećenja

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 101a, 101b, 101c

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁴⁷⁵ Paolo Peri (ur.), *nav. dj.*, 1991., str. 12 – 13 (kat. 4).

102. Premuda, župna crkva sv. Jakova apostola

Misnica

DIMENZIJE: 109.5-102 x 69.5-66.5 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 128 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, crvene boje, 43 prolaza po centimetru

Lyonski damast. Podloga dekoru je tkana u aversu omoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu kepera 3/1 Z.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Lijevi je širok 0.8 a desni 0.7 cm. Završavaju sa šest svilenih niti zelene boje vezanih u taftu. Unutrašnji dio rubova je tkan u omoveznom satenu, sviljenom osnovom zelene boje.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 60.5 cm x ?

DATACIJA: između 1720. i 1725. godine

MJESTO NASTANKA: Francuska

OPIS: za izradu misnice je upotrijebljeno nekoliko komada crvenog lyonskog damasta zagasito crvene boje. Odlikuje ga pedantno osmišljen, gusti simetrični dekor koji se sastoji od stiliziranog lišća, fantastičnih plodova i cvjetova nalik plodovima mogranja te brojnih površina ornamentiranih različitim *čipkastim* uzorcima. Izvorna kompozicija dekora može se predstaviti računalnim spajanjem fotografijā komadā damasta (Sl. 102b) sačuvanih na leđnoj strani misnice. Na temelju gustoće tkanja, visine raporta i bogatog dekora se zaključuje da je svakako riječ o kvalitetnom damastu, koji se zbog konstrukcije i izgleda rubova uvjetno može približiti venecijanskim manufakturama. Njegov dekor očito slijedi pomodne uzorke vizualno raskošnijih i daleko skupocjenijih francuskih lampasa iz ovog razdoblja, te izgledno da je tkan kao kvalitetna, no cjenovno znatno pristupačnija varijanta svile sa *čipkastim* dekorom namijenjena izradi odjeće a moguće i uređenju interijera. Zbog strogo simetričnog uzorka velikog raporta, brojnim čipkasto ornamentiranim površinama, lišću, cvijeću te velikim okruglim plodovima, kao kvalitetne komparativne primjerke u dekorativno-kompozicijskom smislu izdvajam tamno crveni damast *broché* misnice u Österreichisches Museum für angewandte Kunst u Beču (»Francuska, oko 1720.«)⁴⁷⁶ te grimizni damast *broché*

⁴⁷⁶ Dora Heinz, *nav. dj.*, 1972., str. 42 (kat. 32), tabla 19 (bez pag.); Christa Charlotte Mayer-Thurman, *nav. dj.*, 1975., str. 227 (kat. 109).

(»Francuska, 1720.-1725.«) u Victoria and Albert Museumu u Londonu, visina čijeg raporta iznosi 53.4 centimetra.⁴⁷⁷

BORTE: razdjelna je široka 3.2 a rubna 2 cm. Tkane lanenom potkom i žutom svilenom osnovom. Odlikuje ih strogo geometrijski ornament koji se sastoji od niza rombova s uzorkom šahovnice [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 102].

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: dobro; manje razderotine prisutne u predjelu krakova križa na prednjoj strani misnice

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Jakova apostola

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 3,
M-T-18/01-061

FOTOGRAFIJE: Sl. 102a, 102b; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁴⁷⁷ Peter Thornton, *nav. dj.*, 1965., str. 169 (kat. 55A).

103. Ist, župa sv. Nikole

Misnica i štola

DIMENZIJE: 104-95.5 x 74.5-68 cm, 208 x 22.5-7.5 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1 lancé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, zagasito ružičaste boje, 60 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, vidljiv dominantan udio niti zagasito ružičaste boje i manji udio niti jarko ružičaste (fuksia) nijanse, 26 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, bijele boje, 25 prolaza po centimetru

Taft *louisine 2-1 lancé*. Podloga dekoru je tkana u taftu, konstrukcije *louisine 2-1*, osnovom i temeljnog potkom. Dekor je u cijelosti izведен suplementarnom svilenom potkom utkanom tehnikom *lancé*, koja je na aversu tkanine fiksirana nitima osnove u keperu 1/3 S.

RUBOVI: sačuvan desni rub. Širok 0.6 cm. Tkan u taftu, nitima svilene osnove zelene boje i bijele boje s primjesama zelene i ružičaste. Završava s dva krupna končića od lana prirodne nijanse, vezana u taftu temeljnom potkom.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 55 cm x ?

DATACIJA: između 1720. i 1725. godine

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: štola te gotovo čitava misnica (izuzev prednjeg stupa) skrojene su od većeg broja komada zagasito ružičastog tafta s gustim dekorom u cijelosti izvedenim bijelom *lancé* potkom. Izvorni izgled raporta nažalost nije moguće u cijelosti rekonstruirati, budući da svi veliki komadi na misnici dokumentiraju isti, središnji segment. Dekorom dominiraju površine ornamentirane različitim *čipkastim* uzorcima koje tvore mrežu razvedenih okvira. U središtu okvirā se nalazio po jedan veliki motiv, od kojih je na misnici dobro vidljiv samo jedan - fantastični motiv ploda s naglašenim nazubljenim »krunama« očito osmišljen ugledanjem na orientalne motive - dok su od drugog preostali samo manji dijelovi (izgleda da je bio osmišljen kao uspravan, razsevali cvijet flankiran razlistalim grančicama). Ova su dva motiva unutar okvirā na tkanini bila raspoređena u rasteru šahovske ploče. Mreža okvira u rasteru šahovnice očito podsjeća na tekstilne uzorke dominantne tijekom XV. i XVI. stoljeća te se može zaključiti da ovdje je riječ o svili čiji je dekor izведен u skladu s zahtjevima tadašnje

mode no u absolutno konvencionalnoj kompoziciji, koja je bila posve netipična za suvremene francuske *čipkaste* tkanine. Preostale površine unutar i između okvirā gusto ispunjavaju elegantne razlistale vitice te grančice s plodovima (jasno su vidljivi i mali plodovi mogranja). I u ovom slučaju se može zaključiti da je riječ o kvalitetnoj talijanskoj svili osmišljenoj ugledanjem na skupocjene suvremene *čipkaste* lampase a koja je sasvim sigurno bila namijenjena svjetovnoj garderobi. Treba primijetiti da je zbog primjene tehnike *lancé* umjesto *broché* postupak tkanja bio značajno pojednostavljen i ubrzan, a što je zasigurno utjecalo na nešto povoljniju cijenu tkanine. Ipak, bogato razrađen dekor, gustoća tkanja te visina raporta potvrđuju da je riječ o proizvodu sposobnije manufakture, koju ipak – zbog izgleda sačuvanog ruba – ne bi trebali vezati uz Veneciju. Kao konstrukcijski i dekorativno bliske primjerke izdvajam taft *lancé* oker žute podloge i bijelog dekora (»Italija, prva polovina XVIII. stoljeća«) od kojeg je skrojena misnica u Museo Diocesano u Tridentu⁴⁷⁸ te svilu s bijelim dekorom na svijetlo plavoj podlozi (taft *lancé* ?, dvobojni damast ?, »početak XVIII. stoljeća«) misnog ornata u Narodnom muzeju Slovenije.⁴⁷⁹

BORTE: razdjelna je široka 3, a rubna 2 cm. Tkane su lanenom potkom bijele boje i svilenom osnovom jarko žute boje a ornamentirane motivom široke izlomljene vrpce geometrijskog uzorka [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 103].

PODSTAVA: finije tkano laneno platno izblijedjele ružičaste boje

STANJE: dobro; prednji stup misnice ispunjen tkaninom iz druge polovine XIX. stoljeća

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Nikole

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije; misnica u ladici br. 48, M-T-18/01-006c; stola u kutiji br. 10, S-T-18/01-006a

FOTOGRAFIJE: Sl. 103; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; misnica uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

⁴⁷⁸ Donata Devoti – Domenica Digilio – Domenica Primerano (ur.), *nav. dj.*, 1999., str. 123 (kat. 72).

⁴⁷⁹ Tina Istinić, *nav. dj.*, 2013., str. 116.

104. Pašman, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Dva fragmenta upotrijebljena za ispunu prednjeg i leđnog stupa misnice čiji je ostatak skrojen od svilenog tafta tamno crvene boje

DIMENZIJE: približno 65 x 20 cm, 98 x 21 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, crvene boje, 128 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, crvene boje, 44 prolaza po centimetru

Lyonski damast. Podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu kepera 3/1 *Z*.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 52 cm x ?

DATACIJA: između 1720. i 1725. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?)

OPIS: dva komada crvenog lyonskog damasta su sekundarno upotrijebljena za ispunu prednjeg i leđnog stupa misnice čiji je ostatak skrojen od monokromnog svilenog tafta, koji se zbog nedostatka uzorka ne obrađuje u katalogu. Komad na prednjem stupu dokumentira središnji dio dekora dok je na leđnoj strani misnice isječak lijeve polovice damasta. Razvidno je da je riječ o simetričnom dekoru (Sl. 104a) kojim dominiraju površine ornamentirane različitim sitnim *čipkastim* uzorcima, koje se izmjenjuju s fantastičnim vegetabilnim motivima osmišljenima po uzoru na dekore orijentalnih (posebno indijskih) tkanina. Uzduž rubova se nižu »polovično« prikazani simetrični elementi (Sl. 104b) koji bi, prema tome, bili vidljivi u cjelini kad bi se nanizalo (spojilo) više komada damasta. Ovo je, dakle, još jedan primjerak kvalitetno tkanog damasta u čijem se bujnom dekoru odražavaju utjecaji suvremenih francuskih tkanina *čipkastih* uzoraka, a koji je izvorno vjerojatno mogao biti ravnopravno korišten i za krojenje odjevnih predmeta te za uređenje interijera. Do danas se na području Zadarske nadbiskupije sačuvalo više primjeraka damasta identičnog dekora [Kat. 105 - 107] što može biti potvrda zaključku da je riječ o izvorno dobro prihvaćenoj i traženoj svili koja je ujedno mogla biti tkana u nekom od bližih manufakturnih središta. Sudeći po izgledu rubova sačuvanih na istovjetnom primjerku na misnici iz Sukošana [Kat. 105] te po gustoći tkanja, pomišlja se da je riječ o venecijanskim damastima. Nапослјетку treba istaknuti detalje po kojima ih je vjerojatno najlakše prepoznati: to su grančice sa cvjetićima koje

podsjećaju na đurđice (Sl. 104b, gornja polovina fotografije) te neobičan lepezasti motiv djelomično nazubljenih rubova i središnjim dijelom koji izgleda poput zvončića (Sl. 104a i 104b, središnji dijelovi fotografija).

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 5, M-T-18-237

FOTOGRAFIJE: Sl. 104a, 104b

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

105. Sukošan, župa sv. Kasijana

Misnica

DIMENZIJE: 111-106 x 71.5-69.5 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast, djelomično dvobojan

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 128 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, 35 prolaza po centimetru, u crvenoj boji i mješavini crvene i beige boje (*melangé*)

Lyonski damast kojemu je podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu kepera 3/1 Z.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki 0.6 cm. Završavaju s dva krupnija svilena crvena končića vezana u taftu. Unutrašnji dio rubova je tkan u petoveznom satenu, svilenom osnovom zelene boje.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 50 cm x ?

DATACIJA: između 1720. i 1725. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?)

OPIS: za izradu misnice je upotrijebljen damast koji je konstrukcijski i dekorativno identičan prethodno analiziranom primjerku. Jedine uočene, neznatne razlike se odnose na visinu raporta te na gustoću potkinih niti. Međutim, neobično je da je uz prevladavajući monokromni damast na misnici za njezin leđni stup upotrijebljen identično tkan, ali dvobojni damast (dva komada). Zaključuje se da je tkalac u jednom trenutku crvenu svilenu potku zamijenio *melangé* svilrenom potkom (mješavina svilnih niti crvene i beige boje), čime je napravljen prijelaz u dvobojni lyonski damast. Ideničan postupak je dokumentiran – no u slučaju promjene suplementarne potke – na taftu *louisine liseré brocé à liage répris* zatečenom u nadžupnoj crkvi u Rabu.⁴⁸⁰ Za krojenje misnice iz Sukošana su upotrijebljeni komadi damasta koji dokumentiraju bočne segmente dekora, te ni u ovom slučaju nije moguće izraditi njegovu rekonstrukciju. Na svim se komadima uočavaju ranije spomenuti, karakteristični elementi grančica đurđica i lepezastog motiva sa »zvoncem« u sredini.

BORTE: razdjelna je široka 3.1, a rubna oko 2 cm (riječ je o široj, presavijenoj borti, usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 126). Tkane svjetlom lanenom potkom i žutom svilrenom osnovom.

⁴⁸⁰ Silvija Banić, *nav. dj.*, 2012., str. 488 (Sl. 43).

Razdjelna borta je ornamentirana motivom široke izlomljene linije unutar koje teče povijena vrpca. Rubovi borti su tkani u tehnići *cannelé*.

PODSTAVA: grubo tkano laneno platno prirodne boje

STANJE: zadovoljavajuće; čitava misnica je skrojena od brojnih fragmenata različitih dimenzija (posebno prednji dio misnice); na prednje dijelu misnice je prisutno i više razderotina na svili, ali i na bortama

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 50, M-T-18/01-004

FOTOGRAFIJE: Sl. 105; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

106. Zadar, župa sv. Stošije

Dva fragmenta na lopaticama štole čiji je ostatak skrojen od svilenog tafta tamno crvene boje

DIMENZIJE: približno 24 x 23 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 128 prolaza po centimetru

- Potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, crvene boje, 33 prolaza po centimetru

Lyonski damast kojemu je podloga dekoru tkana u aversu omoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu kepera 3/1 Z.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: između 1720. i 1725. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?)

OPIS: za izradu lopatica štole su upotrijebljeni fragmenti lyonskog damasta koji je u konstrukcijskom i dekorativnom pogledu gotovo posve identičan primjercima analiziranim u dvjema prethodnim kataloškim jedinicama. Vidljivi su dijelovi ranije istaknutih elemenata grančica đurđica (Sl. 106a) i lepezastog motiva sa »zvoncem« u sredini (Sl. 106b). Iako bi se moglo pomisliti da je riječ o komadima istog crvenog damasta sačuvanog na misnici zatećenoj u župnoj crkvi u Pašmanu [Kat. 104], tehnička analiza je pokazala razlike u načinu predenja i gustoći utkanosti potkine niti te je ispravno zaključiti da je ipak riječ o dvjema zasebno izvedenim tkaninama, koje su pak sasvim sigurno nastale u istom središtu proizvodnje a moguće i u istoj manufakturi.

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 2,

S-T-18/01-234

FOTOGRAFIJA: Sl. 106a, 106b

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

107. Ist, župa sv. Nikole

Dva fragmenta na manipulu za čije su lopatice upotrijebljeni fragmenti tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 71

DIMENZIJE: ukupna površina (spojenih) fragmenata 31.5 x 11 cm

VRSTA TKANINE: dvobojni lyonski damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, crvene boje, 128 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, u crvenoj i *beige* boji (*melangé*), 40 prolaza po centimetru

Dvobojni lyonski damast čija je podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu kepera 3/1 Z. Zbog udjela *beige* svilenih niti u svakom prolazu potke (*melangé*) dekor se značajnije ističe na crvenoj podlozi (dvobojni damast).

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: između 1720. i 1725. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?)

OPIS: fargmentarno sačuvan dvobojni lyonski damast je konstrukcijski i dekorativno gotovo posve identičan prethodno analiziranim lyonskim damastima [Kat. 104, 105, 106] s napomenom da najviše sličnosti dijeli s dvobojnim damastom na misnici iz Sukošana [Kat. 105]. Iako bi se moglo pomisliti da je zapravo riječ o komadima istog damasta, koji su se stjecajem različitih okolnosti do danas sačuvali na dijelovima ruha zatečenima u dvama različitim mjestima, tehnička analiza je pokazala razlike u načinu predenja i gustoći utkanosti potkine niti te je ispravno zaključiti da je ipak riječ o dvama zasebno izvedenim damastima, za koje je izgledna vjerojatnost da su istkani u istoj manufakturi. Na većem od dvaju fragmenata se jasno vidi za ove damaste karakterističan lepezasti motiv sa »zvoncem« u sredini te se – usporedbom sa Sl. 104a [Kat. 104] zaključuje da je riječ o segmentu središnjeg dijela dekora.

STANJE: na manjem fragmentu je poveći otvor (razderotina)

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Nikole

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 2, Man-T-17/18-001a

FOTOGRAFIJA: Sl. 107

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

108. Zadar, samostan sv. Frane

Fragment, sekundarno upotrijebljen za revers vezene burse

DIMENZIJE: 25.5 x 25.5 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, zagasito žute boje, 90 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više (x) niti sukanih u blagom S smjeru, zagasito žute boje, 41 prolaz po centimetru

Klasični damast čija je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 2).

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: između 1720. i 1725. godine

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: na komadu zagasito žutog klasičnog damasta vidljiv je segment dekora po kojem se ne mogu izvesti konkretniji zaključci o njegovom izvornom izgledu (kompoziciji i dimenzijama). Ne može se sa sigurnošću odgonetnuti ni da li je riječ o simetričnom ili asimetričnom dekoru. No, uočavaju se elementi bliski onima na nizu prethodno analiziranih damasta, za koje je pretpostavljeno da su krajem prve četvrtine XVIII. stoljeća istkani u talijanskim manufakturama a ugledanjem na dekore tadašnjih raskošnih *čipkastih* svila. Vidljive su manje površine razvedene sitnjim *čipkastim* ornamentima, *rocaille* elementi te razlistale grančice sa manjim cvjetovima i plodovima. No, usporedbom s ranije predstavljenim primjercima [Kat. 103 - 107] se zaključuje da je u ovom slučaju ipak riječ o nešto inferiornijem proizvodu, izvorno vjerojatno ravnopravno namijenjenom izradi odjevnih predmeta i opremanju interijera. Na to upućuje niža gustoća utkanih niti ali i manje pedantno osmišljen dekor, što najviše dolazi do izražaja u pomalo nespretno i sumarno izvedenim *čipkastim* uzorcima. Na temelju tih odlika bi se mogla isključiti Venecija kao mjesto nastanka.

STANJE: loše; značajan dio površine prošiven krupnim strojnim bodom; vidljive i veće tamne mrlje nepoznatog podrijetla; u središnjem dijelu apliciran križ, sastavljen od dva komada lijepo metalne čipke široke približno 2 centimetra [vidi III. Dodatak katalogu, Kat. 108].

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 108; priložena fotografija metalne čipke

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

109. Pag, župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Štola i dva manipula

DIMENZIJE: 232.5 x 23-11.5 cm, 99 x 24-11.5 cm, 98.5 x 24-11.5 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 128 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, crvene boje, 36 prolaza po centimetru

Lyonski damast čija je podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu keper 3/1 Z.

RUBOVI: sačuvan desni rub. Širok 0.9 cm. Tkan je u keperu 7/1 S, jarko zelenom svilenom osnovom i crvenom svilenom potkom. Završava sa dva krupna lanena končića (unutrašnji svjetlo plave, a vanjski prirodne boje) vezana u taftu.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 61 cm x ?

DATACIJA: između 1725. i 1730. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?)

OPIS: primjerak kvalitetnog crvenog lyonskog damasta se nažalost do danas sačuvao samo u manjim (užim) komadima upotrijebljenim za krojenje štole i dva manipula. Vidljivi segmenti dekora upućuju na zaključak da je riječ o izvorno simetričnom uzorku, od kojeg su vidljivi fantastični vegetabilni motivi (zašiljeno lišće nazubljenih obrisa, okrugli plodovi s naglašenim »krunama«, plodovi u obliku grozda i sl.) te površine ornamentirane *čipkanim* mrežama. Zbog nešto izraženijeg naturalizma u načinu prikazivanja biljnih motiva, predložena je datacija u drugu polovinu trećeg desetljeća XVIII. stoljeća. Na temelju lijepo osmišljenog dekora – koji je i u ovom slučaju očito nadahnut raskošnim uzorcima luksuznih *persienne lampasa*, poveće visine raporta, gustoće tkanja te konstrukcije [u pogledu konstrukcije usp. Kat. 104 - 107] kao mjesto nastanka se pretpostavlja Venecija.

BORTE: borta je široka 2.5 cm, dok su rese (prišivene uz rubove lopatica) duge 4.5 cm. Jednake su vrste. Tkane su bijedoj žutom i bijelom svilom te zlatnim *filé riantom*, na način da je jednostavan geometrijski ornament niza rombova tkan *filé riantom* u *liseré (flotté)* tehnići.

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: dobro; manipuli su skrojeni od većeg broja fragmenata, a na jednom su prisutne i manji fragmenti (zakrpe) recentne crvene tkanine

MJESTO NALAZA: sakristija zborne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, štola i oba manipula u kutiji br. 3, S-T-18/01-112a, Man-T-18/01-112b, Man-T-18/01-112c

FOTOGRAFIJE: Sl. 109; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

110. Premuda, župa sv. Jakova apostola

Pluvijal

DIMENZIJE: 277 x 136 cm

VRSTA TKANINE: lampas *lancé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, boje bjelokosti, 120 prolaza po centimetru
- Vezujuća osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, boje bjelokosti, 44 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – četiri u svakom prolazu, boje bjelokosti, 20 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – četiri u svakom prolazu, boje bjelokosti, 19 prolaza po centimetru

Lampas *lancé*, s podlogom dekoru tkanom u kombinaciji aversa osmoveznog satena i tafta *gros de Tours*. U stvaranju »gornjeg« dekora sudjeluje isključivo *lancé* potka, koja je na aversu tkanine fiksirana nitima vezujuće osnove u keperu 1/3 *Z*, a na reversu je vezana u taftu uz svaki prolaz temeljne potke.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki 0.6 cm. Tkani u taftu, bijelom svilenom osnovom i bijelom potkom, a završavaju s jednim krupnjim lanenim končićem.

VISINA TKANINE: 51.5 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 56.5 x 25 cm

DATACIJA: između 1720. i 1725. godine

MJESTO NASTANKA: Francuska, Lyon

OPIS: pluvijal zatečen u župnoj crkvi u Premudi je izrađen od dvije vrste tkanina: za kapuljaču i uzdužnu rubnu površinu je upotrijebljena neostilska (*neo-bizarre*) tkanina iz prve polovine XIX. stoljeća, a za najveći – polukružni dio je korišten vrijedan i prilično rijedak primjerak monokromnog lampasa iz *čipkastog* razdoblja. Na prvi pogled bismo ga mogli okarakterizirati kao *persienne*: po simetričnom dekoru koji se pruža čitavom visinom tkanine, visokom reportu, raskošnim vegetabilnim i *čipkanim* elementima te po kombinaciji osmoveznog satena i tafta *gros de Tours* u podlozi »glavnom« dekoru [usp. Kat. 100]. Čak i visina lampasa, uključujući i rubove, iznosi približnih 52 centimetra, što inozemni stručnjaci uzimaju kao standardnu mjeru lyonskih *persienne*.⁴⁸¹ Međutim, odrediti ovaj lampas kao

⁴⁸¹ Xavier Petitcol, *nav. dj.*, 2013.a, str. 224.

persienne bi bilo pogrešno iz nekoliko razloga. Prvo, riječ je o monokromnom lampasu sa samo jednom suplementarnom potkom (*lancé*) dok su sve *persienne* poznate u inozemnoj literaturi raznobojne te tkane s najmanje tri suplementarne potke (*lancé i broché*).⁴⁸² Nadalje, omjer niti glavne i vezujuće osnove ne iznosi 4:1 nego (približno) 3:1 a *lancé* potka na aversu tkanine ne leži fiksirana u keperu 1/3 S nego 1/3 Z. Međutim neosporno je da su konstrukcija i dekor osmišljeni izravnim ugledanjem na *persienne* lampase a na zaključak da je istkan u Lyonu ukazuje visina tkanine ali i izgled rubova. Pomno osmišljen raskošni dekor je, kako je već rečeno, koncipiran jednako kao kod *persienne* inačica: simetričan je, naglašeno vertikalnog usmjerenja, tvoren kombinacijom fantastičnih vegetabilnih elemenata i površina ornamentiranih različitim *čipkastim* uzorcima, a uz rubne površine teku »polovično« prikazani elementi koji se vide cjeloviti kada se spoji više komada lampasa (vidi Sl. 110, lijevi šav). Od zastupljenih dekorativnih elemenata posebno treba istaknuti par masivnih plodova koji se pružaju iz smjera rubova prema središtu tkanine a nadahnuće za koje je sasvim izvjesno pronađeno u brojnim botaničkim izdanjima izdanima u Europi tijekom XVII. i početkom XVIII. stoljeća a u kojima su donesene detaljni crteži dotad nepoznatih botaničkih vrsta, otkrivenih u udaljenim dijelovima svijeta. Tako bi se čak moglo pretpostaviti da su crteži kakaovca ili asimine poslužili kao nadahnuće za ova dva velika ploda. U inozemnoj stručnoj literaturi dosad nisam naišla na monokromni lampas *čipkastog* uzorka čiji bi dekor usto bio ovako bogato razrađen i obogaćen impresivnim motivima egzotične flore. No, na temelju određenih podudarnosti u kompoziciji dekora, visini raporta i tkanine te izgledu rubova, moguće je izdvojiti nekoliko dobrih primjeraka za komparaciju: lampas *liseré broché* (»Francuska, prva četvrtina XVIII. stoljeća«) u fundusu švicarske Zbirke Abegg,⁴⁸³ lampas *lancé* (»Venecija, prva polovina XVIII. stoljeća«) na pluvijalu u Museo Diocesano u Tridentu⁴⁸⁴ te taft *lancé* (»Francuska, početak XVIII. stoljeća«) u venecijanskoj Zbirci Fortuny čiji opis rubova odgovara izgledu rubova našeg lampasa.⁴⁸⁵ Iako nije tkan mnoštvom suplementarnih svilenih i metalnih niti potki, zbog ljepote i grandioznosti dekora te finoće izvedbe lampas pluvijala sa Premude je svakako jedna od najdragocjenijih tkanina iz XVIII. stoljeća sačuvanih na području Zadarske nadbiskupije.

⁴⁸² Usp. Jean-Paul Leclercq, *nav. dj.*, 2007.; Xavier Petitcol, *nav. dj.*, 2013.a; Xavier Petitcol, *nav. dj.*, 2013.b

⁴⁸³ AA.VV., *Das Spitzennuster im 18. Jahrhundert / Les motifs à dentelle au XVIIIe siècle*, Abegg-Stiftung Riggisberg, Bern, Stämpfli, 1979., str. 19.

⁴⁸⁴ Donata Devoti – Domenica Digilio – Domenica Primerano (ur.), *nav. dj.*, 1999., str. 97 (kat. 50).

⁴⁸⁵ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 2008., str. 368 (kat. 322).

BORTE: široka 2.5 cm. Tkana lanenim nitima žute boje i zlatnim *filéom*. Ornamentirana nizom šesterolatičnih cvjetića među izvijenom vrpcem. Rubovi borte su razvedeni nizom manjih polukružnih očica.

PODSTAVA: pamučno platno ljubičaste boje

STANJE: dobro; površina rubnog dijela pluvijala je ispunjena fragmentima *lancé* damasta iz XIX. stoljeća

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Jakova apostola

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 22, P-T-18/01-057

FOTOGRAFIJE: Sl. 110, priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; uvršten u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

111. Zadar, župa Sv. Stošije

Fragment sekundarno upotrijebljen za podstavu veluma za kalež (na aversu je saten *lancé broché* iz sredine XIX. stoljeća)

DIMENZIJE: 51 x 50.5 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 128 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, crvene boje, 36 prolaza po centimetru

Lyonski damast (okrenut na naličje!). Podloga dekoru je tkana u aversu omoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu kepera 3/1 Z.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Desni je širok 0.7, a lijevi 0.9 cm. Tkani u keperu 7/1 S, svilenom osnovom zelene boje. Završavaju s dva krupnija svilena končića predena nitima zelene i bijele boje, vezanima u taftu.

VISINA TKANINE: 53 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: ? x 26 cm

DATACIJA: između 1720. i 1730. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?)

OPIS: za podstavu veluma za kalež je sekundarno upotrijebljen komad crvenog lyonskog damasta koji je pritom okrenut na naličje. Dakle, treba imati na umu da je podloga tkana u »sjajnom« aversu satena a dekor u »mat« reversu kepera. Sretna je okolnost da je segment damasta sačuvan u njegovoj punoj visini, uključujući i rubove. Na temelju tih podataka te rezultata tehničke analize (koji se odnose na konstrukciju i gustoću tkanja) se uviđaju značajne sličnosti sa skupinom lyonskih damasta koji su pretpostavljeni kao proizvodi mletačkih manufaktura [Kat. 104 – 107, 109] te se stoga i ovaj damast datira u treće desetljeće XVIII. stoljeća a uvjetno se smatra venecijanskom svilom. Takvom zaključku bi svakako išla u prilog i visina rubova. Nevezano uz poveznice sa spomenutom grupom damastā, datacija ovog primjerka bi se mogla pouzdano pretpostaviti i na temelju njegovog uzorka. Riječ je o asimetričnom dekoru kojeg tvore poveći elementi koji se pak dvaput ponavljaju (nižu) visinom tkanine. Riječ je kompoziciji bliskoj dekorativnim rješenjima kakva se u talijanskoj stručnoj literaturi nazivaju *ad isolotti* a posebno će se primjenjivati tijekom druge četvrtine XVIII. stoljeća. U vertikalnom smjeru su se vjerojatno izmjenjivala dva reda, a na način da se u svakom redu nizao jedan od dvije vrste elemenata, i to mijenjajući smjer zakrenutosti [usp. Kat. 112]. Elementi o kojima je riječ zapravo su skupine različitih motiva: tipičnih *bizarre*

detalja poput naglašeno izvijenog lišća, oblih fantastičnih pupoljaka te vitica sa zašiljenim izdancima [usp. Kat. 98], površina ornamentiranih stiliziranim uzorkom čipke te razmjerno naturalistički oblikovanih cvjetova i plodova. Ponajviše zbog nastojanja da cvjetni motivi budu što prirodnije prikazani, ovakve tkanine treba datirati u treće desetljeće XVIII. stoljeća te ih prepoznavati kao primjerke iz »prijezlazne faze« između razdoblja *bizarre* i *čipkastih* svila te naturalizma. Kao kvalitetan komparativan primjerak u dekorativnom smislu mogu izdvojiti saten *liseré lancé* crvene podloge dekoru (tkane u satenu), čiji fragment pripada fundusu privatne zbirke venecijanske obitelji Benvenuti.⁴⁸⁶

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 30,
V-T-18/01-267

FOTOGRAFIJE: Sl. 111a, 111b; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁴⁸⁶ Irene Tognazzo, *nav. dj.*, 2003. – 2004., str. 123 – 125 (kat. 27).

112. Vrgada, župa Presvetog Trojstva

Dvije dalmatike

DIMENZIJE: 104 x 108.5 cm, 105 x 108.5 cm

VRSTA TKANINE: damast *gros de Tours, broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, bijele boje, 136 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu (kad se tka taft *gros de Tours* su četiri u svakom prolazu), bijele boje, 39 prolaza po centimetru (kad se tka taft *gros de Tours* broje 20 prolaza po centimetru)
- *Broché* potke (sedam):
svila, dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru, u bojama: zelena, boja lososa, boja goruščice, bijela, plava, blijedo plava, *beige*

Damast *gros de Tours, broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 3), a dekor u taftu *gros de Tours*. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim, sviljenim potkama utkanima tehnikom *broché*. Na aversu tkanine su fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 Z.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Desni je širok 0.2, a lijevi 0.3 cm. Sastoje se od četiri krupnija svilena končića bijele boje, vezana u taftu svilenom potkom bijele boje (temeljna potka).

VISINA TKANINE: 51.5 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 49.5 x 25 cm

DATACIJA: između 1725. i 1730. godine

MJESTO NASTANKA: Francuska ili sjeverna Italija

OPIS: dvije dalmatike su u cijelosti skrojene od ne odveć skupocjenog, no ipak kvalitetno i lijepo osmišljenog damasta *gros de Tours broché à liage répris* bijele podloge, koji je izvorno sasvim izvjesno bio namijenjen izradi odjevnih predmeta. Zbog dekorativnih elemenata i kompozicije ga treba datirati u treće desetljeće XVIII. stoljeća. Jednako kao na damastu analiziranom u prethodnoj kataloškoj jedinici, i u ovom slučaju je riječ o asimetričnom dekoru kojeg tvore poveći elementi dvaput umnoženi unutar visine tkanine. U vertikalnom smjeru se izmjenjuju dva reda. U svakom redu se niže jedan od dvije vrste elemenata koji su usto usmjereni u različitim smjerovima. No, u ovom slučaju su izraženije karakteristike kompozicije *ad isolotti*, budući da je naglašenija »izoliranost« odnosno razdvojenost svakog od elemenata, koji se tek mjestimično dodiruju. Svaki je od ta dva dominantna motiva sastavljen od tipičnih *bizarre* detalja (poput apstraktnog detalja boje lososa, nalik na list), površina ornamentiranih romboidnim mrežastim uzorkom koji oponaša čipke te razmjerno

naturalistički oblikovanih lišća i raznobojnih cvjetova među kojima se posebno ističe veliki žuti narcis. »Gornji« dekor se prožima sa pod-dekorom izvedenim u damastu, a kojim prevladavaju apstraktni elementi tipični za kasno *bizarre* razdoblje. Dakle, riječ je o kvalitetnoj svili u čijem tkanju pak nisu korištene niti s metalnim ovojnicama, zbog čega je izvorno zacijelo bila cjenovno pristupačnija. Moguće je da su svilene niti boje goruščice, kojima su istkani neki od cvjetova te romboidne sače, odabrane zbog oponašanja skupocjenih pozlaćenih *filé* niti. Na temelju sličnosti u pogledu konstrukcije i dekoracije kao dobar primjerak za usporedbu izdvajam krilo damasta *broché* iz fundusa Museo Civico u Trevisu (»Francuska ili sjeverna Italija, druga četvrtnina XVIII. stoljeća«): bijeli damast u podlozi dekoru je konstruiran kombiniranjem aversa osmoveznog satena i tafta *gros de Tours* a »gornji« dekor, kompozicije *ad isolotti*, je tkan višebojnim *broché* svilenim nitima. Prepoznaju se izrazito blisko prikazane rascvale grančice. Visina tekstila iznosi 52 centimetra a širina raporta 24.5 centimetara. Rubovi su mu, međutim, nešto širi (0.7 cm) a tkani su u zelenom satenu. Istiće se da je riječ o svili izvorno namijenjenoj svjetovnoj garderobi.⁴⁸⁷ Zbog užih, monokromnih rubova bih posve isključila Veneciju kao mjesto nastanka damasta. Visina tkanine i izgled rubova bi mogli biti potvrda da je istkan u Francuskoj, no zbog manje pretenciozno izvedenih dekorativnih elemenata (pri čemu prvenstveno mislim na »grubo« i kruto izvedenu *čipkanu* mrežu) ne bih posve isključila neko od manufakturnih središta sjeverne Italije.

BORTE: široka 3.5 cm. Tkana lanenom potkom, i dvjema osnovama (žuta svila i *filé* s lanenom jezgrom, čija je metalna ovojnica oksidirala). Ornamentirane motivom bujne, stilizirane razlistale grančice koja se niže unutar izlomljene pruge, dok su međuprostori (trokutaste površine) ispunjeni jednostavnim uzorkom niza linija *V* oblika. Ornament je u cijelosti izведен *filé* osnovom, utkanom kao *poil traînant*, te je stoga blago reljefan [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 112].

PODSTAVA: laneno platno prirodne nijanse

STANJE: zadovoljavajuće; na objema dalmatikama su vidljiva mehanička oštećenja damasta (razderotine), koja su nestručno sanirana krpanjem krupnim, crnim koncem.

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 1, D-T-18/01-136a, D-T-18/01-136b

FOTOGRAFIJE: Sl. 112; priložen mikro-snimak lijevog ruba; priložena fotografija borte

⁴⁸⁷ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1994., str. 76 (kat. 94).

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

113. Vrgada, župa Presvetog Trojstva

Misnica

DIMENZIJE: 112-107.5 x 68.5-65.5 cm

VRSTA TKANINE: damast *gros de Tours*, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, zlatno žute boje, 128 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu (kod tkanja tafta *gros de Tours* ih je šest u svakom prolazu), zlatno žute boje, 44 prolaza po centimetru (kod tkanja tafta *gros de Tours* broje 22 prolaza po centimetru)
- *Broché* potke (pet):
svila, dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru, u bojama: svijetlo zelena, bijedno ružičasta, svijetlo ružičasta, zagasito ružičasta, boja bjelokosti

Damast *gros de Tours*, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 3) a dekor u taftu *gros de Tours*. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim svilenim potkama utkanima tehnikom *broché*. Na aversu tkanine su fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 Z.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široki su 0.3 cm. Sastoje se od četiri krupnija lanena končića prirodne boje, vezana u taftu zlatno žutom sviljenom potkom (temeljna potka).

VISINA TKANINE: 51 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 58.5 x 16.5 cm

DATACIJA: između 1725. i 1730. godine

MJESTO NASTANKA: Francuska ili sjeverna Italija

OPIS: damast *gros de Tours broché à liage répris* zlatno žute podloge još je jedan primjerak tkanine izvorne svjetovne namjene, koju treba datirati u drugu polovinu trećeg desetljeća XVIII. stoljeća odnosno u prijelaz između *bizarre* razdoblja i naturalizma. Njezin lijepo osmišljen, elegantan dekor pokazuje odlike karakteristične za oba razdoblja: uz *bizarre* svile je svakako vezuje velika visina raporta, naglašeno dijagonalno usmjereni dekorativni elementi te apstraktni oblici koji se prvenstveno prepoznaju u damastnom pod-dekoru. *Bizarre* motivi se uočavaju i među elementima »gornjeg« dekora: tako se mogu okarakterizirati fantastični

plodovi kruškolikog oblika zelene boje koji okružuju najveće rascvale cvjetove, ali i neobičan trolatični cvijet bijele boje s naglašeno nazubljenim obrisima latica. No, na dijagonalno usmjerenum, povijenim zelenim viticama ipak prevladava prirodnije oblikovano cvijeće među kojem se čak mogu prepoznati đurdice, karanfili i tulipani. Po pitanju mjesta nastanka se javljaju jednake dvojbe kao kod primjerka analiziranog u prethodnoj kataloškoj jedinici s kojim – zanimljivo – dijeli potpuno jednak izvedenu konstrukciju, izgled rubova, a srodnii su i po gustoći utkanih niti. U oba slučaja je riječ o kvalitetno i lijepo osmišljenim damastima koji se, ipak, zbog izostanka dragocjenih niti s metalnim ovojnicama ne mogu smatrati luksuznim proizvodima. Zasigurno su nastali u nekom od jačih manufaktturnih središta, no zbog nešto manje visine tkanine te izgleda rubova bi i u ovom slučaju trebalo otkloniti mletačke tkaonice.

BORTE: razdjelna je široka 2.5, a rubna 1.2 cm. Tkane su svijetлом lanenom (ili pamučnom) potkom i svilenom osnovom jarko žute boje. Rubna je u cijelosti ornamentirana *cannelé* uzorkom, dok se na razdjelnoj niže motiv »isprepletenih« rombova s uzorkom šahovnice, spojenih simetričnim izlomljenim vrpcama. Uža površina uz rubove borti je tkana u konstrukciji *cannelé* [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 277 i 291].

PODSTAVA: laneno platno žute boje

STANJE: osrednje; leđna strana misnice je bolje sačuvana od prednje, na kojoj je svila pretpjela izraženija mehanička oštećenja (posebno u gornjem predjelu), međutim i leđna je strana krojena s većim brojem komada svile nejednakih dimenzija

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 48, M-T-18/01-137

FOTOGRAFIJE: Sl. 113; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

114. Pakoštane, župa Uzašašća Gospodinova

Misnica – bočne površine obaju strana; za ispunu prednjeg i leđnog stupa je upotrijebljen crveni damast iz prve polovine XX. stoljeća

DIMENZIJE: 102-99.5 x 66-63.5 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, crvene boje, 130 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, crvene boje, 33 prolaza po centimetru

Lyonski damast čija je podloga dekoru tkana u aversu omoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu kepera 3/1 *Z*.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široki su 0.5 cm. Tkana u petoveznom satenu svilenom osnovom zelene boje, a završavaju s jednim lanenim končićem vezanim u taftu.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 43.5 x 17 cm

DATACIJA: između 1725. i 1730. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?)

OPIS: crveni lyonski damast je još jedan primjerak na kojem se uočavaju dekorativne odlike svilā tkanih u prijelazu između *bizarre* razdoblja i naturalizma. Uz *bizarre* svile ga vezuje razmjerno velika visina raporta, dijagonalno usmjereni dekorativni elementi te pojedini fantastični plodovi, dok se naznake naturalizma prepoznaju u lijepo izvedenim cvjetovima (Sl. 114d) i plodovima mogranja (Sl. 114e). Po konstrukciji te rezultatima tehničke analize ovaj je damast uvelike blizak ranije analiziranim lyonskim damastima [Kat. 104 – 107, 109] datiranim u isto, treće desetljeće, a za koje je uvjetno predloženo venecijansko podrijetlo. Stoga se i po pitanju ovog primjerka pomišlja na mletačke manufakture, a u prilog takvom zaključku ide i izgled rubova. Riječ je, dakle, o kvalitetno tkanom i lijepo ornamentiranom damastu čija je lepeza namjene izvorno zacijelo bila široka: moguće je da se mogao ravnopravno koristiti za opremanje interijera, izradu odjevnih predmeta ali i za krojenje liturgijskog ruha, za koje ga prikladnim čini crvena boja te kršćanska simbolika istaknutih plodova mogranja. Kao blizak primjerak za usporedbu izdvajam crveni klasični damast (»prva desetljeća XVIII. stoljeća«) na misnici u crkvi San Giacomo (Carmini) u Vicenzi: dimenzije

raporta mjere 40 x 16.5 centimetara a dekor se sastoji od vertikalno usmjerenih rascvalih vitica i grančica sa slično oblikovanim, raspuklim plodovima mogranja.⁴⁸⁸

BORTE: razdjelna je široka 2.8, a rubna 2 cm. Tkane lanenim nitima žute boje te *filéom* (potka) čija je metalna ovojnica oksidirala. Razdjelna borta ima uzorak listića na manjoj grančici, trokutastog oblika, koji se umnaža mijenjajući smjer povijanja [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 114]. Rubna borta ima uzorak četverolatičnog cvjetića smještenog u praznine koje tvori dvostruka izvijajuća vrpca (vjerojatno XIX. stoljeće).

PODSTAVA: pamučni keper crvene boje

STANJE: zadovoljavajuće; prisutna su mehanička oštećenja damasta, u obliku gušćih razderotina, koja su nestručno sanirana zatvaranjem krupnjim koncem crvene boje

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 46, M-T-18/01-236

FOTOGRAFIJE: Sl. 114a, 114b, 114c, 114d, 114e; priložen mikro-snimak lijevog ruba; priložena fotografija razdjelne borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁴⁸⁸ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 366.

115. Vela Rava (otok Rava), župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Velum za kalež

DIMENZIJE: 51.5 x 50.5 cm

VRSTA TKANINE: lampas *lancé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, bijele boje, 120 prolaza po centimetru
- Vezujuća osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, bijele boje, 13 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – četiri u svakom prolazu, oker žute boje, 20 prolaza po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru, 20 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu): zelena, plava, tamno ružičasta, ljubičasta

Lampas *lancé*. Podloga dekoru je tkana u aversu omoveznog satena (preskok 3). Dekor proizvode dvije *lancé* potke, čija je uloga u konstrukcijskom smislu ravnopravna (stoga nema »temeljne« potke). Prva *lancé* potka stvara stapke i lišće (žute oker boje) dok druga *lancé* potka tka cvjetove. Obje *lancé* potke su na aversu tkanine fiksirane nitima vezujuće osnove u keperu 1/2 S a na reversu u keperu 1/2 Z.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: između 1720. i 1730. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Europa (Engleska ?)

OPIS: za izradu aversa veluma su upotrijebljena četiri komada lampasa različitih dimenzija, prišivena tako da ne slijede kompoziciju dekora. Jedan je fragment pritom postavljen »naglavce« (Sl. 115a). Računalnom obradom i spajanjem fotografija je izrađena djelomična rekonstrukcija raporta (Sl. 115b) pomoću koje postaje jasnije da je riječ o simetričnom uzorku poveće visine raporta (približno 70 centimetara). Nije vidljiv u punoj širini. Središnjim dijelom tkanine prolazi vertikalno usmjeren »stup« sastavljen od niza cvjetnih motiva: pri vrhu vidimo stilizirani zeleni češer podno kojeg se nižu upareni parovi cvjetova plave, ružičaste i zelene boje. Pri donjem dijelu se vidi dio buketa sitnog ljubičastog cvijeća okružen gustim nizom tankih listova, podno kojeg je par ružičastih karanfila, a ispod kojih se ponavlja stilizirani zeleni češer. Površinu s lijeve i desne strane ispunja izvijena, razlistala i rascvala grana oko koje se naglašeno ovija tanja vitica. U konstrukcijskom smislu, riječ je o solidno

konstruiranom lampasu u stvaranju čijeg dekora sudjeluju dvije svilene *lancé* potke od kojih jedna tijekom tkanja mijenja boju. Dakle, izbjegnuta je zahtjevija tehnika *broché*, čime je postupak tkanja pojednostavljen i ubrzan. Uzevši u obzir i da nedostaju suplementarne potke s metalnim ovojnicama, zaključuje se da je riječ o svili koja je izvorno zasigurno bila cijenovno pristupačnija. Već na početku analize dekora se uočava da je u oblikovnom i kolorističkom smislu netipičan za suvremene talijanske i francuske svile s uzorkom. Svi su cvjetovi prikazani kruto te naglašeno plošno, čak i pomalo naivno. Pojedini cvjetovi – poput primjerice onih s naglašeno zašiljenim ružičastim laticama – izgledaju kao loša imitacija fantastičnih cvjetnih kreacija sa *bizarre* tkanina. Pod-dekor je u potpunosti izostao a mogao je biti izведен, primjerice, u damastu ili *liseré* efektima potke. Te me odlike dovode do nekih predložaka za tkanine (*mises en carte*) Jamesa Lemanu koje se nalaze u Victoria and Albert Museumu u Londonu a nastali su između 1719. i 1720. godine⁴⁸⁹ [Ilustracije uz raspravu, Sl. 169 i 170]. Najraniji sačuvani Lemanovi radovi su datirani u 1706. godinu a pokazuju za u to vrijeme tipične karakteristike *bizarre* svila. U kasnijim radovima, poput ovih dvaju priloženih, osjeća se prožimanje *bizarre* i *čipkastih* dekora ali i nagovještaj naturalizma. Dakako, ne može se eksplikite konstatirati da je lampas iz Vele Rave istkan upravo prema Lemanovom predlošku, ali se zbog podudarnosti u kompoziciji, oblicima motiva te koloritu može iznijeti pretpostavka da je nastao u tom miljeu. Sagledamo li pozornije Lemanove predloške možemo uočiti određeni nedostatak plastičnosti u oblikovanju motiva koji se pružaju na monokromnoj podlozi bez pod-dekora. Jedan od predložaka (Sl. 46) prikazuje simetričan dekor (lijevi rub crteža predstavlja središnju os) u čijem se središtu nižu veliki cvjetovi i lišće, a bočnim površinama se pruža grana sa karakteristično oblikovanim lišćem i neobičnim plodovima koji podjećaju na zeleni češer s našeg lampasa. Pojedine cvjetove prikazuje frontalno – kao što je na lampasu sa Rave istkano više vrsta zelenih cvjetova. Cvjetovi i plodovi su mu u pravilu posve monokromni i ne pribjegava postizanju plastičnosti pomoću manjih površina tkanih nitima u različitim bojama [usp. Kat. 112, 113]. Nažalost, na lampasu iz Vele Rave se nije sačuvalo nijedan rub, niti je moguće bar okvirno prepostaviti visinu tkanine. Sudeći po nešto većem »odsječenom« dijelu ružičastog cvijeta koji se vidi na vrhu izvijene grane može se pretpostaviti da lampasu nedostaje najmanje pet centimetara sa svake strane, što nas dovodi do okvirnih 60 centimetara visine što je sasvim netipična mjera za talijanske i francuske

⁴⁸⁹ Natalie Rothstein, *Silk Designs of the Eighteenth Century in the Collection of the Victoria and Albert Museum, London. With a Complete Catalogue*, London, Thames and Hudson, 1990., str. 86 (br. 52), str. 88 (br. 54); Clare Browne (ur.), *Silk Designs of the Eighteenth Century From the Victoria and Albert Museum*, London, Thames and Hudson, 1996., str. 26 (br. 36), str. 28 (br. 41).

tkanine iz ovog razdoblja. Lampas je izvorno sasvim izvjesno bio namijenjen svjetovnoj odjeći, a sudeći po simetričnoj kompoziciji dekora i solidnoj konstrukciji tkanine vrlo vjerojatno se mogao koristiti i u uređenju interijera.

BORTE: široka 1.5 cm. Tkana jarko žutim i *filé* nitima, a ornamentirana motivima klasja, lista vinove loze i grozdovima (XIX. ili XX. stoljeće).

PODSTAVA: pamučni keper jarko žute boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 19,
V-T-18/01-066

FOTOGRAFIJE: Sl. 115a, 115b

BIBLIOGRAFIJA: BANIĆ, 2008., str. 413-414.

116. Pag, župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Fragment sačuvan na misnici za krojenje koje su upotrijebljene tkanine analizirane u kataloškim jedinicama br. 117 i 208

DIMENZIJE: približno 80 x 19 cm

VRSTA TKANINE: dvobojni lyonski damast, *rayé, broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, 80 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu): zeleno-modra, zelena, zeleno-plava
- Temeljna potka: svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru, bijele boje, 26 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (dvije):
svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu, 25 prolaza po centimetru, u bojama: tamno zelena, tamno plava

Dvobojni lyonski damast, *rayé broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 5) a dekor u reversu kepera 7/1 Z. Ornament tkanine je postignut kombinacijom više tehnika (efekata); prva je obrtanje dvaju konstrukcija da bi se istkao damast, druga je tehnika *rayé* odnosno višebojna svilena osnova čime se postižu okomite pruge, treća je bijela boje potke (kojom se izraženije ističe na podlozi na kojoj prevladavaju zeleno - plave nijanse) dok je četvrta tehnika *broché* kojom su utkane suplementarne potke. Niti suplementarnih potki su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 Z.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 68 cm x ?

DATACIJA: između 1725. i 1730. godine

MJESTO NASTANKA: Francuska ili Italija

OPIS: uži komad dvobojnog lyonskog damasta *rayé broché à liage répris* sekundarno je upotrijebljen za ispunu leđnog stupa misnice. Iako, nažalost, nije sačuvan nijedan rub – čak ni u ostacima – prepostavljam da je riječ o dijelu desne polovine tkanine. Budući da je riječ o simetričnom dekoru, pomoću umnažanja te zrcaljenja fotografije možemo lakše sagledati izvorni izgled damasta (Sl. 113b). Iako nam je cijelina središnjeg dijela uzorka nepoznata, jasno je da se taj dio sastojao od nizova većih i manjih polja nepravilnih oblika, koja tvore vrpce i lisnati vijenci *čipkastog* uzorka. Izmjenjuju se bijela i zelena polja, unutar kojih su se nalazili simetrično oblikovani cvjetni buketi. Lijevom i desnom stranom dominiraju jajoliki plodovi te veliko, rascvalo cvijeće čije su latice izvedene svilenim nitima utkanima tehnikom

broché. Riječ je o kvalitetno tkanom i umješno dekoriranom damastu čiji je dekor osmišljen ugledanjem na svile *čipkastog* uzorka, no zbog primjetnog nastojanja da veliki cvjetovi budu prirodnije oblikovani ga treba približiti razdoblju naturalizma te datirati u drugu polovinu trećeg desetljeća. Zbog nedostatka rubova te podatka o visini tkanine nije moguće iznijeti konkretnije zaključke o mjestu nastanka, no zbog složenog, lijepo izvedenog dekora (posebno *čipkastih* vrpcí, lišća i bordura), izražene visine raporta, primjene tehnike *broché* te usto i razigravanja podloge raznobojnim vertikalnim prugama (*rayé*) vrijedi zaključiti da je riječ o kvalitetnoj svili koja je u nekom od glasovitijih proizvodnih središta osmišljena u svrhu izrade svjetovne odjeće. Krinolina kroja *Andrienne* skrojena od bijedo zelenog tafta *liseré broché* simetričnog uzorka s motivima velikog cvijeća i gustih *čipkastih* vrpcí (»1700.- 1725.«) koja pripada fundusu Museo di Palazzo Mocenigo u Veneciji⁴⁹⁰ lijep je primjerak reprezentativnog damskog odjevnog predmeta skrojenog od dekorativno srodne svile. U Bibliothèque Nationale u Parizu sačuvao se predložak za svilene tkanine nastao u Francuskoj 1729. godine (potписан sa *de Mr Molon de 1729*) a koji prikazuje segment blisko osmišljenog, simetričnog dekora s elementima rascvalog cvijeća i čipkastih vrpcí koje u središnjem dijelu tvore polje unutar kojeg je cvjetni buket.⁴⁹¹ Naposljetku ukazujem i na pluvijal iz katedrale sv. Dujma u Splitu za krojenje kojeg je upotrijebljena raskošna svila (saten *lancé broché* ?, lampas ?) plave podloge na kojoj se razvija simetričan, raskošan dekor s motivima ružičastog cvijeća te bijelog lišća i *čipkastih* vrpcí.⁴⁹²

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija zborne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 6,

M-T-17/18-102

FOTOGRAFIJE: Sl. 116a, 116b

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁴⁹⁰ Doretta Davanzo Poli – Stefania Moronato, *nav. dj.*, 2004. [1995.], str. 35 – 36 (kat. 1).

⁴⁹¹ Peter Thornton, *nav. dj.*, 1965., str. 171 (60A).

⁴⁹² Vjekoslava Sokol, *nav. dj.*, 2005., str. 48 (kat. 22).

117. Pag, župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Pet fragmenata sačuvanih na misnici za krojenje koje su upotrijebljene tkanine analizirane u kataloškim jedinicama br. 116 i 208

DIMENZIJE: najveći fragment mjeri približno 62 x 19 cm (prednji stup)

VRSTA TKANINE: dvobojni lyonski damast, *rayé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, 80 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu): tamno zelena, zelena, zeleno-plava
- Potka: svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru, bijele boje, 26 prolaza po centimetru

Dvobojni lyonski damast, *rayé*. Podloga dekoru je tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 5) a dekor u reversu kepera 7-1 Z. Ornament tkanine je postignut kombinacijom više tehnika (efekata); prva je obrtanje dvaju konstrukcija da bi se istkao damast, druga je tehnika *rayé* odnosno višebojna svilena osnova čime se postižu okomite pruge, a treća je bijela boje potke (kojom se dekor izraženije ističe na podlozi na kojoj prevladavaju zeleno - plavičaste nijanse).

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi (približna visina 63 centimetra)

DATACIJA: između 1725. i 1730. godine

MJESTO NASTANKA: Francuska ili Italija

OPIS: od damasta je sačuvano nekoliko nevelikih komada koji su sekundarno upotrijebljeni za izradu misnice na kojoj su zastupljene još dvije različite vrste tkanina. Dva uža fragmenta su upotrijebljena za obrub vratnog otvora dok su dva najmanja isječka su na krakovima prednjeg križa za čiji je stup upotrijebljen najveći komad damasta. Iako ni u ovom slučaju nije sačuvan nijedan rub, čak ni u tragovima, prepostavljam da je riječ o dijelu lijeve polovine tkanine. Budući da je dekor simetrične kompozicije, pomoću umnažanja te zrcaljenja fotografije možemo donekle rekonstruirati izvorni izgled damasta (Sl. 117b). Time postaje razvidno da je riječ o dekoru velikog raporta čija visina iznosi približnih 63 centimetra (pri gornjem rubu se uočava donji segment cvijeta čija je gornja polovina vidljiva uz donji rub) a koji se jednom ponavlja čitavom visinom tkanine. Dekorom dominira fantastično drvo čije je okomito deblo u središnjoj osi tkanine a iz kojeg izbijaju veliki upareni cvjetovi, lišće te plodovi naglašenog jajolikog oblika. Podatkom o visini tkanine ne raspolažemo no može se pretpostaviti da je vjerojatno iznosila oko 50 centimetara što bi značilo da rekonstrukciji dekora nedostaje još približno pet centimetara s lijeve i desne strane. Već se na prvi pogled

uočava da je riječ o damastu izrazito bliskom prethodno analiziranom primjerku: podudarnosti su očite u konstrukciji (lyonski damast), gustoći tkanja, okomitim prugama u podlozi (u nijansama zelene i plave boje) te po upotrebi bijele niti potke (dvobojni damast). Ovaj se primjerak, ipak, od prethodnog razlikuje po izostanku tehnike *broché* odnosno suplementarnih potki te po značajno manjem udjelu *čipkastih* elemenata. Tako se ovdje uočavaju tek manje površine ornamentirane finom bijelom mrežom koja podsjeća na čipku (primjerice donje polovine velikih uparenih listova). No, zbog brojnih sličnosti svakako ga treba blisko vezati uz damast analiziran u prethodnoj kataloškoj jedinici te pretpostaviti jednak vrijeme, ali i mjesto nastanka. Sasvim je izgledno da su komadi ovih dvaju primjeraka i odabrani za krojenje iste misnice upravo zbog srodnih obilježja koja su toliko izražena da se tek pomnijom usporedbom uviđa da je riječ o isjećima dvaju različitih tkanina.

STANJE: zadovoljavajuće; središnji dio prednjeg stupa je gusto strojno prošiven (tzv. »tamburiranje«) bijelim koncem

MJESTO NALAZA: sakristija zborne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 6,
M-T-17/18-102

FOTOGRAFIJE: Sl. 117a, 117b

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

118. Diklo, župa Gospe od Ružarija

Pluvijal

DIMENZIJE: 268 x 129 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, ljubičaste boje, 136 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, ljubičaste boje, 35 prolaza po centimetru

Lyonski damast konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu omoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu kepera 4/1 S.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Desni je širok 0.5, a lijevi 0.6 cm. Tkani u omoveznom satenu, svilenom osnovom crne i ljubičaste boje na tri ljubičaste i dvije crne pruge. Završavaju s jednim krupnim lanenim končićem vezanim u taftu.

VISINA TKANINE: 49 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 42.5 x 24 cm

DATACIJA: između 1730. i 1740. godine

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: ljubičasti lyonski damast odlikuje simetričan dekor koji se jednom ponavlja visinom tkanine, odnosno čitavu je zauzima. Uzorkom dominiraju različite vrste velikog egzotičnog cvijeća i lišća koji izbjijaju iz povijenih i isprepletenih, vertikalno usmjerenih grana. Na taj način u središnjoj zoni tvore polja (okvire) unutar kojih se nalazi jedan simetričan egzotični plod u obliku česera, kojeg flankiraju dva manja, jednakom ornamentirana ploda. Izrazito gusto osmišljen dekor objedinjuje impresivnu količinu maštovito prikazanog masivnog cvijeća i lišća između kojih je pak obilje sitnih razlistalih i rascvalih grančica, a uočava se i niz manjih površina (latice i tučaka cvjetova) ornamentiranim finim mrežastim (*cipkastim*) uzorcima. Riječ je o damastu koji se izvorno zacijelo mogao ravnopravno koristiti u opremanju interijera te izradi svjetovne odjeće dok ga za krojenje liturgijskog ruha čini prikladnim ljubičasta boja te simetričan dekor velikih dimenzija. Zbog manje pomno izvedenih rubova te ponajviše zbog kraće visine tkanine bih isključila Veneciju kao mjesto nastanka, dok bi rubovi tkani na pruge mogli biti potvrda da je damast tkan u nekoj od talijanskih, a ne francuskih manufaktura. Da je riječ o kvalitetnoj svili potvrđuje bogatstvo dekora, poveća visina raporta te visoka gustoća osnovnih niti dok se datacija u četvrtu desetljeće XVIII. stoljeća prvenstveno temelji na izraženom nastojanju da raskošni vegetabilni motivi budu prikazani na što prirodniji, plastičniji način. Kao kvalitetne komparativne primjerke poznate u stručnoj literaturi treba

izdvojiti lampas u švicarskoj Zbirci Abegg (»između 1733. i 1740.«) simetričnog dekora koji se sastoji jednako komponiranih, bujnih egzotičnih plodova, lišća i cvijeća,⁴⁹³ plavo-bijeli saten *liseré* (»sredina XVIII. stoljeća«) na bočnim stranama misnice u Museo d'arte sacra u mjestu Popiglio (okolica Pistoie, Toskana) s krupnim plodovima i cvjetovima na razlistalim granama⁴⁹⁴ te lampas *lancé broché* (»Italija, Venecija?, 1730.-1740.«) u Museo Diocesano u Tridentu kojeg također odlikuje dekor s dominantnim egzotičnim cvijećem i plodovima te čija visina raporta iznosi 44.5 centimetara.⁴⁹⁵

BORTE: široka 2.5 cm. Tkana žutim pamučnim nitima i zlatnim *filéom* u potki. Ornamentirana motivom šesterolatičnog cvijeta (tratinčice) koja se umnaža u pravilnim razmacima između povijene vrpce.

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: dobro; boja izblijedjela (izvorni intenzitet ljubičaste boje damasta se vidi na površini podno kapuljače)

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Gospe od Ružarija

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 25, P-T-18/01-196

FOTOGRAFIJE: Sl. 118; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

⁴⁹³ Anna Jolly, *Seidengewebe des 18. Jahrhunderts II. Naturalismus*, Abegg-Stiftung, Riggisberg, 2002., str. 69 – 70 (kat. 16).

⁴⁹⁴ Paolo Peri, *Paramenti liturgici: tessuti sacri di seta, oro e argento, i Schede* (kataloške jedinice), u: *Arte Sacra nei Musei della Provincia di Pistoia*, (ur.) Chiara d'Afflitto – Maria Cristina Masdea, Firenze, Edifir – Edizioni Firenze, 2004., str. 91 – 120, 162 – 184 (182 – 183).

⁴⁹⁵ Donata Devoti, *nav. dj.*, 1993. [1974.], kat. 161 (bez pag.); Donata Devoti – Domenica Digilio – Domenica Primerano (ur.), *nav. dj.*, 1999., str. 112 – 113 (kat. 62).

119. Sukošan, župa sv. Kasijana

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole i burse

DIMENZIJE: 110.5-100.5 x 73.5-69.5 cm, 204.5 x 22.5-10 cm, 20 x 19.5 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine* 2-4, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, svjetlo žute boje, 68 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – četiri u svakom prolazu, svjetlo žute boje, 23 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (petnaest):
 - svilene; dvije niti sukane u *Z* smjeru – četiri u svakom prolazu, 24 prolaza po centimetru, u bojama: zelena, bijedozelena, maslinastozelena, crna, smeđa, svjetlosmeđa, ljubičasta, plava, bijedoplava, boja lososa, ružičasta, bijedoružičasta, bijedonarančasta, tamno siva
 - metalna; srebrni *filé* s jezgrom od bijele svile, dvije u svakom prolazu, 23 prolaza po centimetru

Taft *louisine* 2-4, *broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u taftu *louisine* 2-4 dok je dekor u cijelosti izведен suplementarnim svilenim te metalnom potkom utkanima tehnikom *broché*. Sve niti suplementarnih potki su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 *S*.

RUBOVI: sačuvan je lijevi rub. Širok približno 0.7 cm. Tkan u taftu, svilenom osnovom i potkom svjetlo žute boje (bez pruga). Završava s jednim lanenim končićem bijele boje, vezanim u taftu.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 50 x 25.5 cm

DATACIJA: između 1730. i 1735. godine

MJESTO NASTANKA: Francuska, Lyon

OPIS: dijelovi misnog ornata su u cijelosti skrojeni od vrijednog primjerka tafta *broché* istkanog u nekoj od lyonskih manufaktura tijekom prve polovine četvrtog desetljeća XVIII. stoljeća, čiji dekorativni repertoar – unatoč još uvijek naglašenom posezanju za *bizarним* motivima – nagovještava skoro rasplamsavanje novog pravca u ornamentici svila s uzorkom, odnosno razdoblje u literaturi poznato pod jednostavnim terminom »naturalizam«. Na monokromnoj podlozi se nižu horizontalni redovi u kojima se – zasigurno dvaput unutar visine tkanine – umnaža fantastična biljka izrazito izdužene, povijajuće i »zmijolikoe«

ornamentirane stabljike koja je u cijelosti tkana srebrnim *filé* nitima. Iz stabljike izbija nekoliko bujnih listova čija se plastičnost nastojala postići specifičnim načinom utkivanja više svilenih *broché* potki različitih boja, poznatim pod terminima *points rentrés* i *berclé*. *Points rentrés* je invencija u tkanju koja se vezuje uz slikara i slavnog crtača predložaka za tkanine Jeana Revela (1684. – 1751.), a kojom je omogućeno ispreplitanje *broché* niti različitih nijansi u istom prolazu, čime se postiže fino sjenčenje te u konačnici naglašena plastičnost motiva. Ova je tehnika primijenjena i pri tkanju dijelova uzorka svile iz Sukošana a prepoznaće se i u, primjerice, prožimanju smeđe i svjetlo smeđe potke na motivu lijepo prikazane, rebraste vase (amfore) s poklopcem u obliku lukovice (Sl. 119b). Nalazi se na srebrnom pavimentu (popločenju) prikazanom u perspektivnom skraćenju, podno masivnog, djelomično rascvalog kruškolikog cvijeta na vrhu »srebrne« stabljike. Zanimljivo je da je pri krojenju prednje strane misnice upotrijebljeno sedam isječaka svile, i to upravo sa detaljem vase. Tako se čak tri vase nižu samo unutar središnjeg stupa. Tome su vjerojatno razlog određene sličnosti sa kaležima i ciborijima (piksidiama). U pozadini je perspektivno prikazana arkada polukružnih lukova, koja podsjeća na akvedukt, a okružena je bujnom vegetacijom. Podno ove cjeline je apstraktno prikazan »slap« okružen mnoštvom ružičastog cvijeća te zelenog i srebrnog lišća. Zbog velikih dimenzija raporta, pedantno osmišljenog te umješno izvedenog dekora impresivnim brojem suplementarnih potki utkanih zahtjevnom tehnikom *broché* svakako je opravdano zaključiti da je riječ o luksuznoj svili nastaloj u nekoj od glasovitih manufaktura. Da je riječ o manufakturi sa sjedištem u Lyonu upućuje prisutnost tehnike *point rentré*, ali i značajan broj sroдno konstruiranih i dekoriranih svila koje se u inozemnoj literaturi mahom određuju kao poizvodi lyonskih tkaonica s početka četvrtog desetljeća XVIII. stoljeća. No, prije ukazivanja na neke od brojnih bliskih primjeraka, treba istaknuti da je u Museo della Basilica u mjestu Gandino (okolica Bergama, Lombardija) sačuvan misni ornat (misnica, dvije dalmatike, štola, dva manipula i bursa) od gotovo posve identičnog tafta *broché*.⁴⁹⁶ Gotovo se posve podudaraju i podaci dobiveni tehničkim analizama dviju tkanina: za primjerak u Gandinu se navodi 68 prolaza osnove te 24 prolaza potki po centimetru, dok raport mjeri 49.5 x 25 centimetara. Posebno je dragocjen podatak o visini tkanine koja iznosi 50 centimetara,⁴⁹⁷ što nije moguće odgonetnuti na misnici iz

⁴⁹⁶ Antonio Savoldelli, *nav. dj.*, 1999., str. 98.

⁴⁹⁷ Ettore Roncoroni, *nav. dj.*, 1980., str. 260; fotografiju i kraće opise svile ornata u Gandinu vidi i u: Anna Maria Aguzzi – Maria Baiardi, *Appunti per una storia del tessuto d'arte barocca in Lombardia e in Piemonte*, u: *Arte lombarda. Rivista di storia dell'arte*, Anno VII. – Secondo Semestre, 1962., str. 117 – 144 (127, 130);

Sukošana koja je načinjena od više užih komada svile. Jedina razlika proizlazi iz boje podloge dekoru, koja je u Gandinu izvedena u ružičastoj boji [Ilustracije uz raspravu, Sl. 171]. Dakle, primjeri u Gandinu i Sukošanu su bez sumnje tkani u istoj manufakturi i prema istom predlošku, pri čemu su za tkanje tafta u podlozi upotrijebljene osnova i temeljna potka različitih boja, što nipošto nije bila neuobičajena praksa u produkciji jednako dekoriranih svila. Da bi se unijele različitosti te tržištu ponudilo više varijacija svila jednakog dekora, tkalci bi prvenstveno posezali upravo za izmjenom boje podloge, a potom i za drugačijim nijansama suplementarnih potki. Upravo iz tih razloga je boja podloge dekoru nedefinirana (bijela) na gotovo svim do danas sačuvanim predlošcima za tkanine s uzorkom (*mises en carte*). Kao primjer izdvajam *mise en carte* izrađene u Lyonu oko 1733. – 1734. godine, danas u Victoria and Albert Museumu u Londonu, koja se pripisuje crtaču poznatom samo po prezimenu Courtois a na kojoj je prikazan dekorativni element umnogome blizak motivu na svili iz Sukošana: na bijeloj (»praznoj«) podlozi ističu se tri masivna, fantastična cvijeta na izduženim, vijugavim stabljikama, dok je u podnožju zemljani humak, jezerce te skup cvijeća i lišća [Ilustracije uz raspravu, Sl. 172].⁴⁹⁸ Predložak koji se pripisuje Courtoisu, a koji prikazuje izrazito sroдно osmiшljenu kompoziciju, se nalazi u Bibliothèque Nationale u Parizu,⁴⁹⁹ u kojoj se ujedno čuva i dekorativno blizak predložak (»Francuska, oko 1733.-1734.«) neznanog crtača [Ilustracije uz raspravu, Sl. 174].⁵⁰⁰ Inozemne publikacije donose niz komparativnih primjeraka koje prikladnim za raspravu čine upečatljivi dekori na monokromnim podlogama, koji se uglavnom sastoje od masivnih cvjetova i lišća na tankim, povijenim stabljikama. Na temelju tih odlika izdvajam: *gros de Tours broché* misnice i štole u bazilici sv. Antuna u Padovi,⁵⁰¹ lampas (ili saten *liseré broché*?) simetričnog dekora u Museo

Chiara Buss, *nav. dj.*, 2000., str. 35 (sl. 6): »Misnica, Lyon, 1735.-1740., detalj, *gros* boje jastoga tkan bijelom svilenom *lancé* potkom i raznobojnim *broché* potkama«.

⁴⁹⁸ Natalie Rothstein, *nav. dj.*, 1990., str. 138 (br. 106); Clare Browne (ur.), *nav. dj.*, 1996., str. 40 (br 74).

⁴⁹⁹ Peter Thornton, *nav. dj.*, 1965., str. 173, kat. 63A.

⁵⁰⁰ Natalie Rothstein, *Fashionable Silks and their Influence on the Design of 18th-Century Table Linen. An Option for the Discerning Customer*, u: *Leinendamaste. Produktionszentren und Sammlungen*, (ur.) Regula Schorta, Riggisberger Berichte, 7, 1999., Abegg-Stiftung Riggisberg, str. 251 – 271 (268).

⁵⁰¹ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1995., str. 101 – 102 (»Venecija, druga četvrtina XVIII. stoljeća«); Roberta Orsi Landini, *nav. dj.*, 2006.b, str. 66 – 67 (»Lyon, 1730. - 1735«). Ističem da je misnica od identične tkanine sačuvana u mjestu Castelgoffredo (Mantova), vidi: Elettra Casarin, *Il naturalismo nei paramenti liturgici conservati in territorio mantovano*, u: Jacquard, 53, 2003., str. 2 – 14 (str. 3, sl. 3).

di Palazzo Mocenigo u Veneciji,⁵⁰² svilu misnog ornata u Galleria del Costume u Palazzo Pitti u Firenci⁵⁰³ te lampas *liseré broché* na misnici u crkvi Santa Maria del Paradiso u Veroni.⁵⁰⁴ Od ruha sačuvanog u Hrvatskoj svakako treba izdvojiti pluvijal iz katedrale sv. Dujma u Splitu, skrojen od svile na čijoj je ljubičastoj podlozi na izrazito blizak način izведен sličan uzorak koji se dvaput ponavlja visinom tkanine.⁵⁰⁵ Neobični, egzotično-apstraktni motivi ovih svila nedvojbeno su nastali pod utjecajem florealnih motiva na suvremenim indijskim pamučnim tkaninama s otisnutim uzorcima (*chintz*) koji su se masovno uvozili u Europu još u XVII. stoljeću. Izvorno su se mahom koristile za izradu reprezentativnih odjevnih predmeta, a krasan primjer pruža haljina u Victoria and Albert Museumu, u cijelosti skrojena od engleske varijante ovakve svile (oko 1733. – 1734.).⁵⁰⁶ U koliko su mjeri ovi fantastični dekori karakterističnih kompozicija bili pomodni i traženi, dokazuje i više poznatih primjera veza iz ovog razdoblja a koji su sasvim sigurno nastali izravnim ugledanjem (oponašanjem) uzorka ovih svila. Kao lijepi primjere sačuvane u Hrvatskoj izdvajam vezeni taft na bočnim stranama misnice u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu⁵⁰⁷ te vezeni taft od kojeg su izvedeni dijelovi misnog ornata (misnica i velum za kalež) u samostanu benediktinki sv. Nikole u Trogiru [Ilustracije uz raspravu, Sl. 173].

BORTE: razdjelna je široka 3.8 a rubna 1.2 cm. Tkane bijelom svilenom osnovom i potkom, te srebrnim *filéom* kao supplementarnom potkom. Odlikuje ih elegantan, strogo geometrijski motiv koji se sastoji od niza isprekidanih paralelnih linija [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 178].

PODSTAVA: grublje tkano laneno platno izblijedjele ružičaste boje

STANJE: misnica je, zbog prisutnih izrazitih mehaničkih oštećenja (većih i manjih razderotina), upućena na cjelovit konzervatorsko-restauratorski zahvat koji je tijekom 2013. i 2014. godine provela Dora Kušan Špalj (Zagreb).

⁵⁰² Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1991., str. 126 (»Francuska, druga četvrtnina XVIII. stoljeća, oko 1730.«); Dominique Charles Fuchs, *nav. dj.*, 2006., str. 70 – 71 (»Lyon, 1730. - 1735«).

⁵⁰³ Roberta Orsi Landini, *nav. dj.*, 1988., str. 100, 129 (kat. 64, »Francuska, 1720. - 1730«); Dominique Charles Fuchs, *nav. dj.*, 2006., str. 79 (»Lyon, 1730. – 1735.«).

⁵⁰⁴ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 400 – 401 (kat. 89, »Francuska, između 1720. i 1730.«).

⁵⁰⁵ Vjekoslava Sokol, *nav. dj.*, 2005., str. 46 (kat. 17).

⁵⁰⁶ Avril Hart – Susan North, *Seventeenth and Eighteenth-Century Fashion in Detail*, London, V&A Publishing, 2009., str. 60 – 61. Fotografije totala haljine (inv. oznaka T.324-1985) snimljene iz svih kuteva su dostupne online katalogu Muzeja (vidi Izvore).

⁵⁰⁷ Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 2010., str. 122 – 123 (kat. 69).

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 15, M-T-18/01-002a; štola u kutiji br. 7, S-T-18/01-002c; bursa u kutiji br. 28, B-T-18/01-002b

FOTOGRAFIJE: Sl. 119a, 119b; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; misnica uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

120. Zapuntel (otok Molat), župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Manipul

DIMENZIJE: 95 x 28-11.5 cm

VRSTA TKANINE: lampas, *liseré lancé broché, à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, zelene boje, 90 prolaza po centimetru
- Vezujuća osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, bijele boje, 35 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 21 prolaz po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, svijetlo zelene boje, 23 prolaza po centimetru (ponegdje radi u *liseré* efektu)
- *Broché* potke (sedam):
svilene; dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru, u bojama: *beige*, boja lososa, bijedo ljubičasta, ljubičasta, svijetlo plava, plavo – ljubičasta
metalne; srebrni *filé*, s jezgrom od bijele svile, dvije u svakom prolazu, 19 prolaza po centimetru

Lampas, *liseré lancé broché, à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u petoveznom satenu. U stvaranju dekora sudjeluju suplementarne te dvije *lancé* potke koje, u konstrukcijskom smislu, imaju ravnopravnu ulogu te se stoga nijedna od njih ne može izdvojiti kao »temeljna« potka. Svjetlo zelena *lancé* potka ponegdje radi u *liseré* efektu (oni dijelovi – najčešće obrisi – dekora pri stvaranju kojih nije fiksirana nitima vezujuće osnove). Sve niti suplementarnih potki koje su utkane tehnikom *broché* su na aversu tkanine fiksirane nitima vezujuće osnove u keperu 1/3 *Z*.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: oko 1735. godine

MJESTO NASTANKA: Francuska ili sjeverna Italija (Torino ?)

OPIS: od vrijednog lampasa *liseré lancé broché à liage répris* do danas je nažalost preostalo samo pet fragmenata različitih dimenzija upotrijebljenih za krojenje ovog manipula. Od raskošnog dekora povećeg raporta vidljivi su samo segmenti, no do zaključaka o njegovom

izvornom izgledu je moguće doći analizom srodnih primjeraka poznatih u inozemnoj i domaćoj literaturi. U bazilici Santa Maria Gloriosa dei Frari u Veneciji sačuvana je misnica od lampasa čija je podloga tkana u petoveznom satenu bliske zelene nijanse (»Sjeverna Italija – Torino?, ili Francuska, između 1735. i 1740.«). Uzorak odlikuje simetrična kompozicija koja jednom zauzima čitavu visinu tkanine (približnih 53 centimetara). Visina raporta iznosi 40,5 centimetara. Dominiraju motivi velikog, fantastičnog lišća te cvijeća izvedenih u nadrealnim nijansama boja.⁵⁰⁸ Na temelju srodnosti u konstrukciji i dekorativnoj kompoziciji, vrijedi izdvojiti fragment u Zbirci Gandini u Modeni,⁵⁰⁹ lampas *lancé broché* misnice u Museo Diocesano u Brescii (»Francuska, Lyon, 1720. – 1730.«),⁵¹⁰ lampas *lancé broché* misnice sačuvane u Gemoni u blizini Udina (»Francuska ili Venecija, 1730.-1740«)⁵¹¹ te misnicu u franjevačkom samostanu sv. Klare u Kotoru.⁵¹² Sve istaknute primjerke, jednako kao i lampas na manipulu iz Zapuntela, odlikuje zeleni saten u podlozi dekoru, veliko egzotično lišće i cvijeće izvedeno tehnikom *broché* ne samo raznobojnim svilenim nitima nego i impresivnom količinom niti sa metalnom (srebrnom) ovojnicom te svojevrsni poddekor bijele boje koji je nerijetko tkan u konstrukciji tafta. Treba napomenuti da je u ovom slučaju pri utkivanju raznobojnih svilenih niti izostala tehnika *points rentrés* koja se u ovom razdoblju smatra svojstvenom raskošnim svilama iz lyonskih manufatura, no to ipak ne bi trebalo biti razlogom da se u potpunosti odbaci mogućnost da je ovaj skupocjeni lampas – izvorno namijenjen svjetovnoj garderobi – nastao u nekom drugom francuskom proizvodnom središtu.

BORTE: široka 3 cm. Tkana lanenim i zlatno žutim svilenim nitima. Ornamentirana geometrijskim motivom dviju izlomljenih, isprepletenih vrpcu, ok kojih jedna ima uzorak isprekidane linije (Sl. 115c).

PODSTAVA: svileni taft bijedo zelene boje

STANJE: dobro

⁵⁰⁸ Doretta Davanzo Poli – Nicola Mario Riccadona, *nav. dj.*, 2014.a, str. 98 – 99.

⁵⁰⁹ Marta Cuoghi Costantini, *Dagli sciamiti ai lampassi*, u: *Tessuti antichi nelle chiese di Arona*, (ur.) Donata Devoti – Giovanni Romano, Torino, Mole Antonelliana, 1981., str. 3 – 47 (16, 17).

⁵¹⁰ Alessandra Gerome Pauletti, *Pianeta* (Scheda 29), u: *Indue me Domine. I tessuti liturgici del Museo Diocesano di Brescia*, (ur.) Maria Grazia Ciardi Duprè Dal Poggetto – Ivo Panteghini, Venezia, Marsilio, 1998., str. 141.

⁵¹¹ Michela Villotta (ur.), *nav. dj.*, 1996., str. 124 – 125.

⁵¹² Vinicije B.Lupis, *Franjevački samostan sv. Klare u Kotoru: 800. obljetnica reda sv. Klare: (1212.-2012.)*, Zadar, Provincijalat franjevačke provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri za samostan sv. Klare u Kotoru, 2012.

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije (Male Gospe)

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 7,

Man-T-18/01-042

FOTOGRAFIJE: Sl. 120a, 120b, 120c

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

Zaštićeno
autorskim pravima

121. Zadar, samostan sv. Frane

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole i manipula

DIMENZIJE: 102.5-93 x 68-61.5 cm, 219 x 23-11 cm, 99.5 x 22-10.5 cm

VRSTA TKANINE: saten *lancé broché, à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, tamno plave boje, 140 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 36 prolaza po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, zelene boje, 36 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (pet):
svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru,
u bojama: svijetlo ljubičasta, siva, svijetlo ružičasta, bijela, boja lososa

Saten *lancé broché, à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 3). U stvaranju dekora sudjeluju suplementarne *broché* te dvije *lancé* potke koje, u konstrukcijskom smislu, imaju ravnopravnu ulogu te se stoga nijedna od njih ne može izdvojiti kao »temeljna« potka. *Lancé* i *broché* potke su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 *S*, dok su *lancé* potke na reversu vezane u taftu.

RUBOVI: sačuvan desni rub. Širok 0.4 cm. Sastoji se od osam svilenih končića predenih nitima zagasito ružičaste boje, vezanih u taftu sviljenim potkama bijele i zelene boje.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 27 cm x ?

DATACIJA: oko 1730. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija

OPIS: saten *lancé broché à liage répris* izvorne je svjetovne namjene, a zbog podloge dekoru plave boje ovaj misni ornat je zacijelo bio korišten samo za marijanskih blagdana. Odlikuje ga simetričan dekor nevelike visine raporta, koji se može bolje sagledati na velumu za kalež [Kat. 122] od svile nastale prema istom predlošku no u drugačijim kombinacijama bojā: tvore ga manje, delikatno osmišljene rascvale grančice koje se djelomično isprepliću s lijepo izvedenim čipkanim vrpcama. Primjećuju se nastojanja za plastičnim prikazom motivā što se ostvaruje vještim kombiniranjem blisko nijansiranih svilenih *broché* niti, zbog čega se ujedno pri dataciji tkanine priklanjam početku četvrtog desetljeća XVIII. stoljeća. Na temelju srodnosti u dekorativnim elementima i kompozicijama, treba istaknuti damast *broché* nježne

ružičaste podloge na misnom ornatu u bazilici sv. Antuna u Padovi (»Francuska ili Italija, druga četvrtina XVIII. stoljeća«),⁵¹³ lampas *liseré broché* misnice u katedrali u Trstu (»Venecija, 1725. – 1730.«),⁵¹⁴ lampas *liseré broché* misnog ornata u mjestu Susa (Torino, Pijemont) datiran na početak XVIII. stoljeća (»Italija ili Francuska«),⁵¹⁵ lampas *liseré broché* misnice u katedrali u Albi, Pijemont (»Italija, 1720. – 1730.«),⁵¹⁶ lampas *liseré broché* misnice u Aulinu (Gers, Francuska) datiranom oko 1735. godine (»Francuska«)⁵¹⁷ te dva primjerka (taft *lancé*, »Francuska, 1725.-1730.« i lampas *liseré lancé broché*, »Francuska, oko 1730.«) u Kunsthistorisches Museum u Kölnu.⁵¹⁸ Na temelju visine tkanine te izgleda rubova [vidi Kat. 122] bi se kao mjesto nastanka mogla pretpostaviti neka od sjevernotalijanskih manufaktura, gdje su ovakvi sateni mogli biti tkani po uzoru na suvremene, nešto složenije tkane no blisko ornamentirane francuske svile.

BORTE: upotrijebljene su tri vrste borti. Rubna je široka 2.5 cm, dok su razdjelne široke 3.2 i 4 cm. Uz jedan rub šire razdjelne borte je niz fino izvedenih, polukružnih petljica koje nalikuju na metalnu čipku. Ornamentirana je geometrijskim motivom niza »isprepletenih« rombova unutar mreže rebrastih vrpcu [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 121a]. Druga razdjelna borta je ornamentirane dvjema paralelnim valovitim linijama, dok uz rubove teče niz palmeta [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 121b]. Rubna borta je najjednostavnije ornamentirana; uz rubove teku po dvije izlomljene, paralelne linije a površina između njih je ispunjena s više ravnih paralelnih linija.

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: dobro; slabije je očuvana prednja strana misnice, koja je skrojena od više komada svile postavljenih na način koji ne slijedi raport. Prisutna su i mehanička oštećenja (razderotine i pohabanost u središnjoj zoni prednjeg stupa).

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

⁵¹³ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1995., str. 100 – 102 (kat. 61), tabla XIX (bez pag.)

⁵¹⁴ Michela Villotta (ur.), *nav. dj.*, 1996., str. 232 – 233.

⁵¹⁵ Maria Paola Ruffino, *Schede* – kataloške jedinice, u: AA.VV., *Forme e colori per il servizio divino: paramenti sacri dal XVII al XX secolo*, Torino, Edizioni C.L.U.T. – ORMAE Editrice, 1997., str. 76 – 77 (kat. 2).

⁵¹⁶ Silvia Gallarato – Mauro Rabino (ur.), *Tenui filo sacrum texitur opus: paramenti sacri del "Tesoro del Duomo" (dal XVII al XX secolo)*, Alba, Astigrafica, 2007., str. 62 – 63 (kat. 7).

⁵¹⁷ Christine Aribaud, *Soieries en Sacristie. Fastes liturgiques XVIIe – XVIIIe siècles*, Paris, Somogy, 1998., str. 142, kat. 23.

⁵¹⁸ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 309 – 310 (kat. 524 i 526).

FOTOGRAFIJE: Sl. 121; priložen mikro-snimak desnog ruba; priložene fotografije dviju vrsta razdjelnih borti

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; misnica uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

autorskim pravima
zasticeno

122. Zadar, samostan sv. Frane

Manipul i velum za kalež

DIMENZIJE: 106 x 24-13 cm, 57 x 52.5 cm

VRSTA TKANINE: saten *lancé broché, à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, smaragdno zelene boje, 136 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, dvije niti bez vidljive torzije – tri u svakom prolazu, bijele boje, 18 prolaza po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti bez vidljive torzije – tri u svakom prolazu, tamno zelene boje, 19 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (šest):
svila, dvije niti bez vidljive torzije – tri u svakom prolazu, 18 prolaza po centimetru, u bojama: ružičasta, smeđa, svijetlo plava, modra, bijedo ružičasta, boja lososa

Saten *lancé broché, à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 3). U stvaranju dekora sudjeluju suplementarne *broché* te dvije *lancé* potke koje, u konstrukcijskom smislu, imaju ravnopravnu ulogu te se stoga nijedna od njih ne može izdvajati kao »temeljna« potka. *Lancé* i *broché* potke su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S, dok su *lancé* potke na reversu vezane u taftu.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Lijevi je širok 0.5 a desni 0.3 cm. Tkani u satenu svijetlo zelenom svilenom osnovom, a završavaju s jednim krupnim končićem.

VISINA TKANINE: 54 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 25.5 x 27 cm

DATACIJA: između 1730. i 1735. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija

OPIS: za izradu manipula i veluma za kalež su upotrijebljeni komadi satena *lancé broché à liage répris* koji se na prvi pogled može učiniti posve identičnim prethodno analiziranom primjerku. Međutim, pomnijim uvidom te tehničkom analizom se zaključuje da je riječ o svili tkanoj prema istom predlošku no s neznatnim izmjenama, koje se odnose na boje upotrijebljenih svilnih niti te na dimenzije dekora (ovdje je visina raporta neznatno manja). Podloga dekoru, tkana u osmoveznom satenu, je smaragdno zelene nijanse, koja se upadno ne razlikuje od plave boje satena misnice, štole i manipula [Kat. 121] te stoga nije isključena mogućnost da su se ovi velum i manipul koristili kao dijelovi istog misnog ornata. To daju naslutiti i borte od koji su na manipulu izvedena tri križa, a koje se javljaju i kao rubne borte

misnice [Kat. 121]. Sretna je okolnost što je komad svile upotrijebljen za avers veluma za kalež sačuvan u dovoljnoj širini da nam pruža podatke o visini tkanine te izgledu rubova, a što nije slučaj sa varijantom plave boje sačuvanom na misnici.

BORTE: za izradu tri križa na manipulu su upotrijebljeni komadi borte široke 2.5 cm, ornamentirane na način da uz rubove teku po dvije izlomljene, paralelne linije a površina između njih je ispunjena s više ravnih paralelnih linija. Uz donji rub lopatica manipula je prišivena palmetna čipka širine 2.5 cm, u cijelosti izvedena srebrnim *filéom* s jezgrom od bijele svile.

PODSTAVA: za podstavu manipula je upotrijebljeno laneno platno prirodne boje, dok je podstava veluma viskozni taft jarko zelene boje

STANJE: dobro; manja mehanička oštećenja prisutna u središnjem dijelu manipula

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJA: Sl. 122; ilustracijama metalnih čipki priložena fotografija čipke sa lopatica manipula

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

123. Molat, župa Pohođenja Blažene Djevice Marije

Štola, manipul i lopatica (ostatak štole ili manipula)

DIMENZIJE: 217 x 24-12 cm; 82.5 x 19.5-9 cm; 18 x 20.5 cm

VRSTA TKANINE: taft *natté, liseré lancé broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 62 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, svijetlo smeđe boje, 26 prolaza po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, žute – oker boje, 26 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (četiri):
svilene; dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, 26 prolaza po centimetru,
u bojama: svijetlo zelena, zagasito ružičasta, bijela, blijedo siva

Taft *natté, liseré lancé broché à liage répris*. Podloga je tkana u taftu *natté* (dvije niti osnove u svakom prolazu vežu dvije *lancé* potke koje su u istom prolazu; 2-2). U stvaranju dekora sudjeluju suplementarne *broché* te dvije *lancé* potke koje, u konstrukcijskom smislu, imaju ravnopravnu ulogu te se stoga nijedna od njih ne može izdvojiti kao »temeljna« potka. Obje *lancé* potke ponegdje rade u *liseré* efektu (oni dijelovi dekora – najčešće obrisi – pri stvaranju kojih su slobodne, odnosno nevezane nitima osnove). *Lancé* i *broché* potke su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S, dok su *lancé* potke na reversu vezane u taftu.

RUBOVI: sačuvan lijevi rub. Širok 0.5 cm, tkan u taftu svilenom osnovom tamno ljubičaste bolje te objema *lancé* potkama. Završava s jednim krupnijim sviljenim končićem predenim razbobojnim nitima.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 55 cm x ?

DATACIJA: između 1730. i 1740. godine

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: složeno konstruiran taft (*natté, liseré lancé broché à liage répris*) ima podlogu dekoru oker žute boje te dekor kojeg odlikuju dva dominantna, naturalistički izvedena motiva velikih dimenzija: arhitektonski motiv kule s tornjem (Sl. 118b) flankirane zrcalno postavljenim stablima naturalistički prikazanog debla, koja prati niz od tri čempresa. Konkretnije zaključke o izvornoj kompoziciji dekora je moguće izvesti usporedbom sa srodnim primjercima, od kojih svakako treba izdvojiti jednako konstruiran taft na misnici sačuvanoj u katedrali u Krku

[Ilustracije uz raspravu, Sl. 175]. Taft u Krku ima podlogu boje bjelokosti, no dekor je tkan svilenim potkama bliskih nijansi od kojih prevladava smeđa. Visina raporta iznosi 49.5 centimetara. Akcenti izražajnijih boja su svedeni tek na cvjetove i lišće simetričnog buketa koji se u rasteru šahovske ploče izmjenjuje sa kompozicijom velikih udvojenih stabala koje flankiraju nizovi od tri čempresa. Dakle, primjerku u Krku nedostaje arhitektonski element (kula), no zbog izuzetno sroдno izvedenih drugih detalja (stabla mesnatog oblog lišća, krupnih kvrgavih debala, čempresi, cvjetni buket) se može prepostaviti da je riječ o proizvodima iste manufakture. Kao kvalitetne komparativne primjerke poznate iz inozemnih izvora izdvajam taft *liseré lancé* zelene podloge na *meilu* u Židovskoj općini u Livornu (»Italija, 1730.-1740.«) na kojem se uočava istaknuti arhitektonski motiv (dvorac) smješten podno predimensioniranog, razlistalog udvojenog stabla,⁵¹⁹ taft misnice sačuvane u gradiću Sermide (Mantova) na čijoj se bijeloj podlozi razvija jednako komponiran dekor pretežno izведен u smeđim nijansama, s istaknutim motivom tvrđave (udvojene kule) također prikazane ispod stabla naglašenog debla i lišća (»Italija, oko 1740.«)⁵²⁰ te fragmentarno očuvan *gros de Tours liseré broché* (»Italija, 1730. – 1740.«) u Zbirci Gandini u Modeni,⁵²¹ s arhitektonskim (kula) i vegetabilnim motivima izrazito bliskima onima na primjerku iz Molata. Riječ je o kvalitetno izvedenim tkaninama pedantno osmišljenih dekora čija je kompozicija, ipak, prilično konzervativna (horizontalno nizanje elemenata u redovima, međusobno raspoređenih u rasteru šahovske ploče). Njihova suvremenost se prvenstveno očituje u izraženom naturalizmu izvedenih motiva, postignutoj plastičnosti te prividu perspektivnog skraćenja u umješno prikazanim arhitektonskim detaljima. Izvorno su se vjerojatno prvenstveno koristile u izradi dijelova svjetovne odjeće te iznimno u opremanju interijera. Napoljetku ističem misnicu u Zbirci tekstila u Skradinu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 176] od jednakon konstruiranog tafta pri tkanju kojeg su upotrijebljene svilene niti bliskih nijansi (smeđa, oker žuta) a čiji dekor odlikuju slični vegetabilni motivi među kojima se posebno ističu skupine od tri čempresa. Taft *liseré broché* identičnog uzorka (»Venecija, prva polovina XVIII. stoljeća«) je iskorišten za izradu haljine kipa Gospe od Ružarija, danas u

⁵¹⁹ Dora Liscia Bemporad (ur.), *Fili di storia. Il patrimonio tessile della Nazione Ebrei di Livorno*, Livorno, Sillabe, 2006., str. 75.

⁵²⁰ Elettra Casarin, *nav. dj.*, 2001. – 2002., str. 183 – 185 (kat. 25).

⁵²¹ Donata Devoti – Gabriella Guandalini – Elisabetta Bazzani – Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, *La Collezione Gandini del Museo Civico di Modena. I tessuti del XVIII e XIX secolo*, Bologna, Nuova Alfa Editoriale, 1985., str. 163 (kat. 54).

Museo Diocesano di Arte Sacra u Veneciji,⁵²² što smatram potvrdom tvrdnji da je riječ o tkaninama namijenjenih bogatijim odjevnim predmetima.

PODSTAVA: grubo tkano laneno platno prirodne boje

BORTE: prisutne dvije vrste borti. Obje su široke 3 cm. Tri križa na manipulu su sastavljena od borti tkanim žutim i zlatnim *filé* nitima, a ornamentirane su motivima klasja, lišća vinove loze i grozdovima (XIX. stoljeće). Križevi na štoli su od borti tkanim svjetlim lanenim nitima i *filé* nitima čija je ovojnica oksidirala. Ornamentirane su strogo geometrijskim motivom niza rombova sa uzorkom šahovnice. Uz donje rubove lopatica manipula prišivena metalna plametna čipka širine 2 cm, tkana zlatnim *filé* nitima i i zlatnom *lamellom*.

STANJE: zadovoljavajuće; boje su donekle izbljedjele (posebno niti *broché* potki, koje su ponegdje i nestale); s ruba jedne lopatice štole se borta gotovo posve odvojila

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 11, S-T-18/01-029a; Man-T-18/01-029b, FMan-T-18/01-029c

FOTOGRAFIJE: Sl. 123a, 123b, 123c; priložen mikro-snimak desnog ruba; ilustracijama metalnih čipki priložena fotografija palmetne metalne čipke na manipulu

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁵²² Doretta Davanzo Poli, *Scheda XVII Madonna del Rosario con Bambino*, u: *Madonne della Laguna. Simulacri 'da vestire' dei secoli XIV-XIX*, (ur.) Riccarda Pagnozzato, Rim, Istituto Poligrafico e Zecca dello Stato, 1993., str. 192 – 199, tabla 7e.

124. Premuda, župa sv. Jakova apostola

Šest fragmenata sačuvanih na dalmatici skrojenoj od satena bijele podloge i rijetkog (delikatnog) cvjetnog uzorka koji je u nepoznato vrijeme gusto strojno prošiven (vjerojatno datira u prvu polovinu XIX. stoljeća)

DIMENZIJE: dva veća fragmenta mjere približno 51.5 x 40 cm; dimenzije dvaju manjih iznose približno 20 x 15 cm

VRSTA TKANINE: taft *natté*, *liseré lancé broché*, à liage répris

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 65 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, svijetlo smeđe boje, 21 prolaza po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu, žute boje, 22 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (tri):
svilene; dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, 24 prolaza po centimetru, u bojama: zelena, *beige*, svijetlo ružičasta

Taft *natté*, *liseré lancé broché*, à liage répris. Podloga je tkana u taftu *natté* (dvije niti osnove u svakom prolazu vežu dvije *lancé* potke koje su u istom prolazu; 2-2). U stvaranju dekora sudjeluju suplementarne *broché* te dvije *lancé* potke koje, u konstrukcijskom smislu, imaju ravnopravnu ulogu te se stoga nijedna od njih ne može izdvojiti kao »temeljna« potka. Obje *lancé* potke ponegdje rade u *liseré* efektu (oni dijelovi dekora – najčešće obrisi – pri stvaranju kojih su slobodne, odnosno nevezane nitima osnove). Kada u stvaranju dijela dekora sudjeluje samo jedna *lancé* potka, druga je u podlozi vezana osnovom u taftu *louisine* 2-1. *Lancé* i *broché* potke su na aversu tkanine fiksirane jednom četvrtinom niti osnove u keperu 1/3 S, dok su *lancé* potke na reversu vezane u taftu.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široki su 0.2 cm. Sastoje se od tri krupnija svilena končića (pretežno smeđe boje) i jednog završnog krupnijeg lanenog končića prirodne boje, vezanih u taftu objema *lancé* potkama.

VISINA TKANINE: 51.5 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 61 x 25.5 cm

DATACIJA: između 1730. i 1740. godine

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: fragmenti su sekundarno upotrijebljeni pri krojenju prednje i leđne strane (dva veća) te rubova rukavā dalmatike (četiri manja). Ostala površina dalmatike je skrojena od satena sitnjeg cvjetnog uzorka (prva polovina XIX. stoljeća?) koji je, međutim, posve prekriven strojnim prošivima. Tkanina u pitanju je taft *natté liseré lancé broché, à liage répris*, koja je prvenstveno u konstrukcijskom a potom i u dekorativnom smislu uvelika bliska prethodno analiziranom primjerku. Srodni su i po nijansama podloga ali i po bojama potkinih niti. Uočavaju se slično oblikovani arhitektonski (kula i toranj oblikovan poput zigurata – Sl. 124a, 124b, 124c) i vegetabilni motivi (simetrični cvjetni buketi, okrugli plodovi). Pojedine manje površine su ornamentirane mrežastim uzorkom nalik na stiliziranu čipku. Međutim, taft sa Premude ima drugačije osmišljenu dekorativnu kompoziciju: bogato izvedeni ovalni okviri se nižu u horizontalnim redovima, na način da dva cijelovita okvira ispunjavaju čitavu visinu tkanine (Sl. 124b) da bi se u narednom redu video jedan cijeloviti središnji okvir flankiran dvama polovinama (Sl. 124a). Dakle, okviri su raspoređeni u rasteru šahovske ploče, a njihovu unutrašnjost zauzima jedan simetrično oblikovan motiv: visoka kula s kruništem na vrhu (Sl. 124c), neobičan toranj u obliku zigurata koji je – jednakom kao i kula - okružen stabalcima čempresa te raskošan cvjetni buket koji izvire iz trbušaste vase podno koje se vidi par krupnih, naturalistički oblikovanih krušaka. Zbog osjetno kruće i vidno strože kompozicije je moguće da je riječ o tkanini koja se izvorno smatrala prikladnjom za opremanje interijera (tapeciranje namještaja i zastiranje zidnih ploha) nego za izradu odjevnih predmeta. Za krojenje liturgijskog ruha ju je činila prikladnom boja podloge (žuta, zlatna), zbog koje se vrlo vjerojatno koristilo u svečanim misnim slavlјima. Usljed razlika u širini i izgledu rubova, može se uvjetno pretpostaviti da primjeri s Molata i Premude ipak nisu nastali u istoj manufakturi, no svakako ih treba datirati u isto vrijeme te pretpostaviti neko od talijanskih proizvodnih središta.

BORTE: široka 2.5 cm. Tkana lanenim nitima, zlatnom *lamellom* i metalnom »žicom« (oksidirala). Ornamentirana motivom lisnate grančice s bobičastim plodovima, koja je izvedena *lamellom* u *liseré* efektu.

PODSTAVA: laneno platno izblijedjele ružičaste boje

STANJE: zadovoljavajuće; boje su donekle izblijedjele (posebno niti *broché* potki, koje su ponegdje i nestale)

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Jakova apostola

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 14, D-T-18/01-060

FOTOGRAFIJE: Sl. 124a, 124b, 124c, 124d; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

125. Molat, župa Pohodenja Blažene Djevice Marije

Misnica, manipul i fragmentarno očuvan manipul

DIMENZIJE: 106-94 x 67-63 cm, 80.5 x 20-9.5 cm, 50 x 20.5-10 cm

VRSTA TKANINE: taft *natté liseré lancé broché, à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 62 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, smeđe boje, 18 prolaza po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, žute boje, 18 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (tri):
svilene; dvije niti sukane u *Z* smjeru – četiri u svakom prolazu, 21 prolaz po centimetru, u bojama: svijetlo zelena, svijetlo ružičasta, svijetlo plava

Taft *natté liseré lancé broché, à liage répris*. Podloga je tkana u taftu *natté* (dvije niti osnove u svakom prolazu vežu dvije *lancé* potke koje su u istom prolazu; 2-2). U stvaranju dekora sudjeluju suplementarne *broché* te dvije *lancé* potke koje, u konstrukcijskom smislu, imaju ravnopravnu ulogu te se stoga nijedna od njih ne može izdvojiti kao »temeljna« potka. Obje *lancé* potke ponegdje rade u *liseré* efektu (oni dijelovi dekora – najčešće obrisi – pri stvaranju kojih su slobodne, odnosno nevezane nitima osnove). Kada u stvaranju dijela dekora sudjeluje samo jedna *lancé* potka, druga je u podlozi vezana osnovom u taftu *louisine* 2-1. *Lancé* i *broché* potke su na aversu tkanine fiksirane jednom četvrtinom niti osnove u keperu 1/3 S, dok su *lancé* potke na reversu vezane u taftu.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 75 cm x ?

DATACIJA: između 1730. i 1740. godine

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: riječ je o svili koja je u konstrukcijskom smislu uvelike srodnna primjercima analiziranim u kataloškim jedinicama br. 123 i 124, a u određenoj mjeri u i pogledu dekora izvedenog na monokromnoj (bijeloj) podlozi. Iako se ne može sagledati u cijelosti (zbog više

užih komada tkanine upotrijebljenih za izradu misnice), moguće je zaključiti da je uzorak osmišljen u obliku *mreže* povezanih ovalnih okvira – raspoređenih u rasteru šahovske ploče – unutar kojih je veliki cvijet na razlistaloj stabljici podno koje je par dvaju manjih, raznobojnih cvjetova. Površine između okvira su izrazito gusto ispunjene simetrično postavljenim razlistalim i rascvalim grančicama tkanima smeđom svilenom potkom. Uočavaju se i manje površine ornamentirane mrežastim, *čipkanim* uzorkom. Dakle, na temelju konstrukcije, monokromne podloge, glavnine dekora izvedene u smeđoj boji, implementiranju manjih površina s mrežastim uzorkom te nijansi raznobojnih svilensih niti koje su tehnikom *broché* utkane samo u predjelu latica i lišća dominantnih cvjetova, ovaj se taft može opravdano dovesti u vezu sa primjercima sa Molata i Premude, te mu shodno tome trebaju biti određeni jednaka datacija i mjesto nastanka. Kao komparativne primjerke poznate u inozemnoj literaturi izdvajam fragmentarno očuvan taft *gros de Tours liseré broché* (»Italija, prva četvrtina XVIII. stoljeća«) u Museo Civico u Trevisu⁵²³ te taft *doublé (louisine) liseré lancé broché* (»Sjeverna Italija, druga četvrtina XVIII. stoljeća«) upotrijebljen za izradu manipula u Zbirci Fortuny u Veneciji: unatoč manjoj površini i lošijem stanju očuvanosti uočava se blisko osmišljen dekor na monokromnoj (žutoj) podlozi, izrazito slična konstrukcija, te simetrični vegetabilni motivi čija se plastičnost nastojala postići korištenjem *broché* niti različitih nijansi.⁵²⁴ Da su ovakve tkanine bile dobro prihvaćene i na našoj obali, potvrđuje nekoliko do danas evidentiranih srodnih primjeraka. Istočem misnicu u franjevačkom samostanu Navještenja Marijina na Košljunu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 177] od (vjerojatno) identično konstruirane te blisko dekorirane svile svjetlo žute podloge, nekoliko fragmenata tafta *liseré lancé broché* sekundarno upotrijebljenih za ispunu prednjeg i leđnog stupa misnice koja se danas čuva u Zbirci tekstila u župnoj kući u Skradinu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 178] a na čijoj se bijeloj podlozi uočavaju dekorativni elementi zastupljeni i na primjerku sa Premude [Kat. 124]: simetrični buket koji izvire iz jednako oblikovane vase sa mrežastim dekorom te par naturalistički prikazanih kruški. Ovim primjercima treba pridružiti i tkaninu (taft *liseré lancé broché* - ?) upotrijebljenu za krojenje pluvijala sačuvanog u župnoj crkvi u Ledenicama,⁵²⁵ sa sroдно komponiranim, pretežno svjetlo smeđim dekorom na bijeloj

⁵²³ Prepoznaje se blisko osmišljen – pretežno smeđi – dekor na bijeloj podlozi sa naturalistički oblikovanim cvjetovim. Ističe se da je izvorno bio namijenjen damskoj garderobi. Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1994., str. 68 – 69 (kat. 82).

⁵²⁴ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 2008., str. 414, 416 (kat. 362).

⁵²⁵ Fotografije pluvijala vidjeti u: Iva Jazbec, *nav. dj.*, 2012., str. 134 – 135.

podlozi, s prepoznatljivim pojedinačnim akcentima raznobojnih svilenih niti upotrijebljenih za tkanje karakteristično oblikovanih i razmještenih cvjetnih latica i lišća.

BORTE: razdjelna je široka 3.5 a rubna 2.5 cm. Tkane lanenim i metalnim (*filé*) nitima. Ornamentirane motivom šesterolatičnog cvijeta (tratinčica) koji se ponavlja u pravilnim razmacima, umetnut između listića povijenog, S oblika (razdjelne) odnosno između udvojene povijene vrpce (rubne borte).

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: dobro; prednja strana misnice je krojena od većeg broja nejednakih fragmenata svile

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 4, M-T-18/01-033a; manipul i fragment manipula u kutiji br. 11, Man-T-18/01-033b, Fman-T-18/01-033c

FOTOGRAFIJA: Sl. 125

BIBLIOGRAFIJA: GRKOVIĆ, 2007., str. 280 - 281.

126. Zadar, župa sv. Stošije

Misnica i velum za kalež

DIMENZIJE: 115-112.5 x 77.5-68 cm, 54 x 50.5 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, zelene boje, 72 prolaza po centimetru
- Potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru, zelene boje, 26 prolaza po centimetru

Lyonski damast čija je podloga dekoru tkana u aversu omoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu kepera 3/1 *Z*.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Desni je širok 0.6, a lijevi 0.7 cm. Završavaju s četiri krupna svilena končića zelene boje, vezana u taftu. Unutrašnji dio rubova je tkan u omoveznom satenu svilenom osnovom bijelo plave boje

VISINA TKANINE: 50.5 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 58 x 24.5 cm

DATACIJA: između 1730. i 1740. godine

MJESTO NASTANKA: Tolmezzo (Furlanija), manufaktura Linussio

OPIS: za izradu misnice i veluma za kalež je upotrijebljen zeleni lyonski damast koji sa sigurnošću – na temelju rezultata istraživanja talijanskih stručnjaka – možemo vezati uz manufakturu Jacopa Linussia (Paularo, 1691. – Tolmezzo, 1747.), osnivačem jedne od najvećih ondašnjih tekstilnih manufaktura, čije su se tkanine izvozile diljem Italije, Europe te čak i Sjeverne Amerike. Prvu manufakturu je pokrenuo 1717. godine u mjestu Muggio u blizini Udina a 1739. godine pokreće radionicu u Tolmezzu, zvanu »La Fabrica«.⁵²⁶ Njegov streloviti poslovni uspjeh je počivao na nizu vizionarskih ideja: čitavu proizvodnju je zapravo najviše bazirao na kućnom radu domaćih žena koje je usto najčešće plaćao u robi, umjesto u novcu, dok su tkanine koje je proizvodio bile izrazito pristupačne i tražene među širokom populacijom zbog nižih cijena (koja je jednim dijelom proizlazila iz jeftinijih sirovina, poput sirove svile, lana i vune) te istovremeno zbog svojih dekora u kojima se istovremeno ogleda izraženi konzervativizam (utjecaji uzoraka s tkanina iz druge polovine XVII. stoljeća) ali i težnja za sljedbom suvremenih modnih diktata. Najviše su se tkali damasti te tkanine čiji dekor proizvodi dodatna osnova (*poil traînant*). Nakon Jacopove smrti manufaktura nije prestala postojati, nego je nastavila s poslovnim rastom u rukama drugih članova obitelji. Prvi

⁵²⁶ Gilberto Ganzer (ur.), *nav. dj.*, 1987., str. 59 – 60.

znakovi slabljenja su nastupili nakon katastrofalnog potresa iz 1788. godine u kojem su bile teško oštećene i radioničke zgrade u Tolmezzu, a manufaktura se konačno ugasila 1818. godine.⁵²⁷ Tehnička analiza zelenog lyonskog damasta sačuvanog na dijelovima mirnog ornata iz zadarske katedrale otkriva određene značajke svojstvene tkaninama iz manufakture Linussio: manja gustoća utkanih niti te krupnije, manje kvalitetne potkine niti, koje su u ovom slučaju od sirove svile. Debljina niti potki može varirati, što se ponekad jasno uočava na tkanini, a što otkriva nešto manje pedantan postupak predenja. Rubovi su uži, tkani u dva dijela: grublji dio je tkan u taftu a zaglađeniji u satenu ili keperu. Visina tkanine, uključujući i rubove, je za približno tri centimetra manja od standarda – primjerice – mletačkih manufakturnih. Ipak, damast odlikuje lijepo osmišljen dekor, čija visina raporta iznosi 58 centimetara. Dakle, već poveća visina raporta, te zastupljenija količina dekorativnih motiva, daju naslutiti da se osmišljavanju uzorka pomno pristupalo. Damasti poput zadarskog zelenog primjerka su bili izrazito traženi, što potvrđuje velik broj do danas sačuvanih (zabilježenih) primjeraka. O popularnosti ovog uzorka svjedoči činjenica da je izведен na impresivnom nizu različito bojanih damasta, što se lijepo demonstrira pomoću primjeraka koji su dosad evidentirani duž naše obale. Pluvijal od ljubičastog damasta je zatečen u sakristiji zborne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Pagu [Kat. 127] a na njegovoj se fotografiji može najbolje sagledati dekorativna kompozicija (Sl. 127): osnovni element je rascvali cvijet istaknutog tučka u središtu, koji cvate na vrhu tanke grančice iz koje izbija različito oblikovano lišće, manji cvjetovi te brojni plodovi mogranja, prikazani u nekoliko »faza rasta« - od cvijeta do zrelog ploda s jednostavno naznačenim zrnjem u unutrašnjosti. Ovakav se veliki cvijet dvaput umnaža visinom tkanine, u vodoravnom slijedu. U svakom redu naizmjениčno mijenja usmjerenje. Dakle, u kompozicijskom smislu očite su reminiscencije na uzorke tkanina iz druge polovine XVII. stoljeća [usp. Kat. 68 - 69], a zbog tih izraženih posezanja za rješenjima iz prethodnog stoljeća će tkanine iz manufakture Linussio nerijetko zavarati istraživače i navesti ih na pogrešan zaključak da je uistinu riječ o starijoj tkanini. Takve zablude često može izazvati i njihova ponešto »grublja« konstrukcija te manje kvalitetne boje koje lako gube na intezitetu i time ostavljaju pogrešan dojam »veće starosti«. No, bez obzira na to što ovaj uzorak svojom kompozicijom naglašeno podsjeća na starije tkanine, detalji motiva ipak otkrivaju da je riječ o damastu nastalom tijekom razdoblja naturalizma, budući da se njihovom oblikovanju pristupilo s namjerom da odišu određenom plastičnosti te prirodnosti pokreta. Ostali monokromni primjerici koje sam zabilježila na

⁵²⁷ Isti, *nav. dj.*, 1987., str. 62 – 63.

području priobalne Hrvatske su zeleni damast na manipulu iz župne crkve u Makarskoj [Ilustracije uz raspravu, Sl. 179] i crveni damast misnice iz katedrale u Hvaru [Ilustracije uz raspravu, Sl. 182]. Posebno je zanimljiva grupa damastā čija je podloga dekoru tkana u aversu satena *rayé*, odnosno u satenu na okomite raznobojne pruge, čime je svakako doprinijeto dinamičnosti uzorka u cjelini: za krojenje bočnih površina prednje strane misnice u franjevačkom samostanu u Košljunu je upotrijebljen damast na zagasito crvene i ljubičaste pruge [Ilustracije uz raspravu, Sl. 180], na velumu za kalež u župnoj crkvi u Velom Lošinju su dva fragmenta damasta na naizmjencične žute, ružičaste i svjetlo zelene pruge [Ilustracije uz raspravu, Sl. 181] dok fundusu Museo di Palazzo Mocenigo u Veneciji pripada misnica⁵²⁸ od damasta na nešto tamnije (zagasitije) žute, zelene i ružičaste pruge [Ilustracije uz raspravu, Sl. 183]. Dosad su u inozemnoj literaturi objavljeni sljedeći damasti s ovim uzorkom: zeleni damast misnice u mjestu Palse (Furlanija),⁵²⁹ damast boje bakra u privatnoj zbirci u Furlaniji,⁵³⁰ damast zagasito ružičaste boje definirane povijesnim terminom *tanni* u mjestu Gorto (okolica Udine, »manufaktura Linussio, 1730.-1740.«)⁵³¹ te dvobojni (ružičasto – bijeli) damast od kojega je skrojena štola sačuvana u katedrali u gradiću Castelfranco Veneto.⁵³² Dakle, riječ je o široko rasprostranjenoj vrsti damasta koji se izvorno zacijelo mogao ravnopravno koristiti za izradu svjetovne odjeće, ali i za krojenje liturgijskog ruha, za koje ga je činio prikladnim veliki dekor s motivima jasne kršćanske simbolike (brojni plodovi mogranja).

BORTE: razdjelna je široka 3.8 a rubna 1.5 cm. Tkane bijelom lanenom potkom i svilenom osnovom jarko žute boje. Ornamentirane dvjema vrstama rombova (jedan širok i s uzorkom šahovnice, drugi uzak i sa manjim žutim rombom u središtu) koji se nižu naizmjencično, dok su u međuprostorima manji žuti rombovi [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 126].

PODSTAVA: grublje tkano laneno platno izblijedjele ružičaste boje

STANJE: dobro

⁵²⁸ Nije objavljena. Fotografiju prednje i leđne strane misnice (inv. oznaka Cl. XXIII. n. 0965) te kratku katalošku jedinicu moguće je vidjeti u *online* katalogu Museo di Palazzo Mocenigo (vidi Izvori i neobjavljena djela, WEB izvori).

⁵²⁹ Objavljen je u dva navrata: Mariacher, Giovanni (ur.), *nav. dj.*, 1977., str. 39 (kat. 19), tabla 19 (bez pag.); Gilberto Ganzer (ur.), *Jacopo Linussio. Arte e impresa nel Settecento in Carnia*, Tolmezzo, 1991., str. 82 – 83.

⁵³⁰ Gilberto Ganzer (ur.), *nav. dj.*, 1991., str. 118 – 119.

⁵³¹ Gilberto Ganzer (ur.), *nav. dj.*, 1987., str. 124 – 125 (kat. 29).

⁵³² Alessandra Geromel Pauletti, *nav. dj.*, 2014., str. 39. Za ovaj je primjerak prepostavljena pogrešna datacija (»Italija – Veneto?, treća četvrtina XVII. stoljeća«).

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u
ladici br. 51, M-T-18/01-163a; velum za kalež u kutiji br. 31, V-T-18/01-163b

FOTOGRAFIJE: Sl. 126; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

127. Pag, župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Pluvijal

DIMENZIJE: 283 x 140 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, ljubičaste boje, 80 prolaza po centimetru
- Potka: sirova svila, dvije niti sukane u Z smjeru – dvije u svakom prolazu, ljubičaste boje, 25 prolaza po centimetru

Lyonski damast čija je podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 5) a dekor u reversu kepera 3/1 Z.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki 0.5 cm. Završavaju s četiri krupnija svilena ljubičasta končića vezana u taftu. Unutrašnji dio rubova tkan u osmoveznom satenu svilenom ljubičastom osnovom.

VISINA TKANINE: 49 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 61 x 23.5 cm

DATACIJA: između 1730. i 1740. godine

MJESTO NASTANKA: Tolmezzo (Furlanija), manufaktura Linussio

OPIS: pluvijal je u cijelosti skrojen od ljubičastog damasta čiji je dekor posve identičan dekoru damasta analiziranog u prethodnoj kataloškoj jedinici, za koji je ujedno utvrđeno da je nastao u furlanskoj manufakturi Jacopa Linussia, a na temelju dosad u inozemstvu objavljenih identičnih primjeraka. Da su ljubičasti damast iz Paga te zeleni damast iz Zadra uistinu nastali u istoj manufakturi pokazuju i podudarni rezultati tehničke analize a koji se odnose na konstrukciju, gustoću tkanja, vrste niti (potka od sirove svile), visinu tkanine te izgled rubova. Riječ je o drugom i posljednjem primjerku ovakvog damasta sačuvanog na području Zadarske nadbiskupije a koji je uzduž naše obale dosad zabilježen na još četiri lokacije [Ilustracije uz raspravu, Sl. 179 - 182].

BORTE: razdjelna široka 2.5 cm (tkane bijelim lanom i žutom svilom, geometrijskog uzorka) a rubna 1.7 cm (motiv šesterolatičnog cvijeta između povijene vrpce; vjerojatno iz XIX. stoljeća). Kapuljača je ovješena o tri lijepa dugmeta, promjera 2 cm, od drva u cijelosti presvučenog žutim nitima, žutim *filéom* i širokom *lamellom*.

PODSTAVA: laneno platno tamne ljubičaste boje

STANJE: dobro; podno kapuljače umetnuta dva komada crnog platna

MJESTO NALAZA: sakristija zborne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 25, P-T-18/01-099

FOTOGRAFIJE: Sl. 127; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

128. Pag, župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Bursa

DIMENZIJE: 24.5 x 23 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, zelene boje, 88 prolaza po centimetru
- Potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru, zelene boje, 24 prolaza po centimetru

Klasični damast čija je podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 5) a dekor u reversu osmoveznog satena (preskok 3).

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Desni je širok 0.7 a lijevi 0.6 cm. Završavaju sa četiri lanena končića prirodne boje vezana u taftu. Unutrašnji dio ruba tkan u keperu 7/1 S svilenom osnovom blijedo ružičaste boje.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: ? x 16 cm

DATACIJA: između 1730. i 1740. godine

MJESTO NASTANKA: manufaktura Linussio, Tolmezzo (Furlanija)

OPIS: za prekrivanje aversa i reversa burse su upotrijebljeni komadi zelenog damasta istkanog u manufakturi Linussio, a kojeg odlikuje dekor naglašenih reminiscencija na uzorke tkanina iz druge polovine XVII. stoljeća. Elementi »posuđeni« iz repertoara starijih uzoraka su svakako karakteristično povijene vitice koje se nižu u horizontalnom usmjerenu, uzorci šahovnice kojima su ornamentirana središta cvjetova, te nizovi malih kružnica koji teku uzduž obrisa listova. Ljubičasti damast identičnog dekora je sačuvan na štoli u mjestu Sutrio (Udine) a objavljen je kao proizvod manufakture Linussio, istkan tijekom četvrtog desetljeća XVIII. stoljeća. Riječ je o klasičnom damastu čija je podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 5) a dekor u reversu osmoveznog satena (preskok 3). Rezultati tehničkih analiza su podudarni i po pitanju gustoće tkanja, sastava niti i izgleda rubova. Zanimljivo je da je unutrašnji dio ruba u Sutriju izveden u keperu 7/1 Z sviljenim nitima žute boje. Navodi se

da je ružičasti damast identičnog uzorka sačuvan u župnoj crkvi u mjestu Paluzza (Udine).⁵³³ Bijeli damast identičnog uzorka je upotrijebljen za krojenje dijela misnice sačuvane u mjestu Pieve di Gorto u okolini Ovara (Udine). Pogrešno je datiran u drugu četvrtinu XVII. stoljeća. Konstrukcijski je posve jednak spomenutim identičnim primjercima: klasični damast čija je podloga dekoru tkana u aversu omoveznog satena (preskok 5) a dekor u reversu omoveznog satena (preskok 3) dok broj niti osnove i potke po centimetru iznosi 80 odnosno 30 prolaza.⁵³⁴

BORTE: široka 2.5 cm. Tkana svilenom osnovom i temeljnog potkom od bijelog pamuka (?). Zlatno žutom pamučnom (?) *lancé* potkom tkane rubne resice i središnji motiv niza stiliziranih rozetica. Vjerojatno XVII. stoljeće.

STANJE: osrednje; značajna površina lica (aversa) burse prekrivena mrljama od voska i svjetlim mrljama nepoznatog podrijetla, koje se javljaju i na naličju (reversu).

MJESTO NALAZA: sakristija zborne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 27, B-T-17/02-111

FOTOGRAFIJE: Sl. 128; priložena mikro-fotografija lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁵³³ Gilberto Ganzer (ur.), *nav. dj.*, 1987., str. 128 – 129 (kat. 31); Gilberto Ganzer (ur.), *nav. dj.*, 1991., str. 88 – 89.

⁵³⁴ Maria Beatrice Bertone (ur.), *nav. dj.*, 1991., str. 29 (kat. 7).

129. Zapuntel (otok Molat), župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Zastor vratašaca svetohraništa

DIMENZIJE: 39 x 31 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast, *rayé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, 88 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu; tehnika *rayé*): svijetlo narančasta, žuta, svijetlo zelena, ružičasta
- Potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u blagom Z smjeru, bijele boje, 24 prolaza po centimetru

Lyonski damast, *rayé*. Podloga dekoru je tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 3), na okomite raznobojne pruge (*rayé*) a dekor u reversu kepera 7/1 S.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki 0.5 cm. Sastoje se od četiri krupnija lanena končića bijele boje, vezana u taftu (bijelom lanenom potkom).

VISINA TKANINE: približno 46 cm

DIMENZIJE RAPORTA: ? x 15 cm

DATACIJA: između 1740. i 1750. godine

MJESTO NASTANKA: Tolmezzo (Furlanija), manufaktura Linussio

OPIS: zastor za vratašca svetohraništa je skrojen od dva komada lyonskog damasta tkanog na raznobojne pruge čije su boje međutim do danas uvelike uzugubile na intenzitetu. Veći komad damasta je upotrijebljen za sam zastor a drugi, kraći, s valovito rezanim donjim rubom, je prišiven uz gornji rub kao ukrasni detalj. Da je riječ o predmetu kojim su se prekrivala vratašca svetohraništa potvrđuju odgovarajuće dimenzije te četiri bijele alke za ovjes prišivene uz gornji rub (Sl. 129b). Za izradu misnice koja se danas čuva u Zbirci tekstila u Skradinu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 184] je upotrijebljen ružičasti lyonski damast identičnog dekora, kojeg je zbog boljeg stanja očuvanosti te veće površine lakše sagledati ovdje nego na zastoru iz Zapuntela. Osnovni element je veliki, rascvali cvijet s jasno prikazanim (točkastim) prašnicima u središtu, smješten na vrhu razlistale i rascvale stapke koja se izmjenjuje s istaknutim *rocaille* elementima ispunjenih uzorcima romboidnih mreža. Ovaj se cvijet vjerojatno dvaput umnažao visinom tkanine, nižući se dakle u horizontalnim redovima da bi u svakom narednom redu mijenjao usmjerenje. Dekorativna kompozicija, visina raporta te rezultati tehničke analize (uključujući i izgled rubova, koji su gotovo posve jednaki na primjercima iz Zapuntela i Skradina) uvelike podsjećaju na prethodno analizirane damaste za koje je argumentirano da su nastali u manufakturi Linussio. Na ovu manufakturu svakako

upućuje i korištenje jeftinijih sirovina – poput niti potke od sirove svile – te određene sličnosti sa dekorom damasta na raznobojne pruge koji je danas u privatnoj furlanskoj zbirci a pripisan je ovoj manufakturi.⁵³⁵ Također vrijedi istaknuti sličnosti sa nešto mlađim klasičnim damastom *rayé* sačuvanim u unutrašnjosti svetohraništa u župnoj crkvi sv. Tome apostola u Dobropoljani na otoku Pašmanu [Kat. 211]. Svilene niti osnove primjerka u Dobropoljani također prelaze iz jedne boje u drugu, a boje su uvelike srodnih nijansi (zelena, žuta, crvenoružičasta, oker). Vertikalno usmjeren dekor se također sastoji od povijajućih vegetabilnoflorealnih motiva, izveden je bijelom lanenom potkom, a širina raporta u oba slučaja mjeri 15 centimetara. Rubovi su identičnog oblika i dimenzija (širine). Zbog izrazitih sličnosti sa dvobojnim damastom iz Rave [Kat. 210], za kojega je temeljem talijanskih publikacija nedvojbeno utvrđeno da je nastao u manufakturi Jacopa Linussija, sam izvela zaključak da je u istoj manufakturi istkan i damast *rayé* u Dobropoljani, a što bi trebalo pretpostaviti i za primjerak iz Zapuntela. Svakako je riječ o tkanini inferiornije kvalitete no ipak pažljivo osmišljenog dekora. Ovakvi su se damasti prvenstveno koristili za izradu odjeće, međutim u siromašnijim sredinama su bili posebno poželjni za izradu liturgijskih predmeta budući da su zbog prisutnosti žute, crvene i zelene boje bili pogodni za korištenje tijekom više razdoblja liturgijske godine.

STANJE: zadovoljavajuće; boje su izbljedjele, a prisutna su i mehanička oštećenja (uske razderotine)

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije (Male Gospe)

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 19, Zas-T-18/01-048

FOTOGRAFIJE: Sl. 129a, 129b; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁵³⁵ Gilberto Ganzer (ur.), *nav. dj.*, 1991., str. 128 – 129.

130. Kraj (otok Pašman), samostan sv. Duje

Pluvijal

DIMENZIJE: 290 x 132 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, crne boje, 105 prolaza po centimetru

- Potka: svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru, crne boje, 30 prolaza po centimetru

Lyonski damast čija je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu kepera 4/1 *Z*.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Lijevi je širok 0.6 a desni 0.7 cm. Izvedeni bijelom svilenom osnovom na pet tankih pruga tkanih u konstrukciji kepera 3/1 *S*. Desni rub završava s jednim, a lijevi s dva krupnija crna končića vezana u taftu.

VISINA TKANINE: 52 cm

DIMENZIJE RAPORTA: 60.5 x 26 cm

DATACIJA: druga četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Veneto ?)

OPIS: pluvijal je u cijelosti skrojen od crnog lyonskog damasta koji je, zbog štetnog djelovanja sastava crne boje na svilene niti, danas u lošijem stanju očuvanosti. Upravo zbog ubrzanog propadanja niti bojanih u crno su povijesne tkanine crne boje danas značajno rjeđe u usporedbi sa sačuvanom količinom tekstila tkanih nitima drugih boja. Do danas je na području Zadarske nadbiskupije sačuvano tek nekoliko liturgijskih predmeta od crnih tkanina [usp. Kat. 38, 244, 276, 288, 292], čijem je nestanku svakako doprinijela i djelomična izmjena kanona liturgijskih boja na Drugom vatikanskom saboru (1962.-1965.), kada je odlučeno da se crno liturgijsko ruho, koje se dotad se koristilo na Veliki petak te na rekвиjemskim misama (zadušnicama), zamijeni ruhom ljubičaste boje. Dekor damasta se sastoji od dva elementa: simetričnog motiva s dvjema volutama – koji pomalo podsjeća na ručnu harfu – te male vase u obliku pupoljka iz koje izbija veliki simetrični buket cvijeća i plodova, a koji oblikom nalikuje na paunov rep. Ova se dva temeljna motiva na tkanini nižu u vodoravnom smjeru da međusobno su raspoređeni u rasteru šahovske ploče. Damasti s ovim uzorkom nisu rijetkost na liturgijskom ruhu sačuvanom na našoj obali. Samo na području Zadarske nadbiskupije sam zabilježila još tri primjerka [Kat. 131 - 133] a dodatna dva sam prepoznala u Sakralnoj zbirci u Osoru [Ilustracije uz raspravu, Sl. 185] te u franjevačkom samostanu sv. Križa u Živogošću [Ilustracije uz raspravu, Sl. 186]. Dok je u Osoru sačuvana ružičasta varijanta damasta – i to nažalost samo u fragmentima sekundarno upotrijebljenim za krojenje dijelova prednje strane

jedne misnice – u Živogošću je sačuvana misnica od crnog damasta, dakle identičnog onome na pluvijalu u Kraju. Damast misnice u Živogošću je zbog hazardnog djelovanja sastava crne boje danas u jednako lošem stanju kao i primjerak u Kraju: naglašeno je krt i lako puca, zbog čega su prisutne razderotine koje se lako šire ukoliko se predmetima ne rukuje pažljivo. Riječ je, dakle, o damastima koji su očito bili dobro prihvaćeni i traženi, a razlog njihove rasprostiranjenosti je zasigurno bila i njihova nešto povoljnija cijena. Naime, zbog korištenja krupne potke – uslijed čega broji manje prolaza po centimetru - bih ih ocijenila nešto inferiornijim tkaninama. Krupna potka me ujedno navodi na zaključak da su se izvorno vjerojatno najčešće koristili u opremanju interijera, zbog čega su namjerno tkani s ponešto »grubljom« potkom koja ih je činila izdržljivijima. Za uređenje prostora (tapeciranje namještaja, prekrivanje zidova, izradu zastora) ih je činila prikladnim i visina raporta, plošna, stroga kompozicija dekora, osmišljenog na način da uzorci neprekidno »teku« kada se spoji više komada damasta (usp. Sl. 130, spoj s lijeve strane). Visina tkanine, izgled rubova te prisutnost većeg broja sačuvanih primjeraka na našoj obali upućuju na zaključak da je vjerojatno riječ o tkaninama podrijetlom iz nekog od sjevernotalijanskih proizvodnih središta, dok se po zastupljenim motivima mogu datirati u drugu četvrtinu XVIII. stoljeća.

BORTE: upotrijebljene su dvije vrste; uz polukružni rub je prišivena rubna borta na koju se nastavljaju rese (široka je 4.5 cm a izvedena je jarko žutim nitima); razdjelna borta je široka 3.5 cm, tkana je svijetlim lanenim te jarko žutim sviljenim nitima, a ornamentirana je geometrijskim motivom povezanih i isprepletenih rombova. Uske rubne površine su tkane u konstrukciji *cannelé*.

PODSTAVA: laneno platno plave boje

STANJE: osrednje; zbog svojeg sastava (sadrži željezo) crna boja kojom je bojana osnova i potka nepovoljno utječe na svilene niti te one s lakoćom pucaju, a damast se pāra. Zbog toga je na površini pluvijala prisutno više većih razderotina.

SMJEŠTAJ: u samostanskoj knjižnici

FOTOGRAFIJE: Sl. 130; priložena fotografija desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

131. Pag, župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Dalmatika

DIMENZIJE: 97 x 108.5 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, ljubičaste boje, 100 prolaza po centimetru
 - Potka: svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru, ljubičaste boje, 25 prolaza po centimetru
- Lyonski damast čija je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu kepera 4/1 *Z*.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Desni je širok 0.9 a lijevi 0.8 cm. Tkani u petoveznom satenu svilenom ljubičastom osnovom, a završavaju s dva krupna končića od sirove svile ljubičaste boje, vezana u taftu.

VISINA TKANINE: 52.5 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 59 x 25.5 cm

DATACIJA: druga četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Veneto ?)

OPIS: za izradu dalmatike je upotrijebljen ljubičasti lyonski damast koji je konstrukcijski i dekorativno jednak prethodno opisanom primjerku. Uočavaju se gotovo posve jednako osmišljeni i raspoređeni dekorativni elementi. Vidljive su samo dvije manje razlike: donjoj strani buketa u popoljastoj vazi dodan je par manjih, okruglih plodova, a ponešto su drugačije prikazana i tri ploda mogranja koja izbijaju iz donje strane elementa koji podsjeća na harfu. Ipak, rezultati tehničkih analiza dvaju damasta, a koji se odnose na visinu tkanine, dimenzije raporta i gustoću tkanja su gotovo posve jednake. Manje razlike se uočavaju i u izgledu rubova, no tome su zacijelo razlog različita bojila korištena za bojanje niti osnove i potke.

BORTE: široka 3.1 cm. Tkana žutim lanenim i žutim sviljenim nitima. Ornamentirana nizom slobodnih i isprepletenih rombova, koji se izmjenjuju, a uokviruje ih dvostruka, udvojena izlomljena pruga. Uže površine uzduž rubova su tkane u konstrukciji *cannelé*.

PODSTAVA: laneno platno tamno žute boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija zborne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 12, D-T-18/01-100

FOTOGRAFIJE: Sl. 131; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

132. Diklo, župa Gospe od Ružarija

Velum za kalež

DIMENZIJE: 52.5 x 53.5 cm

VRSTA TKANINE: dvobojni lyonski damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, ljubičaste boje, 100 prolaza po centimetru
- Potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru, bijelo ljubičaste boje, 27 prolaza po centimetru

Dvobojni lyonski damast čija je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu kepera 4/1 *Z*. Dekor je ujedno tkan potkom čija je boja različita od boje osnove (dvobojni damast) čime je postignut izraženiji kontrast.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Desni je širok 0.8, a lijevi 0.7 cm. Tkani u petoveznom satenu, svilenom osnovom, na dvije pruge jednake širine: unutrašnja je u zeleno-žuta, a vanjska ljubičasta. Završavaju s dvije krupne lanene niti, bijelo ljubičaste boje, vezane u taftu.

VISINA TKANINE: 53.5 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: ? x 25.5 cm

DATACIJA: druga četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Veneto ?)

OPIS: za izradu veluma je upotrijebljen dvobojni lyonski damast koji je konstrukcijski i dekorativno jednak dvama prethodno opisanim primjercima. Dekorativni elementi su jednakosmišljeni i raspoređeni, a uočava se da je uzorak potpuno jednak onome crnog damasta u Kraju [Kat. 130]: manje razlike koje su uočene na paškom primjerku [Kat. 131] ovdje nedostaju. Rezultati tehničkih analiza svih triju damasta, a koji se odnose na visinu tkanine, dimenzije raporta i gustoću tkanja se gotovo posve podudaraju. Manje razlike se uočavaju u izgledu rubova, no pretpostavljam da razlog tome leži u drugačijoj izvedbi (dvobojni damast) te u primjeni drugačijih bojila za niti osnove i potke. Ovo je lijep primjer kako se isti dekor, izведен u istoj konstrukciji i u posve jednakim dimenzijama, može vidno izražajnije istaknuti na podlozi tek jednostavnom upotrebom potkinih niti svjetlijih od osnovnih.

PODSTAVA: grubo tkano laneno platno plave boje

BORTE: velum je obrubljen slabije očuvanom metalnom palmetnom čipkom širine 1.5 cm. U cijelosti je izvedena zlatnim *filéom*, *riantom* i *lamellom*.

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Gospe od Ružarija

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 41,
V-T-18/01-195

FOTOGRAFIJE: Sl. 132; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

133. Premuda, župa sv. Jakova apostola

Humeral

DIMENZIJE: 239 x 50.5 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast, *broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, žute boje, 100 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru, žute boje, 28 prolaza po centimetru
- *Broché* potka: srebrni *frisé*, s jezgrom od žute svile, 14 prolaza po centimetru

Lyonski damast, *broché*. Podloga dekoru je tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu kepera 4/1 Z. U stvaranju dekora sudjeluje i jedna suplementarna potka utkana tehnikom *broché*.

RUBOVI: oba ruba su sačuvana parcijalno, u širini od 0.3 odnosno 0.4 cm. Ako se usporede s rubovima srodnog damasta iz Dikla [Kat. 132], zaključuje se da je ovdje sačuvana samo unutrašnja pruga. Širine pruga na obama primjercima se podudaraju. I u ovom je slučaju tkana u petoveznom satenu svilenom osnovom, ali ljubičasto-smeđe boje.

VISINA TKANINE: 51 cm (unutar rubova)

DIMENZIJE RAPORTA: 64.5 x 25.5 cm

DATACIJA: druga četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Veneto ?)

OPIS: žuti damast upotrijebljen za izradu humerala je na prvi pogled konstrukcijski i dekorativno potpuno jednak primjercima iz Kraja i Dikla [Kat. 130, 132]: dekorativni elementi su jednako osmišljeni i raspoređeni, a i u ovom slučaju se uočava da nedostaju one manje razlike koje su prepoznate na paškom primjerku [Kat. 131]. Međutim, ovo je jedini primjerak ovakvih damasta u čijem dekoru sudjeluje suplementarna potka, odnosno srebrni *frisé* utkan tehnikom *broché*. *Frisé* tako u ovom slučaju tka onaj višelatični simetrični cvijet koji se kod svih primjeraka nalazi na samom vrhu buketa koji izvire iz pupoljaste vase: flankiran je parom plodova koji podsjećaju na breskve a iznad njega se širi niz zašiljenih

listića. Rezultati tehničkih analiza svih četiriju damasta, a koji se odnose na visinu tkanine, dimenzije raporta i gustoću tkanja se gotovo u potpunosti podudaraju. Manje razlike se i u ovom slučaju uočavaju u izgledu rubova, no pretpostavljam da razlog tome leži u drugačijoj izvedbi (damast *broché*) te u primjeni drugačijih bojila za niti osnove i potke. Damast humerala je lijepi primjer nešto raskošnije varijante iz ove skupine tkanina a što je postignuto upotrebom zlatno žute svile te mjestimičnim utkivanjem suplementarne potke s metalnom ovojnicom.

BORTE: humeral je obrubljen resama širokim 3.5 cm, od žutog pamuka i svile

PODSTAVA: pamučni keper žute boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Jakova apostola

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 33,

H-T-18/02-064

FOTOGRAFIJE: Sl. 133; priložen mikro-snimak ostatka lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

134. Pag, župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Dvije dalmatike

DIMENZIJE: 103.5 x 111 cm, 105 x 112 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, zelene boje, 64 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, zelene boje, 25 prolaza po centimetru

Lyonski damast čija je podloga dekoru tkana u aversu omoveznog satena (preskok 5) a dekor u reversu kepera 4/1 *Z*.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Desni je širok 0.5, a lijevi 0.8 cm. Vanjski dio ruba se sastoji od četiri krupnija svilena končića predena nitima u boji cigle i bijele boje, vezana u taftu. Unutrašnji dio rubova je tkan u petoveznom satenu svilenom osnovom žuto-zelene boje.

VISINA TKANINE: 51.5 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 52.5 x 25 cm

DATACIJA: druga četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Veneto

OPIS: za izradu dviju dalmatika je upotrijebljeno više komada zelenog lyonskog damasta među kojima nažalost nema komada dovoljno velikog da dokumentira čitavi raport, čija visina iznosi oko 53 centimetra. Riječ je o damastu koji dijeli niz sličnosti sa skupinom damasta analiziranim u kataloškim jedinicama 130 – 133, a podudarnosti proizlaze iz tkalačke konstrukcije, visine tkanine, kompozicije dekora te činjenice da su prilično rasprostranjeni uzduž naše obale. Na području Zadarske nadbiskupije do danas su sačuvana dva primjerka [Kat. 135] dok sam dodatna tri damasta evidentirala u samostanu sv. Dominika u Dubrovniku [sedefasto sive boje; Ilustracije uz raspravu, Sl. 187], župnoj crkvi Gospe od Sedam Žalosti u Komiži na otoku Visu [tamno crvene boje; Ilustracije uz raspravu, Sl. 188] te u crkvi Gospe od Anđela u Velom Lošinju [sive podloge i blijedo zelenog dekora; Ilustracije uz raspravu, Sl. 189]. U Museo Civico u Trevisu je pak sačuvan velum za kalež od dvobojnog klasičnog damasta s bijelim dekorom izvedenim na ružičastoj podlozi (»Veneto, prva polovina XVIII. stoljeća«).⁵³⁶ Zanimljivo je da se svih šest dosad poznatih primjeraka razlikuje u bojama, što je svakako pokazatelj da je i u ovom slučaju riječ o damastima koji su na tržištu bili dobro prihvaćeni i traženi te je stoga bilo nužno da kupcima budu ponuđeni u

⁵³⁶ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1994., str. 73 (kat. 90).

brojnim varijantama. Dekor se sastoji od mreže povećih okvira nepravilnog romboidnog oblika raspoređenih u rasteru šahovske ploče. Unutrašnjost svakog polja zauzima jedna od dvije varijante velikih, simetrično oblikovanih cvjetova iznad kojih se vidi par manjih cvjetova koji nalikuju narcisima. Površine podno dominantnih cvjetova su ornamentirane upečatljivim romboidnim mrežama koje podsjećaju na čipku. Jedan od spomenutih cvjetova ima karakteristično oblikovane latice koje podsjećaju na niz zvončića, te bi se stoga mogao izdvojiti kao detalj po kojem se ovi damasti već na prvi pogled mogu lako prepoznati. Izvorno su prvenstveno bili namijenjeni opremanju interijera,⁵³⁷ a za tu svrhu ih je činila prikladnim tkalačka konstrukcija, visina raporta te plošna, stroga kompozicija dekora osmišljenog na način da uzorci neprekidno »teku« kada se spoji više komada damasta.

PODSTAVA: laneno platno bijeđe zelene boje

BORTE: dvije vrste borti; jedna je široka 3.5 cm a tkana je lanenim i svilenim nitima te zlatnim *filé riantom* (motiv povezanih rombova koje prekriva element u obliku zrcaljenog slova Y [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 55]; druga borta je široka 1.4 cm, tkana je jednakim nitima, a ornament se sastoji od jednostavnih, izduženih rombova tkanih zlatnim *filé* nitima u *liseré (poil traînant)* efektu. Kod obje borte je ovojnica *filé* niti oksidirala. Sačuvana je i dugmad promjera 1.5 cm, ornamentirana motivom zvijezde.

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija zborne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 14, D-T-18/01-097a, D-T-18/01-097b

FOTOGRAFIJE: Sl. 134; priložen mikro-snimap lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁵³⁷ Isto se napominje i u opisu primjeka u Trevisu. Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1994., str. 73.

135. Premuda, župa sv. Jakova apostola

Bursa

DIMENZIJE: 24 x 24.5 cm

VRSTA TKANINE: dvobojni klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, tamno ružičaste boje, 80 prolaza po centimetru
- Potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru, bijele boje, 24 prolaza po centimetru

Dvobojni klasični damast čija je podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 5) a dekor u reversu osmoveznog satena (preskok 3). Dekor se dodatno ističe na podlozi uslijed drugačije boje potke (dvobojni damast).

RUBOVI: sačuvan desni rub. Širrok 0.5 cm. Sastoјi se od četiri krupna bijela končića od sirove svile vezana u taftu (bijelom potkom).

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: druga četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Veneto

OPIS: na bursi je sačuvan komad dvobojnog lyonskog damasta čiji je dekor identičan onome zelenog lyonskog damasta paških dalmatika [Kat. 134]. Da je riječ o damastima tkanima prema istom predlošku razvidno je unatoč manjoj sačuvanoj površini, a na kojoj se prepoznaće ranije spomenuti cvijet čije latice podsjećaju na niz zvončića te dio površine ornamentirane čipkolikim romboidnim mrežama. Ovaj je primjerak po zastupljenim bojama uvelike blizak ranije spomenutom damastu veluma u Museo Civico u Trevisu⁵³⁸ a drugi, jedini zasad evidentiran dvobojni damast ovakvog dekora na našoj obali je upotrijebljen za izradu misnice u crkvi Gospe od Andjela u Velom Lošinju. Podloga dekoru je sive boje dok je dekor izveden potkom boje mente [Ilustracije uz raspravu, Sl. 189].

BORTE: široka 3.2 cm. Tkana lanenim, sviljenim i zlatnim *filé riant* nitima a ornamentirana motivom povezanih rombova koje prekriva element u obliku zrcaljenog slova Y (izvedeno *filé riant* nitima u *poil traînant* efektu); [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 55]. Metalna ovojnica je oksidirala.

PODSTAVA: noviji pamučni saten *bordeaux* boje

⁵³⁸ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1994., str. 73 (kat. 90).

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Jakova apostola

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 27,
B-T-18/01-052

FOTOGRAFIJE: Sl. 135; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

136. Brgulje (otok Molat), župa sv. Andrije apostola

Misnica i velum za kalež

DIMENZIJE: 104.5-96.5 x 68-62 cm, 56 x 52 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast, *rayé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, 104 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu, tehnika *rayé*): bijela, *beige*, boja goruščice, bijedno zelena, zelena, zagasito ljubičasta, tamno ljubičasta
- Potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru, bijele boje, 25 prolaza po centimetru

Lyonski damast, *rayé*. Podloga dekoru je tkana u aversu omoveznog satena (preskok 3), raznobojnom svilenom osnovom (*rayé*) a dekor u reversu kepera 7/1 Z.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široki 0.5 cm. Sastoje se od četiri krupnija lanena končića bijele boje, vezana u taftu (bijelom potkom).

VISINA TKANINE: 52 cm

DIMENZIJE RAPORTA: 48.5 x 16.5 cm

DATACIJA: druga četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (?)

OPIS: za izradu misnice i veluma za kalež je upotrijebljen lyonski damast čiji se bijeli dekor pruža na podlozi ornamentiranom nizom raznobojnih pruga različitih širina (tehnika *rayé*). Na području Zadarske nadbiskupije su se sačuvala još dva damasta *rayé* s ovim uzorkom [Kat. 137 i 138] a još sam dva fragmentarno očuvana primjerka zabilježila u Labinu i Živogošću [Ilustracije uz raspravu, Sl. 190 i Sl. 191ab]. Dakle, svim primjercima je zajednička bijela dekorativna kompozicija koja se uvijek pruža na prugasto ornamentiranoj podlozi, dok vidljive razlike prvenstveno proizlaze iz boja njihovih pruga. Osnovni element dekora je naglašeno vertikalno usmjerena vitica koja se triput umnaža visinom tkanine [usp. Sl. 137b]. Sastavljena je od niza lisnatih, naglašeno povijenih (u obliku slova C) motiva koji se međusobno spajaju poput alki u lancu. U ovaj su niz mjestimično umetnuti stilizirani okrugli plodovi (koji vise poput kuglica) te cvjetovi koji podsjećaju na cvjetove lotosa. Podloga damasta iz Brgulja se razvedena prugama u čak sedam boja koje su umnogome slične onima fragmentarno očuvanog primjerka u Labinu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 190].

PODSTAVA: laneno platno svijetle, prirodne boje

BORTE: razdjelna široka 3.3 a rubna 2.8 cm. Tkana bijelim lanenim i sviljenim nitima zlatno žute boje. Ornamentirane jednostavnim motivom šire, izlomljene prugaste linije. Uske površine uz rubove su tkane u konstrukciji *cannelé*.

STANJE: dobro; u gornjem dijelu prednje strane misnice su borte oštećene trenjem (nedostaje im dekor)

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Andrije apostola

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 7, M-T-18-026a; velum u kutiji br. 19, V-T-18-026b

FOTOGRAFIJE: Sl. 136; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

137. Premuda, župa sv. Jakova apostola

Pluvijal

DIMENZIJE: 290 x 136 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast *rayé, broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, 144 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu; tehnika *rayé*): bijela, zelena, zlatno žuta, crvena, crna, ljubičasta
- Temeljna potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru, bijele boje, 27 prolaza po centimetru
- *Broché* potka: srebrni *filé riant* s jezgrom od zelene svile, 12 prolaza po centimetru

Lyonski damast *rayé, broché*. Podloga dekoru je tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 5), svilenom osnovom u više boja (tehnika *rayé*), a dekor u reversu kepera 7/1 S. Dekor je mjestimično izведен i suplementarnom svilenom potkom s metalnom ovojnicom, utkanom tehnikom *broché*.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široki su 0.7 cm. Tkani u taftu, bijelom svilenom osnovom i bijelom svilenom potkom.

VISINA TKANINE: 53 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 43.5 x 17 cm

DATACIJA: druga četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (?)

OPIS: pluvijal je u cijelosti skrojen od lyonskog damasta koji je sasvim izvjesno tkan prema istom predlošku kao i prethodno analiziran primjerak. Razlike između dva damasta se uviđaju prvenstveno u bojama prugā u podlozi dekoru te u suplementarnoj potki (srebrni *filé riant*) koja u ovom slučaju tka samo malen dekorativni element: motiv triju trešanja koje mjestimično vise s povijenih vitica. Okomite pruge u podlozi dekoru (tehnika *rayé*) su izvedene u šest različitih boja koje su ovdje upadno intezivnije nego na damastu misnice iz Brgulja [Kat. 136]. Jednako »žive« boje prugā se uočavaju na trima fragmentima ovakvog damasta koji su sekundarno upotrijebljeni za popravak misnice koju sam dokumentirala u franjevačkom samostanu sv. Križa u Živogošću [Ilustracije uz raspravu, Sl. 191ab]. Ta tri komada se nažalost nisu sačuvala u dovoljno velikoj površini da dokumentiraju i segment dekora s motivom tri trešnje, koja su na damastu iz Premude izvedene srebrni *filé riantom*. Stoga nije moguće izvesti zaključak da su komadi u Živogošću zapravo ostaci posve jednake inačice damasta. No, da je bez sumnje riječ o fragmentima varijante ovakvog damasta

dokazuju vidljivi elementi karakterističnog dekora: naglašeno vertikalno usmjerena vitica sastavljena od niza lisnatih, naglašeno povijenih motiva, s mjestimično umetnutim stiliziranim plodovima koji vise poput kuglica te cvjetovima lotosa.

BORTE: široka 3.6 cm. Tkana bijelim lanenim i jarko žutim svilenim nitima. Ornamentirana nizom lijepo izvedenih rombova unutar širokih okvira. Uske površine uz rubove su tkane u tehnići *cannelé* [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 137]. Uz gornji rub kapuljače su prišivena tri drvena gumba, promjera 3 cm, lijepo presvučena žutim svilenim nitima na način da imaju ornament u obliku zvijezde [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 137].

PODSTAVA: pamučno platno bijele boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Jakova apostola

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 22, P-T-18-058

FOTOGRAFIJE: Sl. 137a, 137b; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

138. Vinjerac, župa sv. Ante Padovanskog

Štola

DIMENZIJE: 201 x 23-11 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast, *rayé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, 120 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu – tehnika *rayé*): ružičasta, crvena, crveno-ljubičasta
- Potka: lan, više (x) niti sukanih u Z smjeru, svijetlo ružičaste boje, 20 prolaza po centimetru

Lyonski damast, *rayé*. Podloga dekoru je tkana u aversu omoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu kepera 7/1 S.

RUBOVI: sačuvan desni rub. Širok 0.7 cm. Sastoјi se od šest krupnijih lanenih končića vezanih u taftu.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: druga četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (?)

OPIS: štola je skrojena od više fragmenata lyonskog damasta koji je sasvim izvjesno tkan prema istom predlošku kao i dva prethodno analizirana primjerka [Kat. 136 i 137]. Ipak, uočava se nekoliko razlika: u ovom slučaju su za potku iskorištene lanene niti bojane u svjetlo ružičastu boju dok prethodna dva damasta imaju potke od bijele sirove svile, a boje prugā u podlozi dekoru su ružičaste, crvene i crveno-ljubičaste boje. Zbog boja podloge te nijanse potke ova inačica damasta u cjelini ostavlja dojam »ružičaste« ili »svjetlo crvene« tkanine. Fragmenti na štoli su nevelikih dimenzija zbog čega nije moguće utvrditi dimenzije dekora, ali da je bez sumnje riječ o ostacima damasta iste dekorativne tipologije dokazuju karakteristično povijene vitice, cvjetovi lotosa te nekoliko prepoznatljivih okruglih stiliziranih plodova. Za ovu skupinu damasta je moguće pretpostaviti da su izvorno bili prvenstveno namijenjeni izradi svjetovne odjeće a moguće i opremanju interijera: presvlakama za namještaj, za zidove te za zastore, na što mogu upućivati nešto grublje (krupnije) potkine niti. Primjerak iz Vinjera je nesumnjivo bio cjenovno najpristupačniji, što se zaključuje na temelju lanene potke te prugā u podlozi dekoru za koje se čini da su bile izvedene u manjem spektru boja. Zbog izgleda rubova, koji su gotovo posve jednaki kod sva tri primjerka, se može zaključiti da su nastali u istom proizvodnom središtu - vjerojatno na sjeveru Italije.

PODSTAVA: finije tkano laneno platno ljubičaste boje, navošteno

BORTE: široka 3.5 cm. Tkana bijelim lanenim i zlatno žutim svilenim nitima. Ornamentirana nizom spojenih romboidnih okvira unutar kojih je šesterolatični cvijet.

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Ante Padovanskog

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 11,
S-T-18-123

FOTOGRAFIJE: Sl. 138; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

139. Zadar, župa sv. Stošije

Tri pluvijala

DIMENZIJE: 271 x 134 cm, 298 x 134 cm, 271.5 x 133 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, zlatno žute boje, 105 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti sukanih u S smjeru, zlatno žute boje, 27 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (osam):
svilene; dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, 14 prolaza po centimetru, u bojama: zelena, crna, smeđa, bijela, bijedo ružičasta, svjetlo ružičasta, ružičasta metalna; srebrni *frisé* s jezgrom od bijele svile, 14 prolaza po centimetru

Lyonski damast, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) dok je dekor tkan u reversu kepera 4/1 Z. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim nitima potki utkanim tehnikom *broché*. Na aversu tkanine su samo niti svilene bijele te *filé riant broché* potke fiksirane nitima osnove u keperu 1/4 S, dok su ostale niti *broché* potki nevezane.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 0.7 cm. Tkani u keperu 4/1 Z svilenom osnovom svjetlo ljubičaste boje. Završavaju s dva lanena končića prirodne boje vezana u taftu.

VISINA TKANINE: 52.5 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 35 x 17 cm

DATACIJA: druga četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Veneto

OPIS: s trima pluvijalima iz zadarske katedrale se otvara skupina od većeg broja tkanina koje povezuju slične tkalačke konstrukcije te posebno njihovi izrazito bliski dekori – koji se međutim međusobno razlikuju u manjim, na prvi pogled gotovo zanemarivim varijacijama. Ove su svile tkane tijekom druge i treće četvrtine XVIII. stoljeća a do danas su na području sjeverne Italije (posebno regije Veneto) i naše obale sačuvane u uistinu velikom broju primjeraka i varijanti. Zbog rasprostranjenosti i tolike količine do danas evidentiranih primjeraka se može iznijeti pretpostavka da su tkane ne samo u Veneciji nego i u drugim manufakturama na području Veneta. Izvorno su se zacijelo mogle ravnopravno koristiti za izradu odjevnih predmeta, za opremanje interijera te za krojenje liturgijskog ruha. Da su bile iznimno dobro prihvaćene i tražene potvrđuje i činjenica da su tržištu bile ponuđene u nizu

varijanti koje su pripadale različitim cjenovnim kategorijama: od inačica sa značajno manjim brojem suplementarnih potki do verzija sa impresivnom količinom i gustoćom pozlaćenih i posrebrenih niti. Njihovi karakteristični dekori – koji se već na prvi pogled prepoznaju po tankim, monokromnim vijugavim viticama iz kojih u pravilnim razmacima izbijaju masivni stilizirani cvjetovi a na koje se najčešće nadovezuju grančice ruža i karanfila – su nastali izravnim ugledanjem na gotovo posve jednako ornamentirane svile iz posljednje četvrtine XVII. stoljeća a kakve su se sačuvale i na našoj obali [vidi Kat. 82]. Dakle, riječ je o uzorcima koji u vrijeme procvata i absolutne dominacije naturalizma vjerno »oživljavaju« dekorativne uspješnice iz prošlog stoljeća – odnosno iz »slavnih« vremena mletačke svilarske industrije. Stoga ne treba čuditi njihovo učestalo javljanje na liturgijskim predmetima, za izradu kojih su ove svile bile odabirane ne samo zbog prikladnosti dekorativne kompozicije nego i zbog očitih odlika konzervativnosti i tradicionalizma. Na liturgijskim predmetima na području Zadarske nadbiskupije sam evidentirala čak jedanaest različitih varijanti tkanina ove tipologije dok sam uistinu pozamašnu količinu zabilježila i u drugim sredinama uzduž naše obale [Ilustracije uz raspravu, Sl. 192 - 203]. Značajan broj primjeraka, dakako, donose i drugi istraživači. Na početku vrijedi istaknuti da su najzastupljenije one inačice čija je podloga dekoru damast u nijansama žute (zagasito žute, zlatno žute, oker) boje. Potom slijede bijele, a naposljetku crvene varijante. Već ta lepeza boja potvrđuje da im je »ciljani« kupac bila upravo Crkva. Podloga dekoru im može biti izvedena u lyonskom i u klasičnom damastu, a primjećuje se da se klasičnom damastu pribjegava jedino u slučajevima kad se gusto zastire *lamé* potkom [usp. Kat. 144, 145, 147, 148]. Rubovi su im sličnih dimenzija i konstrukcija, što je dodatna potvrda da su sve istkane u manufakturama sa sjedištem na istom području. Za izradu triju pluvijala iz katedrale sv. Stošije iskorišten je lyonski damast *broché à liage rébris* (s podlogom) zlatno žute boje, na kojoj se pružaju elegantne, izvijene, dijagonalno usmjerene vitice tkane bijelim svilenim *broché* potkama. Treba istaknuti da je samo ova bijela *broché* potka na aversu fiksirana nitima osnove (*à liage rébris*) dok raznobojne svilene *broché* potke – kojima su tkane ruže i karanfili – nisu vezane. Takav je način tkanja svojstven svim srodnim primjercima. Također je za sve varijante karakterističan i dekor damasta koji slijedi »gornji« dekor na način da se ponegdje može učiniti da su u damastnom dekoru izvedene sjene vitica i njihovim glomaznijim, stiliziranim cvjetova, koji se na svim primjercima javljaju u dvije varijante. Svaka varijanta je povijena (agnuta) u vlastitom smjeru. Nižu se u svojem zasebnom redu a visinom tkanine se umanažaju tri puta. Latice cvjetova karanfila i ruža su gotovo uvijek izvedene svilenim nitima u ružičastim i ljubičastim nijansama dok su njihove stabljike i lišće tkani kombinacijom zelenih i crnih (ili tamno smeđih) niti. Pažljivo

uspoređujući do danas sačuvane primjerke, uočava se da se brojne varijacije dekora zapravo najčešće svode na izmjene nekad sasvim malenih detalja, primjerice broja i oblika pojedinih cvjetića, listića i pupoljaka koji tvore vitice, elemenata od kojih su sastavljeni dominantni cvjetovi, te naposljetku odabira detalja istkanog *broché* potkom s metalnom (srebrnom) ovojnicom. Na svili triju pluvijala iz zadarske katedrale su srebrnim *friséom* izvedena dva različito oblikovana pupoljka koja vise u neposrednoj blizini karanfila, odnosno ruže (Sl. 139). Prvenstveno po tom detalju, ali i po drugim podudarnostima, ovoj varijanti treba približiti damast nešto tamnije žute boje na procesijskom sjenilu u franjevačkom samostanu sv. Križa u Živogošću [Ilustracije uz raspravu, Sl. 198]. U župnoj kući u Makarskoj sam dokumentirala baldahin (nebnicu) od damasta ove tipologije koji je na prvi pogled posve identičan damastu triju zadarskih pluvijala, međutim pomnijom usporedbom se uviđa da je na primjerku u Makarskoj srebrnim nitima istkan drugi segment vitice [Ilustracije uz raspravu, Sl. 197]. Nadalje, u crkvi Rođenja Marijina u Prčanju (Boka kotorska) je sačuvana misnica od tkanine izvedene prema gotovo istom predlošku i u izrazito bliskim bojama, no uočava se da su metalnim nitima istkana druga dva manja detalja vitica: dio lisnate grančice i jedan mali izdanak s nizom okruglih cvjetića.⁵³⁹ Takav je i damast misnice u Novoj crkvi u Šibeniku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 193]. Isto se primjećuje i na lyonskom damastu *broché à liage repris* (»sjeverna Italija, prva polovina XVIII. stoljeća«, dimenzije raporta 34 x 7 cm) od kojeg su izvedeni dijelovi odjeće (suknja, rukavi, korzet) za kip Gospe od Zdravlja iz crkve sv. Katarine u Chioggi.⁵⁴⁰

BORTE: rubna borta široka 2.6 cm, tkana zlatnim *filé* nitima, geometrijskog uzorka (niz isprekidanih paralelnih linija, s tankom izlomljenom linijom uzduž rubova); drugdje upotrijebljena borta široka 4.3 cm, oblika tordirane vrpce, ali u lošem stanju (tkana bijelim lanenim i srebrnim *filé* nitima potke koje su tvorile dekor u *liseré* efektu).

PODSTAVA: laneno platno izblijedjele ružičaste boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinarijat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br.

21, P-T-18/01-276, P-T-18/01-277, P-T-18/01-278

FOTOGRAFIJE: Sl. 139; priložen mikro-snimak lijevog ruba

⁵³⁹ Fotografiju misnice vidi u: Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 2009., str. 318.

⁵⁴⁰ Doretta Davanzo Poli, *Scheda III Madonna della Salute con Bambino*, u: *Madonne della Laguna. Simulacri 'da vestire' dei secoli XIV-XIX*, (ur.) Riccarda Pagnozzato, Rim, Istituto Poligrafico e Zecca dello Stato, 1993., str. 168 – 175, table 3d – 3g (str. 172 – 173, tabla 3d).

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

140. Zadar, župa sv. Stošije

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole i veluma za kalež; tri fragmenta ove tkanine su sekundarno prišivena u gornjem dijelu prednje strane misnice koja pripada ornatu analiziranom u kataloškoj jedinici br. 195

DIMENZIJE: 104-101.5 x 69.5-62 cm, 199 x 20-11 cm, 61 x 56 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, zlatno žute boje, 100 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru, zlatno žute boje, 26 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (osam):
svilene; dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, 13 prolaza po centimetru, u bojama: bijela, zelena, crna, bijelo ružičasta, svijetlo ružičasta, tamno ružičasta, svijetlo ljubičasta
metalna; srebrni *filé riant*, plošnog presjeka, s jezgrom od bijele svile, 13 prolaza po centimetru

Lyonski damast, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) dok je dekor tkan u reversu kepera 4/1 Z. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim nitima potki utkanim tehnikom *broché*. Na aversu tkanine su samo niti svilene bijele te *filé riant broché* potke fiksirane nitima osnove u keperu 1/4 S, dok su ostale niti *broché* potki nevezane.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 0.9 cm. Tkani u keperu 4/1 Z svilenom osnovom ružičasto-ljubičaste boje. Završavaju s dva lanena končića prirodne boje vezana u taftu.

VISINA TKANINE: 52.5 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 37 x 17 cm

DATACIJA: druga četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Veneto

OPIS: misni ornat je skrojen od lyonskog damasta *broché à liage répris* čija je žuta boja (podloge) nešto izraženija od nijanse prethodno analiziranog primjerka. Od njega se razlikuje i u nekoliko detalja: uočava se drugačije oblikovan cvijet ruže te jedan listić unutar vitice koji

je ovdje jedini tkan *broché* potkom s metalnom (srebrnom) ovojnicom, koja usto u ovom slučaju nije *frisé* nego *filé riant* plošnog presjeka. Primjerak koji je vrlo vjerojatno nastao prema istom predlošku i u istoj manufakturi sam zabilježila na pluvijalu koji se čuva u Zbirci tekstila u Skradinu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 194] a na kojem se uočavaju – između ostalog – jednakoblikovani ružini cvjetovi te listići tkan srebrnim *filé riantom* plošnog presjeka. Ovakvi ružini cvjetovi, karanfili i vitice su izvedeni i na varijanti damasta sačuvanoj na velumu za kalež u franjevačkom samostanu sv. Marije u Zaostrogu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 195]. No, primjerak u Zaostrogu pripada grupi skupocjenije tkanih ovakvih tkanina, budući da je podloga dekoru damasta gusto zastrta zlatnom *lamellom* dok su vitice u cijelosti izvedene srebrnim *friséom* [usp. Kat. 144]. Upravo takva varijanta damasta *broché, fond lamé* (»Italija, sredina XVIII. stoljeća«) je upotrijebljena za krojenje dalmatike i štole sačuvane u župnoj crkvi sv. Ivana Krstitelja u mjestu Gambarare (Mira, Veneto),⁵⁴¹ što je još jedan prilog izrazitoj raširenosti ovakvih tkanina na području sjeverne Italije (regijā Veneto i Friuli Venezia Giulia) što svakako ide u prilog tezi da su tijekom druge i treće četrtine XVIII. stoljeća bile intenzivno tkane u manufakturama Venecije i Veneta.

BORTE: razdjelna široka 3.9 a rubna 2 cm. Tkane bijelim svilenim i srebrnim *filé* nitima. Ornamentirane motivom naglašeno izvijene grančice iz koje izbijaju srcoliki listići i bobičasti plodovi. Uzduž rubova teče tanka, izlomljena vrpcu.

PODSTAVA: laneno platno izblijedjele ružičaste boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 47, M-T-18/01-275a; štola u kutiji br 40, S-T-18/01-275b; velum u kutiji br. 19, V-T-18/01-275c

FOTOGRAFIJE: Sl. 140; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

⁵⁴¹ Lisa Berti, *nav. dj.*, 2007. – 2008., str. 124 – 126 (kat. 6).

141. Diklo, župa Gospe od Ružarija

Jastuk

DIMENZIJE: jastuk 42 x 35 cm, svila 52.5 x 60 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, oker boje, 100 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, oker boje, 21 prolaz po centimetru
- *Broché* potke (sedam):
svilene; više (x) niti bez vidljive torzije, 11 prolaza po centimetru, u bojama: bijela, zelena, crna, fuksia, svijetlo smeđa, tamno ružičasta
metalna; srebrni *frisé* s jezgrom od bijele svile, 11 prolaza po centimetru

Lyonski damast, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) dok je dekor tkan u reversu kepera 4/1 Z. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim nitima potki utkanim tehnikom *broché*. Na aversu tkanine su samo niti svilene bijele te *frisé broché* potke fiksirane nitima osnove u keperu 1/4 S, dok su ostale niti *broché* potki nevezane.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široka 0.7 cm. Tkani u petoveznom satenu svilenom osnovom predenoj od niti oker i bijele boje. Završavaju s dva krupna lanena končića prirodne boje, vezana u taftu.

VISINA TKANINE: 52.5 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 44 x 17 cm

DATACIJA: druga četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Veneto

OPIS: za presvlaku (avers) jastuka je upotrijebljen komad oker lyonskog damasta *broché à liage répris*, nažalost u vidno slabijem stanju očuvanosti. Elementi dekora, pak, upućuju na zaključak da je riječ o varijanti koja je gotovo posve jednaka damastu triju pluvijala iz zadarske katedrale [Kat. 139]: uočavaju je identično izvedene vitice i cvjetovi, a posebno treba istaknuti dva populjka koja vise uz ruže i karanfile a koji su jedini dijelovi dekora istkani srebrni *frisé* nitima. Međutim, zanimljivo je da je u ovom slučaju riječ o istom, ali zrcalno izvedenom dekoru – što je još jedan lijepi primjer nastojanja da se manjim intervencijama unese različitost u ove, očito brojne svile.

PODSTAVA: pamučno platno ljubičaste boje

STANJE: loše; značajan broj suplementarnih potki je nestao s aversa tkanine, zbog čega su u dekoru vidljive praznine; veći dio površine prekriven mrljama nepoznatog podrijetla

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Gospe od Ružarija

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 46,
J-T-18/01-197

FOTOGRAFIJE: Sl. 141; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

142. Zadar, župa sv. Stošije

Pluvijal

DIMENZIJE: 268 x 134 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, oker boje, 100 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru, oker boje, 23 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (pet):
svilene; dvije niti sukane u S smjeru – šest u svakom prolazu, 13 prolaza po centimetru, u bojama: bijela, zelena, svijetlo ružičasta, fuksia, bijedo ljubičasta

Lyonski damast, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) dok je dekor tkan u reversu kepera 4/1 Z. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim nitima potki utkanim tehnikom *broché*. Na aversu tkanine su samo niti svilene bijele *broché* potke fiksirane nitima osnove u keperu 1/4 S, dok su raznobojne niti *broché* potki nevezane.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 0.5 cm. Tkani u petoveznom satenu svilenom osnovom fuksia boje. Završavaju s dva lanena končića oker boje, vezana u taftu.

VISINA TKANINE: 53 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 35 x 17.5 cm

DATACIJA: druga četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Veneto

OPIS: oker lyonski damast *broché à liage répris* je tkan prema istom predlošku kao i damast sačuvan na jastuku u Diklu [Kat. 141], što se možda najlakše uočava po spomenutim pupoljcima koji vise uz karanfile i ruže a koji su na primjerku iz Dikla izvedeni srebrnim *frisé* nitima. U tkanju ovog damasta, međutim, uopće nije upotrijebljena suplementarna potka s metalnom ovojnicom, zbog čega je njegova cijena morala biti nešto niža. Varijante tkane s podlogom u nijansama žute boje i dekorom izvedenim isključivo sviljenim suplementarnim potkama su se sačuvale i u samostanu sv. Frane u Šibeniku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 192] te u župnoj crkvi sv. Mihovila u Omišu⁵⁴² [Ilustracije uz raspravu, Sl. 196]. Uočavaju se sličnosti u dekorima zadarskog damasta te damasta upotrijebljenog za presvlake dvaju jastuka

⁵⁴² Fotografija detalja damasta nebnice u Omišu objavljena je u: Silvija Banić, *Tekstil i čipka*, u: *Vrboska i njezine znamenitosti*, (ur.) Radoslav Tomić, Vrboska, župa sv. Lovre, 2016.a, str. 265 – 277 (271).

sačuvanih uz relikviju sv. Seconda u Veneciji (»damast *broché fond lamé*, Venecija, prva polovina XVIII. stoljeća«)⁵⁴³ kao i u dekoru damasta antependija u benediktinskom samostanu Praglia u okolini Padove (»Veneto, prva polovina XVIII. stoljeća«).⁵⁴⁴ Spomenuti antependij je skrojen od pet komada damasta sačuvanih u punoj visini, koja (isključujući rubove široke 0.7 cm) mjeri 54 centimetra. Dimenzije raporta iznose 35 x 16 centimetara. Autorica zaključuje da se na temelju visine tkanine, gustoće utkanih niti te pomno tkanih rubova može pretpostaviti da je damast tkan u kvalitetnoj manufakturi čija je proizvodnja – kao u venecijanskim – bila regulirana propisima. Naposljetku napominje da je veliki broj ovakvih svila dokumentiran ne samo u venecijanskim crkvama nego i u sinagogama, te da su vrlo vjerojatno bile tkane upravo po narudžbi vjerskih zajednica, za čije liturgijske predmete nije bilo neophodno upotrebljavati tkanine čiji dekori slijede najnovije modne diktate.⁵⁴⁵

BORTE: široka 3.3 cm. Tkane bijelim (pamučnim?) i srebrnim *filé* nitima, a ornamentirana motivom izvijene razlistale lozice s grozdovima.

PODSTAVA: laneno platno izblijedjele ružičaste boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 21, P-T-18/01-279

FOTOGRAFIJE: Sl. 142; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁵⁴³ Doretta Davanzo Poli, *I tessili di San Secondo, considerazioni inedite sui reperti*, u: *San Secondo. Un santo cavaliere tra le lagune*, (ur.) Silvia Lunardon, Venezia, Edizioni Studium Cattolico Veneziano, 2007., str. 107 – 121, s tablama 55 – 69 (bez pag.), str. 119 i tabla 66.

⁵⁴⁴ Doretta Davanzo Poli, *Il sacro nell'arte tessile*, u: *Santa Maria Assunta di Praglia. Storia, arte, vita di un'abbazia benedettina*, (ur.) Chiara Ceschi – Mauro Maccarinelli – Paola Vettore Ferraro, Teolo (Padova), Edizioni Scritti Monastici, 2013., str. 515 – 540 (str. 521, kat. 5).

⁵⁴⁵ Ista, *nav. dj.*, 2013., str. 521.

143. Sali, župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Procesijsko sjenilo

DIMENZIJE: ø 132.5 cm; sastoji se od osam segmenata u obliku trokuta čije su približne dimenzije 59 x 48 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, oker boje, 100 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, oker boje, 22 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (šest):
svilene; više (x) niti bez vidljive torzije, 11 prolaza po centimetru, u bojama: bijela, crna, zelena, svijetlo smeđa, blijedo ružičasta, zagasito ružičasta

Lyonski damast, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) dok je dekor tkan u reversu kepera 4/1 Z. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim nitima potki utkanima tehnikom *broché*. Na aversu tkanine su samo niti svilene bijele potke fiksirane nitima osnove u keperu 1/4 S, dok su ostale niti *broché* potki nevezane.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 33 x 17 cm

DATACIJA: druga četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Veneto

OPIS: procesijsko sjenilo u Sali na Dugom otoku je, nažalost, jedini u tom mjestu do danas sačuvani liturgijski predmet za izradu kojeg je upotrijebljena svila s uzorkom nastala prije XIX. stoljeća. Ujedno je riječ o jednom od tek tri procesijska sjenila s tkaninama iz XVIII. stoljeća koja su evidentirana na području Zadarske nadbiskupije [usp. Kat. 173, 188, 189]. Zanimljivo je da je u franjevačkom samostanu sv. Križa u Živogošću također sačuvano procesijsko sjenilo čiji je pokrov izведен od komadā damasta iste dekorativne tipologije [Ilustracije uz raspravu, Sl. 198]. Na dekoru damasta sjenila u Sali, međutim, primjećujemo određene specifičnosti: nisu korištene *broché* niti s metalnom ovojnicom, cvijet ruže je oblikovan na drugačiji način, a neposredno uz cvijet ruže je vidljiv karakteristično oblikovan pupoljak čiji vršak podsjeća na češer. Tako oblikovan cvijet ruže i pupoljak uočavamo na damastu misnog ornata u samostanu sv. Frane u Šibeniku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 193] te na trima primjercima gdje su elementi dekora jednaki, no međutim zrcaljeni: na damastu

baldahina u župnoj crkvi sv. Mihovila u Omišu⁵⁴⁶ [Ilustracije uz raspravu, Sl. 196], na bijelom damastu misnice u Malom Lošinju [Ilustracije uz raspravu, Sl. 201] te na crvenom damastu ornata u župnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Omišlju na otoku Krku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 202]. Od primjeraka sačuvanih u inozemstvu izdvajam damast misnog ornata sačuvanog u selu San Bellino (Rovigo, Veneto).⁵⁴⁷

BORTE: donji rub sjenila je obrubljen svilenim resama oker boje (širina 2.2 cm) dok su trokutasti segmenti razdvojeni jednostavno ornamentiranom bortom (dijagonalne rebraste pruge) širine 1.8 centimetara, tkanom izbljedjelim žutim nitima osnove te bijelom pamučnom potkom.

PODSTAVA: pamučno platno tamno crvene boje

STANJE: osrednje; damast je izrazito prašnjav, ponegdje i prekriven mrljama; prisutne su razderotine a primjećuje se i gubitak intenziteta boja suplementarnih potki koje su ponegdje i nestale s aversa tkanine

SMJEŠTAJ: sakristija župne crkve Uznesenja Svete Marije

FOTOGRAFIJE: Sl. 143a, 143b

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

⁵⁴⁶ Fotografija detalja damasta objavljena je u: Silvija Banić, *nav. dj.*, 2016.a, str. 271.

⁵⁴⁷ Lisa Tenuta, *Paramenti liturgici nella Diocesi di Adria – Rovigo dal XVI al XX secolo*, tesi di laurea – diplomska radnja, Università Ca' Foscari di Venezia – Facoltà di lettere e filosofia, Corso di Laurea in Conservazione dei Beni Culturali, Anno accademico 1998.– 1999., str. 187 – 189.

144. Novigrad, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole i manipula

DIMENZIJE: 104.5-99.5 x 73-67.5 cm, 217 x 26-13 cm, 90 x 24.5-12 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast, *fond lamé, broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, zlatno žute boje, 85 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, žute boje, 15 prolaza po centimetru
- *Lamé* potka: zlatna *lamella*, 15 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (osam):
 - svilene; dvije niti sukane u *S* smjeru – četiri u svakom prolazu, 15 prolaza po centimetru, u bojama: jarko zelena, crna, bijedo ružičasta, ružičasta, tamno crvena, tamno ljubičasta, svijetlo smeđa
 - metalna;
- srebrni *frisé* s jezgrom od bijele svile, 15 prolaza po centimetru

Klasični damast, *fond lamé, broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu kepera 3/1 S a dekor u keperu 1/3 S. Budući da je temeljna potka izrazito krupna, može se činiti da je riječ o damastu *gros de Tours*. Podloga damasta je zastrta zlatnom *lamé* potkom (*lamellom*), koja ne zaranja na revers dekora damasta nego se na tim površinama »skriva« između dvije krupne temeljne potke. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim nitima potki utkanim tehnikom *broché*. Na aversu tkanine su samo niti srebrne *frisé broché* potke fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S, dok su sve svilene niti *broché* potki nevezane. *Lamella* je na aversu tkanine vezana u taftu jednom četvrtinom niti osnove.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 0.9 cm. Tkani u taftu svilenom osnovom tamno smeđe boje i krupnom potkom od sirove svile zlatno žute boje. Završavaju s dva krupna, bijela lanena končića vezana u taftu.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 33.5 x 17 cm

DATACIJA: druga četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Veneto (Venecija ?)

OPIS: ornat sačuvan u Novigradu je skrojen od skupocjenije varijante damasta ove izrazito česte dekorativne tipologije, a čija vrijednost ne proizlazi samo iz zlatne *lamelle* koja gusto zastire podlogu dekoru nego i iz srebrnih *frisé* niti kojima su u cijelosti istkane dijagonalno

usmjерене vitice, koje su inače na većini srodnih primjeraka izvedene svilenim nitima. Zbog velike količine niti s ovojnicom od plemenitih metala te vrsnoće tkanja, u ovom slučaju sam sklona pomišljanju da je možda riječ o tkanini nastaloj u nekoj od venecijanskih manufaktura. Elementi izvedenog dekora umnogome nalikuju onome damasta triju pluvijala iz zadarske katedrale [Kat. 139] dimenzije čijeg raporta iznose bliskih 35 x 17 cm. No, ovdje nije slučaj o lyonskom nego o klasičnom damastu. Kako je ranije zaključeno, konstrukcija lyonskog damasta se mijenjala klasičnim u slučaju svih dosad dokumentiranih *fond lamé* primjeraka. Od srodnih primjeraka dosad publiciranih u talijanskoj literaturi izdvajam damast *broché fond lamé* misnice u crkvi sv. Josipa u Trevisu (»Venecija?, tridesete godine XVIII. stoljeća«)⁵⁴⁸ te damast *broché fond lamé* pluvijala u mjestu Porcia (Pordenone, Furlanija).⁵⁴⁹ Treba naglasiti da dekori ovih dvaju primjeraka ipak više odgovaraju dekoru na damastu sjenila iz Sali [Kat. 143] odnosno uzorcima drugih damasta koji su istaknuti kao njemu srodni. Iako u pogledu zastupljenih dekorativnih elemenata nisu posve podudarni (posebno upečatljiva razlika je u načinu oblikovanja središta ružinih cvjetova), ovom je primjerku u konstrukcijskom smislu izrazito blizak damast *fond lamé broché à liage rébris* sačuvan na velumu za kalež u franjevačkom samostanu sv. Marije u Zaostrogu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 195].

BORTE: razdjelna je široka 3.2, a rubna 1.7 cm. Tkane su sirovom svilom i zlatnim *filé* nitima. Ornamentirane motivom naglašeno izvijene grančice iz koje izbijaju sročiki listići i bobičasti plodovi. Uzduž rubova teče tanka, izlomljena vrpcu.

PODSTAVA: svileni taft grimizne boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: depo Zavičajnog muzeja Novigrad, gdje su dijelovi ornata bili privremeno pohranjeni, zajedno s ostalim povijesnim liturgijskim ruhom za koje se pretpostavlja da potječe iz župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Novigradu

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 6, M-T-18/01-013a; štola i manipul u kutiji br. 6, S-T-18/01-013b, Man-T-18/01-013c

FOTOGRAFIJE: Sl. 144; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁵⁴⁸ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 445 – 446 (kat. 127).

⁵⁴⁹ Giovanni Mariacher (ur.), *nav. dj.*, 1977., str. 59 – 60 (kat. 67), tabla 67 (bez pag.).

145. Zadar, samostan sv. Frane

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole i manipula

DIMENZIJE: 107-97 x 70-63 cm, 211 x 22-12.5 cm, 89.5 x 22-11.8 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast, *fond lamé, broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, zlatno žute boje, 60 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti sukanih u S smjeru – dvije u svakom prolazu, zlatno žute boje, 15 prolaza po centimetru
- *Lamé* potka: zlatna *lamella*, 15 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (sedam):
 - svilene; dvije niti sukane u S smjeru – četiri u svakom prolazu, 14 prolaza po centimetru, u bojama: crna, zelena, bijedno ružičasta, ružičasta, tamno ružičasta, smeđe-ružičasta
 - metalna; srebrni *frisé* s jezgrom od bijele svile, 14 prolaza po centimetru

Klasični damast, *fond lamé, broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu kepera 3/1 S a dekor u keperu 1/3 S. Budući da je temeljna potka izrazito krupna, može se činiti da je riječ o damastu *gros de Tours*. Površina damasta je u potpunosti (neprekidno) zastrta zlatnom *lamé* potkom (*lamellom*). »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim nitima potki utkanim tehnikom *broché*. Na aversu tkanine su samo niti srebrne *frisé broché* potke fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S, dok su sve svilene niti *broché* potki nevezane. *Lamella* je na aversu tkanine vezana u taftu jednom četvrtinom niti osnove.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široka su 0.9 cm. Tkani u taftu svilenom osnovom žute boje i (temeljnog) žutom potkom. Završavaju s dva krupna končića od sirove svile žute boje, vezana u taftu.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 34.5 x 17 cm

DATACIJA: druga četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Veneto (Venecija ?)

OPIS: za izradu ornata u samostanu sv. Frane u Zadru je upotrijebљen klasični damast, *fond lamé, broché à liage répris* zlatno žute podloge i dekora koji je gotovo u potpunosti jednak uzorku damasta iz Novigrada [Kat. 144] odnosno onome damasta triju pluvijala iz zadarske katedrale [Kat. 139]. Boja ovog damasta je nešto zagasitija od izraženije žute boje novigradskog primjerka. Razlika se uočava i kod zlatne *lamelle* koja ovdje podlogu ne zastire

u potpunosti nego pri dijelovima uzorka damasta »zaranja« na revers tkanine. Dakle, u ovoj se varijanti elementi uzorka damasta vidljivije ističu kao »mat« površine na blještavo zlatnoj podlozi. Zbog pomne upotrebe zlatne *lamelle* i srebrne *frisé* potke kojom su u cijelosti istkane dijagonalno usmjerene vitice, i u ovom slučaju je ispravno zaključiti da je riječ o skupocjenoj varijanti damasta ove tipologije, nastaloj u nekoj od venecijanskih manufaktura.

BORTE: razdjelna široka 3.5, a rubna 2 cm. Gusto tkane zlatnim *filé* nitima (potka) i svilenim (?) nitima svijetle smeđe boje. Ornamentirane lijepo izvedenom, naglašeno izvijenom vrpcom između koje su pravilno raspoređeni šesterolatični cvjetići (tratinčice).

PODSTAVA: pamučni saten tamno crvene boje

STANJE: osrednje; svila na manipulu je pretrpjela značajnija mehanička oštećenja, te je na većem dijelu površine zamijenjena komadima druge vrste tkanine [Kat. 167] te je gotovo u cijelosti strojno prošiven žutim koncem; prednja strana misnice je također pretrpjela značajnija mehanička oštećenja, te je gusto strojno prošivena. Površine krakova prednjeg križa ispunjene fragmentima druge vrste tkanine, koja je prisutna i na manipulu [Kat. 167].

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 145; priložena fotografija lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

146. Biograd, župa sv. Stošije

Ostatak misnice

DIMENZIJE: 100 x 70.5 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, bijele boje, 100 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru, bijele boje, 25 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (pet):
svila; više (x) niti bez vidljive torzije, 13 prolaza po centimetru, u bojama: smeđa, zelena, oker žuta, ružičasta, tamno ružičasta

Lyonski damast, *broché à liage répris*. Podloga damasta je tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) a dekor u reversu kepera 4/1 Z. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim nitima potki, utkanim tehnikom *broché*; oker žuta *broché* potka je na aversu tkanine fiksirana nitima osnove u keperu 1/4 S.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široki su 0.7 cm. Tkani u keperu 4/1 S svilenom osnovom žute i crne boje. Završavaju s jednim krupnim bijelim lanenim končićem.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 32 x 17.5 cm

DATACIJA: druga četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Veneto

OPIS: ostatak misnice, odnosno njezinog leđnog dijela, pronađen u župnoj kući u Biogradu jedini je primjerak damasta ove dekorativne tipologije sačuvan na području Zadarske nadbiskupije čija je podloga izvedena u bijeloj boji. Da ovakve varijante ipak nisu bile rijetke dokazuju primjeri objavljeni u inozemnoj i domaćoj literaturi te zasad neobjavljeni damasti koje sam evidentirala u nekoliko drugih svetišta na našoj obali. Ističem damast od kojeg je skrojena haljina za drveni kip Gospe od Zdravlja iz crkve sv. Katarine u Chioggi (»sjeverna Italija, prva polovina XVIII. stoljeća«, dimenzije raporta 34 x 7 cm)⁵⁵⁰ čiji je dekor međutim najbliži onome damasta triju pluvijala iz zadarske katedrale [Kat. 139]. Vrijedi ukazati na dijelove ornata u franjevačkom samostanu na Košljunu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 195], na misni ornat u katedrali u Krku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 200] te posebno na misnicu u župnoj crkvi u Malom Lošinju [Ilustracije uz raspravu, Sl. 201] čiji je dekor zapravo zrcaljena

⁵⁵⁰ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1993.a, str. 172 – 174, fig 3f.

inačica onog biogradskog. Biogradskom primjerku je uvelike blizak lyonski damast *broché à liage répris* upotrijebljen za izradu procesijskog barjaka u samostanu sv. Frane u Šibeniku⁵⁵¹ kao i svila dalmatike u crkvi Rođenja Marijina u Prčanju⁵⁵² za koju pak treba naglasiti da je skupocjenije izvedbe, a zbog gusto utkane srebrne *lamelle* kojom je zastrta površina damasta te dijagonalnih vitica koje su u cijelosti tkane *broché* nitima sa pozlaćenom ovojnicom (*frisé*?). Zanimljivo je, dakle, da su skupocjene varijante žutih damasta tkane s udjelom zlatne *lamelle* te srebrnog *friséa*, dok je kod bijelih damasta *lamella* srebrna, a *frisé* zlatan.

BORTE: razdjelna široka 3.5, a rubna 2 cm. Tkane žutom svilom i metalnom *lamellom*, koja je izrazito oksidirala (potamnila). Ornamentirane motivom vrpce koja se uvija na rebrastoj podlozi. U pravilnim razmacima se na vrpci nižu četverolatični cvjetovi.

PODSTAVA: laneno platno izrazito izblijedjele ružičaste boje

STANJE: loše; prisutna su izraženija mehanička oštećenja u obliku razderotina, a ponegdje nedostaju dijelovi tkanine; na čitavoj površini su vidljive tamno sive mrlje od prašine; boje su izgubile intenzitet (posebno raznobojne *broché* potke); zbog neadekvatne dugotrajne pohrane u okruženju s niskim udjelom vlage u zraku svilene niti su postale krute i pucaju s lakoćom

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 52, FM-T-18/02-280

FOTOGRAFIJE: Sl. 146; priložena fotografija rubova

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁵⁵¹ Fotografiju detalja barjaka vidjeti u: Nikola Mate Roščić, *nav. dj.*, 2015., str. 144.

⁵⁵² Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 2009., str. 332 – 333 (kat. 22).

147. Zadar, župa sv. Stošije

Misnica i dvije štole

DIMENZIJE: 103-101 x 70-66 cm, 192 x 27-11 cm, 197 x 27-11.5 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast, *fond lamé, broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, zlatno žute boje, 60 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti sukanih u S smjeru – dvije u svakom prolazu, jarko žute boje, 16 prolaza po centimetru
- *Lamé* potka: zlatna *lamella*, 16 prolaza po centimetru
- *Broché* potka:
srebrni *frisé* s jezgrom od bijele svile, 16 prolaza po centimetru

Klasični damast, *fond lamé, broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu kepera 3/1 S a dekor u keperu 1/3 S. Budući da je temeljna potka izrazito krupna, može se činiti da je riječ o damastu *gros de Tours*. Podloga damasta je zastrta zlatnom *lamé* potkom (*lamellom*), koja ne zaranja na revers dekora damasta nego se na tim površinama »skriva« između dvije krupne temeljne potke. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnom potkom utkanom tehnikom *broché* koja je na aversu tkanine fiksirana nitima osnove u keperu 1/3 S. *Lamella* je na aversu tkanine vezana u taftu jednom četvrtinom niti osnove.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Lijevi je širok 0.8 a desni 0.7 cm. Tkani u taftu svilenom osnovom u bijeloj i smeđoj boji, na način da uz vanjski rub teče tanka smeđa pruga. Završavaju s dva krupnija lanena končića vezana u taftu

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 31.5 x 15.5 cm

DATACIJA: treća četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Veneto (Venecija ?)

OPIS: s dijelovima ornata iz katedrale sv. Stošije se otvara – moglo bi se reći – manja »podgrupa« damastā s uzorkom dijagonalnih izvijenih vitica, a koji sadrže sve uobičajene karakteristike osim cvjetova ruža i karanfila tkanih suplementarnim sviljenim potkama. Ovakvi se primjeri u talijanskoj stručnoj literaturi datiraju u drugu polovicu, odnosno u treću četvrtinu XVIII. stoljeća. Kao primjer navodim haljinu drvenog kipa Gospe od Karmela u

venecijanskoj crkvi dei Carmini⁵⁵³ te misnicu u benediktinskoj opatiji Praglia u okolini Padove.⁵⁵⁴ Na damastu iz Zadra i iz Carmini se uočava isti detalj: iz tanke, povijene vitice više ne izbijaju dva različita, nego jedan jednak prikazan – ali različito pokrenut (zrcaljen) - masivni stilizirani cvijet, što se može tumačiti kao dodatno pojednostavljenje dekora u svrhu ubrzanog postupka tkanja. Primjećuje se i da je raport nešto manje visine. Ipak, zbog kvalitete tkanja te količine metalnih niti (*lamella* i *frisé*) se nipošto ne može zaključiti da je – zbog manje pedantnog uzorka – cijena tkanine bila nešto niža. Nапослјетку ukazujem i na velum za kalež u franjevačkom samostanu sv. Franje u Imotskom za izradu kojega je upotrijebljen damast *fond lamé broché* bliskog uzorka i boja.

BORTE: razdjelna široka 3.8, rubna 2.4 cm. Tkane crvenim i žutim (pamučnim ?) nitima te srebrnim i zlatnim *filéom*; oblikovane kao tordirane lisnate vrpce sa šesterolatičnim cvjetovima u prazninama (prva polovina XX. stoljeća).

PODSTAVA: viskozni taft oker boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 18, M-T-18/01-265a; štole u kutiji br. 40, S-T-18/01-265b, S-T-18/01-265c

FOTOGRAFIJE: Sl. 147; priložen mikro-snimanak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁵⁵³ Elisabetta Silvestrini – Giampaolo Gri – Riccarda Pagnozzato, *Donne, madonne, dee: abito sacro e riti di vestizione, gioello votivo, "vestitrici": un itinerario antropologico in area lagunare veneta*, (ur.) Riccarda Pagnozzato, Padova, Il Poligrafo, 2003., tabla XXXV. (bez pag.), str. 211.

⁵⁵⁴ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 2013., str. 519 (kat. 2).

148. Zadar, župa sv. Stošije

Velum za kalež

DIMENZIJE: 52.2 x 49.7 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast, *fond lamé, broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, zlatno žute boje, 88 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, zlatno žute boje, 14 prolaza po centimetru
- *Lamé* potka: srebrna *lamella*, 15 prolaza po centimetru
- *Broché* potka:
srebrni *frisé* s jezgrom od bijele svile, 15 prolaza po centimetru

Klasični damast, *fond lamé, broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu kepera 3/1 S a dekor u keperu 1/3 S. Budući da je temeljna potka izrazito krupna, može se činiti da je riječ o damastu *gros de Tours*. Podloga damasta je zastrta zlatnom *lamé* potkom (*lamellom*). »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnom potkom utkanom tehnikom *broché* koja je na aversu tkanine fiksirana nitima osnove u keperu 1/3 S. *Lamella* je na aversu tkanine vezana u taftu jednom četvrtinom niti osnove.

RUBOVI: desni rub parcijalno sačuvan (u širini od 0.9 cm). Tkan u taftu svilenom osnovom u žutoj te smeđoj i svjetlo plavoj boji, na način da unutarnjim dijelom prolazi pruga od smeđih i plavih niti dok je vanjski dio ruba žute boje.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 30.5 cm x ?

DATACIJA: treća četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Veneto (Venecija ?)

OPIS: velum je skrojen od četiri fragmenta nejednakih dimenzija preuzetih s nekog drugog predmeta. Vidljive su površine koje su nekada bile prekrivene komadima borte, a kojima je bio oblikovan križ (donji desni kut, vidi Sl. 142). Kao i u slučaju prethodno analiziranog primjera, riječ je o klasičnom damastu *fond lamé, broché à liage répris*, gdje su se niti zlatne *lamé* potke dobro sačuvale jedino na površini koju je nekada prekrivao križ sastavljen od komada borte. I na ovom damastu nedostaju cvjetovi ruža i karanfila tkani suplementarnim svilnim potkama. Visina raporta je nešto manja. Dok na srođno konstruiranom i dekoriranom damastu ornata iz zadarske katedrale [Kat. 147] iz tankih, povijenih vitica izbjija samo jedan jednak prikazan – ali različito pokrenut (zrcaljen) - masivni stilizirani cvijet, to ipak nije

slučaj kod ovog primjerka na kojem su izvedena dva različita cvijeta. Ujedno se opaža da elementi ovog uzorka umnogome nalikuju onima na – primjerice – damastu u Sali [Sl. 143] a što se najlakše uočava po pupoljku čiji vršak nalikuje češeru.

BORTE: široka 3.5 cm. Tkana jarko žutom pamučnom osnovom i nitima s metalnom ovojnicom (koja je oksidirala). Ornamentirana motivom izvijene vrpce između koje se u pravilnim razmacima umnaža šesterolatični cvijet.

PODSTAVA: pamučni saten žute boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 22,
V-T-18/01-147

FOTOGRAFIJE: Sl. 148; priložen i mikro snimak ostatka lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

149. Zadar, župa sv. Stošije

Misnica

DIMENZIJE: 105.5-99.5 x 70.5-66 cm

VRSTA TKANINE: dvobojni lyonski damast, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, crvene boje, 100 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: sirova svila, više (x) niti blago sukanih u *Z* smjeru, bijedo ružičaste boje, 25 prolaza po centimetru
- *Lamé* potka: srebrna *lamella*, 15 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (dvije):
 - svila; dvije niti sukane u *Z* smjeru – četiri do pet u svakom prolazu, svijetlo žute boje, 13 prolaza po centimetru
 - srebrni *frisé* s jezgrom od oker svile, 13 prolaza po centimetru

Dvobojni lyonski damast, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) a dekor u reversu keperu 4/1 *Z*. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен dvjema suplementarnim potkama utkanima tehnikom *broché*, koja su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/4 *S*.

RUBOVI: oba ruba su sačuvana, ali parcijalno. Desni je sačuvan u širini od 0.7, a lijevi od 0.8 cm. Tkani u petoveznom satenu, svilenom osnovom svijetlo zelene i crvene boje, na način da unutrašnjim dijelom ruba prolazi zelena pruga široka 0.5 cm.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 36 x 17.5 cm

DATACIJA: treća četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Veneto

OPIS: dvobojni lyonski damast *broché à liage répris* misnice iz zadarske katedrale jedini je primjerak damasta ove tipologije s podlogom crvene boje do danas sačuvan na području Zadarske nadbiskupije. Varijante sa crvenom podlogom sam dokumentirala i na misnim ornatima u župnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Omišlju [Ilustracije uz raspravu, Sl. 202] te u franjevačkom samostanu sv. Križa u Živogošću [Ilustracije uz raspravu, Sl. 203]. Primjerak iz Živogošća je zadarskom damastu bliži zbog izostanka cvjetova ruža i karanfila izvedenih raznobojnim sviljenim potkama, ali i po dvama kraćim segmentima vijugavih vitica koja su tkana srebrnim *friséom*. Vrijedi istaknuti da dijagonalne vitice crvenog damasta iz zadarske katedrale izgledaju posve identičnima viticama žutog damasta u Novoj crkvi u

Šibeniku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 193], no nedostatak raznobojnih cvjetova ipak navodi na zaključak da je riječ o tkanini nešto kasnijeg nastanka.

BORTE: razdjelna široka 4, a rubna 2 cm. Tkane zlatno žutom svilom i lanenom potkom u svjetloj, prirodnoj boji. Ornamentirane motivom niza rombova – slobodnih i »isprepletenih« - koji se izmjenjuju unutar »okvira« u obliku udvojene izlomljene vrpce. Uske površine uzduž rubova borti su tkane u tehnici *cannelé* [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 277 i 291].

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: zadovoljavajuće; na leđnoj strani misnice je određena količina svjetlo žutih svilenih suplementarnih potki nestala s aversa tkanine, zbog čega su u dekoru mjestimično nastale praznine; za ispunu križa na prednjoj strani misnice je upotrijebljen crveni damast iz prve polovine XX. stoljeća

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 6, M-T-18-172

FOTOGRAFIJE: Sl. 149; priložen mikro-snimak ostatka lijevog ruba; ilustracijama uz pojmovnik priložen mikro-snimak aversa kepera 4/1 Z (s reversa damasta)

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

150. Sukošan, župa sv. Kasijana

Misnica i štola

DIMENZIJE: 110-99.5 x 71-67 cm, 223 x 18.5-7 cm

VRSTA TKANINE: dvobojni lyonski damast, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, tamno zelene boje, 72 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru, bijele boje, 29 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (tri):
svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, 14 prolaza po centimetru,
u bojama: tamno ružičasta, zagasito ružičasta, boja bjelokosti

Dvobojni lyonski damast, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 5) a dekor u reversu kepera 7/1 S. Dekor damasta se izraženije ističe uslijed korištenja potke koje je upadno drugačije boje od boje osnove (dvobojni damast). »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim, svilenim nitima potki, utkanim tehnikom *broché*, koje su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 0.4 cm. Tkani u taftu svilenu osnovom predenom raznobojnim nitima (prevladava zelena boja). Završavaju svilenum končićem fuksia nijanse.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 65.5 cm x ?

DATACIJA: između 1730. i 1750. godine

MJESTO NASTANKA: Njemačka

OPIS: za izradu štole i misnice (izuzev prednjeg i leđnog stupa koji su ispunjeni zelenim tkaninama iz prve polovine XX. stoljeća) je upotrijebljen dvobojni lyonski damast *broché à liage répris*, kakvi nisu rijetki u inozemnim ali ni i u domaćim izvorima, a koji se s lakoćom prepoznaju po karakterističnoj tkalačkoj konstrukciji, dekorativnim elementima, kompoziciji i bojama uzorka. Damast je tkan kombinacijom satena i kepera, a uvijek je dvobojan: potka je bijele boje dok je osnova najčešće zelene, a poznati su primjeri sa žutom, ružičastom, plavom, ljubičastom i crvenom osnovom odnosno podlogom dekora damasta. »Gornji« dekor se tka manjim brojem svilenu raznobojnih potki, tehnikom *broché*, a uvijek je riječ o cvjetovima i plodovima koji se skladno nadopunjaju s elementima dekora tkanina u damastu. Tako su, primjerice, na primjerku iz Sukošana crveni, ružičasti i bjelokosni cvjetovi i plodovi različitih

dimenzija lijepo vizualno povezani sa lišćem i grančicama izvedenima temeljnom bijelom potkom. Na taj se način različito izvedeni motivi objedinjuju u jednu cjelovitu kompoziciju koja se pak naglašeno ističe na monokromnoj podlozi, koja je ovdje izvedena u tamnijoj zelenoj boji. Treba naglasiti da su dijelovi motivā bijelog dekora damasta najčešće ornamentirani karakterističnim, finim mrežastim uzorcima koji uvelike podsjećaju na čipku (Sl. 150c, 150d). Na misnici iz Sukošana se svila nažalost nije sačuvala u dovoljno velikoj površini da rapport bude vidljiv u punoj širini, no na temelju usporedbe sa srodnim primjerima i pažljivijeg pregleda komadā na leđnoj strani misnice se zaključuje da je izvorno bio simetrično komponiran. Pomoću računalne obrade fotografija (Sl. 150b) su dijelovi dekora prikazani u pretpostavljenom izvornom rasporedu. Nažalost nedostaje središnji dio odnosno elementi koji su se pružali središnjom osi ili osi zrcaljenja. Lijep komparativan primjerak, koji se pak sačuvao u punoj visini između rubova, je dvobojni lyonski damast *broché à liage répris* na aversu veluma za kalež u nadžupnoj crkvi u Rabu.⁵⁵⁵ Damast sam datirala u 1740.-e godine a po pitanju nastanka sam se opredijelila za manufakture sjeverne Italije, potaknuta dokumentiranim primjerima na području pokrajine Gorica (tal. Gorizia; regija Furlanija Venecija Julija). Ujedno sam istaknula vjerojatne utjecaje blisko ornamentiranih damasta njemačkih i austrijskih manufaktura.⁵⁵⁶ U slučaju sukošanskog primjerka bih ipak prepostavila srednjoeuropsko podrijetlo a takav zaključak bih argumentirala – između ostalog – i povećim brojem izrazito bliskih primjeraka sačuvanih na području kontinentalne Hrvatske i Slovenije. Damast s podlogom žute boje je na bočnim površinama misnice podrijetlom iz gradske kapelice u Ozlju, a koja pripada fundusu Hrvatskog povijesnog muzeja u Zagrebu.⁵⁵⁷ Više srodnih primjeraka je upotrijebljeno za izradu ruha pohranjenog u depoima Dijecezanskog muzeja u Zagrebu: damast svjetlo plave podloge na misnici iz župne crkve u Velikom Trojstvu,⁵⁵⁸ damast crvene podloge na misnici nepoznate provenijencije,⁵⁵⁹ dva damasta (*beige* i ružičaste boje podloge) na misnici čije je mjesto pronalaska također nepoznato,⁵⁶⁰ damast svjetlo plave podloge na velumu za kalež

⁵⁵⁵ Silvija Banić, *nav. dj.*, 2012., str. 493 (Slika 65.)

⁵⁵⁶ Ista, *nav. dj.*, 2012. str. 471.

⁵⁵⁷ Snježana Pavičić, *Tekstil – paramenta. Crkveni tekstil Hrvatskoga povijesnog muzeja*, Zagreb, Hrvatski povijesni muzej, 1998., str. 65 (kat. 9).

⁵⁵⁸ Mirela Ramljak Purgar, *nav. dj.*, Sv. 1, listopad 1997., kat. 125./60/ (bez pag.)

⁵⁵⁹ Ista, *nav. dj.*, Sv. 2, listopad 1997., kat. 155./29/ (bez pag.)

⁵⁶⁰ Ista, *nav. dj.*, Sv. 2, listopad 1997., kat. 156./27/ (bez pag.)

nepoznatog mjesta pronalaska,⁵⁶¹ damast ružičaste podloge na još jednom velumu za kalež nepoznatog podrijetla,⁵⁶² damast tamnije zelene podloge na misnici iz župne crkve u Krapinskim Toplicama⁵⁶³ te damast svjetlo plave podloge na misnici iz župne crkve u Vugrovcu.⁵⁶⁴ Velum za kalež od damasta svjetlo ružičaste podloge, podrijetlom iz crkve sv. Marka u Jakuševcu, pripada Zbirci tekstila Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu.⁵⁶⁵ Za krojenje misnice u župnoj crkvi u Zajezdi su upotrijebljeni damasti zelene i bijedo ružičaste podloge.⁵⁶⁶ Leđni stup misnice u župnoj crkvi u Radoboju je ispunjen komadima damasta svjetlike zelene boje,⁵⁶⁷ a misnica u kapeli sv. Josipa u Tuhelju je skrojena od damastā svjetlo ružičaste i zelene podloge.⁵⁶⁸ Dva primjerka damasta – s podlogom u crvenoj i u tamnijoj zelenoj boji – su upotrijebljeni za izradu misnice u Narodnom muzeju Slovenije.⁵⁶⁹ Iz stručne literature talijanskog i njemačkog govornog područja izdvajam: dvobojni lyonski damast *broché* tamno crvene podloge na misnici u Museo Civico u Trevisu,⁵⁷⁰ bursu od damasta plave podloge u Museo friulano delle arti e tradizioni popolari u Udinama,⁵⁷¹ dva veluma za kalež sačuvana u dvjema crkvama u okolini gradića Ovaro (Udine) a za čije damaste je pretpostavljeno austrijsko ili njemačko podrijetlo,⁵⁷² damast veluma za kalež (»Njemačka, 1740. – 1750.«) iz sela Prato Carnico (Ovaro, Udine),⁵⁷³ lyonski damast *broché à liage répris* na štoli podrijetlom iz Luzerna a koja je dio Zbirke Abegg u Riggsbergu,⁵⁷⁴ nekoliko srodnih

⁵⁶¹ Ista, *nav. dj.*, Sv. 2, listopad 1997., kat. 6./25/ (bez pag.)

⁵⁶² Ista, *nav. dj.*, Sv. 2, listopad 1997., kat. 8./24/ (bez pag.)

⁵⁶³ Mirela Ramljak Purgar, *Djecezanski muzej Zagrebačke nadbiskupije. Zbirka misnog ruha / inventarizacija*, dokumentacija Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu kulturne baštine, Svezak 3, Zagreb, veljača 2004., kat. 183./116/ (bez pag.)

⁵⁶⁴ Ista, *nav. dj.*, veljača 2004., kat. 212./145/ (bez pag.)

⁵⁶⁵ Jelena Ivoš, *nav.dj.*, 2010., str. 128 - 129 (kat. 74).

⁵⁶⁶ Jelena Ivoš, *nav.dj.*, 2008., str. 128.

⁵⁶⁷ Ista, *nav. dj.*, 2008., str. 574.

⁵⁶⁸ Ista, *nav. dj.*, 2008., str. 618.

⁵⁶⁹ Tina Istinič, *nav. dj.*, 2013., str. 128 (kat. 37).

⁵⁷⁰ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1994., str. 100 – 101 (kat. 140), str. 260 (tabla u boji, XXIV).

⁵⁷¹ Tiziana Ribezzi – Maria Lunazzi Mansi, *nav. dj.*, 1999., str. 62 (kat. 8).

⁵⁷² Maria Beatrice Bertone (ur.), *nav.dj.*, 1991., str. 35 – 36 (kat. 13 i 14).

⁵⁷³ Maria Beatrice Bertone, *Tessuti dalla Val Pesarina*, u: *Quaderni della FACE*, Luglio-Dicembre, n. 77, 1990., str. 39 – 58 (47).

⁵⁷⁴ Datiran je između 1730. i 1750. godine, a posebno treba svratiti pažnju na tkalačku konstrukciju koja se u potpunosti podudara s onom sukošanskog primjerka: lyonski damast je tkan kombinacijom aversa osmoveznog

primjeraka u Kunstgewerbemuseumu u Kölnu datiranih između 1730. i 1740. godine⁵⁷⁵ te ljubičasti damast (»Njemačka ?, 1740. – 1750.«) misnice u Museum Schnütgen u Kölnu.⁵⁷⁶ Dakle, riječ o tipologiji damasta čiji su primjeri danas ponajviše nalaze ili u Njemačkoj ili na područjima koja graniče s Njemačkom i Austrijom. Izvorno su se zacijelo prvenstveno koristili za izradu odjeće, dok ih je za očito učestalu primjenu u izradi liturgijskih predmeta prikladnima činila simetričnost dekora, veličina raporta, dobro vidljiva boja podloge te upadni motivi cvjetova i plodova među kojima su posebno česti raspukli plodovi mogranja.

BORTE: razdjelna široka 2.9, a rubna 2 cm. Tkane lanenom osnovom, zlatno žutom svilom i zlatnim *filéom* s jezgrom od lana u potki. Ornamentirane jednostavnim motivom izlomljene linije čijim središtem prolazi tanja pruga. U međuprostorima je po jedna stilizirana palmeta. Uz rubove borte teče tanka pruga tkana *lamellom*.

PODSTAVA: lanena *batavia* tamno zelene boje

STANJE: dobro; za ispunu prednjeg i leđnog stupa misnice su upotrijebljene tkanine jarko zelene boje, obje vjerojatno iz prve polovine XX. stoljeća

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 5, M-T-18/02-003a; štola u kutiji br. 10, S-T-18/02-003b

FOTOGRAFIJE: Sl. 150a, 150b, 150c, 150d; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

satena i reversa kepera 7/1 S (moglo bi se napisati: i aversa kepera 1/7 Z) a *broché* potke su fiskirane jednim dijelom osnovnih niti u keperu 1/3 S. Vidjeti: Anna Jolly, *nav. dj.*, 2002., str. 204 – 205 (kat. 112).

⁵⁷⁵ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 311 (kat. 529, 530), str. 319 (kat. 550), str. 320 (kat. 553).

⁵⁷⁶ Visina raporta iznosi 60 centimetara, što je neznatno manje nego na damastu iz Sukošana. Gudrun Sporbeck, *nav. dj.*, 2001., str. 350 – 351.

151. Zadar, župa sv. Stošije

Tri fragmenta upotrijebljena za izradu leđnog križa misnice, za čiji je prednji stup korištena tkanina analizirana u kataloškoj jedinici br. 152

DIMENZIJE: 102 x 54 cm (križ)

VRSTA TKANINE: dvobojni lyonski damast, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, zelene boje, 72 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru, bijele boje, 33 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (tri): svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, 14 prolaza po centimetru, u bojama: *beige*, bijedno ružičasta, tamno ružičasta

Dvobojni lyonski damast, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 5) a dekor u reversu kepera 7/1 *Z*. Dekor damasta se izraženije ističe uslijed korištenja potke koje je upadno drugačije boje od boje osnove (dvobojni damast). »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim, svilenim nitima potki, utkanima tehnikom *broché*, koje su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 *S*.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široki su 0.4 cm. Tkani u taftu raznobojnom svilenom osnovom (i bijelom temeljnog potkom).

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 61.5 cm x ?

DATACIJA: između 1730. i 1750. godine

MJESTO NASTANKA: Njemačka

OPIS: za izradu misnice su upotrijebljene tri tkanine: za ispunu prednjeg stupa [Kat. 152] i leđnog križa [Kat. 151] su sekundarno iskorišteni komadi dviju tkanina iz druge četvrtine XVIII. stoljeća dok je ostatak misnice skrojen od zelenog damasta neostilskog (neogotičkog) dekora iz prve polovine XX. stoljeća. Misnica je zatečena među liturgijskim predmetima od tekstila pohranjenima u Ordinarijatu Zadarske nadbiskupije a koji mahom pripadaju katedrali sv. Stošije. Međutim, ova misnica nije izvorni dio inventara katedrale ni bilo koje druge zadarske crkve. Prema kazivanju mons. Pavla Kere, riječ je o jednom od brojnih komada liturgijskog ruha koji su tijekom 1990.-ih godina u vidu donacije poslani iz Njemačke Zadarskog nadbiskupiji. Da je uistinu riječ o »njemačkoj« misnici razvidno je iz njezinog karakterističnog oblika koji se u nekim detaljima razlikuje od »rimskih« misnica kakve su se koristile na području Hrvatske. Rimskoj misnici je leđna strana duža od prednje, ima *tau* križ

na prednjoj strani te stup na leđnoj, i ovratnik u obliku okrenute krnje piramide ili nalik na slovo V. Njemačkoj misnici su obje strane gotovo posve jednake dužine. Na prednjoj strani imaju stup (Sl. 152a), na leđnoj latinski križ (Sl. 151a) a vratni otvor im je manji (uži) te je okruglog oblika (Sl. 152a).⁵⁷⁷ Dakle, iako je riječ o misnici koja nije izvorni dio sakralne baštine Zadarske nadbiskupije, ipak sam dvije na njoj očuvane tkanine odlučila uvrstiti u katalog budući da naslov disertacije prepostavlja analizu svih ranonovovjekovnih tkanina sačuvanih na do danas sačuvanim predmetima na području Nadbiskupije. Dvobojni lyonski damast *broché à liage répris* čija tri komada tvore površinu latinskog križa na leđnoj strani misnice (Sl. 151a) izuzetno je blizak damastu sačuvanom na misnici i štoli iz Sukošana [Kat. 150]. Osim očitih sličnosti između kompozicija, visine raporta te oblika i boja dekorativnih elemenata, podudarnosti se uočavaju i u pogledu tkalačke konstrukcije: tako je i u ovom slučaju damast tkan kombinacijom aversa osmoveznog satena i reversa kepera 7/1 Z dok su *broché* potke na aversu fiksirane u keperu 1/3 S. Da su oba damasta vjerojatno istkana u istoj manufakturi se može zaključiti i po njihovim rubovima. Vrijedi istaknuti da izgledu ovih rubova odgovara opis rubova damasta na ranije spomenutom velumu za kalež sačuvanom u selu Pieve di Gorto u okolini gradića Ovaro (Udine).⁵⁷⁸

STANJE: dobro; tanka raznobojna borta je iz prve polovine XX. stoljeća

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna rizница

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 5, M-T-18-159

FOTOGRAFIJE: Sl. 151a, 151b, 151c, 151d; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁵⁷⁷ Opis te usporedne crteže rimske, njemačke, španjolske i francuske misnice vidi u: Sara Piccolo Paci, *Storia delle vesti liturgiche. Forma, immagine e funzione*, Milano, Ancora Editrice, 2008., str. 314 – 315.

⁵⁷⁸ Maria Beatrice Bertone (ur.), *nav. dj.*, 1991. , str. 35 (kat. 13).

152. Zadar, župa sv. Stošije

Dva fragmenta upotrijebljena za izradu leđnog križa misnice, za čiji je prednji stup korištena tkanina analizirana u kataloškoj jedinici br. 151

DIMENZIJE: 86 x 18 cm (dimenziye stupa)

VRSTA TKANINE: *louisine 2-1, lancé broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, 70 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, zelene boje, 23 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 23 prolaza po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – dvije u svakom prolazu, tamno zelene boje, 23 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (šest): svilene, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, 21 prolaz po centimetru, u bojama: ljubičasta, svijetlo ljubičasta, smeđa, boja lososa, svijetlo ružičasta, ružičasta

Louisine 2-1, lancé broché à liage répris. Podloga dekoru je tkana u taftu *louisine 2-1*. Dekor je u cijelosti izведен suplementarnim, sviljenim potkama utkanima tehnikama *lancé* i *broché*. *Broché* i *lancé* potke su na aversu tkanine vezane nitima osnove u keperu 1/3 Z. Obje *lancé* potke su na reversu tkanine vezane zajedno – u istom prolazu – nitima osnove u taftu.

RUBOVI: sačuvan samo desni rub. Širok je 0.5 cm. Tkan u taftu svilenom osnovom zelene boje te temeljnog i objema *lancé* potkama.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 49 cm x ?

DATACIJA: između 1730. i 1735. godine

MJESTO NASTANKA: Engleska, Spitalfields (?)

OPIS: dva fragmenta tafta *louisine 2-1 lancé broché à liage répris* su sekundarno upotrijebljena za ispunu prednjeg stupa misnice koja – kako je objašnjeno u prethodnoj kataloškoj jedinici – potječe iz Njemačke odnosno nije izvorno pripadala nijednoj od župa i samostana Zadarske nadbiskupije. Na temelju kompozicijskih, oblikovnih i kolorističkih odlika dekora te primjenjenih tkalačkih konstrukcija, zaključujem da nije riječ o talijanskoj (na što ukazuje i izostanak tehnike *point rentré*) ili francuskoj nego vrlo vjerojatno engleskoj svili. Prikazani motivi te nastojanje da budu istkani što plastičnije (prirodnije), uz istovremene

odjeke dekorativnih elemenata *bizarre* razdoblja, jasno upućuju na zaključak da se radi o tkanini iz ranog razdoblja naturalizma odnosno da je treba datirati u prvu polovinu četvrtog desetljeća. Iako su sačuvana samo dva uža komada (Sl. 152a), na temelju dekorativnih elemenata je moguće izvesti zaključke o izvornom izgledu kompozicije. Pri rekonstrukciji raporta je posebno dragocjen manji komad prišiven uz vratni otvor, a na kojem se vidi veliki rascvali cvijet smeđe boje te cjelovito ili djelomično sačuvani manji okolni cvjetovi (Sl. 152b). Isti smeđi cvijet - okružen spomenutim drugim cvjetovima - pri donjem rubu većeg komada vidimo u »zrcaljenoj izvedbi«. Dakle, očito je da je dekor izvorno bio simetrično koncipiran (Sl. 152c) odnosno da se isti, dominantan motiv povijene rascvale grane nalazio na svakoj polovini tkanine. Os zrcaljenja je prolazila središtem tkanine, a taj je predio bio ispunjen također zrcaljenim velikim ljubičastim cvjetom na odlomljenoj grančici te manjim rascvalim grančicama koje su se pružale iz dviju velikih grana. Budući da je na većem komadu raport bio vidljiv u punoj visini moguće je napraviti rekonstrukciju izgleda tkanine u većoj dužini (Sl. 152d). Središnji dio tkanine, nažalost, nedostaje, no temeljem usporedbi sa srodnim tkaninama poznatima iz inozemne literature je moguće zaključiti da nam nedostaje ukupno 15-ak centimetara svile. Naime, u Enni na Siciliji je sačuvana misnica izvedena od tafta *liseré broché à liage repris* (»Engleska?, 1730.-1735.«) sa zelenom podlogom i simetričnim dekorom koncipiranim na izrazito blizak način: lijevom i desnom polovinom tkanine se u vetrikalno smjeru pružaju (zrcaljene) rascvale grane koje se dotiču u samom središtu, odnosno u osi zrcaljenja. Visina tkanine iznosi 51.5 centimetar (ne uključujući i rubove, čiji opis nažalost nedostaje) dok dimenzije raporta mjere 43 x 51 centimetar. U analizi se također uočava da se plastičnost vegetabilnih motiva postiže korištenjem više različito nijansiranih potki no ne i tehnikom *point rentré*, koja je u ovom razdoblju svojstvena francuskim manufakturama [usp. Kat. 119] te se pomišlja na engleske tkaonice, a posebno na odlike sačuvanih predložaka za tekstil Anne Marie Garthwaite (1688.-1763).⁵⁷⁹ Uistinu, usporedimo li dekor tafta s pojedinim predlošcima Garthwaiteove nastalima oko 1733. godine a koji se danas čuvaju u Victoria and Albert Museumu u Londonu,⁵⁸⁰ uočavamo da je osnovne elemente dekora (koji su se u tkanju umnažali zrcaljenjem) nerijetko osmišljavala kao povijajuće grane s korom poput debla iz kojih izbija naturalistički oblikovano, ponešto predimenzionirano lišće i cvijeće, od kojih poneko uvelike nalikuje na one francuskog crtača Courtoisa [usp. Kat. 119] a čijim predlošcima se nadahnjivala. Središta ili tučke cvjetova je

⁵⁷⁹ Giuseppe Cantelli (ur.), *nav.dj.*, 2000., Vol. I., str. 60; Vol. II, str. 464 – 465.

⁵⁸⁰ Natalie Rothstein, *nav. dj.*, 1990., str. 130 (br. 92, 93).

nerijetko prikazivala kao »gomilice« kružnica ili »kuglica«, što se vidi ne samo na većini cvjetova na našem taftu nego i na njezinim brojnim do danas sačuvanim predlošcima.⁵⁸¹ Dakako, ne može se eksplikite tvrditi da je naš taft istkan upravo prema predlošku Anne Marie Garthwaite, no sasvim je izgledno da je mogao nastati u Spitalfieldsu i to upravo u razdoblju u kojem je Garthwaite snabdijevala tkalce svojim izrazito traženim i utjecajnim predlošcima. Da je mogao nastati upravo u tom miljeu zaključuje se i usporedbom sa nešto starijim (»1720.-1730«) no ipak *naturalističkim* engleskim taftom *broché à liage répris* u Abegg Stiftungu u Riggisbergu, s blisko koncipiranim zrcalnim dekorom na monokromnoj (plavoj) podlozi, dimenzije čijeg raporta iznose 49.5 x 50.5 centimetara.⁵⁸²

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 5, M-T-18-159

FOTOGRAFIJE: Sl. 152a, 152b, 152c, 152d; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

⁵⁸¹ Usp. Peter Thornton, nav. dj., 1965., str. 173 (Kat. 64B).

⁵⁸² Anna Jolly, nav. dj., 2002., str. 49 – 50 (kat. 3).

153. Nin, župa sv. Anselma

Misnica kojoj je pripadao i manipul [izgubljen; vidi Ilustracije uz raspravu, Sl. 204a i 204b]; za izradu prednjeg stupa misnice su upotrijebljeni fragmenti svile analizirane u kataloškoj jedinici br. 214

DIMENZIJE: 108-98 x 72.5-65 cm

VRSTA TKANINE: taft *natté liseré lancé broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 60 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – četiri u svakom prolazu, plave boje, 23 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – četiri u svakom prolazu, bijele boje, 23 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (pet): svila, dvije niti sukane u S smjeru – četiri u svakom prolazu, 23 prolaza po centimetru, u bojama: smeđa, žuto-zelena, bijelo ružičasta, ružičasta, fuksia

Taft *natté liseré lancé broché à liage répris*. Podloga je tkana u taftu *natté*. Osim »gornjeg«, prisutan je i »donji« dekor koji se sastoji od mreže šesterokuta u čijem je središtu poveća točka a koji je u cijelosti izведен *liseré* efektom temeljne potke. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен bijelom *lancé* te raznobojnim *broché* potkama koje su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 Z.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Desni je širok 0.4, a lijevi 0.3 cm. Sastoje se od četiri krupnije bijele svilene niti vezane u taftu temeljnog i *lancé* potkom.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 55.5 cm x ?

DATACIJA: oko 1740. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?)

OPIS: kad sam u listopadu 2007. godine prvi put dokumentirala liturgijsko ruho od povijesnih tkanina u sakristiji župne crkve u Ninu, fotografirala sam i manipul koji je »pripadao« ovoj misnici [Ilustracije uz raspravu, Sl. 204a]. Kad je naknadno odlučeno da će se svi ugroženi liturgijski predmeti od tekstila prikupiti po župama i pohraniti u Zbirci tekstila u Ordinarijatu, u sakristiji u Ninu taj manipul više nije bilo moguće pronaći. Dakle, unutar približno dvije godine se netragom zagubio, zajedno s još jednom vrijednom bursom [Ilustracije uz raspravu, Sl. 162]. Šteta je tim veća što je s manipulom nestao i na njemu prišiven fragment lampasa

[Ilustracije uz raspravu, Sl. 204b] koji je ujedno bio i jedini sačuvani komad te lijepe tkanine nastale na razmeđi čipkastog razdoblja i naturalizma. Ostatak manipula je bio skrojen od nekoliko komada tafta koji je, srećom, na »spašenoj« misnici očuvan u velikoj površini. Riječ je o kvalitetno i složeno tkanoj svili čiji krasan dekor lijepo predstavlja karakteristike *naturalističkih* uzoraka: izraženu i uvelike uspješno ostvarenu težnju za što plastičnijim, prirodnijim prikazom cvjetova, plodova i lišća, koji su pak raspoređeni na »poentilistički« osmišljenoj podlozi. Riječ je o svili dekorativne tipologije *ad isolotti*, a takve primjerke odlikuju masivni motivi koji se pravilno nižu na monokromnoj površini te se najčešće međusobno uopće ne dodiruju. Tako se ovdje dva dominantna, suprotno povijena cvijeta – smeđa peonija (?) i ružičasti božur (?) nižu u vlastitim horizontalnim redovima a između njih su umetnuti nešto manji, također lijepo oblikovani cvjetovi te posebno ružičasti, raspukli plodovi mogranja. Leđna strana misnice je skrojena od tri uska komada no može se pretpostaviti da su se unutar visine tkanine dva najveća cvijeta vjerojatno umnažala (ponavljala) dva puta. Usprkos činjenici da u izvedbi uzorka nisu korištene suplementarne niti s ovojnicom od plemenitih metala, zbog složenosti i kvalitete tkanja, visine raporta, fino ornamentirane podloge te umjerno izvedenih dekorativnih motiva svakako je ispravno zaključiti da je riječ o vrijednoj svili osmišljenoj po uzoru na suvremene luksuzne francuske tkanine te nesumnjivo namijenjenoj krojenju reprezentativnih odjevnih predmeta. Zbog svjetlo plave podloge nije bila posve pogodnim izborom za liturgijsko ruho – ovaj se misni ornat stoga mogao koristiti jedino za marijanskih blagdana. Da je taft istkan u nekoj od talijanskih manufaktura se zaključuje na temelju izostanka tehnike *point rentré* te usporedbi s bliskim primjercima iz stručne literature. Kao kvalitetne komparativne primjerke izdvajam fragment tafta *gros te Tours liseré broché* (»Venecija?, 1740. - 1750.«) u Museo Diocesano u Tridentu,⁵⁸³ taft *gros te Tours lancé broché* (»Italija, 1740. - 1750.«) misnice u gradiću Cerea (Verona)⁵⁸⁴ te taft *gros te Tours lancé broché* (»Venecija, 1735. - 1740.«) misnice u gradiću Bovolone, također u okolini Verone.⁵⁸⁵ Vrijedi naglasiti da opisi rubova na primjercima u Cerei i Bovolone posve odgovaraju izgledu rubova ninskog tafta.

BORTE: osim rubne borte (široka 1.9 cm) upotrijebljene su dvije vrste razdjelnih borti (široke 3.8 i 2.9 cm). Tkane su oker žutim svilenim nitima te srebrnim *filéom* utkanim kao *poil traînant*. Uže su ornamentirane nizom jednostavnih, povezanih rombova, dok su šire tkane i s udjelom tehnike *poil traînant* (petljice oblikuju rombove).

⁵⁸³ Donata Devoti – Domenica Digilio – Domenica Primerano (ur.), *nav. dj.*, 1999., str. 126 (kat. 75).

⁵⁸⁴ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav.dj.*, 1993., str. 456 – 457 (kat. 136).

⁵⁸⁵ Iste, *nav. dj.*, 1993., str. 457 – 458 (kat. 137).

PODSTAVA: laneno platno ružičaste boje i svileni taft grimizne boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Anselma

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 2,

M-T-18-076

FOTOGRAFIJE: Sl. 153; priložen mikro-snimak lijevog ruba; ilustracijama uz pojmovnik
priložen mikro-snimak *broché* potki (*à liage répris*)

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

154. Nin, župa sv. Anselma

Četiri dalmatike

DIMENZIJE: 97.5 x 105 cm, 96 x 105 cm, 96 x 104.5 cm, 94 x 107.5 cm

VRSTA TKANINE: damast *gros de Tours, lancé broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, ljubičaste boje, 120 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, ljubičaste boje, 23 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu 23 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu): narančasta i ružičasta
- *Broché* potke (tri):
svila, dvije niti sukane u Z smjeru – dvije u svakom prolazu, 23 prolaza po centimetru, u bojama: fuksija, ružičasta, ružičasto - crvena

Damast *gros de Tours, lancé broché à liage répris*. Podloga je tkana u damastu koji je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) a dekor u taftu *gros de Tours*. »Gornji« dekor, koji se prožima s dekorom damasta (u *gros de Toursu* su izvedene petljke cvjetova te jednim dijelom lišće) je izведен jednom svilenom *lancé* potkom koja je utkana u dvjema bojama te raznobojsnim *broché* potkama. Sve suplementarne potke su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široka su 0.5 cm. Tkani u taftu svilenom osnovom fuksija nijanse te temeljnom i *lancé* potkom.

VISINA TKANINE: 54 cm (uključujući i rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 39.5 x 16.5 cm

DATACIJA: između 1735. i 1740. godine

MJESTO NASTANKA: Lyon

OPIS: četiri dalmatike su jedini ostatak bogatog misnog ornata (koji se zacijelo sastojao i od najmanje četiri štole i manipula, bar jedne misnice, a vjerojatno i pluvijala) za izradu kojeg je upotrijebljena raskošna lyonska svila iz razdoblja naturalizma. Zbog prevladavajuće ljubičaste boje ovaj je damast *gros de Tours, lancé broché à liage répris* bio pogodan za korištenje u vrijeme došašća i korizme, no izvorno je nesumnjivo bio prvenstveno namijenjen izradi reprezenativnih svjetovnih odjevnih predmeta. I u ovom slučaju je riječ o svili dekorativne tipologije *ad isolotti*, gdje se na monokromnoj podlozi – izvedenoj u ljubičastom satenu – umnaža i pravilno niže jedan veliki motiv kojim dominira povijena lisnata grana s masivnim, teškim cvjetovima (prepoznaju se krizanteme) dok se podno grane vidi par raspuklih plodova

mogranja te velika, lijepo izvedena narančasta školjka. Osim mogranja se uočavaju i drugo, manje okruglo voće, koje podsjeća na marelice ili breskve. Ovaj se impresivni motiv dvaput umnaža visinom tkanine dok se u vertikalnom usmjerenu niže pravocrtno. Izrazita plastičnost motiva, posebno impresivna na motivu rebraste školjke, je dovedena do visoke razine umješnosti zahvaljujući tehnicu *point rentré* ili *berclé*. Ova specifična metoda tkanja tehnikom *broché* je osmišljena upravo u ovom razdoblju u lyonskim manufakturama a zahvaljujući prožimanju različitih no bliskih nijansi svilenih niti je omogućila pedantno, fino i postepeno sjenčenje. Da je u ovom slučaju riječ o vrijednoj svili lyonske manufakture potvrđuje i visina tkanine, izgled rubova, te posebno niz srodnih komparativnih primjeraka poznatih iz inozemne stručne literature. Vrijedi izdvojiti fragment lampasa *lancé* u Zbirci Gandini u Modeni (»Francuska, 1730.-1735.«)⁵⁸⁶ svijetle podloge i blisko osmišljenih dekorativnih motiva (lišće, okrugli plodovi, manje cvijeće) za koji je pak predložena nešto ranija datacija zbog izostanka tehnike *point rentré*; potom lampas *liseré* (»Francuska, 1730. – 1735.«)⁵⁸⁷ i taft *gros de Tours broché* (»Lyon, oko 1735.«)⁵⁸⁸ u Museo di Palazzo Mocenigo u Veneciji a na kojima treba primjetiti karakteristično prikazane raspukle plodove mogranja – s dvama naglašenim nizovima okruglog zrna – a kakvi su izvedeni i na ninskom primjerku; saten *liseré broché* (»Francuska, 1735. – 1740.«) sa slično komponiranim dekorom u Kunsthistorisches Museum u Kölnu⁵⁸⁹ te naposljetu saten *liseré broché* (»Lyon, 1735. – 1740.«) od kojeg je skrojena misnica u gradiću Bovoloneu u okolini Verone⁵⁹⁰ a među čijim je dominantnim dekorativnim elementima i lijepo izvedena ljubičasta školjka. Usprkos činjenici da u izvedbi dekora damasta ninskih dalmatika nisu upotrijebljene *broché* niti s metalnim ovojnicama, riječ je o izvorno nedvojbeno skupocjenoj svili čiji je postupak tkanja bio dugotrajan i pedantan. Izrazita ljepota izvedbe njezinog dekora - koju danas nažalost ne možemo u potpunosti doživjeti zbog pretrpljenih oštećenja i izbljedjelih boja – zorno svjedoči o visokoj tehnološkoj razini koju su u ovom razdoblju dosegle lyonske manufakture a koje su druga proizvodna središta uglavnom bezuspješno nastojala oponašati.

BORTE: razdjelna široka 2.4, a rubna 2 cm. Tkane lanenim nitima te *filé* nitima čija je ovojnica oksidirala. Rubna borta je ornamentirana motivom izvijene vrpce između koje se u

⁵⁸⁶ Marta Cuoghi Costantini, *nav. dj.*, 1981., str. 10 – 11; Donata Devoti – Gabriella Guandalini – Elisabetta Bazzani – Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, *nav. dj.*, 1985., str. 37 (tabla u boji), str. 155 (kat. 41).

⁵⁸⁷ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1991., str. 128.

⁵⁸⁸ Ista, *nav. dj.*, 1991., str. 129.

⁵⁸⁹ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 318 (kat. 548).

⁵⁹⁰ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, str. 468 – 469.

pravilnim razmacima umnaža jednostavan šesterolatični cvijet. Na razdjelnoj borti se umnaža motiv latinskog križa flankiranog dvama čavlima, iznad kojeg je grozd (XIX. stoljeće).

PODSTAVA: laneno platno svijetle žute boje

STANJE: dobro; prisutna neznatnija mehanička oštećenja (izraženija na rukavima dalmatika); boje su izgubile intenzitet

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Anselma

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 12, D-T-18/01-075a, D-T-18/01-075b, D-T-18/01-075c, D-T-18/01-075d

FOTOGRAFIJE: Sl. 154a, 154b; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA : neobjavljeno; jedna dalmatika uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

155. Nin, župa sv. Anselma

Dva fragmenta upotrijebljena za izradu prednjeg stupa misnice čiji je ostatak skrojen od tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 42

DIMENZIJE: 69 x 12 cm (površina stupa)

VRSTA TKANINE: damast *gros de Tours*, *lancé broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, zelene boje, 190 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, zelene boje, 22 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, 22 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu): žuta, boja lososa, boja bjelokosti, svijetlo ljubičasta
- *Broché* potke (tri):
svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru, u bojama: boja bjelokosti, žuto-zelena, svijetlo ljubičasta

Damast *gros de Tours*, *lancé broché à liage répris*. Podloga je tkana u damastu koji je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu omoveznog satena (preskok 3) a dekor u taftu *gros de Tours*. »Gornji« dekor, koji se prožima s dekorom damasta (u *gros de Toursu* su izvedene peteljke cvjetova te jednim dijelom lišće) je izведен jednom svilenom *lancé* potkom koja je utkana u više boja te raznobojsnim *broché* potkama. Sve suplementarne potke su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S.

RUBOVI: sačuvan desni rub. Širok je 0.5 cm. Tkan u taftu bijelom svilom osnovom te temeljnom i *lancé* potkom.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 42.5 cm x ?

DATACIJA: između 1735. i 1740. godine

MJESTO NASTANKA: Lyon

OPIS: riječ je o fragmentima tkanine istkane u posve jednakoj konstrukciji te po istom predlošku kao i svila analizirana u prethodnoj kataloškoj jedinici. Da su oba primjerka nastala u istoj manufakturi potvrđuje i izgled njihovih rubova. Osim neznatnih razlika u visini raporta, uočava se da su u ovom slučaju uglavnom korištene svilene niti različitih boja. Tako je ovdje podloga dekoru zeleni, a ne ljubičasti saten, a drugačijih boja su i masivni cvjetovi (krizantema), manji zvjezdoliki cvjetovi te okrugli plodovi nalik na breskve i marelice. Da je riječ o ostatku posve jednakoj konstruirane i ornamentirane svile se s lakoćom uviđa pomoću usporednog prikaza jednog od zelenih fragmenata i odgovarajućeg segmenta dekora

izvedenog u ljubičastoj varijanti (Sl. 154b i 155b). Ova dva lyonska damasta *gros de Tours lancé broché à liage répris* pružaju još jedan kvalitetan primjer produkcije svila tkanih prema istom predlošku no u različitim varijantama, odnosno zorno potvrđuju koliko se već pukom primjenom različito bojanih svilenih niti može upečatljivo izmijeniti ukupan dojam i izgled tkanine. Ova dva fragmenta svile, dakle, istovremeno pružaju dragocjen prilog saznanjima o metodologijama tkanja prema istom predlošku, ali nažalost i razočaravajuće potvrdu da je nekoć od ove vrijedne lyonske svile sasvim izvjesno bio skrojen »zeleni« misni ornat te je uistinu prava šteta što se od njega do danas nije uspio očuvati bar jedan od većih dijelova, poput misnice ili dalmatike.

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Anselma

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 2, M-T-17/18-078a

FOTOGRAFIJE: Sl. 155a, 155b; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

156. Pag, župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Pluvijal i štola

DIMENZIJE: 295 x 141 cm, 228 x 28-11 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine* 2-1, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, žute boje, 59 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, žute boje, 23 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (petnaest):
svilene; dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, 21 prolaz po centimetru, u bojama: zelena, bijedо zelena, bijedо ružičasta, svjetlo ružičasta, ružičasta, tamnoljubičasta, ljubičasta, svjetlo ljubičasta, bijedо ljubičasta, boja cigle, plava, svjetlo plava, bijedо plava
metalne;
srebrni *filé* s jezgrom od bijele svile, dvije u svakom prolazu, 22 prolaza po centimetru
srebrna *lamella*, 18 prolaza po centimetru

Taft *louisine* 2-1, *broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u monokromnom taftu konstrukcije *louisine* 2-1. Dekor je u cijelosti tkan suplementarnim potkama utkanima tehnikom *broché*. Svilene *broché* niti te srebrna *lamella* su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S. Srebrne *filé* niti na aversu leže nevezane.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Desni je širok 1, a lijevi 0.8 cm. Završavaju sa sedam krupnijih svilenih končića bijele boje, vezanim u taftu žutom sviljenom potkom. Unutarnji dio rubova je tkan u finom taftu žutom sviljenom potkom i sviljenom osnovom prednom nitima pretežno žute boje, no i s primjesom zelenih, ružičastih i bijelih niti (*melangé*).

VISINA TKANINE: 53 cm (ne uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 42 x 26 cm

DATACIJA: oko 1735. godine

MJESTO NASTANKA: Lyon

OPIS: pluvijal i štola jedini su do danas preostali dijelovi svečanog misnog ornata za izradu kojeg je upotrijebljen skupocjeni lyonski taft *louisine broché à liage répris* koji je – sasvim izvjesno – istkan prema predlošku znamenitog slikara i crtača predložaka za tekstil Jeana Revela (1684. – 1751.) kojemu francuska svilarska industrija duguje više nego ijednom drugom od znamenitih umjetnika koji su osmišljavalici dekore za svile: naime, upravo je

Revelova zasluga invencija specifične *broché* tehnike zvane *points rentré* ili *berclé* kojom je omogućeno postizanje dotad nezamislivo plastičnih dekorativnih (uglavnom vegetabilnih) motiva.⁵⁹¹ Konstrukcija i dekor paškog primjerka pokazuje niz odlika koje upućuju na Revela kao autora korištenog predloška. Naime, u Musée des Tissus u Lyonu je fragment *mise en carte*, potpisane i datirane na poledini od strane Jeana Revela,⁵⁹² sa slično komponiranim elementom dekora *ad isolotti* na monokromnoj podlozi [Ilustracije uz raspravu, Sl. 205]. Posebno su izražene sličnosti u načinu oblikovanja masivnih listova blago povijenih rubova. Otkriće spomenutog Revelovog predloška – koji je ujedno jedini njegov do danas sačuvani potpisani primjerak – je omogućilo da mu se atribuira i niz drugih crteža od kojih ovdje treba posebno izdvojiti primjerke u Musée des Arts Décoratifs u Parizu⁵⁹³ te još jedan u Musée des Tissus u Lyonu⁵⁹⁴ [Ilustracije uz raspravu, Sl. 206 i 207] a koji dekoru svile iz Paga posebno nalikuju u načinu prikaza bujnih, raspuklih plodova namreškane kore, smještenih usred pomalo izdužene kompozicije sastavljenе od »mesnatog« lišća i gomilica manjih cvjetova. Pluvijal od zagasito žutog tafta *broché* s uzorkom izvedenim prema istom predlošku (raport mjeri 47 x 26 centimetara), no udjelom svilenih *broché* niti donekle različitih boja, je sačuvan u crkvi San Gregorio u Veroni (»Lyon, 1740.-e«).⁵⁹⁵ Vrijedi naglasiti da se podaci o visini tkanine i izgledu rubova podudaraju, te da su ovakvi rubovi sačuvani i na dvjema svilama s *ad isolotti* dekorom (»Lyon, 1735.-1740.«) u švicarskoj Zbirci Abegg.⁵⁹⁶ U crkvi Santi Martino e Rosa u gradiću Conegliano (Veneto) je sačuvana misnica od tafta *broché fond lamé* identičnog dekora koji je, međutim, izведен na podlozi od svijetlo plavog tafta koji je

⁵⁹¹ Iscrpno o Jeanu Revelu u: Lesley Ellis Miller, *Dictionary of Eighteenth-Century French Silk Designers*, Pasold Research in Textile History 2, Pasold Research Fund, 2015., str. 399 – 407.

⁵⁹² Reprodukcije aversa i reversa crteža vidi u: Peter Thornton, *Jean Revel. Dessinateur de la Grande Fabrique*, u: *Gazette des Beaux – Arts*, LVI, 1960., str. 71 – 86 (72, 73); Peter Thornton, *nav. dj.*, 1965., Tabla 69A; Lesley Ellis Miller, *Manufactures and the Man: A Reassessment of the Place of Jacques-Charles Dutilieu in the Silk Industry of Eighteenth-Century Lyon*, u: *Textile History*, Volume 29, Number 1, 1998., str. 19 – 40 (22); Anna Jolly, *nav. dj.*, 2002., str. 12;

⁵⁹³ Peter Thornton, *nav. dj.*, 1965., Tabla 70A.

⁵⁹⁴ Pierre Arrizoli-Clémentel, *nav. dj.*, 1990., str. 14.

⁵⁹⁵ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 451 – 452 (kat. 131); isti pluvijal je obrađen i u: Alessandra Geromel, *Paramenti liturgici nelle chiese di Treviso sec. XVII – XVIII*, tesi di laurea – diplomska radnja, Università degli studi di Udine – Facoltà di lettere e filosofia, Corso di Laurea in Conservazione dei Beni Culturali, Indirizzo del Beni Mobili e Artistici, Anno accademico 1993 – 1994., str. 352 – 356 (Scheda 28), table 28a i 28b (bez pag.)

⁵⁹⁶ Anna Jolly, *nav. dj.*, 2002., str. 240 – 241 (kat. 137); str. 267 – 268 (kat. 152).

usto gusto zastrt srebrnom *lamellom*. Visina raporta iznosi 41 centimetar.⁵⁹⁷ Dakle, primjerici iz Paga, Verone i Conegliana zorno prikazuju dekorativne (boje svilenih niti) a manjim dijelom i konstrukcijske (*fond lamé*) preinake kojima se u tkanju pribjegavalo u nastojanju da se prema istom, a očito dobro prihvaćenom i umješno osmišljenom predlošku izvedu različite svile. Ove su lyonske tkanine – čiju je vrijednost svakako »podizala« količina srebrnih niti utkanih tehnikom *broché* – izvorno bile namijenjene izradi aristokratskih odjevnih predmeta. Zbog velikog raporta su posebno bile prikladne za krojenje damske krinolina u kakvu je, primjerice, odjevena pruska princeza Sophia Dorothea na portretu Antoinea Pesnea iz 1734. godine, a na kojem je prikazana sa suprugom Friedrichom Wilhelmom.⁵⁹⁸ Za krojenje svečanih misnih ornata su ih pak činili prikladnim raskoš i veličina dekora na kojem se ponajviše ističe raspukli plod mogranja (Sl. 151b) a koji sadrži i kršćansku simboliku. Vrijedi ukazati i na zeleni taft *broché* u Musée des Tissus u Lyonu (»Lyon, oko 1735., prema predlošku Jeana Revela«)⁵⁹⁹ s jednako komponiranim (*ad isolotti*) te blisko osmišljenim dekorom kojeg tvore krupni plodovi karakteristično namreškane kore, »mesnati« listovi te veliko, apstraktno lišće u cijelosti izvedeno srebrnim nitima. Naponsljetu svraćam pažnju i na ornat koji se sastoji od misnice, dvije dalmatike, tri manipula, dvije štole, veluma za kalež i burse a koji pripada župnoj crkvi Uznesenja Marijina u gradiću Gussago (Brescia, Lombardija). Iako je u ovom slučaju riječ o svili simetričnog, a ne asimetričnog (*ad isolotti*) dekora – zbog kojih je odlika ispravno prepoznati kao nešto mlađi primjerak - zbog identične žute boje podloge, izrazito bliskih boja svilenih *broché* niti, blisko komponiranih »apstraktnih« elemenata tkanih srebrnim potkama te upadno srodnih cvijetnih i lisnatih motiva, svakako je vrijedi izdvojiti kao kvalitetan komparativan primjerak datiran između 1735. i 1745. godine.⁶⁰⁰ Iako u ovom dekoru nedostaje plod mogranja, zanimljivo je da dominira neobičan, okrugli plod nalik glavici kupusa, sa središnjim žutim dijelom i bogatim okolnim, naglašeno povijenim ružičastim listovima. Smješten je usred raskošne kompozicije koju tvori »mesnato« lišće te dojmljivo istkane girlande raznovrsnog cvijeća, od kojih mnogi podsjećaju na cvjetove na paškom primjerku. Temeljem zastupljene tehnike *points rentré* kao i jednakih nijansi svilenih *broché* potki (ružičaste, ljubičaste, zelene, svijetlo plave)

⁵⁹⁷ Francesca Piovan, *nav. dj.*, 1990 – 1991., str. 162 – 164 (Scheda 34), table 36 i 36a (bez pag.)

⁵⁹⁸ Djelo se nalazi u dvorcu Charlottenburg u Berlinu. Reprodukcija je objavljena i u: Anna Jolly, *nav. dj.*, 20002., str. 29.

⁵⁹⁹ Peter Thornton, *nav. dj.*, 1965., str. 176, tabla 71B.

⁶⁰⁰ Sara Vittorielli, *I paramenti della Pieve di Gussago dal Settecento all'Ottocento: vicende storiche e modelli*, Gussago, Prepositurale Pievana Santa Maria Assunta, 2014., str. 93 – 97.

opravdano je pretpostaviti da je riječ o još jednom vrsnom proizvodu iz istog proizvodnog središta.

BORTE: upotrijebljene su dvije vrste razdjelnih borti. Prva je široka 3.6 cm, tkana je lanenom osnovom i zlatnom *lamellom* koja proizvodi dekor u *liseré* efektu. Ornamentirana je motivom izvijene vrpce između koje se u pravilnim razmacima umnaža jednostavan romb sa uzorkom šahovnice. Druga vrsta je široka 4 cm, tkana je bijelim svilenim i srebrnim *filé* nitima, a ornamentirana je motivom stiliziranog izvijenog listića koji se niže na podlozi kojom teku tri paralelne linije [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 266]. Jednakog je tkanja i uzorka i rubna borta, širine 2.3 cm.

PODSTAVA: pamučni saten tamno crvene boje

STANJE: dobro; ponegdje su prisutna manja mehanička oštećenja tafta; boje svilenih *broché* potki su izgubile intenzitet

MJESTO NALAZA: sakristija zborne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, pluvijal u ladici br. 22 (kapuljača pluvijala u kutiji br. 21), P-T-18/01-104a; štola u kutiji br. 7, S-T-18/01-104b

FOTOGRAFIJE: Sl. 156a, 156b; priložen mikro-snimak lijevog ruba; ilustracijama uz pojmovnik priložen mikro-snimak vezanja svilenih *broché* potki na aversu tkanine (*à laie répris*)

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; pluvijal uvršten u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

157. Božava (Dugi otok), župa sv. Nikole

Četiri fragmenta sekundarno upotrijebljena za ispunu prednjeg stupa misnice, za čiji su leđni stup iskorišteni fragmenti analizirani u kataloškoj jedinici br. 158

DIMENZIJE: svaki fragment mjeri približno 32 x 12 cm

VRSTA TKANINE: *louisine 2-1, liseré broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 59 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 21 prolaz po centimetru
- *Broché* potke (dvanaest):

svilene, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, 17 prolaza po centimetru, u bojama: bijela, svijetlo zelena (zeleno-žuta), zelena, crna, bijedno plava, svijetlo plava, plavo-modra, bijedno ružičasta, ružičasta, crvena, svijetlo ljubičasta, ljubičasta

Louisine 2-1, liseré broché à liage répris. Podloga glavnom dekoru je tkana u taftu *louisine 2-1*, bijelom osnovom i bijelom potkom koja u *liseré* efektu tka pod-dekor u obliku mreže malih rombova u središtu kojih je osmerokraka zvjezdica. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim sviljenim nitima potki utkanima tehnikom *broché*, koje su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: između 1735. i 1740. godine

MJESTO NASTANKA: Lyon

OPIS: od tafta *louisine 2-1 liseré broché à liage répris* su se do danas nažalost sačuvala četiri manja fragmenta koja su usto većim dijelom nagrđena gustim strojnim prošivima kojima je gotovo u potpunosti prekrivena bijela podloga dekoru, a koja je izvorno bila lijepo ornamentirana mrežom malih rombova u čijem je središtu osmerokraka zvjezdica. Taj je fini pod-dekor bio izведен *liseré* efektom temeljne potke. Izvorni izgled raporta nažalost nije moguće rekonstruirati budući da četiri fragmenta ne pružaju sve za to potrebne informacije. Dekorom je dominirao motiv izведен u dvije varijante. Prepoznaje se po velikom cvjetu krizanteme izvedenom u ružičastoj i ljubičastoj boji, koji je pak okružen dvama različitim vrstama lišća i cvjetića. Stručak plosnatih plavih cvjetića se uzdiže iznad obiju varijanti krizantema, međutim razlike se uočavaju kod razlistalih grančica koje izbijaju podno njih:

tako su ljubičastoj krizantemi pridruženi ružičasti, a ružičastoj ljubičasti cvjetići na grančicama. Na zaključak da je dekor bio simetrično koncipiran upućuje prisutnost »zrcaljenih« varijanti kompozicije s ružičastom krizantemom (Sl. 157a, donja polovina). I u ovom slučaju je riječ o svili izvorno namijenjenoj izradi reprezentativnih odjevnih predmeta. Iako rubovi nisu sačuvani, na temelju primjene tehnike *point rentré* kojom je postignuta uvjerljiva plastičnost cvjetova i lišća, odabranih dekorativnih elemenata te izrazite kvalitete tkanja, može se zaključiti da je riječ o proizvodu neke od lyonskih manufaktura nastalom u vrijeme procvata i posvemašnje dominacije *naturalizma*.

STANJE: osrednje; podloga dekoru je gusto strojno prošivena bijelim te dijelom i zelenim koncem (tzv. »tamburiranje«); za krojenje bočnih strana misnice je upotrijebljen neorenesansni baršun tkan krajem XIX. ili početkom XX. stoljeća

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Nikole

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 50, M-T-18/19-090

FOTOGRAFIJE: Sl. 157a, 157b, 157c; ilustracijama uz pojmovnik priloženi mikro-snimci *liseré* efekta temeljne potke i strojnih prošiva bijelim koncem (tamburiranja)

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

158. Božava (Dugi otok), župa sv. Nikole

Tri fragmenta sekundarno upotrijebljena za ispunu leđnog stupa misnice, za čiji su prednji stup iskorišteni fragmenti analizirani u kataloškoj jedinici br. 157

DIMENZIJE: približno 95 x 19 cm (površina stupa)

VRSTA TKANINE: *louisine 2-1, broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 58 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 23 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (petnaest):
svilene; dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, 21 prolaz po centimetru, u bojama: bijedо siva, crna, bijedо plava, svijetlo plava, plavo modra, bijedо zelena, svijetlo zelena, zelena, bijedо ljubičasta, ljubičasta, tamno ljubičasta, boja bjelokosti, boja cigle, tamno crvena
metalna;

srebrni *filé* s jezgrom od bijele svile, dvije u svakom prolazu, 22 prolaza po centimetru

Louisine 2-1, broché à liage répris. Podloga glavnom dekoru je tkana u taftu *louisine 2-1*. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim nitima potki utkanima tehnikom *broché*. Sve svilene *broché* potke su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 25.5 cm x ?

DATACIJA: između 1735. i 1740. godine

MJESTO NASTANKA: Lyon

OPIS: taft *louisine 2-1 broché à liage répris* se nažalost nije sačuvalo u većoj površini, no izvjesno je i u ovom slučaju riječ o svili s dekorom *ad isolotti*, gdje na monokromnoj podlozi »lebdi« višestruko umnožen, dijagonalno ukošen motiv srebrne vase sa bujnim buketom različitog cvijeća i lišća. Sačuvao se u tri fragmenta: dva manja su prišivena uz sam vratni otvor te donji rub stupa, dok je treći najveći i pruža najviše informacija o izgledu dekora. Iako rubovi nisu sačuvani, na temelju tehnike *point rentré* kojom je postignuta uvjerljiva plastičnost vase i vegetabilnih motiva, odabranih dekorativnih elemenata, kvaliteti tkanja i korištenih niti, zaključuje se da je riječ o lyonskoj tkanini iz razdoblja *naturalizma* izvorno namijenjenoj svjetovnoj odjeći te vjerojatno i opremanju interijera. Fragment identične

tkanine (»Lyon, 1735.-1740.«) pripada fundusu Museo Studio del Tessuto pri Fondazione Antonio Ratti u Comu⁶⁰¹ [Ilustracije uz raspravu, Sl. 208]. Nažalost, ni primjerak u Comu ne dokumentira čitav raport dekora, budući da mjeri 56.5 x 18.5 centimetara. Međutim vidi se desni dio vase sa cvijećem, koji se u našem slučaju nije sačuvao. Stoga se kombiniranjem fotografija obaju primjeraka može »sastaviti« cjelovita vaza [Ilustracije uz raspravu, Sl. 209]. Fragment u Comu nam je važan i zbog sačuvanog desnog ruba (čiji izgled i dimenzije odgovaraju rubovima lyonskih tkanina iz ovog razdoblja) te ostatka nedefiniranog manjeg motiva izvedenog srebrnim *filéom*. Na fragmentu iz Božave vidi se njegov pretpostavljeni desni dio. Vjerojatno je riječ o stiliziranom vegetabilnom motivu. Dakle, može se pretpostaviti da se dekor sastojao od pravilnog, pravocrtnog vertikalnog nizanja vase sa cvijećem koja se visinom tkanine vjerojatno dvaput umnažala [usp. kompoziciju Kat. 154 i 156]. Između tako multipliciranih vase se nalazio manji motiv izведен – jednako poput vase – srebrnim i crnim nitima. Bijeli taft u podlozi dekora primjerka iz Božave je gusto strojno prošiven bijelim koncem, no na temelju tehničke analize te usporedbe sa fotografijom fragmenta u Comu se zaključuje da nije imao pod-dekor izведен *liseré* efektom temeljne potke [usp. Kat. 157] te da nije bio zastrt suplementarnom *lamé* potkom. Od srodnih primjeraka poznatih iz inozemne stručne literature vrijedi izdvojiti lampas *broché* bijele podloge i blisko koncipiranog dekora (»Francuska, 1730.-1735.«) od kojeg je skrojen misni ornat u crkvi San Raimondo al Refugio u Sieni.⁶⁰² Raport je nešto viši i mjeri 41 centimetar, no primjerku iz Božave je blizak po načinu izvedbe i načinu umnažanja dekorativnog elementa unutar kojeg je i jako blisko prikazano izduženo, tanko tamno zeleno lišće. Fragment blisko ornamentiranog tafta *broché* svijetle podloge (»Francuska, 1730.-1735.) je dio fundusa Zbirke Gandini u Modeni.⁶⁰³

STANJE: osrednje; podloga dekoru (a dijelom i dekor) je gusto strojno prošivena bijelim koncem (tzv. »tamburiranje«); za krojenje bočnih strana misnice je upotrijebljen neorenesansni baršun tkan krajem XIX. ili početkom XX. stoljeća

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Nikole

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 50, M-T-18/19-090

⁶⁰¹ Nije objavljen. Fotografiju fragmenta (inventarne oznake AS. 845) i kratku katalošku jedinicu je moguće vidjeti u *online* katalogu Fondazione Antonio Ratti (vidi Izvori i neobjavljena djela, WEB izvori).

⁶⁰² AA.VV., *nav. dj.*, 1986., str. 54, 174 – 175 (kat. 69); Marco Ciatti (ur.), *nav. dj.*, 1994., str. 183.

⁶⁰³ Devoti, Donata – Guandalini, Gabriella – Bazzani, Elisabetta – Cuoghi Costantini, Marta – Silvestri, Iolanda, *nav. dj.*, 1985., str. 155 – 156 (kat. 43).

FOTOGRAFIJE: Sl. 158a, 158b; ilustracijama uz pojmovnik priložen mikro-snimak tehnike *points rentrés*

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

159. Zadar, župa sv. Stošije

Misni ornat koji se sastoji od dvije misnice, dvije štole, tri manipula, dva veluma za kalež i dvije burse

DIMENZIJE: 117-115.5 x 79.5-75 cm, 109-105.5 x 75.5-71 cm, 219 x 24-13 cm, 199 x 21-12 cm, 87 x 22.5-12.5 cm, 85.5 x 24-12.5 cm, 54.5 x 47 cm, 51.5 x 44 cm, 25.5 x 25.5 cm, 24 x 24.5 cm

VRSTA TKANINE: damast *gros de Tours, lancé broché à liage repris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, boje bjelokosti, 120 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu, boje bjelokosti, 22 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, više (x) niti sukanih u blagom *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, smeđe boje, 20 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (sedamnaest):
svilene; dvije niti sukane u blagom *Z* smjeru – četiri u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru, u bojama: boja bjelokosti, boja cigle, ružičasta, bijedo zelena, svjetlo zelena, zelena, bijedo ljubičasta, tamno ružičasta, ljubičasta, bijedo plava, svjetlo plava, plavo-modra, svjetlo smeđa
metalne;

zlatni *filé riant* s jezgrom od svile boje bjelokosti, 19 prolaza po centimetru

srebrni *filé riant* s jezgrom od svile boje bjelokosti, dvije u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru

srebrni *frisé* s jezgrom od svile boje bjelokosti, 21 prolaza po centimetru

zlatna *lamella*, 18 prolaza po centimetru

Damast *gros de Tours, lancé broché à liage repris*. Podloga glavnog dekoru je tkana u damastu, na način da mu je podloga konstruirana u taftu *gros de Tours* dok je dekor izведен u osmoveznom satenu. Dekor damasta (ili pod-dekor tkanine) je jednostavan te sitnog raporta, ali efektan: sastoji se od niza paralelnih izlomljenih linija. »Glavni« dekor je tkan svilenom *lancé* potkom smeđe boje (koja je dobro vidljiva na mjestima gdje je tkanina oštećena) te

svilenim i metalnim *broché* potkama. *Broché* potke su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Desni je širok 0.9 a lijevi 0.8 cm. Unutrašnji dio rubova je tkan u petoveznom satenu, svilom osnovom s nitima u paleti boja. Vanjski dio rubova je tkan u taftu svilom osnovom bijele boje te s obje svilene potke (temeljna i *lancé* potka).

VISINA TKANINE: 55 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 43.5 x 53 cm

DATACIJA: između 1735. i 1740. godine

MJESTO NASTANKA: Lyon

OPIS: riječ je o jednom od najvrijednijih misnih ornata do danas sačuvanih na području Zadarske nadbiskupije, a njegova vrijednost proizlazi iz velikog broja dobro očuvanih dijelova za čiju je izradu upotrijebljen skupocjeni lyonski damast *gros de Tours lancé broché à liage repris*. Da je riječ o proizvodu lyonske manufakture koji sadrži sve konstrukcijske i dekorativne karakteristike skupocjene svile iz razdoblja *naturalizma*, može se nedvojbeno zaključiti na temelju primjene tehnikе *point rentré*, izgleda rubova te visine tkanine. Zaciјelo je nastao u nekoj od posebno glasovitih manufaktura, na što upućuje raskošan dekor povećih dimenzija raporta, majstorski izvedeno cvijeće, lišće i plodovi te velika količina suplementarnih niti od kojih su čak četiri od plemenitih metala. Dok su za krojenje leđnih strana misnica upotrijebljena tri komada svile – koji dokumentiraju visinu raporta odnosno vertikalni slijed umnažanja dekorativnih elemenata - za avers veluma za kalež (Sl. 159c) je iskorišten komad tkanine sačuvan u punoj visini na kojem se uočava da je riječ o neobično osmišljenom dekoru. Naime, iako se na prvi pogled čini simetričnim, zapravo je riječ o asimetričnom dekoru odnosno dekoru gdje se »zrcale« samo neki od zastupljenih elemenata. Zahvaljujući dragocjenim informacijama koje pruža segment sačuvan na velumu bilo je moguće izraditi rekonstrukciju dekora, a pomoću fotografija velikih komada s leđne strane misnice (Sl. 159b). Središnjim dijelom tkanine se vertikalno umnaža asimetričan motiv koji podsjeća na rog obilja: sastavljen je od *rocaille* elemenata izvedenih metalnim nitima s kojima se isprepliću raznobojni cvjetovi, različito osmišljeno lišće te ljubičasti plodovi koji podsjećaju na šljive. Lijevom i desnom stranom tkanine se pak nižu motivi koji su samo djelomično zrcaljeni, a također se sastoje od *rocaille* elemenata povezanih s bujnim cvijećem, lišćem i voćem (groždem). Ljeva i desna varijanta ovog motiva se razlikuju samo po detalju cvjetova koji iz njih izbijaju i pružaju se prema središnjoj osi tkanine: tako se iz lijevog motiva pruža veći ljubičasti cvijet koji podsjeća na krizantemu dok iz desnog izbija također ljubičasti, no manji zvonoliki cvijet. Površina između dominantnih motiva je ispunjena lijepo

izvedenom, širokom povijenom *čipkastom* vrpcem tkanom zlatnim nitima, a bogatstvu dekora nedvojbeno doprinosi i izrazito fino izveden pod-dekor (dekor damasta) koji se sastoji od niza paralelnih izlomljenih pruga. Na temelju slično koncipiranog dekora izdvajam taft *broché à liage répris* (»Lyon, 1735.-1740.«) u Zbirci Abegg u Riggisbergu,⁶⁰⁴ koji je također na prvi pogled posve simetričan, no zrcaljeni su zapravo tek određeni motivi dok se njegovim središnjim dijelom vertikalno umnaža asimetričan element. Primjerak u Museo Nazionale del Bargello u Firenci (»Francuska, 1735.-1740.«) izdvajam ne samo zbog djelomično simetričnog dekora kojeg tvore blisko osmišljeni dekorativni elementi (*rocaille* i vegetabilni motivi) nego posebno zbog sličnog pod-dekora (uzorka) damasta u podlozi te smeđe svilene *lancé* potke koja jasno »proviruje« podno oštećenijih dijelova damasta.⁶⁰⁵ Naposljeku svakako vrijedi spomenuti svjetlo zeleni damast *broché à liage répris* (»Francuska, 1736.-1738.«) od kojeg je skrojen pluvijal u Victoria and Albert Museumu u Londonu,⁶⁰⁶ čija se kompozicija pak sastoji od slično koncipiranog dekorativnog elementa koji se multiplicira u vertikalnom usmjerenju, te se na taj način dobiveni »stup« dvaput umnaža visinom tkanine. Zadarskom primjerku je posebno blizak po načinu oblikovanja jednog pužolikog *rocaille* elementa. Dakle, svečani misni ornat iz zadarske katedrale je izведен od skupocjene lyonske svile izvorno namijenjene reprezentativnoj (aristokratskoj) garderobi, kakve su u ovom razdoblju bile izrazito cijenjene i tražene zbog iznimno visoke kvalitete izvedbe, složene tkalačke konstrukcije (unatoč kojoj ipak nisu izgubile na podatnosti) te posebno zbog umješno izvedenih, naglašeno plastičnih dekorativnih elemenata zbog kojih su diljem tadašnje Europe bile predmetom divljenja.

BORTE: razdjelna je široka 4, a rubna 2 cm. Tkane su svilenim nitima, zlatnom *lamellom*, zlatnim *filé* i zlatnim *frisé* nitima. Ornamentirane su nizom povijenih, krupnih listića između kojih su smještene stilizirane rozetice. Rubovi borti su razvedeni nizom polukružnih petljica, oblikovanih poput čipke [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 194].

PODSTAVA: grublje tkano laneno platno ružičaste boje

STANJE: dobro; jedna misnica je zbog mehaničkih oštećenja i površinskih nečistoća tijekom 2010. i 2011. godine podvrgnuta konzervatorsko-restauratorskom zahvatu kojeg je provela Dora Kušan Špalj (Zagreb)

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

⁶⁰⁴ Anna Jolly, *nav. dj.*, 2002., str. 228 – 229 (kat. 130).

⁶⁰⁵ Paolo Peri (ur.), *nav. dj.*, 1997., str. 32 – 35 (kat. 8).

⁶⁰⁶ Christa Charlotte Mayer-Thurman, *nav. dj.*, 1975., str. 238 – 239 (kat. 118).

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, restaurirana misnica je u ladici br. 11, M-T-18/01-176a; druga misnica je u ladici br. 15, M-T-18/01-176b; štole i manipuli u kutiji br. 38, S-T-18/01-176c, S-T-18/01-176d, Man-T-18/01-176e, Man-T-18/01-176f; velumi za kalež u kutiji br. 37, V-T-18/01-176h, V-T-18/01-176i; burse u kutiji br. 29, B-T-18/01-176j, B-T-18/01-176k

FOTOGRAFIJE: Sl. 159a, 159b, 159c; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; jedna misnica uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

160. Zadar, samostan sv. Frane

Bursa

DIMENZIJE: 22.5 x 22.5 cm

VRSTA TKANINE: damast *gros de Tours, lancé broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, boje bjelokosti, 120 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, boje bjelokosti, 22 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, više (x) niti sukanih u blagom Z smjeru – tri u svakom prolazu, smeđe boje, 20 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (vidljivih šesnaest):
 - svilene; dvije niti sukane u blagom Z smjeru – četiri u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru, u bojama: boja cigle, ružičasta, tamno ružičasta, bijedо zelena, svijetlo zelena, zelena, bijedо ljubičasta, ljubičasta, bijedо plava, svijetlo plava, plavo-modra, svijetlo smeđa
 - metalne;
- zlatni *filé riant* s jezgrom od svile boje bjelokosti, 19 prolaza po centimetru
- srebrni *filé riant* s jezgrom od svile boje bjelokosti, dvije u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru
- srebrni *frisé* s jezgrom od svile boje bjelokosti, 21 prolaza po centimetru
- zlatna *lamella*, 18 prolaza po centimetru

Damast *gros de Tours, lancé broché à liage répris*. Podloga glavnom dekoru je tkana u damastu, na način da mu je podloga konstruirana u taftu *gros de Tours* dok je dekor izведен u osmoveznom satenu. Dekor damasta (ili pod-dekor tkanine) je jednostavan te sitnog raporta, ali efektan: sastoji se od niza paralelnih izlomljenih linija. »Glavni« dekor je tkan svilenom *lancé* potkom smeđe boje te svilnim i metalnim *broché* potkama. *Broché* potke su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: između 1735. i 1740. godine

MJESTO NASTANKA: Lyon

OPIS: za avers burse je upotrijebljen komad damasta *gros de Tours lancé broché à liage répris* koji je konstrukcijski i dekorativno identičan prethodno analiziranom primjerku, od

kojeg je izveden misni ornat iz zadarske katedrale. Usporedbom sa, primjerice, velumom iz tog ornata (Sl. 159c) zaključuje se da je na bursi iz samostana sv. Frane sačuvan isječak središnjeg dijela tkanine: vidi se dio *rocaille* elementa, ružičastih cvjetova te dva plava zvonolika cvijeta u središtu. Ova bursa je, nažalost, jedini liturgijski predmet – ili dio misnog ornata – od ove dragocjene lyonske svile koji je do danas sačuvan u samostanu. Da ne može biti riječ o bursi koja je nekada pripadala spomenutom ornatu iz zadarske katedrale govore razlike u podstavama te posebno u bortama: ovakva borta nije upotrijebljena za ijedan od dijelova iz svečanog katedralnog ornata. Dakle, možemo pretpostaviti da je ova bursa jedini ostatak misnog ornata koji je nekada posjedovao samostan sv. Frane a za koji je bila upotrijebljena ranije analizirana skupocjena francuska svila. To potvrđuje da su se dvije važne i bogate zadarske crkve istovremeno opskrbile svečanim misnim ornatom od nedvojbeno izrazito vrijedne tkanine, što pak otvara pitanje o mogućoj kompetitivnosti između gradskih svetišta po pitanju nabave ornatā koji su imali biti korišteni u vrijeme najvećih blagdana.

BORTE: široka 3 cm. Tkana žutom svilom i zlatnim *filé* nitima (potka). Ornamentirana motivom stilizirane izlomljene vrpce iznad koje se u pravilnim razmacima nižu naizmjenično postavljeni stilizirani listići.

PODSTAVA: pamučni saten tamno crvene boje

STANJE: dobro; na nekoliko mjesta su vidljivi tragovi voska

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 160

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

161. Zadar, samostan sv. Frane

**Dvije štole za čije lopatice su iskorišteni fragmenti tkanine analizirane u kataloškoj jedinici
br. 94**

DIMENZIJE: 221.5 x 27-10 cm, 214 x 24.5-10 cm

VRSTA TKANINE: *louisine 2-1 broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 60 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 22 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (devet):
svilene; dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu, 19 prolaza po centimetru, u bojama: svijetlo ljubičasta, ljubičasta, crna, smeđa, svijetlo ružičasta, tamno ružičasta, svijetlo zelena, zelena
metalna; srebrni *filé* s jezgrom od bijele svile, dvije u svakom prolazu, 21 prolaz po centimetru

Louisine 2-1 broché à liage répris. Podloga dekoru je tkana u monokromnom taftu *louisine* 2-1. Dekor je u cijelosti izведен suplementarnim nitima potki utkanima tehnikom *broché*. Na aversu tkanine su samo svilene *broché* potke fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 *S*.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: između 1735. i 1740. godine

MJESTO NASTANKA: Lyon

OPIS: za krojenje jedne štole je upotrijebljeno šest, a druge osam fragmenata vrijednog tafta *louisine 2-1 broché à liage répris* izrazito lijepog, elegantnog dekora izvedenog na jednostavnoj, monokromnoj podlozi na kojoj nije izведен pod-dekor. Nažalost, rekonstrukciju raporta nije moguće izraditi, budući da fragmenti u cjelini ne pružaju dovoljno informacija o kompoziciji i razmještaju dekorativnih elemenata. Mogu prepostaviti da je dominantan motiv bio »buket« sastavljen od lijepo izvedenih, plastičnih zelenih češera u donjem dijelu te jednakom naturalistički prikazanim crvenih cvjetova (ružini pupoljci?) koji također svojim zatvorenim oblikom donekle podsjećaju na češere (Sl. 161c). Ovaj je motiv na površini vjerojatno bio umnožen i raspoređen u rasteru šahovske ploče, a pritom se javljao i u »zrcaljenoj« varijanti, kako potvrđuju dijelovi dekora na nekim fragmentima (Sl. 161d).

Jedan od većih fragmenata (Sl. 161b) daje naslutiti da se svaka od dviju varijanti buketa nizala u svojem zasebnom redu, a međuprostorom su se pružale krasno izvedene girlande od ljubičastih cvjetića jorgovana oko kojih se ovija srebrna lisnata vitica. Uistinu zapanjuje vještina kojom su prikazani češeri (tkani i udjelom srebrnih niti), crveni cvjetovi te posebno gusto zbijeni cvjetići jorgovana prikazani u nekoliko veličina, pa čak i sa sitnim pupoljcima – na jednak način kao što ih u prirodi vidimo u grozdovima. Na temelju iznimne vještine kojom je izведен dekor – prvenstveno zahvaljujući tehniци *point rentré*, kvalitete tkanja i upotrijebljenih niti te bliskosti sa tkaninama koje se u inozemnoj literaturi smatraju proizvodima lyonskih manufaktura, isti zaključak o podrijetlu se sasvim opravdano nameće i u slučaju našeg tafta *broché*. U Museo del Tessuto u Pratu se nalazi fragment satena *liseré broché à liage répris* na čijoj su podlozi boje bjelokosti istkani i plavi i ružičasti grozdovi cvjetova jorgovana a koji se, zbog udjela tehnike *point rentré* i vrhunski izvedenih vegetabilnih elemenata vezuje uz stil Jeana Revela. *Liage répris broché* potki je izведен u istoj konstrukciji kepera.⁶⁰⁷ Jedan lampas raskošnijeg dekora (»Lyon, 1735. - 1745«) u švicarskoj Zbirci Abegg⁶⁰⁸ vrijedi izdvojiti zbog prisustva identično oblikovanih sitnih cvjetića jorgovana te karakterističnih cvjetova u obliku češera. Primjerak iz samostana sv. Frane je izvorno nedvojbeno bio namijenjen izradi dijelova reprezentativne svjetovne odjeće, a zbog precioznosti izvedbe i ljepote dekora je uistinu prava šteta što se do danas nije sačuvao u većoj površini.

BORTE: široka 4 cm; tkane žutom svilom i zlatnim *filéom*. Ornamentirane lijepo oblikovanim nizom spojenih oblih polja unutar kojih je rozeta, osmišljena u dvije varijante [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 94].

PODSTAVA: laneno platno svijetle ružičaste boje

STANJE: dobro

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 161a, 161b, 161c, 161d

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁶⁰⁷ Rosalia Bonito Fanelli (ur.), *nav. dj.*, 1975., str. 44 – 45 (Tabla XII), str. 146 (kat. 89); AA.VV., *nav. dj.*, 2007., str. 93.

⁶⁰⁸ Anna Jolly, *nav. dj.*, 2002., str. 281 – 282 (kat. 161).

162. Zadar, samostan sv. Frane

Misni ornat koji se sastoji od pluvijala, misnice, dvije dalmatike, štole i tri manipula

DIMENZIJE: 287.5 x 137 cm, 114.5-105.5 x 72-68 cm, 105 x 111.5 cm, 104 x 113 cm, 232 x 25-11.5 cm, 94.5 x 24.5-11.5 cm, 94.5 x 24.5-11.5 cm, 93.5 x 24-11.5 cm

VRSTA TKANINE: *louisine 2-1 broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, zagasito zelene boje, 61 prolaz po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, zagasito zelene boje, 23 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (sedam):
svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, 21 prolaz po centimetru, u bojama: crna, svijetlo zelena, boja bjelokosti, svijetlo ružičasta, boja cigle, zlatno žuta, oker žuta

Louisine 2-1 broché à liage répris. Podloga dekoru je tkana u monokromnom taftu *louisine 2-1*. Dekor je u cijelosti izведен suplementarnim, svilenim nitima potki utkanima tehnikom *broché*. Na aversu tkanine su fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široki su 0.7 cm. Tkani u taftu svilenom osnovom svijetle *beige* boje i zelenom (temeljnog) potkom. Završavaju s dva krupna svijetla končića.

VISINA TKANINE: 53.5 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 48.5 x 25.5 cm

DATACIJA: oko 1740. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?)

OPIS: taft *louisine 2-1 broché à liage répris* zagasito zelene podloge ima dekor tipologije *ad isolotti* koji se gradi umnažanjem jednog, izduženog motiva koji se sastoji od žute školjke prikazane poput lađice ili vase iz koje izvire veliki cvjetni buket dok se podno nje poput repa »vuče« duga razlistala i rascvala grana. Ovaj se motiv dvaput ponavlja visinom tkanine, a na način da u svakom redu naizmjenično mijenja usmjerenje, odnosno biva zrcaljen. U vertikalnom pogledu se nižu pravocrtno, umjesto u rasteru šahovske ploče. Školjka, rascvalo cvijeće i lišće su istkani s naglašenom težnjom da budu prikazani što plastičnije, odnosno vjernije, međutim pritom nije korištena tehniku *points rentrés* nego je zaobljenost i sjenčenje postignuto utkivanjem različito nijansiranih svilnih niti po točno omeđenim »zonama«, što znači da se međusobno ne isprepliću nego jednostavno omeđuju jedna drugu. Takav se princip posebno dobro razaznaje na motivu velikih listova izvedenih kombinacijom crnih i

svjetlo zelenih površina. Općenito govoreći, izostanak tehnike *point rentré* na uzorku tkanine se može najbolje potvrditi provođenjem jednostavnog testa: ukoliko je moguće (imaginarnom) olovkom ocrtati jasnu liniju između predjelā tkanih jednom te dijelova izvedenih drugom bojom, *point rentré* definitivno nije primijenjen u tkanju. Princip »prožimanja« boja svilenih *broché* niti gdje su utkane *point rentréom* upravo i jest u potpunosti efektan jer je nemoguće odijeliti gdje završava jedna, a počinje druga nijansa boje na motivu. Zbog činjenice da u izvođenju dekora ovog tafta nije primijenjen *point rentré* te da je riječ o nešto inferiornijem proizvodu (sudeći isključivo na temelju nepostojanosti boja te izostanku niti s metalnom ovojnicom), svakako bih isključila mogućnost da je istkan u francuskim tkaonicama. Na francuske manufakture ne upućuje ni izgled rubova. Opredijelila bih se za talijanske (uvjetno mletačke) manufakture, koje u ovom razdoblju nastoje oponašati kompozicije, elemente i izvedbenu tehniku dekorā prestižnih francuskih svila. To u ovom slučaju posebno dolazi do izražaja zbog pribjegavanja tipologiji *ad isolotti* te implementiranja motiva poput školjke [usp. Kat. 154]. Iako se zbog ranije spomenutog izostanka niti s metalnim ovojnicama te nepostojanosti crne boje može zaključiti da je zacijelo riječ o svili čija je cijena morala biti nešto niža, ipak nije uputno posve je okarakterizirati kao »jeftinu kopiju«. Vrijedi uzeti u obzir poveće dimenzije raporta, maštovito i bogato osmišljen osnovni dekorativni element te nastojanje da sa sedam različitih *broché* potki bude što plastičnije izведен. Riječ je, prema tome, o proizvodu neke kvalitetne talijanske manufakture nastalom ugledanjem na suvremene francuske *broché* taftove, izvorno namijenjenom svjetovnoj garderobi, a koji je za izradu ovog misnog ornata bio prikladan zbog zelene boje podloge te ritmičnog cvjetnog uzorka.

BORTE: široka 1.6 cm; tkana žutim i plavim (viskoznim ?) nitima; ornamentirana motivom grčkog križa, klasja i grozdova (prva polovina XX. stoljeća)

PODSTAVA: laneno platno bijedo ružičaste i tamno ružičaste boje, navošteno

STANJE: osrednje; na gotovo svim predmetima je – vjerojatno uslijed pohrane u izrazito vlažnim uvjetima – došlo do razlijevanja boje sa crne *broché* potke te je posve potamnila okolnu površinu; ponegdje su niti *broché* potki nestale sa aversa tkanine uslijed čega dijelovi dekora nedostaju ili su slabije vidljivi

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 162; priložena fotografija desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

163. Ist, župa sv. Nikole

Misni ornat koji se sastoji od misnice, manipula, veluma za kalež i burse

DIMENZIJE: 100-93 x 67.5-64.5 cm, 90 x 20.5-9 cm, 54.5 x 47 cm;

VRSTA TKANINE: *louisine 2-3 liseré lancé broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, ljubičaste boje, 55 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu, ljubičaste boje, 20 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, bijele boje, 20 prolaza po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, boje goruščice, 20 prolaza po centimetru
- *Broché* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, smeđe boje, 20 prolaza po centimetru

Louisine 2-3 liseré lancé broché à liage répris. Podloga glavnom dekoru je tkana u taftu *louisine 2-3*, gdje jedan dio niti osnove u *liseré* efektu tvori pod-dekor (fina mreža malih rombova). »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim, svilenim nitima potki utkanima tehnikama *lancé* i *broché*, koje su na aversu fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 Z. RUBOVI: sačuvana oba ruba. Desni je širok 0.9 a lijevi 0.8 cm. Desni završava s osam, a lijevi s četiri svilena končića bijele boje vezana u taftu temeljnog potkom te s dvije *lancé* potke. Unutrašnji dio rubova je tkan u taftu, raznobojnom svilenu osnovom, na sedam pruga (dominiraju dvije maslinasto zelene te središnja pruga od svile oker boje).

VISINA TKANINE: 55.5 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 41 x 27 cm

DATACIJA: oko 1745. godine

MJESTO NASTANKA: Francuska

OPIS: misni ornat je skrojen od kvalitetno i razmjerno složeno izvedene svile izvorne svjetovne namjene, koja je za liturgijske svrhe bila prikladna prvenstveno zbog ljubičaste boje podloge ali i zbog simetričnog cvjetnog dekora velikog raporta. Da je riječ o simetričnom dekoru najbolje se uočava na prednjoj strani misnice (Sl. 163b): u središnjem dijelu je simetrično koncipiran buket sa cvijećem različitih oblika i veličina te sa plodovima mogranja na krajnjim dijelovima. Vertikalni slijed se dobro vidi na leđnoj strani misnice (na lijevom i središnjem polju, Sl. 163a) gdje je razvidno da se iz ovog buketa pružaju cvjetne girlande

prema nešto manjim, zrcalno postavljenim buketima u kojima pak prevladava zašiljeno lišće, da bi se sa istim girlandama vezali uz ponovljeni, simetrični buket. Svi elementi »gornjeg« dekora su izvedeni kombinacijom dviju *lancé* te jedne *broché* potke a zbog prisutnosti tehnike *point rentré* je ispravno pretpostaviti da je riječ o francuskoj tkanini. No, zbog izostanka niti s ovojnicom od plemenitih metala te prevlasti udjela *lancé* potki (čime je postupak tkanja bio ubrzan) se nameće zaključak da je cijena ove svile morala biti nešto niža. Neobična dekorativna karakteristika svakako su zemljano-bijele nijanse svilenih niti koje tkaju vegetabilne (cvjetne) motive, ali ukupnoj razigranosti i dojmljivosti tkanine svakako pridonosi fini pod-dekor izведен *liseré* efektima osnove a koji se sastoji od mreže finih, djelomično »reljefnih« rombova. Zbog napuštanja dekorativne tipologije *ad isolotti* te pribjegavanja strogo simetričnom dekoru smatram ispravnim predložiti dataciju u sredinu petog desetljeća.

PODSTAVA: finije tkano laneno platno svijetle, prirodne boje

BORTE: razdjelna je široka 2.8 a rubna 1.2 cm. Rubna je vjerojatno nešto starija; tkana je lanenim i žutim svilnim nitima, a ornamentirana je nizom rombova s uzorkom šahovnice. Razdjelna je tkana žutim (pamučnim ?) nitima te zlatnim *filéom* u potki, a na njoj se nižu peterolatični cvjetovi smješteni između ponešto kruto izvedene zavojite pruge [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 163].

STANJE: dobro; u gornjem predjelu prednje strane misnice su prisutna izraženija mehanička oštećenja (veći dio suplementarnih potki nedostaje, uslijed čega je dekor slabo ili nikako vidljiv)

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Nikole

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 2, M-T-18/01-005a; manipul u kutiji br. 11, Man-T-18/01-005b; velum u kutiji br. 16, V-T-18/01-005c; bursa u kutiji br. 28, B-T-18/01-005d

FOTOGRAFIJE: Sl. 163a, 163b; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

164. Novigrad, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Velum za kalež

DIMENZIJE: 60.5 x 51.5 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, boja cigle, 90 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, boja cigle, 30 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (sedam):
svilene; dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, 17 prolaza po centimetru, u bojama: bijela, svijetlo zelena, zelena, svijetlo žuta, plavo-siva, bijelo ružičasta metalna;
zlatni *filé riant* s jezgrom od žute svile, 15 prolaza po centimetru

Lyonski damast, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) a dekor u reversu kepera 3/1 Z. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim sviljenim te metalnom niti, utkanima tehnikom *broché*. Na aversu tkanine su fiksirane nitima osnove u keperu 1/4 S.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Desni je širok 0.9 a lijevi 1 cm. Desni rub završava sa dva krupnija svilena končića predena zelenim nitima, dok lijevi završava s dva krupnija svilena končića predena nitima zelene i ružičaste boje. Tkani u petoveznom satenu sviljenom osnovom bijele i svijetlo plave boje, na četiri bijele i četiri svijetlo plave pruge. Uz dva postranična ruba, na tkanini je sačuvan i završni donji rub, kojim je tkalac označio kraj bale. Širok je 0.5 cm. Tkan je potkama od zelene i bijele svile utkanima tehnikom *lancé*, na način da kreiraju uzorak šahovnice.

VISINA TKANINE: 53 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: ? x 34.5 cm

DATACIJA: oko 1740. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?)

OPIS: za avers veluma je upotrijebljen komad lyonskog damasta *broché à liage répris* u izvedbi čijeg dekora nije primjenjena tehnika *points rentrés*, što je nedvojbeno primarna pouzdana naznaka da nije nastao u nekoj od francuskih manufaktura. Nesumnjivo je riječ o talijanskom proizvodu, moguće mletačkom - a na što upućuje nekoliko odlika. Osim za mletačke manufakture uobičajene visine tkanine, rubova tkanih u satenu i na pruge, na Veneciju uvelike asocira i dekor koji kao da je nastao ugledanjem na određenu tipologiju svilā

koje su se u tom gradu tkale krajem XVII. stoljeća a kakve su sačuvane i u našim krajevima [Kat. 84, 85, 86, s pripadajućim Ilustracijama uz raspravu]. I ti su primjeri bili izvedeni kao lyonski damasti *broché à liage répris* a s lakoćom se prepoznaju po velikim, fantastičnim vegetabilnim elementima dijagonalnog usmjerenja koji su najčešće izvedeni nitima s metalnim ovojnicama. Upravo se odjek tih fantastičnih motiva prepoznaće na ovom lyonskom damastu, gdje se slični, dijagonalno usmjereni, »zlatni« elementi – sada umanjenih dimenzija – izmjenjuju s naturalistički prikazanim razlistalim i rascvalim grančicama. Upravo je naglašeno nastojanje postizanja prirodnosti u oblikovanju cvijeća i lišća ključ po kojem se ova, inače prilično konzervativno osmišljena tkanina, ispravno smješta u razdoblje naturalizma. Njezinoj »tradicionalnosti« svakako doprinosi i gusti, djelomično *čipkasti* pod-dekor izведен u lyonskom damastu kakav se posljednji put javljao na tkaninama iz kasnog *bizarre* razdoblja. Ipak, riječ je o kvalitetno tkanoj te lijepo dekoriranoj tkanini dinamičnog uzorka, neprijeporne svjetovne namjene, koja je zbog izostanka *lancé* potki te primjene zlatnog *filé rianta* vjerojatno ulazila u nešto višu cjenovnu kategoriju. Dok se izvorno, dakle, imala koristiti za krojenje dijelova reprezentativnih odjevnih predmeta, za liturgijske svrhe je činila prikladnom ružičasta boja podloge zbog koje se od nje skrojen misni ornat mogao koristiti samo tijekom dviju nedjelja kroz godinu (*Gaudete* – treća adventska i *Laetare* – četvrta korizmena). Kao srodne primjerke vrijedi izdvojiti zeleni saten *broché* (»Venecija, oko 1740.«) na velumu za kalež u župnoj crkvi u mjestu Venzone kod Udine⁶⁰⁹ te ljubičasti damast *broché* (»Veneto?, 1730.-1740.«) na misnici u Museo Diocesano u Tridentu.⁶¹⁰ Svakako vrijedi istaknuti velum za kalež od zagasito ružičastog lyonskog damasta *broché à liage répris* kojeg sam dokumentirala u franjevačkom samostanu Uznesenja Blažene Djevice Marije u Makarskoj [Ilustracije uz raspravu, Sl. 210] a kojeg vrijedi datirati u isto razdoblje te također približiti venecijanskim manufakturama. Naposljetku svakako treba svratiti pažnju na kuriozitet zabilježen na damastu veluma iz Novigrada: sačuvani završni donji rub koji označava kraj bale, odnosno završetak tkanja. Širok je pola centimetara a izведен je zelenom i bijelom svilenom *lancé* potkom na način da oblikuju uzorak šahovnice. Sličan završni rub je dokumentiran na lampasu s početka XVIII. stoljeća od kojeg je izведен antependij u bazilici u mjestu Vicoforte (Cuneo, Pijemont).⁶¹¹

⁶⁰⁹ Michela Villotta (ur.), *nav. dj.*, 1996., str. 172 – 173 (kat. 63).

⁶¹⁰ Donata Devoti – Domenica Digilio – Domenica Primerano (ur.), *nav. dj.*, 1999., str. 115 – 116 (kat. 65).

⁶¹¹ Pino Dardanello – Anna Colombo, *Materiali per una ricerca sui tessili di uso liturgico in ancien régime*, u: AA.VV., *I tessili antichi e i loro uso: testimonianze sui centri di produzione in Italia, lessici, ricerca*

BORTE: velum je obrubljen resama dugim 3.5 cm (od zlatnih *filé* niti s jezgrom od bijele svile)

PODSTAVA: svileni taft svijetlo plave boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: depo Zavičajnog muzeja Novigrad, gdje je bio privremeno pohranjen zajedno s ostalim povijesnim liturgijskim ruhom za koje se pretpostavlja da potječe iz župne crkve Rođenja Blažene Djevице Marije u Novigradu

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 14,
V-T-18/01-018

FOTOGRAFIJE: Sl. 164; priloženi mikro-snimci desnog ruba te oznake završetka bale
(»donjeg« ruba)

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

165. Pag, župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Misni ornat koji se sastoji od misnice, dvije dalmatike, štole i tri manipula

DIMENZIJE: 113.5-106.5 x 74-68.5 cm, 103 x 108 cm, 104.5 x 111 cm, 204 x 26-11.5 cm,
95 x 25.5-9.5 cm, 93 x 24.5-10.5 cm, 97 x 25.5-9.5 cm

VRSTA TKANINE: *louisine 2-4, liseré broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, zlatno žute boje, 60 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – četiri u svakom prolazu, zlatno žute boje, 21 prolaz po centimetru
- *Broché* potke (četrnaest):
svilene; dvije niti sukane u S smjeru – četiri u svakom prolazu, 21 prolaz po centimetru, u bojama: svijetlo zelena, boja bjelokosti, smeđa, crna, svijetlo plava, plava, svijetlo ljubičasta – lila, ljubičasta, boja lososa, zagasito ružičasta metalne;
srebrni *filé* s jezgrom od bijele svile, dvije u svakom prolazu, 21 prolaz po centimetru
srebrni *frisé* s jezgrom od bijele svile, 21 prolaz po centimetru
srebrni *filé riant* s jezgrom od bijele svile, 21 prolaz po centimetru
srebrna *lamella*, 16 prolaza po centimetru (prati srebrni *filé riant*)

Louisine 2-4, liseré broché à liage répris. Podloga glavnog dekoru je tkana u taftu *louisine 2-4*, gdje osnova stvara pod-dekor u *liseré* efektu (na taj način se stvara fina mreža rombova čiji su okviri tkani u »rebrastom« taftu a njihovu »zaglađenu« unutrašnjost tvori određeni postotak slobodnih niti osnove u *liseré* efektu). »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim (svilenim i metalnim) nitima potki utkanima tehnikom *broché*. Na aversu tkanine su fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Desni je širok 0.9 a lijevi 0.8 cm. Vanjski dio ruba se sastoji od pet (desni) odnosno od šest (lijevi) krupnih svilenih končića predenih raznobojnim nitima (svijetlo plava, svijetlo zelena, ružičasta, fuksia, boja bjelokosti) i vezanih u taftu (temeljnom, žutom potkom). Unutrašnji dio rubova je tkan u finom taftu, raznobojnom svilenom osnovom na tri pruge: dvije vanjske u ružičastim te središnju u svijetlo zelenoj nijansi.

VISINA TKANINE: 54.5 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 43.5 x 26.5 cm

DATACIJA: oko 1745. godine

MJESTO NASTANKA: Francuska (Lyon ?)

OPIS: svečani misni ornat, do danas sačuvan u većem broju dobro očuvanih primjera, skrojen je od skupocjene francuske svile čija vrijednost proizlazi iz složene tkalačke konstrukcije, lijepo izvedenog dekora povećeg raporta te velikog broja suplementarnih potki od kojih su čak četiri od plemenitih metala. Zbog simetrične kompozicije (franc. *dessin à pointe*, engl. *point repeat*, tal. *armatura a punta, armatura a ritorno, disegno a punta*)⁶¹² odnosno napuštanja tipologije *ad isolotti* a istovremeno izraženih odlika naturalizma, treba je datirati u sredinu petog desetljeća. Da je riječ o francuskoj svili zaključuje se po izgledu rubova te prvenstveno po udjelu tehnike *point rentré*, zahvaljujući kojoj su raznobojni vegetabilni motivi izvedeni gotovo zapanjujuće vjerno. To posebno dolazi do izražaja u plastično izvedenim grančicama rascvalih plavičastih zumbula koje se pružaju prema sredini tkanine. Izrazito je umješno istkano i povijeno lišće različitih veličina koje uvelike podsjeća na lisnate motive francuskih svila iz Paga [Kat. 156] i samostana sv. Frane [Kat. 161], a posebno zbog karakteristično akcentiranih dijelova izvedenih srebrnim nitima. Ukupnoj vizualnoj dojmljivosti svakako pridonosi zlatno žuta podloga koja je jednim dijelom ornamentirana izrazito finom, tek izbliza vidljivom mrežom rombova tkanih *liseré* efektom osnove [usp. Kat. 163] dok je relativno gusto prošarana nizom srebrnih paralelnih linija koje se »lome« u središnjoj osi. Rubne površine gusto ispunja splet bogato izvedenih srebrnih listova, *rocaille* elemenata te površina ornamentiranih *čipkastim* mrežastim uzorkom. Zbog zlatno žute boje podloge, količine srebrnih niti te strogo simetrične kompozicije, može se pretpostaviti da je riječ o skupocjenoj inačici *ornement d'église* odnosno o svili izvorne sakralne namjene.

BORTE: široka 3.2 cm. Tkana bijelim lanenim i srebrnim *filé* nitima. Ornamentirana motivom dvostrukе izvijene vrpce između koje se u pravilnim razmacima nižu šsterolatični cvjetovi.

PODSTAVA: pamučna *batavia* bijele boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija zborne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u laadici br. 15, M-T-18/01-103a; dalmatike u ladici br. 14, D-T-18/01-103b, D-T-18/01-103c; štola i manipuli u kutiji br. 7, S-T-18/01-103g, Man-T-18/01-103d, Man-T-18/01-103e, Man-T-18/01-103f

⁶¹² Desna polovina dekora zrcalna je projekcija njegove lijeve polovine, pri čemu os zrcaljenja prolazi središtem tkanine. Dorothy K. Burnham, *Warp and Weft. A Textile Terminology*, Toronto, 1980., str. 102.

FOTOGRAFIJE: Sl. 165; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; jedna dalmatika uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

166. Pag, župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Misni ornat koji se sastoji od misnice, dvije dalmatike, štole, tri manipula i veluma za kalež

DIMENZIJE: 103.5-92 x 67.5-63 cm, 101.5 x 107 cm, 102 x 107 cm, 219 x 26-11 cm, 86.5 x 25-10.5 cm, 87.5 x 23-11 cm, 88.5 x 23.5-11 cm, 58.5 x 52.5 cm

VRSTA TKANINE: damast *fond lamé, broché à liage répris (semisdoro)*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, zagasito žute boje, 60 prolaza po centimetru

- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, zagasito žute boje, 16 prolaza po centimetru

- *Lamé* potka: zlatna *lamella*, 16 prolaza po centimetru

- *Broché* potke (jedanaest):

svilene; dvije niti sukane u S smjeru – četiri u svakom prolazu, 17 prolaza po centimetru, u bojama: svijetlo zelena, crna, bijela, svijetlo plava, svijetlo ljubičasta, bijedo ružičasta, ljubičasta, svijetlo ružičasta metalne;

srebrni *filé riant* s jezgrom od bijele svile, dvije u svakom prolazu, 15 prolaza po centimetru

srebrni *frisé* s jezgrom od bijele svile, 16 prolaza po centimetru

zlatni *frisé* s jezgrom od zagasito žute svile, 16 prolaza po centimetru

Damast *fond lamé, broché à liage répris (semisdoro)*. Damast je konstruiran na način da je podloga tkana u aversu kepera 3/1 S, a dekor u reversu kepera 3/1 Z. Površina damasta je u cijelosti zastrta suplementarnom (*lamé*) potkom, koja teče neprekidno između rubova, bez »zaranjanja« na revers tkanine. *Lamella* je fiksirana trećinom osnovnih niti u konstrukciji tafta. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim, svilenim i metalnim potkama, utkanima tehnikom *broché*. Od svih *broché* niti, na aversu tkanine je samo zlatni *frisé* fiksiran nitima osnove (u keperu 1/3 S).

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Desni je širok 1.5, a lijevi 1.2 cm. Tkani u keperu 3/1 S, svilenom osnovom *beige* nijanse. Završavaju s četiri lanena končića svijetle, prirodne boje, vezana u taftu.

VISINA TKANINE: 54 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 66.5 x 25.5 cm

DATACIJA: između 1745. i 1750. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: misni ornat je skrojen od damasta *fond lamé broché à liage repris* strogog simetričnog dekora, koji na temelju izgleda rubova, izostanka tehnike *point rentré* te naponsljeku široke rasprostranjenosti ove tkanine diljem naše obale ali i sjeverne Italije svakako treba vezati uz venecijanske manufakture. Riječ je, dakle, o vrijednom primjerku venecijanske *ornement d'église*, svile koja je konstrukcijski i dekorativno osmišljena u svrhu izrade svečanog liturgijskog ruha pri čemu su nadahnuće za dekorativnu kompoziciju nedvojbeno pružile venecijanske *ornement d'église* iz posljednje četvrtine XVII. stoljeća. Na ovakve se tkanine, čije su zlatno žute podloge gusto zastre zlatnom *lamellom*, odnosi povijesni mletački termin *semisdoro*. Simetrični dekor zauzima cijelu širinu tkanine a gradi se oko središnjeg, dominantnog motiva romboidnog oblika, izgrađenog od spleta stiliziranih vegetabilnih detalja. Jednako kao i središnji romboidni motiv, i vitice koje ga okružuju izvijajući se u vertikalnom smjeru su istkane nitima s metalnim (zlatnim i srebrnim) ovojnicama, dok je cvijeće koje izbija iz središnjeg motiva te vitica tkano raznobojnim sviljenim nitima. Florealni repertoar se sastoji od karanfila, ruža i plavičastih cvjetića nalik zumbulima. Talijanski autori donose više misnih ornata – ili dijelova ornata - skrojenih od tkanina nastalih prema istom predlošku: pluvijal i dalmatiku u Ospedale dei Derelitti (l'Ospedaletto) u Veneciji (»damast *broché fond lamé*, Venecija, oko 1740.«),⁶¹³ misnicu i štolu u crkvi San Agnese u Trevisu (»damast *broché*, Venecija, sredina XVIII. stoljeća«),⁶¹⁴ pluvijal u crkvi Santa Maria della Purificazione u Tarzu kod Trevisa (»damast *broché fond lamé*, Venecija, 1730.-1740.«),⁶¹⁵ ornat iz crkve San Bartolomeo u Salzanu (»damast *broché fond lamé*, Venecija, druga polovina XVIII. stoljeća«),⁶¹⁶ misnicu i dvije dalmatike u Dardagu kod Pordenonea⁶¹⁷ te

⁶¹³ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1997.b, str. 24 - 25.

⁶¹⁴ Alessandra Geromel, *nav. dj.*, 1993. – 1994., str. 278 - 280, Sl. 12a i 12b (Scheda n.12, bez pag.)

⁶¹⁵ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 418 – 419 (kat. 105).

⁶¹⁶ Ornat se sastoji od pluvijala, misnice, dvije dalmatike, dvije štole, četiri manipula, burse i veluma za kalež.

Alessandra Geromel Pauletti, *nav. dj.*, 1999., str. 52 - 91, 79.

⁶¹⁷ Giovanni Mariacher (ur.), *nav. dj.*, 1977., str. 60 (kat. 68), tabla 68 (bez pag.)

misnicu i velum za kalež u katedrali u Udinama (»damast *broché fond lamé*, Venecija, 1740.-1750.«).⁶¹⁸ Misnica od identične tkanine pripada fundusu Museo di Palazzo Mocenigo u Veneciji.⁶¹⁹ Ovdje svakako vrijedi naglastiti da se objavljeni rezultati tehničkih analiza primjeraka sačuvanih u Italiji, a koji se odnose na konstrukciju tkanja, dimenzije raporta, visinu tkanine i izgled rubova, podudaraju sa podatcima dobivenim analizom paškog damasta. Ujedno i način na koji je postignuta plastičnost cvjetnih motiva – dakle bez primjene *point rentréa* – upućuje na zaključak da su sve svile nastale u istom proizvodnom središtu, a sasvim je izgledno da su neke od njih izašle i iz iste manufakture. U domaćoj literaturi objavljene su misnica i dalmatika iz katedrale Sv. Dujma u Splitu,⁶²⁰ dalmatika iz crkve Sv. Mateja u Dobroti⁶²¹ te manipul iz župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Labinu.⁶²² Ruho od istovjetnih tkanina dokumentirala sam, osim u Labinu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 212] u katedrali sv. Stjepana pape u Hvaru [Ilustracije uz raspravu, Sl. 211], samostanu franjevaca konventualaca sv. Frane u Šibeniku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 213], katedrali sv. Lovre u Trogiru [Ilustracije uz raspravu, Sl. 214] te u franjevačkim samostanima u Makarskoj [Ilustracije uz raspravu, Sl. 215] i Zaostrogu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 216].⁶²³ Podloga dekora svih tkanina – uključujući i one sačuvane na području Veneta i Furlanije - izvedena je

⁶¹⁸ Maria Beatrice Bertone (ur.), *nav. dj.*, 2015., str. 84 – 85.

⁶¹⁹ Nije objavljena. Fotografiju misnice (inv. oznaka C 13) i kratku katalošku jedinicu moguće je vidjeti u online katalogu Muzeja (vidi Izvori i neobjavljena djela, WEB izvori).

⁶²⁰ Misni ornat se sastoji od misnice, četiri dalmatike, štole i manipula. Podatke o dijelovima ornata te fotografiju jedne od dalmatika vidi u: Deša Diana – Nada Gogala – Sofija Matijević, *nav. dj.*, 1972., str. 139, Sl. 74 (bez pag.); fotografija i dimenzije misnice u: Vjekoslava Sokol, *nav. dj.*, 2005., str. 43.

⁶²¹ U kataloškoj jedinici napominje se da je od ove tkanine "izrađena osim ove dalmatike i misnica, zatim baldahin i kompletno liturgijsko ruho u sv. Tripunu u Kotoru i misnica u Perastu." Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 2009., str. 329 (kat. 15).

⁶²² Tullio Vorano (ur.), *Liturgijsko ruho Labinštine. Izbor liturgijskog ruha iz crkava u Čepiću, Kršanu, Labinu, Pićnu i Plominu. Paramenti liturgici dell'Albonese. Cernita di paramenti liturgici dalle chiese di Čepić, Chersano, Albona, Pedena e Fianona*, Labin, Narodni muzej Labin, 1994., sl. 24 i kat. jedinica 24 (bez pag.), bez navoda o smještaju (mjestu nalaza) manipula. Podrijetlo manipula sam utvrdila pregledom liturgijskog ruha pohranjenog u sakristiji župne crkve u Labinu - ornat kojem manipul pripada sačuvao se u velikom broju dijelova; osim ukupno tri manipula i dvije štole, obuhvaća i pluvijal, misnicu, dvije dalmatike, velum za kalež te bursu.

⁶²³ U franjevačkom samostanu sv. Marije u Zaostrogu se osim veluma za kalež sačuvala i misnica koja je izložena u samostanskoj zbirci. U franjevačkom samostanu Uznesenja Blažene Djevice Marije u Makarskoj sam zabilježila štolu koja je, sudeći po resama identičnima onima na velumu u Zaostrogu, izvorno zasigurno bila dijelom istog misnog ornata.

u nijansama žute boje, osim one u Hvaru, koja je bijela: što je još jedan lijep pokazatelj nastojanja tkalačkih manufaktura da jedan očito uspješan i tražen model tržištu, odnosno Crkvi, bude ponuđen u više prikladnih varijanti.⁶²⁴

PODSTAVA: pamučni saten jarko crvene boje; za podstavu veluma za kalež je upotrijebljen svileni taft grimizne boje

BORTE: rubna borta je široka 2.8 cm. Tkana je žutim pamučnim (?) te zlatnim *filé* nitima. Odlikuje ju geometrijski uzorak koji se sastoji od tri paralelne linije koje se u pravilnim razmacima nakratko ali naglašeno lome. Razdjelna borta je široka 3.5 cm. Tkane su svilom zagasito žute boje, zlatnom *lamellom* te zlatnim *filé riantom*. Izgledaju poput tordirane vrpce koja se ovija oko kaneliranog stupa, dok je u međuprostoru izведен po jedan četverolatični cvjetić s peteljkom i lističem. Dekor je u cijelosti izведен zlatnom *lamellom*, kao potkom koja radi u *liseré* efektu [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 166]. Velum za kalež je obrubljen metalnom palmetnom čipkom širine 2 cm, izvedenom zlatnom *lamellom* te zlatnim *filé* i *frisé* nitima.

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija zborne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 47, M-T-18/01-107a; dalmatike u ladici br. 13, D-T-18/01-107b, D-T-18/01-107c; štola i manipuli u kutiji br. 6, S-T-18/01-107d, Man-T-18/01-107e, Man-T-18/01-107f, Man-T-18/01-107g; velum u kutiji br. 14, V-T-18/01-107h

FOTOGRAFIJE: Sl. 166; priložen mikro-snimak desnog ruba; ilustracijama uz pojmovnik priloženi mikro-snimci zlatnog i srebrnog *friséa*; priložena fotografija borte

BIBLIOGRAFIJA: BANIĆ, 2014.b, 158; jedna dalmatika uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

⁶²⁴ Na ovu skupinu tkanina upozoravam u: Silvija Banić, *nav. dj.*, 2014.b, str. 158.

167. Zadar, samostan sv. Frane

Misni ornat koji se sastoji od pluvijala, misnice, dvije dalmatike, tri štole, tri manipula, veluma za kalež, burse te dva pravokutna predmeta s našivenim križem u središtu te vezicama uz rubove (izvorna namjena nepoznata)

DIMENZIJE: 272 x 130.5 cm, 106-97 x 71.5-70 cm, 100 x 113.5 cm, 101 x 114 cm, 214.5 x 24-11.5 cm, 204 x 26.5-12.5 cm, 92 x 26-11.5 cm, 92 x 26-11 cm, 91 x 24-11 cm, 57.5 x 53.5 cm, 24 x 25 cm, 52.5 x 20 cm, 53 x 20.2 cm

VRSTA TKANINE: saten *fond lamé, broché à liage répris (semisdoro)*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, zlatno žute boje, 80 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru – dvije u svakom prolazu, žute boje, 30 prolaza po centimetru
- *Lamé* potka: zlatna *lamella*, 15 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (dvanaest):
 - svilene; svila, dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, 15 prolaza po centimetru, u bojama: crna, zelena, svjetlo plava, žuta, svjetlo smeđa, ružičasta, boja lososa, ljubičasta, svjetlo ljubičasta
 - metalne;
 - srebrni *filé riant* s jezgrom od bijele svile, dvije u svakom prolazu, 18 prolaza po centimetru
 - zlatni *frisé* s jezgrom od žute svile, 17 prolaza po centimetru
 - srebrni *frisé* s jezgrom od bijele svile, 15 prolaza po centimetru

Saten *fond lamé, broché à liage répris (semisdoro)*. Podloga dekoru je tkana u četveroveznom satenu (*raso turco*). Zastrta je suplementarnom (*lamé*) potkom, koja prolazi iznad svakog drugog prolaza temeljne potke. *Lamella* je fiksirana četvrtinom osnovnih niti u konstrukciji tafta. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim, svilenim i metalnim potkama, utkanima tehnikom *broché*. Na aversu tkanine su samo metalne *broché* potke fiksirane nitima osnove (u keperu 1/3 S).

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Desni je širok 0.9 cm a lijevi 0.8 cm. Tkani u taftu svilenom osnovom u žutoj i crnoj boji, na dvije pruge (vanjska je žuta, a unutarnja crna). Završavaju s dva končića; vanjski je krupniji (laneni) a unutrašnji je od sirove svile.

VISINA TKANINE: 53.7 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 68.5 x 26 cm

DATAICIJA: oko 1750. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: raskošan misni ornat iz samostana sv. Frane u Zadru »otvara« skupinu od ukupno tri ornata sačuvana na području Zadarske nadbiskupije za izradu kojih su upotrijebljene neznatno različite varijante venecijanskog *semisdora* (saten *fond lamé*, *broché à liage répris*) dekorativne tipologije *ornement d'église* koje pak ujedinjuje uzorak istkan prema istom predlošku. Sretna je okolnost što je predložak (*mise en carte*) za tkanine ovakvog dekora, a koji je u tehnici olovke, tuša i akvarela na papiru vrlo vjerojatno izrađen u Veneciji oko 1750. godine, sačuvan u milanskoj Civica Raccolta delle Stampe »Achille Bertarelli«.⁶²⁵ Temeljna odlika dekora, koji se samo jednom ponavlja u širini tkanine, je stroga simetričnost koja je općenito svojstvena *ornement d'église* tkaninama [usp. Kat. 165, 166]. Uvelike slično kao i na *semisdoru* iz Paga [Kat. 166], dominantni motiv, oko kojeg se gradi dekor, je središnji ornament romboidnog oblika sastavljen pretežno od *rocaille* elemenata i masivnog, stiliziranog lišća. Uokviren je nizom užih, vitičastih oblika koji svojom povijesnošću i nazubljeničnošću odgovaraju elementima od kojih je sastavljen središnji ornament. U središnji ornament i njegov vitičasti okvir zataknute su brojne razlistale i rascvale grančice, koje preostale prazne površine ispunjavaju gusto ali ne odveć nametljivo. Usporedimo li vegetabilne motive prikazane na predlošku s dekorima sačuvanih tkanina uočavamo da svaka grančica i cvijet prikazani na *mise en carte* imaju svoj pandan na svilama, doduše uz neznatnije, gotovo posve zanemarive varijacije. Način na koji su oblikovane stapke i lišće grančica su identični i na svim primjercima je njihova plastičnost postignuta suprotstavljanjem zelenih i tamnosmeđih ili crnih svilenih niti [usp. Kat. 166]. Gotovo sve vrste cvjetova s predloška (makovi, ruže, krizanteme, karanfili, tulipani, potočnice) uočavaju se i na dekorima tkanina, s iznimkom dviju grančica s pet plavih zvjezdastih cvjetova (boražina) koje na *mise en carte* flankiraju središnji ornament: na svakom od sačuvanih primjeraka na tom su mjestu umjesto boražine istkani obli, populjni cvjetovi. Da su ovdje predstavljene svile nastale u Veneciji, kao i *mise en carte* uz koji ih vezujemo, osim njihove visine te izgleda rubova potvrđuje i činjenica da su srodni primjeri - osim u Veneciji - sačuvani i na području Veneta i Furlanije. Velika količina ovakve tkanine upotrijebljena je za izradu bogatog misnog ornata u katedrali u Cividaleu.⁶²⁶ Jednako impresivan komplet ruha evidentiran je u Crespinu kod Roviga⁶²⁷ dok

⁶²⁵ Reprodukciju predloška vidi u: Chiara Buss, *Seta oro e argento. Le sete operate del XVIII secolo*, Milano, 1992., str. 15; Silvija Banić, *nav. dj.*, 2014.b, str. 154.

⁶²⁶ Ornat se sastoji od tri pluvijala, misnice, tri štole, tri manipula, veluma za kalež i burse. Tkanina je datirana oko 1750. godine, a kao mjesto nastanka se predlaže Venecija; »La presenza di esemplari simili, in diverse

je manji ornat od svile istog dekora sačuvan u Scuola Grande di San Rocco u Veneciji.⁶²⁸ Zasad je neobjavljen fragment (dimenzija 36 x 51 centimetar) pohranjen u venecijanskom Museo di Palazzo Mocenigo.⁶²⁹ Tkanina ornata u crkvi San Andrea u Trevisu⁶³⁰ posebno je zanimljiva, budući da je u središtu centralnog ornamenta, umjesto uobičajenog cvijeta ruže, tehnikom *broché* istkan manji motiv nalik češeru, okružen vijencem a nadsveden šesterolatičnim cvjetom iz kojeg izbija pet listova. Prema Alessandri Geromel, riječ je o grbu obitelji Azzoni Avogadro, iz koje potječe Rambaldo Avogadro, kanonik koji se u spominje u dokumentima biskupskih vizitacija župe San Andrea iz 1746. i 1760. godine. Prisustvo grba je, prema A. Geromel, potvrda da je tkanina realizirana prema privatnoj kanonikovoj narudžbi a u izričitu svrhu izrade liturgijskog ruha. Da se ova raskošna tkanina grandioznog dekora ipak istovremeno mogla koristiti u svrhu izrade svjetovnih odjevnih predmeta potvrđuje slučaj haljetka iz Collezione Pelati Bonoldi u mjestu Ceresara kod Mantove [Ilustracije uz raspravu, Sl. 217]. Tehnička analiza tkanine odgovara podatcima o našim primjercima, a datirana je u sredinu XVIII. stoljeća.⁶³¹ Za izradu reprezentativnog dijela garderoobe je vjerojatno odabrana zbog cvjetnih detalja te posebno radi količine *lamé* i *broché* niti zlatnog i srebrnog sjaja, uslijed kojih se površina tkanine impresivno ljeskala. Međutim, da veliki, simetrični dekor nije osmišljen u ovu svrhu očito je iz nespretnosti u izgledu haljetka krojenog od znatnog broja manjih komada na kojima gotovo do neprepoznatljivosti »rascjepkan« uzorak uopće ne dolazi do izražaja. Ovo je ipak vrijedan i nadasve zanimljiv i neobičan primjer korištenja *ornement d'église* u svjetovne svrhe, što je svakako kuriozitet u usporedbi sa brojnošću

chiese del nord-est, suggeriscono l'attribuzione ad una manifattura veneta.« Michela Villota (ur.), *nav. dj.*, 1996., str. 192 – 193.

⁶²⁷ Ornat se sastoji od pluvijala, dvije dalmatike, misnice, štole, dva manipula i burse. Lisa Tenuta, *nav. dj.*, 1998. – 1999., str. 118 - 119.

⁶²⁸ Ornat se sastoji od misnice, štole, manipula i veluma za kalež. Svila je datirana oko 1750. godine, a kao podrijetlo se navodi Venecija. Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 2014.b, str. 46 - 47.

⁶²⁹ Fotografija i kraća kataloška jedinica fragmenata, koji nosi inventarnu oznaku Cl. XXIII n. 0653, dostupni su u online katalogu Muzeja (vidi Izvori i neobjavljeni djela, WEB izvori).

⁶³⁰ Autorica zaključuje da je riječ o venecijanskom proizvodu nastalom između 1745. i 1750. godine. Podatke o rubovima tkanine ne donosi (napominje da su odrezani), no podaci o širini tkanine (oko 53 centimetra unutar rubova) te dimenzijama raporta (65.5 x 53 centimetra) se gotovo posve podudaraju s rezultatima analizama istovjetnih tkanina sačuvanih na istočnoj obali Jadrana. Alessandra Geromel, *nav. dj.*, 1993. – 1994., str. 338 – 342, s fotografijama leđne strane misnice i detalja tkanine u katalogu (Scheda n. 25, bez pag.).

⁶³¹ Lucia Portoghesi, *Tessuti del Settecento nel Mantovano*, u: AA.VV., *Mantova nel Settecento. Un ducato ai confini dell'Impero*, Milano, Electa, 1983., str. 189 – 198 (str. 192, kat. 216).

liturgijskih predmeta skrojenih od svila izvorno namijenjenih odjeći. Naposljetku vrijedi dodati da sam liturgijsko ruho koje je dijelom ili u cijelosti skrojeno od tkanina izvedenih prema istom predlošku dokumentirala i u Zbirci tekstila župe Rođenja Blažene Djevice Marije u Skradinu (dvije varijante), Novoj crkvi u Šibeniku te u župnoj crkvi sv. Antuna Opata u Velom Lošinju.⁶³² Svila velološinjskog ornata je specifična ne samo zbog konstrukcije (taft *louisine lancé broché*, bez *lamé* potke) nego i po zagasito crvenoj podlozi, zbog koje se ornat mogao koristiti samo na Duhove i blagdane mučenika. Ovo je ujedno jedina do danas evidentirana varijanta svile ovog dekora s podlogom koja nije izvedena u nekoj od nijansi žute.⁶³³

BORTE: razdjelna je široka 3.5, a rubna 1.9 cm. Tkane žutim svilenim nitima te zlatnom *lamellom* u potki, koja stvara dekor u *liseré* efektu. Ornamentirane su dvjema prugama koje se pravilno uvijaju, tvoreći na taj način uzorak koji podsjeća na lanac. Svaka druga »karika« ispunjena je stiliziranim listićem [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 167]. Velum za kalež je obrubljen metalnom palmetnom čipkom širine 2 cm.

PODSTAVA: prevladava pamučni saten crvene boje; za štole je upotrijebljen svileni taft tamno crvene boje

STANJE: dobro

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 167a, 167b; priložen mikro-snimak desnog ruba; priložena fotografija razdjelne borte

BIBLIOGRAFIJA: BANIĆ, 2014.b, str. 155; pluvijal uvršten u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

⁶³² Misnicu i pluvijal u Velom Lošinju kratko opisuje Antonino Santangelo: »Pianeta in seta rossa broccata in oro ad opera gigante con motivi fogliati fra cui spiccano vivamente ramoscelli fioriti ricamati in seta policroma. / Piviale dello stesso tessuto. / In sacrestia. / Sono in buono stato. / Tessuti veneziani, del principio del sec. XIX.« Budući da Santangelo donosi fotografiju pluvijala, potpisano sa »Piviale del sec. XIX.«, nema sumnje da se citirani navodi odnose upravo na dijelove ovog ornata. Antonino Santangelo, *Inventario degli oggetti d'arte d'Italia V. Provincia di Pola*, Roma, La Libreria dello Stato, 1935., str. 107.

⁶³³ Fotografije primjeraka iz Skradina, Šibenika i Velog Lošinja vidi u: Silvija Banić, *nav. dj.*, 2014.b, str. 156, 158.

168. Pag, samostan benediktinki sv. Margarite

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole, manipula, veluma za kalež i burse

DIMENZIJE: velum za kalež mjeri 52.5 x 50 cm; ostale dijelove ornata nije bilo moguće izmjeriti i analizirati budući da su zatvoreni unutar izložbene vitrine

VRSTA TKANINE: saten *fond lamé, broché à liage répris (semisdoro)*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, zlatno žute boje, 70 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, žute boje, 13 prolaza po centimetru
- *Lamé* potka: zlatna *lamella*, 14 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (četrnaest):
 - svilene; svila, više (x) niti bez vidljive torzije, 16 prolaza po centimetru, u bojama: tamno plava, svijetlo plava, bijela, crna, maslinasto zelena, smeđa, tamno ružičasta, ružičasta, ljubičasta, svijetlo ljubičasta, bijedo ljubičasta
 - metalne;
- srebrni *filé riant* s jezgrom od bijele svile, plošnog presjeka, dvije u svakom prolazu, 14 prolaza po centimetru
- zlatni *frisé* s jezgrom od žute svile, 14 prolaza po centimetru
- srebrni *frisé* s jezgrom od bijele svile, 15 prolaza po centimetru

Saten *fond lamé, broché à liage répris (semisdoro)*. Podloga dekoru je tkana u četveroveznom satenu (*raso turco*). Zastrta je suplementarnom (*lamé*) potkom, koja je utkana između dva prolaza temeljne potke. *Lamella* je fiksirana četvrtinom osnovnih niti u konstrukciji tafta. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim, sviljenim i metalnim potkama, utkanima tehnikom *broché*. Na aversu tkanine su samo metalne *broché* potke fiksirane nitima osnove (u keperu 1/3 S).

RUBOVI: nisu sačuvani (na velumu za kalež)

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi (budući da je misnica zatvorena unutar izložbene vitrine)

DATACIJA: oko 1750. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: misni ornat u samostanu benediktinki u Pagu umnogome je blizak onome iz zadarskog samostana sv. Frane [Kat. 167], ne samo zbog identično ornamentirane svile koja je ujedno izvedena u gotovo jednakim nijansama nego i zbog upotrebe sličnih materijala za podstavu,

identičnih borta te bliske metalne čipke na velumima za kalež. Zajednička im je i pomalo neobična podudarnost da je tkanina na dijelovima obaju ornata prilikom njihove izrade okrenuta na način da dekor vidimo usmjeren »naglavce«. Isto se primjećuje i na misnici iz zadarske katedrale [Kat. 169]. Takva pogreška, do čije je poprilično zbumujuće učestalosti vjerojatno došlo zbog smjera pružanja cvjetnih detalja, se ne uočava na ranije spomenutim pluvijalima iz Cividalea i Crespina pa je mogu uvjetno protumačiti kao nespretnost domaćih krojača liturgijskog ruha. Na leđnoj strani misnice u samostanu benediktinki u Pagu je apliciran ovalni komad svilenog tafta *bordeaux* boje, uokviren konopčićem od zlatnih *filé* nitи, na kojem su izvezena slova S.^oA.M.G. (vez nitima s pozlaćenom ovojnicom, na kartonskoj podlozi) a koja se vrlo vjerojatno odnose na titular samostana, odnosno crkve.

BORTE: razdjelna borta je tkana žutim svilnim nitima te zlatnom *lamellom* u potki, koja stvara dekor u *liseré* efektu. Ornamentirana je dvjema prugama koje se pravilno uvijaju, tvoreći na taj način uzorak koji podsjeća na lanac. Svaka druga »karika« ispunjena je stiliziranim listićem [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 167]. Velum za kalež je obrubljen metalnom palmetnom čipkom širine 2.5 cm, izvedenom zlatnim *filé* i *frisé* nitima te zlatnom *lamellom* [vidi III. Dodatak katalogu, Kat. 168].

PODSTAVA: pamučni keper *bordeaux* boje

STANJE: dobro; manipul je skrojen od više fragmenata svile koji su usto strojno prošiveni žutim koncem

SMJEŠTAJ: svi dijelovi, izuzev veluma, su izloženi unutar jedne vitrine u samostanskoj zbirci; velum je pohranjen s drugim liturgijskom ruhom u klauzurnom dijelu samostana

FOTOGRAFIJE: Sl. 168; priložena fotografija metalne palmetne čipke

BIBLIOGRAFIJA: BANIĆ, 2014.b, str. 157.

169. Zadar, župa sv. Stošije

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole i burse

DIMENZIJE: 102.5-99.5 x 68-63 cm, 214.5 x 26-11.5 cm, 25 x 25 cm

VRSTA TKANINE: saten *fond lamé, broché à liage répris (semisdoro)*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, zlatno žute boje, 84 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, zagasito zlatne boje, 16 prolaza po centimetru
- *Lamé* potka: zlatna *lamella*, 14 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (četrnaest):
 - svilene; svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – četiri do pet u svakom prolazu, 14 prolaza po centimetru, u bojama: oker, crna, bijedо ružičasta, ružičasta, bijedо smeđа, bijedо ljubičasta, lila, ljubičasta, modra, svijetlo plava metalne;
 - srebrni *filé riant* s jezgrom od bijele svile, dvije u svakom prolazu, 15 prolaza po centimetru
 - zlatni *frisé* s jezgrom od oker svile, 15 prolaza po centimetru
 - srebrni *frisé* s jezgrom od bijele svile, 15 prolaza po centimetru

Saten *fond lamé, broché à liage répris (semisdoro)*. Podloga dekoru je tkana u četveroveznom satenu (*raso turco*). Zastrta je suplementarnom (*lamé*) potkom, koja je utkana između dva prolaza temeljne potke. *Lamella* je fiksirana četvrtinom osnovnih niti u konstrukciji tafta. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim, svilenim i metalnim potkama, utkanima tehnikom *broché*. Na aversu tkanine su samo metalne *broché* potke fiksirane nitima osnove (u keperu 1/3 S).

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 67.5 cm x ?

DATACIJA: oko 1750. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: misni ornat, koji je vrlo vjerojatno pripadao zadarskoj katedrali, skrojen je od venecijanskog *semisdora* tipologije *ornement d'église* čiji je dekor oblikovno posve identičan onima izvedenima na istovjetno konstruiranim satenima *fond lamé broché à liage répris* u zadarskom samostanu sv. Frane [Kat. 167] te u paškom samostanu benediktinki [Kat. 168]. Međutim, dok spomenuta dva primjerka izrazitije nalikuju jedan drugom, a prvenstveno zbog

nijanse podloge te bojā svilenih *brochē* niti, ovaj *semisdoro* odlikuje upadno drugačija žuta boja podloge te vidno različite boje *brochē* potki koje tkaju razlistale grančice. Uočava se, međutim, da su bez obzira na izmjene tih nijansi tkalci uvijek vjerno slijedili *mise en carte* u pogledu onih dekorativnih elemenata koji su morali biti izvedeni srebrnim *filé riantom* te zlatnim i srebrnim *friséom*. Na misnici iz katedralnog ornata se također opaža da je tkanina okrenuta na način da dekor vidimo usmjeren »naglavce«, kao i to da je ovaj primjerak svile nažalost u slabijem stanju očuvanosti. To prvenstveno dolazi do izražaja zbog nestanka dijela svilenih *brochē* potki - posebno onih kojima su bile izvedene razlistale grančice, te nestanka velikog udjela zlatne *lamelle* koja se do danas uspjela očuvati tek na malim površinama između dijelova dekora izvedenih *brochē* potkama.

BORTE: umjesto rubne borte je upotrijebljena palmetna čipka širine 2 cm, a ulogu razdjelne borte ima udvojena palmetna čipka širine 4 cm. Izvedene su zlatnim *filé riantom* s jezgrom od sirove svile te zlatnom *lamellom* [vidi III. Dodatak katalogu, Kat. 169].

PODSTAVA: pamučni saten bijedo žute boje

STANJE: osrednje; prednja strana misnice je skrojena od većeg broja fragmenata različitih dimenzija; poveća količina *lamé* potke te raznobojnih svilenih *brochē* potki je nestala, zbog čega su dijelovi dekora slabije ili nikako vidljivi

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 15, M-T-18/01-168a; štola u kutiji br. 6, S-T-18/01-168b; bursa u kutiji br. 29, B-T-18/01-168c

FOTOGRAFIJE: Sl. 169; priložena fotografija palmetnih čipki

BIBLIOGRAFIJA: BANIĆ, 2014., str. 157

170. Dragove (Dugi otok), župa sv. Leonarda

Humeral

DIMENZIJE: 193 x 49 cm

VRSTA TKANINE: *louisine 2-1 lancé broché, à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 62 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 18 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – četiri u svakom prolazu, zelene boje, 18 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (sedam):
svila, dvije niti sukane u S smjeru – četiri u svakom prolazu, 18 prolaza po centimetru, u bojama: zlatno žuta, svijetlo smeđa, smeđa, svijetlo plava, svijetlo ljubičasta – lila, boja bjelokosti, tamno ružičasta

Louisine 2-1 lancé broché, à liage répris. Podloga dekoru je tkana u monokromnom taftu konstrukcije *louisine 2-1*. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim svilenim potkama utkanima tehnikama *lancé* i *broché*. Na aversu tkanine su fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S, a *lancé* potka je na reversu tkanine vezana u taftu.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Desni je širok 1, a lijevi 0.8 cm. Tkani u taftu, svilom osnovom zagasito ljubičaste boje te temeljnom i *lancé* potkom. Završavaju s dva krupnija lanena končića prirodne boje, vezana u taftu.

VISINA TKANINE: 53 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 57 x 25.5 cm

DATACIJA: treća četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: humeral je skrojen od jednog, gotovo dva metra dugog komada tafta *louisine 2-1 lancé broché à liage répris* strogog simetričnog dekora na bijeloj podlozi. Riječ je o svili tipologije *ornement d'église* koja je vrlo vjerojatno tkana u nekoj od mletačkih manufaktura. Na venecijansko podrijetlo upućuje visina tkanine, izostanak tehnike *point rentré*, prisustvo gotovo posve identičnih primjeraka na našoj obali ali i na području Veneta te izrazite sličnosti između izvedenih dekorativnih elemenata i onih na predlošcima za tkanine Mlečanina Pietra D'Avanza čija je djelatnost u Veneciji dokumentirana tijekom šestog i sedmog desetljeća

XVIII. stoljeća.⁶³⁴ Pod tim sličnostima prvenstveno podrazumijevam blisko oblikovane, raskošne, rascvale cvjetove i lišće koji se pak ovijaju ili isprepliću sa *rocaille* elementima [Ilustracije uz raspravu, Sl. 219]. D'Avanzo nerijetko prikazuje i krupne, rascvale cvjetove koji su, međutim, zaokrenuti da im se vidi karakteristično oblikovan zeleni »zadak« [Ilustracije uz raspravu, Sl. 220]. Tako prikazane cvjetove vidimo u središnjem dijelu dekora našeg tafta: prikazani su u paru, s laticama smeđih nijansi, a naglašeno se povijaju pod težinom svojih bujnih latica te tako otkrivaju karakterističan detalj oblog zelenog »zatka«. Iznad njih se pružaju dvije također uparene grančice s manjim rascvalim plavičastim cvjetovima dok kompozicijom dominira jedan simetrično oblikovan, uspravan rascvali cvijet naglašeno popoljastog tučka. Podno ovog buketa se vidi par dvaju žutih (»zlatnih«) rogova obilja preko kojih su polegnuti grozdovi vinove loze. Iz *cornucopia* pak izbjija raskošan cvjetni buket, a posebno bih istaknula detalj plavičastih cvjetova slaka, kakvi se jasno razaznaju i na nekim od D'Avanzovih *mises en carte* [Ilustracije uz raspravu, Sl. 221] a općenito se nerijetko javljaju na slično dekoriranim svilama iz ovog razdoblja [usp. Kat. 171, 172, 173]. Dekor je obogaćen žuto izvedenim, naglašeno povijenim *rocaille* elementima za koje je karakteristično da završavaju sa naglašeno povijenom »pužnicom« kojom se pak »provlače« zelene vitice. Krhke vitice unutar »stiska« završetaka *rocaille* motiva također su među posebno omiljenim detaljima Pietra D'Avanza [Ilustracije uz raspravu, Sl. 222]. Da je riječ o dekoru osmišljenom za *ornement d'église* ne zaključuje se samo po simetričnoj kompoziciji nego i po spomenutim grozdovima, te snopovima klasja koji flankiraju dominantni, središnji buket. Ovakvi će uzorci tijekom treće četvrtine XVIII. stoljeća biti uvelike prisutni na tkaninama liturgijske namjene, što potvrđuje nemali broj do danas sačuvanih primjeraka izvedenih u različitim tkalačkim konstrukcijama: izrazito bliske dekore imaju i, primjerice, damasti ornatā analizirani u kataloškim jedinicama br. 176, 177 i 178, izgled čijih rubova ujedno ukazuje da su sasvim izgledno tkani u Veneciji. No, ovdje prvenstveno treba ukazati na svile koje su konstrukcijski i dekorativno izrazito bliske (gotovo posve identične) našem taftu: u katedrali u gradiću Castelfranco Veneto je sačuvana misnica od svile (»Veneto, druga polovina XVIII. stoljeća«) čiji je dekor istkan prema istom predlošku: također na bijeloj podlozi no nešto drugačije nijansiranim raznobojnim svilenim nitima. Rezultati tehničkih analiza se gotovo u potpunosti podudaraju. Visina raporta iznosi

⁶³⁴ Traktat o tkanju Pietra D'Avanza, kojemu prileži nekoliko predložaka (*mises en carte*) datiran je u 1753. godinu a čuva se u Museo Correr u Veneciji. Objavljen je u prijepisu i u faksimili: Ileana Chiappini di Sorio (ur.), *Pietro D'Avanzo. Regole per la meccanica del telaio da seta*, Vol. I i II, Venezia, Corbo e Fiore, 1981.

58 centimetara no rubovi, tkani u taftu, su nešto uži (0.4 cm). U osvrtu se napominje da je riječ o tkanini kakve su sačuvane u mnogim crkvama na području Veneta te se stoga pretpostavlja da su bile tkane u lokalnim manufakturama.⁶³⁵ Misnica, štola i bursa od jednakog dekorirane svile bijele podloge pripadaju fundusu Isabella Stewart Gardner Museuma u Bostonu.⁶³⁶ U Pokrajinskom muzeju Brežice u Sloveniji se nalazi misnica za čije su bočne površine upotrijebljeni komadi izrazito blisko konstruirane i ornamentirane tkanine čijem dekoru pak nedostaju vinski grozdovi i žitno klasje.⁶³⁷ Dvije misnice skrojene od lampasa *lancé broché* (»Venecija, 1720.-1730.«) na kojem također nisu izvedeni grozdovi i klasje su se sačuvale u mjestima Baincade i Rovarè u okolini Trevisa.⁶³⁸ Misni ornat (misnica, dvije dalmatike, pluvijal) od takve varijante tkanine sam dokumentirala u katedrali Uznesenja Blažene Djedvice Marije u Krku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 218] no u ovom slučaju nije riječ o lampasu nego o *louisine 2-1 lancé broché, à liage répris*. Naposljetku ističem da je misnica od tkanine ove dekorativne tipologije sačuvana i u katedrali Uznesenja Blažene Djedvice Marije u Dubrovniku.⁶³⁹ Dakle, humeral zatečen u sakristiji crkvice Gospe Dubovice je skrojen od dobro očuvanog primjera lijepo venecijanske *ornement d'église* čiju vrijednost bitno ne umanjuje činjenica da u tkanju nisu korištene skupocjene niti s metalnom ovojnicom: da je riječ o kvalitetnom proizvodu potvrđuje ljepota i plastičnost dekora s mnoštvom elemenata, poveća visina raporta te ukupno osam suplementarnih svilenih niti od kojih je sedam utkano zahtjevnom tehnikom *broché*.

BORTE: široka 1.7 cm. Gusto tkana srebrnim *filé* nitima (potka) a ornamentirana jednostavnim, ali elegantnim i efektnim motivom reljefno tkane izlomljene linije na podlozi od desetak paralelnih linija. Uske površine uz rubove borti imaju uzorak šahovnice [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 170].

PODSTAVA: pamučno platno svijetle ružičaste boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija crkvice Male Gospe (Gospe Dubovice)

⁶³⁵ Alessandra Geromel Pauletti, *nav. dj.*, 2014., str. 85 (kat. 30).

⁶³⁶ Adolph S. Cavallo, *nav. dj.*, 1986., str. 112 (kat. 34, sl. 35).

⁶³⁷ Tina Istinič, *nav. dj.*, 2013., str. 126, 141 (kat. 35, 51).

⁶³⁸ Alessandra Geromel Pauletti (ur.), *Le stoffe degli Abati. Tessuti e paramenti sacri dell'antica Abbazia di Monastier e dei territori della Serenissima*, Torino, Edimedia libri, 1997., str. 50 (kat 12), str. 51 (kat. 13).

⁶³⁹ Dimenzije objavljene fotografije nažalost ne dopuštaju pomniju analizu dekora. Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 2014., str. 532 (»Misnica / Francuska svilarska manufaktura / 1730. – 1735. / Bijeli svileni rips«).

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 34,
H-T-18/01-085

FOTOGRAFIJE: Sl. 170; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

171. Dragove (Dugi otok), župa sv. Leonarda

Misnica

DIMENZIJE: 102.5-93 x 68.5-63 cm

VRSTA TKANINE: *louisine 2-1 lancé broché, à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 60 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 20 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – četiri u svakom prolazu, zelene boje, 20 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (devet):
svila, dvije niti sukane u Z smjeru – četiri u svakom prolazu, 19 prolaza po centimetru, u bojama: bijedo zelena, boja bjelokosti, svijetlo plava, tamno smeđa, svijetlo smeđa, tamno ružičasta, svijetlo ružičasta, bijedo ružičasta, boja goruščice

Louisine 2-1 lancé broché, à liage répris. Podloga dekoru je tkana u monokromnom taftu konstrukcije *louisine 2-1*. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim svilenim potkama utkanima tehnikama *lancé* i *broché*. Sve *lancé* i *broché* potke – osim one boje goruščice - su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S, a *lancé* potka je na reversu tkanine vezana u taftu.

RUBOVI: sačuvana oba ruba, ali djelomično (odrezani su im vanjski dijelovi). Najveća sačuvana širina iznosi 0.6 cm. Tkani u taftu, svilenom osnovom tamno ružičaste boje te temeljnog i *lancé* potkom.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 65 cm x ?

DATACIJA: treća četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: misnica je skrojena od tafta koji je primjerku analiziranom u prethodnoj kataloškoj jedinici jednak po konstrukciji i dekoru. Uzorak je izведен prema istom predlošku što se uviđa prepoznavanjem svih identično osmišljenih i raspoređenih motiva (uključujući i grozdove i klasje). Jedine razlike se uočavaju u dimenzijama raporta te bojama korištenih svilenih niti suplementarnih potki: na taftu misnice je raport veći za približno osam centimetara, a nijanse potki su upadno izraženije. Rezultati tehničkih analiza te izgledi rubova dodatna su potvrda da je riječ o dvjema tkaninama vjerojatno nastalima u istoj manufakturi. Iako su zatečeni u istoj sakristiji i skrojeni od jednakog konstruiranog tafta na čijim su bijelim podlogama jednakog koncipirani dekori, ne bih tvrdila da je riječ o misnici i humeralu koji su izvorno bili dijelom istog misnog ornata. Na takav zaključak, osim razlika u bojama uzorka, upućuju i različite podstave i korištene borte.

PODSTAVA: pamučni saten crvene boje

BORTE: razdjelna široka 3,3, a rubna 1,5 cm. Tkane zagasito žutom lanenom osnovom i zlatnim *filé* nitima u potki. Ornamentirane motivom široke, naglađeno tordirane lisnate vrpce između koje se u pravilnim razmacima umnaža četverolatični cvijet [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 171].

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija crkvice Male Gospe (Gospe Dubovice)

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 49, M-T-18/01-087

FOTOGRAFIJE: Sl. 171; priložen mikro-snimak ostatka lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

172. Mali Iž (otok Iž), župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Zastor vratašaca svetohraništa

DIMENZIJE: 39 x 30.5 cm

VRSTA TKANINE: *louisine 2-1 lancé broché, à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, oker – žute boje, 60 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, 21 prolaz po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, svijetle zelene boje, 21 prolaz po centimetru
- *Broché* potke (sedam):
svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru, u bojama: boja bjelokosti, žuta, plava, svijetlo plava, svijetlo ljubičasta, svijetlo ružičasta, boja lososa

Louisine 2-1 lancé broché, à liage répris. Podloga dekoru je tkana u monokromnom taftu konstrukcije *louisine 2-1*. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim svilenim potkama utkanima tehnikama *lancé* i *broché*. Sve *lancé* i *broché* potke su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 *S*, a *lancé* potka je na reversu tkanine vezana u taftu.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: treća četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: za izradu zastora za vratašca svetohraništa su upotrijebljena dva fragmenta tafta *louisine 2-1 lancé broché, à liage répris* koji se na temelju izvedenih dekorativnih elemenata te tkalačke konstrukcije (i gustoće utkanih niti) s pravom može dovesti u vezu s dvama prethodno analiziranim primjercima [Kat. 170 i 171]. Dakle, riječ je o još jednoj, spomenutim svilama izrazito bliskoj inaćici *ornement d'église* nastaloj u venecijanskim manufakturama tijekom treće četvrtine XVIII. stoljeća. Niz podudarnosti u pogledu njihovih uzoraka se najlakše uočava analizom identične tkanine koja se, srećom, u znatno većoj površini sačuvala na dalmatici u župnoj crkvi sv. Antuna Opata u Velom Lošinju [Ilustracije uz raspravu, Sl. 223]. Usporedbom fotografija zastora iz Malog Iža i dalmatike na Lošinju se opaža da je veći komad na zastoru zapravo isječak središnje, dominantne simetrične kompozicije. Tako se na

zastoru vidi zrcalno postavljen par bijelih rogova obilja preko kojih vise grozdovi. Iznad je par krupnih, rascvalih cvjetova povijenih prema dolje, na način da im se vidi obli zeleni »zadak«. Nad njima je par uspravnih razlistalih graničica s manjim plavim cvjetićima, dok kompozicijom dominira jedan uspravni, simetrični rascvali cvijet kojemu se ovdje vidi donji dio, sa karakteristično tkanim »vjenčićem« od dva niza manjih cvjetića. Sve te motive u posve jednakim oblicima i rasporedu uočavamo u središnjem dijelu dalmatike u Velom Lošinju, koja nam je ovdje posebno dragocjena jer pruža informacije o izgledu ostatka dekora. Tako vidimo i da naš simetričan, uspravan cvijet, koji se u Malom Ižu sačuvao samo u donjem dijelu, završava sa naglašeno pupoljastim tučkom čime uvelike podsjeća na jednako koncipirane i smještene cvjetove na taftu humerala i misnice iz Gospe Dubovice [Kat. 170 i 171]. Sličnosti se uviđaju i po dimenzijama raporta, prisutnosti *rocaille* elemenata, klasja žita, već spomenutih grozdova i *cornucopia*, karakteristično povijenih i zaokrenutih bujnih rascvalih cvjetova, plavih cvjetova slaka te finih peteljki koje se isprepliću sa naglašeno savinutim završecima *rocaille* vitica. Manji fragment na zastoru – koji je prišiven kao ukrasna preklopna bordura uz gornji rub – je izrezan iz dijela dekora koji se na dalmatici vidi iznad simetričnog cvijeta s naglašeno pupoljastim tučkom. Dakle, *ornement d'église* iz Malog Iža i Velog Lošinja su izvedene u posve jednakim tkalačkim konstrukcijama te u izrazito bliskim nijansama raznobojnih supplementarnih svilenih potki, a naglašene podudarnosti u njihovim uzorcima dodatno potkrjepljuju zaključak da je nedvojbeno riječ o tkaninama nastalima u proizvodnom središtu iz kojeg potječu i dva tafta *louisine 2-1 lancé broché à liage répris* sa Dugog otoka [Kat. 170 i 171]. Ipak, vrijedi istaknuti neznatnije razlike u pogledu umješnosti kojima su izvedeni cvjetni motivi, koji su na primjercima s Dugog otoka ipak vidno plastičniji. Cvjetovi na taftu iz Malog Iža izgledaju nešto plošnije, a tome se zacijelo razlog manji broj korištenih svilenih *broché* niti. Dakle, primjerici iz Malog Iža i Velog Lošinja su nešto manje raskošne izvedbe. Zanimljivo je primijetiti kako se sa bojom podloge mijenja boja rogova obilja i *rocaille* elemenata: svile sa Dugog otoka imaju žute motive na bijeloj podlozi, dok je na primjercima s Iža i Lošinja situacija obrnuta. Naposljetu se može zaključiti da je riječ venecijanskim tkaninama izvorne sakralne namjene koje su u našem priobalju zacijelo bile nerijetko nabavljanе – dijelom zbog privlačnosti dekora a dijelom zasigurno i zbog nešto niže cijene - a što potvrđuju i ranije spomenuti do danas sačuvani i dokumentirani ornat u katedralama u Krku i Dubrovniku.

BORTE: uz rubove zastora prišivena 1.5 cm široka metalna čipka s uzorkom šahovnice, izvedena zlatnom *lamellom* i zlatnim *filé* nitima

PODSTAVA: laneno platno svijetle plave boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 19,
Zas-T-18/01-248

FOTOGRAFIJE: Sl. 172

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

173. Soline (Dugi otok), župa sv. Jakova apostola

Procesijsko sjenilo

DIMENZIJE: ø 125 cm; sastoji se od deset segmenata u obliku trokuta čije su priblične dimenzije 61 x 37 cm

VRSTA TKANINE: saten *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, boja bjelokosti, 130 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru, boja bjelokosti, 42 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (osam):
svilene; dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru, u bojama: bijela, svijetlo plava, *beige*, svijetlo smeđa, oker, zelena, svijetlo ljubičasta, svijetlo ružičasta

Saten *broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u osmoveznom satenu (preskok 3). Dekor je u cijelosti izведен suplementarnim svilenim raznoboјnim potkama utkaanima tehnikom *broché*, koje su na aversu tkanine fiksirane približno jednom šestinom niti osnove u keperu 1/3 S.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Desni je širok 1.3 a lijevi 1.4 cm. Završavaju sa šest bijelih konopčića vezanih u taftu. Unutrašnji dio ruba je tkan u petoveznom satenu, svilom osnovom u ružičastoj, žutoj i zelenoj boji, na dvije vanjske ružičaste, dvije unutrašnje žute te središnju zelenu prugu

VISINA TKANINE: približno 61 cm

DIMENZIJE RAPORTA: ? x približno 30 cm

DATACIJA: između 1765. i 1775. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?)

OPIS: za izradu pokrova procesijskog sjenila upotrijebljeno je deset trokutastih isječaka satena *broché à liage répris* koji bi se svakako mogao izdvojiti kao jedna od najneobičnijih tkanina iz XVIII. stoljeća sačuvanih u Hrvatskoj. Ovaj nesvakidašnji primjerak odlikuje strogo simetričan uzorak velikih dekorativnih elemenata, koji se pak može sagledati tek pomoću računalne obrade fotografija spomenutih deset isječaka. Kad se postave u odgovarajućem slijedu (Sl. 173d) uviđa se da ni njihovim spajanjem ne dobivamo cjeloviti report, unatoč činjenici da je riječ o oko neprekinutih 185 centimetara rekonstruirane tkanine. Budući da pretpostavljam da nam nedostaju najmanje dva trokutasta segmenta da bi puno pružanje raporta bilo vidljivo, dolazimo do visine od oko 250 centimetara, što je svakako

zapanjujuća mjera. Uzme li se pritom u obzir da je taj uistinu ogroman dekor bio u cijelosti istkan tehnikom *broché* postaje još jasnije da je riječ o iznimno luksuznom proizvodu. Zaključak o izvornoj namjeni ove svile jasno se nameće upravo po impresivnim dimenzijama raporta, simetriji uzorka, izvedenim dekorativnim elementima te visini tkanine koja iznosi približno 60 centimetara: dakle, nedvojbeno je riječ o tkanini izvorno namijenjenoj opremanju reprezentativnih interijera (prekrivanju zidova ili stupova te krojenju zastora). Na bjelokosnoj satenskoj podlozi se nižu plave vaze na zlatnim postoljima (Sl. 173h), raskošni *rocaille* elementi, nabrane draperije, krupno rascvalo cvijeće, maskeroni (Sl. 173e), voće (Sl. 173e), tanke povijene vrpce te patke, grlice i fazani (Sl. 173b, 173f, 173g). Svi su zastupljeni motivi nastojani biti prikazani izrazito vjerno i plastično, što je umnogome i ostvareno, međutim pritom ipak nije primijenjena tehnika *points rentrés* te je stoga ispravno zaključiti da nije riječ o svili francuskog podrijetla. Uočava se, međutim, očito nastojanje oponašanja *points rentrésa*, a na način da se dvije susjedne površine izvedene u različitim nijansama »prožimaju«, što se postiže tkanjem izrazito tankih crtica u dvjema bojama, koje se potom izmjenjuju, što dakako nije istinski *point rentrés*. Na talijanske manufakture upućuju i rubovi koji nisu tkani u taftu – što je svojstveno francuskim manufakturama, nego u satenu, na raznobojne pruge. No, konstrukcija tkanine, naglašena veličina raporta te simetrija, kompozicija i elementi dekora uvelike podsjećaju na svile koje je u ovo vrijeme u Lyonu osmišljavao čuveni Philippe de Lasalle (1723. – 1804.) čija je prestižna karijera započela 1740.-ih godina a tijekom koje je izrađivao *mises en carte* za svile namijenjene reprezentativnoj odjeći ali i bogatim tkaninama kojima su opremane palače u Versaillesu i Fontainebleau. Posebnu je slavu stekao tkanjem portreta Louisa XVI. i ruske carice Katarine Velike. Toliko je usavršio postupak tkanja da se spomenuti potreti moraju okrenuti na revers da bi se promatrač uvjerio da nije riječ o vezu nego uistinu o proizvodu tkalačkog stana. No, ono što je najvažnije za našu raspravu je da sačuvanim predlošcima i tkaninama Philippea de Lasallea iz sredine i druge polovine XVIII. stoljeća dominiraju motivi kakvi su izvedeni i na svili iz Solina: to su prvenstveno ptice (patke, fazani, paunovi, labudovi) ali i vaze, nabrane draperije, tanke vrpce o koje su nerijetko ovješeni cvjetovi i plodovi (usp. Sl. 173c) te bogati *rocaille* motivi. Njegove su tkanine prvenstveno bile namijenjene opremanju interijera te tapeciranju namještaja (posebno je osmišljavao i presvlake za sjedala i naslon stolica) a gotovo sve primjerke odlikuju strogo simetrični dekori impresivnih dimenzija, nerijetko izvedenih upravo na monokromnoj satenskoj podlozi.⁶⁴⁰ Utjecaji dekorativnih inovacija

⁶⁴⁰ Opširno o Lasalleu, njegovim predlošcima i tkaninama u: Frances Morris, *A "Mise en cartes" of Philippe de*

Philippea de Lasallea se nedvojbeno prepoznaju i u rješenjima njegovog suvremenika, Venecijanca Pietra D'Avanza [usp. Ilustracije uz raspravu, Sl. 224]. Prema tome, pretpostavljam da je u našem slučaju riječ o talijanskoj svili nastaloj ugledanjem na slavne Lasalleove tkanine koje su u ovom razdoblju diljem Europe toliko glasovite da su u jednoj manufakturi u okolini Moskve bile čak i prilično vjerno kopirane.⁶⁴¹ Vrijedi spomenuti i da su se u ovom razdoblju u Engleskoj izrađivale papirnate zidne tapete čiji uzorci sadrže Lasalleove omiljene motive fazana, jarebica i golubica prikazane između bogatih *rocaille* elemenata.⁶⁴² Zbog visine tkanine od 61 centimetar se teže čvršće opredijeliti za Veneciju, no s druge strane prugasto izvedeni satenski rubovi bi mogli biti potvrda da svila potječe iz neke manufakture u Veneciji ili s područja Terraferme. Kao dekorativno i izvedbeno blisku talijansku svilu (»sredina XVIII. stoljeća«) izdvajam taft *gros broché* upotrijebljen za krojenje misnice u bazilici Santa Maria Gloriosa dei Frari u Veneciji.⁶⁴³ Ne odlikuje ga dekor toliko velikog raporta međutim na primjerak iz Solina podsjeća po monokromnoj (svjetlo žutoj) podlozi, upadnim *rocaille* motivima te elementima istkanima nijansom plave boje koja podsjeća na boju maskerona, vase i draperije na našem satenu. Zbog izostanka tehnike *point rentré* se islučuje francusko podrijetlo no uslijed umješno izvedenih kromatskih efekata se ipak smatra da je riječ o proizvodu neke glasovite talijanske manufakture. Isti se zaključak nameće i za saten *broché à liage répris* na procesijskom sjenilu iz Solina, izrazito skupocjenu svilu čijoj je dugotrajnoj izradi nedvojbeno prethodilo i zahtjevno »projektiranje« tkalačkog stana a ponajviše zbog izrazito velikog i složenog dekora.

Lasalle, u: *The Bulletin of the Needle and Bobbin Club*, Vol. 4, No. 2, 1920., str. 17 – 26; H. A. Elsberg, *The Textiles of Lyons, Their Designs and Their Designers*, u: *Bulletin of the Museum of Fine Arts*, Boston, Volume XXX, Number 178, April 1932., str. 28 – 33; Daryl M. Hafer, *Philippe de Lasalle. From Mise en carte to Industrial Design*, u: *Winterthur Portfolio*, 12, 1977., str. 139 – 164; AA.VV., *Soieries de Lyon: commandes royales au XVIIIe S. (1730-1800)*, Les Dossiers du Musée des Tissus, 2, Lyon, 1988.; Lesley Ellis Miller, *The marriage of art and commerce: Philippe de Lasalle's success in silk*, u: *Art History*, Vol. 28, No. 2, April 2005., str. 200 – 226; Lesley Ellis Miller, *Departing from the Pheasant and the Peacock: The Role of Furnishing Textiles in the Career of Philippe de Lasalle (1723 – 1804)*, u: *Furnishing Textiles. Studies on Seventeenth- and Eighteenth- Century Interior Decoration*, (ur.) Anna Jolly, Ribbisberger Berichte, Abegg-Stiftung, 17, 2009., str. 79 – 90.

⁶⁴¹ Tatiana Lekhovich, *Copies after Philippe de Lasalle's Silks by the Lazarev Manufactory near Moscow: Problems of Attribution*, u: *Furnishing Textiles. Studies on Seventeenth- and Eighteenth- Century Interior Decoration*, (ur.) Anna Jolly, Ribbisberger Berichte, Abegg-Stiftung, 17, 2009., str. 91 – 102.

⁶⁴² Vidi: Marzia Cataldi Gallo, *Galleria Nazionale di Palazzo Spinola – Tessuti*, Genova, Sagep, 1999., str. 55 – 56.

⁶⁴³ Doretta Davanzo Poli – Nicola Mario Riccadona, *nav. dj.*, 2014., str. 108 – 109.

BORTE: sjenilo je obrubljeno resama približne širine 2 cm, izvedenima od zagasito žutih (pamučnih ?) niti

PODSTAVA: svileni taft svijetle boje, na sitne pruge

STANJE: dobro; u razdoblju od 2012. do 2014. godine sjenilo je podvrgnuto cjelovitom konzervatorsko-restauratorskom zahvatu u Odjelu za tekstil Hrvatskog restauratorskog zavoda u Zagrebu, pod vodstvom Bernarde Rundek Franić i Sandre Lucić Vujičić (sjenilo je zatečeno u lošem stanju; bilo je izrazito prašnjavo, a svila je uslijed krutosti lako pucala)

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, posebno izrađena kutija (s natpisom o sadržaju), U-T-18/01-083

FOTOGRAFIJE: Sl. 173a, 173b, 173c, 173d, 173e, 173f, 173g, 173h; priložena fotografija dijela lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: LUCIĆ VUJIČIĆ – BUDICIN, 2015., str. 290 – 292.

174. Novigrad, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Misni ornat koji se sastoji od misnice, dalmatike, štole i manipula

DIMENZIJE: 104.5-98 x 70 cm, 99 x 115 cm, 212.5 x 19-12 cm, 82 x 22-10 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, zlatno žute boje, 120 prolaza po centimetru
- Potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, zagasito žute boje, 23 prolaza po centimetru

Klasični damast. Podloga dekoru je tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 2).

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Desni je širok 1.5 a lijevi 1.4 cm. Tkani žutom svilenom osnovom i potkom od sirove svile, u konstrukciji *pékin*: osam uskih pruga izvedenih u petoveznom satenu izmjenjuje se s uskim površinama tkanima u taftu. Završavaju sa dva krupnija svilena končića svijetle (bijele ?) boje

VISINA TKANINE: 79 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: ? x 39 cm

DATACIJA: druga četvrtina XVIII. stoljeća (oko 1730. godine ?)

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: za izradu misnog ornata je upotrijebljen klasični damast strogo simetričnog dekora i izrazito lijepo nijanse zlatno žute boje. Da je riječ o damastu koji je izvorno bio namijenjen opremanju interijera otkrivaju izrazito masivni dekorativni elementi odnosno velike dimenzije raporta (visinu nije moguće utvrditi) te neobično velika visina tkanine. U visini od približnih 80 centimetara je sasvim izvjesno istkan upravo uz razloga što je bio namijenjen zastiranju velikih zidnih površina, krojenju zastora, izradi nebnica (baldahina), presvlaka za stupove i slično, no ne i krojenju liturgijskog ruha, za koje ga čini neprikladnim i prevelik dekor. Vidljivi dekorativni elementi su masivne, povijene lisnate volute koje se u parovima pružaju u različitim smjerovima, te simetričan buket velikog, oblog i pupoljastog cvijeća koje je nastojano biti plastično prikazano. No zbog istovremenog, još uvijek blago prisutnog utjecaja *bizarre* vegetabilnih motiva sam sklon predložiti dataciju na razmeđi *bizarre* razdoblja i razdoblja naturalizma, odnosno oko 1730. godine. Naposljetku vrijedi naglasiti da je damast na dalmatici (Sl. 174) okrenut na revers, odnosno da ga zapravo treba predočiti sjajnom površinom podloge te zagasitim (mat) površinama dekora.

BORTE: široka 2.2 cm. Tkana bijelim lanenim nitima i srebrnom »žicom« (*argento trafileto*). Podloga dekoru borte je izvedena gustim nizom paralelnim linija iznad kojih – uz rubove – teku dva niza stiliziranih palmeta [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 174].

PODSTAVA: laneno platno ružičaste boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: depo Zavičajnog muzeja Novigrad, gdje je misni ornat bio privremeno pohranjen zajedno s ostalim povijesnim liturgijskim ruhom za koje se prepostavlja da potječe iz župne crkve Rođenja Blažene Djevице Marije u Novigradu

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 15, M-T-18/01-010a; dalmatika u ladici br. 14, D-T-18/01-010b; štola u kutiji br. 3, S-T-18/01-010c; manipul u kutiji br. 2, Man-T-18/01-010d

FOTOGRAFIJE: Sl. 174; priložen mikro-snimak lijevog ruba; ilustracijama uz pojmovnik priložen mikro-snimak srebrne »žice« (*argento trafileto*) koja kao potka izvodi dekor borte.

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

175. Zadar, župa sv. Stošije

Pluvijal za ispunu čije rubne površine je upotrijebljena tkanina analizirana u kataloškoj jedinici br. 176

DIMENZIJE: 284.5 x 132 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, ljubičaste boje, 135 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, ljubičaste boje, 41 prolaz po centimetru

Klasični damast. Podloga dekoru je tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 2).

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široki su 0.8 cm. Tkani u četveroveznom satenu svilenom osnovom zelene boje. Završavaju s jednim krupnijim sviljenim končićem svijetle nijanse.

VISINA TKANINE: 68 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: ? x 33 cm

DATACIJA: između 1740. i 1750. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: za izradu polukružnog dijela pluvijala je upotrijebljen ljubičasti klasični damast strogo simetričnog dekora. Da je riječ o damastu koji je izvorno bio namijenjen opremanju interijera otkriva poveća visina tkanine te masivni dekorativni elementi odnosno velike dimenzije raporta (visinu nije moguće utvrditi). I ovaj je primjerak, dakle, izvorno bio prvenstveno namijenjen prekrivanju zidnih površina, krojenju zastora, izradi nebnica i presvlaka za stupove, ali i presvlačenju namještaja. Krasan primjer tome pruža dvosjed datiran u sredinu XVIII. stoljeća, sačuvan u milanskoj zbirci Il Campiello,⁶⁴⁴ a čiji su jastuci i nasloni presvučeni damastom identičnog dekora [Ilustracije uz raspravu, Sl. 225]. Nažalost, nedostaje podatak o boji damasta. Da se radi o damastima istog uzorka najbolje se vidi na naslonu dvosjeda, gdje se uočava gornji dio velikog, središnjeg motiva nalik palmi te masivne, povijene i »zrcaljene« grane s različitim vrstama cvijeća i lišća. Na naslonu dvosjeda i na pluvijalu se ujedno lijepo vidi da je dekor osmišljen tako da neprekidno »teče« pri vodoravnom spajaju više komada damasta, a što je posebno važno za tkanine namijenjene prekrivanju velikih površina. Na zaključak da je damast istkan u Veneciji, osim spomenutog

⁶⁴⁴ Saul Levy, *nav. dj.*, Vol. I., 1964., tabla 63 (bez pag.)

komparativnog primjerka, svakako upućuje i izgled njegovih rubova tkanih u satenu svilenom osnovom zelene boje.

BORTE: razdjelna je široka 3.5 cm, kao i rubna s resama. Tkane zlatno žutom svilom te gustim zlatnim *filéom* kao dodatnom potkom. Središnjim dijelom borte prolazi devet paralelnih, gusto isprekidanih linija. Uskim rubnim površinama prolazi nazubljena vrpca [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 175].

PODSTAVA: laneno platno bijedo ljubičaste boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 18, P-T-18-273

FOTOGRAFIJE: Sl. 175; priložen snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

176. Zadar, župa sv. Stošije

Dvije dalmatike

DIMENZIJE: 97.5 x 121 cm, 97.5 x 120.5 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, ljubičaste boje, 128 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, ljubičaste boje, 39 prolaza po centimetru

Lyonski damast. Podloga dekoru je tkana u aversu omoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu kepera 3/1 *Z*.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Desni je širok 0.8 a lijevi 1 cm. Tkani u petoveznom satenu svilenom osnovom zelene i bijele boje (*melangé*), a unutrašnjim dijelom teče uska bijela pruga. Završavaju s dva krupnija (lanena ?) končića sive boje vezanima u taftu.

VISINA TKANINE: 53 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 59 x 25.5 cm

DATACIJA: treća četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: dvije dalmatike su skrojene od ljubičastog lyonskog damasta tipologije *ornement d'église* čiji dekor pokazuje izrazitu sličnost sa uzorcima tkanina analiziranih u kataloškim jedinicama br. 170, 171 i 173, a za koje je argumentirano venecijansko podrijetlo te jednako vrijeme nastanka. Podudarnosti se uočavaju već na prvi pogled, a svakako se odnose na strogo simetrični dekor, visinu raporta te kompoziciju kojom dominira središnji cvijet naglašeno populjastog tučka a oko kojeg se razvija ornament sastavljen od *rocaille* elemenata, rogova obilja, cvijeća i voća. Da je riječ o venecijanskom damastu, izvorno namijenjenom krojenju liturgijskog ruha ali i opremanju sakralnih interijera, svakako potvrđuje i visina tkanine te izgled rubova. Ove dvije dalmatike, zajedno sa gore spomenutim primjercima s Dugog otoka i Iža, omogućuju uistinu kvalitetan uvid u različite efekte koje gotovo posve jednakim uzorcima ostvaruju kada su izvedeni na monokromnim ili polikromnim tkaninama. Naposljetku vrijedi podsjetiti da su komadi ovog damasta sekundarno upotrijebljeni za izradu rubne površine prethodno opisanog pluvijala.

BORTE: široka 2.8 cm. Tkana žutom svilom i zlatnim *filéom*. Ornamentirana dvjema izlomljenim linijama koje prolaze jedna iznad druge. Iznad gornje teku dvije paralelne pruge. Uske površine uz rubove borti imaju sitni uzorak šahovnice [vidi II. Dodatak katalogu, Kat.

176]. Na dalmatikama su sačuvana tri drvena dugmeta, promjera 2.5 cm, u cijelosti presvučena širokom *lamellom* i zlatnim *filé* nitima [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 176].

PODSTAVA: laneno platno tamnije plave boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br.

20, D-T-18/01-272a, D-T-18/01-272b

FOTOGRAFIJE: Sl. 176; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

177. Pag, župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Misnica i dvije dalmatike

DIMENZIJE: 105-102.5 x 68.5-63 cm, 101.5 x 112 cm, 100.5 x 111 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 128 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, crvene boje, 35 prolaza po centimetru

Lyonski damast. Podloga dekoru je tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 5) a dekor u reversu kepera 4/1 Z.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Desni je širok 0.7 a lijevi 0.8 cm. Tkani u osmoveznom satenu svilenom osnovom svijetlo zelene boje. Završavaju s dva lanena končića prirodne boje vezana u taftu.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 62.5 cm x ?

DATACIJA: treća četvrтina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: za krojenje misnice i dviju dalmatika je upotrijebljeno više (četiri do pet) uskih, spojenih komada damasta (Sl. 177) te stoga nije moguće utvrditi širinu raporta, koji se ujedno ni na jednoj od dalmatika ne može sagledati u cijelini, kao primjerice na dalmatici iz katedrale sv. Stošije [Kat. 176]. Ipak, jasno se uviđa da je riječ o damastu tipologije *ornement d'église* čiji dekor pokazuje izrazitu sličnost ne samo sa onim prethodno analiziranog damasta nego i sa uzorcima tkanina iz kataloških jedinica br. 170, 171 i 173. I ovaj damast odlikuje strogo simetrični dekor kojim dominira središnji cvijet istaknutog tučka a oko kojeg se razvija bogat, zrcalno komponiran ornamentalni splet od *rocaille* elemenata, rogova obilja, cvijeća i voća. Navedenim komparativnim primjercima je srođan i po visini raporta. Zanimljivo je da je izведен i jasno vidljiv cvijet karanfila, blizak onima na dvjema *ornement d'église* iz crkvice Gospe Dubovice [Kat. 170 i 171]. Venecijansko podrijetlo damasta - izvorno namijenjenog krojenju liturgijskog ruha ali i opremanju sakralnih interijera – moguće je argumentirati i izgledom rubova te konstrukcijom i gustoćom tkanja po čemu umnogome nalikuje ljubičastom damastu na dijelovima ornata iz katedrale sv. Stošije [Kat. 176].

BORTE: široka 2.7 cm. Tkana svijetlim lanenim i žutim sviljenim nitima. Ornamentirana jednostavnim uzorkom niza rombova s površinom uzorka šahovnice. Uske rubne površine borte su tkane u konstrukciji *cannelé* [usp. II. Dodatak Katalogu, Kat. 72].

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija zborne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u
ladici br. 15, M-T-18/sr-098a; dalmatike u ladici br. 14, D-T-18/sr-098b, D-T-18/sr-098c

FOTOGRAFIJE: Sl. 177; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

178. Zaton, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Pluvijal i štola

DIMENZIJE: 286 x 132 cm; 249 x 27-14 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, ljubičaste boje, 120 prolaza po centimetru
 - Potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, ljubičaste boje, 32 prolaza po centimetru
- Klasični damast. Podloga dekoru je tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 2).

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Desni je širok 0.8 a lijevi 0.7 cm. Tkani u petoveznom satenu svilenom osnovom u ljubičastoj i jarko žutoj boji, na način da se unutrašnjim dijelom ruba pruža žuta, a vanjskim ljubičasta pruga. Završavaju s dva krupnija svilena ljubičasta končića vezana u taftu.

VISINA TKANINE: 53 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 62 x 25.5 cm

DATACIJA: treća četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: za izradu pluvijala i štole je upotrijebljen ljubičasti klasični damast tipologije *ornement d'église* čiji dekor pokazuje izrazitu sličnost s lyonskim damastima *ornatā* iz katedrale sv. Stošije [Kat. 176] i zborne crkve u Pagu [Kat. 177] a za koje je pak istaknuto da su uvelike srodnji tkaninama iz kataloških jedinica br. 170, 171 i 173. Na damastu koji je, prema tome, bio namijenjen krojenju liturgijskog ruha i opremanju sakralnih interijera, izведен je prikladan, simetričan dekor s visinom raporta koja je dovoljno velika da bude dojmljiv, no istovremeno dovoljno »kratka« da se dvaput ponavlja na misnici ili dalmatici, čime se postiže ritam uzorka. Dominira veliki cvijet s naglašeno ornamentiranim središnjim dijelom a oko njega se razvija bogat, zrcalno komponiran okvir od *rocaille* elemenata, rascvalog cvijeća i plodova. Najveću sličnost dijeli sa ljubičastim damastom iz katedrale [Kat. 176] a ona proizlazi iz uvelike blisko oblikovanog velikog središnjeg cvijeta te posebno karakterističnog detalja girlande od cvijeća i plodova razvijene iznad njega. Ipak vrijedi primijetiti da je dekor damasta iz katedrale raskošniji u dimenzijama, množini i raznorodnosti detalja. Na zaključak da je i damast pluvijala i štole iz Zatona svakako venecijanskog podrijetla upućuje visina tkanine, izgled rubova te rezultati tehničke analize (gustoća tkanja). Naposljetku vrijedi istaknuti vjerojatnost da su pluvijal i štola izvorno pripadali zadarskoj katedrali, odnosno da su župnoj crkvi u Zatonu u nepoznato vrijeme prepušteni na uporabu a zajedno sa drugim

liturgijskim ruhom za koje je već argumentirano da je pripadalo katedrali sv. Stošije [usp. Kat. 2, 43, 84, 96, 263].

BORTE: razdjelna široka 3, a rubna s resama 4 cm. Tkane lanenim i svilenim nitima te gustim zlatnim *filéom* kao dodatnom potkom. Središnjim dijelom borte prolazi devet paralelnih, gusto isprekidanih linija. Uskim rubnim površinama prolazi izlomljena vrpca [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 175].

PODSTAVA: laneno platno svijetle plave boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Rođenja Marijina

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, pluvijal u ladici br. 25, P-T-18/02-213a; štola u kutiji br. 3, S-T-18/02-213b

FOTOGRAFIJE: Sl. 178a, 178b; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

179. Novigrad, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Šest fragmenata sačuvanih u gornjem predjelu prednje strane misnice analizirane u kataloškoj jedinici br. 199

DIMENZIJE: tri najveća fragmenta mjere približno 50 x 21 cm, 46 x 12 cm i 29 x 17 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-3 lancé broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 60 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u blagom Z smjeru – tri u svakom prolazu, bijele boje, 19 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, svijetle zelene boje, 18 prolaza po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, 19 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu boju): ljubičasta, svijetlo ružičasta, zagasito ružičasta
- *Broché* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, oker žute boje, 16 prolaza po centimetru

Taft *louisine 2-3 lancé broché*. Podloga dekoru je tkana u taftu *louisine 2-3* dok je dekor u cijelosti izведен suplementarnim svilenim potkama utkanima tehnikama *lancé* i *broché*. Samo su *lancé* potke na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S, a na reversu u taftu. *Broché* potka je nevezana.

RUBOVI: sačuvan je ostatak desnog ruba. Uočava se dio tkan u taftu, svilenom osnovom zelene i ružičaste boje (očito je bio tkan na zelene i ružičaste pruge) te temeljnom bijelom i dvjema *lancé* potkama.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: oko 1730. godine

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: šest fragmenata tafta *louisine 2-3 lancé broché* »otvara« skupinu svila tkanih u talijanskim manufakturama tijekom druge i treće četvrtine XVIII. stoljeća, a koje odlikuje monokromna, bijela podloga raznobojsnom dekoru koji može biti asimetrične ili strogo simetrične kompozicije. Izvorno su uglavnom bile namijenjene izradi svjetovne odjeće, no da su se rado i često koristile za krojenje liturgijskog ruha potvrđuju brojni do danas sačuvani primjeri u Hrvatskoj i inozemstvu. Ovaj, nažalost fragmentarno očuvan primjerak sačuvan

na misnici zatečenoj u Novigradu je izvorno imao asimetričan dekor, što se zaključuje analizom uzorka ali i proučavanjem poznatih srodnih primjeraka. Pomoću računalne rekonstrukcije (Sl. 179b) izrađene obradom fotografija sačuvanih segmenata moguće je predočiti da je osnovni dekorativni element lijepo izveden, veliki, zagasito ružičasti cvijet žutog središta koji izbija iz naglašeno povijene, dijagonalno usmjerene zelene vitice. Okružen je sitnjim zelenim lišćem i peteljkama iz kojih se pruža veći oker žuti cvijet u obliku zvončića, par zvjezdastih cvjetova (jedan svjetlo ružičasti, drugi ljubičasti), svjetlo ružičast lotosov cvijet te ljubičasti plod mogranja. Ova se skupina dvaput umnažala visinom tkanine, u horizontalnom slijedu, a u svakom redu je mijenjala usmjerjenje odnosno bivala zrcaljena. U vertikalnom pogledu su se nizale pravocrtno. Osim pomoću ovdje priložene rekonstrukcije, izvorni izgled svile se može »doživjeti« i sagledavanjem tkanine iznimno bliskog, gotovo identičnog uzorka, koja je upotrijebljena za izradu misnice sačuvane u Pučišćima na otoku Braču. Inače, fundus misnog ruha u župnoj crkvi u Pučišćima je posebno zanimljiv zahvaljujući natpisima na podstavama koje je ispisivao don Andrija Ciccarelli, župnik u ovom mjestu između 1795. i 1810. godine. Ovaj je povjesničar i kroničar Pučišća na podstavama tintom bilježio raznovrsne podatke (župnike-donatore, godinu nabave, vlasnike-bratovštine i sl.) a do kojih je zacijelo dolazio – između ostalog – i proučavajući računske knjige, popise inventara i druge arhivske dokumente, da bi ih potom dovodio u vezu sa konkretnim predmetima (misnicama i dr.). U nekim slučajevima se ti zapisi, temeljeni na njegovim istraživanjima, mogu ocijeniti kao točni ili »pogođeni«, no to nije slučaj sa misnicom koju opravdano dovodimo u vezu s ovom, fragmentarno očuvanom svilom iz Novigrada. Naime, prema natpisu na njezinoj podstavi odnosno prema predmijevanju don Andrije Ciccarellija, riječ je o misnici koju je bratovština Presvetog Sakramento nabavila 1668. godine.⁶⁴⁵ Tako rani datum se, ipak, nikako ne može postaviti za tkaninu ovakve konstrukcije i uzorka. To potvrđuju i kvalitetni komparativni primjeri iz inozemne stručne literature: lampas *lancé broché* (»Italija, 1720. – 1730.«) misnice u Museo d'Arte Sacra u selu Popiglio (Pistoia, Toskana),⁶⁴⁶ fragment lampasa *lancé broché à liage repris* (»između 1730. i 1740.«) u Zbirci Abegg⁶⁴⁷ te svila čiji su komadi upotrijebljeni za ispunu prednjeg i stražnjeg stupa misnice

⁶⁴⁵ Fotografiju leđne strane misnice i natpisa na podstavi vidjeti u: Vanja Kovačić, *Sakralni spomenici Pučišća*, u: *Spomenica župe sv. Jeronima Pučišća: povodom 450 godina utemeljenja (1566. – 2016.)*, (gl. ur.) Josip Vrandečić, Pučišća, župa sv. Jeronima, 2016., str. 293 – 318 (315).

⁶⁴⁶ Paolo Peri, *nav. dj.*, 2004., str. 113.

⁶⁴⁷ Anna Jolly, *nav. dj.*, 2002., str. 349 – 350 (kat. 204).

nepoznatog mesta nalaza, koja je pohranjena u depoima Dijecezanskog muzeja u Zagrebu.⁶⁴⁸ Iako strogo simetričnog dekora, zbog srođno izvedenih cvjetova i zelenih vitica bih izdvojila i svilu u Victoria and Albert Museumu u Londonu.⁶⁴⁹ Svim je navedenim primjercima zajednička bijela podloga dekoru izvedenom *lancé* i *broché* suplementarnim svilenim potkama, dok jedino u tkanju uzorka svile u Victoria and Albert Museumu sudjeluju i niti s metalnom ovojnicom. Smatram da je primjerak iz Novigrada – kao i izrazito srođan pandan u Pučišćima - ispravno datirati na početak četvrtog desetljeća XVIII. stoljeća odnosno u osvit razdoblja naturalizma, zbog izraženog nastojanja da dva dominantna cvjetna motiva budu izvedena što prirodnije (plastičnije) ali i istovremenog prisustva dekorativnih elemenata i karakteristika svojstvenih tek minulom *bizarre* razdoblju: to su pomalo apstraktno osmišljeni dijelovi zelene vitice ali i manji, ponešto plošno prikazani cvjetni motivi koji podsjećaju na, primjerice, one na damastu *broché à liage repris* sa Vrgade [Kat. 112] koji je datiran između 1725. i 1730. godine. Na rečeni primjerak sa Vrgade svakako podsjeća i zbog jednakog komponiranog dekora te poveće visine raporta.

STANJE: osrednje; boje suplementarnih potki su ponegdje nestale (uslijed čega su dijelovi dekora slabo ili nikako vidljivi) te su uglavnom izgubile intenzitet

MJESTO NALAZA: depo Zavičajnog muzeja Novigrad, gdje je misnica bila privremeno pohranjena zajedno s ostalim povijesnim liturgijskim ruhom za koje se prepostavlja da potječe iz župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Novigradu

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica (na kojoj su fragmenti) u ladici br. 3, M-T-18-014a

FOTOGRAFIJE: Sl. 179a, 179b; priložen mikro-snimak ostatka desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁶⁴⁸ Mirela Ramljak Purgar, *nav. dj.*, sv. 2, 1997., kat. 151./70 (bez pag.)

⁶⁴⁹ Široko je datirana u XVIII. stoljeće. Crno-bijela fotografija je objavljena u: Cyril George Edward Bunt, *The Silks of Lyons*, Leigh-on-Sea, Lewis, 1960., fig. 21 (bez pag.); fotografije u boji i dimenzije svile (inv. oznaka 329-1898) vidi u *online* katalogu Muzeja (vidi Izvori i neobjavljena djela, WEB izvori).

180. Pakoštane, župa Uzašašća Gospodinova

Velum za kalež

DIMENZIJE: 44.5 x 44.5 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, bijele boje, 55 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru, bijele boje, 21 prolaz po centimetru
- *Broché* potke (sedam):
svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, 11 prolaza po centimetru, u bojama: zelena, tamno ljubičasta, ružičasta, bijedno ružičasta, boja cigle, bijela, smeđa

Klasični damast, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 3). »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim, svilenim potkama utkanima tehnikom *broché*, koje su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/4 S.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: ? x 17 cm

DATACIJA: između 1730. i 1740. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (?)

OPIS: za avers veluma za kalež su upotrijebljena dva fragmenta klasičnog damasta *broché à liage répris*, na kojima su vidljivi segmenti osnovnog dekorativnog elementa: blago dijagonalno ukošene, povijene i razlistale stabljične iz koje izbijaju tri različito oblikovana cvijeta među kojima su ruža i karanfil. Treći cvijet se tek djelomično vidi na obama fragmentima. Latice svih triju cvjetova su izvedene u različitim bojama pri čemu se voluminoznost nastojala postići suprotstavljanjem dviju nijansi. Za razliku od cvjetova, stabljične i lišće su prikazani prilično plošno, tkanjem samo jednom niti zelene boje. Pod-dekor izведен u damastu se sastoji od grančica s lišćem, nalik ružinim, a tkan je tako da donekle nadopunjava i slijedi gornji dekor. Dva fragmenta su očito prišvena tako da se poštivao izvorni izgled raporta: opisani osnovni element se vjerojatno triput umnažao visinom tkanine, u horizontalnom slijedu, a u svakom redu je mijenjao usmjerenje odnosno bivao zrcaljen. U vertikalnom pogledu se vjerojatno nizao pravocrtno, a ne u rasteru šahovske ploče. Riječ je o nešto inferiornijem proizvodu, što se prvenstveno zaključuje na temelju rezultata tehničke

analyze odnosno gustoće utkanih niti a potom i po nepretenciozno osmišljenom i istkanom dekoru gdje je najveća pažnja pridana izvedbi rascvalih cvjetova koji su se nastojali prikazati što prirodnijima. Damast je izvorno bio namijenjen izradi svjetovne odjeće, a vjerojatno je nastao je u nekoj od manje prestižnih manufaktura djelatnih na području sjeverne Italije.

PODSTAVA: fino tkano laneno platno svijetle prirodne nijanse

BORTE: velum je obrubljen resama širine 3 cm, izvedene nitima s metalnom ovojnicom koja je oksidirala

STANJE: osrednje; prisutna su mehanička oštećenja koja su ponegdje zatvarana strojnim šivanjem s bijelim koncem

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 19,
V-T-18/01-242

FOTOGRAFIJE: Sl. 180

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

181. Zapuntel (otok Molat), župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Velum za kalež

DIMENZIJE: 48.5 x 52.5 cm

VRSTA TKANINE: damast *gros de Tours, broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, bijele boje, 128 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu (kad se tka *gros de Tours* šest u svakom prolazu), bijele boje, 42 prolaza po centimetru (kad se tka *gros de Tours* 21 prolaz po centimetru)
- *Broché* potke (šest):
svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – četiri u svakom prolazu, 21 prolaz po centimetru, u bojama: svijetlo zelena (boja mente), boja bjelokosti, svijetlo ružičasta, tamno ružičasta, blijedo ružičasta, *beige*

Damast *gros de Tours, broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 3) a dekor u taftu *gros de Tours*. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim, sviljenim potkama utkanima tehnikom *broché*, koje su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 *Z*.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Sastoje se od dva krupnija svilena končića bijele boje, vezana u taftu.

VISINA TKANINE: 52.5 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: ? x 26 cm

DATACIJA: između 1730 i 1740. godine

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: za izradu veluma je upotrijebљen komad damasta *gros de Tours, broché à liage répris* sačuvan u punoj visini, na kojem se međutim vidi tek dio dekora na temelju kojeg nije moguće izraditi računalnu rekonstrukciju. Naime, za razliku od prethodno analiziranog damasta, u ovom slučaju se uzorak gradio naizmjeničnim horizontalnim nizanjem dvaju blisko koncipiranih, no ipak različitih elemenata. Cjelovitijim vidimo onaj element koji se sastoji od zelene, povijene i razlistale stabljike na kojoj je jedan dominantan cvijet te nekoliko manjih cvjetova i pupoljaka. Najveći cvijet je povijen u lijevu stranu, a u donjem dijelu kompozicije su vidljiva tri lista izvedena u damastu *gros de Tours*. Ostali elementi tkani u damastu *gros de Tours* ne čine sastavni dio glavnog dekora nego imaju ulogu pod-dekora koji se skladno nadopunjuje s glavnim: tako izvedeni cvjetovi, pupoljci i lišće nalikuju sjenama motiva gornjeg dekora. Drugi element, koji se nizao u svojem zasebnom redu a kojem vidimo

tek donji dio, je sasvim izvjesno bio koncipiran na sličan način: kao povijena, zelena razlistala stabljika čiji je dominantni cvijet vjerojatno bio usmjeren u desnu stranu i tkan drugačijim nijansama, na što upućuje vidljivi svjetlo ružičasti pupoljak. I u donjem dijelu ove kompozicije vidimo tri poveća zašiljena lista izvedena u damastu *gros de Tours*. Treba primijetiti da je dekor bio izведен na način da neprekidno »teče« kad se spoji više komada damasta, kako jasno potvrđuje isječak dekora vidljiv duž lijeve strane ruba. I ovaj damast je izvorno bio namijenjen krojenju odjeće, no za razliku od prethodno analiziranog primjerka u ovom slučaju je riječ o znatno kvalitetnije konstruiranoj svili ljepše i uspješnije koncipiranog dekora, koju zbog kompozicije *ad isolotti* te izraženog nastojanja za što plastičnijim prikazom latica velikih cvjetova treba datirati u četvrtu desetljeće. Izgled rubova definitivno potvrđuje da damast nije tkan u Veneciji, no svakako je proizvod neke kvalitetnije talijanske manufakture, a što svakako potvrđuje i gustoća utkanih niti.

BORTE: velum je obrubljen resama širine 2 cm, izvedenim srebrnim *filé* i *frisé* nitima

PODSTAVA: svileni taft zelene boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Rođenja Marijina (Male Gospe)

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 15,
V-T-18/01-047

FOTOGRAFIJE: Sl. 181; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

182. Molat, župa Pohodenja Blažene Djevice Marije

Pet fragmenata od kojih je vjerojatno bila skrojena štola

DIMENZIJE: 106 x 9.5 cm

VRSTA TKANINE: lampas, *lancé broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, bijele boje, 136 prolaza po centimetru
- Vezujuća osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, zelene boje, 34 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, zelene boje, 20 prolaza po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, 11 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu): zlatno žuta i bijela
- *Broché* potke (tri):
svilene, dvije niti sukane u Z smjeru – četiri u svakom prolazu, 11 prolaza po centimetru, u bojama: svijetlo ljubičasta, bijedo ružičasta, tamno ružičasta

Lampas, *lancé broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u osmoveznom satenu (preskok 3) kojeg proizvodi temeljna osnova bijele boje. Sve zelene površine dekora su tkane u taftu kojeg proizvodi prva *lancé* potka te vezujuća zelena osnova. Ostatak dekora je u cijelosti izведен drugom *lancé* potkom te *broché* potkama koje su na aversu tkanine fiksirane nitima temeljne (bijele) osnove u keperu 1/3 S.

RUBOVI: sačuvan jedan rub (nije moguće odrediti da li je riječ o lijevom ili desnom); širok je 0.5 cm a sastoji se od šest krupnijih niti od svile bijele boje vezanima u taftu s temeljnom i *lancé* potkom

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: između 1730. i 1750. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Veneto ?)

OPIS: pet manjih fragmenata lampasa *lancé broché à liage répris* zajedno tvore predmet koji dimenzijsama podsjeća na ostatak središnjeg dijela štole. Na svim fragmentima, osim na jednom, prepoznati su isječci istog dekorativnog elementa te je stoga bilo moguće izraditi njegovu rekonstrukciju (Sl. 182b). Na naglašeno izvijenoj, gusto razlistaloj zelenoj stabljici je jedan dominantan ružičasti cvijet zakrenut u lijevu stranu. Podno njega je više žutih cvjetića i pupoljaka. Nije moguće zaključiti da li je riječ o dekorativnom elementu koji se na tkanini

umnažao [usp. Kat. 179, 180, 181] ili se radi o jednom od segmenata veće, možda simetrične dekorativne kompozicije. Neobičan je određeni nesrazmjer između kvalitete tkanja i izgleda dekora: na temelju prilično složene konstrukcije te gustoće utkanih niti zaključuje se da se radi o pomnije »projektiranoj« svili čijem je tkanju zasigurno prethodila dugotrajnija priprema tkalačkog stana, no istovremeno dekor se čini prilično plošnim i posve nepretencioznim. Zbog tih odlika te primjene niti zelene, žute i ružičaste nijanse – svojstvenih skupini svila datiranih u ovo razdoblje a koje se obrađuju u kataloškim jedinicama br. 183 – 186 i br. 188 – 192 – i ovaj primjerak smatram proizvodom neke od talijanskih manufaktura nastalim tijekom druge četvrtine XVIII. stoljeća a vrlo vjerojatno osmišljenim u svjetovne svrhe.

STANJE: zadovoljavajuće

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 5,
FS-T-18/01-036

FOTOGRAFIJE: Sl. 182a, 182b; priložen mikro-snimak ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

183. Zapuntel (otok Molat), župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Velum za kalež

DIMENZIJE: 48 x 51 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine* 2-1, *lancé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 64 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti bez vidljive torzije – četiri u svakom prolazu, bijele boje, 22 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, 23 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu): zelena, boja lososa
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, 23 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu): žuta, ružičasta, bijedo ljubičasta, svijetlo plava, svijetlo ružičasta

Taft *louisine* 2-1, *lancé*. Podloga dekoru je tkana u taftu *louisine* 2-1 dok je dekor u cijelosti izведен dvjema suplementarnim, svilenim potkama utkanima tehnikom *lancé* koje mijenjaju boju (prelaze iz jedne u drugu boju). Na aversu tkanine su fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 *S*, a na reversu u taftu.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široki su 0.6 cm. Tkani u taftu, svilenom osnovom u dvije boje (na tri zelene i dvije bijedo ružičaste pruge). Završavaju s jednim krupnim sviljenim končićem bijele boje.

VISINA TKANINE: 53 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: ? x 17.5 cm

DATACIJA: između 1740. i 1750. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Veneto ?)

OPIS: za izradu veluma za kalež je upotrijebljen komad tafta *louisine* 2-1 *lancé* na kojem se vidi samo jedan dio uzorka, odnosno jedan od dvaju elemenata od umnažanja kojih se sastojao dekor. U župnoj crkvi sv. Mihovila u Kostanjama (Poljica) sačuvana je misnica skrojena od tkanine identičnog dekora, a koja zbog veće sačuvane površine pruža uvid u cjelovit dekor [Ilustracije uz raspravu, Sl. 226a]. Boja podloge i nijanse suplementarnih *lancé* potki su jednakе, međutim zanimljivo je da je podloga primjerka u Kostanjama izvedena u satenu, umjesto u taftu - kako je tkana podloga primjerka iz Zapuntela. Vjerojatno su te razlike u konstrukciji razlogom ponešto drugačijeg izgleda njihovih rubova, no unatoč tome ih treba smatrati tkaninama istog podrijetla a zbog očitih podudarnosti u izgledu te načinu

izvedbe dekora koji u oba slučaja tkaju dva sustava *lancé* potki u više izmjeničnih boja [Ilustracije uz raspravu, Sl. 226b]. Na misnici u Kostanjama je, dakle, razvidno da se dekor – čiji se segment vidi na našem velumu – gradi naizmjeničnim horizontalnim nizanjem dvaju blisko koncipiranih elemenata: velikih, povijenih i razlistalih stabljika s više različito oblikovanih i obojanih cvjetova raznih veličina od kojih je nakrupniji onaj na vrhu stabljike. Obje kompozicije, zakrenute u vlastitom smjeru, se visinom tkanine umnažaju tri puta unutar vlastitih redova, koji se u vertikalnom pogledu naizmjenično pravocrtno nižu. Gustoća i razvedenost uzorka, razmjerna složenost konstrukcije i gustoća tkanja te umješnost u postizanju plastičnosti velikih cvjetnih motiva, upućuju na zaključak da je riječ o tkanini nastaloj u nešto kvalitetnijoj manufakturi, moguće na području sjeverne Italije. Kao kvalitetne komparativne primjerke poznate u inozemnoj literaturi izdvajam taft *lancé broché* (»Italija, 1740.-1750.«) u Zbirci Fortuny u Veneciji čiji je raport mjeri 52 x 17.5 centimetara a opis rubova uvelike odgovara izgledu naših,⁶⁵⁰ saten *lancé broché* (»središnja Italija, 1743.«) misnice sačuvane u selu Premia (Pijemont)⁶⁵¹ te lampas s dvije *lancé* potke (»Venecija, 1730.-1740.«) od kojeg je skrojen velum za kalež dokumentiran u gradiću san Biagio di Callalta (Treviso).⁶⁵² Vrijedi primijetiti da i opis rubova rečenog lampasa odgovara izgledu rubova našeg tafta, te ukazati na sličnosti u pogledu visine tkanine (52 centimetra, uključujući i rubove), dimenzija raporta (44 x 17 centimetara) te boja *lancé* potki. Naposljetku ističem da je podloga dekoru kod svih primjeraka izvedena u bijeloj boji te da većina talijanskih autorica u njihovojoj analizi napominje da je riječ o svilama izvorno namijenjenim izradi ženskih odjevnih predmeta. Dekorativne uzore ovakvim tkaninama, koje su očito bile dobro prihvaćene, svakako treba prepoznati u skupocjenim suvremenim francuskim svilama dekorativne tipologije *ad isolotti* a čiji su raskošni, naglašeno plastični cvjetni motivi u ovom razdoblju postali diktatom u europskoj aristokratskoj modi.

BORTE: široka 2 cm; tkana lanenim nitima i gustim zlatnim *filéom* u potki. Ornamentirana lijepo izvedenim motivom naglašeno izvijene razlistale lozice.

PODSTAVA: laneno platno izrazito izbljedjele ružičaste boje

STANJE: dobro; na aversu su mjestimično vidljivi tragovi (ostaci) voska; uz desni i gornji rub nedostaje borta

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Rođenja Marijina (Male Gospe)

⁶⁵⁰ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 2008., str. 408 – 410 (kat. 357).

⁶⁵¹ Anna Maria Colombo (ur.), *nav. dj.*, 2002., str. 45 (kat. 15).

⁶⁵² Alessandra Geromel Pauletti (ur.), *nav. dj.*, 2007., str. 56 (kat. 17).

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 15,
V-T-18/01-046

FOTOGRAFIJE: Sl. 183; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

184. Biograd, župa sv. Stošije

Dalmatika

DIMENZIJE: 111 x 119 cm

VRSTA TKANINE: saten *lancé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, bijele boje, 128 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, zelene boje, 24 prolaza po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, 21 prolaz po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu): svijetlo ružičasta, svijetlo ljubičasta, boja bjelokosti, žuta

Saten *lancé*. Podloga dekoru je tkana u osmoveznom satenu dok je dekor u cijelosti izведен dvjema svilnim potkama utkanima tehnikom *lancé*, od kojih jedna mijenja boju (prelazi iz jedne u drugu boju). U svojoj su ulozi – u stvaranju dekora i konstrukciji tkanine – ravnopravne. Na aversu tkanine su fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 *S*, a na reversu u taftu.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široki su 0.6 cm. Tkani su u satenu svilenom osnovom u zelenoj i tamno ružičastoj boji, na način da između dvije zelene prolazi središnja tamno ružičasta pruga. Završavaju s dva višebojna svilena končića vezana u taftu.

VISINA TKANINE: 52.5 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 64 x 17 cm

DATACIJA: između 1740. i 1750. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Veneto ?)

OPIS: na bijeloj podlozi tkanoj u satenu je dvjema *lancé* potkama izведен dekor velikog raporta koji umnogome podsjeća na uzorak tafta analiziranog u prethodnoj kataloškoj jedinici: osim uvelike bliskih boja suplementarnih svilnih potki, kod oba primjerka se osnovni dekorativni elementi triput umnažaju visinom tkanine. Visina tkanine je gotovo identična kod obje svile, a jednaka je i širina rubova. Konstrukcije rubova su različite. Primjećuje se da su

rubovi tkani u taftu u slučajevima kad je podloga dekoru izvedena u taftu, odnosno da svile čije su podloge tkane u satenu imaju i rubove izvedene u satenu. Na prvi pogled, i saten *lancé* dalmatike iz Biograda odlikuje uzorak koji bi se tipološki mogao odrediti kao *ad isolotti*, no u ovom slučaju ipak nije riječ o dvama elementima koji se umnažaju u zasebnim vodoravnim redovima da bi se u vertikalnom slijedu naizmjenično nizali [usp. Kat. 183]. Dekor se sastoji od neprekinute, izvijajuće vitice koja se triput ponavlja, i to pravilno – tako da su svi različiti cvjetni elementi u istoj ravnini. Glavni akcent su dva velika, različito oblikovana cvijeta ružičaste boje i boje bjelokosti, koji pri svakom ponavljanju u vertikalnom slijedu mijenjaju smjer zakrenutosti. Uzorak je gusto ispunjen brojnim manjim cvjetovima različitih oblika i boja, pupoljcima, češerima i plodovima (uočavaju se manji plodovi mogranja), različito osmišljenim lišćem, viticama i peteljkama, te je u cijelini postignut izrazito ritmičan, dinamičan i razveden dekor. Fragment svile posve identičnog dekora – a vrlo izgledno i jednake konstrukcije – posjeduje Metropolitan Museum of Art u New Yorku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 227]. Mjeri 47 x 41.9 centimetara. Datiran je u razdoblje oko 1750. godine a kao mjesto nastanka je prepostavljena Francuska. Fotografija u boji nažalost nije dostupna pa nije poznato da li su za tkanje upotrijebljene niti istih nijansi, no razvidno je da je podloga dekoru i newyorškog primjerka svijetla te da su i u ovom slučaju sitni cvjetovi i plodovi mogranja najtamnije nijanse.⁶⁵³ Na temelju bogatstva dekora, gustoće tkanja te izrazitih konstrukcijskih sličnosti koje biogradski saten *lancé* dijeli sa taftom *louisine* 2-1 *lancé* iz Zapuntela [Kat. 183] a za koji je prepostavljena sjeverna Italija kao mjesto nastanka, vrijedi donijeti jednake zaključke o podrijetlu i dataciji. U prilog tezi da je istkan u nekome od bližih proizvodnih središta ide i činjenica da su sateni identičnog uzorka dokumentirani na baldahinu (nebnici) u župnoj crkvi u Starom Gradu na Hvaru [Ilustracije uz raspravu, Sl. 228] te na dalmatici u župnoj crkvi u Omišlju [Ilustracije uz raspravu, Sl. 229]. Podloge dekoru su bijele kod oba primjerka a cvjetni elementi su izvedeni u bliskim nijansama. Primjećuje se, pak, da je veliki cvijet koji je na satenima iz Biograda i Omišlja bijele boje na primjerku iz Starog Grada svjetlo ružičast. Iako je riječ o svilama koje su izvorno bile namijenjene svjetovnoj (damskoj) odjeći, očito je da su se istovremeno rado koristile u svrhu izrade liturgijskih predmeta, a sasvim sigurno zbog kvalitete izvedbe, upečatljivog uzorka i boja zbog kojih su bile prikladne za korištenje u svečanim misnih slavlјima.

⁶⁵³ Fragment nije objavljen, no osnovni podaci o svili kao i njezina crno-bijela fotografija su dostupni za uvid i preuzimanje u *online* katalogu Muzeja (inv. oznaka 20.57.162).

BORTE: široka 3.4 cm. Tkana žutim svilenim nitima te sa zlatnim *filé riantom* koji je utkan kao *poil traînant* te stvara motiv niza rombova s uzorkom šahovnice [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 153].

PODSTAVA: laneno platno ružičaste boje

STANJE: zadovoljavajuće; boje su izgubile intenzitet, a na rukavima dalmatike su prisutna izraženja mehanička oštećenja koja su zatvarana strojnim prošivanjem i umetanjem komadića različitih tkanina

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 52, D-T-18/01-282

FOTOGRAFIJE: Sl. 184; priložena fotografija desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

185. Pašman, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Misnica čija je prednja strana (gornja polovina) skrojena od fragmenata tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 192, dok su na donjoj polovini prednje strane prišiveni fragmenti analizirani u kataloškoj jednici br. 188

DIMENZIJE: 107.5-106 x 67 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1 lancé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 61 prolaz po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru, bijele boje, 23 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u blagom Z smjeru – četiri u svakom prolazu, svijetle zelene boje, 23 prolaza po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u blagom Z smjeru – četiri u svakom prolazu, 23 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu): blijedoružičasta, svijetlo žuta, blijedo ljubičasta, boja lososa, bijela, siva

Taft *louisine 2-1 lancé*. Podloga dekoru je tkana u taftu *louisine 2-1* dok je dekor u cijelosti izведен dvjema svilenim potkama utkanima tehnikom *lancé*, od kojih jedna mijenja boju (prelazi iz jedne u drugu boju). U svojoj su ulozi – u stvaranju dekora i konstrukciji tkanine – ravnopravne. Na aversu tkanine su fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S, a na reversu u taftu.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Lijevi je širok 0.6 a desni 0.5 cm. Tkani u taftu sviljenom osnovom predom raznobojnim nitima (zelena, svijetlo zelena, bijela, fuksia). Završavaju s jednim krupnjijim lanenim končićem vezanim u taftu temeljnog te *lancé* potkama.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 60 cm x ?

DATACIJA: između 1740. i 1750. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Veneto ?)

OPIS: leđna strana misnice je skrojena od komada tafta koji je konstrukcijski i dekorativno blizak tkaninama analiziranim u kataloškim jedinicama br. 183 i 184 te se stoga i u ovom slučaju predlaže jednak datacija te mjesto nastanka. Dekor je i u ovom slučaju izduženog raporta a izведен je na bijeloj podlozi, te se sastoji od cjelovite, izvijajuće vitice koja se triput umnažala visinom tkanine, i to pravilno – tako da su svi različiti cvjetni elementi u istoj ravnini. Jednako kao i u slučaju satena *lancé* na dalmatici iz Biograda [Kat. 184] dominantni

elementi su dva velika, različito oblikovana cvijeta ružičaste i bijele boje, koji pri svakom ponavljanju u vertikalnom slijedu mijenjaju smjer zakrenutosti. Uzorak je gusto ispunjen brojnim manjim cvjetovima različitih oblika i boja, različito osmišljenim tankim lišćem, viticama i peteljkama, dok su posebno upečatljive površine gusto ornamentirane zelenim mrežastim uzorkom. Ovo je još jedan primjerak svile izvorno namijenjene svjetovnoj odjeći, koja se zbog izostanka tehnike *broché* i suplementarnih niti s ovojnicom od plemenitih metala ne može smatrati skupocjenom, no zbog velikog, razvedenog i lijepo izvedenog dekora je ipak ispravno zaključiti da je nastala u nekoj kvalitetnoj manufakturi. Na temelju tkalačke konstrukcije, zastupljenih dekorativnih elemenata te bojā *lancé* potki se može pobliže uspoređivati sa tkaninom čija dva fragmenta danas pripadaju privatnoj zbirci u Dubrovniku. Oba fragmenta su sačuvana na komadu rubnog pojasa pluvijala a dimenzije im iznose 54 x 30 i 58 x 30 centimetara. Taj je isječak rubnog pojasa ujedno jedini ostatak predmetnog pluvijala, za kojeg se pak ne može sa sigurnošću reći da li je bio u cijelosti skrojen od ove tkanine ili je pak ona izvorno bila upotrijebljena samo za njegov rubni dio. I svila u Dubrovniku je tkana u konstrukciji tafta *lancé* a suplementarne potke su na aversu također fiksirane jednim dijelom osnovnih niti u keperu 1/3 S. Na podlozi boje bjelokosti je izведен asimetričan uzorak koji se sastoji od naglašeno vertikalno povijenih razlistalih vitica na kojima dominira više vrsta cvjetova različitih dimenzija i boja. U tkanju uzorka sudjeluju dvije *lancé* potke, no za razliku od primjerka iz Pašmana, u ovom slučaju obje potke mijenjaju boju odnosno prelaze iz jedne boje u drugu. Nijanse suplementarnih potki su izrazito bliske kod obje svile (zelena, ružičasta, žuta, ljubičasta). Obama primjercima je također zajednički dekorativni element koji podsjeća na mrežu a tka ga zelena *lancé* potka.⁶⁵⁴ Od srodnih komparativnih primjeraka poznatih iz inozemne literature a koje odlikuju blisko izvedene, multiplicirane vitice na bijeloj podlozi, izdvajam lampas *lancé* (»Veneto, 1740.-1750.«) na velumu za kalež u katedrali u gradiću Castelfranco Veneto⁶⁵⁵ te lampas *lancé* (»Venecija, 1735.-1740.«) od kojeg je skrojen baldahin sačuvan u mjestu Biancade kod Trevisa.⁶⁵⁶ Na potonjem primjerku se uočavaju i manje površine dekora ispunjene zelenim mrežastim uzorkom. Vrijedi primijetiti da su cvjetni motivi na oba spomenuta lampasa izvedeni svilenim nitima jednakih nijansi (ružičasta, žuta, ljubičasta) te da se izrazite podudarnosti uočavaju u gustoći utkanih niti te izgledu rubova.

⁶⁵⁴ Danijela Jemo – Stana Kovačević, *Tekstilno-tehnološka analiza starih tkanina velikih i složenih uzoraka*, u: *Tekstil – časopis za tekstilnu tehnologiju i konfekciju*, 60 (6), 2011., Zagreb, Hrvatski inženjerski savez teksitilaca, str. 267 – 272 (269, 270).

⁶⁵⁵ Alessandra Geromel Pauletti , *nav. dj.*, 2014., str. 84 (kat. 29).

⁶⁵⁶ Alessandra Geromel Pauletti (ur.), *nav. dj.*, 1997., str. 57 (kat. 18).

Iste konstante uočava i Alessandra Geromel Pauletti koja napominje da se ovakve tkanine često zatječu u crkvama na području Veneta te da stoga vrijedi pretpostaviti da su se diljem istog područja i tkale.⁶⁵⁷ Naposljetku napominjem da sam misnicu od tafta *lancé* bijele podloge i srodnog dekora koji se sastoji od vertikalno usmjerenih izvijenih vitica sa bijelim, ružičastim, žutim i ljubičastim cvjetovima i cvjetićima dokumentirala i u sakristiji katedrale u Krku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 230], što je još jedna vrijedna potvrda tezi da su ove tkanine u našim sredinama tijekom ovog razdoblja bile čest odabir u krojenju svečanog liturgijskog ruha.

BORTE: razdjelna je široka 3.8 a rubna 1.3 cm. Rubna je tkana bijelim lanenim i tamno žutim sviljenim nitima, a ornamentirana je dvjema užim prugama tkanima u taftu koje prolaze nad podlogom tkanom u keperu. Rubovi su razvedeni nizom polukružnih petljica. Razdjelna borta je tkana tamno žutim (oker) sviljenim nitima, srebrnom *lamellom* i zlatnim *filé riantom*, a ornamentirana je nizom lijepo, reljefno izvedenih dijagonalno usmjerenih paralelnih linija. Uzduž rubova teku uske pruge tkane *lamellom* [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 185].

PODSTAVA: laneno platno izrazito izblijedjele ružičaste boje

STANJE: zadovoljavajuće; boje su donekle izgubile intenzitet

MJESTO NALAZA: sakristija crkve sv. Marka

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 46, M-T-18/sr-236

FOTOGRAFIJE: Sl. 185; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁶⁵⁷ Alessandra Geromel Pauletti, *nav. dj.*, 2014., str. 84.

186. Pakoštane, župa Uzašašća Gospodinova

Dvije dalmatike i štola

DIMENZIJE: 104 x 115.5 cm, 104.5 x 114.5 cm, 221 x 21 – 9.5 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-4 lancé broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 60 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – četiri u svakom prolazu, bijele boje, 20 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, zelene boje, 20 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (šest):
svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru, u bojama: bijela, žuta, boja lososa, ružičasta, bijedo ružičasta, svijetlo ljubičasta

Taft *louisine 2-4 lancé broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u taftu *louisine 2-4* dok je dekor u cijelosti izведен suplementarnim svilenim potkama utkanima tehnikama *lancé* i *broché*, koje su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S, a na reversu u taftu. RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široki su 0.6 cm. Tkani u taftu svilom osnovom od niti predenih u raznim bojama (bijela, ružičasta, *bordeaux*) te temeljnom i *lancé* potkom. Završavaju s dva lanena končića vezana u taftu.

VISINA TKANINE: 52.5 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 54 x 17 cm

DATACIJA: između 1740. i 1750. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Veneto ?)

OPIS: taft *louisine 2-4 lancé broché à liage répris* predstavlja nešto skupocjeniju inačicu svile iste dekorativne tipologije kojoj pripadaju primjeri analizirani u kataloškim jedinicama br. 183, 184 i 185, te ju je stoga ispravno datirati u isto razdoblje te prepostaviti jednakopodrijetlo. Od spomenutih primjeraka se prvenstveno razlikuje po tkalačkoj konstrukciji odnosno korištenju šest *broché* potki kojima su izvedeni svi cvjetni motivi a kakve na ostalim svilama tkaju *lancé* potke. Stoga je postupak tkanja tafta iz Pakoštana morao biti znantno dulji, što je nedvojbeno utjecalo na višu cijenu tkanine. No, specifična i pedantna tehnika *broché* je ujedno omogućila vidno plastičniju izvedbu cvjetova, što se posebno uočava na lijepo izvedenom, velikom ružičastom cvijeću. Dekor je i u ovom slučaju izduženog raporta a izведен je na bijeloj podlozi, te se sastoji od cjelovite, izvijajuće vitice koja se tripit umnaža

visinom tkanine, i to na jednak način kao i na primjercima iz Biograda i Pašmana [Kat. 184 i 185]: tako da su svi različiti cvjetni elementi u istoj ravnini. I ovdje se kao dominantni elementi izdvajaju dva masivna, različito oblikovana ružičasta cvijeta s tučkom osmišljenim poput češera. Uzorak je uvelike obogaćen cvjetovima različitih veličina, oblika i boja, viticama te lišćem među kojima se posebno ističu delikatne razlistale grančice koje podsjećaju na paprat. Svakako je riječ o još jednom primjerku svile izvorno namijenjene svjetovnoj odjeći nastaloj u nekoj kvalitetnoj manufakturi na sjeveru Italije - moguće u regiji Veneto - a da je mogla nastati u istom proizvodnom središtu kao i tri druga spomenuta primjerka ukazuju i podudarnosti u visini tkanine, gustoći utkanih niti te izgledu rubova.

BORTE: široka 3.5 cm. Tkana žutom (pamučnom ?) osnovom i potkom te zlatnim *filéom* u potki. Ornamentirana nizanjem motiva izvijajućeg izdanka vinove loze, s jednim većim listom i grozdom.

PODSTAVA: laneno platno izblijedjele ružičaste boje

STANJE: dobro; svila na štoli je u vidljivo lošijem stanju nego na dalmatikama (boje su izgubile intenzitet a prisutna su i manja mehanička oštećenja)

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, dalmatike u ladici br. 20, D-T-18/sr-241a, D-T-18/sr-241b; štola u kutiji br. 5, S-T-18/sr-241c

FOTOGRAFIJE: Sl. 186; priložen mikro-snimanak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

187. Zadar, župa sv. Stošije

Štola

DIMENZIJE: 225 x 23.5-11.5 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-3 lancé broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 53 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, bijele boje, 23 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, zelene boje, 22 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (sedam):
 - svilene; dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, 21 prolaz po centimetru, u bojama: jarko ljubičasta, svijetlo plava, boja lososa, tamno ružičasta, bijedo ružičasta, svijetlo ružičasta
 - metalna;
- zlatni *filé riant* s jezgrom od *beige* svile, dvije u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru

Taft *louisine 2-3 lancé broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u taftu *louisine 2-1* dok je dekor u cijelosti izveden suplementarnim svilenim, te jednom metalnom potkom utkanima tehnikama *lancé* i *broché*, koje su na aversu tkanine fiksirane jednom četvrtinom niti osnove u keperu 1/3 S. *Lancé* potka je na reversu vezana u taftu.

RUBOVI: sačuvan je desni rub. Širok je 0.6 cm. Tkan u taftu svilenom osnovom svijetlo zelene i fuksia boje (na tri pruge boje fuksia te dvije pruge zelene boje) te temeljnom bijelom i zelenom *lancé* potkom. Završava s jednim krupnijim svilenim končićem bijele boje.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 76 cm x ?

DATACIJA: između 1730. i 1750. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: taft *louisine 2-3 lancé broché à liage répris* »otvara« poveću skupinu tkanina nastalih sredinom XVIII. stoljeća u manufakturama Venecije i Veneta a koje odlikuju strogo simetrični dekor u uglavnom izvedeni nitima zelenih, ružičastih, ljubičastih i žutih nijansi na bijeloj podlozi. Primjerak o kojem je riječ vrijedi vezati uz neku od venecijanskih manufaktura, a zbog visoke kvalitete tkanja, veličine raporta te umješno osmišljenog,

raskošnog dekora kojim dominiraju lijepi, plastično izvedeni cvjetovi te upečatljivi elementi tkani zlatnim *filé riantom*. Inozemna i domaća stručna literatura donosi više identičnih svila, zahvaljujući čemu je moguće analizirati cijelokupni dekor koji se na štoli iz zadarske katedrale može sagledati tek u užim segmentima. Pregled istovjetnih primjeraka vrijedi započeti sa veličanstvenim pluvijalom u katedrali u Castelfranco Veneto, u cijelosti skrojenim od lampasa *lancé broché* (»Venecija, oko 1730.«)⁶⁵⁸ s dekorom izvedenim prema istom predlošku i istovjetnim suplementarnim nitima [Ilustracije uz raspravu, Sl. 231]. Na bijeloj podlozi se razvija simetričan dekor koji se proteže cijelom visinom tkanine, koja iznosi 51 centimetar. Ta visina uključuje i rubove, široke 0.4 centimetra a tkane u taftu na tri pruge: središnju bijelu i bočne crvene. U tkanju rubova sudjeluju temeljna i zelena *lancé* potka a završavaju sa dva krupnija končića boje bjelokosti. Visina raporta iznosi 77 centimetara. Dominantni središnji motiv je masivni cvjetni buket kojeg osim više većih, zašiljenih listova tvori množina različito oblikovanih, plastičnih cvjetova izvedenih nitima ružičastih nijansi. Posebno je upečatljiva završna bujna simetrična grana s tri krupna svjetlo ružičasta cvijeta. Buket je smješten usred raskošnog okvira sastavljenog od širokih, povijajućih bordura, vitica i *rocaille* elemenata, u cijelosti izvedenih zlatnim *filé riantom*. Segmenti tog zlatnog okvira se vide i na štoli iz zadarske katedrale, gdje se ujedno uočava da su u njega zataknuti brojni cvjetovi, pupoljci, lišće i grančice izvedeni u ružičastim, ljubičastim i plavim nijansama. U popratnom tekstu o pluvijalu u Castelfranco Veneto se zaključuje da je riječ o svili osmišljenoj upravo u svrhu izrade misnog ruha i drugih liturgijskih predmeta od tekstila. Svakako bih se složila da je riječ o *ornement d'église*, a na ispravnost takvog zaključka upućuje uistinu grandiozan, simetričan dekor velikog raporta te koliciна utkanog zlatnog *filé rianta*. Pluvijal od tafta *gros de Tours lancé broché* identičnog dekora izvedenog na bijeloj podlozi (»Venecija, druga četvrtina XVIII. stoljeća«) nalazi se u nekadašnjoj katedrali u Torcellu: visina tkanine (uključujući i rubove) iznosi 54 centimetra, dimenzije raporta mjere 77 x 26 centimetara, a rubovi širine 1 centimetar su tkani u taftu, na crvene, bijele i zelene pruge.⁶⁵⁹ Sljedeći primjerak izведен prema istom predlošku je taft *gros de Tours lancé broché* (»Francuska, 1720.-1730.«) upotrijebljen za krojenje bočnih strana misnice u Zbirci Bernheimer u Münchenu.⁶⁶⁰ Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu pripada misnica u cijelosti skrojena od tafta *lancé broché*

⁶⁵⁸ Alessandra Gerome Pauletti, *nav. dj.*, 2014., str. 52-53 (kat.11).

⁶⁵⁹ Doretta Davanzo Poli, *Considerazioni su alcuni paramenti della Cattedrale di Torcello dei secoli XVI – XVIII*, u: *Gli Orizzonti di un Tempo Antico: miscellanea di studi e memorie torcellane*, (ur.) Marco Molin, *Quaderni Torcellani*, n. 2, Venezia, Grafiche Nardin, 2009., str. 61 – 65 (64).

⁶⁶⁰ Saskia Durian Ress, *nav. dj.*, 1991., str. 285 – 286 (kat. 126).

identičnog uzorka,⁶⁶¹ na kojem međutim dijelovi spomenutog raskošnog okvira nisu tkani skupocjenim *filé riantom* nego jarko žutim svilenim nitima, zbog čega je ovaj primjerak morao biti cjenovno pristupačniji. Istrom rješenju je pribjegnuto i u slučaju tafta *lancé broché* od kojeg je skrojena dalmatika iz župne crkve Presvetog Trojstva u Krapinskim Toplicama, danas pohranjena u depoima Dijecezanskog muzeja u Zagrebu.⁶⁶² Svakako treba spomenuti dalmatiku i manipul od tkanine identičnog uzorka koji su sačuvani u Pučišćima. Kako je ranije spomenuto, fundus misnog ruha u župnoj crkvi u Pučišćima je posebno zanimljiv zahvaljujući natpisima na podstavama koje je ispisivao don Andrija Ciccarelli, (župnik u ovom bračkom mjestu između 1795. i 1810. godine) a koji se odnose na župnike-donatore, godinu nabave, vlasnike-bratovštine i sl. To nam je posebno vrijedno iz razloga što se u ovoj zbirci nalaze i primjeri koji se mogu dovesti u blisku vezu sa tkaninama sačuvanima na zadarskom području [usp. Kat. 179, 262 i 263]. Tako je na podstavi spomenute dalmatike Ciccarelli zapisao *Ecclesia* 1738.⁶⁶³ Kao izuzetno bliske tkanine – koje se od zadarskog te ostalih navedenih primjeraka razlikuju u manjim varijacijama koje uglavnom podrazumijevaju drugačije oblikovane cvjetne detalje – izdvajam lampas *lancé broché* od kojeg je skrojen pluvijal u crkvi San Agostino u Trevisu,⁶⁶⁴ fragment tafta *lancé broché fond lamé* (»Venecija ?, 1740.-1760.«) u Zbirci Gandini u Modeni⁶⁶⁵ te fragment tafta *gros de Tours lancé broché* (»Francuska ?, 1730.-1735.«) u Kunstgewerbemuseumu u Kölnu.⁶⁶⁶

BORTE: široka 2.5 cm. Tkana zlatnim *filé riantom* s jezgrom od zlatno žute svile, u obliku uže, jednostavno ornamentirane vrpce uz čije rubove teku naglašenije (šire) čipkolike petljice [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 196].

PODSTAVA: finije tkano laneno platno izblijedjele ružičaste boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 5, S-T-18/01-142

FOTOGRAFIJE: Sl. 187a, 187b; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁶⁶¹ Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 2010., str. 117 (kat. 64).

⁶⁶² Mirela Ramljak Purgar, *nav. dj.*, Svezak 1, 1997., kat. 43./32/ (bez pag.)

⁶⁶³ Fotografiju dalmatike, manipula i natpisa vidjeti u: Vanja Kovačić, *nav. dj.*, 2016., str. 316.

⁶⁶⁴ Alessandra Geromel, *nav. dj.*, 1993.-1994., str. 310 – 314 (kat. 19), Sl. 19a (bez pag.)

⁶⁶⁵ Donata Devoti – Marta Cuoghi Costantini, *nav. dj.*, 1993., str. 201 – 202 (kat. 339).

⁶⁶⁶ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 312 (kat. 531).

188. Pašman, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Tri fragmenta prišivena u donjem dijelu prednje strane misnice čija je leđna strana skrojena od tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 185

DIMENZIJE: približno 38 x 13.5 cm, 36.5 x 7 cm, 32 x 7.5 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-3 lancé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 54 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, bijele boje, 22 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, svijetlo zelene boje, 22 prolaza po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, 22 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu boju): žuta, boja lososa, ružičasto-crvena, blijedo ružičasta, ljubičasta

Taft *louisine 2-3 lancé*. Podloga dekoru je tkana u taftu *louisine 2-3* dok je dekor u cijelosti izведен suplementarnim sviljenim potkama utkanima tehnikom *lancé*, koje su na aversu tkanine fiksirane jednom četvrtinom niti osnove u keperu 1/3 S, a na reversu u taftu.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: između 1740. i 1750. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Veneto ?)

OPIS: tri fragmenta tafta *louisine 2-3 lancé* dokumentiraju tek neznatan dio dekora koji je na bijeloj podlozi izведен sviljenim nitima zelene, žute, ljubičaste te ružičastih nijansi, po čemu je ova tkanina uvelike bliska onima analiziranim u kataloškim jedinicama br. 183, 184, 185, 189, 190, 191 i 192 te se stoga sve navedene svile mogu smatrati istovremenim proizvodima manufaktura koje su djelovale na istom području. Na valjanost takvog zaključka upućuju i izrazite srodnosti u njihovim tkalačkim konstrukcijama, rezultatima tehničkih analiza (gustoće niti), visinama raporta te izgledu rubova. Na ovim trima manjim isjećcima tkanine se zapravo vide segmenti istog, središnjeg dijela uzorka, a o kojem najviše informacija pruža onaj središnji (Sl. 188b): dominantan je motiv uspravnog, simetrično oblikovanog cvijeta blijedo ružičastih latica, podno kojeg se vide upareni buketići manjeg žutog cvijeća, te potom par dvaju povećih ružičastih cvjetova pomalo zvjezdolikih (zašiljenih) latica. Zahvaljujući ovoj,

bar djelomično vidljivoj cjelini moguće je prepoznati tkanine s uzorcima izvedenima prema istom predlošku: takav je taft *lancé* od kojeg su skrojene dvije dalmatike u mjestu Rasai u provinciji Belluno,⁶⁶⁷ tkanina (konstrukcija nepoznata) bijele podloge i dekora izvedenog »pastelnim žućkasto-zelenim tonovima« na pluvijalu u samostanu Male braće u Dubrovniku⁶⁶⁸ te svila (»talijanska ili francuska svilarska manufaktura, 1735.-1740.«) svjetle podloge i istovjetnog dekora upotrijebljena za izradu dalmatike sačuvane u katedrali Gospe Velike u Dubrovniku.⁶⁶⁹ Na priloženoj reprodukciji jedne od dalmatika iz mjesta Rasai [Ilustracije uz raspravu, Sl. 232] jasno se vidi čitava dekorativna kompozicija: uočava se da je opisani uspravni, bijedo ružičasti cvijet zapravo temeljni motiv koji se na tkanini umnaža. Multipliciran je na način koji zapravo slijedi ornamentalnu dispoziciju svila iz XV. i XVI. stoljeća odnosno tipologiju *a cammini* ili *a maglie chiuse*: tako se spomenuti dominantni motiv niže u horizontalnim redovima, da bi u vertikalnom pogledu bio raspoređen u rasteru šahovske ploče. Ranije spomenuti dijelovi uparenih žutih buketića podno cvijeta se ovdje lijepo i cijelovito vide kao girlande žutog cvijeća. Podno njih se prepoznaju parovi ružičastih cvjetova zvjezdolikih latica. Budući da je na dalmatikama u mjestu Rasai identično ornamentirana te jednak konstruirana tkanina sačuvana u daleko većoj površini, iz njihovih kataloških jedinica se saznaju vrijedni podatci kojima u našem slučaju nije moguće raspolagati: visina tkanine je 51 centimetar (uključujući rubove – o kojima pak nema podataka) dok dimenzije raporta iznose 66 x 25 centimetara.⁶⁷⁰ Naposljetku napominjem da sam procesijsko sjenilo od svile identičnog uzorka krajem 2007. godine evidentirala u sakristiji samostanske crkve sv. Frane u Zadru, no nažalost prilikom narednih dolazaka u svrhu podrobne analize svih tamošnjih liturgijskih tekstilnih predmeta ovom se sjenilu više nije moglo ući u trag. Na priloženoj fotografiji [Ilustracije uz raspravu, Sl. 233] vidi se nekoliko od ukupno osam trokutastih isječaka svile upotrijebljenih za izradu pokrova sjenila a na kojima se jasno uočava poznata kompozicija uspravljenog svjetlo ružičastog cvijeta sa žutim girlandama i parom zvjezdolikih ružičastih cvjetova. Također se uočavaju jednaki, sitni elementi izvedeni u ljubičastoj boji, a koji se vide i na fragmentima na misnici iz Pašmana. Zanimljivo je pak primjetiti da je (bijela) podloga dekoru svile na procesijskom sjenilu izvedena u konstrukciji satena, a ne tafta. Prisutnost takvih varijanti, kao i značajan broj do

⁶⁶⁷ Chiara Zilio, *nav. dj.*, 2006.-2007., str. 71 – 73 (kat. 2).

⁶⁶⁸ Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 1985., str. 578 (kat. 31), Sl. 14 (bez pag.)

⁶⁶⁹ Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 2014., str. 532. Kataloška jedinica nije numerirana. Dalmatika (dimenzija 100 x 122 cm) je popraćena opisom »gusti splet višebojno broširanih motiva na bijeloj svilenoj podlozi«.

⁶⁷⁰ Chiara Zilio, *nav. dj.*, 2006.-2007., str. 71.

danас evidentirаниh svila identičnog dekora na liturgijskim predmetima [vidi i Kat. 189], navodi na zaključak da je riječ o traženim tkaninama izvorne sakralne namjene. U prilog toj tezi svakako ide i simetričan dekor izrazito tradicionalne (konzervativne) kompozicije.

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija crkve sv. Marka

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 46, M-T-18/sr-236

FOTOGRAFIJE: Sl. 188a, 188b, 188c

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

189. Kraj (otok Pašman), samostan sv. Dujma

Štola

DIMENZIJE: 221 x 17.5-11 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine* 2-1 *lancé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 62 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 27 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, zelene boje, 27 prolaza po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, 27 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu boju): oker žuta, bijela, bijelo ružičasta, ružičasta, ljubičasta

Taft *louisine* 2-1 *lancé*. Podloga dekoru je tkana u taftu *louisine* 2-1 dok je dekor u cijelosti izведен suplementarnim sviljenim potkama utkanima tehnikom *lancé*, koje su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S, a na reversu u taftu.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 62 cm x ?

DATACIJA: između 1740. i 1750. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Veneto ?)

OPIS: štola je skrojena od šesnaest nejednakih komada tafta *louisine* 2-1 *lancé* bijele podloge i dekora identičnog onome na taftu analiziranom u prethodnoj kataloškoj jedinici. Da je riječ o istim uzorcima spoznaje se pomnjom analizom vidljivih segmenata koji posve odgovaraju onima iz ranije navedenih primjeraka [vidi i Ilustracije uz raspravu, Sl. 232 i 233]: uočavaju se dijelovi uspravnog, simetričnog, bijedo ružičastog cvijeta (Sl. 189b) te se jasno vide segmenti girlande oker žutih cvjetova i prepoznatljivi zvjezdoliki cvjetovi s laticama zašiljenih vrhova, koji su u ovoj varijanti izvedeni u ljubičastoj, umjesto u ružičastoj boji (Sl. 189c). Uscorede li se rezultati tehničkih analiza tafta ove štole i onog na misnici iz Pašmana [Kat. 188] uočava se da je riječ o izrazito bliskim konstrukcijama, te se zbog podudarnosti u broju i prirodi suplementarnih potki, načinu fiskiranja na aversu tkanine te gustoći utkanih niti uvjetno mogu smatrati proizvodima iste manufakture.

BORTE: tri križa na štoli su izvedena komadima borte široke 3.8 cm i tkane jarko žutim pamučnim nitima. Ornamentirana je nizanjem motiva latinskog križa, klasja, lista vinove loze i grozda (XX. stoljeće).

PODSTAVA: laneno platno tamnije prirodne boje

STANJE: zadovoljavajuće; ponegdje su raznobojne niti druge *lancé* potke popucale i nestale s aversa tkanine, zbog čega su dijelovi dekora slabo ili nikako vidljivi

SMJEŠTAJ: samostanska knjižnica

FOTOGRAFIJE: Sl. 189a, 189b, 189c

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

190. Privilaka, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Misnica na čijoj su prednjoj strani sačuvana tri fragmenta tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 197

DIMENZIJE: 104-94.5 x 69-61 cm

VRSTA TKANINE: taft *natté lancé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti bez vidljive torzije – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 61 prolaz po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 21 prolaz po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu, 21 prolaz po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu): zelena, ružičasta, bijedo ružičasta
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu, 21 prolaz po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu): žuta, boja bjelokosti, svijetlo ljubičasta

Taft *natté lancé*. Podloga dekoru je tkana u taftu *natté* dok je dekor u cijelosti izveden suplementarnim svilenim potkama utkanima tehnikom *lancé*, koje su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 *S*, a na reversu u taftu.

RUBOVI: oba ruba su sačuvana, ali parcijalno. Lijevi je sačuvan u širini od 0.5 a desni od 0.7 cm. Tkani u taftu svilrenom osnovom od bijelih i modrih niti te temeljnom i *lancé* potkom.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 53 cm x ?

DATACIJA: između 1740. i 1750. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Veneto ?)

OPIS: misnica je skrojena od tafta *natté liseré lancé* bijele podloge i simetričnog dekora čiji se segmenti mogu bolje sagledati na tri na uža komada upotrijebljena za izradu njezine leđne strane, no koji međutim nisu prišiveni tako da je poštivana izvorna dispozicija uzorka. Pominjim sagledavanjem dekorativnih elemenata se opaža da je riječ o izvorno simetričnoj kompoziciji posve jednakoj onoj na dva prethodno analizirana tafta [usp. Ilustracije uz raspravu, Sl. 232]: u ovom slučaju su dominantni motivi dva blisko izvedena, simetrična cvijeta s laticama svijetlo ružičastih nijansi, koja se nižu u vlastitim horizontalnim redovima da bi u vertikalnom pogledu bili raspoređeni u rasteru šahovske ploče (Sl. 190b). Dakle, u tom smislu i ornament ove tkanine oponaša dekorativne kompozicije svila iz XV. i XVI. stoljeća odnosno tipologije *a cammini* ili *a maglie chiuse*. Spomenuti cvjetovi su središnji elementi

buketā koje tvore i simetrično postavljene grančice sa žutim cvijećem - među kojima je moguće prepoznati narcise – a koje umnogome podsjećaju na žute cvjetne girlande koje se na primjercima iz Pašmana i Kraja [Kat. 188 i 189] također u paru pružaju podno velikog uspravnog cvijeta. Ovi su buketi omeđeni okvirima od zelenih grančica punih različito oblikovanih svjetlo ljubičastih cvjetova. I na ovom primjerku se uočava da su boje svilenih *lancé* niti (zelena, žuta, svjetlo ružičasta, svjetlo ljubičasta) uvelike srodne onima na svilama analiziranim u kataloškim jedinicama br. 183, 184, 185, 188, 189 i 192, te je stoga po pitanju datacije i provenijencije ispravno iznijeti iste zaključke. Na valjanost takve pretpostavke svakako upućuju i bliske tkalačke konstrukcije, visine raporta, gustoće utkanih niti te izgledi rubova. Zbog simetrične, izrazito tradicionalno osmišljene dekorativne cvjetne kompozicije i u ovom slučaju treba pretpostaviti da je riječ o tkanini izvorne sakralne namjene.

BORTE: rubna široka 3.8 a razdjelna 1 cm. Tkane jarko žutim pamučnim nitima. Ornamentirane nizanjem motiva klasja, lista vinove loze i grozda (XX. stoljeće).

PODSTAVA: pamučni saten *bordeaux* boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 47, M-T-18/01-207

FOTOGRAFIJE: Sl. 190a, 190b; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

191. Pag, župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Velum za kalež

DIMENZIJE: 54.5 x 45.5 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1 lancé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 65 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 26 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, 23 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu boju): zelena, boja lososa
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, 24 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu boju): žuta, boja bjelokosti, svijetlo ljubičasta (s primjesama *beige* niti)

Taft *louisine 2-1 lancé*. Podloga dekoru je tkana u taftu *louisine 2-1* dok je dekor u cijelosti izведен suplementarnim sviljenim potkama utkanima tehnikom *lancé*, koje su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 *S*, a na reversu u taftu.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: između 1740. i 1750. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Veneto ?)

OPIS: za izradu aversa veluma je sekundarno upotrijebljeno deset manjih, nejednakih fragmenata tafta *louisine 2-1 lancé* bijele podloge i dekora istkanog raznobojnim sviljenim *lancé* potkama. Unatoč činjenici da su vidljivi samo manji isječci uzorka, pomnijim proučavanjem se uviđa da je riječ o ostacima tafta s dekorom identičnim onome na prethodno analiziranom primjerku: uzduž donjeg ruba veluma proviruju dva uspravljeni rascvala cvijeta izvedena nitima boje bjelokosti i boje lososa, a upravo je takav cvijet na taftu misnice iz Privlake [Kat. 190] prepoznat kao jedan od dva blisko osmišljena dominantna elementa koji se na tkanini umnažaju i raspoređuju u rasteru šahovske ploče (usp. Sl. 190b). Razaznaju se i ostali dijelovi buketa odnosno žuto cvijeće među kojima se jasno vide i ranije prepoznati narcisi, te segmenti zelenih grančica s različito oblikovanim svijetlo ljubičastim cvjetovima. Naposljetu vrijedi ukazati na činjenicu da zbog neznatnih, no ipak prisutnih razlika u

konstrukcijama ovih dviju tkanina a koje proizlaze iz njihovih tehničkih analiza, treba odbaciti mogućnost da su za velum iz Paga i misnicu iz Privlake iskorišteni komadi iste svile.
BORTE: velum je obrubljen resama širine 6 cm, izvedenima tamno žutim svilenim i pamučnim nitima

PODSTAVA: grubo tkano laneno platno ružičaste boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija zborne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 15,
V-T-18/01-106

FOTOGRAFIJE: Sl. 191, 190b / 191b

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

192. Pašman, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Misnica

DIMENZIJE: 101-98 x 66-61 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1 lancé broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 60 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 20 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, svijetlo zelene boje, 19 prolaza po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu boju): bijela, bijedo ružičasta, zagasito ružičasta
- *Broché* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, žute boje, 20 prolaza po centimetru

Taft *louisine 2-1 lancé broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u taftu *louisine 2-1* dok je dekor u cijelosti izведен suplementarnim svilenim potkama utkanima tehnikama *lancé* i *broché*, koje su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S. *Lancé* potka je na reversu vezana u taftu.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široki su 0.5 cm. Tkani u taftu, svilom osnovom bijele boje te temeljnom i dvjema *lancé* potkama. Lijevi rub završava s dvije krupne svilene niti, a desni s jednom krupnjom svilom niti predenom raznobojnim nitima.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 54 x približno 25 cm

DATACIJA: između 1740. i 1750. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (?)

OPIS: za krojenje misnice je upotrijebljeno nekoliko komada tafta *louisine 2-1 lancé broché à liage répris* strogog simetričnog dekora, koji međutim nisu prišiveni na način koji poštuje slijed raporta. Izvorni izgled uzorka se može predočiti pomoću računalne rekonstrukcije (Sl. 192b), gdje postaje razvidno da središnjom osi tkanine prolazi tanka, zelena stabljika na vrhu koje je masivan simetričan cvijet ružičastih latica i žutog središta. Izbija iz »postolja« ornamentiranog *čipkastim* uzorkom i flankiranog parom povijenih kartuša, također mrežastog uzorka, a iz kojih pak izvire par izduženih, razlistalih i rascvalih grana koje se povijaju prema

unutrašnjosti. I ovu svilu odlikuje niz karakteristika na temelju kojih ju je ispravno pridružiti skupini prethodno predstavljenih tkanina, a kojima su svojstvene izrazito srodne tkalačke konstrukcije, visine raporta, izgledi rubova, bijele podloge dekoru te nijanse suplementarnih svilenih niti (zelena, bijela, ružičasta, žuta). Ovdje ipak vrijedi istaknuti primjenjenu tehniku *broché*, odnosno suplementarnu žutu svilenu potku kojom su izvedena središta većih cvjetova te manji motivi poput stiliziranih listića i klasja. Zbog visine raporta te strogo simetrične kompozicije, i ovu tkaninu treba prepoznati kao *ornement d'église* odnosno svilu izvorne sakralne namjene. Kao blizak komparativan primjerak izdvajam misnicu od taft *gros de Tours lancé broché* (»Venecija ?, prva polovina XVIII. stoljeća«) u Museo Civico u Trevisu,⁶⁷¹ a koji odlikuje izrazito srođno koncipiran dekor izведен na bijeloj podlozi suplementarnim sviljenim potkama u zelenoj, žutoj te ružičastim nijansama. Visina tkanine iznosi 52.3 centimetra a dimenzije raporta 64 x 25 centimetara. Rub je širok 1 centimetar a tkan je u taftu. Od zastupljenih dekorativnih elemenata treba izdvojiti dominantni, masivni cvijet na vrhu krhke zelene stabljike koja prolazi samim središtem tkanine, izrazito blisko prikazane bočne povijene grane, te posebno površine ornamentirane mrežastim, *čipkastim* uzorkom.

PODSTAVA: laneno platno izbljedjele plave boje; u gornjem dijelu podstave prednje strane misnice – neposredno podno vratnog otvora – je crnom tintom napisano »S. Antonio. / Di OTUS.« što ukazuje da je misnica izvorno pripadala inventaru stare crkvice sv. Antuna Opata u uvali Otus na jugozapadnoj obali otoka Pašmana.

BORTE: razdjelna široka 2, a rubna 1.7 cm. Rubna je recentnija (vjerojatno XIX. stoljeće); tkana je jarko žutim pamučnim i srebrnim *filé* nitima a ornamentirana je motivom izvijene vinove lozice s grozdom. Razdjelna je tkana lanenom osnovom svijetle boje te nitima s metalnom ovojnicom koja je izrazito oksidirala (potamnila). Odlikuje ju motiv jednostavne, udvojene zavojite vrpce.

STANJE: zadovoljavajuće; misnica je skrojena od brojnih komada svile što posebno dolazi do izražaja na njezinom prednjem dijelu; na površini su prisutna manja mehanička oštećenja te mrlje od prašine; boje suplementarnih potki su izgubile intenzitet

MJESTO NALAZA: sakristija crkve sv. Marka

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 46, M-T-18/sr-235

FOTOGRAFIJE: Sl. 192; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁶⁷¹ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1994., str. 72 – 73 (kat. 89).

193. Zadar, župa sv. Stošije

Štola i velum za kalež od tkanine čija su tri fragmenta sekundarno upotrijebljena za ispunu gornjeg dijela prednje strane misnice analizirane u kataloškoj jedinici br. 194

DIMENZIJE: 219.5 x 26-11.5 cm, 53.5 x 49.5 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine* 2-1, *lancé broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 57 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti sukanih u blagom *Z* smjeru, bijele boje, 15 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, zelene boje, 14 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (osam):
svilene; dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, 19 prolaza po centimetru, u bojama: zlatno žuta, fuksia, ružičasta, svijetlo ružičasta, boja lososa, bijedo ružičasta, svijetlo plava, plava

Taft *louisine* 2-1 *lancé broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u taftu *louisine* 2-1 dok je dekor u cijelosti izведен suplementarnim svilenim potkama utkanima tehnikama *lancé* i *broché*, koje su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 *Z*. *Lancé* potka je na reversu vezana u taftu.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Desni je širok 0.4 a lijevi 0.3 cm. Sastoje se od četiri lanena končića prirodne svijetle boje vezana u taftu temeljnog bijelom te zelenom *lancé* potkom.

VISINA TKANINE: 50 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 51 x 24.5 cm

DATACIJA: oko 1750. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Veneto ?)

OPIS: taft *louisine* 2-1 *lancé broché à liage répris*, od kojeg su skrojeni velum i štola, može se dobro sagledati upravo na velumu, za čiji avers je iskorišten jedan komad svile sačuvan u punoj visini tkanine te ujedno u dovoljno velikoj površini da dokumentira čitavu visinu raporta. Na bijeloj podlozi izvedenoj u taftu je suplementarnim svilenim potkama izведен strogo simetričan dekor, čiji je dominantni, centralni element pomalo izduženi cvjetni buket sastavljen od dva ružičasta, tri plava, dva fuksia-ružičasta te jednog najvećeg, uspravnog svijetlo ružičastog cvijeta. Oko ovog buketa se razvija okvir sastavljen od naglašeno povijenih *rocaille* elemenata izvedenih zlatno žutom potkom, unutar kojih su zataknuti cvjetovi

različitih oblika, veličina i boja, te dva zeleno-žuta ploda mogranja. Svi su dijelovi dekora – osim onih zelene boje – izvedeni potkama utkanima tehnikom *broché*. No, unatoč primjeni te zahtjevne tkalačke tehnike koja je postupak izvedbe činila umnogome dužim – što se dakako odražavalo i na cijenu svile – nešto manja gustoća utkanih niti, nemarno istkani rubovi te neznatno manja visina tkanine upućuju na zaključak da je ipak riječ o proizvodu neke manje prestižne manufakture. U prilog tome ide i određena plošnost cvjetnih motiva odnosno nedovoljno uspješno ostvareni privid plastičnosti. Veneciju bi, kao eventualno mjesto nastanka, svakako trebalo isključiti, no sklona sam pomišljanju da je taft mogao biti istkan u nekoj manufakturi djelatnoj na području Veneta. Opravdanost takve teze proizlazi iz očitih podudarnosti sa ranije analiziranim tkaninama pripisanim venetskim radionicama, a koje se odnose na tkalačku konstrukciju, bijelu boju podloge, nijanse suplementarnih niti, dekorativne elemente te simetričnu kompoziciju, zbog koje bi i ovaj primjerak valjalo okarakterizirati kao *ornement d'église*. Kao dobre primjerke za usporedbu moguće je navesti taft *lancé broché à liage répris* na velumu za kalež iz crkve sv. Križa u Rabu⁶⁷² i fragment tafta *liseré lancé broché* (»Venecija ili Veneto, 1750.-1775.«) u Museo Diocesano u Tridentu,⁶⁷³ koji su primjerku iz zadarske katedrale bliski po kompoziciji i bojama dekora, dimenzijama raporta te kvaliteti izvedbe.

BORTE: velum je obrubljen metalnom čipkom palmetne tipologije, no manje kvalitetne izvedbe. Tkana je lanenim nitima s metalnom ovojnicom, koja je oksidirala (potamnila).

PODSTAVA: fino tkano laneno platno gotovo posve izblijedjele ružičaste boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, štola u kutiji br. 5, S-T-18/01-167a; velum za kalež u kutiji br. 31, V-T-18/01-167b

FOTOGRAFIJE: Sl. 193; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

⁶⁷² Silvija Banić, *nav. dj.*, 2012., str. 471, 492 (Slika 63).

⁶⁷³ Donata Devoti – Domenica Digilio – Domenica Primerano (ur.), *nav. dj.*, 1999., str. 140 (kat. 89).

194. Zadar, župa sv. Stošije

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole i veluma za kalež; na gornjem predjelu prednje strane misnice su se sačuvala tri fragmenta tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 193

DIMENZIJE: 114-111.5 x 78-68 cm, 227.5 x 25-11.5 cm, 56 x 52 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine* 2-1, *lancé broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 60 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 20 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, zelene boje, 20 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (devet):
svilene; dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru, u bojama: jarko žuta, svijetlo plava, plava, bijelo ružičasta, ružičasta, tamno ružičasta, bijela, bijelo ljubičasta, tamno ljubičasta

Taft *louisine* 2-1 *lancé broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u taftu *louisine* 2-1 dok je dekor u cijelosti izведен suplementarnim svilenim potkama utkanima tehnikama *lancé* i *broché*, koje su na aversu tkanine fiksirane jednom četvrtinom niti osnove u keperu 1/3 S. *Lancé* potka je na reversu vezana u taftu.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Desni je širok 0.6 a lijevi 0.5 cm. Tkani su u taftu, svilom osnovom u ružičastoj i zelenoj boji (na dvije šire zelene te dvije tanje ružičaste pruge) te temeljnom bijelom i zelenom *lancé* potkom. Završavaju s dva krupnija svilena končića bijele boje, vezana u taftu istim potkama.

VISINA TKANINE: 52 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 67.5 x 25.5 cm

DATACIJA: oko 1750. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija (?)

OPIS: dijelovi misnog ornata su skrojeni od svile tipologije *ornement d'église*, tkane u konstrukciji tafta *louisine* 2-1 *lancé broché à liage répris*. Na bijeloj podlozi je suplementarnim svilenim potkama izведен strogo simetričan dekor, čiji se izvorni izgled može lijepo predočiti računalnom rekonstrukcijom izvedenom obradom fotografija komada upotrijebljenih za krojenje leđnog dijela misnice (Sl. 194b). Dominantni, središnji dekorativni element je cvjetni buket u čijem je »ishodištu« stilizirana, žuta školjka, a koji se sastoji od

različito oblikovanih listova i cvjetova. Na vrhu je grmoliki završetak pun manjih cvjetova nalik na grozdove. Izdužene grančice pune sitnijih cvjetova flankiraju buket s obje strane, a oko njega se razvija okvir sastavljen od naglašeno povijenih i međusobno povezanih *rocaille* elemenata izvedenih jarko žutom *broché* te zelenom *lancé* potkom. Isprepliću se s mnoštvom grančica, listova i cvjetova čije su latice tkane raznobojnim *broché* potkama pri čemu im je plastičnost ostvarena prilično umješno. Razvedenost i ljepota izvedbe dekora, dimenzije raporta, visina tkanine te izgled rubova upućuju na zaključak da je riječ o kvalitetnoj tkanini, vjerojatno nastaloj u nekoj od venecijanskih manufaktura. Svakako treba ukazati i na izrazite sličnosti između dekorativnih elemenata i kompozicije ovog tafta te svile analizirane u kataloškoj jedinici br. 187, za koju je argumentirano venecijansko podrijetlo a datirana je u peto desetljeće XVIII. stoljeća. Kao kvalitetne komparativne primjerke izdvajam i lampas *lancé broché* (»Venecija ?, sredina XVIII. stoljeća«) koloristički i kompozicijski srodnog dekora izvedenog na bijeloj podlozi, od kojeg je skrojena misnica sačuvana u župnoj crkvi u mjestu Fanano (Modena, Emilia-Romagna)⁶⁷⁴ i pluvijal u crkvi Sant'Agostino u Trevisu (»Italija, 1730.-1750.«),⁶⁷⁵ te svilu bliskog, simetričnog uzorka i bijele podloge (konstrukcija nepoznata) od koje su skrojeni pluvijal, misnica i štola u katedrali Gospe Velike u Dubrovniku.⁶⁷⁶

PODSTAVA: laneno platno bijele boje

BORTE: razdjelna je široka 4, a rubna 1.7 cm. Tkane su bijeli i žutim svilenim nitima, zlatnim *filéom*, zlatnim *filé riantom* i zlatnom *lamellom*. Raskošno izvedene, ornamentirane su naizmjenično pokrenutim, oblim, masivnim listićima između kojih je točkasti motiv kojeg tka zlatna *lamella*. Rubovi su razvedeni fino, poput čipke, izvedenim polukružnim petljicama [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 194].

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 8, M-T-18/01-166a; štola u kutiji br. 5, S-T-18/01-166b; velum u kutiji br. 31, V-T-18/01-166c

FOTOGRAFIJE: Sl. 194a, 194b; priložen mikro-snimak desnog ruba; priložena fotografija razdjelne borte

⁶⁷⁴ Chiara Ciaravello – Riccardo Fangarezzi (ur.), *nav. dj.*, 2004., str. 64 – 65 (kat. 15).

⁶⁷⁵ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 459 – 460 (kat. 138).

⁶⁷⁶ Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 2014., str. 346 (središnja fotografija), str. 531 (»Misnica / Francuska svilarska manufaktura / 1730. – 1735. / bijela svilena tkanina višebojno broširana 'naturalističkim' motivima«)

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

195. Zadar, župa sv. Stošije

Misni ornat koji se sastoji od pluvijala, misnice, štole i burse; u gornjem predjelu prednje strane misnice su prišivena tri fragmenta tkanine (ukupne površine oko 50 x 65 cm) analizirane u kataloškoj jedinici br. 140

DIMENZIJE: 291 x 137 cm, 112 x 77-69.5 cm, 215.5 x 26.5-12.5 cm, 24 x 24.5 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1 lancé broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 62 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 22 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, zelene boje, 22 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (sedam):
svilene; dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu, 19 prolaza po centimetru, u bojama: zlatno žuta, svjetlo ružičasta, ružičasta, tamno ružičasta, bijedo ljubičasta, svjetlo plava, plava

Taft *louisine 2-1 lancé broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u taftu *louisine 2-1* dok je dekor u cijelosti izveden suplementarnim svilenim potkama utkanima tehnikama *lancé* i *broché*, koje su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 *S*. *Lancé* potka je na reversu vezana u taftu.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 1 cm. Završavaju s četiri bijela lanena končića vezana u taftu temeljnom bijelom i zelenom *lancé* potkom. Unutrašnja strana rubova je tkana u taftu *natté*, istim potkama i bijelom svilom potkom.

VISINA TKANINE: 52.5 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 70 x 25 cm

DATACIJA: između 1750. i 1760. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija (?)

OPIS: misni ornat je skrojen od *ornement d'église* bijele podloge dekoru tkane u taftu i strogo simetričnog uzorka izvedenog suplementarnim potkinim nitima. Na temelju podudarnosti u konstrukciji, kompoziciji, bojama i motivima dekora, visini tkanine, visini raporta i izgledu

rubova, i ovu svilu svakako treba analizirati u kontekstu srodnih primjeraka [usp. Kat. 187, 193, 194] koji su dovedeni u vezu s venecijanskim ili venetskim manufakturama. I u ovom slučaju je dominantni, središnji dekorativni element cvjetni buket, koji pak izvire iz velike, kanelirane žute vase ili pehara s bazom u obliku uparenih voluta. Upravo će ovaj motiv biti ključan u raspoznavanju vjernih komparativnih primjeraka. Raskošan buket se sastoji od različito oblikovanih listova i cvjetova, od kojih je većina prikazana u parovima. Podno žute vase »padaju« izdužene grančice pune sitnijih, rascvalih cvjetova. Vazu flankira par krupnih cvjetova koji podsjećaju na karanfile. Iznad se niže pet velikih cvjetova nalik na peonije, dok je na samom vrhu uparena skupina zvonolikih cvjetića i pupoljaka. Oko buketa u vazi se razvija okvir sastavljen od naglašeno povijenih i međusobno povezanih *rocaille* elemenata izvedenih jarko žutom *broché* te zelenom *lancé* potkom. Isprepliću se s mnoštvom grančica, listova i cvjetova čije su latice tkane raznobojnim *broché* potkama, a posebno se ističe par velikih, zaokrenutih cvjetova na vrhu okvira. U načinu oblikovanja dekora se može uočiti niz sličnosti sa, primjerice, uzorcima venecijanskih *ornement d'église* bijele podloge i simetričnog dekora, analiziranih u kataloškim jedinicama br. 170, 171 i 172, a koje su datirane u isto razdoblje. Ovdje je, međutim, taj isti – očito dobro prihvaćen model izведен u inačici s naglašeno krupnjim i koloristički akcentiranim cvjetovima. Misnicu od tafta *lancé broché à liage repris* bijele podloge i dekora istkanog prema identičnom predlošku, no svilenim supplementarnim nitima potki drugačijih nijansi, sam zabilježila u crkvi sv. Petra u Supetarskoj Drazi na otoku Rabu.⁶⁷⁷ U literaturi su, međutim, uvelike prisutnije tkanine slične konstrukcije i izrazito blisko osmišljenog dekora gotovo posve jednake visine raporta, a koje bi se mogle smatrati pretečama onima sačuvanima u Zadru i Supetarskoj Drazi. Odlikuje ih blisko osmišljen dekor, najčešće na bijeloj podlozi, sa središnjim buketom koji izvire iz gotovo posve jednako oblikovane kanelirane vase s bazom u formi udvojenih voluta. Vazu također flankira par velikih cvjetova nalik karanfilima, a podno vase »padaju« dvije rascvale grančice. Žuto-zeleni okvir koji okružuje vazu s buketom je manje upadan, a i veličina u njega zataknutih cvjetova nije toliko naglašena. Za izvedbu cvjetnih latica su upotrijebljene svilene *broché* niti bliskih nijansi (različite nijanse ružičaste, boje lososa, plave). Zbog u cjelini delikatnijeg, prozračnijeg dekora se čini izglednim da je riječ o tkaninama iz petog desetljeća XVIII. stoljeća, a u stručnoj literaturi su poznati sljedeći primjeri: keper *lancé broché* ljubičaste podloge (»Venecija ?, 1740.-1750.«) na misnici u katedrali u gradiću Bassano del

⁶⁷⁷ Silvija Banić, *nav. dj.*, 2012., str. 471, 492 (Slika 62).

Grappa (Vicenza, Veneto),⁶⁷⁸ fragment lampasa *lancé broché* bijele podloge (»Venecija ?, 1740.-1760.«) u Zbirci Gandini u Modeni,⁶⁷⁹ lampas *lancé broché* na velumu za kalež u mjestu Prato Carnico (Udine, »Francuska ?, 1730.-1740.«),⁶⁸⁰ tkaninu (konstrukcija nepoznata) na misnici u mjestu Fontanafredda (Pordenone),⁶⁸¹ fragment lampasa *lancé broché* (»Francuska ?, 1730.-1735.«) u Kunstgewerbemuseumu u Kölnu,⁶⁸² lampas *lancé broché* na dalmatici u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu (»Francuska, oko 1730.«)⁶⁸³ te taft *gros de Tours* *lancé broché* na misnici u Dijecezanskom muzeju u Zagrebu.⁶⁸⁴ Naposljetku napominjem da sam bursu na čijem su aversu dva fragmenta ovdje predstavljenog tafta *louisine* 2-1 *lancé broché à liage repris* – a za koju se i zbog identične podstave i borti bez sumnje može ustvrditi da pripada ornatu iz zadarske katedrale – zatekla 2007. godine među liturgijskim ruhom u župnoj kući u Veloj Ravi.⁶⁸⁵

PODSTAVA: laneno platno svijetle prirodne boje

BORTE: razdjelna je široka 3 cm, a rubna 1.4 cm (na pluvijalu su rubne borte spojene s resama širine 2.5 cm). Tkane žutom svilenom osnovom i srebrnim *filéom* u potki. Ornamentirane nizom stiliziranih palmeta (naizmjenično postavljene u suprotnom usmjerenju) koje povezuje jednostavna vrpca na kojoj se javljaju motivi u obliku zavezane vrpce [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 195]. Kapuljača je ovješena o tri drvena dugmeta koja su u cijelosti presvučena zlatnim *filé* nitima [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 195].

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: pluvijal, misnica i štola su zatećeni u katedralnoj riznici, smještenoj u zgradu Ordinarijata Zadarske nadbiskupije, dok je bursa pronađena u župnoj kući u Veloj Ravi
SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, pluvijal i misnica u ladici br. 18, P-T-18/01-178d, M-T-18/01-178a; štola u kutiji br. 5, S-T-18/01-178b; bursa u kutiji br. 28, B-T-18/01-068

FOTOGRAFIJE: Sl. 195a, 195b; priložen mikro-snimak desnog ruba

⁶⁷⁸ Doretta Davanzo Poli, *I paramenti sacri*, u: AA.VV., *Il Duomo di Santa Maria in Colle di Bassano del Grappa*, Vicenza, Tip. Rumor, 1991.b, str. 141 – 145 (143, kat. 4).

⁶⁷⁹ Donata Devoti – Marta Cuoghi Costantini (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 201 (kat. 338).

⁶⁸⁰ Maria Beatrice Bertone, *nav. dj.*, 1990., str. 46 (kat. 5).

⁶⁸¹ Giovanni Mariacher (ur.), *nav. dj.*, 1977., str. 43 (kat. 29), tabla 29 (bez pag.)

⁶⁸² Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 312 (kat. 532).

⁶⁸³ Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 2010., str. 118 – 119 (kat. 66).

⁶⁸⁴ Mirela Ramljak Purgar, *nav. dj.*, Svezak 2., 1997., kat. 148./71/ (bez pag.)

⁶⁸⁵ Silvija Banić, *nav. dj.*, 2008., str. 416 (Slika 26).

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

196. Zadar, župa sv. Stošije

Bursa

DIMENZIJE: 23 x 23 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1 lancé broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 61 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 20 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, zelene boje, 21 prolaz po centimetru
- *Broché* potke (šest):
svilene; dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu, 21 prolaz po centimetru, u bojama: zlatno žuta, svijetlo ružičasta, ružičasta, tamno ružičasta, ljubičasta, svijetlo plava

Taft *louisine 2-1 lancé broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u taftu *louisine 2-1* dok je dekor u cijelosti izveden suplementarnim svilenim potkama utkanima tehnikama *lancé* i *broché*, koje su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 *S*. *Lancé* potka je na reversu vezana u taftu.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: između 1750. i 1760. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija (?)

OPIS: avers burse je prekriven komadom tafta *louisine 2-1 lancé broché à liage répris* čiji je dekor izveden prema istom predlošku kao i uzorak tafta analiziranog u prethodnoj kataloškoj jedinici: na bursi je vidljiv karakteristično oblikovan cvijet karanfila koji se pruža lijevo od žute, kanelirane vase, čiji se obrisi također naziru. Prepoznaje se i jednako oblikovana rascvala grančica podno vase te cvijet (peonija ?) u donjem lijevom uglu burse, koji je ovdje izveden s udjelom ljubičastih niti dok je na ranije opisanom primjerku [Kat. 195] tkan dvjema nijansama plave boje. Dakle, upotreba različito bojanih i nijansiranih svilenih *broché* niti

potvrđuje da za izradu spomenutog misnog ornata te ove burse nije upotrijebljena identična tkanina, nego dvije različite svile izvedene prema istom predlošku. Da su sasvim izvjesno nastale u istom proizvodnom središtu – a sasvim moguće i u istoj manufakturi – zaključuje se po identičnim tkalačkim konstrukcijama te izrazito bliskim rezultatima tehničkih analiza, a koji se odnose na broj i gustoću utkanih niti.

BORTE: široka 2.2 cm. Tkana je zlatnim *filé riantom* s jezgrom od zlatno žute svile, u obliku uže, jednostavno ornamentirane vrpce uz čije rubove teku naglašenje (šire) čipkolike petljice.

PODSTAVA: laneno platno svijetle ružičaste boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, u kutiji br. 28, B-T-18/01-178c

FOTOGRAFIJE: Sl. 196

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

197. Privlaka, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Četiri fragmenta sekundarno upotrijebljena za krojenje (popravak) gornjeg predjela prednje strane misnice analizirane u kataloškoj jedinici br. 190

DIMENZIJE: ukupna površina spojenih fragmenata iznosi približno 28.5 x 50 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1 lancé broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 56 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 23 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, zelene boje, 23 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (pet):
svilene; dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, 23 prolaza po centimetru, u bojama: žuta, zagasito ružičasta, plavo ljubičasta, svijetlo plava, bijedo ružičasta

Taft *louisine 2-1 lancé broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u taftu *louisine 2-1* dok je dekor u cijelosti izведен suplementarnim svilenim potkama utkanima tehnikama *lancé* i *broché*, koje su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S. *Lancé* potka je na reversu tkanine vezana u taftu.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: oko 1750. godine

MJESTO NASTANKA: Veneto (?)

OPIS: za izradu (popravak) gornjeg predjela prednje strane misnice upotrijebljena su četiri fragmenta različitih dimenzija, koja dokumentiraju manje segmente dekora tafta *louisine 2-1 lancé broché à liage répris*. Računalnom obradom fotografija moguće je izraditi rekonstrukciju jednog dijela središnjeg segmenta raporta (Sl. 197b), dok o smještaju (izvornom položaju) fragmenta koji je naopako prišiven na desnoj bočnoj površini misnice (Sl. 197a) nije moguće donijeti konkretan zaključak budući da na njemu vidljiv isječak uzorka ne pruža dovoljno podataka. No, svakako je riječ o ostatku bočnog dijela dekora odnosno okvira koji se pružao oko centralnog elementa, a koji je jednim dijelom bilo moguće rekonstruirati: vidljiv je pomalo neobičan, strogo simetričan motiv izведен žutom *broché* i

zelenom *lancé* potkom a koji se sastoji od *rocaille* elemenata te neobičnog oblog završetka unutar kojih je vidljiv niz od pet zvjezdastih cvjetova. Iz vrha izbija cvjetni buket, od kojih je djelomično vidljivo lišće te par plavih i ružičastih cvjetova. Razlistale i rascvale grančice su zataknute i u donje, *rocaille* elemente. Na temelju tkalačke konstrukcije, gustoće utkanih niti, bijele boje podloge, simetrične kompozicije, veličine, vrste te posebno nijansi izvedenih motiva, i ovaj taft svakako vrijedi pridružiti skupini tkanina tipologije *ornement d'église* koje su tijekom druge i treće četvrtine XVIII. stoljeća tkane u manufakturama djelatnima na području Veneta [usp. Kat. 188, 189, 190, 191, 192].

STANJE: dobro; ponegdje nedostaju suplementarne niti potki utkanih tehnikom *broché*

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 47, M-T-18/01-207

FOTOGRAFIJE: Sl. 197a, 197b

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

198. Pag, župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Štola

DIMENZIJE: 216.5 x 24.5-11.5 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-4 lancé broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 52 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – četiri u svakom prolazu, bijele boje, 21 prolaz po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – četiri u svakom prolazu, zelene boje, 21 prolaz po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – četiri u svakom prolazu, 19 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne boje u drugu): bijela *beige*, ljubičasta, svijetlo ružičasta, tamno ružičasta
- *Broché* potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, zlatno žute boje, 22 prolaza po centimetru

Taft *louisine 2-4 lancé broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u taftu *louisine 2-4* dok je dekor u cijelosti izведен suplementarnim sviljenim potkama utkanima tehnikama *lancé* te jednom dodatnom sviljenom potkom utkanom tehnikom *broché*, koje su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S. *Lancé* potke su na reversu tkanine vezane u taftu.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 35 cm x ?

DATACIJA: između 1750. i 1760. godine

MJESTO NASTANKA: Veneto (?)

OPIS: štola je skrojena od komada tafta *louisine 2-4 lancé broché à liage répris* bijele podloge i dekora čiju rekonstrukciju, nažalost, zbog uskih sačuvanih segmenata nije moguće izraditi. Međutim, može se zaključiti da je riječ o dijelovima tkanine izvorno simetričnog dekora, koji je kompozicijski sasvim izgledno mogao nalikovati onima na primjercima analiziranim u kataloškim jedinicama br. 188 (189) i 190 (191). Na takav zaključak navode i manje dimenzije zastupljenih dekorativnih elemenata te niža visina raporta. Vrijedi primjetiti da je taft sačuvan na ovoj štoli navedenim primjercima blizak i po boji podloge, tkalačkoj konstrukciji, gustoći utkanih niti te obliku i bojama izvedenih motiva (usp. cvjetove nalik na

narcise). Stoga se i ovaj taft može okarakterizirati kao *ornement d'église* nastao u nekoj od manufaktura na području Veneta sredinom XVIII. stoljeća.

BORTE: za izradu tri križa na štoli su upotrijebljeni komadi borte široke 3 cm, tkane zlatno žutom svilom a ornamentiranom motivom dvije isprepletene, naglašeno izlomljene linije od kojih je jedna razvedena uzorkom niza kvadratića [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 236].

PODSTAVA: grublje tkano laneno platno izrazito izblijedjele ružičaste boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija zborne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 5,
S-T-18/01-105

FOTOGRAFIJE: Sl. 198

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

199. Novigrad, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Misnica i štola; u gornjem predjelu prednje strane misnice je sačuvano šest fragmenata tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 179

DIMENZIJE: 110.5-92 x 70-63.5 cm, 230 x 25.5-11.5 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1 broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 62 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – četiri u svakom prolazu, bijele boje, 21 prolaz po centimetru
- *Broché* potke (devet):
svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu, 26 prolaza po centimetru, u bojama: zlatno žuta, svijetlo zelena, fuksia, bijedо ružičasta, ružičasta, ljubičasta, bijedо plava, svijetlo plava, crna

Taft *louisine 2-1 broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u taftu *louisine 2-1* dok je dekor u cijelosti izведен suplementarnim svilenim potkama utkanim tehnikom *broché*, koje su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 *S*.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Ljevi je širok 0.9 a desni 1.1 cm. Tkani u taftu sviljenom osnovom svijetlo zelene boje (s mjestimičnim primjesama žutih i fuksia niti) te temeljnom potkom. Završavaju s dva krupnija končića od sirove svile bijele boje.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 52 cm x ?

DATACIJA: između 1750. i 1770. godine

MJESTO NASTANKA: Veneto (?)

OPIS: za izradu misnice i štole je upotrijebljen taft *louisine 2-1 broché à liage répris* koji bi se zbog strogog simetričnog dekora izведенog na bijeloj podlozi, visine raporta i izvedenih motiva također mogao karakterizirati kao *ornement d'église*. Jednostavnom rekonstrukcijom raporta izведенom obradom fotografija komada na leđnoj strani misnice (Sl. 199b) zorno se predočava izvorni izgled dekora: središnji element je sastavljen od stilizirane žute školjke, *rocaille* elemenata te površina ispunjenih raznobojnim *čipkastim* ornamentom, a iz vrha izbija razlistali buket ružičastih cvjetova. Ovu središnju kompoziciju flankiraju simetrično izvedene, »izlomljene« vitice koje se pružaju u naglašenom vertikalnom usmjerenu, a tvori ih mnoštvo različito oblikovanih stiliziranih listova te monokromni cvjetovi. Iz dviju žutih vitica mjestimično izbijaju razlistale grančice sa cvjetovima u ružičastim, plavim i ljubičastim

nijansama. Vrijedi uočiti sličnosti između ovog dekora te uzoraka venecijanskih *semisdora* (također tipologije *ornement d'église*) datiranih oko 1750. godine [usp. Kat. 166 - 169], a koje se odnose na prisutnost središnjeg, romboidnog ornamenta okruženog tankim povijajućim viticama iz kojih izbijaju manje razlistale i rascvale grančice. Zbog određene »smirenosti« uzorka, elegancije izvedenih ornamenata te općenito prozračnijeg dojma, mišljenja sam da je ovaj primjerak mogao nastati tijekom šestog, ali i sedmog desetljeća XVIII. stoljeća. Zbog izostanka *lancé* potki odnosno izvođenja cijelokupnog dekora isključivo tehnikom *broché*, ispravno je zaključiti da je riječ o vrijednijem proizvodu neke kvalitetnije manufakture koja je – sudeći po izgledu rubova, konstrukciji tkanine te nijansama suplementarnih potki – vjerojatno djelovala na području Veneta.

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

BORTE: razdjelna široka 2.4 a rubna 1.5 cm. Tkane lanenim nitima, zlatno žutom svilom, srebrnom *lamellom* i srebrnim *filé riantom* s jezgrom od zlatno žute svile. *Filé riant* je utkan kao *poil traînant* te kreira ornament u *liseré* efektu koji se sastoji od niza romboidnih polja. Uz rubove borti teku tanke pruge tkane srebrnom *lamellom* [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 199].

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: depo Zavičajnog muzeja Novigrad, gdje su misnica i štola bile privremeno pohranjene zajedno s ostalim povijesnim liturgijskim ruhom za koje se pretpostavlja da potječe iz župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Novigradu

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 3, M-T-18-014a; štola u kutiji br. 5, S-T-18-014b

FOTOGRAFIJE: Sl. 199; priložen mikro-snimak lijevog ruba; II. Dodatku uz katalog priložena fotografija razdjelne borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

200. Molat, župa Pohodenja Blažene Djevice Marije

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole, manipula i veluma za kalež; na manipulu je sačuvan fragment tkanine (približnih dimenzija 19 x 11.5 cm) analizirane u kataloškoj jedinici br. 123

DIMENZIJE: 113.5-105 x 68.5-64 cm, 231 x 26.5-12 cm, 93 x 26-11.5 cm, 52 x 54 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, bijele boje, 100 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru, bijele boje, 26 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (osam):
svilene, više (x) niti sukanih u Z smjeru – četiri u svakom prolazu, 13 prolaza po centimetru, u bojama: žuta, zelena, svijetlo plava, svijetlo ljubičasta, svijetlo ružičasta, ružičasta, tamno ružičasta, smeđa

Lyonski damast, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) dok je dekor tkan u reversu kepera 4/1 Z. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен supplementarnim, raznobojsnim svilenim potkama utkanima tehnikom *broché*. Sve su *broché* niti na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/4 S.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široka su 0.7 cm. Tkani u petoveznom satenu sviljenom osnovom u jarko žutoj, smeđoj boji (s primjesama niti boje fuksia, *melangé*) i bijeloj boji; u tim su bojama izvedene pruge od kojih je žuta unutarnja, smeđe-fuksia središnja te bijela vanjska. Završavaju s jednim krupnim lanenim končićem vezanim u taftu temeljnog potkom.

VISINA TKANINE: 53.5 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 55.5 x 26 cm

DATACIJA: između 1750. i 1760. godine

MJESTO NASTANKA: Veneto (?)

OPIS: na bijeloj damastnoj podlozi je raznobojsnim svilenim *broché* potkama izведен strogo simetričan dekor koji se pruža čitavom visinom tkanine. Dominantni element je središnji buket sastavljen od para bočnih te jednog uspravnog cvijeta, a koji izvire iz monokromnog, stiliziranog buketa unutar kojeg su tri zvonolika cvjetića. Bočnim površinama se nižu uparene, izvijene i naglašeno razlistale grančice sa jednim velikim cvijetom i pupoljcima na vrhu. U donjem dijelu ovih motiva je također monokromno izvedena grančica sa zvonolikim cvjetićima. Riječ je o tkanini kakve su diljem naše obale sačuvane na velikom broju

liturgijskih predmeta. Na području Zadarske nadbiskupije su zabilježena još dva primjerka, također bijele podloge dekoru [Kat. 201 i 202] dok sam varijante sa crvenom i različitim žutim nijansama podloge prepoznala u župnoj crkvi sv. Antuna Opata u Velom Lošinju [Ilustracije uz raspravu, Sl. 234abc, 236], župnoj crkvi Rođenja Blažene Djevice Marije u Malom Lošinju [Ilustracije uz raspravu, Sl. 235], franjevačkom samostanu sv. Križa u Živogošću [Ilustracije uz raspravu, Sl. 237], crkvi sv. Ivana u Makru kod Makarske [Ilustracije uz raspravu, Sl. 238] te u katedrali sv. Marka u Korčuli [Ilustracije uz raspravu, Sl. 239]. Sve navedene primjerke odlikuje ista tkalačka konstrukcija (lyonski damast u podlozi, dekor izведен *broché* nitima koje su fiksirane na aversu) te identičan dekor, koji je sasvim izgledno tkan prema istom predlošku. Jedine razlike koje se primjećuju se odnose na neznatne promjene visine raporta, odnosno dimenzije dekorativnih elemenata čiji oblik pak ostaje nepromijenjen, te dakako na primjene različito bojanih niti temeljne osnove i potke te suplementarnih potki. Inozemna stručna literatura donosi baldahin (nebnicu) od istovjetno dekoriranog lyonskog damasta *broché à liage rébris* zlatno žute podloge dekoru (»Venecija ili Veneto, sredina XVIII. stoljeća«), koji je sačuvan u selu San Cipriano (Roncade, Treviso).⁶⁸⁶ Rezultati tehničke analize se podudaraju s onima primjeraka sačuvanih na našem području: damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena dok je dekor tkan u reversu kepera 4/1 S, visina tkanine iznosi 53 centimetra (uključujući i rubove široke 0.8 centimetara, tkane svilenom osnovom na smeđu i bijelu prugu), dok visina raporta iznosi 56 centimetara. Može se izvesti zaključak da je riječ o manje prestižnoj tkanini kakve su na području Veneta tkane u svrhu izrade liturgijskih predmeta, a tome ide u prilog simetričan cvjetni dekor, manja gustoća utkanih niti te korištenje prediva niže kvalitete (sirova svila).

BORTE: upotrijebljene su dvije vrste razdjelnih borti. Jedne su tkane žutim svilenim (?) nitima i zlatnim *filéom* a ornamentirane su izvijenom, namreškanom vrpcom između koje se nižu jednostavne palmete [vidi II. Dodak katalogu, Kat. 200a]. Druge su tkane bijelim lanenim nitima, oker žutom svilom, srebrnom *lamellom* i srebrnim *filé riantom* s jezgrom od zlatno žute svile. *Filé riant* je utkan kao *poil traînant* te kreira ornament u *liseré* efektu koji se sastoji od dvije izvijene uske vrpce koje prepletom tvore »lanac«, a unutar svake »karike« je točka kao i u prostorima između vrpci i ruba borte. Uz rubove borti teku tanke pruge tkane srebrnom *lamellom* [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 200b].

PODSTAVA: grublje tkano laneno platno izblijedjele ljubičaste boje

⁶⁸⁶ Alessandra Geromel Pauletti (ur.), *nav. dj.*, 1997., str. 72 (kat. 26).

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 7, M-T-18/01-034a; štola i manipul u kutiji br. 10, S-T-18/01-034c, Man-T-18/01-034d; velum u kutiji br. 15, V-T-18/01-034b

FOTOGRAFIJE: Sl. 200a, 200b; priložen mikro-snimak ostatka desnog ruba (evidentiran na misnici); priložena fotografija razdjelne borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

201. Vinjerac, župa sv. Ante Padovanskog

Misnica

DIMENZIJE: 103-89 x 70-63.5 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, bijele boje, 85 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru, bijele boje, 26 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (devet):
svilene; više (x) niti sukanih u Z smjeru – četiri u svakom prolazu, 15 prolaza po centimetru, u bojama: bijedo narančasta, zelena, tamno smeđa, ružičasta, boja cigle, svijetlo plava, plava, žuto – zelena
metalna;
srebrni *frisé* s jezgrom od svile boje goruščice, 13 prolaza po centimetru

Lyonski damast, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) dok je dekor tkan u reversu kepera 4/1 Z. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim, raznobojsnim sviljenim te jednom metalnom potkom utkanim tehnikom *broché*. Sve su *broché* niti na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/4 S.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široki su 0.7 cm. Tkani su u petoveznom satenu, svilenom osnovom crne i bijele boje, na crnu unutarnju i bijelu vanjsku prugu. Završavaju s jednim krupnim lanenim končićem bijele boje, vezanim u taftu temeljnog potkom.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 55.5 cm x ?

DATACIJA: između 1750. i 1760. godine

MJESTO NASTANKA: Veneto (?)

OPIS: misnica je skrojena od lyonskog damasta *broché à liage répris*, gdje je na bijeloj podlozi izведен dekor jednak onome na damastu ornata sačuvanog u Molatu [Kat. 200]. Zbog identičnih dekorativnih elemenata te visine raporta je ispravno zaključiti da su izvedeni prema istom predlošku, dok podaci o gustoći tkanja te izgledu rubova upućuju na zaključak da su vrlo vjerojatno nastali u istoj manufakturi. Vrijedi primijetiti da su u ovom slučaju manji elementi dekora (tri zvonolika cvjetića koja se nalaze na samom vrhu središnjeg buketa) istkana srebrni *friséom*, dok na varijanti s ornata iz Molata nema suplementarnih potki s

metalnim ovojnicama. Ujedno su i monokromni, stilizirani cvjetni motivi izvedeni upadno svjetlijom nijansom žute svilene potke.

BORTE: razdjelna široka 3.3 a rubna 1.9 cm. Tkane jarko žutim pamučnim (?) nitima a ornamentirane motivima klasja, grozdova i lišća vinove loze (XX. stoljeće).

PODSTAVA: grublje tkano laneno platno ljubičaste boje

STANJE: dobro; neznatnija mehanička oštećenja su prisutna u središnjem dijelu prednje strane misnice (razderotine su zatvarane ručnim krpanjem sa zelenim koncem)

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Ante Padovanskog

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 2,
M-T-18/01-125

FOTOGRAFIJE: Sl. 201; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

202. Pakoštane, župa Uzašašća Gospodinova

Šest fragmenata sačuvanih na manipulu, za krojenje kojeg je upotrijebljen i fragment analiziran u kataloškoj jedinici br. 281

DIMENZIJE: 96.5 x 22.5-10.5 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, bijele boje, 91 prolaz po centimetru
- Temeljna potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru, bijele boje, 25 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (šest):
svilene; dvije niti sukane u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, 13 prolaza po centimetru, u bojama: zelena, oker žuta, bijedo ružičasta, ružičasta, boja cigle, ljubičasta

Lyonski damast, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu nepravilnog, sedmoveznog satena dok je dekor tkan u reversu kepera 4/1 *Z*. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim, raznobojnim svilenim potkama utkanima tehnikom *broché*. Sve su *broché* niti na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 *S*.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Lijevi je širok 1 a desni 1.2 cm. Tkani u nepravilnom (sedmoveznom) satenu, rijetko utkanim svilenim nitima osnove svjetlo žute i svjetlo zelene boje (*melangé*).

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: između 1750. i 1760. godine

MJESTO NASTANKA: Veneto (?)

OPIS: na manipulu je sačuvano šest fragmenata lyonskog damasta *broché à liage répris* koji se na temelju dijelova dekora te tkalačke konstrukcije može prepoznati kao varijanta tkanine od koje su skrojeni dijelovi misnih ornata iz Molata i Vinjerca [Kat. 200 i 201]. Uočavaju se dijelovi jednakon koncipiranih, povijenih razlistalih stabljika s velikim rascvalim cvijetom i pupoljcima na vrhu, a u čijem je donjem dijelu monokromna (žuta) stilizirana grančica sa zvonolikim cvijećem i manjim okruglim plodovima. Navedenim je primjercima – kao i onima sačuvanim u drugim priobalnim mjestima [Illustracije uz raspravu, Sl. 229abc - 234] – blizak i po nijansama suplementarnih svilenih potki. Uočava se međutim da je na ovom primjerku izведен nešto drugačije oblikovan cvijet (krizantema ?) te da su rubovi nešto širi i nisu tkani

na pruge. Stoga je moguće da je ovaj damast nastao u nekoj drugoj manufakturi, djelatnoj na istom području. Zbog manje gustoće utkanih niti, nemarno tkanih rubova te inferiornijeg prediva (sirova svila) svakako bi trebalo otkloniti mogućnost da je tkan u nekoj od venecijanskih radionica.

BORTE: tri križa na manipulu su izvedena komadima borte široke 3 cm, tkane lanenim nitima te nitima s metalnom ovojnicom koja je oksidirala (potamnila). Ornamentirane nizom rombova s uzorkom šahovnice između kojih je više paralelnih linija u obliku slova V. Uske površine uzduž rubova borte su izvedene u tehniци *cannelé*.

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: zadovoljavajuće; uz rubove manipula su prisutna mehanička oštećenja (razderotine) koja su zatvarana ručnim šivanjem s bijelim koncem

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 10, Man-T-18-001

FOTOGRAFIJE: Sl. 202a, 202b; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

203. Vela Rava (otok Rava), župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Misnica, bočne strane (za ispunu prednjeg i leđnog stupa je upotrijebljena tkanina analizirana u kataloškoj jedinici br. 204)

DIMENZIJE: 102.5-99 x 68-63.5 cm

VRSTA TKANINE: lampas, *lance broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: sirova svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru – dvije do tri u svakom prolazu, zagasito crvene boje, 16 prolaza po centimetru
- Vezujuća osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, tamno ružičaste boje, 9 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru, zagasito crvene boje, 12 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru – tri u svakom prolazu, tamno ljubičaste boje, 12 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (tri):
sirova svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru – dvije u svakom prolazu, 11 prolaza po centimetru, u bojama: tamno crvena, svijetlo crvena, ružičasta

Lampas, *lance, broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u taftu *louisine* 2-1 temeljnog osnovom i temeljnog potkom. Dekor je izведен suplementarnim potkama utkanima tehnikama *lancé* i *broché*, koje su na aversu tkanine fiksirane nitima vezujuće osnove u konstrukciji običnog tafta.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 40.5 x 16 cm

DATACIJA: između 1740. i 1760. godine

MJESTO NASTANKA: Veneto (?)

OPIS: misnica je skrojena od dvije varijante svile izvedene prema istom predošku i u posve jednakoj konstrukciji, no upotrebot različito bojanih niti [usp. Kat. 204]. Riječ je o razmjerno složeno »projektiranoj« tkanini gustog, razrađenog dekora koja je, međutim, tkana nitima znatno inferiornije kvalitete. Naime, za sve sustave niti – osim za vezujuću osnovu – je upotrijebljena sirova svila, kojoj je svojstven daleko manje intezivan sjaj i zaglađenost. Usto, niti su krupno predene a veličina niti je neujednačena. Zbog toga se na prvi pogled čak može steći dojam da je riječ o tkanini koja je djelomično ili u cijelosti izvedena vunenim ili lanenim nitima. Za zastupljeni dekor prvenstveno vrijedi primjetiti da je riječ o istoj tipologiji uzorka

kakvi su izvedeni na, primjerice, tkaninama analiziranim u kataloškim jedinicama br. 183, 184, 185 i 186, a koje se smatraju proizvodima venetskih manufaktura nastalima tijekom petog desetljeća XVIII. stoljeća. Uzorak se gradi nizanjem dvaju blisko koncipiranih elemenata: povijenih i razlistalih stabljika s više različito oblikovanih cvjetova raznih veličina od kojih je nakrupniji onaj na vrhu stabljike, a među kojima se može prepoznati rascvali cvijet karanfila. Obje kompozicije, zakrenute u vlastitom smjeru, se u vertikalnom pogledu naizmjenično pravocrtno nižu, a na taj način ostvarene »vitice« su se vjerojatno triput umnažale između rubova (visinom tkanine). Po načinu na koji su rascvale stabljike osmišljene i povijene se mogu usporedjivati i s onima na damastu čije su tri varijante analizirane u prethodnim trima kataloškim jedinicama [Kat. 200, 201 i 202]. Na temelju asimetrične kompozicije dekora se može pretpostaviti da je riječ o tkanini koja izvorno nije bila liturgijske, nego svjetovne namjene, a zbog upotrebe grublje predenih niti sirove svile je nedvojbeno bila cjenovno pristupačnija.

BORTE: razdjelna je široka 3.5 a rubna 1.1 cm. Tkane su svijetlom lanenom potkom i svilenom osnovom oker žute boje. Razdjelna je ornamentirana dvjema vrstama rombova (širi s uzorkom šahovnice i uži s manjim rombom u središtu) koji se naizmjenično nižu, razdvojeni sa dvije manje kružnice [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 203]. Rubna borta ima uzorak jedne šire, izlomljene pruge (uzorak je oštećen te stoga slabije vidljiv).

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: zadovoljavajuće; boje su izgubile intenzitet

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 5,
M-T-18/01-069

FOTOGRAFIJE: Sl. 203a, 203b

BIBLIOGRAFIJA: BANIĆ, 2008., str. 410

204. Vela Rava (otok Rava), župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Tri fragmenta, upotrijebljena za ispunu prednjeg (dva fragmenta) i leđnog stupa misnice čije su bočne površine skrojene od tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 203

DIMENZIJE: fragment na leđnom dijelu mjeri približno 100 x 20 cm dok površina dvaju fragmenata na prednjem dijelu iznosi približno 60 x 20 cm

VRSTA TKANINE: lampas, *lance broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: sirova svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru – dvije do tri u svakom prolazu, boje goruščice, 16 prolaza po centimetru
- Vezujuća osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, tamno ružičaste boje, 9 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru, boje goruščice, 12 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru – tri u svakom prolazu, zelene boje, 12 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (tri):
sirova svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru – dvije u svakom prolazu, 11 prolaza po centimetru, u bojama: tamno zelena, bijedo smeđa, oker - *beige*

Lampas, *lance, broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u taftu *louisine* 2-1 temeljnog osnovom i temeljnom potkom. Dekor je izведен suplementarnim potkama utkanima tehnikama *lancé* i *broché*, koje su na aversu tkanine fiksirane nitima vezujuće osnove u konstrukciji običnog tafta.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 40.5 x 16 cm

DATACIJA: između 1740. i 1760. godine

MJESTO NASTANKA: Veneto (?)

OPIS: za ispunu prednjeg (Sl. 204a) i leđnog (Sl. 204b) stupa misnice su upotrijebljena tri fragmenta svile koja je po konstrukciji i dekoru posve jednaka onoj upotrijebljenoj za krojenje bočnih površina iste misnice [usp. Kat. 203]. Riječ je, dakle, o tkanini koja je nesumnjivo nastala u istoj manufakturi i prema istom predlošku kao i prethodno opisani lampas. Razlikuju se prema bojama niti kojima su tkani, no ne i po dimenzijama raporta, sastavu niti, načinu predenja i gustoći utkivanja. U ovom slučaju, podloga je također tkana u taftu, no u boji goruščice, dok je na drugom primjerku podloga zagasito crvene boje. Zaključuje se da je o

nijansi podloge zacijelo ovisio i odabir boja suplementarnih svilenih niti kojima je izведен dekor. Tako su stabljične, lišće i cvjetovi na zagasito crvenoj podlozi izvedeni u ljubičasto-crveno-ružičastim tonovima, dok je u ovom slučaju upotrijebljena paleta »prirodnijih« boja: stabljične i lišće su izvedeni zelenom *lancé* potkom dok su tehnikom *broché* istkani manji, tamno zeleni cvjetići te veliki rascvali cvjetovi s laticama blijedo smeđe i oker-beige nijansi. Zanimljivo je primijetiti da su vezujuće osnove u oba primjerka posve jednake: ne samo po sastavu, smjeru predenja i broju prolaza po centimetru (gustoći utkivanja) nego i po tamno ružičastoj boji, koja se ne bi očekivala u drugoj, »oker« varijanti. Ova dva lampasa izvorne svjetovne namjene, sačuvana na istoj misnici, prema tome predstavljaju još jedan lijep primjer tkanina izvedenih prema istom predlošku ali drugačijim kombinacijama boja.

STANJE: zadovoljavajuće

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 5,
M-T-18/01-069

FOTOGRAFIJE: Sl. 204a, 204b

BIBLIOGRAFIJA: BANIĆ, 2008., str. 410

205. Posedarje, župa Gospe od Ružarija

Misnica

DIMENZIJE: 95 x 64-57.5 cm

VRSTA TKANINE: saten *lancé broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, tamno zelene boje, 160 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru, crne boje, 22 prolaza po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti bez vidljive torzije – tri u svakom prolazu, svijetlo zelene boje, 23 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (osam):
svilene, više (x) niti bez vidljive torzije, 22 prolaza po centimetru, u bojama: bijela, crvena, ružičasta, bijedo ljubičasta, ljubičasta, bijedo plava, plava, boja bjelokosti

Saten *lancé broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 5). U stvaranju dekora prvenstveno sudjeluju raznobojne svilene *broché* potke, ali i obje *lancé* potke, koje u stvaranju dekora (te formiraju konstrukcije satena) imaju ravnopravnu ulogu (kada jedna od dvije *lancé* potke na aversu stvara dekor, druga »preuzima« ulogu kakvu bi imala temeljna potka). I *broché* i *lancé* potke su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S.

RUBOVI: sačuvan je lijevi rub. Širok je 0.5 cm. Tkan u taftu, objema *lancé* potkama i svilenom osnovom predenom raznobojnim nitima (bijela, zelena, plava, crna, fuksia)

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 63.5 cm x ?

DATACIJA: sredina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: za bočne površine prednje i leđne strane misnice je upotrijebljeno više nejednakih komada satena *lancé broché à liage répris*, od kojih su najveća dva na leđnom dijelu (Sl. 205a, 205b) a koji ujedno pružaju najviše podataka za izradu bar okvirne rekonstrukcije izvornog izgleda dekora (Sl. 205g). Na monokromnoj podlozi tkanoj u satenu tamno zelene boje izведен je asimetričan dekor kojim dominiraju dva elementa: razlistala grana s dva velika, rascvala cvijeta peonije (?) s laticama tkanim nitima bijele, crvene i ružičaste boje (Sl. 205f) te grana sa jednom jednakom prikazanom peonijom, svijetlim cvijetom zatvorenih latica te djelomično raspuknutim plodom mogranja (Sl. 205d). Ova su se dva motiva ponavljala u

svojim zasebnim redovima u horizontalnom slijedu, a vjerojatno su se dvaput ponavljala visinom tkanine (Sl. 205g). Preostala površina je ispunjena tanjim grančicama s lišćem i različitim cvjetovima, a javlaju se i zoomorfni motivi: leptiri, vilin konjic, te dvije vrste ptica – jedna je na grani, bijelog trbuha i šarenog perja (Sl. 205f) dok je druga prikazana u letu a podsjeća na rajsку pticu (Sl. 205e). Od tri različita leptira, jedan je dijelom prikazan kao četveronožna životinja u trku (Sl. 205e). U svim zastupljenim dekorativnim elementima se prepoznaju izrazito snažni utjecaji orijentalne (kineske i japanske) ornamentike, prisutne na porculanu, tkaninama te lakiranim drvenom namještaju i manjim uporabnim predmetima koje su u ovom razdoblju u Europu donosile Istočnoindijske kompanije. Ova tkanina je osmišljena s ciljem nedvosmislenih asocijacija na Daleki istok, a tome su svakako pridonijeli egzotično cvjetovi (Sl. 205e), grančice sa sitnim cvjetićima koje podsjećaju na rascvale grane trešnje (Sl. 205c), fantastična ptica nalik na feniks te svakako kukci poput leptira i vilinskog konjica. Inozemna stručna literatura donosi nekoliko konstrukcijski i dekorativno srodnih, *chinoiserie* svila datiranih u sredinu XVIII. stoljeća. Zbirci Antonio Ratti u Comu pripada ostatak misnice odnosno lampas (»Lyon, 1740.-1745.«) s podlogom tkanom u tamno plavom satenu, a na kojem je *lancé* i *broché* nitima izведен izrazito blisko koncipiran dekor: dominantni motivi se nižu (umnažaju) na jednak način a primjećuju se izrazito blisko osmišljeni detalji poput raznovrsnog egzotičnog cvijeća, leptirā te velike ptice raskriljenih krila. U popratnom tekstu se navodi da je riječ o tipičnoj *chinoiserie* svili iz petog desetljeća XVIII. stoljeća, izužene visine raporta, kakve su bile namijenjene opremanju interijera (presvlačenju namještaja i zidova) a koje danas – unatoč činjenici da su izvorno bile elitni proizvodi – nisu toliko rijetke.⁶⁸⁷ Potom vrijedi istaknuti hebrejske *meil* i *mappà* u Livornu, skrojene od komada satena *lancé* (»Italija, sredina XVIII. stoljeća«) crvene podloge i dvobojnog (zeleno-bijelog) asimetričnog uzorka koji se sastoji od razlistalih grana naglašenih debala među kojima lete blisko oblikovani leptiri. Navodi se da je riječ o *chinoiserie* svili egzotičnog uzorka nadahnutog dekorativnim repertoarom predmeta uvezenih s Dalekog istoka.⁶⁸⁸ U Ospedale dei Derelitti (l'Ospedaletto) u Veneciji se nalazi misni ornat za izradu kojeg je upotrijebљen saten *liseré broché* (»Venecija, 1735.-1740.«) svjetlo zelene podloge dekora koncipiranog na jednak način, s naglašeno orijentalizirajućim motivima lotosovih cvjetova, leptirā te velike ptice prikazane u lovnu na gusjenice (dudove prelce?). Vrijedi istaknuti da je i u ovom slučaju

⁶⁸⁷ Chiara Buss, *nav. dj.*, 1992., str. 150 – 151.

⁶⁸⁸ Dora Liscia Bemporad (ur.), *nav. dj.*, 2006., str. 56 (fotografija u boji, kat. 500166), str. 76 (kat. 500182 i 500166).

riječ o osmoveznom satenu te da su suplementarne potke koje tvore dekor na aversu fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S. Dimenzije raporta mjere 78.5 x 25.5 centimetara. Visina tkanine iznosi 52.5 centimetara, ne uključujući parcijalno sačuvane rubove koji su bili tkani u ružičastom satenu.⁶⁸⁹ Nапослјетку svraćam pažnju na dalmatiku sačuvanu u selu Clauzetto (Pordenone), za izradu koje je upotrijebљen saten *lancé broché* (»Francuska, oko 1790.«) podloge boje bjelokosti i asimetričnog dekora izduženog raporta (visine 100 centimetara) koji se sastoji od naglašeno orijentalizirajućih motiva (kineska pagoda, egzotično cvijeće). Našem je primjerku blizak prvenstveno po konstrukciji (osmovezni saten u podlozi, *lancé* i *broché* suplementarne potke) ali i po detaljima poput velikih raskriljenih ptica (labudi i pelikani) te leptira koji je i ovdje dijelom prikazan kao četveronožna životinja.⁶⁹⁰ Zanimljivo je da se u starijoj literaturi navodi da je dalmatika skrojena od kineske svile (lampasa) iz XIX. stoljeća koju je u Kini nabavio mons. Giuseppe Rizzolati, koji je tamo obnašao dužnost apostolskog vikara.⁶⁹¹ Po pitanju datacije satena misnice iz Posedarja bih se ipak opredijelila za sredinu, umjesto za posljednje desetljeće XVIII. stoljeća, a u određivanju mesta nastanka sam – na temelju širine i konstrukcije rubova - skloni isključiti venecijanske manufakture. Moguće francusko podrijetlo bih otklonila na temelju izostanka tehnike *point rentré* odnosno zbog načina utkivanja *broché* niti kojima se očito, no ne posve vješto oponaša *points rentrés*. Iz tog razloga smatram da je riječ o kvalitetnoj *chinoiserie* svili talijanskog podrijetla koja izvorno vjerojatno nije bila namijenjena krojenju odjeće nego prvenstveno opremanju interijera.

BORTE: razdjelna je široka 2.8, a rubna 1.5 cm. Tkane bijelom lanenom osnovom i srebrnom *lamellom* kao potkom koja stvara ornament dvije izlomljene, isprepletene pruge [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 205].

PODSTAVA: pamučni keper tamno zelene boje

STANJE: dobro; za ispunu prednjeg i leđnog stupa te za obrub vratnog otvora je upotrijebljena tkanina iz prve polovine XX. stoljeća

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 5,
M-T-18/19-129

⁶⁸⁹ Doretta Davanzo Poli (ur.), *nav. dj.*, 1997.b, str. 23 (fotografija leđne strane misnice se nalazi i na naslovnicu kataloga); fotografija detalja tkanine (koja se ovdje pak pogrešno navodi kao damast *broché*) je objavljena i u: Doretta Davanzo Poli – Stefania Moronato, *nav. dj.*, 1994., str. 76.

⁶⁹⁰ Michela Villotta (ur.), *nav. dj.*, 1996., str. 204 – 205 (kat. 79).

⁶⁹¹ Giovanni Mariacher (ur.), *nav. dj.*, 1977., str. 72 (kat. 100), tabla 100 (bez pag.).

FOTOGRAFIJE: Sl. 205a, 205b, 205c, 205d, 205e, 205f, 205g; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

206. Zapuntel (otok Molat), župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Lice (avers) burse, za čije je naličje (revers) upotrijebljena tkanina analizirana u kataloškoj jedinici br. 207

DIMENZIJE : 25.5 x 25 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, svijetlo ljubičaste boje, 64 prolaza po centimetru
- Potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru, svijetlo ljubičaste boje, 24 prolaza po centimetru

Klasični damast čija je podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 5) a dekor u reversu osmoveznog satena (preskok 3).

RUBOVI: sačuvan lijevi rub. Širok 0.5 cm, završava sa tri krupnija končića (od sirove svile ?) svijetlo ljubičaste boje vezana u taftu (temeljnom potkom). Unutrašnji dio ruba tkan u petoveznom satenu svilenom osnovom žute boje.

VISINA TKANINE : nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: ? x 16 cm

DATACIJA: oko 1750. godine

MJESTO NASTANKA: manufaktura Linussio, Tolmezzo (Furlanija)

OPIS: bursa je izrađena od dva komada damasta tkana prema istom predlošku, no u različitim bojama [usp. Kat. 207]. Za ovdje analizirani, prepostavljeni avers burse je upotrijebljen komad svijetlo ljubičastog damasta koji se na temelju izrazitih podudarnosti u konstrukciji (rezultatima tehničke analize) i izvedenom dekoru – a koje dijeli s nekoliko damasta poznatih iz talijanske stručne literature - sa sigurnošću može identificirati kao proizvod furlanske manufakture Linussio nastao sredinom XVIII. stoljeća. Prvenstveno vrijedi istaknuti da je riječ o damastu koji je dosad zabilježen na nizu liturgijskih predmeta sačuvanih diljem naše obale: osim dva primjerka na bursi iz Zapuntela, ističem zeleni damast pluvijala koji se danas čuva u Skradinu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 240], zeleni damast misnice pohranjene u župnoj kući u Makarskoj [Ilustracije uz raspravu, Sl. 241], zeleni damast na bursi u crkvi sv. Nikole

(Muster) u Komiži [Ilustracije uz raspravu, Sl. 242], dvobojni (zeleni) damast na bursi u franjevačkom samostanu sv. Križa u Živogošću [Ilustracije uz raspravu, Sl. 243] te damast boje bakra na misnici, velumu za kalež i štoli u Pustinji Blaca na Braču [Ilustracije uz raspravu, Sl. 244]. Na njima izведен dekor se najcjelovitije može sagledati na pluvijalu u Skradinu: gradi se umnažanjem dviju izrazito blisko osmišljenih, naglašeno povijenih grančica s jednim krupnim rascvalim cvjetom na vrhu i nekoliko izdanaka s lišćem i manjim cvjetovima. Svaka se od ovih grančica tripot ponavlja u svojem zasebnom redu, a na taj način ostvareni redovi se u vertikalnom pogledu naizmjenično nižu. Visina raporta iznosi 32 centimetra a visina tkanine mjeri 47 centimetara, uključujući i rubove široke oko 0.5 centimetara. Inozemna stručna literatura donosi sljedeće, identično konstruirane i dekorirane damaste: klasični damast boje bakra (»Italija, Furlanija, manufaktura Linussio, oko 1750.«) od kojeg je skrojena misnica iz (neimenovane) privatne zbirke u Furlaniji,⁶⁹² klasični damast zagasito ružičaste boje (tal. *tanni*, »Italija, Furlanija, manufaktura Linussio, oko 1750.«) na velumu za kalež u župnoj crkvi u mjestu Paluzza (Udine),⁶⁹³ klasični damast zagasito ljubičaste nijanse (tal. *vinaccio*, »Italija, Furlanija, manufaktura Linussio, oko 1750.«) na misnici u Zbirci Mozartina Giovannija Cancianija u mjestu Paularo (Udine)⁶⁹⁴ te dvobojni damast (ljubičaste podloge i zelenog dekora) od kojeg su skrojene misnica i štola u katedrali u Castelfranco Veneto.⁶⁹⁵ Ovdje je potrebno osvrnuti se na pogrešnu dataciju posljednjeg primjera (»Italija, Veneto ?, treća četvrtina XVII. stoljeća«) a koja je omaškom postavljena zbog izrazito »tradicionalne« dekorativne kompozicije, koja u znatnoj mjeri oponaša uzorke tkanina iz druge polovine XVII. stoljeća a što je ranije istaknuto kao prepoznatljiva odlika tkanina iz manufakture Linussio [vidi Kat. 126, 127 i 128]. Da dvobojni damast u Castelfranco Veneto nesumnjivo treba pridružiti skupini ovih primjera ne potvrđuje samo identično izведен dekor nego i rezultati tehničke analize: podloga dekoru je tkana u aversu omoveznog satena a dekor u reversu omoveznog satena, osnovine niti broje 68 a potkine 22 prolaza po centimetru (potkine niti su također od sirove svile), dimenzije raporta mjere 30 x 15.5 centimetara dok su rubovi široki 0.3 centimetra a konstruirani gotovo posve jednakom. Riječ je, dakle, o damastima poznate manufakture Jacopa Linussia koji su izvorno vrlo

⁶⁹² Gilberto Ganzer (ur.), *nav. dj.*, 1987., str. 136 – 137; Gilberto Ganzer (ur.), *nav. dj.*, 1991., str. 96 – 97.

⁶⁹³ Isti, *nav. dj.*, 1987., str. 138 – 139.

⁶⁹⁴ Isti, *nav. dj.*, 1991., str. 120 – 121; Attiliana Argentieri Zanetti, *La tradizione della produzione serica in Friuli. Tipologie tecniche e decorative 1750-1850*, u: *Andrea Galvani (1797-1855): cultura e industria nell'Ottocento a Pordenone*, (ur.) Gilberto Ganzer, Pordenone, Studio Tesi, 1994., str. 91 – 101 (95-96).

⁶⁹⁵ Alessandra Geromel Pauletti, *nav. dj.*, 2014. str. 38 (kat. 3).

vjerojatno prvenstveno bili namijenjeni krojenju odjeće, a koji su u našim krajevima očito bili čest izbor u izradi liturgijskih predmeta. Razlozi široke rasprostranjenosti Linussijevih tkanina na našoj obali svakako leže u činjenicama da je riječ o svilama nedalekog mesta nastanka, pristupačnijih cijena, no kvalitetne izvedbe i dekorā koji su očito bili po ukusu domaćih kupaca.

BORTE: bursa je obrubljena bortom u izrazito lošem stanju. Bila je tkana od lanenih niti, dok je (geometrijski) uzorak tvorila suplementarna osnova (srebrni *filé*).

STANJE: loše; damast je izbljedio, a u gornjoj zoni su prisutna izražena mehanička oštećenja - glavnina niti osnove nedostaje te je uslijed slobodnih potkinih niti došlo do otvora (razderotina).

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije (Male Gospe)

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 27, B-T-18/01-045

FOTOGRAFIJE: Sl. 206; priložen mikro-snimanak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

207. Zapuntel (otok Molat), župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Naličje (revers) burse, za čije je lice (avers) upotrijebljena tkanina analizirana u kataloškoj jedinici br. 206

DIMENZIJE: 25.5 x 25 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, svijetlo zelene boje, 72 prolaza po centimetru
- Potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru, svijetlo zelene boje, 19 prolaza po centimetru

Klasični damast čija je podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 5) a dekor u reversu osmoveznog satena (preskok 3).

RUBOVI: sačuvan lijevi rub. Širok je 0.5 cm, završava s četiri lanena končića prirodne boje, vezana u taftu. Unutrašnji dio ruba je tkan svilenom žutom osnovom u keperu 7/1 *Z*.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: ? x 15 cm

DATACIJA: oko 1750. godine

MJESTO NASTANKA: Tolmezzo (Furlanija), manufaktura Linussio

OPIS: dekorativni elementi i rezultati tehničke analize komada zelenog damasta upotrijebljenog za (prepostavljeni) revers burse neprijepono dokazuju da je riječ o damastu nastalom prema istom predlošku i u istoj manufakturi kao i prethodno analizirani, ljubičasti primjerak [Kat. 206]. Jasno se vide dijelovi jednak izvedenih povijenih grančica umnažanjem i naizmjeničnim nizanjem kojih se gradio dekor [usp. Ilustracije uz raspravu, Sl. 240]. Oba primjerka iz Zapuntela odlikuju i posve jednakon konstruirani rubovi. Dok je rečeni komad damasta s aversa burse jedini do danas evidentiran ljubičasti primjerak sačuvan na našoj obali, oni u zelenoj boji su značajno brojniji, a sačuvali su se i na dijelovima misnih ornata u Skradinu, Makarskoj, Komiži i Živogošću [usp. Ilustracije uz raspravu, Sl. 240, 241, 242, 243]. Usporedi li se svih pet damasta uočavaju se razlike u njihovim nijansama zelene boje. Dakako, određena odstupanja u intenzitetu boja vrijedi dovesti u vezu i s djelovanjem sunčeve svjetlosti odnosno sa stanjem očuvanosti tkanine, no ove razlike bih ipak objasnila trvdnjom da je nedvojbeno riječ o izrazito dobro prihvaćenim i traženim proizvodima koji su stoga bili značajnije producirani, a iz čega pak proizlazi i logična prisutnost široke lepeze korištenih nijansi.

STANJE: loše; damast je donekle izblijedio, a u gornjem lijevom dijelu je prisutna poveća tamno smeđa mrlja nepoznatog podrijetla.

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije (Male Gospe)

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 27, B-T-18/01-045

FOTOGRAFIJE: Sl. 207; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

208. Pag, župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Misnica za ispunu čijeg su prednjeg križa i leđnog stupa, te za obrub vratnog otvora, upotrijebljene tkanine analizirane u kataloškim jedinicama br. 116 i 117

DIMENZIJE: 94.5-90.5 x 61-60 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, tamno zelene boje, 88 prolaza po centimetru
- Potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u blagom *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, tamno zelene boje, 24 prolaza po centimetru

Klasični damast čija je podloga tkana u aversu omoveznog satena (preskok 5) a dekor u reversu omoveznog satena (preskok 3).

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široki su 0.4 cm a sastoje se od četiri lanena konopčića svjetlo zelene boje vezana u taftu (svilenom potkom). Nakon četiri končića je tamnim (crnim ?) sviljenim nitima osnove utkana tanka pruga.

VISINA TKANINE : nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 30 x 15 cm

DATACIJA: oko 1750. godine

MJESTO NASTANKA: Tolmezzo (Furlanija), manufaktura Linussio

OPIS: bočne površine prednje i leđne strane misnice skrojene su od komadā tamno zelenog klasičnog damasta koji bi se, sudeći po izvedenom dekoru, omaškom mogao datirati u treću četvrtinu XVII. stoljeća: blisko izvedeni uzorak ima, primjerice, bijeli damast misnice u katedrali u Sansepolcru (Toskana) a ispravno je datiran upravo u to razdoblje.⁶⁹⁶ Uzorke obaju damasta odlikuje gusti splet naglašeno povijenih, razlistalih, stiliziranih tankih grančica s masivnim, plošno prikazanim cvijetom na vrhu kojem se naizmjenično mijenja usmjerenje. Svaka od dviju inačica grančice se horizontalno umnaža u svojem zasebnom redu, a vjerojatno su se izvorno triput ponavljale visinom tkanine. Tako dobiveni redovi se izmjenjuju u vertikalnom pogledu. Na taj način koncipirani dekori izvedeni su na, primjerice, tkaninama analiziranim u kataloškim jedinicama br. 66, 67 i 69, a datirane su u sedmo desetljeće XVII. stoljeća. Međutim, da je i u ovom slučaju riječ o još jednom »neostilskom«

⁶⁹⁶ Fotografiju i podatke o misnici vidi u: Lorenzo Pesci, *Dal guardaroba alla sacrestia: il "tesoro" tessile attraverso la documentazione d'archivio*, u: *Il Duomo di Sansepolcro 1012 – 2012. Una storia millenaria di arte e fede*, (ur.) Liletta Fornasari, Sansepolcro, Aboca, 2012., str. 183 – 202 (187).

damastu iz furlanske manufakture Jacopa Linussia, otkriva nekoliko važnih karakteristika: u prvom redu to je tamno zelena boja osnovnih i potkinih niti, a kakva sasvim sigurno nije svojstvena svilama iz treće četvrtine XVII. stoljeća. Potom treba ukazati na konstrukciju damasta koji je nastao obrtanjem omoveznog, a ne za damaste XVII. stoljeća uobičajenog petoveznog satena. Naposljetku, kao možda najpouzdaniji znak da je riječ o proizvodu manufakture Linussio treba istaknuti konstrukciju sačuvanih rubova: širine 0.4 centimetra, s četiri vanjska končića i unutarnjim dijelom tkanim u satenu uvelike nalikuju rubovima damastā sa Zapuntela [Kat. 206 i 207] a za koje je nedvojbeno utvrđeno da potječu iz rečene manufakture. Spomenutim damastima je ovaj primjerak moguće približiti i na temelju konstrukcije (obrtanje omoveznog satena), gustoće utkanih niti te po naglašeno masivnoj potki. Iz navedenih razloga i ovaj damast pripisujem dokazano visoko produktivnoj manufakturi Linussio, iz koje potječe značajna količina primjeraka sačuvanih diljem naše obale a koja upućuje na zaključak da su te kvalitetne, nerijetko konzervativno dekorirane te cjenovno pristupačne tkanine u našim krajevima bile izuzetno dobro prihvaćene.

BORTE: razdjelna široka 2.5 a rubna 1.5 cm. Tkane bijelom lanenom osnovom i srebrnim *filéom* kao potkom. Ornamentirane motivom izlomljene linije [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 170].

PODSTAVA: pamučni saten tamno zelene boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija zborne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Žadarske nadbiskupije, ladica br. 6, M-T-17/18-102

FOTOGRAFIJE: Sl. 208a, 208b, 208c; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

209. Posedarje, župa Gospe od Ružarija

Misnica

DIMENZIJE: 110-102 x 71-68 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, svijetle zelene boje, 80 prolaza po centimetru
- Potka: sirova svila, dvije niti sukane u blagom *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, svijetle zelene boje, 26 prolaza po centimetru

Klasični damast čija je podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 5) a dekor u reversu osmoveznog satena (preskok 3).

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Desni je širok 0.5 a lijevi 0.6 cm. Završavaju s četiri lanena končića prirodne nijanse vezana u taftu. Unutrašnji dio rubova je tkan u keperu 7/1 *Z* svilenom osnovom zagasito žute boje.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 33 x 12 cm

DATACIJA: između 1750. i 1760. godine

MJESTO NASTANKA: Tolmezzo (Furlanija), manufaktura Linussio

OPIS: za ispunu prednjeg stupa misnice je upotrijebljen komad svijetlo žutog tafta, dok je ostatak skrojen od svijetlo zelenog klasičnog damasta čiji bi nas dekor – kao i u slučaju prethodno analiziranog damasta – mogao zavarati i navesti na (pogrešan) zaključak da je riječ o tkanini iz druge polovine XVII. stoljeća. Uzork tvori neprekidna, naglašeno vertikalno usmjerena povijajuća razlistala vitica iz koje izbijaju manji cvjetovi i plodovi, a dominiraju dva velika, različito oblikovana i zakrenuta cvijeta sa središtem ornamentiranim uzorkom šahovnice. Ovako prikazana vitica se vjerojatno triput umnažala visinom tkanine, a na način da se svi na njoj izvedeni motivi u horizontalnom pogledu nižu pravocrtno, a ne u rasteru šahovske ploče. Fragment dvobojnog damasta s dijelovima izrazito bliskog dekora dio je fundusa Zbirke Gandini u Modeni, a smatra se talijanskim radom nastalim između 1670. i 1690. godine: uočavaju se slično osmišljeni i multiplicirani vegetabilni motivi među kojima se posebno izdvajaju veliki, stilizirani pupoljci i cvjetovi sa »točkasto« ornamentiranim središtem.⁶⁹⁷ Međutim, da damast na misnici iz Posedarja ne bi bilo ispravno datirati u drugu polovicu XVII. stoljeća, nego da i u njemu treba prepoznati »neostilsku« tkaninu iz radionice

⁶⁹⁷ Donata Devoti – Marta Cuoghi Costantini, *nav. dj.*, 1993., str. 170 (kat. 222).

Jacopa Linussia, prvenstveno otkrivaju njegovi rubovi koji su posve identični onima dvaju damastā sa Zapuntela [Kat. 206 i 207] a koji bez svake sumnje potječu iz rečene furlanske manufakture. Spomenutim damastima sa Zapuntela, ali i tamno zelenom damastu na misnici u Pagu [Kat. 209] ovaj je primjerak moguće približiti i na temelju konstrukcije (obrtanje osmoveznog, umjesto petoveznog satena), gustoće utkanih niti te po naglašeno masivnoj potki. Dakle, upravo se na primjerima damasta iz Posedarja i Paga pokazuje u kolikoj se mjeri valorizacija i kontekstualizacija povijesnih tekstila oslanja na tehničku analizu pri izrađivanju koje je nužno prikupiti što veću količinu podataka, nerijetko presudnih pri traženju vjernih komparativnih primjeraka u inozemnoj stručnoj literaturi ali i drugdje na terenu. Stoga se u određivanju datacije i provenijencije tekstila ne smije oslanjati isključivo na datosti njihovih dekora. Osim podataka o konstrukciji, broju i gustoći niti, dimenzijama raporta i visini tkanine, nezaobilazan standard podrobne analize svakako su i podaci o širini, konstrukciji i izgledu (bojama) rubova, koji se upravo iz ovakvih razloga donose u svim kvalitetnim inozemnim publikacijama u kojima se povijesni tekstili kataloški obrađuju.

BORTE: razdjelna široka 3 a rubna 1.5 cm. Tkane lanenom osnovom i žutom svilenom potkom. Ornamentirane nizom peterolatičnih cvjetića postavljeni između izvijene vitice s uzorkom šahovnice [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 209].

PODSTAVA: skrojena od komadā tamno zelenog lanenog i pamučnog platna

STANJE: dobro; u predjelu krakova križa na prednjoj strani misnice vidljiva manja mehanička oštećenja u vidu nekoliko razderotina, koje su nestručno djelomično zatvorene strojnim prošivima. Stup križa je ispunjen recentnom, blijedo žutom tkaninom bez uzorka.

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 7, M-T-17/01-130

FOTOGRAFIJE: Sl. 209a, 209b ; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

210. Vela Rava (otok Rava), župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Velum za kalež od tkanine upotrijebljene i za izradu štole i manipula, čije su lopatice skrojene od tkaninā analiziranih u kataloškim jedinicama br. 36 i 83

DIMENZIJE: 52 x 50 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast, dvobojni

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, crveno-ružičaste boje, 72 prolaza po centimetru
- Potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru, bijede ružičaste boje, 20 prolaza po centimetru

Klasični damast, dvobojni. Podloga dekoru je tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 5) a dekor u reversu osmoveznog satena (preskok 3). Isticanje dekora nad podlogom je postignuto ne samo tkanjem u reversu satena nego i sastavom te bojom nitī potke drugačijom od onih u osnovi (dvobojni damast).

RUBOVI: sačuvan je desni rub. Širok je 0.5 cm, a sastoji se od četiri lanena končića prirodne boje vezana u taftu.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 36 x 16 cm

DATACIJA: oko 1760. godine

MJESTO NASTANKA: Tolmezzo (Furlanija), manufaktura Linussio

OPIS: za izradu veluma za kalež te dijelova jedne štole i manipula⁶⁹⁸ upotrijebljen je dvobojni, klasični damast s bijedim ružičastim dekorom izvedenim na crveno-ružičastoju podlozi. Avers veluma za kalež je skrojen od tri komada različitih dimenzija (Sl. 210), a veličina najvećeg dopušta konkretne zaključke o izgledu dekora čiji se raport vidi u cijelosti: temeljni motiv je vertikalno usmjerena, izvijajuća vitica kojom dominiraju dva gotovo jednakim izvedena, lijepa cvijeta koja podsjećaju na tulipane, a svaki je blago nagnut u zasebnom smjeru. Osim ova dva cvijeta, iz povijene stabljike izbjija i lišće različitih veličina, popraćeno sitnim vitičastim izdancima, manjim cvjetovima i pupoljcima. Ovako izvedena, razigrana vitica se vjerojatno triput umnažala visinom tkanine, na način da se svi na njoj izvedeni elementi u konačnici nižu pravocrtno (u horizontalnom pogledu), a ne u rasteru šahovske ploče. U crkvi San Giorgio u gradiću Pordenone) sačuvana je misnica od

⁶⁹⁸ Za izradu lopatica manipula i štole su upotrijebljene dvije druge tkanine [Kat. 36 i 83], a fotografije na kojima su ova dva predmeta dokumentirana u cjelini vidi u: Silvija Banić, *nav. dj.*, 2008., str. 415 – 416.

damasta identičnog dekora, koji međutim nije izведен na monokromnoj podlozi nego na podlozi ornamentiranoj nizom raznobojnih okomitih pruga različitih širina: na fotografiji koja dokumentira detalj damasta se vide dvije uže, zlatno žute te dvije šire pruge – lijeva ružičasta i desna svjetlo ljubičasta. Datiran je oko 1760. godine a navodi se kao proizvod furlanske manufakture Linussio.⁶⁹⁹ Riječ je, dakle, o damastu *raye*, koji s primjerkom iz Vele Rave čvrsto povezuje identičan dekor ali i tkalačka konstrukcija: podloga dekoru je izvedena u aversu osmoveznog satena a dekor u reversu. Nažalost, nedostaju podaci o visini tkanine te o izgledu rubova, no budući da je riječ o damastu iz radionice Jacopa Linussia nastalom sredinom XVIII. stoljeća može se pretpostaviti da je visina tkanine izvorno mjerila oko 47 centimetara [usp. Kat. 206]. S ostalim primjercima koji se smatraju proizvodima iste manufakture ovaj damast vezuje i gustoća utkanih niti, krupna potka od sirove svile te »nemarno« konstruirani, uski rubovi, a izgledno je da su svi primjerci izvorno prvenstveno bili namijenjeni izradi svjetovne odjeće.

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

BORTE: široka 3 cm. Tkana lanenom potkom tamnije prirodne boje i svilenom osnovom oker žute boje. Ornamentirana je motivom dviju isprepletenih izlomljenih linija koje mjestimično prekidaju pravokutni okviri. Uske površine uz rubove borte su tkane u tehniци *cannelé* [usp. II. Dodatak Katalogu, Kat. 287].

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Žadarske nadbiskupije, kutija br. 17, V-T-18/01-067c

FOTOGRAFIJE: Sl. 210; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: BANIĆ, 2008., str. 414 – 416.

⁶⁹⁹ Attiliana Argentieri Zanetti, *nav. dj.*, 1994., str. 97, sl. 8.

211. Dobropoljana (otok Pašman), župa sv. Tome apostola

Šest fragmenata kojima je obložena unutrašnjost svetohraništa

DIMENZIJE: fragment kojim je prekrivena donja površina: 30 x 27 centimetara; fragment kojim je prekrivena gornja površina: 30 x 30 centimetara; fragment kojima je prekrivena stražnja stranica: 39 x 30 centimetara; fragment kojim je prekrivena lijeva stranica: 39 x 35 centimetara; unutarnji fragment da desnoj stranici: 39 x 19 centimetara; vanjski fragment na desnoj stranici: 39 x 20 centimetara

VRSTA TKANINE: klasični damast, *rayé*

TEHNIČKA ANALIZA:

analizu nije bilo moguće provesti zbog smještaja fragmenata

RUBOVI: sačuvan je lijevi rub. Širok je 0.5 cm, a sastoji se od četiri končića bijele boje vezana u taftu

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 38 x 15 cm

DATACIJA: oko 1760. godine

MJESTO NASTANKA: Tolmezzo (Furlanija), manufaktura Linussio

OPIS: šest fragmenata damasta je iskorišteno za oblaganje čitave unutrašnjosti svetohraništa, odnosno svih četiriju ploha u njegovoј nutrini. U nepoznato vrijeme su – zbog dostojanstvenije odnosno doličnije unutrašnjosti svetohraništa – posve prekriveni bijelom tkaninom bez uzorka, zahvaljujući čemu se fragmenti bolje štite od mehaničkih oštećenja. Iako detaljnu tehničku analizu (sastav niti, gustoća niti) zbog smještaja tkanine nije bilo moguće provesti, vidljivo je da riječ o klasičnom damastu (*rayé*), čija je podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 5) dok je dekor izveden u reversu osmoveznog satena (preskok 3). Potka je najvjerojatnije od sirove svile, bijele boje, dok je osnova svilena i mijenja boju (prelazi iz jedne boje u drugu) a prisutna je u oker žutoj, zelenoj i tamno ružičastoj boji. U zelenoj i tamno ružičastoj boji su izvedene široke vertikalne pruge a razdvajaju ih tanke pruge oker žute boje. Na tako istkanoj podlozi dekora se izražajnije ističe dekor tkan bijelom potkom, a koji se sastoji od dviju izvijenih, rascvalih i razlistalih grančica koje se nižu u zasebnim horizontalnim redovima, svaka u svojem smjeru, da bi u konačnici na tkanini bile raspoređene u rasteru šahovske ploče. Dakle, kompozicija je ponešto drugačija od onih uzoraka izvedenih na damastima sačuvanim na, primjerice, zastoru za vratašca svetohraništa iz Zapuntela [Kat. 129] ili na velumu za kalež, stoli i manipulu iz Rave [Kat. 210], no unatoč tomu se primjećuje niz podudarnosti na temelju kojih se može izvesti zaključak da je i damast u Dobropoljani nastao u manufakturi Jacopa Linussija. Te sličnosti

proizlaze iz materijala (potka od sirove svile), dimenzija raporta, konstrukcije i širine rubova te oblikovanja zastupljenih dekorativnih elemenata. Tako su, primjerice, evidentne podudarnosti u velikim cvjetovima »mesnatih« latica, njihovoj zakrenutosti, te količini, dimenzijama i oblicima listića, pupoljaka i bobičastih plodova koji izbijaju iz grančica ili vitica. Naposljetku ističem da su uvelike bliske pruge – odnosno boje osnovnih niti – prisutne i na damastu (klasični damast, tkan »obrtanjem« omoveznog satena), danas u privatnoj zbirci u Furlaniji, a koji je objavljen kao proizvod manufakture Linussio te je datiran oko 1760. godine. Visina raporta je nešto veća (42 cm) dok je širina gotovo posve jednaka (16 cm), a dekorom tkanim bijelom lanenom potkom dominiraju blisko osmišljeni rascvali cvjetovi, lišće te sitni i stilizirani plodovi mogranja.⁷⁰⁰

STANJE: dobro

SMJEŠTAJ: župna crkva sv. Tome apostola, glavni oltar

FOTOGRAFIJE: Sl. 211a, 211b, 211c

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁷⁰⁰ Gilberto Ganzer (ur.), *nav. dj.*, 1991., str. 128 - 129.

212. Zadar, župa sv. Stošije

Četiri fragmenta koja su sekundarno upotrijebljena kao međupodstava (podloga oštećenoj svili) dvaju veluma za kalež koji pripadaju ornatu analiziranom u kataloškoj jedinici br. 213

DIMENZIJE: 38.5 x 12.5 cm, 42.5 x 24 cm, 42.5 x 17 cm, 24 x 49 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1 broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 61 prolaz po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 35 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (četiri):
 - srebrni *filé riant* s jezgrom od ljubičaste svile, 17 prolaza po centimetru
 - zlatni *filé riant* s jezgrom od svile bijele boje, dvije u svakom prolazu, 18 prolaza po centimetru
 - zlatni *frisé* s jezgrom od svile bijele boje, 18 prolaza po centimetru
 - zlatna *lamella* (prati zlatni *frisé*), 18 prolaza po centimetru

Taft *louisine 2-1 broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u monokromnom (bijelom) taftu konstrukcije *louisine 2-1*, dok je dekor u cijelosti izведен suplementarnim nitima potki utkanima tehnikom *broché*. Samo su zlatna *lamella* i zlatni *frisé* na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S.

RUBOVI: sačuvan je lijevi rub. Širok je 0.4 cm. Sastoji se od šest krupnijih svilenih končića bijele boje, vezanih u taftu (temeljnom potkom).

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 33 x 26 cm

DATACIJA: između 1745. i 1750. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?)

OPIS: četiri fragmenta tafta *louisine 2-1 broché à liage répris* su sekundarno upotrijebljena za podlaganje (međupodstavu) dvaju veluma za kalež [vidi Kat. 212] čiji su aversi izvedeni od brojnih komada znatno oštećene svile bijele podloge dekoru, te su stoga isječci ove svile – također pretežno bijele boje – vjerojatno preuzeti s nekog drugog liturgijskog predmeta te iskorišteni za »maskiranje« brojnih oštećenja na velumima. Zbog vrijednosti svile, koja je ujedno jedina do danas preostala možebitna potvrda o postojanju predmeta (misnog ornata?) za izradu kojeg je bila upotrijebljena a koji je sasvim izgledno pripadao zadarskoj katedrali, odlučeno je da budu izvađeni iz velumā i pohranjeni zasebno. Na priloženoj fotografiji (Sl.

212) četiri su fragmenta posložena na način kojim se nastojao prikazati pretpostavljeni izvorni izgled dekora: dominantni motivi su dva blisko osmišljena motiva u cijelosti istkana trima različito profiliranim, »zlatnim« suplementarnim potkama: zlatnim *filé riantom*, zlatni *friséom* te zlatnom *lamellom*. Na jednom od njih se ističe vertikalno usmjeren, povijen list koji nalikuje na pero, a podno njega su gusto prikazani razni, stilizirani listići i cvjetovi. Drugim motivom dominira »buket«, također vertikalno usmjeren, a koji se sastoji od cvjetića nalik ivančicama. Ova se dva zlatna motiva horizontalno umnažaju u svojim zasebnim redovima, koji se potom naizmjenično nižu u rasteru šahovske ploče. Visinom tkanine su se vjerojatno triput ponavljali. Slobodne površine između njih su razmjerno gusto ispunjene s dva različito izvedena, izrazito stilizirana cvjetića tkana srebrnim *filé riantom* s jezgrom od ljubičaste svile koja su umnožena i pravilno raspoređena, no zbog različite pokrenutosti značajno pridonose razigranosti dekora. Riječ je o vrijednoj svili izvorno namijenjenoj reprezentativnoj svjetovnoj garderobi, čija skupocjenost proizlazi iz značajne količine različito profiliranih suplementarnih potki od plemenutih metala, a koju zbog prozračnosti i lepršavosti delikatnog dekora treba datirati između 1745. i 1750. godine. Zbog izražene plošnosti dekora bih otklonila mogućnost da je istkana u nekoj od francuskih manufaktura, a takvom zaključku u prilog ide i izgled sačuvanog ruba [usp. Kat. 213].

STANJE: loše; na taftu je prisutan značajan broj manjih razderotina, a vidljive su i svijetle smeđe mrlje nepoznatog podrijetla koje prekrivaju veći dio površine fragmenata. Potreban je konzervatorsko-restauratorski zahvat.

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 26, F-T-18/sr-179a, F-T-18/sr-179b

FOTOGRAFIJE: Sl. 212; priložen mikro-snimak lijevog ruba; ilustracijama uz pojmovnik priloženi mikro-snimci srebrnog *filé rianta* s jezgrom od ljubičaste svile i *louisine* 2-1 u podlozi dekoru

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

213. Zadar, župa sv. Stošije

Misni ornat koji se sastoji od dvije misnice, štole, dva manipula, dva veluma za kalež i burse

DIMENZIJE: 112.5-106 x 75-68 cm, 111-107.5 x 75.5-67.5 cm, 208 x 20.5-11.5 cm, 93 x 19.5-11 cm, 91 x 20-10 cm, 51.5 x 50.5 cm, 49 x 48.5 cm, 24 x 23.5 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1 liseré broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, boje bjelokosti, 58 prolaza po centimetru
 - Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, boje bjelokosti, 19 prolaza po centimetru
 - *Broché* potke (petnaest):
 - svilene; dvije niti sukane u Z smjeru – dvije u svakom prolazu, 19 prolaza po centimetru, u bojama: modra, plava, bijela, zelena, svijetlo zelena, bijedo zelena, svijetlo ružičasta, svijetlo crvena, svijetlo ljubičasta, tamno ljubičasta, svijetlo smeđa, crna
 - metalne;
- srebrni *filé* s jezgrom od bijele svile, dvije u svakom prolazu, 22 prolaza po centimetru
srebrni *filé riant* s jezgrom od bijele svile, 21 prolaz po centimetru
srebrna *lamella*, 24 prolaza po centimetru

Taft *louisine 2-1 liseré broché à liage répris*. Podloga »gornjem« dekoru je tkana u taftu *louisine 2-1*, gdje niti temeljne potke u tehnici *liseré* proizvode fini pod-dekor (na taj su način izvedene fine razlistale vitice, danas uglavnom slabo vidljive). »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim svilenim i metalnim potkama utkanima tehnikom *broché*, od kojih je samo srebrna *lamella* vezana jednim dijelom osnovnih niti u keperu 1/3 S.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 0.8 cm. Završavaju sa šest krupnih svilenih končića predenih raznobojnim nitima, vezanima u taftu (temeljnom potkom). Unutrašnji dio ruba je tkan u finijem taftu, svilenim nitima osnove predenim raznobojnim nitima (žuta, plava, zelena, siva)

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 45 x 27 cm

DATACIJA: oko 1750. godine

MJESTO NASTANKA: Lyon

OPIS: predmetni misni ornat svakako je među najvrjednijima do danas sačuvanima na području Zadarske nadbiskupije, a njegova vrijednost proizlazi iz velikog broja dijelova

skrojenih od skupocjene svile iz sredine XVIII. stoljeća, svilenog zlatno žutog tafta upotrijebljenog za podstave te raskošnih borti koje su izvedene čak trima vrstama srebrnih niti. Taft *louisine* 2-1 *liseré broché à liage repris*, od koje je ornat skrojen, izvorno je bio namijenjen izradi aristokratskih odjevnih predmeta. Na bjelokosnoj podlozi – na kojoj je *liseré* efektom temeljne potke izveden fini, danas nažalost slabije vidljiv pod-dekor – pruža se raskošan uzorak koji se gradi zrcaljenjem i umnažanjem jednog dekorativnog elementa, sastavljenog od apstraktnog srebrnog »pera« iz kojeg izbija pet cvjetova nalik tulipanima (Sl. 213b). Ovaj se motiv niže u horizontalnim redovima, u kojima se vjerojatno dvaput ponavljao visinom tkanine. U svakom narednom redu mijenjaju usmjerenje, a u vertikalnom pogledu se nižu pravocrtno. Tako umnožena, dva »pera« u susjednim redovima se spajaju drugim uskim srebrnim »percem« koji izbija iz fantastičnog buketa plavih cvjetova u obliku trublji (Sl. 213c) a oko njega se pak ovija fina zelena vitica s nizom srebrno-zelenih cvjetića (Sl. 213d). Zbog primjene tehnike *point rentré* pri izvođenju raznobojnih dijelova dekora svilenim potkama utkanima tehnikom *broché* – a pomoću koje je ostvarena izrazito uvjerljiva plastičnost cvjetnih motiva, te na temelju karakterističnog izgleda rubova [usp. Kat. 156, 159] kao mjesto nastanka ove svile svakako treba odrediti Lyon, a zbog napuštanja ranije dominantnih, raskošnih naturalističkih motiva koji su ustupili mjesto prozračnijim, apstraktnim i dinamično pokrenutim dekorativnim elementima je treba datirati u sredinu XVIII. stoljeća. Kao vjerne komparativne primjerke poznate iz inozemne i domaće literature izdvajam svilu zelene podloge - s pod-dekorom izvedenim u *liseré* efektu te s blisko koncipiranim i tkanim uzorkom - na misnici u mjestu Feltre (Belluno),⁷⁰¹ taft *gros de Tours liseré broché* (»Venecija, malo nakon 1750. godine«) bjelokosne podloge dekoru koji je kompozicijski i koloristički blizak zadarskom primjerku a sačuvan je na dalmatici u Veroni,⁷⁰² taft *gros de Tours liseré broché* (»Italija ili Francuska, sredina XVIII. stoljeća«) na misnici i štoli u Museo Nazionale del Bargello u Firenci – čija visina raporta mjeri našem primjerku bliskih 46.5 centimetara,⁷⁰³ taft *gros de Tours liseré broché* (»Francuska, sredina XVIII. stoljeća«) jarko žute podloge te koloristički i dekorativno bliskog dekora, od kojeg je skrojena kapa (tal. *cuffietta*) koja pripada fundusu Museo di Palazzo Mocenigo u Veneciji⁷⁰⁴

⁷⁰¹ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 304.

⁷⁰² Iste, *nav. dj.*, 1993., str. 438 – 439 (kat. 121). Fotografija detalja ove svile je iskorištena za ilustraciju omota knjige.

⁷⁰³ Paolo Peri (ur.), *nav. dj.*, 1997., str. 38 – 40 (kat. 10).

⁷⁰⁴ Doretta Davanzo Poli – Stefania Moronato, *nav. dj.*, 2004. [1995.], str. 52 (kat. 15).

te misnicu i dalmatiku u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu, skrojene od tafta *gros de Tours liseré broché* bjelokosne podloge i srođno osmišljenog uzorka.⁷⁰⁵

PODSTAVA: svileni taft zlatno žute boje

BORTE: razdjelna je široka 4.5 a rubna 3.5 cm. Izvedene u tehnici metalne čipke, srebrnim *filéom*, srebrnom *lamellom* i srebrnim *friséom*. Imaju oblik naglašeno izvijene vrpce između koje se nižu stilizirane palmete [vidi III. Dodatak katalogu, Kat. 213].

STANJE: osrednje; na svim dijelovima ornata su prisutna mehanička oštećenja (razderotine) koja su posebno izražena na velumima za kalež, štoli i manipulima, koji su skrojeni od brojnih manjih fragmenata svile

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnice u ladici br. 15, M-T-18/sr-175a, M-T-18/sr-175b; štola i manipuli u kutiji br. 38, S-T-18/sr-175c, Man-T-18/sr-175d, Man-T-18/sr-175e; velumi za kalež u kutiji br. 37, V-T-18/sr-175f, V-T-18/sr-175g; bursa u kutiji br. 29, B-T-18/sr-175h

FOTOGRAFIJE: Sl. 213a, 213b, 213c, 213d; priloženi mikro-snimci lijevog i desnog ruba; ilustracijama metalnih čipki priložena fotografija razdjelne borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; jedna misnica uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

⁷⁰⁵ Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 2010., str. 132 (kat. 76).

214. Nin, župa sv. Anselma

Dva fragmenta sekundarno upotrijebljena za ispunu (opravak) prednjeg stupa misnice analizirane u kataloškoj jedinici br. 153

DIMENZIJE: približno 36 x 20 cm, 32 x 20 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-4 liseré lancé broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 76 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti bez vidljive torzije – četiri u svakom prolazu, bijele boje, 24 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, bijele boje, 21 prolaz po centimetru
- *Broché* potke (deset):
svilene, dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru, u bojama: svijetlo plava, tamno plava (plavo-ljubičasta), svijetlo zelena, zelena, ružičasta, crvena, bijelo ružičasta, svijetlo ljubičasta, žuta, boja goruščice

Taft *louisine 2-4 liseré lancé broché*. Podloga »gornjem« dekoru je tkana u taftu *louisine 2-4*, gdje niti temeljne potke u tehnici *liseré* proizvode fini pod-dekor: na taj su način izvedeni sitni »točkasti« ornamenti koji prate onaj dio dekora kojeg tvori bijela *lancé* potka (bijele razlistale, dijelom i rascvale grančice). »Gornji« dekor - koji se prožima s onim izvedenim *lancé* potkom te *liseré* efektom temeljne potke - je u cijelosti izведен suplementarnim sviljenim potkama utkanima tehnikom *broché* koje na aversu tkanine nisu fiksirane nitima osnove.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: između 1750. i 1760. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?)

OPIS: za ispunu prednjeg stupa misnice su sekundarno upotrijebljena dva fragmenta tafta *louisine 2-4 liseré lancé broché* čija površina, nažalost, ne pruža dovoljno podataka za izradu bar djelomične rekonstrukcije raporta. Na bijeloj podlozi je temeljnom potkom u *liseré* efektu te suplementarnom, bijelom *lancé* potkom izведен elegantni pod-dekor, koji se sastoji od naglašeno izvijenih, dijelom isprepletenih vitica iz kojih izbijaju listići i veliki, racsvati cvjetovi naglašenog središnjeg dijela. Posebno se ističu fantastično oblikovani listovi koji

oblikom podsjećaju na raširena ptičja krila, a koji se skladno nadopunjaju s elementima »gornjeg« dekora, u cijelosti izvedenog raznobojnim svilenim nitima utkanima tehnikom *broché*: finim, delikatnim grančicama s više različito oblikovanih i bojanih cvjetića i s okruglim, žutim plodovima. Uočava se izostanak tehnike *point rentré*, koja je pak nastojana biti oponašana efektima prožimanja raznobojnih svilenih niti, što je pridonijelo plastičnosti pojedinih motiva (zvonolikih cvjetića i žutihih plodova). Stoga je opravdano zaključiti da je riječ o talijanskoj svili, izvorno namijenjenoj krojenju svjetovne odjeće, a zbog čijeg prozračnog, lepršavog dekora je treba datirati u šesto desetljeće XVIII. stoljeća. U treću četvrtinu XVIII. stoljeća je datiran izrazito blisko konstruiran i dekoriran taft *liseré broché* od kojeg je skrojen rubni dio pluvijala, danas u Museo Civico u Trevisu: na bijeloj podlozi je *liseré* efektima temeljne potke izведен izrazito blizak pod-dekor dok se »gornji« dekor sastoji od srođno koncipiranih i raspoređenih rascvjetalih grančica, na kojima se posebno ističe karakteristično oblikovano fantastično lišće koje oblikom podsjeća na raširena ptičja krila. Jednako kao i na našem primjerku, prikazani su i okrugli cvjetovi koji podsjećaju na dalje. Visina raporta iznosi 63.5 centimetara. Svila se - prvenstveno na temelju izostanka tehnike *point rentré* - drži proizvodom talijanskim manufaktura, dok se na osnovi dispozicije zastupljenih motiva dekor određuje kao preteča (vjesnik) tipologije *a meandro*. Zbog manje površine sačuvanih komada, visina tafta u Trevisu nije poznata, no zbog ruba širokog jedan centimetar a tkanog u bijelo-žutom taftu se uvjetno pomišlja na moguće venecijansko podrijetlo.⁷⁰⁶

STANJE: dobro; na jednom od fragmenata je vidljivo oštećenje (otvor) kružnog oblika koji je zatvoren tkaninom bijele boje

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Anselma

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 6, M-T-18-076

FOTOGRAFIJE: Sl. 214a, 214b

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁷⁰⁶ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1994., str. 93 (kat. 126).

215. Zadar, župa sv. Stošije

Fragment

DIMENZIJE: približno 47 x 47 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-4 liseré broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 60 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u blagom S smjeru – četiri u svakom prolazu, bijele boje, 25 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (osam):
 - svilene; više (x) niti sukanih u S smjeru – dvije u svakom prolazu, 24 prolaza po centimetru, u bojama: svijetlo zelena, zelena (s primjesama niti *beige* boje - *melangé*), boja bjelokosti, bijedno ružičasta, ružičasta, ljubičasta, boja lososa metalna;
 - srebrni *filé riant* s jezgrom od svile bijele boje, dvije u svakom prolazu, 22 prolaza po centimetru

Taft *louisine 2-4 liseré broché*. Podloga »gornjem« dekoru je tkana u taftu *louisine 2-4*, gdje niti temeljne potke u tehnici *liseré* proizvode fini pod-dekor: na taj su način izvedene sitne, izvijene grančice koje su danas nažalost izuzetno slabo vidljive. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен supplementarnim svilenim te jednom metalnom potkom utkanima tehnikom *broché* koje na aversu tkanine nisu fiksirane nitima osnove.

RUBOVI: sačuvan je desni rub. Širok je 0.9 cm. Vanjski dio ruba se sastoji od šest krupnijih svilnih končića bijele boje vezanih u taftu. Unutrašnji dio ruba je tkan u finom taftu svilrenom osnovom bijele boje (dominantna boja) s primjesama (*melangé*) niti boje fuksie, svijetlo zelene i svijetlo plave boje (tim su bojama tkane sitne pruge).

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 16.5 x 18 cm

DATACIJA: oko 1750. godine

MJESTO NASTANKA: Lyon

OPIS: fragment je ostatak nepoznatog predmeta, koji je vrlo vjerojatno pripadao inventaru zadarske katedrale. Riječ je o isječku kvalitetno konstruirane, lijepo dekorirane svile izvorne svjetovne namjene, čiji se uzorak – kao u slučaju prethodno analiziranog primjerka – može prepoznati kao vjesnik skorog procvata dekorativne tipologije *a meandro*. Temeljni dekorativni element je naglašeno izvijena (izlomljena), vertikalno usmjerena tanka zelena

vitica, iz koje u pravilnim razmacima i rasporedu izbijaju sitni zeleni listići, cvjetići i pupoljci ljubičastih nijansi, te stilizirani cvjetići s tri listića oblikovana poput perja istkana srebrnim *filé riantom*. Ovako osmišljena vitica se vjerojatno triput umnažala visinom tkanine, na način da se svi na njoj izvedeni elementi u horizontalnom pogledu pravocrtno nižu. Površine između njih su razvedene finim pod-dekorom tkanim *liseré* efektom temeljne potke, koji se danas – zbog preprljenih mehaničkih oštećenja – nažalost može sagledati tek iz neposredne blizine i na manjim površinama. Na temelju zastupljene tehnike *point rentré* – zahvaljujući kojoj je ostvarena uvjerljiva plastičnost zelenih listića i ljubičastih cvjetova, te karakteristično konstruiranih rubova, moguće je izvesti zaključak da je riječ o svili nastaloj u nekoj od lyonskih manufaktura. Kao konstrukcijski i dekorativno srodne komparativne primjerke koje donosi inozemna stručna literatura, vrijedi izdvojiti taft *doublé liseré broché* (»Francuska, sredina XVIII. stoljeća«) bijele podloge i blisko koncipiranog uzorka, od kojeg je skrojen zastor u bazilici Santa Maria dell'Umiltà u Pistoji,⁷⁰⁷ taft *gros de Tours liseré broché* (»Francuska, sredina XVIII. stoljeća«) također s bijelom podlogom dekoru, upotrijebljen za izradu pluvijala u Museo Civico u Trevisu⁷⁰⁸ te taft *liseré broché* bijele podloge (»Francuska, Lyon, oko 1745.«) u Victoria and Albert Museumu u Londonu.⁷⁰⁹

STANJE: loše; svila je u nepoznato vrijeme zalijepljena na kartonsku podlogu prekrivenu komadom gaze. Prethodno su brojna mehanička oštećenja na fragmentu (manje razderotine) ručno zatvarana bijelim koncem. Potreban je konzervatorsko-restauratorski zahvat.

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 26, F-T-18/02-145

FOTOGRAFIJE: Sl. 215; priložen mikro-snimak desnog ruba; ilustracijama uz pojmovnik priložene fotografije aversa i reversa tkanine (tehnika *broché*)

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁷⁰⁷ Paolo Peri, *nav. dj.*, 1992., str. 94 (kat. 13).

⁷⁰⁸ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1994., str. 81 – 82 (kat. 106).

⁷⁰⁹ Peter Thornton, *nav. dj.*, 1965., str. 182 (kat. 85B), tabla 85B.

216. Zadar, samostan sv. Frane

Misnica od tkanine čiji su se fragmenti sačuvali i na štoli skrojenoj od tkaninā analiziranih u kataloškim jedinicama br. 66 i 257

DIMENZIJE: 104-97.5 x 69-60 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1 fond lamé, liseré broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 66 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 20 prolaza po centimetru
- *Lamé* potka: srebrna *lamella*, 6 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (sedam):
 - svilene; tri niti sukane u Z smjeru, 20 prolaza po centimetru, u bojama: bijela, svijetlo plava, plava, zelena, svijetlo zelena
 - metalne;
 - zlatna *lamella*, oko koje se ovija svilena nit žute boje (dvije niti sukane u Z smjeru), 23 prolaza po centimetru
 - zlatni *filé riant* s jezgrom od žute svile, dvije u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru

Taft *louisine 2-1 fond lamé, liseré broché à liage répris*. Podloga »gornjem« dekoru je tkana u taftu *louisine 2-1*, gdje je fini – danas uglavnom teško vidljivi pod-dekor proizvode niti temeljne potke u tehnici *liseré* (na taj su način bili izvedeni bijeli listići i manji cvjetovi). Nad svakim četvrtim prolazom temeljne potke je utkana srebrna *lamella*, vezana jednim dijelom osnovnih niti u običnom taftu. Na mjestima gdje bi temeljna potka radila u tehnici *liseré*, *lamella* »zaranja« na revers tkanine. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim sviljenim i metalnim potkama utkanima tehnikom *broché*, od kojih je samo zlatna *lamella* – oko koje se ovija jedna žuta svilena nit – vezana jednim dijelom osnovnih niti u keperu 1/3 S.

RUBOVI: djelomično je sačuvan desni rub (u širini od 0.5 cm). Tkan u taftu bijelom svilenom osnovom i temeljnom potkom

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 14 x 13.5 cm

DATACIJA: oko 1750. godine

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: misnica je gotovo u cijelosti (izuzev prednjeg stupa, ispunjenog tkaninom iz prve polovine XX. stoljeća) skrojena od tafta *louisine* 2-1 *fond lamé, liseré broché à liage répris* izvorne svjetovne namjene. Dražestan, asimetričan dekor nevelikog raporta izведен je na bijeloj podlozi obogaćenoj srebrnom *lamellom* (približno jedan prolaz nad svakom trećom niti temeljne potke). Sastoji se od naglašeno povijenih zlatnih razlistalih vitica koje tvore »mrežu« nepravilnih sačastih polja, unutar svakog od kojih je par plavih pupoljastih cvjetića koji izviru iz tankih, razlistalih zelenih stabljika. Da je riječ o tkanini visoke kvalitete potvrđuje velik broj suplementarnih potkinih niti, među kojima su čak tri od plemenitih metala. Dekor je u cijelosti istkan zahtjevnom tehnikom *broché*, a motivi plavih cvjetića su izvedeni primjenom tehnike kojom se nastojalo što vjernije oponašati *point rentré* (Sl. 215b). To bi svakako mogla biti potvrda mišljenju da je riječ o talijanskoj svili, a u prilog takvom zaključku ide i izgled nažalost parcijalno sačuvanog ruba, koji ne odgovara konstrukciji rubova svila francuskog podrijetla [usp. Kat. 212, 214]. Kao srodne komparativne primjerke moguće je istaknuti taft *liseré broché à liage répris* (»Italija, 1745.-1750.«) blisko komponiranog dekora manjeg raporta (14 x 9 cm) izvedenog na svjetloj podlozi, od kojeg je skrojena misnica iz grada Gela na Siciliji,⁷¹⁰ taft *gros de Tours fond lamé, liseré broché à liage répris* (»Francuska ili Italija, druga polovina XVIII. stoljeća«) od kojeg je skrojen misni ornat u mjestu Venzone (Udine),⁷¹¹ a koji je zadarskom primjerku izrazito blizak zbog boje podloge, gustoće utkivanja srebrne *lamelle*, dekorativnih elemenata i kompozicije, te naposljetu taft *gros de Tours fond lamé, broché à liage répris* (»Napulj?, sredina XVIII. stoljeća«) biserno bijele podloge i srodnog cvjetno-apstraktnog dekora, od kojega je skrojen muški prsluk sačuvan u Museo Palazzo Jatta u gradiću Ruvo di Puglia.⁷¹² Upravo je rečeni prsluk dragocjeni primjer onodobnog svjetovnog odjevnog predmeta skrojenog od svile ovakve konstrukcije i dekorativne tipologije. Naposljetu smatram shodnim istaknuti da sam tkaninu srodnu onoj na misnici iz zadarskog samostana sv. Frane zabilježila na bursi izloženoj u katedralnoj riznici sv. Lovre u Trogiru [Ilustracije uz raspravu, Sl. 245], koja je nažalost jedini do danas preostali dio od te svile skrojenog svečanog misnog ornata koji se nekada zasigurno koristio u katedrali.

⁷¹⁰ Giuseppe Cantelli (ur.), *nav. dj.*, Vol. II., 2000., str. 526 – 527 (kat. 83).

⁷¹¹ Michela Villotta, (ur.), *nav. dj.*, 1996., str. 174 – 175 (kat. 64).

⁷¹² Maria Pia Pettinai Vescina – Roberta Orsi Landini, *Segni di storie private, segni di storia: abiti a Palazzo Jatta / Traces of Private Lives, Traces of History: Fashion at the Palace of the Jatta Family*, Foggia, Claudio Grenzi, 2005., str. 68 (kat. 2).

BORTE: široka 4.3 cm. Tkana lanenim nitima te *filé* nitima s metalnom ovojnicom koja je oksidirala (potamnila). Ornamentirana motivom namreškane izvijene vrpce između koje se nižu – postavljene u suprotnim smjerovima – stilizirane palmete. Uske površine uz rubove borte imaju uzorak izlomljene linije [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 200a].

PODSTAVA: pamučni damast crvene boje, cvjetnog uzorka (XIX./XX. stoljeće)

STANJE: dobro; prednji stup misnice je ispunjen tkaninom iz prve polovine XX. stoljeća

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 216a, 216b; priložen mikro-snimak ostatka desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

217. Vinjerac, župa sv. Ante Padovanskog

Prekrivač za ambon

DIMENZIJE: 184 x 48 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1 liseré broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 66 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru, bijele boje, 20 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (devet):
svilene; dvije niti sukane u *S* smjeru – četiri u svakom prolazu, 19 prolaza po centimetru, u bojama: bijela, svijetlo zelena, tamno zelena, oker / boja zemlje, svijetlo smeđa / siva, zagasito ružičasta, svijetlo ljubičasta, svijetlo plava, plava

Taft *louisine 2-1 liseré broché*. Podloga »gornjem« dekoru je tkana u taftu *louisine 2-1*, gdje niti temeljne potke u tehnici *liseré* proizvode fini pod-dekor: na taj su način izvedene sitne, razlistale grančice s bobičastim plodovima. »Gornji« dekor - koji se prožima s onim izvedenim *liseré* efektom temeljne potke - je u cijelosti izведен supplementarnim svilenim potkama utkanima tehnikom *broché* koje na aversu tkanine nisu fiksirane nitima osnove.

RUBOVI: sačuvan je desni rub. Širok je 0.8 cm. Vanjski dio ruba se sastoji od šest krupnijih svilenih končića boje bjelokosti vezanih u taftu. Unutrašnji dio ruba je tkan u finom taftu svilnom osnovom bijele (dominantna boja), svijetlo zelene, svijetlo žute, smeđe, plave i sive boje

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 28 cm x ?

DATACIJA: između 1755. i 1765. godine

MJESTO NASTANKA: Lyon

OPIS: prekrivač za ambon je skrojen od šest nejednakih komada tafta *louisine 2-1 liseré broché*, a nijedan od njih nije sačuvan u površini dovoljno velikoj da dokumentira izvorni izgled čitavog raporta. Ipak, može se iznijeti pretpostavka da se lijepo izvedena, povijajuća girlanda od zvjezdastih smeđe-bijelih cvjetova – vidljiva na svim komadima (Sl. 216b) – izvorno dvaput umnažala visinom tkanine, dakako zajedno sa vjenčićem od zelenog lišća i raznobojnog cvijeća koji se oko girlande ovija. Bijela podloga uzorku izvorno je bila razvedena delikatnim pod-dekorom izvedenim *liseré* efektom temeljne potke, koji se sastojao od sitnih, razlistalih grančica s bobičastim plodovima, no ti su detalji danas nažalost vidljivi

samo iz neposredne blizine i na onim površinama koje nisu pretrpjele značajnija mehanička oštećenja. Zbog primjene tehnike *point rentré* – zahvaljujući kojoj je ostvarena impresivna plastičnost raznobojnog cvijeća i zelenog lišća, te na temelju izgleda sačuvanog ruba, moguće je iznijeti pretpostavku da je riječ o lyonskoj svili, koju pak konstrukcijsko-dekorativne odlike određuju kao *a meandro* tkaninu izvorne svjetovne namjene. Da je riječ o tkanini dekorativne tipologije *a meandro* ispravno je ustvrditi upravo zbog vertikalno usmjerenih, karakteristično izvijenih i uparenih cvjetnih girlandi. Od bliskih primjeraka poznatih iz inozemne stručne literature izdvajam taft *gros de Tours fond lamé liseré broché* (»Lyon, 1755.-1765.«) od kojega su skrojeni dijelovi misnog ornata u bazilici Santa Maria dell'Umiltà u Pistoji:⁷¹³ na bijeloj podlozi je izведен dekor tipologije *a meandro*, a posebno ističem gotovo posve jednako izvedene zelene listiće i raznobojne cvjetove pritvorenih latica; potom taft *gros de Tours liseré broché* (»Tours ?, oko 1760.«) žute podloge dekoru i izrazito blisko oblikovno i koloristički izvedenih razlistalih zelenih grančica i cvjetova, koji pripada švicarskoj Zbirci Abegg;⁷¹⁴ zatim taft *gros de Tours liseré broché* (»Lyon, 1745. – 1750.«) bijele podloge i srodnog *a meandro* uzorka od kojeg je skrojen misni ornat sačuvan u mjestu Spercenigo (Treviso)⁷¹⁵ te damast *broché* bijele podloge i slično oblikovanih cvjetova i listića od kojeg je izведен velum za kalež u katedrali u Albi (Pijemont) a datiran je u sredinu XVIII. stoljeća.⁷¹⁶ Iako u tkanju svile iz Vinjerca ne sudjeluju niti s ovojnicama od plemenitih metala, zbog količine suplementarnih niti (devet) utkanih zahtjevnom tehnikom *broché*, primjene *point rentréa* te dodatnog obogaćivanja uzorka pod-dekorom izvedenim *liseré* efektom temeljne potke, svakako je ispravno zaključiti da je riječ o proizvodu kvalitetne manufakture sa u ovom razdoblju iznimno traženim dekorom *a meandro*, čija je cijena izvorno morala biti poveća.

BORTE: prekrivač za ambon je obrubljen resama širokim 5 cm, izvedenima od lanenih niti ovijenih tamno žutim svilenim nitima

PODSTAVA: pamučni saten blijede ljubičaste boje

STANJE: prekrivač za ambon je skrojen od šest nejednakih fragmenata svile koji su pretrpjeli znatna mehanička oštećenja. Zbog brojnih i drastičnih razderotina, 2014. godine je upućen na konzervatorsko-restauratorski zahvat (Dora Kušan Špalj, Zagreb)

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Ante Padovanskog

⁷¹³ Paolo Peri, *nav. dj.*, 1992., str. 96 – 97 (kat. 15).

⁷¹⁴ Alain Gruber, *nav. dj.*, 1986., str. 92 – 93 (kat. 25).

⁷¹⁵ Alessandra Geromel Pauletti (ur.), *nav. dj.*, 1997., str. 70 (kat. 25).

⁷¹⁶ Silvia Gallarato – Mauro Rabino (ur.), *nav. dj.*, 2007., str. 76 – 77 (kat. 14).

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 32,
H-T-18/02-122

FOTOGRAFIJE: Sl. 217a, 217b; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

218. Nin, župa sv. Anselma

Dvije dalmatike

DIMENZIJE: 106 x 117.5 cm, 108 x 117.5 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-4 liseré broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 60 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – četiri u svakom prolazu, bijele boje, 20 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (četrnaest):
 - svilene; dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru, u bojama: bijedо zelena, zelena, bijela, svijetlo plava, plava, bijedо ružičasta, ružičasta, tamno ružičasta, bijedо ljubičasta, ljubičasta, boja cigle metalne;
 - zlatni *frisé* s jezgrom od bijele svile, 19 prolaza po centimetru
 - zlatni *filé riant* s jezgrom od bijele svile, dvije u svakom prolazu, 18 prolaza po centimetru
 - zlatna *lamella*, 19 prolaza po centimetru

Taft *louisine 2-4 liseré broché à liage répris*. Podloga »gornjem« dekoru je tkana u taftu *louisine 2-4*, gdje niti temeljne potke u tehnici *liseré* proizvode fini pod-dekor: na taj su način izvedene izvijene, razlistale grančice koje su danas nažalost slabo vidljive. »Gornji« dekor – koji se prožima s onim izvedenim *liseré* efektom temeljne potke - je u cijelosti izведен suplementarnim svilenim i metalnim potkama utkanima tehnikom *broché*. Samo su zlatni *frisé* i zlatna *lamella* na aversu tkanine fiksirane nitima osnove, u keperu 1/3 S.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Desni je širok 0.6 a lijevi 0.8 cm. Vanjski dio se sastoji od pet (desni) odnosno osam (lijevi) krupnijih svilenih končića smeđe boje vezanih u taftu (temeljno, bijelom potkom). Unutrašnji dio je tkan u finijem taftu, svilenom osnovom pretežno bijele boje (mjestimično se javljaju niti boje cigle i bijedо plave boje).

VISINA TKANINE: 54.5 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 39 x 26.5 cm

DATACIJA: između 1750. i 1760. godine

MJESTO NASTANKA: Lyon

OPIS: dvije dalmatike su u cijelosti skrojene od bijelog tafta *louisine* 2-4 s pod-dekorom izvedenim *liseré* efektom temeljne potke, i »gornjim« uzorkom u cijelosti istkanim *broché* suplementarnim potkama. Riječ je o skupocjenoj tkanini izvorne svjetovne namjene čiji dekor treba tipološki odrediti kao *a meandro*, unatoč činjenici da nije osmišljen na način posve svojstven *a meandro* uzorcima iz ovog razdoblja: tako primjerice izostaju udvojene, serpentinasto izvijene vertikalno (ili blago dijagonalno) usmjerene vrpce ili girlande [usp. Kat. 217, 222, 223, 226, 227]. Međutim, uočava se da je zastupljeni dekorativni elementi posve slijede takvu kompoziciju: prisutne su delikatne, isprekidane linije koje se nižu u vertikalnom pogledu, naizmjenično mijenjajući usmjerenje, a iz njih izbija lijepo prikazano, rascvalo i razlistalo drvo. Pomnijim sagledavanjem se uočava da srebrne vitice sa stabalcima povezuje elegantna udvojena razlistala vitica koju tka temeljna potka u *liseré* tehniци. Ovako dobiven »stup« se dvaput umnaža visinom tkanine. Na temelju primjenjene tehnike *point rentré*, visine tkanine te karakteristično konstruiranih rubova, mogu izvesti zaključak o lyonskom podrijetlu svile. Svakako je riječ o izrazito skupocjenom primjerku, o čemu svjedoči čak četrnaest suplementarnih potki utkanih zahtjevnom tehnikom *broché* a među kojima su tri različito profilirane »metalne« potke, kojima je usto izведен znatan dio površine dekorativnih elemenata. Ukupnoj vrijednosti ovog svečanog misnog ornata, od kojeg su do danas nažalost preostale samo dvije dalmatike, nedvojbeno je pridonosila i svilena podstava te zlatnim nitima tkana borta. Ovdje vrijedi ukazati na nekoliko svila tipologije *a meandro* čiji su dominantni dekorativni elementi lijepo izvedena, razlistala i rascvala stabalca: taft *moiré*, *liseré broché* s podlogom u nježnoj ružičastoj nijansi (»Italija ili Francuska, 1750.-1760.«) od kojeg je skrojen misni ornat u Suteri na Siciliji,⁷¹⁷ taft *liseré broché* bijele podloge (»Venecija, oko 1750.«) na misnom ornatu u mjestu Montereale Valcellina (Pordenone)⁷¹⁸ te naposljetku lampas *liseré broché* ljubičaste podloge (»Lyon, 1765.-1770.«) od kojeg je skrojena dalmatika u Museo Diocesano u Bresci⁷¹⁹ a čiji opis rubova odgovara izgledu rubova

⁷¹⁷ Giuseppe Cantelli (ur.), *nav. dj.*, Vol. II., 2000., str. 530 – 531 (kat. 85)

⁷¹⁸ Michela Villotta (ur.), *nav. dj.*, 1996., str. 210 – 211 (ur. 82).

⁷¹⁹ Alessandra Gerome Pauletti, *Tonacella (Scheda 55)*, u: *Indue me Domine. I tessuti liturgici del Museo Diocesano di Brescia*, (ur.) Maria Grazia Ciardi Dupré Dal Poggetto – Ivo Panteghini, Venezia, Marsilio, 1998., str. 157.

ninskog tafta. U popratnim tekstovima svih primjeraka poznatih iz talijanskih stručnih publikacija stoji da je riječ o svilama izvorno namijenjenim izradi odjeće, prvenstveno one damske. Zbog delikatnog, prozračnog dekora tafta na dvjema dalmatikama iz Nina, kojemu nedostaju naglašeni, masivni povijajući vijenci i girlande a odlikuje ga i nešto niža visina raporta, predlažem dataciju u šesto desetljeće XVIII. stoljeća.

BORTE: široka 2.5 cm. Tkana žutom svilom i gustim zlatnim *filé* nitima (potka). Središnjim dijelom borte teku dva niza sitnih, »bisernih« niski, dok uzduž rubova teku udvojene naglašeno izlomljene pruge [vidi II. Dodatak katalogu, Kat 218]. Na dalmatikama je sačuvana drvena dugmad promjera 2.2 cm, u cijelosti presvučena zlatnim *filé* nitima [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 218a i 218b].

PODSTAVA: svileni taft boje bjelokosti

STANJE: zbog brojnih mehaničkih oštećenja koja je pretrpjela svilena podstava te sama tkanina, jedna dalmatika je tijekom 2013. i 2014. godine podvrgnuta konzervatorsko-restauratorskom zahvatu (Dora Kušan Špalj, Zagreb)

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Anselma

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 1, D-T-18/02-074a, D-T-18/02-074b

FOTOGRAFIJE: Sl. 218; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; jedna dalmatika uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

219. Kukljica (otok Ugljan), župa Obraćenja sv. Pavla

Tri fragmenta - obloga unutrašnjosti svetohraništa

DIMENZIJE: najveći fragment mjeri približno 35 x 45 centimetara, dok su dimenzije dvaju komada na bočnim stranicama iznose približno 35 x 20 centimetara

VRSTA TKANINE: damast, s *moiré* efektima podloge

TEHNIČKA ANALIZA:

zbog smještaja tkanine unutar svetohraništa, tehničku analizu nije bilo moguće provesti

RUBOVI: nisu zabilježeni

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: ? x približno 25 cm

DATACIJA: između 1755. i 1760. godine

MJESTO NASTANKA: Italija ili Francuska

OPIS: unutrašnjost svetohraništa na glavnom oltaru župne crkve u Kukljici obložena je trima komadima zlatno žutog damasta izvorne svjetovne namjene, kojemu je dekor izведен u aversu a podloga dekoru u reversu satena. Osim zastupljenih dekorativnih elemenata, vizualnom dojmu tkanine pridonosi i *moiré* efekt podloge, koji se prepoznaje po nepravilnim, valovitim linijama koje podsjećaju na površinu vode ili na mramor (zbog čega se tkanine na kojima je primjenjena ova tehnika u talijanskom jeziku opisuju i pridjevima *ondato* i *marezzato*, dok se u arhivskim dokumentima navode pod povijesnim terminima *amuer* ili *amoerro*⁷²⁰). *Moiré* se prvenstveno primjenjivao na svilama tkanima u konstrukciji tafta, specifičnom tehnikom »prešanja« prethodno uslojene svile pod zagrijanim cilindričnim valjcima. Iako dimenzije fragmenata ne omogućuju sagledavanje dekora u punoj visini raporta, najveći komad pruža dovoljno informacija za zaključak da je riječ o strogo simetričnoj varijanti dekora tipologije *a meandro*: temeljni element je naglašeno povijena, vertikalno usmjerena vrpca isprepletena s girlandom sastavljenom od bobičastih plodova i cvjetova, iz kojih pak izbijaju razlistale i rascvale grančice kojima se naizmjениčno mijenja orijentacija. Ovaj se element potom zrcali na suprotnu polovinu tkanine, pri čemu os zrcaljenja prolazi njezinim središtem, gdje se ujedno dodiruju najistaknutiji dijelovi vitice. Izrazito blisko koncipirani dekori su izvedeni na taftu *gros de Tours liseré moiré* (»južna Italija, Napulj ?, 1755.-1760.«) od kojeg je skrojen pluvijal u benediktinskom samostanu na

⁷²⁰ Usp. Attiliana Argentieri Zanetti (ur.), *Dizionario tecnico della tessitura*, Udine, Arti Grafiche Friulane, 1987., str. 47; Doretta Davanzo Poli (ur.), *nav. dj.*, 1988.b, str. 343.

Montecassino,⁷²¹ zatim na taftu *liseré broché* (»Italija ili Francuska, oko 1770.«) sačuvanom na misnom ornatu u mjestu Delia na Siciliji,⁷²² na taftu *gros de Tours liseré broché moiré* (»Francuska, oko 1760.«) u Musée Historique des Tissus u Lyonu⁷²³ te napisljeku na damastu *moiré* (»druga polovina XVIII. stoljeća«) nepoznatog smještaja, čija je crno-bijela fotografija donesena u knjizi objavljenoj u Berlinu 1956. godine.⁷²⁴

STANJE: osrednje; damast je zalijepljen za drvenu unutrašnjost svetohraništa; fragment upotrijebljen za oblaganje lijeve stranice svetohraništa je u posebno lošem stanju (dijelovi tkanine nedostaju, a dijelovi vise u komadićima)

SMJEŠTAJ: župna crkva, glavni oltar

FOTOGRAFIJE: Sl. 219

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁷²¹ Roberta Orsi Landini (ur.), *nav. dj.*, 2004, str. 123 (kat. 48).

⁷²² Giuseppe Cantelli (ur.), *nav. dj.*, Vol. II., 2000., str. 576 – 577 (kat. 107).

⁷²³ Donata Devoti, *nav. dj.*, 1993. [1974.], kat. 174 (bez pag.); Pierre Arrizoli-Clémentel, *nav. dj.*, 1990., str. 82.

⁷²⁴ Rudolf Reichelt, *nav. dj.*, 1956., str. 44 (sl. 40).

220. Zadar, samostan sv. Frane

Misni ornat koji se sastoji od misnice, dvije dalmatike, štole i dva manipula; predmetna tkanina je upotrijebljena za krojenje bočnih površina misnice i dalmatikā te za lopatice štole i manipulā (za preostale površine je upotrijebljena bijela tkanina iz prve polovine XIX. stoljeća)

DIMENZIJE: 113.5-107 x 70-68.5 cm, 102.5 x 111 cm, 102 x 110.5 cm, 216.5 x 20-9 cm, 95 x 20.5-11.5 cm, 94 x 23-10.5 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1 liseré broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 59 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 22 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (trinaest):
 - svilene; dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu, 25 prolaza po centimetru, u bojama: zlatno žuta, svijetlo zelena, zelena, bijela, plava, ljubičasta, svjetlo ružičasta, ružičasta, tamno ružičasta, zagasito ružičasta metalne;
 - srebrni *frisé* s jezgrom od svile predene bijelim i zlatno žutim nitima, 24 prolaza po centimetru
 - zlatni *filé riant* s jezgrom od svile predene bijelim i zlatno žutim nitima, dvije u svakom prolazu, 25 prolaza po centimetru
 - zlatna *lamella*, 23 prolaza po centimetru

Taft *louisine 2-1 liseré broché à liage répris*. Podloga »gornjem« dekoru je tkana u taftu *louisine 2-1*, gdje niti temeljne potke u tehnici *liseré* proizvode fini pod-dekor: na taj su način izvedene izvijene, razlistale grančice s bobičastim plodovima koje su danas uglavnom slabije vidljive. »Gornji« dekor - koji se prožima s onim izvedenim *liseré* efektom temeljne potke - je u cijelosti izведен suplementarnim svilenim i metalnim potkama utkanima tehnikom *broché*.

Sve metalne *broché* potke su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 0.7 cm. Vanjski dio se sastoji od šest krupnih svilenih bijelih končića vezanih u taftu. Unutrašnji dio je tkan u finom taftu osnovom od zlatno žute svile (i temeljnog bijelom potkom).

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 42 cm x ?

DATACIJA: oko 1755. godine

MJESTO NASTANKA: Francuska (Lyon ?)

OPIS: skupocjeni taft *louisine* 2-1 *liseré broché à liage répris*, iako upotrijebljen za krojenje većeg broja dijelova misnog ornata, do danas nažalost na njednom od njih nije sačuvan u široj površini te je na njemu izведен dekor vidljiv samo u segmentima (polovinama). Međutim, način pružanja, razmještaj i vidljivi dijelovi dekorativnih elemenata dopuštaju izradu rekonstrukcije raporta (Sl. 220a), kombiniranjem fotografija bočnih strana leđne površine misnice. Dakle, slično kao na damastu analiziranom u prethodnoj kataloškoj jedinici, riječ je o strogo simetričnoj varijanti dekora tipologije *a meandro*. Temeljni element je i u ovom slučaju naglašeno povijena, vertikalno usmjerena grana iz koje izbijaju lijepo izvedene, monokromne grančice sa cvjetovima i pupoljcima, a mjestimično se oko nje ovijaju dražesni cvjetni buketići izvedeni raznobojnim svilenim nitima. Ovako oblikovana, raskošna grana se potom zrcali na suprotnu polovinu tkanine, pri čemu os zrcaljenja prolazi njezinim središtem. Čitav »gornji« dekor skladno nadopunjaju elegantni vegetabilni motivi pod-dekora, izведенog *liseré* efektima temeljne, bijele potke. Na temelju primjene tehnike *point rentré*, zahvaljujući kojoj je pri tkanju raznobojnih cvjetića i listića postignuta upečatljiva plastičnost, te karakterističnog izgleda rubova, smatram da je riječ o svili nastaloj u nekoj od glasovitih lyonskih manufaktura. O prestižu ovog primjerka svjedoči i kvalitetna tkanja, s čak trinaest *broché* potki od kojih su tri od plemenitih metala, te poveća visina raporta. Kao lijepi primjerak za komparaciju izdvajam taft *gros de Tours liseré broché* (»Francuska, 1750. – 1755.«) od kojeg je načinjena misnica sačuvana u crkvi San Michele u gradiću Celle u blizini Genove. Na podlozi boje bjelokosti, s finim pod-dekorom kojeg u *liseré* tehnici tka temeljna potka, su metalnim i raznobojnim *broché* potkama istkane izrazito srodne zlaćane vitice koje se naglašeno izvijaju u vertikalnom usmjerenu, a unutar kojih su mjestimično zataknuti dražesni buketići.⁷²⁵ U Kunstgewerbemuseumu u Kölnu se nalaze dva tafta *gros de Tours liseré broché* bijele podloge i jednakon koncipiranih, simetričnih dekora osmišljenih zrcaljenjem vertikalno izvijajućih rascvalih vitica, koje su velikim dijelom izvedene potkama s ovojnicama od plementih metala. Smatraju se svilama francuskog podrijetla nastalima između 1755. i 1765. godine.⁷²⁶

⁷²⁵ Gian Luca Bovenzi, *Damaschi, lampassi e pékin dalla chiesa di Celle*, u: *Tessuti antichi dalla chiesa di San Michele in Celle*, (ur.) Magda Tassinari, Roma, Editoriale Artemide, 2015., str. 23 – 56 (34, sl. 14).

⁷²⁶ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 336 (kat. 597 i 599).

BORTE: razdjelne su široke 2.5 a rubne 1.7 cm. Tkane su bijelim svilenim nitima te gusto utkanim (potka) srebrnim *filéom*. Ornamentirane motivom naglašeno izvijene široke vrpce na kojoj se ponavlja motiv šesterolatičnog cvijeta.

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: zadovoljavajuće; svila je na predmetima uglavnom prisutna u velikom broju spojenih fragmenata (različitih dimenzija). Na prednjem dijelu misnice su prisutna izraženija mehanička oštećenja, zatvarana strojnim prošivanjem bijelim koncem.

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 220a, 220b; priložena fotografija lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

221. Zadar, samostan sv. Frane

Misni ornat koji se sastoji od misnice, dvije dalmatike, dvije štole i veluma za kalež

DIMENZIJE: 107-105.5 x 72-64 cm, 104.5 x 115 cm, 104.5 x 113 cm, 232 x 27-11 cm, 220 x 27-11.5 cm, 54.5 x 53 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 144 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, crvene boje, 43 prolaza po centimetru

Lyonski damast čija je podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena dok je dekor tkan u reversu kepera 3/1 Z.

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Lijevi je širok 0.6 a desni 0.5 cm. Tkani su u satenu svilenom osnovom zelene boje, a završavaju s dva krupnija svilena končića vezana u taftu.

VISINA TKANINE: 53 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 46 x 26.5 cm

DATACIJA: između 1755. i 1765. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: misni ornat koji se do danas sačuvao u velikom broju dijelova je skrojen od crvenog lyonskog damasta koji se izvorno mogao koristiti u svrhu izrade svjetovne odjeće, ali i za opremanje interijera (prekrivanje zidnih površina, presvlačenje namještaja, izradu zastora). Za opremanje interijera je ovu tkaninu – osim konstrukcije - posebno činio prikladnim strogo simetričan dekor, koji je – jednako kao kod dviju prethodno analiziranih tkanina – izведен zrcaljenjem kompozicije koja se sastoji od vertikalno usmjereno, povijajuće čipkaste vrpce oko koje se ovijaju krupne rascvale i razlistale grančice. Visina tkanine, gustoća tkanja te posebno izgled rubova upućuju na zaključak da je riječ o venecijanskom damastu, u osmišljavanju čijeg dekora su nedvojbeno značajno utjecali uzorci suvremenih francuskih *a meandro* svila [usp. Kat. 220] U katedrali San Giusto u Trstu se nalaze tri pluvijala skrojena od crvenog damasta čiji je dekor izrazito blizak onom na zadarskom primjerku: riječ je o strogo simetričnom uzorku izvedenom zrcaljenjem povijajuće, široke čipkaste vrpce koja se pak ovija oko grančice iz koje izbijaju blisko prikazani krupni rascvali cvjetovi i obli pupoljci. Nažalost, nedostaju rezultati tehničke analize (konstrukcija damasta, gustoća tkanja, visina

tkanine, dimenzije raporta, izgled rubova). Damast se smatra porizvodom njemačkih manufaktura a datiran je u drugu polovinu XVIII. stoljeća.⁷²⁷

BORTE: razdjelna je široka 2.5 a rubna 1 cm. Tkane su zagasito žutim svilenim nitima te zlatnim *filéom* (potka). Središnjim dijelom razdjelne borte prolazi udvojena »biserna« niska dok samim rubovima borte teče jedna fina izlomljena pruga [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 218]. Rubna borta je ornamentirana udvojenom izlomljenom linijom. Velum za kalež je obrubljen zlatnom palmetnom čipkom širokom 2 cm (izvedena zlatnim *filéom* i zlatnom *lamellom*).

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje (velum za kalež nema podstavu)

STANJE: dobro

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 221

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁷²⁷ Laura Vasselli – Rossella Cuffaro, *Sete e ricami a Trieste. Paramenti ecclesiastici*, u: *Atti e memorie della Società Istriana di Archeologia e Storia Patria*, Volume XCIII della Raccolta (XLI della Nuova Serie), Trieste, 1993., str. 117 – 148 (137, kat. 12).

222. Kali (otok Ugljan), župa sv. Lovre

Bursa, koja je činila dio misnog ornata od kojeg su bili sačuvani i misnica, dvije dalmatike te dvije štole (izgubljeni)

DIMENZIJE: 22.5 x 22.5 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1 fond lamé, broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 59 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 27 prolaza po centimetru
- Lamé potka: srebrna *lamella*, 15 prolaza po centimetru
- Broché potke (šesnaest):
 - svilene; dvije niti sukane u Z smjeru – četiri u svakom prolazu, 15 prolaza po centimetru, u bojama: bijedо zelena, svijetlo zelena, zelena, bijedо ružičasta, ružičasta, fuksia, boja lososa, boja bjelokosti, svijetlo plava, *beige*
 - svileni *frisé*, smeđe boje, 15 prolaza po centimetru
 - metalne;
 - srebrni *frisé* s jezgrom od bijele svile, 15 prolaza po centimetru
 - zlatni *filé riant* s jezgrom od svijetlo žute svile, dvije u svakom prolazu, 14 prolaza po centimetru
 - srebrna *lamella* koja se ovija oko *friséa* od svijetlo zelene svile, 15 prolaza po centimetru
 - srebrna *lamella* koja se ovija oko *friséa* od bijedо ljubičaste svile, 15 prolaza po centimetru
 - zlatna *lamella*, 14 prolaza po centimetru

Taft *louisine 2-1 fond lamé, broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u taftu *louisine 2-1*, zastrtom dodatnom, srebrnom *lamé* potkom koja je utkana nakon svakog drugog prolaza temeljne potke a fiksirana je nitima osnove u taftu. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim sviljenim i metalnim potkama utkanima tehnikom *broché*. Sve metalne *broché* potke - izuzev zlatnog *filé rianta* - su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 Z.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATAČIJA: oko 1760. godine

MJESTO NASTANKA: Francuska (Lyon ?)

OPIS: predmetna bursa je nažalost jedini do danas preostali dio bogatog misnog ornata, od kojeg su još donedavno bili sačuvani misnica, dvije dalmatike i dvije štole, o čemu svjedoči fotografija i pisana dokumentacija Konzervatorskog odjela u Zadru. Njihove priložene fotografije [Ilustracije uz raspravu, Sl. 246a, 246b, 246c] snimljene su ranih 2000.-ih godina u sakristiji župne crkve sv. Lovre, prilikom izrade kataloga cijelokupnog sakralnog inventara. Bursa je pak 2009. godine zatečena u potkovlju župne kuće, gdje je bila pohranjena zajedno s drugim liturgijskim predmetima od tekstila među kojima nije bilo nijednog drugog dijela ovog ornata. Ovaj je razočaravajući slučaj još jedna potvrda da je projekt Zbirke tekstila Zadarske nadbiskupije odnosno prikupljanja vrijednih tekstilnih predmeta »razasutih« po župama u svrhu primjerene i trajne pohrane na jednom, dobro čuvanom mjestu, bila nužnost zahvaljujući kojoj su zasigurno i mnogi vrijedni primjeri sačuvani od postupnog nestajanja ili uništavanja. Zahvaljujući snimkama iz fototeke zadarskog Konzervatorskog odjela, među kojima dakako najviše informacija o dekoru pružaju fotografije dviju dalmatika [Ilustracije uz raspravu, Sl. 246a] razvidno je da je riječ o svili tipologije *a meandro* čiji je temeljni dekorativni element udvojena, vertikalno usmjerena povijajuća vrpca, oko koje se pak ovija cvjetni vjenčić. Iz tako oblikovanog »snopa« izbijaju buketiči srebrnih cvjetova na dugim stapkama. Čitava kompozicija se dvaput ponavlja visinom tkanine. Tehnička analiza burse pak pruža dragocjene podatke o tkalačkoj konstrukciji, odnosno da je podloga dekoru, tkana u taftu *louisine* 2-1, zastrta srebrom *lamellom* (jedna *lamella* je utkana nad svakim drugim prolazom temeljne potke) te da je dekor u cijelosti izведен brojnim svilenim i metalnim *broché* potkama, kojih je na malenom isječku upotrijebljeno za avers burse izbrojano čak šesnaest. Posebno se ističe smeđa svilena *frisé* potka kojom je istkan dio povijajuće vrpce, a koji zbog »čupavih« kontura, smeđe boje i istaknutije reljefne površine podsjeća na motiv krvnog zraka. Cvjetni motivi su izvedeni prilično pomno i umješno zahvaljujući kombiniranju više blisko nijansiranih svilnih potki. Unatoč tomu što smeđi, »krzneni« dio izvijajućeg »snopa« nije tkan svilom *chenille* (tal. *cinglia*) potkom, koje su se u ovom razdoblju u francuskim manufakturama izrazito rado koristile u tkanju takvih motiva,⁷²⁸ zbog ljepote i dinamičnosti dekorativne kompozicije, velikog broja raznovrsnih suplementarnih potki utkanih tehnikom *broché* i *lancé* – među kojima je čak pet onih koje su u cijelosti ili djelomično izrađene od dragocjenih metalnih niti – sklona sam zaključku da je i u ovom slučaju riječ o svili nastaloj u

⁷²⁸ Usp. Silvija Banić, *nav. dj.*, 2014.b, str. 154, 159 – 161.

nekoj od prestižnih francuskih manufaktura. Nažalost ne raspolažemo podacima o izgledu rubova i visini tkanine, uvelike značajnih pri donošenju suda o njezinom podrijetlu. No svakako je ispravno zaključiti da je riječ o skupocjenoj svili izvorno namijenjenoj krojenju reprezentativnih odjevnih predmeta, te da je raskoši ovog nažalost krnje očuvanog misnog ornata uvelike pridonosila i podstava od svilenog zlatno žutog tafta kao i dragocjena, zlatnim nitima izvedena udvojena metalna palmetna čipka koja je bila upotrijebljena kao rubna i razdjelna borta na svim navedenim dijelovima ornata. Nапослјетку vrijedi istaknuti да су nestankom dviju štola izgubljeni i fragmenti još jedne svile koji se vide na jednoj od njih: na temelju vidljivih elemenata dekora izvedenih raznobojnim i metalnim nitima na bijeloj podlozi, može se pretpostaviti da je riječ o tkanini iz treće četvrtine XVIII. stoljeća [usp. Kat. 224].

BORTE: za obrub burse i izradu središnjeg križa su upotrijebljeni komadi metalne palmetne čipke široke 1.5 cm, izvedene zlatnom *lamellom*, zlatnim *friséom* i zlatnim *filéom*

PODSTAVA: svileni taft zlatno žute boje (naličje burse)

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 29, B-T-18/02-205

FOTOGRAFIJE: Sl. 222; ilustracijama uz pojmovnik priloženi mikro-snimci srebrnih *lamella* oko kojih se ovijaju svilene *frisé* niti

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

223. Zadar, župa sv. Stošije

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole, manipula i burse

DIMENZIJE: 115-109 x 77-72 cm, 205.5 x 17-10.5 cm, 76 x 17.5-10.5 cm, 24 x 25.5 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1 lancé broché, à liage répris*

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 60 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 36 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu, bijele boje, 17 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (trinaest):
svilene, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, 18 prolaza po centimetru, u bojama: svijetla *beige*, boja lososa, žuta, zelena, svijetlo zelena, crna, ljubičasta, ružičasta, tamno ružičasta, bijedo plava, svijetlo plava metalne;
tanja srebrna *lamella*, 16 prolaza po centimetru
šira srebrna *lamella*, 17 prolaza po centimetru

Taft *louisine 2-1 lancé broché, à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u taftu *louisine 2-1*. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim svilenim i metalnim potkama utkanima tehnikama *lancé* i *broché*. Samo su srebrne *lamelle* – koje se na tkanini javljaju u dvije različite širine – na aversu vezane nitima osnove u taftu.

TEHNIČKA ANALIZA:

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 0.7 cm. Završavaju sa šest krupnijih bijelih svilenih končića vezanih u taftu (temeljnom, bijelom potkom). Unutrašnji dio rubova je tkan u finijem taftu, svilenom osnovom predenom raznobojnim nitima (bijela, žuta, fuksia, svijetlo plava, svijetlo zelena)

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 53 cm x ?

DATACIJA: između 1755. i 1765. godine

MJESTO NASTANKA: Lyon

OPIS: za izradu misnog ornata je upotrijebljen dražesno dekorirani taft *louisine 2-1 lancé broché, à liage répris*, tipologije *a meandro*, izvorno namijenjen izradi reprezentativnih odjevnih predmeta. Dekor je izведен na bijeloj podlozi, a temeljni element je široka, delikatno prikazana srebrna vrpca koja se izvija u vertikalnom usmjerenuju, a oko koje se fino

ovija tanja, plavo – srebrna vrpca. Prazne površine nastale njihovim kretanjem su ispunjene velikim, ali elegantnim cvijetnim buketom podno kojeg je prikazan sitan pejzaž sa dva stabalca, cvjetnom livadom i jezercem (Sl. 223b). Ovako osmišljena kompozicija se dvaput ponavlja visinom tkanine. Ono što ovaj primjerak čini posebnim je velik udio srebrnih *lamella* koje sudjeluju u tkanju glavnine dekorativnih elemenata, a zastupljene su u dvjema različitim širinama. Tako, primjerice, posebno vrijedi istaknuti spomenutu široku, srebrnu vrpcu, koja se zapravo sastoji od mnoštva stiliziranih listića djeteline istkanih srebrnom *lamellom* (Sl. 223b). Na temelju visoke kvalitete tkanja te karakterističnog izgleda rubova smatram shodnim odrediti neku od glasovitih lyonskih manufaktura kao mjesto nastanka ove vrijedne svile. U prilog takvom zaključku ide i nekoliko primjeraka koji su u inozemnoj literaturi navedeni kao proizvodi francuskih manufaktura a koji se ovdje izdvajaju upravo zbog specifičnog udjela srebrnih *lamella* u dekoru ali i po blisko osmišljenim vegetabilnim motivima (cvjetićima i stabalcima). Izrazito srođan primjerak – također bijele podloge - je upotrijebljen za krojenje misnice sačuvane u crkvi San Donato u Genovi, a datiran je oko 1760. godine.⁷²⁹ Delikatnim dekorom koji je na bijeloj podlozi mahom istkan srebrnim *lamellama* se ističe i taft *doublé liseré broché* (»Francuska, 1755.-1765.«) od kojeg je skrojen pluvijal u Aroni (Pijemont).⁷³⁰ Blisko izvedene srebrne vrpce, koje se povijaju između stabalaca palmi, su na taftu *doublé liseré broché* (»Francuska, sredina XVIII. stoljeća«) čija dva fragmenta pripadaju Museo Nazionale del Bargello.⁷³¹ Svakako treba svratiti pozornost na krasan *paramento in terzo* (misni ornat koji se sastoji od misnice i dvije dalmatike) u mjestu Montereale Valcellina (Pordenone), izведен od tafta *liseré broché* bijele podloge i dekora mahom istkanog zlatnim i srebrnim *lamellama*, a na kojem se prepoznaju i tri sićušna stabalca slično izvedenih krošnji.⁷³² Takva su stabalca, smještena između dekorativnih elemenata utkanih srebrnim *lamellama*, vidljiva i na svjetlo ružičastom taftu *broché* (»Francuska, treća četvrtina XVIII. stoljeća«) od kojeg je izведен dio nebnice (?) u katedrali u

⁷²⁹ Marzia Cataldi Gallo, *Tissus français à Gênes*, u: *Bulletin du CIETA*, Lyon, 73, 1995.-1996., str. 85 – 94 (str. 90, sl. 5).

⁷³⁰ Elisabetta Bazzani, *Piviale (Scheda 16)*, u: *Tessuti antichi nelle chiese di Arona*, (ur.) Donata Devoti – Giovanni Romano, Mole Antonelliana – Torino, Ages Arti Grafiche, 1981., str. 176 – 178; fotografija detalja ovog tafta je na naslovnici knjige.

⁷³¹ Paolo Peri (ur.), *nav. dj.*, 1997., str. 40 – 42 (kat. 11).

⁷³² Fotografiju i podatke o misnici vidjeti u: Michela Villotta (ur.), *nav. dj.*, 1996., str. 210 – 211 (kat. 82); fotografije totala i detalja dalmatike objavljene su u: Giovanni Mariacher (ur.), *nav. dj.*, 1977., str. 38 (kat. 17), table 17 i 17a (bez pag.).

Cividaleu.⁷³³ Naposljetku svraćam pažnju da sam u nadžupnoj crkvi u Rabu dokumentirala pluvijal, velum za kalež i štolu od svjetlo ružičastog tafta *louisine broché* s naglašenim, izvijenim granama tkanima srebrnom *lamellom* i motivom malenog gaja s više stabalaca izrazito lijepo istkanih krošnji.⁷³⁴ Visina »rapskog« tafta iznosi 55.5 centimetara a posebno vrijedi istaknuti da su rubovi gotovo posve identični zadarskom: široki su 0.6 (lijevi) odnosno 0.7 centimetara (desni), završavaju sa četiri krupnija bijela svilenih končića vezana u taftu dok je unutrašnji dio rubova tkan u finijem bijelom taftu.

BORTE: razdjelna je široka 4.5 a rubna 2.7 cm. Tkane su bijelom svilom osnovom, srebrnom *lamellom*, srebrnim *filéom* i srebrnim *filé riantom*. Tordiranog oblika. Obrubljene su nizom finih, polukružnih petljica. Središnjim dijelom se niže jedan masivni stilizirani list, na način da je naizmjenično zrcaljen. Između njih je grančica s tri bobičasta ploda (trešnje?) i listićem, što je u cijelosti tkanom srebrnom *lamellom* [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 223].

PODSTAVA: fino tkano laneno platno bijele boje

STANJE: zadovoljavajuće; veći dio finih srebrnih *lamella*, ali i onih krupnijih, je nestao s tkanine te su stoga ti dijelovi dekora slabije vidljivi

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 15, M-T-18/02-177a; štola i manipul u kutiji br. 38, S-T-18/02-177b, Man-T-18/02-177c; bursa u kutiji br. 29, B-T-18/02-177d

FOTOGRAFIJE: Sl. 223a, 223b; priložen mikro-snimak lijevog ruba; priložena fotografija razdjelne borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; misnica uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

⁷³³ Michela Villotta (ur.), *nav. dj.*, 1996., str. 202 – 203 (kat. 78)

⁷³⁴ Silvija Banić, *nav. dj.*, 2012., str. 472, 492 (Slika 68), 494 (Slika 70)

224. Veli Iž (otok Iž), župa sv. Petra i Pavla

Fragment sačuvan na štoli čije su lopatice skrojene od tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 290

DIMENZIJE: približno 10 x 11 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1 broché, à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 60 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 30 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (deset):
svilene, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, 16 prolaza po centimetru, u bojama: plava, svijetlo plava, zelena, svijetlo zelena, ružičasta, *bordeaux* svileni *frisé* bijele boje, 15 prolaza po centimetru
metalne;
srebrni *filé riant* s jezgrom od bijele svile, dvije u svakom prolazu, 15 prolaza po centimetru
tanja srebrna *lamella*, 16 prolaza po centimetru
šira srebrna *lamella*, 16 prolaza po centimetru

Taft *louisine 2-1 broché, à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u taftu *louisine 2-1*. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен supplementarnim sviljenim i metalnim potkama utkanima tehnikama *broché*. Samo su srebrne *lamelle* – koje se na tkanini javljaju u dvije različite širine – na aversu vezane nitima osnove u taftu.

RUBOVI: lijevi rub je djelomično sačuvan, u širini od 0.6 cm (unutrašnji dio ruba). Tkan u taftu svilenom osnovom dominantne bijele boje, s primjesama niti blijedo plave i blijedo ružičaste boje

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: između 1755. i 1765. godine

MJESTO NASTANKA: Lyon

OPIS: malen isječak, sekundarno upotrijebljen za popravak (krpanje) štole [vidi Kat. 290], jedini je ostatak tafta *louisine 2-1 broché à liage répris* bijele podloge i dekora koji se sastojao od elegantnih, raznobojnih cvjetnih buketića te cvjetića i lišća tkanih dvjema vrstama srebrnih *lamella*. Taj nas detalj dovodi do prethodno analiziranog tafta [Kat. 223] u tkanju

čijeg dekora, izvedenog na bijeloj podlozi, značajnu ulogu također imaju dvije srebrne *lamelle* utkane tehnikom *broché*. Svakako vrijedi istaknuti i na podudarnosti u rezultatima tehničkih analiza dviju svila, te posebno na sličnosti između ostatka (unutrašnjeg dijela) ruba na ovom fragmentu te istih segmenata rubova tafta iz zadarske katedrale. Ujedno treba ukazati i na veliku količinu *broché* potki koje su sudjelovale u tkanju dekora fragmentarno očuvanog primjerka iz Velog Iža, a kojih je čak na tako maloj površini identificirano čak jedanaest. Sve te datosti govore o opravdanosti zaključka da je rečeni fragment ostatak skupocjene svile – izvorno svakako namijenjene izradi dijelova reprezentativne garderobe – koja je vrlo izvjesno nastala u nekoj od lyonsih manufaktura.

STANJE: loše; fragmentarno očuvana svila je pretrpjela značajnija mehanička oštećenja – prisutne su razderotine i značajniji nestanak suplementarnih potki (posebno srebrnih *lamella*) zbog čega je dekor na pojedinim mjestima slabije vidljiv

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, štola u kutiji br. 46, S-T-18-246b

FOTOGRAFIJE: Sl. 224; priložen mikro-snimapa ostatka lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

225. Zadar, župa sv. Stošije

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole, veluma za kalež i burse

DIMENZIJE: 117.5-98 x 72-64.5 cm, 210.5 x 24.5-10 cm, 61.5 x 55 cm, 25 x 23.5 cm

VRSTA TKANINE: taft *natté fond lamé, lancé broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, *beige* boje, 60 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, *beige* boje, 30 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka (*trame d'accompagnage*): svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 16 prolaza po centimetru
- *Lamé* potka, zlatna *lamella*, 16 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (dvanaest):
 - svilene, dvije niti sukane u S smjeru – četiri u svakom prolazu, 15 prolaza po centimetru, u bojama: zelena, plava, bijela, tamno smeđa, tamno ljubičasta, tamno ružičasta, ružičasta, bijedo ružičasta, svijetlo crvena metalne;
 - srebrni *frisé* s jezgrom od bijele svile, 15 prolaza po centimetru
 - srebrni *filé riant* s jezgrom od bijele svile, dvije u svakom prolazu, 16 prolaza po centimetru
 - srebrna *lamella*, koju prati bijela svilena *lancé* potka (*trame d'accompagnage*), 16 prolaza po centimetru

Taft *natté fond lamé, lancé broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u taftu *natté* zastrtom zlatnom *lamellom* (*fond lamé*) koja je utkana nad svakim drugim prolazom temeljne potke a fiksirana je nitima osnove u taftu. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен supplementarnim svilenim i metalnim potkama utkanima tehnikama *lancé* i *broché*. Od brojnih *broché* potki samo je srebrna *lamella* na aversu vezane nitima osnove u taftu.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Lijevi je širok 0.6 a desni 0.7 cm. Završavaju sa šest krupnih svilenih končića zelene boje, vezanih u taftu temeljnog potkom. Unutrašnji dio rubova je tkan u finijem taftu, svilenom osnovom raznobojnih niti (plava, fuksia, žuta, bijela, ružičasta).

VISINA TKANINE: 54.5 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 37.5 x 26.5 cm

DATACIJA: između 1760. i 1765. godine

MJESTO NASTANKA: Lyon

OPIS: svečani misni ornat je skrojen od skupocjenog tafta *natté fond lamé*, *lancé broché à liage répris*, čija vrijednost proizlazi iz složene tkalačke konstrukcije i velikog broja suplementarnih potki, među kojima su čak četiri niti od plemenitih metala. Na *beige* podlozi, zastrtoj zlatnom *lamellom* (jedna *lamella* je utkana približno nad svakim drugim prolazom temeljne potke), ukupno dvanaest *broché* potki i jedna svilena *lancé trame d'accompagnage* tkaju raskošan dekor tipologije *a meandro*. Osnovni dekorativni element čine zlatna i srebrna vrpca koje se zajedno izvijaju u vertikalnom usmjerenuju, pri čemu se oko istaknutije, srebrne vrpce ovija lisnati vjenčić gusto ispunjen raznobojnim cvijećem, dok slobodne površine ispunjavaju snopovi srebrnog i plavičastog perja (Sl. 225b). Vrijedi primjetiti da je jedna od vrpci u cijelosti tkana zlatnom *lamellom*, na način koji uvelike podsjeća na široku izvijajuću vrpku tafta analiziranog u kataloškoj jedinici br. 223. Ovako osmišljena kompozicija se dvaput umnažala visinom tkanine. Iako drugačije konstrukcije, *cannelé simpleté broché à liage répris* ružičaste podloge – od kojega je skrojen raskošan misni ornat u katedrali u Krku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 247] – ovdje vrijedi navesti kao kvalitetan primjerak za komparaciju, a zbog bogatog uzorka kojim također dominira motiv lijepo izvedenog, povijenog perja. Na temelju iznimne kvalitete tkanja i složenosti izvedbe, visine tkanine te posebno karakterističnog izgleda rubova, *a meandro* svile iz Zadra i Krka je ispravno prepoznati kao skupocjene proizvode lyonskih manufaktura. Vrijednosti zadarskog ornata – čije dijelove svakako treba uvrstiti među najdragocjenije tekstilne liturgijske predmete sačuvane na području Zadarske nadbiskupije – osim dobrog stanja očuvanosti uvelike doprinose i raskošne borte tkane velikom količinom pozlaćenih niti.

BORTE: razdjelna je široka 3.2 a rubna 1.5 cm. Tkane jarko žutom svilenom osnovom, zlatnom *lamellom* i zlatnim *filé riantom* s jezgrom od zlatno žute svile. Tordiranog su oblika, a uz rubove teče niz polukružnih petljica. Borte su ornamentirane naizmjenično nizanim stliziranim pupoljkom smještenim između izvijene vrpce a dekor je u cijelosti tkan zlatnom *lamellom* [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 225].

PODSTAVA: fino tkano laneno platno bijele boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinarijat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 15, M-T-18/02-170a; štola u kutiji br. 7, S-T-18/02-170b; velum u kutiji br. 30, V-T-18/02-170c; bursa u kutiji br. 29, B-T-18/02-170d

FOTOGRAFIJE: Sl. 225a, 225b; priložen mikro-snimak lijevog ruba; priložena fotografija razdjelne borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

226. Pakoštane, župa Uzašašća Gospodinova

Misni ornat koji se sastoji od misnice, manipula i veluma za kalež

DIMENZIJE: 107-105 x 69.5-65.5 cm, 80 x 24-10.5 cm, 56 x 54.5 cm

VRSTA TKANINE: taft *gros de Tours fond lamé, broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, bijele boje, 114 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 30 prolaza po centimetru
- *Lamé* potka: srebrna *lamella*, 17 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (trinaest):
 - svilene, dvije niti sukane u blagom S smjeru – tri u svakom prolazu, 15 prolaza po centimetru, u bojama: zelena, svijetlo zeleno – žuta, plava, svjetlo plava, bijela, smeđa, tamno smeđa, ljubičasta, ružičasta, boja cigle metalne;
 - zlatni *frisé* s jezgrom od bijele svile, 15 prolaza po centimetru
 - zlatni *filé riant* s jezgrom od bijele svile, 30 prolaza po centimetru
 - zlatna *lamella*, 15 prolaza po centimetru

Taft *gros de Tours fond lamé, broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u taftu *gros de Tours* zastrtom srebrnom *lamellom* (*fond lamé*) koja je utkana nad svakim drugim prolazom temeljne potke a fiksirana je nitima osnove u taftu. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim svilenim i metalnim potkama utkanima tehnikom *broché*. Od brojnih *broché* potki samo je zlatna *lamella* na aversu vezane nitima osnove u taftu.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Desni je širok 0.8 a lijevi 0.9 cm. Završavaju sa šest krupnih svilenih končića bijele boje vezanih u taftu (temeljnog potkom). Unutrašnji dio rubova je tkan u finijem taftu, svilom osnovom raznobojnih niti (bijela, ružičasta, ljubičasta, plava, zelena).

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 41 x 26 cm

DATACIJA: između 1760. i 1765. godine

MJESTO NASTANKA: Lyon

OPIS: za izradu misnog ornata je upotrijebljen taft *gros de Tours fond lamé, broché à liage répris* dekorativne tipologije *a meandro*, izvorno namijenjen krojenju reprezentativnih odjevnih predmeta. Na bijeloj podlozi, zatrtoj srebrnom *lamellom* (jedna *lamella* je utkana približno nad svakim drugim prolazom temeljne potke), ukupno trinaest *broché* potki tka lijepo izveden uzorak čiji je temeljni dekorativni element krupna, naglašeno izvijena i namreškana ljubičasta vrpca, ornamentirana nizom paralelnih, dijagonalno usmjerenih linija u podlozi te razlistalim cvjetnim vjenčićem koji teče njezinim središnjim dijelom. Rubovi vrpce su bijele boje, a nepravilnim, valovitim oblikom podsjećaju na čipku. U pregibe povijene vrpce su mjestimično zataknuti raznobojni cvjetni buketići dok slobodne okolne površine dijelom ispunjavaju buketi cvjetova i lišća, pretežno izvedeni metalnim nitima. Ova se kompozicija izvorno dvaput ponavlja visinom tkanine. Na temelju karakterističnog izgleda rubova, kvalitete tkanja te množine utkanih suplementarnih niti, smatram ispravnim opredijetiti se za Lyon po pitanju podrijetla ove svile. Takvom zaključku svakako idu u prilog i dva predloška za tkanine dekorativne tipologije *a meandro* izrađena u lyonskoj manufakturi L. Galy, Gallien et Compe. 1763. odnosno 1764. godine [Ilustracije uz raspravu, Sl. 249 i Sl. 250]. Onaj iz 1763. godine se danas čuva u Victoria and Albert Museumu u Londonu⁷³⁵ dok je *mise en carte* iz 1764. godine u Art Institute u Chicagu.⁷³⁶ Dekorima izvedenima na oba predloška dominira upravo široka vrpca naglašenih namreškanih rubova koja se povija na način da joj se – jednako kao i na svili iz Pakoštana – mjestimično vidi lice i naličje. Tako prikazane vrpce se uočavaju i na taftu *liseré broché* crvene podloge dekoru (»Francuska, 1760.-1765.«) od kojeg je skrojen misni ornat sačuvan u Sieni (Contrada della Chiocciola), čiji rapport mjeri 42 x 26 centimetara a visina 55 centimetara.⁷³⁷ Vrijedi istaknuti i misnicu u katedrali u Krku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 248] od tafta *louisine broché à liage répris* bijele podloge i uzorka kojim dominiraju široke, ljubičaste vrpce bijelih obruba, prikazane naglašeno nabrane i mjestimično podvezane bijelim konopcem.

BORTE: razdjelna je široka 3, a rubna 1.5 cm. Tkane su žutim svilenim nitima i srebrnim *filé* nitima u potki, a ornamentirane su lijepo izvedenom, namreškanom izvijenom vrpcom na

⁷³⁵ Natalie Rothstein, *nav. dj.*, 1990., str. 262 (Sl. 291); Clare Browne (ur.), *nav. dj.*, 1996., str. 80 (Sl. 183).

⁷³⁶ Lesley Ellis Miller, *Mysterious Manufacturers: Situating L. Galy, Gallien et Compe. in the Eighteenth-Century Lyons Silk Industry*, u: *Studies in the Decorative Arts*, Volume IX, Number 2, Spring-Summer 2002., str. 87 – 131 (110).

⁷³⁷ Maria Pia Lippi Mazzieri, *Appunti sull'uso liturgico dei paramenti sacri*, u: *La chiesa dei Santi Pietro e Paolo ed il Museo della Contrada della Chiocciola*, (ur.) Luca Betti, Siena, Betti, 1994., str. 158 – 207 (180 – 181).

podlozi od paralelno i dijagonalno postavljenih linija. Između vrpce se u pravilnim razmacima nižu stilizirane palmete, naizmjениčno okrenute u suprotnim smjerovima.

PODSTAVA: pamučni keper tamno crvene boje

STANJE: sva tri dijela misnog ornata su pronađena u izrazito lošem stanju. Bili su gusto, strojno prošiveni srebrnim *filé* nitima, čime su se nastojala zatvoriti postojeća brojna mehanička oštećenja (razderotine) te spriječiti njihovo daljnje širenje. Na leđnoj strani misnice na nekoliko mjesta nedostaju manji komadi svile. Misnica (posebno prednja strana) i manipul su skrojeni od brojnih fragmenata svile različitih dimenzija, a na nekoliko je mjesta (uslijed močenja / pranja ili djelovanja vlage) došlo do razlijevanja boje ružičastih potki, što je nažalost ireverzibilno oštećenje. Misnica i velum su upućeni na konzervatorsko-restauratorski zahvat proveden u Odjelu za tekstil Hrvatskog restauratorskog zavoda između 2012. i 2014. godine, a pod vodstvom Bernarde Rundek Franić i Sandre Lucić Vujičić.

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica i velum za kalež u posebnoj kutiji (izrađene po mjeri nakon konzervatorsko-restauratorskog zahvata), M-T-18/02-240a, V-T-18/02-240b; manipul u kutiji br. 8, Man-T-18/02-240c

FOTOGRAFIJE: Sl. 226; priložena fotografija lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: LUCIĆ VUJIČIĆ – BUDIĆIN, 2015., str. 290 – 292.

227. Vrgada, župa Presvetog Trojstva

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole i veluma za kalež

DIMENZIJE: 99.5-98 x 70-63.5 cm, 226.5 x 25.5-11.5 cm, 51 x 55 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine* 2-1 *rayé*, liseré *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, 60 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu – tehnika *rayé*): bijela, plava, modra
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, svijetle ružičaste boje, 31 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (sedamnaest):
 - svilene, dvije niti sukane u blagom S smjeru – tri u svakom prolazu, 18 prolaza po centimetru, u bojama: bijela, svjetlo žuta, žuta, zelena, maslinasto zelena, svjetlo ružičasta, zagasito ružičasta, tamno ružičasta, svjetlo ljubičasta
 - svileni *frisé*, bijele boje, 16 prolaza po centimetru
 - svileni bijeli *filé*, s jezgrom od bijele sirove svile, 16 prolaza po centimetru metalne;
 - zlatni *frisé* s jezgrom od bijele svile, 16 prolaza po centimetru
 - zlatni *filé riant* s jezgrom od bijele svile, dvije u svakom prolazu, 14 prolaza po centimetru
 - srebrni *riant*, gdje je *lamella* rijetko (široko) ovijena oko jezgre od zagasito ružičaste svile, 16 prolaza po centimetru
 - srebrni *riant*, gdje je *lamella* rijetko (široko) ovijena oko jezgre od bijele svile, 16 prolaza po centimetru
 - zlatna *lamella*, 16 prolaza po centimetru
 - srebrna *lamella*, 17 prolaza po centimetru

Taft *louisine* 2-1 *rayé*, liseré *broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u taftu *louisine* 2-1 izvedenom svilenom osnovom u tri boje, na uske pruge (tehnika *rayé*). Temeljna potka liseré efektom stvara sitni pod-dekor u obliku pravilno raspoređenih stiliziranih četverolatičnih ružičastih cvjetića. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim sviljenim i metalnim potkama utkanima tehnikom *broché*. Od brojnih *broché* potki samo su srebrna i zlatna *lamella* na aversu vezane nitima osnove u taftu.

RUBOVI: lijevi rub je djelomično sačuvan, u širini od približno 0.4 cm. Vidljiv dio je tkan u finijem taftu, zagasito ružičastom svilenom osnovom i temeljnom potkom.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 38.5 x 26.5 cm

DATACIJA: između 1760. i 1765. godine

MJESTO NASTANKA: Lyon

OPIS: za krojenje ornata je upotrijebljen taft *louisine* 2-1 *rayé*, *liseré broché à liage répris* dekorativne tipologije *a meandro*, izvorno namijenjen izradi reprezentativnih svjetovnih odjevnih predmeta. U ovom slučaju podloga dekoru nije monokromna, nego je tkana u taftu ornamentiranom tankim vertikalnim prugama bijele, plave i modre boje (*rayé*) na kojem je ujedno *liseré* efektima temeljne potke izведен sitni pod-dekor koji se sastoji od četverolatičnih svjetlo ružičastih cvjetića raspoređenih u pravilnom rasteru šahovske ploče. »Gornji« dekor tka čak sedamnaest suplementarnih potki utkanih zahtjevnom tehnikom *broché*, među kojima je čak šest onih s udjelom plemenitih metala. Temeljni dekorativni element je lijepo izvedena, vertikalno usmjerena povijajuća vrpca, tkana različito profiliranim bijelim svilenim nitima te srebrnom *lamellom*, a ornamentirana na način da nalikuje čipkanoj vrpci. Oko nje se rijetko ovija vjenčić s ljubičastim cvjetićima, dok su površine između povijene vrpce ispunjene lijepo osmišljenim stabalcima čijim krošnjama dominiraju četiri rascvala cvijeta mahom tkana zlatnim nitima. U podnožju stabalca se vide dražesno osmišljeni stjenoviti humci iz kojih mjestimično niču vlati trave. Čitava se ova kompozicija dvaput umnaža visinom tkanine, što se lijepo vidi na velumu za kalež (Sl. 226b) za izradu kojeg je upotrijebljen jedan poveći komad svile no nažalost koji svejedno ne pruža podatke o izgledu rubova i visini tkanine. Misnica je skrojena od brojnih, užih dijelova tafta, na kojima je sačuvan samo djelomično odrezan lijevi rub: preostali unutrašnji dio je tkan u sitnijem, monokromnom taftu, a pretpostavlja se da se vanjski dio sastojao od šest krupnijih končića vezanih u taftu. Odnosno, pretpostavlja se da su rubovi izvorno zacijelo nalikovali onima sačuvanima na *a meandro* svilama analiziranim, primjerice, u kataloškim jedinicama br. 219, 224 ili 225, a za koje je argumentirano lyonsko podrijetlo. Da je i taft ornata sa Vrgade mogao nastati u nekoj od prestižnih lyonskih manufaktura svakako ukazuje i ljepota dekora te visoka kvaliteta izvedbe koju potvrđuje gustoća utkanih niti, broj suplementarnih potki te posebno količina i raznovrsnost niti od plemenitih metala. Kao lijep primjerak za usporedbu mogu izdvojiti saten *rayé liseré broché* od kojeg je skrojena misnica sačuvana u Padovi: također je riječ o svili tipologije *a meandro*, čiji je dekor izведен na izrazito blisko osmišljenoj podlozi ornamentiranoj nizom sitnih ljubičasto-plavih vertikalnih pruga i stiliziranih ružičastih cvjetića koje tka temeljna potka u *liseré* efektu.⁷³⁸

⁷³⁸ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 481 – 482 (kat. 154).

BORTE: razdjelna borta, nabavljena u svrhu obnove i primjerene prezentacije misnice, je nova i široka je 3.3 centimetra. Izvorna razdjelna borta je vrlo vjerojatno bila istovjetna onoj čiji su komadi iskorišteni za izvedbu tri križa na štoli: tkana je žutim sviljenim nitima i srebrnim *filé* nitima u potki, a ornamentirana je lijepo izvedenom, namreškanom izvijenom vrpcom na podlozi od paralelno i dijagonalno postavljenih linija. Između vrpce se u pravilnim razmacima nižu stilizirane palmete, naizmjenično okrenute u suprotnim smjerovima. Izvorna, rubna borta je široka 1.5 centimetar. Tkana je žutom svilom i zlatnim *filé* nitima a ornamentirana je motivom izvijene, namreškane vrpce. Slabije je očuvana. Velum za kalež je obrubljen metalnom palmetnom čipkom širokom 1.5 centimetar, izvedenom zlatnim *filéom*, zlatnim *filé riantom* i zlatnom *lamellom*.

PODSTAVA: pamučna *batavia* bijele boje

STANJE: misnica je pronađena u izrazito lošem stanju. Zatećena je samo sa rubnim bortama dok su razdjelne bile uklonjene. Na svili su bila prisutna brojna mehanička oštećenja (ponegdje su razderotine bile drastične a dijelovi svile su nedostajali) a uslijed neadekvatne pohrane je bila u cijelosti zgužvana. Upućena je na konzervatorsko-restauratorski zahvat proveden u Odjelu za tekstil Hrvatskog restauratorskog zavoda tijekom prve polovine 2010. godine pod vodstvom Bernarde Rundek Franić. Svila veluma za kalež je bolje očuvana (*liseré* efekt je značajno bolje vidljiv) međutim prisutno je nekoliko masnih mrlja nepoznatog podrijetla.

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 11, M-T-18/02-139a; štola u kutiji br. 12, S-T-18/02-139b; velum u kutiji br. 22, V-T-18/02-139c

FOTOGRAFIJE: Sl. 227a, 227b; priložena fotografija ostatka desnog ruba; ilustracijama uz pojmovnik priloženi mikro-snimci tafta *rayé* u podlozi te sviljenih bijelih *filé* niti s jezgrom od sirove bijele svile

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; misnica uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

228. Zadar, župa sv. Stošije

Dvije dalmatike čiji su rukavi skrojeni od osam fragmenata tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 85

DIMENZIJE: 103 x 116 cm, 103 x 116 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 100 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, crvene boje, 34 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (šest):
 - svilene, dvije niti sukane u blagom S smjeru – tri u svakom prolazu, 19 prolaza po centimetru, u bojama: svijetlo zelena, žuta, bijedno ružičasta, zagasito ružičasta, bijela metalna;
 - zlatni *filé riant* s jezgrom od zlatno žute svile, plošnog presjeka, 17 prolaza po centimetru

Lyonski damast, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) a dekor u reversu kepera 4/1 Z. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim svilenim i jednom metalnom potkom utkanima tehnikom *broché*, koje su na aversu tkanine fiksirane jednom četvrtinom niti osnove u keperu 1/4 S.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Desni je širok 0.8 a lijevi 0.9 cm. Tkani su u petoveznom satenu svilenom osnovom jarko zelene boje. Završavaju sa sva svilena raznobojna končića vezana u taftu.

VISINA TKANINE: 53.5 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 34 x 17 cm

DATACIJA: između 1765. i 1775. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: za krojenje dviju dalmatika (izuzev njihovih rukava, za koje su sekundarno upotrijebljeni fragmenti starije, no gotovo posve identično konstruirane svile bliske nijanse podloge – vidi Kat. 85) upotrijebljen je lyonski damast *broché à liage répris* dekorativne tipologije *a meandro*, koji je izvorno bio namijenjen izradi dijelova svjetovne garderobe. Podloga dekoru je crveni lyonski damast s uzorkom osmišljenim tako da »prati« obrise gornjeg ili glavnog dekora. Tako su, primjerice, u damastu istkani ornamenti koji gotovo nalikuju sjenama motivā izvedenih suplementarnim *broché* potkama. Dominantni element

»gornjeg« dekora je vertikalno usmjerena, povijajuća vrpca u cijelosti istkana zlatnim *filé riantom*. Središnji dio vrpce je ornamentiran nizom jednostavnih, četverolatičnih cvjetića koji se nižu u pravilnim razmacima. Rubni dijelovi vrpce su neravni, namreškani, a prate ih u damastu istkani nizovi očica koje podsjećaju na čipku. Oko zlatne vrpce su, na njezinim istaknutim zavojima, ovijene ili ovješene velike zlatne »kićanke« kakve su se u opremanju interijera koristile za, primjerice, nabiranje i podvezivanje zastora. Sa zlatnom vrpcom se isprepliće naglašeno okomito (uspravno) usmjerena ružina stabljika, bogato razlistala i rascvala, u cijelosti tkana raznobojnim svilenim *broché* potkama. Ovako osmišljena kompozicija se triput umnaža visinom tkanine, no ne na način da je u svakom ponavljanju vidljiva u cjelini nego tako da se motiv neprekidno niže u slučaju kad se spaja više komada svile. Primjećuje se da se kod nizanja (umnažanja) ružine stabljike pazilo da ružini cvjetovi i pupoljci – koji se ponavljaju u horizontalnom pogledu – budu istkani nitima različitih nijansi. Tako se u ponavljanju istog dekorativnog obrasca unijela raznovrsnost i dinamičnost. Smatram da je riječ o tkanini nastaloj u nekoj od mletačkih manufaktura, svakako pod utjecajem suvremenih francuskih *a meandro* svila ali i sljedbom tkalačkih konstrukcija koje su u ovom gradu dobro upoznate (»prokušane«) tijekom prethodnih desetljeća. Dakle, uočava se izraženi tradicionalizam u načinu na koji je svila »projektirana«, pri čemu posebno ističem konstrukciju lyonskog damasta. Gotovo posve identični lyonski damasti su u podlozi dekoru starijih (venecijanskih) svila analiziranih u kataloškim jedinicama br. 84, 85, 86 i 164. Svakako treba upozoriti i na podudarnosti u načinu vezanja (fiksiranja) supplementarnih *broché* potke na aversu tkanina. Na venecijansko podrijetlo svakako upućuje i visina tkanine te posebno izgled rubova. Naposljetku treba istaknuti da je nedvojbeno riječ o izvorno skupocjenoj svili, čija vrijednost proizlazi iz kvalitete tkanja (gustoće utkanih niti), ljepote izvedenog uzorka (posebno cvjetnih motiva), broja supplementarnih potki utkanih tehnikom *broché* te posebno veličine površine (dijelova dekora) u cijelosti istkane zlatnim *filé riantom*. Ukupnom dojmu ovog bogatog misnog ornata – od kojeg su nažalost do danas sačuvane samo dvije dalmatike – svakako je doprinosila i raskošna, široka borta izvedena s velikim udjelom zlatnih niti.

BORTE: široka 4 centimetra. Tkana žutom svilenom osnovom te zlatnim *filé riantom* i *lamellom* u potki. Zlatna *lamella* proizvodi glavni dekor u *liseré* efektu; motiv nalikuje na naglašeno izvijenu bisernu nisku, na podlozi od desetak ravnih paralelnih linija [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 228].

PODSTAVA: pamučno platno ružičaste boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 12, D-T-18/02-118a, D-T-18/02-118b

FOTOGRAFIJE: Sl. 228; priložen mikro-snimak lijevog ruba; priložena fotografija borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; jedna dalmatika uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

229. Zadar, župa sv. Stošije

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole, manipula, veluma za kalež i burse

DIMENZIJE: 115-109.5 x 76.5-69.5 cm, 218.5 x 23.5-12.5 cm, 81 x 21.5-11 cm, 58.5 x 51 cm, 24 x 24 cm

VRSTA TKANINE: saten *liseré broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, ružičasto-crvene boje, 105 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, tri niti u blagom Z smjeru – dvije u svakom prolazu, 32 prolaza po centimetru, u dvije boje: ružičasto-crvena i beige (u istom prolazu teku paralelno – nisu međusobno ovijene)
- *Broché* potke (šest):
svilene, dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, 16 prolaza po centimetru, u bojama: svjetlo zelena, bijela, svjetlo plava, plavo-ljubičasta, boja lososa metalna;
zlatni *filé riant* s jezgrom od jarko žute svile, plošnog presjeka, 16 prolaza po centimetru

Saten *liseré broché à liage répris*. Podloga je tkana u petoveznom satenu (preskok 2) na kojem je *liseré* efektima temeljne potke izveden pod-dekor koji se sastoji od četverolatičnih i peterolatičnih cvjetića na razlistalim stapkama, povezanih vrpcem. »Gornji« dekor je u cijelosti izveden suplementarnim svilenim i jednom metalnom potkom utkanima tehnikom *broché*, koje su na aversu tkanine fiksirane jednom četvrtinom niti osnove u keperu 1/4 S.

RUBOVI: djelomično je sačuvan desni rub, u širini od 0.6 cm. Tkan u petoveznom satenu svjetlo zelenom svilenom osnovom (i temeljnom potkom)

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 53.5 x 17 cm

DATACIJA: između 1765. i 1775. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: misni ornat, do danas sačuvan u povećem broju primjeraka, je skrojen od satena *liseré broché à liage répris* za kojeg smatram da je nastao u istom razdoblju i u istom proizvodnom središtu (Veneciji) kao i prethodno analizirani lyonski damast *broché à liage répris*. Tu tvrdnju mogu potkrnjepiti s više argumenata. Prvenstveno upozoravam na izrazite sličnosti u izgledu rubova, kao i na podudarnosti u gustoći, vrsti i broju utkanih niti: kod obje svile je identificirano šest *broché* potki, a primjećena je upotreba identično obrađenog zlatnog *filé*

rianta koji je u oba slučaja plošnog presjeka i jezgre od jarko žute svile a broji približno jednak broj prolaza po centimetru. Nadalje ukazujem na identično vezane (fiksirane) *broché* niti na aversu tkanine (u keperu 1/4 S) te na izrazito bliske nijanse suplementarnih svilenih niti (posebno svijetlo zelene). I u slučaju ovog satena imamo crvenu podlogu s pod-dekorom koji pak nije izведен u damastu nego *liseré* efektom temeljne potke. Da bi se pod-dekor jasnije isticao na podlozi, u svakom prolazu temeljne potke su uz niti ružičasto-crvene nijanse utkane i *beige* niti. Sastoji se od dražesno izvedenih, jednostavnih manjih cvjetića koji ispunjavaju površine između dijelova »gornjeg« dekora koji je pak u cijelosti izведен tehnikom *broché*. Jednako kao na lyonskom damastu *broché à liage repris* analiziranom u kataloškoj jedinici br. 228, i na ovom satenu je glavnina dekora istkana zlatnim *filé riantom*: tim su nitima u cijelosti izvedeni motivi grančice vinove loze s grozdom te vaza u obliku stožastog pehara unutar koje je – uz raznobojno prikazano cvijeće te lišće – i jedan veliki, obli, zlatni fantastični cvijet. Grozdovi i vase se nižu u horizontalnom pogledu u svojim vlastitim redovima, a međusobno su postavljeni u rasteru šahovske ploče. Tako raspoređeni su povezani plavo-bijelim vrpcama. Ispravno je zaključiti da je i u ovom slučaju riječ o izvorno skupocjenoj svili, čija vrijednost proizlazi iz kvalitete tkanja (gustoće utkanih niti), ljepote izvedenog uzorka i poveće visine raporta, broja suplementarnih potki utkanih tehnikom *broché* te posebno velikog dijela površine u cijelosti istkane zlatnim *filé riantom*. Naposljetku vrijedi ukazati da je u izradi ovog ornata korištena identična razdjelna borta kao na dalmatikama u kataloškoj jedinici br. 228, što je još jedan konkretan prilog tvrdnji da su dva ornata, odnosno dvije svile od kojih su skrojeni, nastali u istom razdoblju.

BORTE: rubna je široka 1.5 a razdjelna 4 cm. Tkane žutom svilom osnovom te zlatnim *filé riantom* i *lamellom* u potki. Zlatna *lamella* proizvodi glavni dekor u *liseré* efektu; motiv nalikuje na naglašeno izvijenu bisernu nisku, na podlozi od desetak ravnih paralelnih linija [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 228].

PODSTAVA: viskozni taft jarko crvene boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 15, M-T-18/02-116a; štola i manipul u kutiji br. 8, S-T-18/02-116b, Man-T-18/02-116c; velum u kutiji br. 14, V-T-18/02-116d; bursa u kutiji br. 29, B-T-18/02-116e

FOTOGRAFIJE: Sl. 229; priložen mikro-snimanak ostatka desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; misnica uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

230. Zaton, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Fragmenti svile upotrijebljeni za izradu rubnog dijela i kapuljače pluvijala, čiji je ostatak (polukružni dio) skrojen od tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 84

DIMENZIJE: približno 290 x 30 cm (rubna površina)

VRSTA TKANINE: lyonski damast, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 105 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti sukanih u blagom S smjeru, crvene boje, 39 prolaza po centimetru
- *Broché* potka:
zlatni *filé riant* s jezgrom od zlatno žute svile, plošnog presjeka, 18 prolaza po centimetru

Lyonski damast, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) a dekor u reversu kepera 4/1 S. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnom metalnom potkom utkanoj tehnikom *broché*, koja je na aversu tkanine fiksirana jednom četvrtinom niti osnove u keperu 1/4 Z.

RUBOVI: sačuvan je desni rub. Širok je 0.7 cm. Tkan u petoveznom satenu svilenom osnovom zelene boje (i temeljnom crvenom potkom). Završava s dva krupnija svilena končića predena raznobojnim nitima

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 46 x 17 cm

DATACIJA: između 1765. i 1775. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: za ispunu rubnog dijela pluvijala su upotrijebljeni komadi lyonskog damasta *broché à liage répris* kojeg je po nizu karakteristika moguće usporediti sa svilama analiziranim u dvjema prethodnima kataloškim jedinicama, te kao u spomenutim dvama slučajevima postaviti jednaku dataciju te odrediti isto mjesto nastanka. Na temelju konstrukcije, gustoće i vrsta korištenih niti te određenih sličnosti u zastupljenim dekorativnim elementima, ovaj je primjerak posebno blizak lyonskom damastu *broché à liage répris* sačuvanom na dvjema

dalmatikama iz zadarske katedrale [Kat. 228]. Posebno ističem sličnosti u damastima (nastalima obrtanjem petoveznog satena i kepera 4/1) te identični zlatni *filé riant* plošnog presjeka i s jezgrom od zlatno žute svile, koji je čak na objema tkaninama broji gotovo isti roj prolaza po centimetru, a na aversu je fiksiran u keperu 4/1. Nadalje, treba primijetiti sličnosti u pod-dekoru koji je osmišljen na način da poput sjene prati dijelove »gornjeg« dekora, a posebno ističem ornament nalik čipki koji teče uzduž tanke zlatne vrpce. Izrazito blizak ornament damasta, podsjećam, na jednak način obrubljuje široku zlatnu vrpcu na spomenutom primjerku iz zadarske katedrale. Elementi i kompozicija »gornjeg« dekora, pak, otkrivaju niz dodirnih točaka s dekorom izvedenim na satenu na drugom ornatu iz zadarske katedrale [Kat. 229]. I u ovom slučaju u kreiranju dekora sudjeluju dva elementa: jedan bujniji buketić i drugi unutar kojeg su tek dva cvjetića nalik na karanfile. Svaki od buketića se umnaža u horizontalnom pogledu, u vlastitom redu, a međusobno su raspoređeni u rasteru šahovske ploče te povezani tankom, vijugavom vrpcom koja se oko većeg buketića veže u mašni. Dakako, jake poveznice između triju svila je i crvena nijansa podlozi dekoru te poveća količina utkanog zlatnog *filé rianta*. Naposljetku ukazujem i na izgled desnog ruba ovog damasta, koji je također tkan svilenom osnovom zelene boje u petoveznom satenu, a kojeg smatram pouzdanom potvrdom mletačkog podrijetla. Ovaj lyonski damast *broché à liage repris* svakako treba smatrati svilom izvorne svjetovne namjene, no zbog crvene podloge i raskošnog, zlatom izvedenog dekora je očito smatram primjerenim i u svrhu krojenja misnog ruha koje se, sukladno kanonu liturgijskih boja, koristilo na Duhove i blagdane mučenika. Zanimljivo je da se u katedrali sv. Stjepana pape u Hvaru sačuvala misnica od identične svile [Ilustracije uz raspravu, Sl. 251] a na kojoj se, zahvaljujući većoj sačuvanoj površini, dekor može potpunije sagledati. Najpotpuniji uvid u dekorativnu kompoziciju pruža dalmatika u bazilici Santa Maria Gloriosa dei Frari u Veneciji, u cijelosti skrojena od identičnog damasta, također crvene podloge.⁷³⁹ Podaci dobiveni tehničkom analizom potvrđuju da je i u ovom slučaju riječ o lyonskom damastu tkanom obrtanjem aversa petoveznog satena i reversa kepera 4/1 S; visina raporta iznosi 48.2 x 17.5 centimetara a visina tkanine 52.5 centimetara uključujući i rubove (široki 0.7 centimetara a tkani u keperu zelenom svilenom osnovom). Podaci koji se odnose na vrstu i gustoću utkivanja *broché* potke su jednaki. Kao podrijetlo svile je određena Venecija, međutim datirana je na kraj XVII. stoljeća, što smatram pogrešnim. Na takav zaključak su autoricu navele podudarnosti s tkalačkim konstrukcijama nekih venecijanskih svila s kraja *seicenta*, a na koje sam upozorila u opisu kataloške jedinice

⁷³⁹ Doretta Davanzo Poli – Nicola Mario Riccadona, *nav. dj.*, 2014., str. 78 – 79.

br. 227. Međutim, sama autorica se dalje premišlja oko datacije te nudi mogućnost da je riječ o svili iz XVIII. stoljeća, tkanoj prema starijem predlošku. Da je nije ispravno datirati u XVII. stoljeće ukazuje i lepršavost manjih dekorativnih elemenata, tipična za svjetovne svile iz razdoblja rokokoa, a kakvi su izvedeni i na crvenom baršunu čiji fragment pripada engleskoj Zbirici Rothschild a datiran je u XVIII. stoljeće.⁷⁴⁰ Kao što zaključuje Doretta Davanzo Poli, riječ je o svili ne odveć složenog dekora; no zbog kvalitete tkanja te količine zlatnog *filé rianta* je svakako treba smatrati vrijednim primjerkom. Naposljetku podsjećam da sam, pišući o svili od koje je skrojen ostatak pluvijala [Kat. 84] iznijela i argumentirala pretpostavku da je vrlo vjerojatno riječ o dijelu misnog ornata koji je izvorno pripadao katedrali sv. Stošije. Dakle, može se zaključiti da su sve tri svile [Kat. 228, 229 i 230] vjerojatno istovremeno nabavljene u Veneciji a u svrhu krojenja crvenih misnih ornata potrebnih zadarskoj prvostolnici.

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Rođenja Marijina

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, pluvijal u ladici br. 22, kapuljača u kutiji br. 21, P-T-18-212

FOTOGRAFIJE: Sl. 230a, 230b; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; pluvijal uvršten u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

⁷⁴⁰ Rachel Boak, *Sacred Stitches. Ecclesiastical textiles in the Rothschild Collection at Waddesdon Manor*, Waddesdon, The Rothschild Foundation, 2013., str. 66 (kat. 22).

231. Molat, župa Pohođenja Blažene Djevice Marije

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole i manipula; za izradu misnice su upotrijebljeni i fragmenti tkaninā analiziranih u kataloškim jedinicama br. 240 i 279

DIMENZIJE: 96-93.5 x 68-62 cm, 199.5 x 23.5-11 cm, 89 x 19.5-9.5 cm

VRSTA TKANINE: saten *lancé broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, boje bjelokosti, 144 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, boje bjelokosti, 19 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru – dvije u svakom prolazu, zelene boje, 20 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (sedam):
svilene, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, 19 prolaza po centimetru, u bojama: svijetlo zelena, žuta, bijedosiva *broché* potka su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 Z, dok su ostale *broché* potke nevezane.

Saten *lancé broché à liage répris*. Podloga je tkana u osmoveznom satenu (preskok 3) dok je dekor u cijelosti izведен suplementarnim svilenim potkama utkanim tehnikama *lancé* i *broché*. *Lancé* potka te žuta, fuksia i bijedosiva *broché* potka su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 Z, dok su ostale *broché* potke nevezane.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 41.5 cm x ?

DATACIJA: između 1765. i 1775. godine

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: misnica, štola i manipul su skrojeni od više komada satena *lancé broché à liage répris* koji nažalost nisu sačuvani u površini dovoljno velikoj da izrada rekonstrukcije raporta bude moguća. Međutim, dva najveća komada, sačuvana na bočnim površinama leđne strane misnice (Sl. 231a i 231b) pružaju dovoljno informacija za izvođenje zaključaka o izvornom izgledu dekora. Dakle, riječ je o svili dekorativne tipologije *a meandro*, izvorne svjetovne namjene. Uzorak je izведен jednom *lancé* te sa sedam *broché* potki na podlozi boje bjelokosti, tkanoj u aversu osmoveznog satena. Dominantan dekorativni motiv je vertikalno usmjerena girlanda sastavljena od stiliziranog perja svijetlo sive i fuksia boje (Sl. 231c) koja se tek neznatno izvija. Vjerojatno se dvaput umnažala visinom tkanine, dok su okolne površine ispunjavali cvjetni buketiči razmješteni u rasteru šahovske ploče. Vezani su žutom

vrpcem a iz njih izbijaju i poduze, krhke rascvale grančice. Iako su cvjetni buketi lijepo izvedeni - posebno je umješno postignuta plastičnost velikog ružinog cvijeta – a s tim u svezi vrijedi uzeti u obzir i poveći broj *broché* potki, ipak sam sklona zaključku da je u ovom slučaju riječ o kvalitetnom no ipak manje prestižnom proizvodu nastalom u nekoj od talijanskih proizvodnih središta, a osmišljenom ugledanjem na suvremene francuske *a meandro* svile. Na to upućuje izostanak niti od plemenitih metala, određena plošnost i nespretnost u prikazu girlande kakva bi na, primjerice, francuskim inaćicama bila zacijelo dinamičnije i plastičnije izvedena, te naposljetku korištenje zelene *lancé* potke čime je postupak tkanja bio u značajnom mjeri pojednostavljen i ubrzan. Mogu se primijetiti i određene »slabosti u projektiranju« tkanine, a koje se odnose upravo na kombinaciju satenske podloge i zelene *lancé* potke: naime, unatoč povećoj gustoći osnovnih niti, satenska podloga je ipak sklona oštećenjima i »habanju« uslijed čega se nazire zelene *lancé* potka. Ipak je riječ o tkanini dragocjenoj kao prilog saznanjima o talijanskim svilama svjetovne namjene iz druge polovine XVIII. stoljeća te je u tom kontekstu svakako šteta što nije sačuvana u većoj, cjelovitijoj površini i s manje prisutnim oštećenjima.

BORTE: razdjelna je široka 3.5 a rubna 2 cm. Tkane su lanenom potkom i žutom svilenom osnovom, a ornamentirane su motivom stilizirane izvijene vrpce između koje se u pravilnim razmacima nižu geometrizirane rozete romboidnog oblika. Uske površine uz rubove borti su tkane u tehniци *cannelé* [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 289].

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: zadovoljavajuće; svila je sačuvana u više fragmenata nejednakih dimenzija, a najveći su upotrijebljeni za krojenje bočnih površina leđne strane misnice. Na nekoliko mjesta su prisutna mehanička oštećenja (razderotine) ručno zatvarana bijelim koncem

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 2, M-T-18-037a; stola u kutiji br. 5, S-T-18-037b; manipul u kutiji br. 10, Man-T-18-037c

FOTOGRAFIJE: Sl. 231a, 231b, 231c

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

232. Zadar, samostan sv. Frane

Bursa

DIMENZIJE: 25 x 25 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1 broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 30 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 26 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (osam): svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu, 26 prolaza po centimetru, u bojama: svijetlo plava, svijetlo zelena, zelena, bijela, svijetlo ružičasta, tamno ružičasta, bijedo ljubičasta, tamno ljubičasta

Taft *louisine 2-1 broché*. Podloga je tkana u monokromnom taftu konstrukcije *louisine 2-1* dok je dekor u cijelosti izведен suplementarnim sviljenim potkama utkanim tehnikom *broché*, koje na aversu nisu vezane nitima osnove

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: između 1765. i 1775. godine

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: predmetna bursa je jedini preostali dio misnog ornata za izradu kojeg je upotrijebljen taft *louisine 2-1 broché*, bijele podloge i dekora u cijelosti izvedenog suplementarnim sviljenim *broché* potkama. Za avers burse su iskorištena dva fragmenta: veći je u obliku slova L dok manji, pravokutnog oblika, prekriva njezinu donju lijevu četvrtinu (Sl. 232). Primjećuje se da su fragmenti prišiveni na način kojim se nastojala poštivati izvorna kompozicija. Unatoč manjim sačuvanim komadima, moguće je izvesti zaključak da je riječ o svili izvorne svjetovne namjene i dekorativne tipologije *a meandro*. Motiv oko kojeg se razvijala kompozicija je zacijelo bila elegantna, zavojita girlanda sastavljena od stiliziranih svijetlo plavih cvjetića i listića. Površine uokolo girlande su bile ispunjene različito usmjerenim cvjetnim buketićima tkanim raznobojnim sviljenim nitima, čiji se segmenti vide na bursi [usp. Kat. 233]. Izostanak niti s metalnom ovojnicom te jednostavnost i plošnost plave girlande navode na zaključak da je riječ o manje prestižnoj, no ipak razmjerno kvalitetno tkanoj svili koju bi, kao i prethodno analizirani primjerak, trebalo prepoznati kao proizvod neke talijanske manufakture osmišljen pod utjecajem suvremenih francuskih *a meandro* tkanina.

BORTE: rubna je široka 4.2 cm, a ona od komada koje je izveden križ 2 cm. Tanje imaju motiv jednostavne izvijene vrpce između koje se, u pravilnim razmacima, javlja šesterolatični cvijet. Rubne su ornamentirane ponavljanjem motiva vitice vinove lozice, s listom i grozdom. Uz rubove teče tanka i uska, naglašeno povijena vrpcu.

PODSTAVA: laneno platno bijedo ružičaste boje

STANJE: zadovoljavajuće; ponegdje nedostaju suplementarne svilene potke, a na svili su vidljive i tamno žute mrlje nepoznatog podrijetla

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 232

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

233. Novigrad, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Manipul i velum za kalež

DIMENZIJE: 90 x 25.5-11 cm, 55.5 x 50.5 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-3 broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 61 prolaz po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, bijele boje, 27 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (jedanaest):
svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – četiri u svakom prolazu, 13 prolaza po centimetru, u bojama: svijetlo zelena, zelena, bijela, svijetlo plava, ljubičasto – siva, bijedo ružičasta, ružičasta, tamno ružičasta, bijedo ljubičasta, zagasito ljubičasta
svileni *frisé*, boje goruščice, 13 prolaza po centimetru

Taft *louisine 2-3 broché*. Podloga je tkana u monokromnom taftu konstrukcije *louisine 2-3* dok je dekor u cijelosti izведен suplementarnim sviljenim potkama utkanim tehnikom *broché*, koje na aversu nisu vezane nitima osnove.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: ? x 24.5 cm

DATACIJA: između 1765. i 1775. godine

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: za avers veluma za kalež je upotrijebljen komad tafta *louisine 2-3 broché* koji je danas nažalost u vidno lošijem stanju očuvanosti, što rezultira i smanjenom vizualnom dojmljivošću dekora koji je sviljenim *broché* nitima izведен na bijeloj podlozi. Dominantan motiv je izvorno bila – danas slabije vidljiva – bijela izvijena vitica vertikalnog usmjerenja koju uglavnom tvore stilizirani listići različitih veličina i oblika, s mjestimično utkanim sitnim ljubičastim cvjetićima i bobičastim ružičastim plodovima. Praznine uokolo vitice su ispunjene cvjetnim buketićima: zapravo je riječ o posve identično oblikovanim motivima koji se pak na tkanini javljaju u dvjema, zrcaljenim varijantama. Ovako osmišljena kompozicija se dvaput umnažala visinom tkanine. Danas su vizualno najupečatljiviji upravo cvjetni buketići, na kojima se posebno ističu listići i latice izvedeni svileni *frisé* nitima boje goruščice. Riječ je o svili izvorno namijenjenoj krojenju odjeće, vrlo vjerojatno nastaloj u nekoj od talijanskih manufaktura, a pod nedvojbenim utjecajem suvremenih francuskih *a meandro* svila. Unatoč

izostanku suplementarnih niti s udjelom plemenitih metala te prilično pojednostavljenom dekoru, ipak ne bi bilo ispravno zaključiti da je riječ o inferiornom proizvodu, budući da su cvjetni buketići izvedeni prilično dražesno i kombiniranjem niza sitnijih elemenata, a u cjelini je korišteno jedanaest različitih *broché* potki dok su *lancé* potke potpuno izostavljene.

BORTE: nedostaju

PODSTAVA: finije tkano laneno platno izbljedjele ružičaste boje

STANJE: osrednje; na oba predmeta su prisutna mehanička oštećenja (razderotine i otvor u svili), posebno izraženi na manipulu; boje suplementarnih potki su osjetno izgubile intenzitet zbog čega je dekor vizualno manje upečatljiv.

MJESTO NALAZA: depo Zavičajnog muzeja Novigrad, gdje su manipul i velum bili privremeno pohranjeni zajedno s ostalim povijesnim liturgijskim ruhom za koje se pretpostavlja da potječe iz župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Novigradu

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, manipul u kutiji br. 12, Man-T-18/02-016a; velum u kutiji br. 16, V-T-18/02-016b

FOTOGRAFIJE: Sl. 233

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

234. Turanj, župa Gospe Karmelske

Pet fragmenata sekundarno upotrijebljenih za ispunu prednjeg stupa i leđnog križa misnice čiji je ostatak skrojen od tkanine i borti iz druge polovine XIX. stoljeća

DIMENZIJE: 111-98.5 x 68.5-57.5 cm (misnica)

VRSTA TKANINE: taft *natté rayé broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, 74 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu – tehnika *rayé*): bijela, svijetlo plava, plavo-modra, ljubičasta, ružičasta
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – dvije u svakom prolazu, svijetlo ružičaste boje, 36 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (sedam):
svila, dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, 19 prolaza po centimetru, u bojama: bijela, svijetlo zelena, tamno zelena, svijetlo ružičasta, fuksia, boja cigle, bijedo ljubičasta

Taft *natté rayé broché*. Podloga je tkana u taftu konstrukcije *natté*, tkanom svilenom osnovom u više boja čime je stvoren slijed tankih vertikalnih pruga (tehnika *rayé*). Dekor je u cijelosti izведен suplementarnim svilnim potkama utkanima tehnikom *broché*, koje na aversu nisu vezane nitima osnove.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 43.5 x 25 cm

DATACIJA: oko 1770. godine

MJESTO NASTANKA: Francuska (?)

OPIS: za izradu misnice su upotrijebljene dvije tkanine: za ispunu prednjeg stupa i leđnog križa su sekundarno iskorišteni komadi predmetnog tafta *natté rayé broché* dok je ostatak misnice skrojen od ljubičaste tkanine iz druge polovine XIX. stoljeća. Da je misnica načinjena tijekom druge polovine XIX. ili početka XX. stoljeća otkrivaju i posve recentne borte te izgled Kristovog monograma i njegovog okvira u središtu križa na leđnoj strani. Misnica je zatečena u potkovlju župne kuće u Turnju, međutim, ona nije izvorni dio inventara tamošnje župne crkve Gospe Karmelske kao ni bilo koje druge zadarske crkve. Jednako kao u slučaju misnice skrojene od tkanina analiziranih u kataloškim jedinicama br. 151 i 152, riječ je o jednom od brojnih komada liturgijskog ruha koji su tijekom 1990.-ih godina u vidu donacije poslani iz Njemačke Zadarskog nadbiskupiji. Da je uistinu riječ o »njemačkoj« misnici

razvidno je iz njezinog karakterističnog oblika koji se u nekim detaljima razlikuje od »rimskih« misnica kakve su se koristile na području Hrvatske. Rimskoj misnici je leđna strana duža od prednje, ima *tau* križ na prednjoj strani te stup na leđnoj, i ovratnik u obliku okrenute krne piramide ili nalik na slovo V. Njemačkoj misnici su obje strane gotovo posve jednake dužine. Na prednjoj strani imaju stup (Sl. 234a), na leđnoj latinski križ (Sl. 234b) a vratni otvor im je manji (uži) te je okruglog oblika (Sl. 234a).⁷⁴¹ Dakle, iako je riječ o misnici koja nije izvorni dio sakralne baštine Zadarske nadbiskupije, ipak sam na njoj sačuvan taft *natté rayé broché* odlučila uvrstiti u katalog budući da naslov disertacije pretpostavlja analizu svih ranonovovjekovnih tkanina na do danas sačuvanim predmetima na području Nadbiskupije. Iako su na misnici sačuvani uži fragmenti tafta, od kojih je onaj na prednjoj strani u vidno lošijem stanju očuvanosti, razvidno je da je riječ o ostacima svile dekorativne tipologije *a meandro*, izvorno namijenjene izradi svjetovnih odjevnih predmeta. Podloga dekoru je tkana na sitne, okomite prugice (*rayé*) izvedene u čak pet različitih nijansi koje izrazito skladno prelaze jedna u drugu. Već se na ovom, fino izvedenom efektu može uvidjeti da je riječ o pedantno osmišljenoj i tkanoj svili [usp. Kat. 227]. U prilog takvom zaključku ide i elegantan dekor kojeg tka sedam suplementarnih svilenih potki utkanih zahtjevnom tehnikom *broché*. Dominantan motiv je vertikalno usmjerena, izvijena, široka bijela vrpca ispunjena sitnim mrežastim uzorkom zbog čega uvelike podsjeća na čipku. Središnja površina vrpcu je ispunjena sitnim peterolatičnim cvjetićima na stabljici flankiranoj dvama listićima, a vrpcu mjestimično presjecaju buketići izrazito stiliziranih bijelih cvjetića, ornamentiranih na jednak, »čipkast« način (Sl. 234d). Površine uokolo izvijajuće vrpcu su djelomično ispunjene raznobojnim cvjetnim buketićima (Sl. 234c), koji u već uobičajenom dekorativno-kompozicijskom obrascu *a meandro* svila naizmjenično mijenjaju usmjerenje odnosno bivaju zrcaljeni. Ova se vrpca, okružena buketićima, izvorno vjerojatno dvaput umnažala visinom tkanine. Iako nažalost ne raspolažemo podacima o visini tkanine te o izgledu rubova, na temelju kvalitete tkanja i elegantnog dekora razmjerno visokog raporta sam sklona zaključku da je riječ o proizvodu manje prestižne francuske manufakture. Na takav sud me ponukao i izrazito blizak taft *rayé broché* (»Francuska, oko 1770.«) od kojeg je skrojen pluvijal sačuvan u mjestu Montpezat-de-Quercy u Francuskoj,⁷⁴² a čije su fine prugice u podlozi dekoru izvedene u bliskoj, ružičastoj paleti boja. Na navedenom primjerku također dominiraju »čipkasto« izvedene bijele široke vrpcu a uočavaju se i srodnno prikazani cvjetni buketići.

⁷⁴¹ Usp. Sara Piccolo Paci, *nav. dj.*, 2008., str. 314 – 315.

⁷⁴² Christine Aribaud, *nav. dj.*, 1998., str. 59, 160 (kat. 71).

STANJE: osrednje; fragmenti svile su pretrpjeli mehanička oštećenja, uslijed kojih su suplementarne niti potki uglavnom nestale (posebno u gornjem predjelu prednjeg stupa) uslijed čega je dekor slabo ili nikako vidljiv. Zbog neadekvatne pohrane je svila zgužvana, a dijelom i onečišćena prašinom

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 3,
M-T-18/19-183

FOTOGRAFIJE: Sl. 234a, 234b, 234c, 234d

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

235. Zadar, župa sv. Stošije

Štola

DIMENZIJE: 211 x 22.5-10.5 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine* 2-1 *lancé broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, ružičaste boje, 59 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, ružičaste boje, 35 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 19 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (osam):
svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, 17 prolaza po centimetru, u bojama: svijetlo zelena, zelena, tamno zelena, bijela, ružičasta, svijetlo plava, plavo-modra, tamno ružičasta

Taft *louisine* 2-1 *lancé broché*. Podloga je tkana u monokromnom taftu konstrukcije *louisine* 2-1 dok je dekor u cijelosti izведен suplementarnim sviljenim potkama utkanima tehnikama *lancé* i *broché*. Nijedna od ukupno devet suplementarnih potki nije na aversu tkanine fiksirana nitima osnove.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 47 cm x ?

DATACIJA: oko 1770. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Veneto ?)

OPIS: predmetna štola jedini je do danas sačuvani dio misnog ornata za izradu kojeg je upotrijebljen taft *louisine* 2-1 *lancé broché* dekorativne tipologije *a meandro*, izvorno namijenjen izradi svjetovne odjeće. Uzorak tka jedna *lancé* te osam *broché* sviljenih potki na jednostavnoj, ružičastoj podlozi. Dominantan dekorativni motiv je široka vrpca koja se povija u vertikalnom usmjerenju. Sastavljena je od niza medaljona s obrisima u formi stiliziranih latica: svaki drugi je ornamentiran bijelim mrežastim uzorkom koji podsjeća na čipku, dok su površine susjednih ispunjene nizovima plavih kružnica ili plavih ukošenih greda. Oko vrpce se ovija tanki vjenčić od bijelog lišća, s mjestimično utkanim zelenim cvjetićima i pupoljcima. U ovako isprepletenu borduru su mjestimično zataknuti buketići bijelog lišća i stapki te zelenog cvijeća različitih oblika. Zbirci tekstila župe Rođenja Blažene Djevice

Marije u Skradinu pripada ornat koji se sastoji od misnice, dvije dalmatike i dva manipula, a za izradu kojeg je upotrijebljena svila tkana prema istom predlošku i u identičnoj konstrukciji. Dekor se može najpotpunije sagledati na dalmatici [Ilustracije uz raspravu, Sl. 252a], a da je riječ o uzorku tkanom prema identičnom predlošku uočava se usporedbom karakteristično izvedene izvijene vrpce i vjenčića te cvjetnih buketića. Također se uočava da se cjelokupna kompozicija dvaput umnaža visinom tkanine, te da su pri tkanju korištene niti drugačijih boja. Podloga je svijetlo narančaste nijanse, a zanimljivo je primijetiti da su pri tkanju izvijene vrpce i cvjetnih buketića samo zamijenjene korištene boje: tako su u ovom slučaju cvjetovi u buketima plavih nijansi, dok su kružnice i ukošene grede unutar medaljona izvedene u zelenim nijansama. Delikatni vjenčić koji se ovija oko vrpce u ovom slučaju nije pretežno bijele, nego zelene boje, dok su na njemu izvedeni cvjetići pretežno bijele boje. Sretna je okolnost što su se na dalmatici u Skradinu sačuvali i rubovi: široki su 0.7 centimetara, izvedeni u taftu na naizmjencične narančaste i žute pruge, a završavaju s dva krupnija svijetla končića [Ilustracije uz raspravu, Sl. 252b]. U katedrali u Tolmezzu (Udine) nalazi se pluvijal od tafta *lancé broché* (»Italija, 1760.-1770.«)⁷⁴³ srodne ružičaste podloge i dekora tkanom jednom (bijelom) *lancé* i osam *broché* svilenih potki, među kojima posebno izdvajam izrazito blisko nijansirane zelene i plave niti. Uzorkom također dominira izvijena vrpca koja je uglavnom tkana bijelom *lancé* potkom a ornamentirana na način da nalikuje na čipku. Rubovi su široki 0.5 centimetara, završavaju dvjema krupnjim nitima, a tkani su u taftu na naizmjencične bijele i žute pruge dok visina tkanine (ne uključujući rubove) mjeri 49 centimetara. Time se taft iz Tolmezza značajno približava primjercima u Skradinu i Zadru, te sam stoga sklona zaključku da su sve tri svile mogle nastati u istom proizvodnom središtu, a moguće i u istoj manufakturi. Istu manufakturu sasvim sigurno treba pretpostaviti da primjerke iz Zadra i Skradina, a na temelju izgleda rubova te činjenice da je srodnji primjerak dokumentiran u gradiću pokrajine Furlanija-Venecija-Julija moguće je iznijeti zaključak da je riječ o nekoj od manufaktura djelatnih na sjeveru Italije, vjerojatno u regiji Veneto. Svakako se radi o manje pretenciozno, no ipak skladno dekoriranim svilama svjetovne namjene osmišljenim ugledanjem na suvremene francuske *a meandro* svile.

BORTE: za izradu križeva te za porub lopatica su iskorišteni komadi dvije različite vrste borti, širine 3.5 i 4 cm. Tkane su žutim svilnim i zlatnim *filé* nitima, a ornamentirane su izlomljenim linijama i stiliziranim palmetama

PODSTAVA: grubo tkano laneno platno svijetle ružičaste boje

⁷⁴³ Gilberto Ganzer (ur.), *nav. dj.*, 1987., str. 98 – 99 (kat. 12).

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 12,
S-T-18/02-141

FOTOGRAFIJE: Sl. 235

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

236. Dragove (Dugi otok), župa sv. Leonarda

Misnica i velum za kalež

DIMENZIJE: 104-97.5 x 69-65 cm, 58 x 52.5 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine* 2-1 *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, ljubičaste boje, 56 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, *beige* boje, 29 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (dvije):
svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu, 15 prolaza po centimetru, u bojama: zlatno žuta, svijetlo zelena

Taft *louisine* 2-1 *broché à liage répris*. Podloga je tkana u monokromnom taftu konstrukcije *louisine* 2-1 dok je dekor u cijelosti izведен dvjema suplementarnim sviljenim potkama utkanima tehnikom *broché* koje su na aversu tkanine fiksirana nitima osnove u keperu 1/3 Z.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba, ali djelomično (u približnoj širini od 0.6 cm). Tkani u taftu, sviljenom osnovom u bijeloj i bijelo zelenoj boji (na ostatku desnog ruba su vidljive tri zelene i četiri bijele pruge)

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 30.5 cm x ?

DATACIJA: između 1770. i 1780. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Veneto ?)

OPIS: za izradu misnice i veluma je upotrijebljen taft *louisine* 2-1 *broché à liage répris* dekorativne tipologije *a meandro*, izvorno namijenjen izradi svjetovnih odjevnih predmeta. Na jednostavnoj, ljubičastoj podlozi je izведен uzorak dvjema suplementarnim potkama utkanima tehnikom *broché*. Temeljni motiv je vertikalno usmjerena, izvijajuća zelena stabljika iz koje pravilno i naizmjenično izbijaju sitni zeleni četverolatični cvjetići i žuti listići. U stabljiku su – na predjelima gdje se savija – zataknute jednostavne grančice s tri žuta cvijeta i nekoliko zelenih listića. Ovako dobivena kompozicija se dvaput umnaža visinom tkanine. Sudeći po plošnosti pojednostavljenog *a meandro* dekora, manjoj gustoći utkanih niti te po izgledu rubova – koji konstrukcijom i izvedenim prugama podsjećaju na rubove opisane u prethodnoj kataloškoj jedinici, moguće je izvesti zaključak da je riječ o svili nastaloj u manje prestižnoj manufakturi, odnosno vjerojatno u nekom od manje glasovitih proizvodnim središta na području Veneta ili okolnih regija. Ipak vrijedi primijetiti da je dekor

u cijelosti izведен *broché*, umjesto *lancé* potkama – koje bi postupak tkanja učinile značajno bržim. Zahvaljujući pribjegavanju zahtjevnijoj *broché* tehnići, gdje se suplementarne niti ne utkivaju čitavom visinom tkanine nego samo na predjelima gdje izvode dekor, postignuta je upečatljivo lagana, podatna svila primjerena krojenju odjevnih predmeta.

BORTE: razdjelna je široka 3.5 a rubna 1.7 cm. Tkane su svilenom potkom i svilenom osnovom žute boje, a ornamentirane su dvjema isprepletenim, izlomljenim linijama [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 236].

PODSTAVA: grublje tkano laneno platno izrazito izbljedjele ružičaste boje

STANJE: loše; uslijed dugotrajne pohrane u neprimjerenim uvjetima svila misnice je jako zgužvana i prljava. Veća površina je prekrivena tamnim mrljama nepoznatog podrijetla. U gornjem predjelu prednje strane misnice su prisutna i mehanička oštećenja (razderotine) te nestanak suplementarnih niti potki, uslijed čega je dekor mjestimično slabo ili nikako vidljiv. Potreban je konzervatorsko-restauratorski zahvat.

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 3, M-T-18/02-088a; velum u kutiji br. 18, V-T-18-02-088b

FOTOGRAFIJE: Sl. 236; priložen mikro-snimak ostatka lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

237. Posedarje, župa Gospe od Ružarija

Misni ornat koji se sastoji od misnice i dvije dalmatike

DIMENZIJE: 105-103 x 71.5-68 cm, 101 x 117.5 cm, 100.5 x 118.5 cm

VRSTA TKANINE: *cannelé alternatif (cannelé doubleté) liseré lancé broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, svijetle žute boje, 60 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu, crne boje, 15 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu, bijele boje, 15 prolaza po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, svijetlo žute boje, 5 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (šest):
svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – četiri u svakom prolazu, 15 prolaza po centimetru, u bojama: jarko plava, jarko crvena, tamno crvena (*bordeaux*), svijetlo ružičasta, bijedo zelena, svijetlo zelena

Cannelé alternatif (cannelé doubleté) liseré lancé broché. Podloga je tkana u konstrukciji *cannelé* na način da niti osnove »preskaču« tri prolaza potke, da bi nad četvrtim prolazom bile fiksirane nitima druge *lancé* potke (iste nijanse kao i osnova). Dekor je djelomično izведен *liseré* efektima temeljne, crne svilene potke, dok je preostali dio tkan suplementarnim svilnim potkama utkanima tehnikama *lancé* i *broché*. Nijedna od ukupno sedam suplementarnih potki (koje sudjeluju u stvaranju dekora) nije na aversu tkanine fiksirana nitima osnove. Temeljna crna i bijela *lancé* potka su na reversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/2 Z.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Desni je širok 0.5 a lijevi 0.4 cm. Tkani su u konstrukciji *cannelé alternatif* svilenom tamno zelenom osnovom. Završavaju s dva krupnija svilena končića (jedan je preden nitima ružičaste boje, a drugi nitima zelene, bijele i ružičaste boje - *melangé*) vezanima u taftu crnom, žutom i bijelom potkom.

VISINA TKANINE: 47 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 33 x 23 cm

DATACIJA: oko 1770. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (sjeverna Italija ?)

OPIS: misnica i dvije dalmatike su skrojene od *cannelé alternatif* (*cannelé doubleté*)⁷⁴⁴ *liseré lancé broché* svijetle žute podloge i uzorka koji bi se mogao odrediti kao varijanta tipologije *a meandro*: unatoč izostanu uobičajenih, serpentinasto oblikovanih vitica, vrpci ili girlandi, niz buketića i grančica koje tvore dekor su na površini tkanine raspoređeni upravo na način da oponašaju njihovo karakteristično, vertikalno izvijajuće pružanje. Dekorom dominiraju poveći buketiči s raznobojnim cvijećem (ističu se dva crvena cvijeta) te sa zelenim i žutim listićima. Na ostalim, manjim i različito usmjerenim grančicama prevladavaju listići i bobičasti plodovi ili pupoljci tkani bijelim svilenim nitima. Svi su elementi izvedeni prilično plošno, bez težnje za dočaravanjem plastičnosti. Ovakve tkanine – već na prvi pogled lako prepoznatljive po karakterističnoj konstrukciji i pomalo naivno izvedenim dekorativnim elementima – nisu rijetke na području sjeverne Italije ali ni na našem priobalju. Gotovo jednak primjerak – no ljubičaste podloge - sam zabilježila u župnoj crkvi sv. Antuna Opata u Velom Lošinju [Ilustracije uz raspravu, Sl. 255], a *canneléu* iz Posedarja je po nijansi podloge blizak i onaj od kojega su izvedena dva jastuka za misal u Pustinji Blaca na otoku Braču [Ilustracije uz raspravu, Sl. 254]. Unatoč drugačijoj - strogo simetričnoj kompoziciji dekora, zbog izrazitih srodnosti u konstrukciji i oblikovanju izvedenih motiva svakako zaslužuje biti spomenut *cannelé* bijele podloge od kojeg je skrojen misni ornat u katedrali Uznesenja Blažene Djevice Marije u Krku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 253]. Dakle, iako je nedvojbeno riječ o tkaninama izvorno namijenjenima svjetovoj odjeći – kako ih ocjenjuju i talijanski autori – očito su i na našim područjima bile izraženije prisutne i upotrebljavanje za izradu liturgijskih predmeta. Već činjenica da je dosad u našim krajevima zabilježen poveći broj ovakvih svila daje naslutiti da su mogle nastati u nekom od bližih proizvodnih centara. Također zaključku pridonose i rezultati inozemnih istraživanja, kojima je dosad objelodanjen niz izrazito srodnih svila koje odlikuje monokromni *cannelé* u podlozi dekoru te niz identično pokrenutih i osmišljenih rascvalih grančica. U crkvi Santa Bona Nova u Trevisu nalazi se misnica od *cannelé simpleté liseré lancé broché* crvene podloge dekoru i gotovo jednako prikazanih buketića i grančica (»Italija, 1760.-1770.«) za koji se ističe da je izvorno bio namijenjen izradi damskih odjevnih predmeta.⁷⁴⁵ U Museo di Palazzo Mocenigo u Veneciji se čuva krilo *cannelé alternatif liseré lancé broché* s podlogom dekoru boje cigle (»Italija, oko 1770.«), slično tkanih rubova (0.3 cm, izvedeni u *cannelé alternatifu* na dvije pruge), visine 48.6

⁷⁴⁴ *Cannelé* čija karakteristična vodoravna »rebra« na aversu tka jedna osnova, odnosno dio niti jedine osnove. Drugi dio niti sudjeluje u tkanju tafta podno »rebara«. Usp. Attiliana Argentieri Zanetti (ur.), *nav. dj.*, 1987., str. 24; Dorothy K. Burnham, *nav. dj.*, 1980., str. 199.

⁷⁴⁵ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 491 – 492 (kat. 163).

centimetara i raporta koji mjeri 37.5 x 24 centimetra. I u ovom slučaju se zaključuje da je riječ o svili izvorno namijenjenoj krojenju dijelova damske garderobe koja – sudeći po manjoj visini i po »štednji materijala« – zasigurno nije nastala u nekoj od venecijanskih manufaktura.⁷⁴⁶ Fundusu Museo Civico u Trevisu pripada pokrivalo za ciborij (piksidu) skrojeno od šest trokutastih isječaka *cannelé alternatif liseré lancé broché* (»Veneto, sredina XVIII. stoljeća«) žute podloge dekoru i uzorka umnogome nalik onome na posedarskom primjerku.⁷⁴⁷ Potom treba navesti fragment *cannelé simpleté liseré lancé broché* s podlogom boje cigle (»Gorizia, posljednja četvrtina XVIII. stoljeća«) u Museo Diocesano u Tridentu, a u čijoj se kataloškoj jedinici pak navode još tri srodnja primjerka sačuvana u okolici Tragenta te u Musei Provinciali u Gorizii.⁷⁴⁸ Bazilici sv. Antuna u Padovi pripada *paramento in quinto* (misni ornat koji se sastoji od pluvijala, dvije misnice, tri dalmatike, tri štole i jednog manipula) za izradu kojeg je upotrijebljen *cannelé alternatif liseré lancé broché* (»Italija, oko 1770.«)⁷⁴⁹ ljubičaste podloge i dekora koji izgleda posve identičan onome na primjerku iz Posedarja; raport mjeri 32.5 x 23 centimetra, rubovi su široki 0.5 centimetara i tkani u *cannelé alternatif* plavom svilenom osnovom a gustoća utkanih niti je posve jednak. Stoga se može zaključiti da je sasvim sigurno riječ o svilama nastalima u istoj manufakturi. Misnica od izrazito blisko ornamentiranog ljubičastog *cannelé* (»Francuska, oko 1760.«) je sačuvana u Traquair House u Škotskoj (Peeblesshire).⁷⁵⁰ U crkvi sv. Ferma i Rustika u Veroni je zabilježena misnica od *cannelé* ružičaste podloge (»Italija, druga polovina XVIII. stoljeća«) na kojoj je, pak, izведен izrazitiji *a meandro* dekor koji je međutim sastavljen od izrazito bliskih grančica i cvjetića. U tekstu se navode još dvije misnice od identične svile, dokumentirane u Veroni te u gradiću Illasi u okolici Verone.⁷⁵¹ Nadalje, ukazujem na dva fragmenta *cannelé alternatif liseré lancé broché* (»Italija, 1760.-1770.«), jedan podloge boje bjelokosti i drugi zelene boje podloge, koji pripadaju Zbirci Gandini u Modeni.⁷⁵² Misnica skrojena od *cannelé alternatif liseré lancé broché* (»Italija, oko 1770.«) bijele podloge dekoru sačuvana je u crkvi sv. Petra i Pavla u mjestu Valmareno (Belluno), a dimenzije raporta

⁷⁴⁶ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1991., str. 176 (kat. 158).

⁷⁴⁷ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1994., str. 93 – 94 (kat. 127).

⁷⁴⁸ Donata Devoti – Domenica Digilio – Domenica Primerano (ur.), *nav. dj.*, 1999., str. 169 (kat. 120).

⁷⁴⁹ Doretta Davanzo Poli (ur.), *nav. dj.*, 1995., str. 115 – 116 (kat. 85).

⁷⁵⁰ Margaret Swain, *Vestments at Traquair*, u: *Bulletin du CIETA*, Lyon, 72, 1994., str. 49 – 60 (50, sl. 3).

⁷⁵¹ Elena Rama – Chiara Rigoni (ur.), *nav. dj.*, 1985., str. 214 – 215 (kat. 124).

⁷⁵² Donata Devoti – Gabriella Guandalini – Elisabetta Bazzani – Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, *nav. dj.*, 1985., str. 227 (kat. 169 i 170).

mjere 35 x 23 centimetra.⁷⁵³ U župnoj crkvi sv. Margarite u mjestu Castelguglielmo (Rovigo, Veneto) sačuvana je dalmatika od tkanine crvene podloge na kojoj je izведен uzorak sastavljen od izrazito blisko osmišljenih grančica i buketića.⁷⁵⁴ Naposljeku ukazujem na fragment *cannelé alternatif liseré lancé broché* (»Italija, 1760.-1770.«) ružičasto-crvene podloge dekoru, koji pripada Zbirci obitelji Benvenuti u Veneciji.⁷⁵⁵ Dakle, veliki broj do danas evidentiranih primjeraka ukazuje na ispravnost zaključka da je riječ o specifičnoj vrsti (tipologiji) tkanina namijenjenih izradi damske odjevne predmeta a koje su očito bile izuzetno tražene, što pak potvrđuje široka paleta boja njihovih podloga (bijela, žuta, ljubičasta, zelena, ružičasta, boja cigle). Većina tih nijansi ih je činila prikladnima i za izradu liturgijskog ruha, kao i njihovi dinamični i ritmični cvjetni dekori. Iako se radi o svilama koje svakako ne treba smatrati prestižnim ili luksuznim tkaninama, ipak su kvalitetan i vrijedan doprinos saznanjima o kulturi odijevanja na razmeđi treće i posljednje četvrtine XVIII. stoljeća a njihova raširenost na našim prostorima ukazuje da su zacijelo bile cijenjene i među domaćim stanovništvom.

BORTE: široka 3.5 cm. Tkane su lanenom osnovom te žutom svilom i zlatnim *filéom* u potki. Ornamentirane nizom lijepo oblikovanog cvijeta koji se niže naizmjenično mijenjajući usmjerenje, a slijedeći putanju izlomljene linije [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 238].

PODSTAVA: laneno platno bijele boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 47, M-T-19/01-126a; dalmatike u ladici br. 14, D-T-19/01-126b, D-T-19/01-126c

FOTOGRAFIJE: Sl. 237; priložen mikro-snimak desnog ruba; ilustracijama uz pojmovnik priložen mikro-snimak aversa *cannelé alternatif* (*cannelé doubleté*); priložena fotografija razdjelne borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁷⁵³ Francesca Piovan, *nav. dj.*, 1990.-1991., str. 180 – 182 (kat. 45), tabla 46 (bez pag.)

⁷⁵⁴ Lisa Tenuta, *nav. dj.*, 1998.-1999., str. 183 – 184.

⁷⁵⁵ Maria Consiglia De Lorenzo, *nav. dj.*, 2004.-2005., str. 175 – 176 (kat. 54).

238. Kraj (otok Pašman), samostan sv. Duje

Misnica

DIMENZIJE: 106-90 x 64.5-61 cm

VRSTA TKANINE: *cannetillé lancé broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, zelene boje, 34 prolaza po centimetru
- Dodatna osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, zelene boje, 34 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, bijele boje, 21 prolaz po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, crne boje, 21 prolaz po centimetru
- *Broché* potke (tri):
svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru, u bojama: bijelo ružičasta, zagasito ružičasta, boja lososa

Cannetillé lancé broché. Podloga je tkana u konstrukciji *cannetillé* na način da niti dodatne osnove (stvarajući raster šahovske ploče) »preskaču« deset prolaza potke, da bi nad jedanaestim prolazom bile fiksirane nitima *lancé* potki. Tkanina je - podno uzorka koji stvara dodatna osnova – konstruirana u taftu kojeg tvori temeljna osnova i obje *lancé* potke, koje teku zajedno u istom prolazu. U stvaranju dekora, osim svilenih potki utkanih tehnikom *broché*, sudjeluju dvije *lancé* potke čija je uloga u konstrukciji tkanine i kreiranju dekora ravnopravna.

RUBOVI: sačuvan je desni rub. Širok je 0.8 cm, a tkan je u taftu svilrenom osnovom s nitima bijele i crvene boje, na način da su oblikovane četiri crvene i četiri bijele pruge. Završava sa dva bijela lanena končića vezana u taftu objema *lancé* potkama

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 42.5 cm x ?

DATACIJA: između 1770. i 1775. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (sjeverna Italija ?)

OPIS: misnica za čiju je izradu upotrijebljen *cannetillé lancé broché* je nažalost u lošem stanju. Brojna pretrpljena mehanička oštećenja su se nepovoljno odrazila na izgled dekora, koji je danas tek djelomično vidljiv. Brojne potke na aversu – i *lancé* i *broché* – su velikim dijelom »izbrisane«. Zbog brojnih, užih komada upotrijebljenih za krojenje misnice (koji

pritom najčešće nisu prišivani tako da se poštuje izvorni izgled dekora) ne raspolažemo podacima o visini tkanine kao ni o širini raporta. Uslijed dugotrajne neprimjerene pohrane misnica (svila) je naglašeno zgužvana, što je pak znatno otežalo izradu kvalitetne fotodokumentacije. Ipak, na temelju do danas vidljivih dekorativnih elemenata je moguće povući određene paralele sa *cannelé alternatif* (*cannelé doubleté*) *liseré lancé broché* sačuvanom na misnom ornatu iz Posedarja [Kat. 237], a pod kojima podrazumijevam sličnosti u konstrukciji (dvije *lancé* potke; jednak omjer u gustoći utkivanja *lancé* i *broché* potki; izostanak metalnih suplementarnih potki) i zastupljenim motivima (slično osmišljeni cvjetni buketići i grančice, tkane sa znatnim udjelom crnih i bijelih svilenih niti). Uočene razlike se odnose na konstrukciju podloge (u ovom slučaju je tkana u *cannetilléu*) i u dispoziciji dekora, koji je ovdje – kako izgleda – rjeđi i raspršeniji. Rubovi su u ovom slučaju nešto širi, a razlikuju se i u konstrukciji. No zbog prisutnosti prugā bi se moglo pretpostaviti da je riječ o tkanini nastaloj na području sjeverne Italije. Inozemna stručna literatura donosi nekoliko kvalitetnih primjeraka za komparaciju: humeral od *cannelé lancé broché* s podlogom bliske zelene boje i srodnim dekorom mahom istkanim bijelim i crnim svilnim nitima se sačuvao u katedrali u Castelfranco Veneto.⁷⁵⁶ Visina tkanine iznosi 47 centimetara, po čemu se može pobliže uspoređivati sa skupinom tkanina kojoj sam pridružila primjerak iz Posedarja [Kat. 236]. Rubovi su široki 0.5 centimetara a izvedeni su u prugastom keperu. *Cannelé* iz Castelfranco Veneto je pripisan francuskim manufakturama, s čime se pak ne bih složila. Museo Diocesano u Tridentu pripada fragment *cannetilléa lancé broché* (»Gorizia ?, posljednja četvrtina XVIII. stoljeća«)⁷⁵⁷ tamno zelene podloge i dekorativnih elemenata mahom tkanih crnom i bijelom *lancé* potkom, po čemu je bliži primjerku iz Kraja. Našem *cannetilléu* je srodan i po tipologiji izvedenih motiva. Zbog slično tkanog dekora i tamno plave podloge vrijedi izdvojiti i *cannelé liseré broché* (»Italija, treća četvrtina XVIII. stoljeća«) u Zbirci Fortuny u Veneciji.⁷⁵⁸ U gradiću Este (Padova, Veneto) sačuvao se ornat (misnica, štola, manipul, velum za kalež i bursa) od *cannetilléa* zelene podloge i blisko izvedenih grančica i buketića (»Veneto, sredina XVIII. stoljeća«).⁷⁵⁹ Naposljetku ističem

⁷⁵⁶ Alessandra Gerome Pauletti, *nav. dj.*, 2014., str. 79 (kat. 26).

⁷⁵⁷ Donata Devoti – Domenica Digilio – Domenica Primerano (ur.), *nav. dj.*, 1999., str. 211 (kat. F).

⁷⁵⁸ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 2008., str. 427 (kat. 374).

⁷⁵⁹ Doretta Davanzo Poli, *Il tessuto d'arte tra la fine del sec. XVII e la fine del sec. XVIII, attraverso i paramenti della Magnifica Comunità di Este, i Schede*, u: *La Magnifica Comunità di Este nella dialettica religiosa e civile. Beni storico-artistici di proprietà comunale*, (ur.) Valeria Dindiani – Felice Gambarin, Este, Biblioteca comunale di Este, 1981., str. 39 – 41, 94 – 108 (100 – 101).

svijetlo plavi *cannetillé lancé broché* izrazito slično osmišljenog dekora, od kojega su skrojene haljine za kipove Bogorodice i Djeteta u selu Socchieve (Udine).⁷⁶⁰ Dakle, jednako kao i u slučaju svile iz Posedarja, i *cannetillé* na misnici u Kraju je izvorne svjetovne namjene, a srodni primjeri poznati iz inozemne literature su dokumentirani na području sjeverne i sjevero-istočne Italije odnosno u pokrajinama Trentino, Veneto te Furlanija Venecija Julija. Stoga je opravданo pomišljati da je riječ o svilama koje su tkane u jednom ili više proizvodnih centara na tom području. Veneciju svakako treba isključiti kao moguće mjesto nastanka, a zbog manje gustoće utkanih niti, manje visine tkanine te »nemarno« izvedenih rubova.

BORTE: razdjelna je široka 4.5 a rubna 2.5 cm. Tkane su lanenim nitima i *lamellom* od metala koji je izrazito oksidirao (potamnio). Ornamentirane su motivom široke, naglašeno izlomljene pruge.

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: loše; svila je pretrpjela izrazitija mehanička oštećenja, uslijed kojih većina niti – koje su sudjelovale u stvaranju dekora – danas nedostaje s aversa. Prednja strana misnice je skrojena od više fragmenata svile koji su mjestimično strojno prošivani. Strojni prošivi su prisutni i na leđnoj strani. Uslijed neprimjerene pohrane misnice svila je naglašeno zgužvana.

SMJEŠTAJ: samostanska knjižnica

FOTOGRAFIJE: Sl. 238a, 238b; priložena fotografija desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

⁷⁶⁰ Carmen Romeo, *Paramenti sacri dell'Alta Val Tagliamento*, u: Enemonç, Preon, Raviei, Socleif, (ur.) Giorgio Ferigo, Udine, Societât Filologiche Furlane, 2005., str. 653 – 674 (654, sl. 1).

239. Ist, župa sv. Nikole

Bursa

DIMENZIJE: 22 x 21.5 cm

VRSTA TKANINE: *cannetillé lancé broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 30 prolaza po centimetru
- Dodatna osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 30 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 35 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – dvije u svakom prolazu, zelene boje, 35 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (pet):
svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, 30 prolaza po centimetru, u bojama: bijela, svijetlo zelena, bijedno ljubičasta, ljubičasta, svijetlo ružičasta

Cannetillé lancé broché à liage répris. Podloga je tkana u konstrukciji *cannetillé* na način da niti dodatne osnove (stvarajući raster šahovske ploče) »preskaču« tri prolaza potke, da bi nad četvrtim prolazom bile fiksirane nitima temeljne potke. Tkanina je - podno uzorka koji stvara dodatna osnova – konstruirana u taftu kojeg tvori temeljna osnova te temeljna i *lancé* potka, koje teku zajedno u istom prolazu (samo kad *lancé* potka ne sudjeluje u stvaranju dekora na aversu). Dekor je u cijelosti izведен suplementarnim svilenim potkama utkanima tehnikama *lancé* i *broché*, koje su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 *Z*.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: između 1770. i 1775. godine

MJESTO NASTANKA: Italija ili Francuska

OPIS: od misnog ornata za izradu kojeg je bio iskorišten *cannetillé lancé broché à liage répris* do danas je preostala samo bursa, na aversu koje je fragment predmetne tkanine. Vidljiv je samo manji dio dekora, no moguće je pretpostaviti da je riječ o uzorku tipologije *a meandro*: na desnoj polovini se vidi segment široke, povijene vrpce koja se pruža u vertikalnom smjeru, dok prazninu nastalu njezinim vijuganjem ispunja grančica s lijepo izvedenim ljubičasto-ružičastim i ružičasto-bijelim cvjetovima i pupoljcima te lišćem. Rubovi

vrpce su razvedeni nizom oblih bijelih izdanaka čije su konture tkane zelenim svilenim nitima, s ciljem postizanja plastičnosti. Njezinim središnjim dijelom se proteže tanka, elegantna stabljika iz koje se naizmjenično pružaju listići i svjetlo ružičasti bobičasti plodovi. Podloga dekoru je bijeli *cannetillé*. Bez dodatnih saznanja o izgledu dekora, konstrukciji rubova i visini tkanine, nije moguće iznijeti čvršće stajalište o mjestu nastanka tkanine. Svakako je ispravno zaključiti da je riječ o svili izvorne svjetovne namjene, čiji su vegetabilni motivi izvedeni prilično vjerno i plastično, koliko se može zaključiti iz jednog manjeg, i usto osrednje očuvanog segmenta. Na cvjetovima grančice se čak primjećuje korištenje tehnike nalik na *points rentrés*, gdje se niti ljubičaste i ružičaste nijanse prožimaju s ciljem finijeg nijansiranja i gradacije boja. Prilično umješno je istkan i veliki povijeni list, korištenjem triju različito bojanih svilenih niti. O kvaliteti tkanja svjedoči i fino izvedeni *cannetillé* te pet potki utkanih tehnikom *broché* – koliko ih je dakako vidljivo samo na ovom isječku. Moguće je da je riječ o francuskom proizvodu no ipak se ne može u potpunosti isključiti ni neka kvalitetnija talijanska manufaktura. Svila čija je monokromna, zagasito ljubičasta podloga dekoru tkana u *cannetilléu*, a čiji se uzorak sastoji od zeleno-bijele povijene vrpce iz koje izbija izrazito blisko osmišljena grančica sa srodnim oblikovanim lišćem i cvijećem, sačuvala se u više manjih fragmenata na manipulu koji se danas nalazi u privatnoj zbirci.⁷⁶¹ U slučaju primjerka s Ista se svakako radi o ostaku dražesno ornamentirane *a meandro* svile kakvu dosad nisam uspjela prepoznati drugdje na terenu, zbog čega je tim veća šteta što se nije sačuvala u većoj površini.

PODSTAVA: bursa ima dva lica; na naličju je crna tkanina, obrubljena bortama i s križem u središtu

BORTE: široka oko 2 cm. Tkana jarko žutim pamučnim nitima, a ornamentirana nizom motiva latinskog križa, klasja, lista i grozda vinove loze (XIX./XX. stoljeće). Podno ove borte proviruje slabije očuvana, starija borta, tkana svijetlim lanenim i žutim svilenim nitima, geometrijskog uzorka (XVIII. stoljeće).

STANJE: osrednje; niti dodatne osnove te niti utkane tehnikom *broché* su pretrpjela mehanička oštećenja, uslijed čega poveći dio nedostaje s aversa tkanine. Vidljivi su tragovi (i ostaci) voska te mrlje nepoznatog podrijetla.

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Nikole

⁷⁶¹ Dvije fotografije manipula vidi u: Christine Aribaud (ur.), *Destins d'étoffes: usages, ravaudages et réemplois des textiles sacrés (XIVe-XXe siècle)*, Toulouse, CNRS – Université de Toulouse – Le Mirail, 2006., table 7a i 7b (bez pag.)

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 28,
B-T-18-003

FOTOGRAFIJE: Sl. 239; ilustracijama uz pojmovnik priložen mikro-snimak aversa
cannetilléa

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

Zaštićeno
autorskim pravima

240. Molat, župa Pohodenja Blažene Djevice Marije

Tri fragmenta sačuvana na misnici skrojenoj od tkaninā analiziranih u kataloškim jedinicama br. 231 i 279

DIMENZIJE: približno 45 x 16 cm, 14 x 16 cm, 26 x 18 cm

VRSTA TKANINE: saten *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, bijele boje, 120 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, bijele boje, 33 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (sedam):
svilene, dvije niti sukane u Z smjeru – četiri u svakom prolazu, 14 prolaza po centimetru, u bojama: svijetlo zelena, žuta, ružičasta, boja lososa, smeđa, bijedo ružičasta, bijela

Saten *broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 3). Dekor je u cijelosti izведен suplementarnim sviljenim potkama utkanima tehnikom *broché*, od kojih su samo niti zelene potke na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/3 S.

RUBOVI: desni rub je djelomično sačuvan, u širini od približno 0.2 cm. Taj je (unutrašnji) dio tkan u petoveznom satenu svilenom osnovom smeđe boje

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: izmeđi 1770. i 1780. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija

OPIS: za krojenje (popravak) prednje strane misnice su sekundarno upotrijebljena tri nejednaka fragmenta satena *broché à liage répris*: dva su iskorištena za ispunu stupa (Sl. 240b) dok se treći nalazi u gornjem predjelu lijeve bočne strane (Sl. 240a). Ostaci svile sadrže dijelove njezinog dekora koji pak nisu dovoljni za izradu rekonstrukcije raporta. Međutim, razvidno je da je riječ o varijanti tipologije *a meandro*, na što ukazuju vidljivi segmenti tanke, vertikalno usmjerene i povijajuće vitice čijim središtem se nižu sitni, žuti okrugli cvjetići (podsjećaju na cvjetove mimoze) koji su s obje strane flankirani nizovima blago povijenih, zašiljenih zelenih listića. Na predjelima gdje se vitica povija su zataknuti buketići s dva rascvala cvijeta i s grančicom na kojoj je niz zvonolikih, ovješenih cvjetića različitih veličina. Ova se kompozicija izvorno vjerojatno dvaput umnažala visinom tkanine, a izvedena je na podlozi tkanoj u bijelom satenu. Iako nažalost ne raspolažemo podacima o visini tkanine, dimenzijama raporta te cjelovitom izgledu rubova, na temelju izrazito pojednostavljenog i

umnogome plošnog *a meandro* uzorka – što posebno dolazi do izražaja na listovima buketa - te ostatka ruba koji ukazuje da je bio tkan na pruge, moguće je pretpostaviti da se radi o tkanini nastaloj u nekom od talijanskih proizvodnih centara, izvorno namijenjenoj izradi svjetovne odjeće i osmišljenoj prema diktatima tadašnje visoke francuske mode. Iako izvedeni uzorak nije vizualno dojmljiv, vrijedi primijetiti da je svila ipak kvalitetno tkana, na što upućuje gustoća niti te činjenica da u kreiranju dekora ne sudjeluje nijedna *lancé* potka, čime bi postupak tkanja bio značajno ubrzan.

STANJE: osrednje; prisutna su mehanička oštećenja, a najdrastičnija je pretrpio najveći fragment, u središtu kojeg je vidljiv veći otvor

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 2,
M-T-18-037a

FOTOGRAFIJE: Sl. 240a, 240b; priložen mikro-snimak ostatka desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

241. Diklo, župa Gospe od Ružarija

Misnica i bursa

DIMENZIJE: 110-99 x 72.5-64.5 cm, 24 x 23.5 cm

VRSTA TKANINE: saten *liseré lancé broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, bijele boje, 90 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti sukanih u *S* smjeru, bijele boje, 24 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, više (x) niti sukanih u *S* smjeru, zelene boje, 24 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (dvanaest):
svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – četiri u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru, u bojama: bijela, bijedo zelena, svijetlo zelena, bijedo ružičasta, svijetlo crvena, tamno crvena, bijedo plava, svijetlo plava, tamno plava, svijetlo ljubičasta, ljubičasta, tamno ljubičasta

Saten *liseré lancé broché*. Podloga je tkana u osmoveznom satenu (preskok 3) na površini kojeg temeljna (bijela) potka u *liseré* efektu stvara pod-dekor koji se sastoji od malih stiliziranih cvjetića na razlistalim stapkama raspoređenih u rasteru šahovske ploče. U *liseré* efektu su tkani i nešto veći cvjetovi i listići, kao i elementi koji se nadopunjaju sa dijelovima »glavnog« dekora izvedenog suplementarnim svilenim potkama utkanima tehnikom *broché*.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 0.8 cm. Završavaju sa osam (lijevi) odnosno sedam (desni) krupnijih bijelih svilenih končića vezanih u taftu temeljnog bijelom i zelenom lancé potkom. Unutrašnji dio rubova je tkan u petoveznom satenu, raznobojnim svilenim nitima osnove (dominira svijetlo ljubičasta, s primjesom niti žute, plave i ljubičaste boje)

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 39.5 cm x ?

DATACIJA: posljednja četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Francuska (Lyon ?)

OPIS: za izradu misnog ornata, od kojeg su do danas sačuvane samo misnica i bursa, je upotrijebljen saten *liseré lancé broché* koji bi se, na temelju zastupljenog dekora, mogao odrediti kao kasnija inačica tipologije *a meandro*. Riječ je o lijepo izvedenom, razmjerno složeno osmišljenom i tkanom uzorku koji se sastoji od pod-dekora u stvaranju kojeg sudjeluje temeljna bijela potka *liseré* efektom te zelena *lancé* potka. One zajedno tvore široku, vertikalno usmjerenu i izvijajuću vrpcu ornamentiranu sitnjim uzorkom zeleno-bijele mreže.

Valovite bijele bordure uvelike podsjećaju na rub čipke. Površinom bordure se naizmjenično nižu dva izuzetno lijepo i plastično oblikovana cvijeta – ljubičasti koji podsjeća na krizantemu i plavi koji oblikom nalikuje narcisu. Oba cvijeta prati po jedan manji, tkan u istim bojama, a nalaze se na vrhu tanke stapke s bujnim zelenim lišće. Površine uokolo bordure ispunja duga, tanka grančica puna sitnih zelenih listića na čijem vrhu je grozd crvenih bobičastih plodova, a koja djelomično presijeca široku borduru u pod-dekoru. Čitava se kompozicija izvorno vrlo vjerovatno dvaput umnažala visinom tkanine, dok je preostala površina ornamentirana fino tkanim pod-dekorom (*liseré* efekt temeljne, bijele potke) koji se sastoji od rascvalih grančica te niza sitnih, različito usmjerenih cvjetića raspoređenih u rasteru šahovske ploče. Iako nažalost ne raspolažemo podacima o visini tkanine, na temelju izgleda rubova te izrazito umješno, plastično izvedenih cvjetova, lišća i plodova (što omogućuje veliki broj svilenih *broché* potki te primjena tehnike *point rentré*), nameće se zaključak da je riječ o izuzetno kvalitetnoj svili nastaloj u nekoj od francuskih (moguće lyonskih) manufaktura. Nešto kasniju dataciju predlažem iz razloga što se naslućuje određeni pomak u pogledu razvedenosti dekora, a i poveća visina raporta ukazuje da bi se moglo raditi o mlađoj, »uznapredovaloj« inaćici *a meandro* svila. U isto razdoblje je datiran i taft *liseré broché* (»Italija ili Francuska«) od kojeg je skrojen misni ornat (misnica, štola, manipul, velum za kalež) u Contrada della Tartuca u Sieni⁷⁶² kojeg odlikuje bijela podloga dekoru, blisko izведен pod-dekor kojim dominiraju široke, »čipkolike« bordure, dok najveće sličnosti proizlaze iz oblikā i bojā izrazito plastično tkanih zelenih listova, ružičastih i plavih cvjetova te crvenih okruglih plodova (trešanja) koji izbijaju iz elegantne i povijajuće zelene vitice. I u ovom slučaju su izostale metalne *broché* niti. Unatoč tome, primjerak iz Dikla je ispravno vrednovati kao vrijedan primjerak francuske svile iz druge polovine XVIII. stoljeća, izvorno namijenjene reprezentativnim damskim odjevnim predmetima, čija je cijena zbog velikog broja suplementarnih niti utkanih tehnikom *broché* i visine raporta nesumnjivo morala biti visoka.

BORTE: razdjelna je široka 3.7 a rubna 2 cm. U ulozi rubnih borti je zlatna palmetna čipka, a umjesto uobičajene, tkane razdjelne borte je prišivena lijepo izvedena, udvojena zlatna palmetna čipka. Izrađene su zlatnom *lamellom* i zlatnim *frisé* nitima s jezgrom od zlatno žute svile [vidi III. Dodatak katalogu, Kat. 241].

PODSTAVA: pamučni saten jarko žute boje

STANJE: osrednje; na prednjoj i leđnoj strani misnice su prisutna mehanička oštećenja zbog obujma kojih bi trebala biti upućena na konzervatorsko-restauratorski zahvat

⁷⁶² AA.VV., *nav. dj.*, 1986., str. 135 (sl. 79), 179 (kat. 79).

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Gospe od Ružarija

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 3, M-T-18/sr-192a; bursa u kutiji br. 29, B-T-18/sr-192b

FOTOGRAFIJE: Sl. 241; priložen mikro-snimak lijevog ruba; ilustracijama metalnih čipki pridružena fotografija razdjelne »borte«

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; misnica uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

242. Zadar, samostan sv. Frane

Misnica i bursa

DIMENZIJE: 104.5-101.5 x 73-64 cm, 24.5 x 25 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1, quadrillé, a poil traînant*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, 36 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu, tehnika *rayé*): svijetlo plava i ružičasta
- Dodatna osnova (*poil traînant*): svila, dvije niti sukane u Z smjeru – dvije u svakom prolazu, 36 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu): bijela, svijetlo plava, ljubičasta, žuta, narančasta, svijetlo zelena, zelena, plava
- Potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, 38 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu, tehnika *barré*): svijetlo plava, ružičasta

Taft *louisine 2-1, quadrillé, a poil traînant*. Podloga dekoru je tkana u taftu konstrukcije *louisine 2-1*, »kariranog« uzorka, ostvarenog na način da temeljna osnova i temeljna potka prelaze iz svjetlo plave u ružičastu boju tvoreći okomite (*rayé*) i vodoravne (*barré*) pruge koje se prožimaju. »Glavni« dekor je u cijelosti izведен nitima dodatne osnove (*poil traînant*) u osam boja, koja na reversu »lebdi« iznad osam prolaza potke da bi nad devetim prolazom bila fiksirana jednim dijelom niti iz prolaza potke i temeljnom osnovom.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 0.8 cm. Tkani su u taftu, svilenom osnovom žute i ljubičaste boje (na dvije žute i dvije ljubičaste pruge). Završavaju s dva krupnija svilena končića

VISINA TKANINE: 49 cm (rubovi nisu uključeni)

DIMENZIJE RAPORTA: 14 x 16.5 cm

DATACIJA: između 1770. i 1780. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Veneto ?)

OPIS: misnica i bursa su jedini preostali dijelovi ornata za izradu kojeg je upotrijebljen taft *louisine 2-1, quadrillé, a poil traînant*, koji bi se zbog dekora kojeg tka raznobojna suplementarna osnova (*poil traînant*) mogao pogrešno okarakterizirati kao *mexicaine*. Naime, važno je naglasiti da složeno konstruirane svile koje je ispravno prepoznati kao *mexicaine* osim suplementarne, *poil traînant* osnove imaju *pékin* u »podlozi«.⁷⁶³ Na ovom primjerku se ne zatječe *pékin* nego samo taft *louisine 2-1 quadrillé*. Dakle, u slučaju kad bi se - osim u

⁷⁶³ Usp. Dorothy K. Burnham, *nav. dj.*, 1980., str. 200

spomenutom taftu – segmenti svile tkali, primjerice, i u satenu ili keperu, tад bi bilo valjano zaključiti da je riječ o *mexicaine* [usp. Kat. 247]. U ovom slučaju se svakako radi o svili izvorne svjetovne namjene, čiju dekorativnu kompoziciju valja prepoznati kao varijantu tipologije *a meandro*, kako nedvojbeno otkrivaju karakteristično uvijene, bijele »čipkaste« vrpce koje se pružaju u naglašenom vertikalnom usmjerenu, s tipično postavljenim i oblikovanim cvjetnim buketićima. No, primjećuju se pomalo netipične manje dimenzije raporta (donekle usitnjen uzorak) uslijed čega se spomenuta kompozicija umjesto uobičajenog dvostrukog ponavljanja visinom tkanine ovdje triput umnaža. Tako dobivene tri vrpce razdvajaju uspravne, bijele, tordirane vrpce, većim dijelom tkane u *cannelléu* te flankirane nizom sitnih, raznobojnih buketića (na leđnoj strani misnice te dijelove dekora prekriva razdjelna borta središnjeg stupa, na način da proviruju samo vrhovi buketića, usp. Sl. 242b). Na temelju nešto manje visine tkanine te izgleda rubova, sklona sam zaključku da je riječ o talijanskoj svili, nastaloj u nekoj kvalitetnijoj manufakturi, moguće djelatnoj na području Veneta. Kao kvalitetan komparativan primjerak izdvajam taft *a poil traînant* (»Venecija ili Gorizia, 1770.-1780.«) od kojeg je skrojena misnica sačuvana u gradiću Gemona u okolini Udina.⁷⁶⁴ Unatoč monokromnom, umjesto kariranom taftu u podlozi, zamjećuju se podudarnosti u rezultatima tehničkih analiza (gustoća utkanih osnovā i potke), dimenzijama raporta (17.5 x 20 centimetra), u udjelu *cannelé* konstrukcije koju tvori bijela *poil traînant* osnova te u izgledu rubova (tkani u taftu, široki 0.6 centimetara). Nапослјетку svakako ističem da se i na primjerku iz Gemone izvijena bijela »čipkasta« vrpca s buketićima (unutar kojih također prevladavaju bijeli cvjetovi) triput umnaža višinom tkanine, a između svakog ponavljanja teče uspravljen »stup« raznobojnih buketića.

BORTE: razdjelna je široka 3.5 a rubna 1.5 cm. Tkane žutom svilo, zlatnom *lamellom* i zlatnim *filé* nitima a ornamentirane su motivom izvijene lisnate vrpce unutar koje se nižu četverolatični cvjetići [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 171].

PODSTAVA: pamučni damast narančasto-žute boje (XIX. stoljeće)

STANJE: zadovoljavajuće; boje su izgubile intenzitet, a s glavnine površine prednje strane misnice su nestale niti dodatne osnove. Na leđnoj strani misnice su rubne borte uglavnom odvojene od svile i podstave. Za izradu aversa burse su upotrijebljena dva fragmenta svile.

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 242; priložena fotografija obaju rubova

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁷⁶⁴ Michela Villotta (ur.), *nav. dj.*, 1996., str. 132 – 133 (kat. 43).

243. Zadar, samostan sv. Frane

Pluvijal

DIMENZIJE: 296 x 137 cm

VRSTA TKANINE: taft *rayé, a poil traînant*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, 63 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu, tehnika *rayé*): plava, žuta, svijetlo zelena, zelena, bijela, zagasito ružičasta
- Dodatna osnova (*poil traînant*): svila, dvije niti bez vidljive torzije, 60 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu): bijela, ružičasta, crvena, žuta, plava, svijetlo zelena, zelena
- Potka: svila, više (x) niti sukanih u *S* smjeru, zagasito ružičaste boje, 35 prolaza po centimetru

Taft *rayé, a poil traînant*. Podloga dekoru je tkana u taftu *rayé*, izvedenom nitima temeljne osnove u šest boja. »Glavni« dekor se »naslanja« na okomite pruge ostvarene temeljnom osnovom a u cijelosti je izведен nitima dodatne osnove (*poil traînant*) u sedam boja, koja na reversu »lebdi« iznad dvadeset i devet prolaza potke da bi nad tridesetim prolazom bila fiksirana jednim dijelom niti iz prolaza potke i temeljnom osnovom.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 0.8 cm. Tkani su u taftu, svilenom osnovom zelene i bijele boje (na dvije zelene i dvije bijele pruge)

VISINA TKANINE: približno 49 cm

DIMENZIJE RAPORTA: 24 x 10.5 cm

DATACIJA: između 1775. i 1780. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Veneto ?)

OPIS: pluvijal je skrojen od tafta *rayé a poil traînant* izvorne svjetovne namjene, čiji se izvorni izgled (uslijed pretrpljenih mehaničkih oštećenja te gubitka intenziteta boja) može najkvalitetnije sagledati na površini koju prekriva kapuljača pluvijala (Sl. 243b). Dakle, jednakako kao i u slučaju prethodno analiziranog primjerka, ni ovdje nije riječ o *mexicaine* svili, budući da je razvidno da u konstrukciji nedostaje *pékin*. »Podloga gornjem dekoru« je izvedena u taftu *rayé* ostvarenom temeljnom osnovom koja prelazi u čak šest različitih boja. Na taj način su dobivene šire plave površine, između kojih su uže, zagasito ružičaste pruge, a koje su pak flankirane prugicama u zelenim nijansama i s bijelim središnjim dijelom. Suplementarna, *poil traînant* osnova tka »gornji« dekor koji se sastoji od dvije različito osmišljene kompozicije: prva teče širom, plavom površinom a druga središtem uže, zagasito

ružičaste pruge. Na plavoj podlozi je izvedena lijepa, bogata »čipkasta« vrpca bijele boje kojoj je pridružen sitni raznobojni vjenčić te se zajedno naglašeno uvijaju u vertikalnom usmjerenu. S lijeve i desne strane su sitni, pupoljasti cvjetići i stilizirani buketići, tkani raznobojskim svilenim nitima *poil traînant* osnove koje se »prelijevaju« jedna u drugu. Ružičastom prugom teče strogo simetričan uzorak kojem ujedno nedostaje toliko široka paleta raznobojskih svilnih niti: sastoje se od niza malih, ovalnih okvira koje tvore bijeli cvjetići s grančicama, a na mjestima gdje se dodiruju je umetnut jedan peterolatični cvjetić ružičastih nijansi i bijelog obruba. Zbog nešto manje visine tkanine te izgleda rubova bih i za ovaj primjerak pretpostavila talijansko podrijetlo te ujedno iznijela mišljenje da bi mogla biti riječ o proizvodu neke kvalitetnije manufakture djelatne na području Veneta. Kao blizak komparativni primjerak izdvajam svilu od koje je skrojen pluvijal sačuvan u crkvi sv. Lucije u Sieni (»Francuska ili Italija, posljednja četvrtina XVIII. stoljeća«)⁷⁶⁵ a koji je zadarskom taftu izrazito blizak po konstrukciji te po načinu oblikovanja dekora: primjećuju se šire površine boje lososa koje se izmjenjuju s užim prugama (bijele u središtu, s plavičastim obrubima). »Gornji« dekor se također sastoje od dvije različite kompozicije, a tka ih bijela i raznobojsna *poil traînant* osnova na predjelima boje lososa te središtem uže pruge.

BORTE: široka 3 cm. Tkana svijetlom lanenom potkom i jarko žutom svilenom osnovom, a ornamentirana motivom izlomljene vrpce na kojoj se nižu stilizirane rozete (u obliku romba). Uske površine uz rubove borte su tkane u tehnići *cannelé* [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 289]. Uz polukružni rub pluvijala je prišivena pripadajuća rubna borta na koju se nastavljaju rese duge 2.5 cm.

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: osrednje; boje su izgubile intenzitet, a na svili su prisutne brojne manje razderotine od kojih su neke ručno zatvarane šivanjem bijelim koncem. Niti dodatne osnove ponegdje nedostaju s aversa tkanine. Šavovi podstave su mjestimično popustili te se kroz otvore može vidjeti revers svile pluvijala.

FOTOGRAFIJE: Sl. 243a, 243b; priložen mikro-snimak desnog ruba; ilustracijama uz pojmovnik priloženi mikro-snimci aversa i reversa jednog segmenta dekora

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeni; uvršten u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

⁷⁶⁵ Marco Ciatti (ur.), *nav. dj.*, 1994., str. 203 (kat. 132).

244. Vela Rava (otok Rava), župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Pluvijal za čiji je rubni dio i kapuljaču upotrijebljena tkanina iz prve polovine XX. stoljeća

DIMENZIJE: 284 x 137 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1, a poil traînant*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, crne boje, 66 prolaza po centimetru
- Dodatna osnova (*poil traînant*): svila, dvije niti sukane u S smjeru, crne boje, 64 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti sukanih u S smjeru, crne boje, 40 prolaza po centimetru
- Dodatna (vezujuća) potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crne boje, 5 prolaza po centimetru

Taft *louisine 2-1, a poil traînant*. Podloga dekoru je tkana u monokromnom taftu konstrukcije *louisine 2-1*. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен nitima dodatne osnove (*poil traînant*) crne boje, koja na reversu »lebdi« iznad devet prolaza temeljne potke da bi nad desetim prolazom bila fiksirana dodatnom (vezujućom) potkom.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 0.5 cm. Sastoje se od četiri krupna svilena končića crne boje, vezana u taftu

VISINA TKANINE: 49 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 18 x 16 cm

DATACIJA: oko 1775. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (?)

OPIS: taft *louisine 2-1, a poil traînant* od kojeg je skrojen polukružni dio pluvijala zatečenog u župnoj kući u Veloj Ravi, je jedna od nekolicine ranonovovjekovnih svilensih tkanina crne boje do danas sačuvanih na području Zadarske nadbiskupije [usp. Kat. 130, 276, 288, 292]. Kako je već istaknuto u tekstu lyonskog damasta pluvijala u franjevačkom samostanu u Kraju na otoku Pašmanu [Kat. 130], crne povijesne tkanine su, zbog hazardnog utjecaja koje na svilene niti ima kemijski element željezo u sastavu njihovih bojila, sklone ubrzanim propadanju što je temeljni razlog njihove današnje slabije očuvanosti. Njihovom je nestanku nedvojbeno doprinijela i djelomična izmjena kanona liturgijskih boja na Drugom vatikanskom saboru (1962.-1965.), kada je odlučeno da se crno liturgijsko ruho, koje se dotad se koristilo na Veliki petak te na rekвиjemskim misama (zadušnicama), zamijeni ruhom ljubičaste boje. Dosadašnja istraživanja povijesnih tekstila sačuvanih u Hrvatkoj, a posebno u priobalju, su

rezultirala neznatnim brojem evidentiranih ranonovovjekovnih crnih svila, te je zasad moguće navesti samo sljedeće: damast iz prve polovine XVII. stoljeća na misnici koja danas pripada Zbirci tekstila župe Rođenja Blažene Djevice Marije u Skradinu,⁷⁶⁶ damast iz prve polovine XVII. stoljeća na pluvijalu u samostanu sv. Frane u Šibeniku,⁷⁶⁷ damast s kraja XVII. stoljeća sačuvan na misnici zatečenoj u župnoj kući u Kostanjama (Poljica), taft *liseré* iz prve četvrtine XVIII. stoljeća na misnici iz crkve Gospe od Anđela u Velom Lošinju, damast iz trećeg desetljeća XVIII. stoljeća na velumu za kalež u katedrali Uznesenja Blažene Djevice Marije u Krku te lyonski damast iz druge četvrtine XVIII. stoljeća na misnici u franjevačkom samostanu sv. Križa u Živogošću [Ilustracije uz raspravu, Sl. 186]. Predmetni taft *louisine* 2-1 *a poil traînant* je u pogledu konstrukcije i zastupljenog uzorka blizak dvama prethodno analiziranim primjercima [Kat. 242 i 243] kao i svilama iz Lukorana i zadarskog samostana sv. Frane [Kat. 245, 246]: unatoč monokromnoj podlozi i potpunom izostanku raznobojnih svilenih niti, povezuje ih visina tkanine, dimenzije raporta, gustoća utkanih niti te naposljetku, dakako, zastupljeni dekorativni elementi. Uzorkom dominira šira, posve uspravljena vrpca izvedena na način da oponaša čipku. Dijelom je tkana u konstrukciji *cannelé*. Središnjim dijelom se pruža delikatni, spiralno izvijeni vjenčić. Ova se vrpca u cjelini dvaput ponavlja visinom tkanine, no njezine polovine se pružaju i uzduž samih rubova svile, zahvaljujući čemu se pri nizanju više komada tkanine – kao uostalom i u slučaju našeg pluvijala – na spojevima formiraju cjelovite bordure čime je omogućeno da uzorak neprekidno »teče«. Površinama između bordurā se nižu rascvale grančice podvezane tankim vrpcama, koje u vertikalnom gibanju naizmjenično mijenjaju usmjerenje (bivaju zrcaljene). Gotovo posve identično ornamentirana tkanina se čuva u Kunstgewerbemuseumu u Kölnu: katalogizirana je kao *mexicaine* a smatra se francuskim proizvodom, nastalim između 1765. i 1775. godine.⁷⁶⁸ Iako je riječ o višebojnoj svili, usporedbom dekorativnih elemenata te rezultata tehničkih analiza se uočava niz podudarnosti: podloga dekoru je tkana u taftu (svijetlo ružičaste i svijetlo zelene nijanse) dok dekor tka dodatna osnova (*poil traînant*, u šest različitih boja). Visina tkanine iznosi 48.5 centimetara, dimenzije raporta 19.3 x 15.8 centimetara, dok je rub tkan u taftu i širok 0.4 centimetra. Na objavljenoj crno-bijeloj fotografiji detalja dekora se uočavaju identično osmišljene i raspoređene bordure te među njima rascvale grančice s vrpcama. Iako je za svilu u Kölnu - koja je dakle vrlo izvjesno mogla nastati prema identičnom predlošku i u istoj manufakturi – pretpostavljeno francusko podrijetlo, zbog

⁷⁶⁶ Silvija Banić, *nav. dj.*, 2013.-2014., str. 77.

⁷⁶⁷ Silvija Banić, *nav. dj.*, 2013.-2014., str. 77.

⁷⁶⁸ Barbara Markowwsky, *nav. dj.*, 1976., str. 348 (kat. 632).

jednostavnosti i određene krutosti dekora te ranije istaknutih sličnosti s blisko konstruiranim, ovdje analiziranim svilama [Kat. 242, 243, 245, 246] ipak sam sklona ocjeni da je riječ o tkanini nastaloj u nekoj kvalitetnijoj manufakturi djelatnoj na području mletačke Terraferme, a dakako u svrhu izrade svjetovnih odjevnih predmeta. Zbog delikatnosti dekora izvedenog *poil traînant* osnovom ne čini mi se vjerojatnim da su se ovakve svile mogle smatrati prikladnjima za opremanje interijera – a pogotovo ne za presvlačenje namještaja. Naposljetku ističem da zbog uže visine i »nemarno« konstruiranih rubova smatram da je nije moguće pripisati venecijanskoj manufakturi.

BORTE: široka 3 cm. Tkana lanenim i zlatnim *filé* nitima a ornamentirane su motivom izlomljene vrpce između koje se nižu šesterolatični cvjetići. Uz polukružni rub pluvijala su prišivene rese od *filé* niti s ovojnicom koja je oksidirala.

PODSTAVA: pamučno platno ljubičaste boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 25, P-T-18/19-072

FOTOGRAFIJE: Sl. 244a, 244b; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: BANIĆ, 2008., str. 417

245. Lukoran (otok Ugljan), župa sv. Lovre

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole i manipula

DIMENZIJE: 104 x 67.5-64 cm, 205.5 x 19-9.5 cm, 81 x 20.5-10 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1 rayé, a poil traînant*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, 69 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu, tehnika *rayé*): zelena, bijela, svijetlo ružičasta, *beige*, tamno smeđa
- Dodatna osnova (*poil traînant*): svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, 34 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu): bijela, bijedo ružičasta, svjetlo ružičasta, bijedo plava, svjetlo plava, plava, žuta
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu, zelene boje, 42 prolaza po centimetru
- Dodatna (vezujuća) potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, zelene boje, 3 prolaza po centimetru

Taft *louisine 2-1 rayé, a poil traînant*. Podloga dekoru je tkana u taftu *rayé*, izvedenom nitima temeljne osnove u pet boja. »Glavni« dekor se »naslanja« na okomite pruge ostvarene temeljnom osnovom a u cijelosti je izведен nitima dodatne osnove (*poil traînant*) u šest boja, koja na reversu »lebdi« iznad osamnaest prolaza potke da bi nad devetnaestim prolazom bila fiksirana dodatnom (vezujućom) potkom.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 8 x 20 cm

DATACIJA: između 1770. i 1775. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (?)

OPIS: za izradu misnice, štole i manipula su upotrijebljeni komadi tafta *louisine 2-1 rayé a poil traînant* izvorne svjetovne namjene, koji se na temelju izgleda uzorka može pobliže uspoređivati s primjercima analiziranim u kataloškim jedinicama br. 243 i 246. Svim istaknutim svilama je zajedničko »prožimanje« gornjeg dijela dekora, tkanog supplementarnom osnovom (*poil traînant*) i podloge izvedene u taftu ornamentiranom okomitim prugama (*rayé*). Iako se na misnici iz Lukorana, skrojenoj od više užih komada ove svile, ne može u cjelini sagledati njezin dekor, razvidno je da uzorkom dominira lijepo izvedena, okomita bordura u čijoj su podlozi raznobojne pruge a čiji su rubovi i središnji dio obogaćeni motivima koje proizvodi dodatna osnova (Sl. 245b). Posebno su lijepo izvedeni nizovi bijelih,

čipkolikih vitica koje teku uzduž njezinih rubova. Ova se bordura izvorno vjerojatno dvaput umnažala visinom tkanine na monokromnoj, zelenoj podlozi, dok su površine između njih dijelom ispunjene nizom sitnih, bijelih buketića. Nažalost, ne raspolažemo podacima o visini tkanine i izgledu rubova, no na temelju ljepote uzorka i razmjerne složenosti izvedbe – koja se prvenstveno odnosi na višebojne niti obaju osnova – vrijedi izvesti zaključak da je riječ o proizvodu kvalitetne manufakture, moguće djelatne na području sjeverne Italije. Kao kvalitetan primjerak za komparaciju izdvajam taft *rayé a poil trainant* s podlogom i dekorom bliskih nijansi (»Italija, 1760.-1770.«) od kojeg je skrojena misnica sačuvana u Aroni (Pijemont).⁷⁶⁹

BORTE: razdjelna je široka 4, a rubna 1.5 cm. Tkane su lanenom i svilenom osnovom, a u potki je zlatni *filé* s lanenom jezgrom. Ornamentirane su nizom stiliziranih listova trokutastog oblika, naizmjениčno postavljenih u suprotnim usmjerenjima, koji su flankirani parom razlistalih grančica [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 245].

PODSTAVA: finije tkano laneno platno prirodne boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Lovre

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 48, M-T-18/02-216a; štola i manipul u kutiji br. 12, S-T-18/02-216b, Man-T-18/02-216c

FOTOGRAFIJE: Sl. 245a, 245b; priložena fotografija razdjelne borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; misnica uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

⁷⁶⁹ Elisabetta Bazzani, *Pianeta (Scheda 21)*, u: *Tessuti antichi nelle chiese di Arona*, (ur.) Donata Devoti – Giovanni Romano, Mole Antonelliana – Torino, Ages Arti Grafiche, 1981., str. 190 – 192.

246. Zadar, samostan sv. Frane

Humeral

DIMENZIJE: 215 x 50 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1, quadrillé, a poil traînant*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, 33 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu, tehnika *rayé*): bijedo zelena, svijetlo zelena, zelena, tamno zelena
- Dodatna osnova (*poil traînant*): svila, dvije niti sukane u Z smjeru – dvije u svakom prolazu, 33 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu): bijedo zelena, svijetlo zelena, zelena, tamno zelena
- Potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, 36 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu, tehnika *barré*): bijedo zelena, zelena

Taft *louisine 2-1, quadrillé, a poil traînant*. Podloga dekoru je tkana u taftu konstrukcije *louisine 2-1*, »kariranog« uzorka, ostvarenog na način da temeljna osnova i temeljna potka prelaze određeni raspon zelenih nijansi tvoreći okomite (*rayé*) i vodoravne (*barré*) pruge koje se prožimaju. »Glavni« dekor je u cijelosti izведен nitima dodatne osnove (*poil traînant*) u četiri nijanse zelene boje, koja na reversu »lebdi« iznad osam prolaza potke da bi nad devetim prolazom bila fiksirana jednim dijelom niti iz prolaza potke i temeljnom osnovom.

RUBOVI: nisu evidentirani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 10.2 x 18 cm

DATACIJA: između 1770. i 1780. godine

MJESTO NASTANKA: Francuska (?)

OPIS: za izradu humerala je upotrijebljen jedan, dugačak komad tafta *louisine 2-1 quadrillé, a poil traînant* izvorne svjetovne namjene, koji se na temelju tipologije uzorka može pobliže uspoređivati s primjercima analiziranim u kataloškim jedinicama br. 243 i 245. Navedenim svilama je zajedničko »prožimanje« gornjeg dijela dekora, tkanog suplementarnom osnovom (*poil traînant*) i podloge izvedene u taftu ornamentiranom prugama. Međutim, zbog podloge »kariranog« uzorka (*quadrillé*, Sl. 246b) ova je svila ipak najблиža onoj analiziranoj u kataloškoj jedinici 242, a koja je upotrijebljena za krojenje ornata sačuvanog u istom samostanu. Ovaj se primjerak od ostalih ujedno razlikuje i po tome što su niti suplementarne osnove (*poil traînant*) bojane u nijanse bliske bojama podloge, a inače uobičajene niti bijele boje su posve izostale. Stoga se dekorativni elementi tkani dodatnom osnovom ovdje vidno

slabije ističu, te se ukupan vizualni utisak može ocijeniti značajno smirenijim i delikatnijim. Taft u podlozi je razveden trima cjelovitim prugama tamnije zelene boje, koje se izmjenjuju s četiri šire bordure svjetlige zelene nijanse. Ispresijecane su mrežom tankih zelenih pruga, što se međutim uočava tek iz neposredne blizine (Sl. 246b). Središnjim dijelom tamnijih zelenih pruga teče vertikalno usmjereni, blago povijajući čipkolika vrpci, također zelene nijanse. Tka je suplementarna osnova, jednako kao i ornament koji se pruža širim bordurama, a koji se sastoji od malih parova stiliziranih, okruglih cvjetića na razlistaloj stupci. Tkani su u konstrukciji *cannelé*, svilnim nitima *poil traînant* osnove bojanim u više nijansi zelene. Iako ni u ovom slučaju ne raspolažemo podacima o visini tkanine i izgledu rubova, zbog jednostavnosti nemametljivog uzorka i pomalo plošnog – pa čak i »naivnog« izgleda određenih motiva, poput spomenutih okruglih cvjetića – ovu bi svilu možda ipak trebalo pripisati nekoj manje prestižnoj manufakturi, u kojoj je osmišljena oponašanjem bogatije i ljepše dekoriranih tkanina iste tipologije i namjene.

BORTE: uz dva kraća ruba je borta širine 3.4 cm, dok su duži krajevi porubljeni bortom širine 2 cm. Šira borta je tkana žutim svilnim nitima i zlatnim *filéom* a ima uzorak dvije paralelne, valovite linije koje prolaze središnjim dijelom, dok uz rubove teku nizovi stiliziranih palmeta koje se izmjenjuju s uskom nazubljenom vrpcom [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 121b]. Uža borta je tkana s udjelom zlatne *lamelle*, a vanjska polovina joj je izvedena poput metalne čipke. Ovdje ističem da je u središnjem dijelu humerala Kristov monogram smješten unutar zvjezdasto razvedenog ovalnog okvira, izведен u tehniци veza (križni bod) svilnim koncem žute boje i malim metalnim diskovima (fr. *paillettes*).

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: zadovoljavajuće; na svili je vidljivo više crvenih i tamnih mrlja nepoznatog podrijetla

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 246a, 246b

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

247. Kukljica (otok Ugljan), župa Obraćenja sv. Pavla

Dva fragmenta kojima je obložena unutrašnjost svetohraništa

DIMENZIJE: fragment koji prekriva oplošje: približno 43 x 68 centimetara; fragment kojim je prekrivena donja površina (dno): približno 34 x 34 centimetra

VRSTA TKANINE: *mexicaine*

TEHNIČKA ANALIZA:

analizu nije bilo moguće provesti zbog smještaja fragmenata

RUBOVI: nisu uočeni

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: približno 10 x 15 cm

DATACIJA: oko 1770. godine

MJESTO NASTANKA: manufaktura Linussio (Tolmezzo, Furlanija)

OPIS: drveno, rezbareno i polikromirano svetohranište iz XVIII. stoljeća, koje je danas u lošem stanju očuvanosti a smješteno je u zvoniku župne crkve Obraćenja sv. Pavla u Kukljici, vrlo vjerojatno se nekada nalazilo na nekom od bočnih oltara župne crkve. U njegovoј nutrini su zatečena dva fragmenta tkanine koja su danas, nažalost, u jednako lošem stanju kao i samo svetohranište. Zbog smještaja fragmenata nije bilo moguće detaljno ih pregledati, potražiti rubove te izraditi tehničku analizu prema standardima CIETA-e. Stoga zasad nedostaju podaci o gustoći utkivanja i sastavu niti, odnosno ne može se odrediti da li su zastupljene vunene, lanene ili niti od sirove svile. Zaključci o tkalačkoj konstrukciji se također mogu iznositi jedino na temelju fotografijā, izradu kojih je također otežavala činjenica da tkaninu nije moguće ispružiti i cijelovito dokumentirati na dnevnoj svjetlosti. No, sa sigurnošću se može ustvrditi da je riječ o tkanini čiji je veći dio dekora tkan suplementarnom, raznobojnom osnovom *poil traînant*. Tako su izvedene bijele, izvijene vitice iz kojih izbijaju sitni, oblističi te cvjetići nalik tulipanima. Središnjom osi vitice prolazi tanka, isprekidana zelena udvojena pruga. *Poil traînant* osnova je, osim u bijeloj i zelenoj, prisutna i u žutoj te narančastojoj boji, u kojima su tkani stilizirani populjasti cvjetići koji tvore »stupce« s kojima se bijele vitice izmjenjuju u umnažanju visinom tkanine. Međutim, okosnicu »stupaca« s narančastim i žutim cvjetićima čine dvije tanje, okomite zelene pruge koje – koliko se može zaključiti na temelju fotografiranih detalja – ne tka suplementarna osnova nego je riječ o zelenim nitima koje imaju ulogu temeljne osnove. Izgleda da su, dakle, zelene pruge izvedene temeljnom osnovom u konstrukciji osmoveznog satena ili kepera 7/1. Stoga se zaključuje da je dio tkanine tkan u *pékinu*, budući da temeljna osnova djelomično sudjeluje u tkanju tafta (prevladavajuće površine »zemljano« smeđe boje), a manjim dijelom (i u izmijenjenoj boji)

proizvodi saten ili keper. S *pékinom* se u stvaranju dekora »prožima« raznobođna *poil traînant*, a zbog te kombinacije je ovu tkaninu ispravno prepoznati kao *mexicaine* (tal. *messicana*). Već se i po fotografiji (Sl. 247) može steći ispravan dojam da je riječ o jednostavno, pa čak i ponešto grubo izvedenoj tkanini u čijem tkanju sudjeluju krupne niti bez izraženog sjaja. Na fotografijama detalja se uočava i da su niti potke neujednačene debljine, što je svakako jedna od odlika jeftinijih tkanina. Čini se da su za obje osnove i potku upotrijebljene vunene niti, a taj nas sastav niti, kao i njihove boje, izgled dekorativnih elemenata te dimenzije raporta, dovode do komparativnih primjeraka koji se vezuju uz furlansku manufakturu Linussio. U nadžupnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Rabu sam evidentirala misnicu skrojenu od Linussijevog *pékina rayé a poil traînant broché* koja se s *mexicaine* u Kukljici može pobliže uspoređivati ne samo zbog korištenih vunenih niti osnovā i potki nego posebno zbog kombinacije konstrukcije tafta i uskih pruga koje su tkane u keperu i to nitima drugaćijih nijansi.⁷⁷⁰ Iz talijanske stručne literature izdvajam taft *a poil traînant* (»Italija, Tolmezzo, manufaktura Linussio, 1760.-1770.«)⁷⁷¹ na velumu za kalež u crkvi sv. Elene u selu Luincis (Ovaro, Udine) crvene podloge i dekora izvedenog nitima suplementarne osnove u izrazito bliskoj paleti boja. Obje osnove i potka su od vunenih niti, a dimenzije raporta mjere 9.5 x 11.3 centimetra. Dekor se – jednakao kao na našoj *mexicaine* – gradi naizmjeničnim nizanjem dvaju elemenata, od kojih je jedan bijela, spiralno izvijena vrpca. Upravo su ovakvi primjeri pokazatelji poduzetnog pristupa produkciji svojstvenog manufakturi obitelji Linussio, koja je svoje uspješno poslovanje ponajviše temeljila na osmišljavanju tkanina izvedenih skromnim sirovinama zbog čega su cjenovno bile pristupačne širim društvenim slojevima, no čiji dekori slijede modne diktate i u tom pogledu nastoje oponašati uzorke suvremenih skupocjenih svila.

STANJE: loše; tkanina je izrazito prašnjava i kruta, zbog čega lakše podliježe mehaničkim oštećenjima, koja su izražena (razderotine); boje su izgubile intenzitet; potreban je konzervatorsko-restauratorski zahvat, a valjalo bi razmotriti mogućnost vađenja tkanine iz svetohraništa odnosno njezine trajne pohrane u ispruženom, vodoravnom položaju

SMJEŠTAJ: u zvoniku župne crkve Obraćenja sv. Pavla

FOTOGRAFIJE: Sl. 247

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁷⁷⁰ Tkaninu sam pripisala manufakturi Linussio a datirala sam je u sedmo desetljeće XVIII. stoljeća. Fotografiju leđne strane misnice i detalja dekora vidjeti u: Silvija Banić, *nav. dj.*, 2012., str. 473, 497 (sl. 79, 80).

⁷⁷¹ Gilberto Ganzer (ur.), *nav. dj.*, 1987., str. 152 – 153 (kat. 43); Gilberto Ganzer (ur.), *nav. dj.*, 1991., str. 142 – 143.

248. Slivnica, župa sv. Kuzme i Damjana

Štola

DIMENZIJE: 200 x 19.5-10.5 cm

VRSTA TKANINE: taft, *a poil traînant*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: vuna, dvije niti sukane u *S* smjeru, svijetlo crvene boje, 14 prolaza po centimetru
- Dodatna osnova (*poil traînant*): vuna, dvije niti sukane u *S* smjeru, 13 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu): bijela, svijetlo plava, plava, svijetlo ljubičasta, ljubičasta, *beige*, svijetlo zelena, zelena
- Potka: vuna, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru, svijetlo crvene boje 16 prolaza po centimetru

Taft, *a poil traînant*. Podloga dekoru je tkana u monokromnom taftu dok je dekor u cijelosti izведен nitima dodatne osnove (*poil traînant*) u osam boja

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 12 x 8.5 cm

DATACIJA: oko 1770. godine

MJESTO NASTANKA: manufaktura Linussio (Tolmezzo, Furlanija)

OPIS: predmetna štola jedini je preostali dio misnog ornata za izradu kojeg je upotrijebljen taft *a poil traînant* kojeg na temelju konstrukcije, sastava i gustoće niti te dekorativnih elemenata pripisujem furlanskoj manufakturi Linussio. Na crvenom taftu u podlozi je raznobojnim nitima suplementarne osnove izведен dekor manjeg raporta, čiji je temeljni element vertikalno usmjeren, naglašeno izvijajući vjenčić od razlistalih grančica i šesterolatičnih cvjetića umetnutih u pravilnim razmacima. Prazne okolne površine su ispunjene povijenim cvjetićima na tankoj stabljici. Ovako osmišljena kompozicija se višestruko multiplicirala visinom tkanine, no točan broj umnažanja nije moguće odrediti. Kao blizak komparativni primjerak ističem taft *a poil traînant* crvene podloge i dekora izvedenog u srodnim nijansama kojeg sam dokumentirala na misnici u župnoj crkvi Rođenja Blažene Djevice Marije u Labinu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 256], a na kojoj se može kvalitetnije sagledati opisano nizanje osnovnog motiva koncipiranog oko vertikalno izvijajuće vitice. I ovaj je primjerak u cijelosti tkan vunenim nitima, a uvjerenja sam da je nastao u istoj manufakturi. Srodnii primjeri poznati iz talijanske stručne literature su taft *a poil traînant* svijetlo zelene podloge (»furlanska manufktura – Linussio ?, druga polovina XVIII. stoljeća«)

na misnici i velumu za kalež u selu Fresis (Enemonzo, Udine),⁷⁷² taft *a poil traînant* bijele podloge i blisko izvedenih cvjetića na velumu za kalež u selu Gorto kod Ovara (»Italija, Tolmezzo, manufaktura Linussio, 1760.-1770.«)⁷⁷³ te taft *a poil traînant* bijele podloge u mjestu Zuglio u okolici Udina (»Italija – Furlanija, manufaktura Linussio, 1760.-1770.«).⁷⁷⁴

Svim su navedenim tkaninama – osim izvorne svjetovne namjene – zajedničke vunene niti osnovā i potki, gustoće utkanih niti te manje dimenzije raporta.

BORTE: za izradu tri križa na štoli su upotrijebjeni komadi borte tkane žutim pamučnim nitima, s uzorkom niza rombova sastavljenih od razlistalih grančica (XIX. stoljeće)

PODSTAVA: pamučni taft jarko crvene boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Kuzme i Damjana

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 11,
S-T-18/19-119

FOTOGRAFIJE: Sl. 248a, 248b

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁷⁷² Fotografiju detalja veluma vidjeti u: Gina Morandini – Daniela Zanella (ur.), *nav. dj.*, 1988., str. 77; fotografije totala prednje i leđne strane misnice te detalja tkanine vidjeti u: Carmen Romeo, *nav. dj.*, 2005., str. 657 (sl. 7).

⁷⁷³ Gilberto Ganzer (ur.), *nav. dj.*, 1987., str. 146 – 147 (kat. 40); Gilberto Ganzer (ur.), *nav. dj.*, 1991., str. 132 – 133.

⁷⁷⁴ Isti, *nav. dj.*, 1991., str. 134 – 135.

249. Pašman, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Fragmenti upotrijebljeni za krojenje rubne površine i kapuljače pluvijala, na polukružnom dijelu kojeg su sačuvani fragmenti analizirani u kataloškoj jedinici br. 11 te (dominantna) tkanina analizirana u kataloškoj jedinici br. 269

DIMENZIJE: površina rubnog dijela približno 286 x 20 cm

VRSTA TKANINE: saten *liseré*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 120 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, svjetlo smeđe boje, 31 prolaz po centimetru

Saten *liseré*. Podloga dekoru je tkana u osmoveznom satenu (preskok 5) dok dekor proizvodi potka, u *liseré* efektu. Potka *liseré* efektom zapravo oponaša izgled (konstrukciju) kepera (eng. *west faced twill*) 4/1 S odnosno 4/1 Z, ovisno o položaju kruga.

RUBOVI: sačuvan je jedan rub (zbog prirode dekora se ne može odgonetnuti o kojem se rubu radi). Širok je 0.5 cm a tkan je u taftu raznobojsnom svilenom osnovom. Završava s dva, nešto krupnija svilena končića predena raznobojsnim nitima

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 4.5 x 4 cm

DATACIJA: oko 1765. godine

MJESTO NASTANKA: Lyon

OPIS: za krojenje kapuljače i rubnog dijela pluvijala upotrijebljeno je više nejednakih komada satena *liseré*. Riječ je o svili jednostavne konstrukcije i dekora koji se sastoji od manjih krugova jednakih promjera koji su na crvenoj podlozi pravilno raspoređeni u rasteru šahovske ploče. Svaki krug tka temeljna potka *liseré* efektom na način da oponaša potkin keper (eng. *west faced twill*) 4/1 S odnosno 4/1 Z, ovisno o položaju kruga. Naime, krugovi se nižu u izmjeničnim redovima, a u svakom redu se multiplicira krug istkan u jednoj od dviju vrsta potkina kepera. Time je ostvarena određena dinamičnost i pokrenutost ovog naizgled posve nezanimljivog i banalnog, no zapravo elegantno osmišljenog uzorka. Da je predmetni saten *liseré* nastao u nekoj od lyonskih manufaktura sredinom sedmog desetljeća XVIII. stoljeća može se pouzdano ustvrditi zahvaljujući knjizi s uzorcima lyonskih svila, koju je Robert Trott, djelatnik engleske carinske službe, zaplijenio u Londonu u travnju 1764. godine. Francuske su svile, naime, u tom razdoblju najčešće bile krijumčarene u Englesku, a posebno tijekom Sedmogodišnjeg rata (1756.-1763.) u kojem su dvije zemlje ratovale na suprotstavljenim stranama. Knjige s uzorcima tkanina služile su agentima-posrednicima

između manufaktura u Lyonu i kupaca u Engleskoj, a ovaj primjerak, koji je 1972. godine otkupio Victoria and Albert Museum, sadrži 962 svilena fragmenta mahom nastala tijekom 1763. i 1764. godine, a koja su zalijepljena na 98 uvezanih stranica.⁷⁷⁵ Među gotovo tisuću svilensih uzoraka nalazi se i pregršt fragmenata satenā *liseré* i taftova *liseré* s identično raspoređenim i ornamentiranim krugovima. Popraćeni su pomalo neobičnim nazivima *taffetas à mouches* odnosno *satin à mouches* (franc. *mouche* – muha) a zalijepljeni su na stranicama 15 *recto*, 15 *verso* i 16 *recto*.⁷⁷⁶ Pružaju nesvakidašnji, dragocjen uvid u brojnost tržištu ponuđenih varijacija: tako su, osim inaćica s monokromnom podlogom, bili tkani i primjerici s podlogom u satenu na okomite pruge (16 *recto*) kao i nešto razvedenije varijante gdje su između prugastih krugova bili umetnuti sitni, stilizirani cvjetići (15 *verso*). No, budući da na primjerku s Pašmana nedostaju pruge u podlozi te spomenuti cvjetići, vrijedi ga pobliže uspoređivati sa brojnom skupinom isječaka satena na kojima je uzorak izведен na monokromnoj podlozi, a sastoji se samo od opisanih krugova. U knjizi uzoraka su sačuvana čak dvadeset i dva fragmenta takvih satena. Međusobno se razlikuju po veličini (promjeru) istkanih krugova te po bojama korištene osnove i potke. Sačuvano je više monokromnih satena *liseré* odnosno onih gdje su osnova i potka bojane u istu nijansu. Tako se uočavaju sivi, žuti, crni, crveni, plavi, bijeli i ljubičasti primjerici. Potom se prepoznaju oni gdje je potka različito bojana od osnove, kakav je i pašmanski primjerak: tako su primjerice klijentima bili ponuđeni bijeli krugovi na *bordeaux* podlozi, bijeli krugovi na zlatno žutoj podlozi, bijeli krugovi na svjetlo ružičastoj podlozi, svjetlo plavi krugovi na modroj podlozi, zeleni krugovi na ljubičastoj podlozi, ljubičasti krugovi na crvenoj podlozi i tako dalje [Ilustracije uz raspravu, Sl. 258]. Isječak »našeg« satena, sa svjetlo smeđim krugovima na crvenoj podlozi, nije među onima sadržanima u knjizi uzoraka, po čemu se naslućuje da su se ove tkanine proizvodile u toliko brojnim varijantama da vjerojatno nije bilo moguće – ili jednostavno nije imalo previše smisla – uvrstiti ih sve u »katalog ponude«. Svakako je ispravno zaključiti da je riječ o laganim svilama namijenjenima krojenju odjevnih predmeta, a krasnu potvrdu tome pruža šal skrojen od identično dekoriranog, zlatno žutog satena *liseré*, obrubljen smeđim krznom lasice ili kune, kojim je zaognuta *madame Freret Déricour* na portretu Joseph-a-Siffreda Dupleissa iz 1769. godine (Kansas City, The Nelson-Atkins Museum of Art) [Ilustracije uz raspravu, Sl. 257].

STANJE: dobro

⁷⁷⁵ Knjiga uzoraka (inv. oznaka T.373 – 1972) je nedavno objavljena u faksimilu: Lesley Ellis Miller, *Selling Silks. A Merchant's Sample Book 1764*, London, V&A Publishing, 2014.

⁷⁷⁶ Ista, nav. dj., 2014., f.15r., f.15v., f.16r (bez pag.)

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 25, P-T-17/18-233

FOTOGRAFIJE: Sl. 249a, 249b; priložen mikro-snimak jednog od rubova

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

250. Pag, samostan benediktinki sv. Margarite

Misnica

DIMENZIJE: 102.5-96 x 68-59 cm

VRSTA TKANINE: *droguet (louisine 2-1 s liseré efektom osnove)*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, tamno crvene boje, 30 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više (x) niti vez vidljive torzije, tamno crvene boje, 32 prolaza po centimetru

Droguet. Podloga dekoru je tkana u taftu *louisine* 2-1 dok dekor u cijelosti proizvodi jedan dio niti osnove, u tehnici *liseré*.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 4.2 x 3.5 cm

DATACIJA: oko 1760. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Reggio Emilia, manufaktura Trivelli Spalletti ?)

OPIS: *droguet* je vrsta svilene tkanine osmišljena na razmeđi XVII. i XVIII. stoljeća, no koja je postala posebno omiljena tijekom druge polovine XVIII. stoljeća. Procvat proizvodnje doživljava zbog razmjerno jednostavnog i brzog postupka tkanja, a upravo je u ovom razdoblju na tržištu zavladala povećana potražnja za svilama s uzorkom budući da više nisu bile dostupne samo elitnim društvenim slojevima, nego si ih je mogla priuštiti i srednja te sitna buržoazija. Prepoznaje se po sitnjem dekoru (raportu malih dimenzija) najčešće osmišljenom u obliku mreže. Može biti izведен *liseré* efektima temeljne osnove, suplementarnom osnovom *poil traînant*, *liseré* efektima temeljne potke ili raznobojnom *lancé*

potkom [usp. Kat. 252]. Podloga dekoru je najčešće tkana u nekoj od varijanti tafta.⁷⁷⁷ Zbog asimetričnog, umanjenog uzorka zasićenog finim detaljima, *drogueti* su zapravo bili prilično neprikidan izbor za krojenje gornjih dijelova liturgijske odjeće jer im se dekor vizualno »stapa« s podlogom već pri promatranju s neznatno veće udaljenosti. Riječ je o laganim svilama izričito namijenjenima izradi dijelova svjetovne garderobe, čiji su delikatni uzorci odjevne predmete poput damske korzete ili muških prsluka činili posebno dražesnim. Budući da su najčešće bili monokromni, posebno rado su se koristili upravo za krojenje muške odjeće.⁷⁷⁸ Crveni *droguet* na misnici sačuvanoj u samostanu benediktinki sv. Margarite u Pagu potrebno je, dakle, fotografirati iz neposredne blizine da bi se mogao zorno predočiti njegov dekor, izведен na podlozi od tafta *liseré* efektom osnove. Može se opisati kao mreža koju tvore listići i tanke stabljike na vrhu kojih je jedan cvijet poluzatvorenih oblih latica unutar kojih proviruje točkasti središnji dio. Površina tako oblikovanih, nepravilnih polja je ornamentirana nizom tankih, paralelnih, dijagonalno usmjerenih linija izvedenih nizom sitnih točkica. U svakom redu pruge mijenjaju usmjerenje, kao što se mijenja i smjer pružanja širih pruga izvedenih na listićima u konstrukciji *cannelé*. Za ornamente *drogueta* su općenito govoreći karakteristični i dijelovi izvedeni upravo u toj konstrukciji, što je još jedna od odlika po kojoj se mogu lako prepoznati. Od bliskih primjeraka za komparaciju koje donose stručna literatura i izvori, izdvajam fragment plavog *drogueta*, izrazito blisko osmišljenog i jednakog tkanog uzorka (*liseré* efektom osnove na podlozi od tafta), u knjizi uzorka manufakture Trivelli Spalletti (danas u Musei Civici di Reggio Emilia) koja sadrži isječke svila svjetovne namjene tkanih u razdoblju između 1743. i 1758. godine.⁷⁷⁹ Srodan uzorak je izведен i na crvenom *droguetu* od kojeg je skrojena štola sačuvana u selu Enemonzo u okolini Udina.⁷⁸⁰ Slično oblikovana »mreža«, čija su polja ornamentirana jednakim, paralelnim i dijagonalno usmjerenim prugicama, krasí zeleni *droguet* (»Italija, druga polovina XVIII. stoljeća«) čiji fragment pripada Zbirci Mariarose Amabile u Udinama.⁷⁸¹ Na temelju bliskih konstrukcija,

⁷⁷⁷ O *droguetu* vidjeti: Attiliana Argentieri Zanetti (ur.), *nav. dj.*, 1987., str. 34, 35 (sl. 40); Dorothy K. Burnham, *nav. dj.*, 1980., str. 200; Tiziana Ribezzi – Maria Lunazzi Mansi, *nav. dj.*, 1999., str. 42.

⁷⁷⁸ Tiziana Ribezzi – Maria Lunazzi Mansi, *nav. dj.*, 1999., str. 42.

⁷⁷⁹ Iolanda Silvestri, *Nuove sete per la borghesia: la manifattura Trivelli e Spalletti di Reggio Emilia*, u: *Il filo della storia. Tessuti antichi in Emilia-Romagna*, (ur.) Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, Bologna, CLUEB – Cooperativa Libraria Universitaria Editrice Bologna, 2005., str. 121 – 122, 182 (sl. 76g).

⁷⁸⁰ Carmen Romeo, *nav. dj.*, 2005., str. 657 (sl. 6).

⁷⁸¹ Tiziana Ribezzi – Maria Lunazzi Mansi, *nav. dj.*, 1999., str. 42 – 43 (fotografija *drogueta* je i na naslovnicu kataloga).

dekorativnih elemenata te dimenzija raporta izdvajam i plavi *droguet* (»Reggio Emilia, manufakturna Trivelli Spalletti, 1745.-1755.«) upotrijebljen za ispunu leđnog stupa misnice u Museo Diocesano u Tridentu⁷⁸² te fragment *drogueta* boje bjelokosti (»Italija, Reggio Emilia, manufakturna Trivelli Spalletti, oko 1760.«) u Zbirci Gandini u Modeni.⁷⁸³

BORTE: razdjelna je široka 2.8 a rubna 1.5 cm. Tkane lanenim i žutim svilenim nitima, a ornamentirane motivom dviju isprepletenih vrpcu geometrijskog uzorka [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 86].

PODSTAVA: finije tkano laneno platno izblijedjele ružičaste boje

STANJE: zadovoljavajuće; prednja strana misnice je skrojena od više fragmenata predmetne svile dok je za ispunu stupa upotrijebljen crveni damast iz prve polovine XIX. stoljeća. Ponegdje su niti osnove koje rade u tehnići *liseré* pretrpjeli oštećenja, te je u tim predjelima dekor slabo ili nikako vidljiv. Mjestimično su prisutne tamne mrlje nepoznatog podrijetla.

SMJEŠTAJ: klauzurni dio samostana

FOTOGRAFIJE: Sl. 250

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

⁷⁸² Donata Devoti – Domenica Digilio – Domenica Primerano (ur.), *nav. dj.*, 1999., str. 158 – 159 (kat. 108).

⁷⁸³ Donata Devoti – Gabriella Guandalini – Elisabetta Bazzani – Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, *nav. dj.*, 1985., str. 247 – 248 (kat. 203).

251. Zadar, samostan sv. Frane

Štola i manipul

DIMENZIJE: 217 x 24-12.5 cm, 95.5 x 25.5-11 cm

VRSTA TKANINE: *droguet* (*louisine* 2-1 s *liseré* efektom osnove)

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, zelene boje, 29 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više (x) niti vez vidljive torzije, zelene boje, 37 prolaza po centimetru

Droguet. Podloga dekoru je tkana u taftu *louisine* 2-1 dok dekor u cijelosti proizvodi jedan dio niti osnove, u tehnici *liseré*. Dijelovi dekora su tako tkani s uzorkom *canneléa* i *cannetilléa*.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 9 x 14 cm

DATACIJA: između 1780. i 1790. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Veneto ?)

OPIS: štola i manipul su jedini preostali dijelovi misnog ornata skrojenog od zagasito zelenog *drogueta*, čiji se uzorak gradi umnažanjem motiva koji objedinjuje naglašeno povijenu viticu i buketić pupoljaka koji oblikom podsjećaju na zrna kave. Umnogome slični motivi se primjećuju u okvirima izvedenima na svili dviju dalmatika iz zadarske crkve sv. Šimuna [Kat. 274], a koju bi trebalo datirati u isto razdoblje a uvjetno i prepostaviti jednako mjesto nastanka. Opisani motiv vitice s buketićem se na *droguetu* umnaža u horizontalnim redovima, pri čemu u susjednom redu mijenja usmjerenje (biva zrcaljen), a u konačnici su raspoređeni u rasteru šahovnice. Površina između njih je ispunjena izrazito finim *cannetillé* uzorkom. U konstrukciji *canneléa* su, pak, tkani dijelovi povijene vitice. Kako je već naglašeno u analizi crvenog paškog primjerka [Kat. 250], za *droguete* su općenito govoreći svojstveni dijelovi uzorka izvedeni upravo u toj konstrukciji, u kojoj temeljna ili suplementarna osnova tka fina, paralelna »rebra«. Kao izrazito blizak komparativan primjerak izdvajam isječak zelenog *drogueta* koji je kao uzorak priložen dokumentu iz 1791. godine a koji se čuva u Archivio di Stato u Vicenzi:⁷⁸⁴ iako nažalost ne dokumentira čitavi raport, uočava se da je tkan u jednakoj

⁷⁸⁴ Maria Luigia De Gregorio, *Documenti per l'arte tessile a Vicenza*, u: *Tessuti nel Veneto. Venezia e la Terraferma*, (ur.) Giuliana Ericani – Paola Frattaroli, Verona, Banca Popolare di Verona, 1993., str. 147 – 169 (156).

konstrukciji a primjećuje se i ostatak vitice koji uvelike nalikuje dijelovima one na zadarskom primjerku. Površine između dekorativnih elemenata koji se na tkanini umnažaju su ispunjene nizom finih, paralelnih linija, koje su naizmjenično isprekidane. Dakle, na štoli i manipulu u samostanu sv. Frane je još jedan lijep primjerak *drogueta*, svile izvorne svjetovne namjene, jedna od tri tkanine takve tipologije do danas sačuvane na području Zadarske nadbiskupije [vidi i Kat. 250 i 252]. Vrijedi istaknuti da dosadašnjim istraživanjima povijesnih tekstila u Hrvatskoj nije evidentiran značajniji broj ovakvih svila, čemu je zacijelo razlog njihova delikatna konstrukcija (sklonost bržem »trošenju« i propadanju) ali vrlo izvjesno i izbjegavanje njihovog odabira u krojenju liturgijskih predmeta, a zbog sitnih i nerijetko monokromnih uzoraka. Tako mogu izdvojiti misnicu, štolu i manipul od dražesnog, svjetlo zelenog *drogueta* (*taft a poil traînant*) u Zbirci tekstila župe Rođenja Blažene Djevice Marije u Skradinu, potom misnicu, štolu i manipul od *drogueta* zelene podloge i bijelog dekora (*taft a poil traînant*) u župnoj kući u Kostanjama (Poljica) a na kojem su također prisutni karakteristični, stilizirani pupoljci u obliku zrna kave, te naposljetku *droguet* plave podloge i bijelog dekora (*taft a poil traînant*) upotrijebljen za krojenje bočnih površina misnice iz župne crkve Svetog Trojstva u Velikom Trojstvu a koja je danas pohranjena u depoima Dijecezanskog muzeja u Zagrebu.⁷⁸⁵

BORTE: križevi na štoli i manipulu su izvedeni od komada borte široke 3.7 cm. Tkana je bijelim lanenim i žutim sviljenim nitima a ornamentirana je motivom dviju isprepletenih izlomljenih vrpcí [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 236]. Uz rubove lopatica su prišivene žute rese dužine 3.5 cm.

PODSTAVA: fino tkano laneno platno izblijedjele ružičaste boje

STANJE: dobro

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 251

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁷⁸⁵ Mirela Ramljak Purgar, *nav. dj.*, Svezak 3, Zagreb, veljača 2004., kat. 210./143/ (bez pag.)

252. Zadar, samostan sv. Frane

Četiri fragmenta upotrijebljena za oblaganje unutrašnjosti svetohraništa glavnog oltara samostanske crkve

DIMENZIJE: dva fragmenta upotrijebljena za bočne stranice mjere približno 45.5 x 20 cm dok dimenzija fragmenata koji prekrivaju donju i gornju stranicu iznose oko 19 x 28 cm

VRSTA TKANINE: taft *lancé*

TEHNIČKA ANALIZA:

zbog smještaja tkanine, podrobnu tehničku analizu nije moguće provesti. Međutim uočeno je da je podloga dekoru tkana u taftu (*louisine 2-1 ?*) dok je dekor u cijelosti izведен jednom suplementarnom potkom, utkanom tehnikom *lancé*, koja prelazi iz svjetlo ružičaste u svjetlo plavu boju.

RUBOVI: nisu evidentirani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 6 x 9 cm

DATACIJA: oko 1780. godine

MJESTO NASTANKA: Francuska

OPIS: četiri fragmenta tafta *lancé* su u nepoznato vrijeme upotrijebljena za novu oblogu unutrašnjosti svetohraništa, pri čemu je izvađena dotadašnja svilena tkanina čiji ostaci nisu uočeni podno komada predmetne svile (usp. Sl. 252c).⁷⁸⁶ Glavni oltar i pripadajuće mramorno svetohranište podignuti su između 1668. i 1670. godine,⁷⁸⁷ a unutrašnjost svetohraništa je izvorno vrlo vjerojatno bila obložena crvenom svilom, sukladno crkvenim propisima koje otkrivaju tekstovi biskupskih vizitacija iz tog razdoblja. Predmetni taft *lancé* odlikuje uzorak raporta malih dimenzija izведен na bijeloj podlozi svilenom *lancé* potkom koja prelazi iz svjetlo plave u svjetlo ružičastu boju, što se lijepo može vidjeti na reversu svile (Sl. 252c). Temeljni dekorativni element je grančica s dva listića, većim rascvalim cvijetom i jednim okruglim plodom, koji se na svili javlja u dvije varijante koje se pak horizontalno nižu u svojim zasebnim redovima a međusobno su raspoređene u rasteru šahovnice. Varijante se razlikuju po boji ali i po usmjerenu – tako je primjerice svjetlo ružičasta grančica zrcaljena inačica one svjetlo plave, s napomenom da su zrcaljene u odnosu na svoju horizontalnu os.

⁷⁸⁶ Smatram nužnim istaknuti da je oštećenje dokumentirano na priloženoj fotografiji (Sl. 251c) bilo zatečeno, te da je pregledu unutrašnjosti svetohraništa pristupljeno s izrazitom pažnjom, bez ikakvog zadiranja u komade svile radi eventualne tehničke analize.

⁷⁸⁷ Usp. Radoslav Tomić, *Umetnička baština Zadarske nadbiskupije. Kiparstvo od XVI. do XX. stoljeća (Kiparstvo II.)*, Zadar, Zadarska nadbiskupija, 2008., str. 98 – 101 (99), s navedenom starijom literaturom.

Površine između grančica su ispunjene sitnim točkicama u pripadajućim nijansama. Kao lijep primjerak za komparaciju se izdvaja nešto stariji taft *lancé* (»Francuska, oko 1750. godine«) sačuvan na bursi u crkvi San Michele u gradiću Celle kod Genove.⁷⁸⁸ Na bijeloj podlozi je izведен dekor tipologije *a meandro*, no malog raporta, a tka ga svilena *lancé* potka koja »mijenja« više ljubičasto-ružičastih i plavih nijansi. Osim po bojama i dimenzijama dekora, primjerku u Zadru je blizak i po razigravanju jednog dijela površine pravilno raspoređenim, izrazito finim »točkicama« koje također tka *lancé* potka.

STANJE: dobro

SMJEŠTAJ: crkva sv. Frane, glavni oltar

FOTOGRAFIJE: Sl. 252a, 252b, 252c

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁷⁸⁸ Gian Luca Bovenzi, *nav. dj.*, 2015., str. 36 (sl. 17), 40.

253. Brgulje (otok Molat), župa sv. Andrije

Misnica

DIMENZIJE: 101-92 x 66-62 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1 broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 70 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 25 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (dvanaest):
svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – četiri u svakom prolazu, 13 prolaza po centimetru, u bojama: bijela, smeđa, svijetlo zelena, bijedno ružičasta, boja cigle, ružičasta, fuksia, svijetlo plava, bijedno ljubičasta, oker, žuta
svileni *frisé* oker boje, 11 prolaza po centimetru

Taft *louisine 2-1 broché*. Podloga dekoru je tkana u monokromnom taftu konstrukcije *louisine 2-1*. Dekor je u cijelosti izведен suplementarnim sviljenim nitima potki utkanima tehnikom *broché*, koje na aversu tkanine nisu vezane nitima osnove.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 0.7 cm. Tkani su u taftu svilenom osnovom bijedno ružičaste boje (i temeljnom bijelom svilenom potkom). Završavaju s dva krupna bijela svilena končića vezana u taftu.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 48.5 x 22.5 cm

DATACIJA: između 1770. i 1780. godine

MJESTO NASTANKA: Italija

OPIS: za izradu misnice je upotrijebljeno više nejednakih komada tafta *louisine 2-1 broché* bijele podloge i dekora kojim dominira veliki cvjetni buket, koji se na površini umnaža u dvije različite varijante. Obje inačice su tkane prema istom predlošku – što je razvidno prema istom broju, razmještaju i obliku zastupljenih grančica, listova i cvjetova – međutim razlikuju se po usmjerenju (zrcaljene su) i odabiru boja pojedinih suplementarnih potki. Tako su, primjerice, manji okrugli cvjetići na vrhu najistaknutije grančice u jednoj verziji izvedeni žutim, a u drugoj plavim sviljenim nitima. Posebno se ističu tri duža lista nazubljenih obrisa koja su na objema varijantama buketa tkana sviljenim *frisé* nitima oker boje, zahvaljujući kojima je taj segment dekora blago reljefan. Dakle, naizmjenično zrcaljeni buketi se nižu u vertikalnom usmjerenju, a tako dobiveni »stupci« su se vjerojatno dvaput umnažali visinom

tkanine. Okolnim površinama je razasut manji broj sitnijih, ljubičastih i plavih *chinoiserie* motiva odnosno cvjetića s laticama u obliku suncobrana, kakvi su izrazito česti u orijentalnim dekorativnim repertoarima. Riječ je o svili izvorne svjetovne namjene čijoj vrijednosti dopridonosi čak dvanaest suplementarnih potki utkanih tehnikom *broché* a koju na temelju izgleda rubova i načina izvedbe dekora treba smatrati proizvodom talijanske manufakture, moguće neke djelatne na području Veneta.

BORTE: razdjelna je široka 3.2 a rubna 1.5 cm. Tkane su žutim pamučnim (?) nitima te zlatnim *filéom* a ornamentirane su nizanjem motiva stiliziranog lista vinove loze s grozdom.

PODSTAVA: laneno platno svijetle boje

STANJE: zadovoljavajuće; ponegdje su prisutna manja mehanička oštećenja

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Andrije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 50, M-T-18/02-025

FOTOGRAFIJE: Sl. 253; priložen mikro-sniman desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

254. Zadar, samostan franjevaca trećoredaca sv. Mihovila

Misnica koja je izvorno pripadala ornatu čiji se dijelovi danas čuvaju u Skradinu (dva manipula) te u samostanu benediktinki sv. Lucije u Šibeniku (dalmatika)

DIMENZIJE: 106-100 x 68.5-64.5 cm

VRSTA TKANINE: *pékin rayé broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, 130 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu, tehnika *rayé*): bijela, bijledo plava, svijetlo plava
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 40 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (dvanaest):
svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – tri u svakom prolazu, 18 prolaza po centimetru, u bojama: bijela, zelena, crna, žuta, bijledo ružičasta, ružičasta, crvena, bijledo plava, svijetlo plava, boja lososa, bijledo žuta
svileni *frisé*, bijele boje, 17 prolaza po centimetru

Pékin rayé broché. Podloga »gornjem« dekoru – koji je u cijelosti izведен suplementarnim sviljenim nitima potki utkanima tehnikom *broché* - je tkana u *pékinu rayé*. *Pékin* je konstruiran na način da se površina tkana u taftu *louisine* 2-1 izmjenjuje s užim okomitim prugama tkanima u omoveznom satenu. Budući da se i taft i saten tkaju nitima osnove koje prelaze u tri različite boje, istovremeno je prisutna i tehnika *rayé*.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: oko 47 centimetara (prema dalmatici u Šibeniku)

DIMENZIJE RAPORTA: 49.5 x 24 cm (izmjereni na dalmatici u Šibeniku)

DATACIJA: između 1770. i 1775. godine

MJESTO NASTANKA: vjerojatno Francuska, moguće Italija

OPIS: u zbirci samostana franjevaca trećoredava sv. Mihovila u Zadru izložena je misnica u cijelosti skrojena od lijepog primjerka svile *pékin rayé broché*, dok u sakristiji samostanske crkve te drugdje u samostanu nije pronađen nijedan drug dio ovog ornata. Zbog prevladavajuće svijetlo plave boje u podlozi »gornjem« dekoru, ova je izvorno svjetovna svila dekorativne tipologije *a meandro* očito bila prikladna za izradu misnog ruha koje se upotrebljavalo na marijanske blagdane. Riječ je o svili izrazite kvalitete tkanja, što se ispravno zaključuje na temelju gustoće utkanih niti, količine suplementarnih potki utkanih tehnikom *broché* i razmjerno složeno konstruiranoj podlozi »gornjem« dekoru. Podloga je izvedena na pruge ostvarene izmjenama boja niti osnove (*rayé*), ali i promjenama tkalačke

konstrukcije (*pékin*; široke bijele pruge su tkane u sjajnom, zaglađenom satenu, čime se dodatno ističu od okolne površine tkane u taftu). Iako na misnici nije prisutan komad svile sačuvan u punoj visini, no razvidno je da je temeljni dekorativni element elegantni, mjestimično isprekidani zeleni vjenčić koji se izvija u vertikalnom usmjerenu. Unutar vjenčića se uočavaju manji cvjetovi među kojima se posebno ističu neobični, upareni žuto-bijeli cvjetovi u obliku grozdova. U vjenčiće su zataknuti veći buketići rascvalih grančica, podvezani crvenom vrpcom, a koji su pak uvijek postavljeni iznad široke bijele pruge tkane u satenu čime se dodatno naglašava njihovo pravilno umnažanje u vertikalnom smjeru. Ova se kompozicija izvorno dvaput umnažala visinom tkanine [Ilustracije uz raspravu, Sl. 259]. No na temelju izrazito lijepo osmišljenog i umješno tkanog uzorka te elegantno i kvalitetno konstruirane podloge može se zaključiti da je riječ o vrijednom proizvodu neke glasovite manufakture, vjerojatno francuske, no ipak nije moguće u potpunosti isključiti talijansko podrijetlo. Kao konstrukcijski i dekorativno srodne primjerke izdvajam *pékin rayé broché* (»Francuska, 1770.-1775.«) upotrijebljen za *mappah* u sinagogi u Livornu,⁷⁸⁹ *pékin rayé broché* (»Francuska ili Italija, 1770.-1775.«) na velumu za kalež u crkvi San Donato u Genovi⁷⁹⁰ te *pékin liseré broché* (»Francuska, 1770.-1775.«) čiji fragment pripada modenskoj Zbirci Gandini.⁷⁹¹ Naposljetu svakako treba istaknuti da sam dalmatiku te dva manipula, koji su izvorno pripadali istom misnom ornatu kao i predmetna misnica, evidentirala u samostanu benediktinki sv. Lucije u Šibeniku [Ilustracije uz raspravu, Sl. 259] te u Zbirci tekstila župe Rođenja Blažene Djevice Marije u Skradinu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 260a i 260b]. Da je riječ o dijelovima istog ornata potvrđuje ne samo identičan *pékin rayé broché* od kojeg su skrojeni, nego i jednaka ružičasta lanena podstava te posebno borte. Za izradu dalmatike u Šibeniku je upotrijebljena borta identične širine, konstrukcije i dekoracije kakva je na misnici sačuvanoj u Zadru upotrijebljena kao razdjelna borta. Komadi te borte se javljaju i na manipulima u Skradinu, a iskorišteni su za izradu triju križeva na njima [Ilustracije uz raspravu, Sl. 260a]. No, posebno je važno da su lopatice obaju manipula u Skradinu porubljene identičnom bortom kojom je porubljena i misnica u Zadru [Ilustracije uz raspravu, Sl. 260b]. Dalmatika u posjedu šibenskih benediktinki je pak posebno dragocjena jer uslijed veće sačuvane površine svile omogućava cjelovito sagledavanje dekora, izmjeru širine raporta te približnu izmjeru visine tkanine. Podsjetimo, među brojnim predmetima u skradinskoj

⁷⁸⁹ Dora Liscia Bemporad (ur.), *nav. dj.*, 2006., str. 87, 99 (n. 500204).

⁷⁹⁰ Marzia Cataldi Gallo (ur.), *nav. dj.*, 2000., str. 245 (kat. 116), tabla 116 (bez pag.)

⁷⁹¹ Donata Devoti – Gabriella Guandalini – Elisabetta Bazzani – Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, *nav. dj.*, 1985., str. 275 – 276 (kat. 264).

zbirci sam još ranije prepoznala misnicu kojoj je izvorno sasvim sigurno pripadala štola sačuvana među ruhom iz katedrale sv. Stošije [vidjeti Kat. 57]. Dakle, slučaj ornata čija se misnica danas nalazi u samostanu sv. Mihovila – što dakako ne znači da je izvoran dio inventara samostanske crkve – dok su pripadajući manipuli u Skradinu a dalmatika u Šibeniku, nije jedini primjer kompleta misnog ruha za koji sam utvrdila da je »razdijeljen« između Zadra i Skradina odnosno Šibenika [vidjeti i Kat. 91]. Kao što je već rečeno u tekstu kataloške jedinice br. 57, autentičnu potvrdu prakse dijeljenja i raznošenja dijelova zadarskih sakralnih inventara pruža inventar ukinutog samostana sv. Dominika u Zadru iz 1806. godine, sačuvan u zadarskom Državnom arhivu [Prilozi, Arhivski dokumenti, Prilog 33] iz kojeg je pak razvidno i da je nemala količina liturgijske opreme koja je pripadala samostanu bila poslana i (posljednjem) skradinskom biskupu, Zadraninu Ivanu Dominiku Alteju (1803. – 1813.). Dakako, ističem da rečeni dokument potvrđuje praksu raznošenja, no ne i da znači da su predmetni ornati [Kat. 57 i 254] izvorno pripadali upravo ukinutom samostanu sv. Dominika.

BORTE: razdjelna je široka 3.4 a rubna 2.2 cm. Tkane su lanenim nitima i zlatnim *filéom*. Razdjelna borta je ornamentirana motivom izvijene, namreškane vrpce između koje su smještene stilizirane plamete [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 200a] dok rubna ima uzorak vrpce nazubljenih rubova kojom teče niz širih ukošenih pruga a nad podlogom od sitnijih, paralelnih linija koje se pružaju u suprotnom smjeru.

PODSTAVA: laneno platno ružičaste boje, navošteno

STANJE: osrednje; uslijed izloženosti prašini i pohrani u ambijentu bez nedovoljne relativne vlažnosti zraka svila je postala kruta i sklona pucanju. Prisutna su mehanička oštećenja (razderotine) zbog kojih bi misnicu trebalo uputiti na konzervatorsko-restauratorski zahvat.

SMJEŠTAJ: u jednoj od izložbenih vitrina samostanske zbirke

FOTOGRAFIJE: Sl. 254; ilustracijama uz pojmovnik priloženi mikro-snimci aversa *pékina rayé*

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

255. Zadar, župa sv. Stošije

Velum za kalež

DIMENZIJE: 49 x 48 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1 rayé, a poil traînant, broché, fond lamé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, 69 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu, tehnika *rayé*): bijela, bijelo zelena (boja mente), smeđa
- Dodatna osnova (*poil traînant*): svila, bijele boje, dvije niti sukane u S smjeru, približno 50 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 30 prolaza po centimetru
- *Lamé* potka: srebrna *lamella*, 15 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (jedanaest):
svilene; dvije niti sukane u S smjeru – tri do četiri u svakom prolazu, 15 prolaza po centimetru, u bojama: svijetlo zelena, smeđa, bijela, boja lososa, boja cigle, svijetlo plava, plava
metalne;
srebrni *filé riant* s jezgrom od bijele svile, 15 prolaza po centimetru
srebrni *filé riant* rijetko ovijen oko jezgre od ružičaste svile, 15 prolaza po centimetru
srebrni *frisé* s jezgrom od bijele svile, 15 prolaza po centimetru
zlatna *lamella*, 15 prolaza po centimetru

Taft *louisine 2-1 rayé, a poil traînant, broché, fond lamé*. Dekor je izведен kombiniranjem suplementarnih svilenih niti potki utkanih tehnikom *broché* te konstrukcije postignute neobičnom zajedničkom ulogom suplementarne osnove *poil traînant* i jedne od *broché* potki (zlatne *lamelle*) koja niti *poil traînant* osnove drži »usidrenima« unutar četiriju širih i triju užih okomitih žlijebića koji zajedno tvore okomitu, rebrastu prugu. Podloga je tkana u taftu *louisine 2-1* izvedenim nitima osnove koje prelaze u tri različite boje (tehnika *rayé*), koji je usto gusto zastrt srebrnom *lamé* potkom koja je na aversu fiksirana nitima osnove u taftu.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: ? x 15 cm

DATACIJA: između 1775. i 1780. godine

MJESTO NASTANKA: vjerojatno Francuska, moguće Italija

OPIS: velum za kalež je jedini do danas sačuvani dio ornata za čiju je izradu bio upotrijebljen taft *louisine* 2-1 *rayé*, a *poil traînant*, *broché*, *fond lamé*, čija vrijednost proizlazi iz zahtjevne tkalačke konstrukcije i složenog, lijepo izvedenog dekora. Na aversu veluma su najmanje dva komada svile, na kojima se zastupljeni uzorak ne može sagledati u cijelosti. No razvidno je da su dominantni motivi vertikalno usmjereni, blago povijajući tanki vjenčići između kojih se pak nižu cvjetni buketići podvezani ružičastom vrpcom. No, posebnost ovog primjerka leži u primjeni četiri različite suplementarne metalne potke od kojih je na poseban način utkana zlatna *lamella*, koja zajedno sa svilenom *poil traînant* mjestimično oblikuje okomita reljefna rebara (Sl. 255b) – zanimljiv detalj i ne baš jednostavna tkalačka »dosjetka« kakvu nisam zabilježila na još nekoj od dosad analiziranih povjesnih tkanina s uzorkom. Vrijednosti tkanine, dakle, uvelike pridonosi ukupno dvanaest suplementarnih potki, od kojih treba istaknuti i srebrnu *lamellu* koja zastire podlogu a utkana je iznad svakog drugog prolaza temeljne potke. Stoga je ispravno zaključiti da je riječ o ostatku izvorno skupocjene svile namijenjene krojenju reprezentativnih odjevnih predmeta, koja je nesumnjivo morala nastati u nekoj prestižnoj manufakturi, vjerojatno francuskoj. Nekoliko konstrukcijski i dekorativno bliskih primjeraka objavili su talijanski stručnjaci: taft *gros de Tours*, *rayé*, a *poil traînant*, *liseré*, *broché*, *fond lamé* (»Italija ili Francuska, 1775.-1780.«), s deset svilenih i četiri metalne *broché* potke koje sudjeluju u tkanju izrazito srođno osmišljenih motiva, sačuvao se u katedrali u gradiću Bovino (Foggia, Apulija),⁷⁹² potom *pékin lamé broché* (»Italija ili Francuska, posljednja četvrtina XVIII. stoljeća«) na kojem se uočavaju okomita reljefna rebara izvedena na isti, karakterističan način a od kojeg je skrojena misnica sačuvana u katedrali u gradiću Ales na Sardiniji⁷⁹³ te naposljetku *pékin broché* (»Francuska, 1770.-1775.«) čiji komad pripada fundusu Zbirke Gandini u Modeni, a čijim uzorkom dominiraju slični elegantni vjenčići te podloga razvedena okomitim prugama. Posebno vrijedi istaknuti prisustvo dodatne, *poil traînant* osnove koja sudjeluje u tkanju reljefnih rebara.⁷⁹⁴ Naposljetku se treba ukratko osvrnuti na natpis »Anime Purg.« (*Anime Purganti*) na podstavi zadarskog veluma [Ilustracije uz raspravu, Sl. 107], kojim je velum vjerojatno obilježen zbog toga što je pripadao bratovštini Duša čistilišta (*Madonna del Suffragio*) sa sjedištem u zadarskoj

⁷⁹² Maria Pia Pettinau Vescina, *Rittaglio di tessuto*, kataloška jedinica (scheda) VI.21, u: *Confraternite arte e devozione in Puglia dal Quattrocento al Settecento*, (ur.) Clara Gelao, Napoli, Electa, 1994., str. 362.

⁷⁹³ AA.VV., *Paramenti sacri: tessuti serici del Duomo di Ales dal '600 al '900*, Cagliari, Arti grafiche Pisano, 1998., str. 35 (kat. 21), tabla XVI (bez pag.)

⁷⁹⁴ Donata Devoti – Gabriella Guandalini – Elisabetta Bazzani – Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, *nav. dj.*, 1985., str. 275 (kat. 263).

katedrali, u kojoj je podigla i održavala oltar.⁷⁹⁵ Velum za kalež je, stoga, zacijelo pripadao opremi rečenog oltara.⁷⁹⁶

BORTE: na velumu su sačuvane metalne palmetne čipke, širine 4 i 2.5 cm, izvedene zlatnom *lamellom*, zlatnim *friséom*, zlatnim *filéom* i zlatnim *filé riantom*.

PODSTAVA: laneno platno tamnije, prirodne boje. U središnjem dijelu je crnom tintom napisano »Anime Purg.«

STANJE: osrednje; niti *poil traînant* potke su pretrpjela izrazitija oštećenja uslijed kojih su uglavnom nestala s aversa tkanine, zajedno s nitima srebrne lamelle koje su lebdjele iznad njih. Uglavnom nedostaje i srebrna lamé potka. Vidljive su i razderotine koje su zatvarane ručnim šivanjem bijelim koncem.

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 30,
V-T-18/02-160

FOTOGRAFIJE: Sl. 255a, 255b

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

⁷⁹⁵ Ova vjerska bratovština je osnovana na inicijativu zadarskog nadbiskupa Teodora Balbija (1656.-1669.) godine 1666., a iste godine ju je potvrdio zadarski knez Agostino Michiel. No, statut bratovštine je odobren tek 1776. godine. Zaštitnici bratovštine su bili sv. Uršula i sv. Josip, a članstvo su činili zadarski plemići i građani. Dužnost bratovštine je bila svakodnevna misa za duše čistilišta, a jedna pjevana i četrdeset tihih misa za svakog umrlog brata, na oltaru podignutom u katedrali. Bila je visoko cijenjena od građana i gradskih vlasti te je bratimima bilo dopušteno zasjedati u dvorani sudbene palače. Prema: Carlo Federico Bianchi, *nav. dj.*, 1877., str. 487 – 488; Vlade Cvitanović, *Bratovštine grada Zadra*, u: *Zadar: geografija, ekonomija, saobraćaj, povijest, kultura: zbornik*, (gl. ur.) Jakša Ravlić, Zagreb, Matica hrvatska, 1964., str. 457 – 470 (468); Lovorka Čoralić, *Prilozi životopisu zadarskoga nadbiskupa Teodora Balbija (1656.-1669.)*, u: *Croatica Christiana Periodica*, časopis Instituta za crkvenu povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, broj 37, godina XX, Zagreb, 1996., str. 83 – 91 (84).

⁷⁹⁶ Sadašnji oltar je podigao altarist Pietro Oniga 1805. godine, u kombinaciji bijelog, crnog i sivog mramora u tradicionalnoj formi žrtvenika sa stipesom, retablom i kipovima. Vidjeti: Carlo Federico Bianchi, *nav. dj.*, 1877., str. 111 – 112; Radoslav Tomić, *nav. dj.*, 2008., str. 201 – 203.

256. Premuda, župa sv. Jakova

Štola i manipul

DIMENZIJE: 200.5 x 21.5-8.5 cm, 90 x 22.5-10.5 cm

VRSTA TKANINE: *pékin rayé broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, 138 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu, tehnika *rayé*): bijela, smeđa, bijedo zelena, tamno smeđa-crna
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 42 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (četrnaest):
 - svilene; dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, 21 prolaz po centimetru, u bojama: bijedo ružičasta, oker žuta, bijedo plava, svijetlo plava, zelena, boja lososa, bijela, bijedo ljubičasta, bijedo žuta, smeđa
 - svileni *frisé*, bijedo plave boje, 21 prolaz po centimetru
 - svileni *frisé*, bijedo ružičaste boje, 21 prolaz po centimetru
 - svileni *frisé*, tamno zelene boje, 21 prolaz po centimetru
 - svileni *frisé*, zagasito žute boje, 21 prolaz po centimetru

Pékin rayé broché. Podloga »gornjem« dekoru – koji je u cijelosti izведен suplementarnim sviljenim nitima potki utkanima tehnikom *broché* – je tkana u *pékinu rayé*. *Pékin* je konstruiran na način da se površina tkana u taftu *louisine* 2-1 izmjenjuje s užim okomitim prugama tkanima u *canneléu (alternatif)* i *cannetilléu* te *liseré* efektima osnove (*chevron* uzorak). *Cannelé (alternatif)* i *cannetillé* su izvedeni na način da jedan dio niti osnove, u *liseré* efektu, »preskače« šest prolaza temeljne potke te zaranja ispod dva slijedeća prolaza. Budući da se sve navedene konstrukcije tkaju nitima osnove koje prelaze u četiri različite boje, istodobno je prisutna i tehnika *rayé*.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi (štola je skrojena od više fragmenata)

DATACIJA: između 1770. i 1780. godine

MJESTO NASTANKA: Francuska

OPIS: štola i manipul su jedini preostali dijelovi misnog ornata za izradu kojeg je upotrijebljen *pékin rayé broché* svijetle podloge dekoru, koji se pak sastoji od naizmjeničnog vertikalnog nizanja veće i sitnije rascvale grančice. Riječ je o svili izvorne svjetovne namjene,

a lijep primjer reprezentativne haljine *Andriè* (*Andrienne*) u cijelosti skrojene od svjetle tkanine blisko osmišljenog dekora pripada Museo di Palazzo Mocenigo u Veneciji a datirana je u osmo desetljeće XVIII. stoljeća.⁷⁹⁷ Jednako je datiran i *pékin broché* srodnog uzorka izvedenog na svjetloj podlozi, koji pripada sinagogi u Livornu a prepostavljenog je francuskog podrijetla.⁷⁹⁸ Nadalje vrijedi izdvojiti *pékin broché* (»Francuska, 1770.-1790.«) od kojeg je skrojen pluvijal sačuvan u Aroni (Pijemont),⁷⁹⁹ *pékin broché* (»Francuska, oko 1770.«) manipula u privatnoj zbirci u Francuskoj,⁸⁰⁰ *pékin broché* (»Lyon, između 1770. i 1775.«) u Zbirci Antonio Ratti u Comu⁸⁰¹ te *pékin liseré broché* (»Francuska, između 1770. i 1775.«) u Zbirci Gandini u Modeni.⁸⁰² Svim je istaknutim komparativnim primjercima svojstvena svjetla podloga uzorku kojeg pak odlikuju cvjetni motivi manjih dimenzija, a koji se na površini svile raspoređuju u suglasju s pod-dekorom čiji su dijelovi najčešće tkani i u *canneléu* i/ili *cannetilléu*, kao što je slučaj i s primjerkom sačuvanim na Premudi. Ovom je primjerku izrazito blizak *pékin rayé liseré broché* od kojeg je načinjena dalmatika sačuvana u župi sv. Lovre u Vrboskoj na otoku Hvaru.⁸⁰³ Sretna je okolnost što se svila na dalmatici sačuvala u punoj visini (48.5 centimetara) te s obama cjelovito sačuvanim rubovima, širokim 0.4 centimetra a izvedenim od približno deset finih svilenih *mélange* končića vezanih u taftu. Na hvarskom *pékinu* se ujedno izmjenjuju gotovo jednake tkalačke konstrukcije kao na onome iz Premude: taft *louisine* 2-1 (prevladavajuća konstrukcija), *losangha* (prepoznaje se po uzorku »riblje kosti«), *cannelé* (vodoravna rebra) te *cannetillé* (»rebrasti« uzorak šahovnice), dok za razliku od *pékina* sa Premude ima i fine vertikalne pruge tkane u konstrukciji *telette* (termin za taft gusto zastrt finom srebrnom *lamellom*). Širina raporta iznosi 24 centimetra dok visinu nije moguće utvrditi. Da je riječ o kvalitetno tkanim svilama potvrđuje gustoća utkanih niti, pedantno izведен pod-dekor te posebno velik broj supplementarnih *broché* potki među kojima su i one s fino ovijenom srebrnom *lamellom*.

⁷⁹⁷ Doretta Davanzo Poli – Stefania Moronato, *nav. dj.*, 2004. [1995.], str. 39 – 40 (kat. 4).

⁷⁹⁸ Dora Liscia Bemporad (ur.), *nav. dj.*, 2006., str. 100 (kaat. 500164).

⁷⁹⁹ Elisabetta Bazzani, *Piviale (Scheda 23)*, u: *Tessuti antichi nelle chiese di Arona*, (ur.) Donata Devoti – Giovanni Romano, Mole Antonelliana – Torino, Ages Arti Grafiche, 1981., str. 199 – 202.

⁸⁰⁰ Christine Aribaud (ur.), *nav. dj.*, 2006., tabla 6 (bez pag.)

⁸⁰¹ Chiara Buss, *nav. dj.*, 1992., str. 120 – 121.

⁸⁰² Donata Devoti – Gabriella Guandalini – Elisabetta Bazzani – Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, *nav. dj.*, 1985., str. 275 – 277 (kat. 264), s tablom u boji (bez pag.)

⁸⁰³ Fotografija detalja uzorka *pékina* objavljena je u: Silvija Banić, *nav. dj.*, 2016.a, str. 273.

BORTE: križevi su izvedeni komadima borte široke 3.5 cm. Tkana je lanenom potkom i svilenom osnovom beige boje a ornamentirana je motivom niza spojenih rombova (u dvjema veličinama). Uske površine uz rubove borte su tkane u *canneléu*.

PODSTAVA: fino tkano laneno platno bijele boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Jakova

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 12,
S-T-18/02-054a, Man-T-18/02-054b

FOTOGRAFIJE: Sl. 256a, 256b; ilustracijama uz pojmovnik priložen mikro-snimak tamno zelene svilene *frisé* potke

BIBLIOGRAFIJA: BANIĆ, 2015.,

257. Zadar, samostan sv. Frane

Dva fragmenta upotrijebljena za izradu štole na kojoj su se sačuvali fragmenti tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 216 te za izradu čijih lopatica je upotrijebljena tkanina analizirana u kataloškoj jedinici br. 66

DIMENZIJE: 138 (ukupna dužina spojenih fragmenata) x 12.5 cm

VRSTA TKANINE: taft *natté liseré broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 33 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 39 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (pet):

svilene, više (x) niti sukanih u blagom *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, 22 prolaza po centimetru, u bojama: smeđa, svijetlo zelena, oker žuta, svijetlo ružičasta, ružičasta Taft *natté liseré broché*. Podloga glavnom dekoru je tkana u taftu konstrukcije *natté*, gdje dio niti temeljne potke u *liseré* efektu stvara pod-dekor (danas je teže vidljiv, uslijed oštećenosti svile). »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim svilenim nitima potki utkanima tehnikom *broché*.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 50 cm x ?

DATACIJA: između 1770. i 1780. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?)

OPIS: za izradu štole su upotrijebjeni komadi tafta *natté liseré broché* bijele podloge i sitnog uzorka koji se sastoji od motivā tkanih *liseré* efektom temeljne potke te suplementarnim potkama. Temeljna potka je tkala fina, bijela, blago povijena pera pravilno »razasuta« u rasteru šahovnice na jednostavnoj monokromnoj podlozi. Danas su samo djelomično vidljiva. Budući da je svila u dijelu gdje su bili izvedeni bila delikatnija, upravo su na tim mjestima izraženja mehanička oštećenja. Dominantniji dekorativni elementi su izvedeni raznobojnim svilenim *broché* potkama a sastoje se od tankih razlistalih i rascvalih grančica u koje su zataknuta i lijepo izvedena pera u oker žutoj i smeđoj boji. I u ovom je slučaju nedvojbeno riječ o svili izvorne svjetovne namjene, koju bih na temelju jednostavnije izvedbe pripisala talijanskoj (moguće venecijanskoj) manufakturi. Kao donekle blizak primjerak izdvajam taft *liseré broché* (»Venecija ?, treća četvrtina XVIII. stoljeća«) bijele podloge i sitnijeg uzorka,

od kojeg je skrojen humeral u Musei Civici u Trevisu,⁸⁰⁴ čija visina raporta mjeri zadarskom primjerku bliskih 54.5 centimetara.

STANJE: loše; prisutan je veći broj razderotina, i to uglavnom na onim mjestima gdje je temeljna potka radila u *liséré* efektu

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 257

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁸⁰⁴ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1994., str. 97 (kat. 134).

258. Zadar, župa sv. Stošije

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole i veluma za kalež

DIMENZIJE: 111-103 x 69-68.5 cm, 216 x 20-12 cm, 48 x 46 cm

VRSTA TKANINE: *pékin rayé broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, ružičaste boje, 54 prolaza po centimetru
- Dodatna osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, 29 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu, tehnika *rayé*): bijela i žuta
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, ružičaste boje, 34 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (četiri):
svilene; dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, 19 prolaza po centimetru, u bojama: svijetlo plava, tamno ljubičasta, bijedno ružičasta, bijela

Pékin rayé broché. Dekor je postignut na način da se cvjetni motivi - izvedeni suplementarnim svilenim nitima potki utkanima tehnikom *broché* - prožimaju s uzorkom podloge tkane u *pékinu rayé*. *Pékin* je konstruiran na način da se površina tkana u monokromnom taftu *natté* izmjenjuje s okomitim prugama tkanima u konstrukciji *cannelé simpleté* dodatnom osnovom bijele i žute boje (tehnika *rayé*). *Cannelé simpleté* je izведен na način da niti dodatne osnove »preskaču« pet prolaza temeljne potke te »zaranjaju« pod šestim prolazom, koji je fiksira.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 0.6 cm. Tkani su u taftu, svilrenom osnovom, na tri crne i dvije uže plave pruge. Završavaju s jednim krupnijim svilenum končićem predenim nitima bijele i plave boje.

VISINA TKANINE: 47.5 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 27 x 23 cm

DATACIJA: između 1775. i 1785. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Veneto ?)

OPIS: za izradu misnog ornata je upotrijebljen *pékin rayé broché* izvorne svjetovne namjene, koji se zbog ružičaste boje podloge mogao koristiti samo na nedjelje *Gaudete* (treća nedjelja adventa) i *Laetare* (četvrta nedjelja kroz korizmu). Zbog manje visine tkanine, jednostavnog dekora te izgleda rubova, smatram izglednim da je riječ o proizvodu manje prestižne, talijanske manufakture, vjerojatno neke djelatne na području Veneta. Dekor se sastoji od okomitih bijelo-žutih pruga tkanih u konstrukciji *cannelé simpleté* između kojih se pak u

vertikalnom usmjerenu nižu rascvale grančice koje u svakom susjednom polju mijenjaju usmjerenu (bivaju zrcaljene) da bi u konačnom rasporedu bile razmještene u rasteru šahovske ploče. Inozemna stručna literatura donosi više primjera svilenih tkanina iz ovog razdoblja s uzorcima izvedenim kombinacijom okomitih pruga (najčešće tkanih u konstrukciji koja se razlikuje od one okolne površine) i motiva cvjetnih buketića ili grančica. Izdvajam *pékin* (»Venecija, manufaktura braće Cavenezia, 1775.«) ljubičaste podloge dekoru čiji fragment pripada fundusu Museo di Palazzo Mocenigo,⁸⁰⁵ *pékin liseré lancé* (»Venecija, posljednja četvrtina XVIII. stoljeća«) ružičaste podloge i zelenih pruga tkanih u *canneléu*, od kojeg je skrojena misnica u Santa Maria Gloriosa dei Frari u Veneciji,⁸⁰⁶ *pékin* (»Italija, između 1775. i 1780.«) bliske ružičaste podloge i smeđih pruga sačuvan na misnici u mjestu Venzone (Udine)⁸⁰⁷ te naposljetku *pékin* (»Francuska ili Italija, između 1780. i 1785.«)⁸⁰⁸ s podlogom izvedenom u smeđem taftu i bijelim *cannelé* prugama između kojih se nižu manje, bijele grančice, a koji pripada fundusu Zbirke Antonio Ratti u Comu.

BORTE: razdjelna je široka 3 a rubna 1.5 cm. Tkane su bijelom lanenom osnovom dok su u potki srebrni *trafilato* i srebrna *lamella*. Razdjelne su ornamentirane nizom kvadrata s uzorkom šahovnice [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 258] dok rubne imaju motiv izvijene vrpce koja se izmjenjuje sa četverolatičnim cvjetićem.

PODSTAVA: laneno platno izbljedjele ružičaste boje

STANJE: zadovoljavajuće; dio niti suplementarne osnove te suplementarnih potki nedostaje, uslijed čega je dekor mjestimično slabije vidljiv (posebno izraženo u gornjem predjelu prednje strane misnice). Borte su ukrućene i mjestimično deformirane.

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 6, M-T-18/02-165a; štola u kutiji br. 12, S-T-18/02-165b; velum u kutiji br. 31, V-T-18/02-165c

FOTOGRAFIJE: Sl. 258; priložen mikro-snimak lijevog ruba; ilustracijama uz pojmovnik priloženi mikro-snimci aversa i reversa *canneléa simpletéa*

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁸⁰⁵ Doretta Davanzo Poli, *La produzione serica a Venezia*, u: *Tessuti nel Veneto. Venezia e la Terraferma*, (ur.) Giuliana Ericani – Paola Frattaroli, Verona, Banca popolare di Verona, 1993.c, str. 21 – 34 (32).

⁸⁰⁶ Doretta Davanzo Poli – Nicola Mario Riccadona, *nav. dj.*, 2014., str. 118 – 119.

⁸⁰⁷ Michela Villotta (ur.), *nav. dj.*, 1996., str. 182 – 183 (kat. 68).

⁸⁰⁸ Chiara Buss, *nav. dj.*, 1992., str. 130 – 131 (tabla 49).

259. Premuda, župa sv. Jakova

Štola

DIMENZIJE: 229 x 25-11.5 cm

VRSTA TKANINE: saten *rayé liseré lancé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, 144 prolaza po centimetru, ružičaste i ljubičaste boje (prelazi iz jedne u drugu – tehnika *rayé*)
- Temelja potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 20 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu): crna, jarko žuta, svijetlo plava, ljubičasta

Saten *rayé liseré lancé*. Podloga dekoru je tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 3).

Dekor proizvode temeljna bijela potka u *liseré* efektu te raznobojna *lancé* potka.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 17 cm x ?

DATACIJA: između 1775. i 1785. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Veneto ?)

OPIS: predmetna štola je jedini do danas sačuvani dio misnog ornata za izradu kojeg je upotrijebljen saten *liseré rayé liseré lancé* izvorne svjetovne namjene, koji se zbog ružičaste boje podloge mogao koristiti samo na nedjelje *Gaudete* (treća nedjelja adventa) i *Laetare* (četvrta nedjelja kroz korizmu). Za krojenje štole je upotrijebljeno više nejednakih fragmenata svile, nerijetko prišivenih na način koji ne slijedi izvoran izgled uzorka. Rekonstrukciju dekora nažalost nije moguće izraditi, međutim razvidno je da je dominantni element tanka, vertikalno usmjerena izvijena vrpca, u koju su mjestimično zataknute stilizirane žute odnosno crne grančice (crne grančice su – uslijed pretrpljenih mehaničkih oštećenja - danas vidljive samo u tragovima). Podno vrpce se nazire niz tankih, okomitih paralelnih linija koje tvore pruge nejednakih širina a izvedene su ljubičastim nitima osnove (*rayé*). Uzduž ove kompozicije se umnaža grančica bijele boje s plavičastim i žutim cvjetićima, koja naizmjenično mijenja usmjerjenje (biva zrcaljena). Iako ne raspolažemo podacima o visini tkanine i izgledu rubova, na temelju nepretencioznog, skromnog dekora i jednostavnosti izvedbe (posebno ukazujem na potpuni izostanak tehnike *broché*), smatram ispravnim

zaključiti da je i u ovom slučaju riječ o proizvodu manje prestižne, no ipak kvalitetne manufakture – na što upućuje solidno tkanje (gustoća osnovnih niti).

BORTE: križevi su izvedeni komadima borte široke 2.5 cm, a tkane zlatno žutim svilenim nitima te ornamentirane motivom dvije izlomljene, isprepletene vrpce [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 237].

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: zadovoljavajuće; jedan dio niti (*lancé* potka u crnoj boji) je nestao s aversa tkanine, uslijed čega su tom potkom tkani elementi dekora slabo ili nikako vidljivi

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Jakova

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 12,
S-T-18/02-055

FOTOGRAFIJE: Sl. 259

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

260. Novigrad, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole, manipula i veluma za kalež

DIMENZIJE: 108-91.5 x 69-62 cm, 226 x 24.5-13 cm, 98 x 21.5-10 cm, 51 x 54 cm

VRSTA TKANINE: *pékin rayé liseré lancé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, 144 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu; tehnika *rayé*): ružičasta, bijela, svijetlo zelena
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, maslinasto zelene boje, 20 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, dvije niti bez vidljive torzije – dvije u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu): svijetlo zelena, svijetlo ružičasta, ružičasta, crvena, plava, svijetlo plava, bijela

Pékin rayé liseré lancé. Dekor je postignut na način da se cvjetni motivi - izvedeni suplementarnim svilenim nitima potki utkanima tehnikom *broché* - prožimaju s uzorkom podloge tkane u *pékinu rayé*. *Pékin* je konstruiran na način da se izmjenjuju površine tkane u osmoveznom satenu (preskok 3) te konstrukcijama *cannelé aternatif* i *cannetillé* svilom osnovom u tri boje čime su oblikovane okomite raznobojne pruge (tehnika *rayé*). *Cannelé aternatif* i *cannetillé* su izvedeni na način da jedan dio niti osnove »preskače« sedam prolaza temeljne potke te »zaranjaja« pod osmim prolazom, koji je fiksira.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Lijevi je širok 0.5 a desni 0.4 cm. Unutrašnji dio je tkan u satenu, svilom osnovom od raznobojnih niti. Završavaju sa četiri svilena končića, predena raznobojnim nitima (svijetlo ružičaste, tamno ružičaste, bijele, svijetlo plave, žute) i vezana u taftu temeljnog i *lancé* potkom.

VISINA TKANINE: 53.1 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 22.5 x 17.5 cm

DATACIJA: posljednja četvrtina XVIII. stoljeća (oko 1780. godine ?)

MJESTO NASTANKA: Francuska

OPIS: za izradu misnog ornata je upotrijebljen *pékin rayé liseré lancé* izvorne svjetovne namjene, kojeg odlikuje razmjena složenost konstrukcije i dekora. Uzorak se sastoji od pod-dekora na okomite pruge koje su istovremeno ostvarene izmjenom boja osnove (*rayé*) i triju tkalačkih konstrukcija (*pékin*): satena, *cannelé aternatif* i *cannetillé*. Nad tako razvedenom podlogom se raznobojnom, svilom *lancé* potkom tka »gornji« dekor kojeg tvore mahom vertikalno usmjerene rascvale vitice, iz kojih se pak u različitim smjerovima pružaju i tanke, elegantne grančice s pupoljcima izvedenim u jednakim bojama (Sl. 260b). Na temelju

zahtjevnosti (složenosti) izvedbe, izgleda rubova te visine tkanine pretpostavljam francusko podrijetlo svile, koju pak na temelju usporedbe sa srodnim konstruiranim i dekoriranim tkaninama poznatima iz inozemne stručne literature datiram u posljednju četvrtinu XVIII. stoljeća. Primjerici s kojima se novigradski *pékin rayé liseré lancé* može pobliže uspoređivati su *pékin rayé lancé* svijetle podloge dekoru (»Italija, posljednja četvrtina XVIII. stoljeća«) od kojeg je skrojen pluvijal u Museo Civico u Trevisu,⁸⁰⁹ *pékin rayé lancé* ružičasto-bijele podloge (»kraj XVIII. stoljeća«) na velumu za kalež sačuvanom u mjestu Pognana (Como),⁸¹⁰ *pékin rayé lancé* (»Italija, posljednja četvrtina XVIII. stoljeća«) bijelo-plave podloge čiji je fragment dio fundusa Museo del Tessuto u Pratu⁸¹¹ te naposljetku *pékin rayé liseré lancé* (»Francuska, posljednja četvrtina XVIII. stoljeća«) sačuvan na ostaku misnice koji pripada venecijanskoj Zbirici Fortuny⁸¹² a na kojem su sačuvani rubovi čiji opis posve odgovara izgledu rubova novigradskog primjerka. Izrazite podudarnosti se uočavaju i u opisima njihovih konstrukcija te dakako u izgledima izvedenih cvjetnih motiva. U popratnom tekstu o venecijanskom *pékinu* se ističe da je riječ o »tipično francuskoj tkanini namijenjenoj damskoj odjeći, izrazito raširenoj tijekom druge polovine XVIII. stoljeća.«

PODSTAVA: pamučno platno *bordeaux* boje

BORTE: razdjelna je široka 3.1 a rubna 1.8 cm. Tkane su bijelom lanenom potkom i žutom svilenom osnovom a ornamentirane su nizanjem i isprepletanjem romboidnih oblika [usp. II. Dodatak katalogu – Kat. 277 i Kat. 291].

STANJE: loše; veći dio površine obaju strana misnice je prekriven tamno žutim i sivim mrljama nepoznatog podrijetla (djelovanje vlage?); dijelovi dekora svile na prednjoj strani misnice su gusto strojno prošiveni raznobojnim koncem (tzv. »tamburiranje«). Potreban je konzervatorsko-restauratorski zahvat.

MJESTO NALAZA: depo Zavičajnog muzeja Novigrad, gdje je misni ornat bio privremeno pohranjen zajedno s ostalim povijesnim liturgijskim ruhom za koje se pretpostavlja da potječe iz župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Novigradu

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 19, M-T-18/02-009a; štola i manipul u kutiji br. 12, S-T-18/02-009b, Man-T-18/02-009c; velum u kutiji br. 18, V-T-18/02-009d

FOTOGRAFIJE: Sl. 260a, 260b; priložen mikro-snimak lijevog ruba

⁸⁰⁹ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1994., str. 97 – 98 (kat. 135), s tablom u boji XXII na str. 258.

⁸¹⁰ Ettore Roncoroni, *nav. dj.*, 1980., str. 177.

⁸¹¹ Rosalia Bonito Fanelli (ur.), *nav. dj.*, 1975., str. 154 (kat. 97); AA.VV., *nav. dj.*, 2007., str. 95.

⁸¹² Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 2008., str. 435 (kat. 384).

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; velum za kalež uvršten u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

261. Zadar, samostan sv. Frane

Pluvijal

DIMENZIJE: 289 x 134 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, ljubičaste boje, 60 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više (x) niti blago sukanih u Z smjeru, ljubičaste boje, 18 prolaza po centimetru

Klasični damast. Podloga dekoru je tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 3).

RUBOVI: oba ruba su djelomično sačuvana, u širini od približno 0.6 cm. Tkani su svilenom osnovom bijele i ljubičaste boje, na (vidljivih ili sačuvanih) pet uskih bijelih pruga tkanih u petoveznom satenu, koje se izmjenjuju s tankim površinama tkanima u taftu ljubičastom osnovom i potkom.

VISINA TKANINE: 52 cm (uključujući ostatke rubova)

DIMENZIJE RAPORTA: 52.5 x 25 cm

DATACIJA: između 1775. i 1790. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija (?)

OPIS: pluvijal je skrojen od ljubičastog klasičnog damasta, kakvi nisu nepoznati u inozemnoj stručnoj literaturi ali ni u našim krajevima. Riječ je o svilama koje su izvorno sasvim izvjesno bile namijenjene izradi liturgijskih predmeta odnosno misnom ruhu i opremi sakralnih prostora. Na takav zaključak upućuje njihov strogo simetričan dekor, visina raporta te prisutnost žutih varijanti koje su dodatno obogaćene zlatnom *lamellom* a koje su, sukladno tome, bile namijenjene krojenju svečanih ornata. Najveći broj do danas sačuvanih inačica upravo su takvi – žuti *lamé* damasti. Talijanski autori donose misnicu od žutog (»zlatnog«) damasta *lamé* (»XVIII. stoljeće«) sačuvanu u mjestu Cavasso Nuovo (Pordenone)⁸¹³ te misnicu i štolu od jednakog damasta (»Veneto, druga polovina XVIII. stoljeća«) u gradiću

⁸¹³ Giovanni Mariacher (ur.), *nav. dj.*, 1977., str. 52 (kat. 50) i tabla 50. (bez pag.)

Este (Padova).⁸¹⁴ Tijekom dosadašnjih istraživanja povjesnih tekstila sam takve damaste zabilježila u samostanu benediktinki sv. Andrije u Rabu,⁸¹⁵ u Zbirci tekstila župe Rođenja Blažene Djevice Marije u Skradinu [fragment damasta upotrijebljen za izradu kapuljače pluvijala, Ilustracije uz raspravu, Sl. 261], u sakristiji katedrale Uznesenja Blažene Djevice Marije u Krku [dvije misnice, Ilustracije uz raspravu, Sl. 263] te u Sakralnoj zbirci u Osoru [velum za kalež (?), Ilustracije uz raspravu, Sl. 264]. Jedini primjerak koji nije izveden kao žuti *lamé* nego kao crveni damast sam prepoznala na jastuku u sakristiji župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Silbi [Ilustracije uz raspravu, Sl. 262] kojeg pak u ovom katalogu ne donosim jer nije riječ o predmetu liturgijske namjene. Dakle, ovi se damasti s lakoćom prepoznaju po strogo simetričnom dekoru čiji se središnji dio sastoji od lisnatog buketa s dva kružna, stilizirana cvijeta koji izvire iz karakterističnog kružnog motiva koji bi se mogao opisati kao čipkana rozeta. Ovaj je centralni element okružen spletom naglašeno povijajućih, elegantnih girlandi sastavljenih od razlistalih i rascvalih grančica a u koje su mjestimično zataknuta dva različito oblikovana buketića unutar kojih se prepoznaju cvjetovi nalik na narcise. Uzduž samih rubova teku »polovično« prikazani motivi, tako da pri spajanju više komada damasta postanu cjeloviti, odnosno da zastupljena kompozicija neprekinuto »teče«. Ovo je još jedan pokazatelj da su ovi damasti – a uvijek je riječ o klasičnim damastima tkanim obrtanjem petoveznog satena – osmišljeni za izradu većih predmeta te za opremanje interijera. U svrhu opremanja interijera su svakako mogli biti korišteni silbanski crveni te zadarski ljubičasti primjerak koji su pak jedine do danas zabilježene inačice ovih damasta koje nisu izvedene u žutoj nijansi. Da su se mogli koristiti i za presvlačenje namještaja, krojenje zastora i slično ukazuje i izostanak *lamé* potke. Upravo zbog raširenosti primjeraka koji su gusto zastrti zlatnom *lamellom* ali i na temelju visine tkanine i izgleda rubova, sam sklona pretpostavci da su ovi damasti tkani u venecijanskim manufakturama. U prilog takvom zaključku svakako ide i poveći broj jednakо dekoriranih i konstruiranih varijanti do danas zabilježenih diljem naše obale i na području Terraferme.

PODSTAVA: grublje tkano laneno platno tamne, ali prirodne boje

BORTE: razdjelna je široka 3.6 a rubna 3 cm (zajedno s resama). Tkane bijelom lanenom potkom i osnovom od zlatno žute svile, a ornamentirane su nizanjem i isprepletanjem romboidnih oblika [usp. II. Dodatak katalogu – Kat. 276 i Kat. 290].

⁸¹⁴ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1981., str. 96 – 97 (kat. 57a i 57b).

⁸¹⁵ Od predmetnog damasta su skrojene misnica i štola. Vidjeti: Silvija Banić, *nav. dj.*, 2012., str. 473, 497 (slika 81).

STANJE: dobro; boje su izgubile intenzitet (izvorna nijanse ljubičaste boje je sačuvana na površini koju prekriva kapuljača)

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 261; priložena fotografija desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

Zaštićeno
autorskim pravima

262. Pag, župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Misni ornat koji se sastoji od pluvijala, misnice, štole, manipula, veluma za kalež, humerala i burse

DIMENZIJE: 287 x 140 cm, 106.5-99 x 69.5-64 cm, 227.5 x 27.5-11.5 cm, 89 x 24.5-10.5 cm, 59 x 51.5 cm, 214.5 x 24 cm, 25 x 25 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, ljubičaste boje, 100 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, ljubičaste boje, 29 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (dvije):
 - svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 15 prolaza po centimetru
 - svileni *frisé* bijele boje, 15 prolaza po centimetru

Klasični damast, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 2). »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim sviljenim nitima dviju potki utkanima tehnikom *broché*, koje su na aversu tkanine fiksirane jednim dijelom niti osnove u keperu 1/4 S (*à liage répris*).

RUBOVI: sačuvana su oba ruba, ali tek djelomično. Tkana su u petoveznom satenu sviljenom osnovom zelene boje.

VISINA TKANINE: 51 cm (ne uključujući ostatke rubova)

DIMENZIJE RAPORTA: 57 x 25.5 cm

DATACIJA: posljednja četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: za izradu misnog ornata, do danas sačuvanog u velikom broju primjeraka, je upotrijebljen klasični damast *broché à liage répris* koji je vrlo vjerojatno osmišljen upravo u svrhu izrade liturgijskog ruha. Na to upućuje nekoliko odlika: ljubičasta boja podlage te strogo simetričan dekor, osmišljen ugledanjem na uzorke svila s kraja XVII. i početka XVIII. stoljeća. Tako, primjerice, elegantne razlistale vitice i njihovi predimenzionirani, stilizirani cvjetovi uvelike podsjećaju na dekorativne elemente zastupljene na venecijanskim tkaninama iz posljednje četvrtine XVII. stoljeća [usp. Kat. 82] dok dominantni, središnji motiv svojim oblikom i »čipkasto« ornamentiranim površinama asocira na centralne detalje svila s početka XVIII. stoljeća [usp. Kat. 99]. Utjecaji starijih uzoraka se prepoznaju i u kompoziciji pod-dekora tkanog u damastu koji naglašeno slijedi motive »gornjeg« dekora u cijelosti izvedenog

dvjema bijelim *broché* potkama. Da je riječ o mlađoj, »neostilskoj« svili nedvojbeno može potvrditi za starije tkanine posve netipičan motiv »lovorovog« vijenca koji je u ulozi istaknutog spojnog elementa ubačen podno dominantnog središnjeg motiva, a može se prepoznati kao znak ranog razdoblja klasicizma. Takav vijenac, zajedno s blisko osmišljenim središnjim elementom i viticama koje ga okružuju, je istkan na zlatno žutom satenu (»Venecija, kraj XVIII. stoljeća ?«) upotrijebljenom za izradu misnice, štole i manipula u Santa Maria Gloriosa dei Frari u Veneciji. Primjerak u Frari, iako izvedbeno bogatiji od paškog zbog utkivanja ukupno četiri različite »zlatne« suplementarne potke, se s našim damastom *broché* ipak može pobliže uspoređivati na temelju gotovo identične gustoće utkanih niti osnove i potki te visine raporta od 57 centimetara.⁸¹⁶ Na zaključak o venecijanskom podrijetlu paškog damasta – osim istaknutih srodnosti sa satenom *lamé broché* u Frari - prvenstveno upućuje izgled rubova, ali i visina tkanine, gustoća utkanih niti te upotreba kvalitetnih suplementarnih potki utkanih zahtjevnom tehnikom *broché*. Naposljetu svakako treba ukazati na misnicu u Pučišćima, skrojenu od damasta *broché* identične boje i uzorka. Kako je ranije spomenuto, fundus misnog ruha u župnoj crkvi u Pučišćima je posebno zanimljiv zahvaljujući natpisima na podstavama koje je ispisivao don Andrija Ciccarelli, (župnik u ovom bračkom mjestu između 1795. i 1810. godine) a koji se odnose na župnikey-donatore, godinu nabave, vlasnike-bratovštine i sl. To nam je posebno vrijedno iz razloga što se u ovoj zbirci nalaze i primjeri koji se mogu dovesti u blisku vezu sa nekim tkaninama sačuvanima na zadarskom području [usp. Kat. 179 i 187]. Tako je na podstavi predmetne misnice Ciccarelli zapisao *Ex Eleemosynis 1801*.⁸¹⁷ Natpis vjerojatno znači da je misnica (ili sav materijal potreban za njezinu izradu?) nabavljena 1801. godine te da su u tu svrhu utrošena sredstva prikupljena kao milodari. Rečena godina ujedno odgovara ovdje predloženoj (argumentiranoj) dataciji istovrsne svile sačuvane u Pagu.

BORTE: razdjelna je široka 3, a rubna 1.5 cm. Tkane su žutim svilenim nitima, zlatnim *filé riantom* i zlatnom *lamellom*. Ornamentirane su motivom izvijene, razlistale i rascvale vitice [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 262]. Kapuljača pluvijala je ovješena o dugmad promjera 3 cm, koji su opleteni zlatnim *filéom* u ornamentu koji podsjeća na »dno košare« [vidi II. Dodatak katalogu, fotografije i mikro-snimci dugmadi, Kat. 262a i Kat. 262b].

PODSTAVA: laneno platno izblijedjele ružičaste boje

⁸¹⁶ Doretta Davanzo Poli – Nicola Mario Riccadona, *nav. dj.*, 2014., str. 124 – 125.

⁸¹⁷ Fotografiju misnice i natpisa vidjeti u: Vanja Kovačić, *nav. dj.*, 2016., str. 318.

STANJE: dobro; uslijed izloženosti sunčevoj svjetlosti je donekle izmijenjena nijansa ljubičaste boje osnove i temeljne potke, što se najbolje uočava usporedbom s površinom svile podno kapuljače pluvijala (Sl. 262b)

MJESTO NALAZA: sakristija zborne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, pluvijal u ladici br. 25 (kapuljača u kutiji br. 21), P-T-18-109a; misnica u ladici br. 47, M-T-18-109b; štola i manipul u kutiji br. 9, S-T-18-109d, Man-T-18-109e; velum za kalež u kutiji br. 20, V-T-18-109f; humeral u kutiji br. 40, H-T-18-109c; bursa u kutiji br. 27, B-T-18-109g

FOTOGRAFIJE: Sl. 262a, 262b; priložen mikro-snimak ostatka desnog ruba; priložene fotografije borte i dugmadi

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

263. Zaton, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Humeral

DIMENZIJE: 251 x 52 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, ljubičaste boje, 100 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u Z smjeru – dvije u svakom prolazu, ljubičaste boje, 29 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (dvije):
 - svila, dvije niti sukane u S smjeru – četiri u svakom prolazu, bijele boje, 15 prolaza po centimetru
 - svileni *frisé* bijele boje, 14 prolaza po centimetru

Klasični damast, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 2). »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim sviljenim nitima dviju potki utkanima tehnikom *broché*, koje su na aversu tkanine fiksirane jednim dijelom niti osnove u keperu 1/4 S (*à liage répris*).

RUBOVI: sačuvana su oba ruba, ali tek djelomično – u širini od približno 0.3 cm. Unutrašnji dio im je tkan u petoveznom satenu sviljenom osnovom zelene boje.

VISINA TKANINE: 51.5 cm (ne uključujući ostatke rubova)

DIMENZIJE RAPORTA: 58.5 x 26 cm

DATACIJA: posljednja četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: u sakristiji župne crkve Rođenja Marijina u Zatonu zatečen je humeral skrojen od klasičnog damasta *broché à liage répris* identičnog primjerku upotrijebljenom za izradu misnog ornata iz zborne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Pagu [Kat. 262]. Temeljna razlika se odnosi na bolje stanje očuvanosti zatonskog humerala, čija ljubičasta boja nije izmijenila nijansu pod utjecajem sunčeve svjetlosti, kao što je to slučaj sa rečenim paškim damastom (Sl. 262b). Dva su damasta nedvojbeno nastala prema istom predlošku i vrlo vjerojatno u istoj manufakturi – na što upućuje potpuno jednaka tkalačka konstrukcija, podudarni rezultati tehničkih analiza (gustoća, vrste i boje utkanih niti), visina tkanine te izgled rubova. Jedina uočena razlika je visina raporta, koja je u slučaju primjerka iz Zatona veća za gotovo zanemarivih centimetar i pol. Da zatonski humeral ne bi trebalo smatrati izvornim dijelom velikog misnog ornata sačuvanog u Pagu prvenstveno ukazuju razlike njihove različite podstave ali i činjenica da paški ornat sadrži humeral. Stoga bi ipak trebalo zaključiti da je humeral iz Zatona jedini do danas preostali dio nekog drugog misnog ornata kakav je – nasreću – u velikom broju dijelova do danas sačuvan u paškoj zbornoj crkvi. I u ovom slučaju vrijedi upozoriti na izglednost da je humeral izvorno pripadao zadarskoj prvostolnici, odnosno da je župi u Zatonu u nepoznato vrijeme prepusten na korištenje a zajedno sa drugim dijelovima misnih ornata za koje je ranije argumentirano da su izvorno pripadali katedrali sv. Stošije [usp. Kat. 2, 43, 84, 96, 178].

PODSTAVA: svileni taft *louisine* 3-2, ljubičaste boje

BORTE: humeral je obrubljen metalnom palmetnom čipkom širine 1.5 cm, izvedenom zlatnom *lamellom*, zlatnim *filé* i zlatnim *frisé* nitima.

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Rođenja Marijina

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 40, H-T-18/sr-208

FOTOGRAFIJE: Sl. 263; priložen mikro-snimanak ostatka desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

264. Zadar, samostan sv. Frane

Četiri fragmenta sekundarno upotrijebljena za krojenje rukavā dviju dalmatika koje pripadaju misnom ornatu analiziranom u kataloškoj jedinici br. 94

DIMENZIJE: približno 62 x 25 cm

VRSTA TKANINE: damast *gros de Tours broché, à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, boje bjelokosti, 60 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti sukanih u S smjeru – dvije u svakom prolazu, 45 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (tri):
 - svilena: dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, zelene boje, 21 prolaz po centimetru
 - metalne: srebrni *filé riant* s jezgrom od bijele svile, 22 prolaza po centimetru
 - srebrni *filé riant* s jezgrom od žute svile, 22 prolaza po centimetru

Damast *gros de Tours broché, à liage repris*. Damast je tkan na način da je podloga dekoru konstruirana u aversu petoveznog satena (preskok 2) a dekor u taftu *gros de Tours*. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim potkama utkanim tehnikom *broché* koje na aversu leže fiksirane nitima osnove u konstrukciji keper 1/4 S (*à liage répris*).

RUBOVI: sačuvana oba ruba. Široki su 1 cm a tkani su svilenim nitima osnove različitih boja. Završavaju s dva krupna bijela svilena končića vezana u taftu. Unutrašnji dio je tkan u petoveznom satenu svilrenom osnovom bijedo ljubičaste i bijedo smeđe boje (lijevi rub) dok su u desnom rubu prisutne i svjetlo plave modre niti kojima su tkane tanke pruge.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 52 cm x približno 25 cm

DATACIJA: između 1770. i 1780. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: za krojenje rukavā dviju dalmatika, za najveće površine kojih je upotrijebljen damast *gros de Tours broché à liage répris* iz prve četvrtine XVIII. stoljeća [1710.-1715., vidi Kat. 94] sekundarno su iskorišteni komadi damasta *gros de Tours broché a liage repris* iz posljednje četvrtine XVIII. stoljeća. Ovo nije jedini dokumentirani slučaj da se za popravak ili »krpanje« misnog ruha ciljano koriste komadi tkanine koja prevladavajućoj svili ne odgovara samo po zastupljenim bojama i vrstama niti nego i po tkalačkoj konstrukciji [usp. Kat. 84 – 230 i Kat. 85 - 228]. Predmetni fragmenti su, nažalost, jedini do danas sačuvani ostaci ove

svile, koju zbog strogo simetričnog dekora, boja i vrsta korištenih niti te zastupljenih dekorativnih motiva treba prepoznati kao *ornement d'église* odnosno tkaninu izvorne sakralne namjene. Slično kao kod dvaju prethodno analiziranih primjeraka [Kat. 262 i 263], dominantan je centralno postavljen cvijet okružen viticama s mjestimično umetnutim poluzatvorenim i pupoljastim manjim cvjetovima te plodovima mogranja. Ovaj je »gornji« dekor u cijelosti izведен trima suplementarnim potkama utkanima tehnikom *broché*, koje su na aversu također fiksirane jednim dijelom osnovnih niti u konstrukciji kepera 1/4 S (*à liage repris*). Ujedno, i u ovom slučaju se primjećuje da pod-dekor izведен u damastu naglašeno slijedi motive »gornjeg« dekora (Sl. 264b). U katedrali u Castelfranco Veneto nalaze se pluvijal i štola skrojeni od damasta *broché à liage repris* tkanog istim vrstama i bojama niti te prema identičnom predlošku,⁸¹⁸ a koji pruža sjajnu priliku da sagledavanje zastupljenog dekora u cijelosti [Ilustracije uz raspravu, Sl. 265]. Dakle, središnji cvijet je vidljiv u potpunosti, a moguće je potpunije analizirati ritam i elemente dekora među kojima se posebno ističe žitno klasje. Prisutnost motiva klasja – ostaci kojih se vide i na zadarskim fragmentima – kao i ranije spomenutih plodova mogranja još je jedna potvrda tezi da je riječ o tkanini tipologije *ornement d'église* namijenjenoj izradi svečanih misnih ornata. Rezultati tehničkih analiza zadarskog damasta i onog na pluvijalu u Castelfranco Veneto se umnogome podudaraju (vrsta, boje i gustoća utkanih niti). Dimenzije raporta nisu donešene, a visina tkanine (ne uključujući rubove) iznosi 52.5 centimetara. Damast je, pak, drugačije konstruiran: podloga je izvedena u keperu 4/1 S a dekor u keperu 1/4 Z. U skladu s izmijenjenom konstrukcijom damasta se donekle mijenja i izgled rubova, koji su također tkani na *beige*-ružičaste pruge, međutim u keperu – što je očekivano jer su rubovi u pravilu izvedeni u konstrukciji zastupljenoj na tkanini. I u tekstu o pluvijalu i štoli u Castelfranco Veneto se zaključuje da je riječ o svili osmišljenoj u liturgijske svrhe, a na temelju simetričnog dekora, vrsta i boja upotrijebljenih niti te po zastupljenim motivima izražene kršćanske simbolike (klasje i mogranji). Ipak, isključuje se venecijansko podrijetlo te se mjesto nastanka uopćeno određuje s »Italija«.⁸¹⁹ Međutim, osobno bih se ipak opredijelila upravo za neku od venecijanskih manufaktura, a na temelju visine tkanine, izgleda rubova (tkani na pruge), gustoće osnovnih niti, znatne količine srebrnog *filé rianta* te lijepo osmišljenog dekora (i pod-dekora) u kojem pronalazim niz odlika podudarnih uzorcima nekoliko drugih *ornement d'église* koje datiram u isto razdoblje te također određujem kao

⁸¹⁸ Alessandra Geromel Pauletti, *nav. dj.*, 2014., str. 64 (kat. 17).

⁸¹⁹ Ista, *nav. dj.*, 2014., str. 64 (kat. 17).

mletačke proizvode [Kat. 262, 263, 265, 266, 267, 268, 269]. Naposljetku iznosim mišljenje da je ovaj venecijanski *ornement d'église* najvjerojatnije nastao ugledanjem na ovovremene lyonske svile osmišljene i tkane isključivo u liturgijske svrhe, a od kakve je, primjerice, skrojen raskošni misni ornat koji je danas izložen u Museo della Basilica di Gandino (Bergamo) a datiran je u razdoblje oko 1770. godine⁸²⁰ ili također impresivan ornat u zbornoj crkvi sv. Marije u Aroni (Novara) datiranom u 1771. godinu.⁸²¹ Za izradu oba ornata su upotrijebljene skupocjene tkanine simetričnog dekora koje po kompoziciji te posebno prema istkim motivima klasja, cvjetova i zatvorenih plodova koji podsjećaju na mogranje umnogome asociraju na primjerak sačuvan u Zadru i Castelfranco Venetu. Stoga je opravdano pretpostaviti da su ovakvi venecijanski damasti *broché* tkani kao svojevrstan odgovor ili pokušaj pariranja francuskoj konkurenciji, kojoj se Crkva u Italiji počela okretati s narudžbama za svile tipologije *ornement d'église*.

STANJE: zadovoljavajuće; vidljiva mehanička oštećenja koja su mahom pretrpjele niti suplementarnih potki

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 264a, 264b; priložena fotografija desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

⁸²⁰ Pet fragmenata tkanine istovjetne onoj u Gandinu pripada fundusu Civiche Raccolte d'Arte Applicata u Milunu. Opsežnu studiju o primjercima u Milunu i Gandinu vidjeti u: Chiara Buss, *Un prezioso tessuto settecentesco di fattura lionese*, u: *Rassegna di studi e notizie*, Vol. XI, Anno X, 1983.b, Milano, Castello Sforzesco, str. 75 – 116 (77, 78, 79, 80, 81, 82, 83).

⁸²¹ Marta Cuoghi Costantini, *Piviale e velo da calice a fondo oro* (Scheda 22), u: *Tessuti antichi nelle chiese di Arona*, (ur.) Donata Devoti – Giovanni Romano, Mole Antonelliana – Torino, Ages Arti Grafiche, 1981., str. 194 – 198, s tablom u boji XIV (bez pag.)

265. Pag, župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Misni ornat koji se sastoji od misnice, dvije dalmatike, dvije štole, dva manipula i veluma za kalež

DIMENZIJE: 108-102.5 x 75-68 cm, 100.5 x 110.5 cm, 99 x 111 cm, 213 x 25.5-11.5 cm, 220.5 x 25.5-11.5 cm, 87 x 24.5-10.5 cm, 93.5 x 25-11 cm, 54 x 52.5 cm

VRSTA TKANINE: damast *gros de Tours*, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 128 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu (kad se tka *gros de Tours* ih je šest u svakom prolazu), crvene boje, 34 prolaza po centimetru (kad se tka *gros de Tours* broje 15 do 16 prolaza po centimetru)
- *Broché* potke (dvije):
 - zlatni *filé riant* s jezgrom od zlatno žute svile, dvije u svakom prolazu, 16 prolaza po centimetru
 - srebrni *frisé* s jezgrom od svile *beige* boje, 17 prolaza po centimetru

Damast *gros de Tours*, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 3) a dekor u taftu *gros de Tours*. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен supplementarnim nitima s metalnom ovojnicom utkanima tehnikom *broché*, koje su na aversu tkanine fiksirane jednom šestinom niti osnove u keperu 1/3 S.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Desni je širok 0.9 a lijevi 1.1 cm. Tkani u osmoveznom satenu svilenom osnovom zelene boje. Završavaju sa četiri lanena končića prirodne nijanse vezanima u taftu (temeljnom crvenom potkom).

VISINA TKANINE: 54 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 66 x 26 cm

DATACIJA: posljednja četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: misni ornat koji se zbog crvene podloge dekoru mogao koristiti samo na Duhove i blagdane mučenika skrojen je od venecijanske *ornement d'église* iz posljednje četvrtine XVIII. stoljeća, osmišljene ugledanjem na *ornements d'église* koje su se u mletačkim manufakturama tkale tijekom posljednje četvrtine XVII. te početkom XVIII. stoljeća. Oponašanje starijih uzoraka – ne samo u pogledu zastupljenih motiva i kompozicije nego i tkalačke konstrukcije – je toliko dosljedno da mogu izazvati zabunu: tako su, primjerice, misnica i dalmatika iz katedrale sv. Tripuna u Kotoru - od crvenih damastā *gros de Tours* *broché à liage répris* tkanih prema identičnom predlošku kao i paški primjerak – datirane na

»kraj XVII. stoljeća« odnosno »između 1670. i 1700. godine«.⁸²² Dakle, uvelike slično kao kod svilā analiziranih u kataloškim jedinicama br. 262 – 264, uzorak se sastoji od »gornjeg« dekora u cijelosti izvedenog *broché* potkama te damastnog pod-dekora koji ga »slijedi« poput sjene. Ujedno, dominantni element strogo simetričnog dekora je centralni motiv u obliku fantastičnog, rascvalog cvijeta, smješten unutar nepravilnog okvira sastavljenog od vitica, pupoljastih cvjetova i plodova. Posebnost ovog dekora svakako su parovi rogova obilja koji sudjeluju u oblikovanju okvira. Treba uočiti klasje žita te grozdove i lišće vinove loze koji – jednako kao kod prethodno analiziranog primjerka – svojom jakom kršćanskom simbolikom potvrđuju da je riječ o *ornement d'église*. Venecijanske *ornements d'église* iz posljednje četvrtine XVII. odnosno s početka XVIII. stoljeća, a koje dakle ovim (gotovo) stoljeće mlađim primjercima bivaju oponašane, poznate su u inozemnoj ali i u domaćoj stručnoj literaturi. Krasan primjerak takvog damasta *broché* (crvene podloge i »zlatnog« dekora) sačuva se na misnici u crkvi sv. Jakova na otoku Čiovu.⁸²³ Dakako, daleko su brojniji primjeri sačuvani u talijanskim crkvama, a osim varijanti sa crvenom podlogom poznate su i inačice sa zlatno-žutom i bijelom podlogom dekoru koje pak mogu biti izvedene u damastu ili u keperu te ponekad zastrte *lamé* potkom. Tako ukazujem na ljubičasti damast *gros de Tours broché* (»Venecija ili Lyon, posljednja četvrtina XVII. stoljeća«) upotrijebljen za izradu misnice u Museo della Basilica u Gandinu⁸²⁴ (čiji je uzorak gotovo posve jednak onome na Čiovu!), crveni keper *broché fond lamé* (»Venecija, prva desetljeća XVIII. stoljeća«) od kojeg je skrojena misnica u katedrali u Vicenzi,⁸²⁵ crveni keper *broché fond lamé* (»Venecija, prva četvrtina XVIII. stoljeća«) misnice u katedrali u Adrii (Rovigo),⁸²⁶ crveni damast *gros de Tours broché* (»Venecija, 1705. – 1715.«) misnice, štole i veluma za kalež u katedrali u Udinama,⁸²⁷ zlatno žuti damast *gros de Tours broché à liage répris* od kojeg je skrojen pluvijal također sačuvan u katedrali u Adrii,⁸²⁸ pluvijal od srodnog, zlatno žutog damasta *broché fond lamé* (»Venecija, druga polovina XVII. stoljeća«) u katedrali u Chioggi,⁸²⁹ zlatno

⁸²² Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 2009., str. 330 – 331 (kat. 19), str. 332 (kat. 20).

⁸²³ Nevenka Bezić Božanić, *nav. dj.*, 2005., str. 179.

⁸²⁴ Alessandra Civai, *nav. dj.*, 2011., str. 61 – 63.

⁸²⁵ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 381 (kat. 75).

⁸²⁶ Iste, *nav. dj.*, 1993., str. 381 – 383 (kat. 76).

⁸²⁷ Maria Beatrice Bertone (ur.), *nav. dj.*, 2015., str. 117.

⁸²⁸ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 417 – 418 (kat. 104).

⁸²⁹ Valentino Cecchinato, *Capolavori tessili della cattedrale di Chioggia*, tesi di laurea – diplomska radnja, Università Ca' Foscari di Venezia – Facoltà di lettere e filosofia, Corso di Laurea in Conservazione dei Beni Culturali, Anno accademico 2007 – 2008., str. 38 – 40 (kat. 1).

žuti saten *broché fond lamé* (»sjeverna Italija, druga polovina XVII. stoljeća«) od kojega je načinjena dalmatika sačuvana u bazilici sv. Antuna u Padovi⁸³⁰ te napisljetu bijeli *gros de Tours broché* (»Venecija, druga polovina XVII. stoljeća«) upotrijebljen za izradu misnog ornata u Santa Maria Gloriosa dei Frari u Veneciji.⁸³¹ Dakle, zajedničke odlike svih ovdje izdvojenih »prethodnica« svile paškog ornata su simetrični dekori tkani metalnim (najčešće zlatnim) *broché* potkama a kojima dominira blisko izveden, središnji cvjetni element postavljen unutar nepravilnog okvira kojeg u najvećem broju slučajeva tvore vitice s karakterističnim pupoljastim cvjetovima i parovi *cornucopia*. Od inačica iz posljednje četvrtine XVIII. stoljeća se već na prvi pogled mogu razlikovati po izostanku klasja žita te grozdova i lišća vinove loze. Primjeri koji se po nizu konstrukcijskih i dekorativnih odlika mogu pobliže uspoređivati sa paškim damastom su – osim u katedrali u Kotoru - sačuvani u katedrali u Trevisu (crveni damast *gros de Tours broché à liage répris*, »Venecija, druga polovina XVIII. stoljeća«)⁸³² te u katedrali u Adrii gdje je od ljubičastog damasta *gros de Tours broché à liage répris* (»Venecija, druga polovina XVIII. stoljeća«) izvedena misnica s apliciranim grbom biskupa Arnalda Speroni degli Alvarotti koji je u toj biskupiji stolovao između 1766. i 1800. godine.⁸³³ Napisljetu ističem da fundusu Museo di Palazzo Mocenigo u Veneciji pripada komad (96 x 50 centimetara) damasta *gros de Tours broché* čiji je dekor gotovo u potpunosti identičan onome istkanom na paškom primjerku a datiran je između 1780. i 1799. godine.⁸³⁴ Dakle, zaključno treba istaknuti da je paški ornat vrijedan primjerak bogatog kompleta ruha čija skupocjenost ne proizlazi samo iz kvalitetno tkanog damasta protkanog velikom količinom »zlatnih« *broché* potki, nego i iz dragocjenih borti te svilene podstave. O njegovoj vrijednosti, uostalom, dovoljno govore i činjenice da su ornati od gotovo identičnih tkanina sačuvani u trima katedralama: onoj kotorskoj te dvjema na području Veneta. Na njima izведен dekor dosljedno oponaša one jednako skupocjenih svila liturgijske namjene koje su se u Veneciji tkale stoljeće ranije, a na temelju te tradicije, kvalitete tkanja, visine tkanine, izgleda rubova te činjenice da su se gotovo identični primjeri sačuvali na

⁸³⁰ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1995., str. 76 (kat. 24).

⁸³¹Ornat se sastoji od pluvijala, misnice, dvije dalmatike, štole, četiri manipula i veluma za kalež. Vidjeti: Doretta Davanzo Poli – Nicola Mario Riccadona, *nav. dj.*, 2014., str. 72 – 73.

⁸³² Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 429 – 430 (kat. 114); Alessandra Geromel, *nav. dj.*, 1993.-1994., str. 233 – 236 (kat. 4), tabla 4a (bez pag.)

⁸³³ Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), *nav. dj.*, 1993., str. 502 – 503 (kat. 173).

⁸³⁴ Nije objavljen. Crno-bijela fotografija totala fragmenta kao i osnovni podatci o umjetnini su dostupni za uvid i preuzimanje u *online* katalogu Muzeja (inv. oznaka Cl. XXIII n. 0105).

području Veneta potvrđuje se teza da je predmetni damast *gros de Tours broché à liage répris* nastao u nekoj glasovitoj venecijanskoj manufakturi.

BORTE: široka 2.3 cm. Tkana zlatno žutom svilom, zlatnim *filé* nitima s jezgrom od zlatno žute svile i zlatnom *lamellom*. Imaju tordirani oblik a uzduž rubova se nižu polukružne petljice [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 265]. Na dalmatikama se sačuvana izvorna dugmad promjera 2.1 cm [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 265].

PODSTAVA: svileni taft *bordeaux* boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija zborne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 47, M-T-18/02-110a; dalmatike u ladici br. 12, D-T-18/02-110b, D-T-18/02-110c; štole i manipuli u kutiji br. 8, S-T-18/02-110d, S-T-18/02-110e, Man-T-18/02-110f, Man-T-18/02-110g; velum u kutiji br. 16, V-T-18/02-110h

FOTOGRAFIJE: Sl. 265; priložen mikro-snimak lijevog ruba; priložen mikro-snimak dugmeta sa jedne od dalmatika te fotografija razdjelne borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

266. Pag, župa Uznesenja Blažene Djevice Marije

Tri pluvijala

DIMENZIJE: 295 x 143 cm, 296 x 141cm, 300 x 144 cm

VRSTA TKANINE: saten *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 120 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – četiri u svakom prolazu, crvene boje, 33 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (dvije):
svila, dvije niti sukane u S smjeru – četiri u svakom prolazu, zagasito žute boje, 20 prolaza po centimetru
svileni *frisé*, boje goruščice, 17 prolaza po centimetru

Saten *broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 3) a dekor je u cijelosti izведен suplementarnim sviljenim nitima utkanima tehnikom *broché*. Samo su »ravne« svilene *broché* potke – ne i *frisé* - na aversu tkanine fiksirane jednim dijelom niti osnove u keperu 1/3 S.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 0.7 cm. Tkani su u petoveznom satenu sviljenom osnovom u svijetlo zelenoj i bijeloj boji, na dvije (postranične) zelene i središnju bijelu prugu. Završavaju s dva lanena končića vezana u taftu (temeljnog potkom).

VISINA TKANINE: 49 cm (ne uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 75.5 x 24.5 cm

DATACIJA: posljednja četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Venecija

OPIS: tri pluvijala su skrojena od satena *broché à liage répris* crvene podloge i dekora izvedenog različito profiliranim sviljenim nitima žute i oker nijanse, kojeg na temelju simetričnog (»neostilskog«) uzorka, visine raporta i zastupljenih motiva treba prepoznati kao *ornement d'église*. Uočava se niz sličnosti između ovog dekora te onih na tkaninama analiziranim u kataloškim jedinicama br. 262 – 265, a za koje je također utvrđena izvorna liturgijska namjena. Tako i ovim uzorkom dominira središnji, bogati cvjetni motiv, okružen nepravilnim okvirom sastavljenim od *rocaille* elemenata, pupoljastih cvjetova i para velikih, tordiranih rogova obilja. Zbog crvene podloge te zastupljenih *cornucopia* najviše nalikuje paškom damastu *gros de Tours broché à liage répris* [Kat. 265], no u ovom je slučaju ipak riječ o manje skupocjenoj tkanini budući da je izostao pod-dekor (podloga nije tkana u damastu) dok u tkanju »gornjeg« dekora ne sudjeluje nijedna metalna suplementarna potka.

Riječ je, dakle, o nedvojbeno kvalitetnoj no cjenovno značajno pristupačnijoj svili koju na temelju dekorativnih odlika, gustoće utkanih niti, visine tkanine te posebno izgleda rubova treba pripisati nekoj od venecijanskih manufaktura. U prilog takvom zaključku svakako ide i poveći broj do danas prepoznatih primjeraka, nekoliko kojih je sačuvano upravo u Veneciji: uz fotografiju detalja identično ornamentiranog baršuna (?), datiranog u sredinu XVIII. stoljeća, je navedeno da pripada fundusu Musei Civici Veneziani,⁸³⁵ dva fragmenta satena *broché à liage répris* (crvene podloge i jednako tkanog uzorka) dio su zbirke venecijanskog Museo di Palazzo Mocenigo,⁸³⁶ u mletačkom Archivio di Stato su zabilježene korice za dokument obložene istovjetnim satenom *lancé broché à liage répris* [Ilustracije uz raspravu, Sl. 267] dok je ornat od gotovo identične tkanine sačuvan u crkvi San Nicola da Tolentino u Veneciji⁸³⁷ [Ilustracije uz raspravu, Sl. 268]. Misnica od crvenog damasta (!) s dekorom tkanim tehnikom *broché* a prema istom predlošku (visina raporta mjeri 78 centimetara) pripada minhenskoj Zbirci Bernheimer a smatra se njemačkim proizvodom iz druge četvrtine XIX. stoljeća.⁸³⁸ Temeljem ovih – po mojem mišljenju pogrešnih – zaključaka je jednak sud o dataciji i podrijetlu donesen za fragmentarno očuvan crveni damast *broché* istovjetnog dekora, sačuvan na prednjem i leđnom stupu te vratnom obrubu misnice iz župne crkve sv. Petra u mjestu Sveti Petar Orehovec (danas u depoima Dijecezanskog muzeja u Zagrebu).⁸³⁹ Naposljetu ističem da sam u samostanu sv. Frane u Šibeniku dokumentirala misni ornat [Ilustracije uz raspravu, Sl. 266] za izradu kojeg je upotrijebljen saten *broché à liage répris* koji se od paškog primjerka razlikuje jedino po mjestimičnom utkivanju bijele svilene *broché*

⁸³⁵ Na crno-bijeloj reprodukciji nije moguće razaznati da li je podloga dekoru uistinu tkana u baršunu. Vidjeti: Achille Vitali, *nav. dj.*, 1992., str. 401 (sl. 115).

⁸³⁶ Nisu objavljeni. Njihove fotografije i kratke kataloške jedinice moguće je pronaći u *online* katalogu Muzeja, u kojem su zavedeni pod inventarnim oznakama Cl. XXIII n. 1354 i Cl. XXIII n. 0472 (vidi Izvori i neobjavljenja djela, WEB izvori).

⁸³⁷ Ornat se sastoji od misnice, dvije dalmatike i pripadajućih štola i manipula. Podloga je tkana u crvenom osnoveznom satenu. Gustoća utkanih niti iznosi: 90 prolaza za osnovu, 36 za temeljnu potku, 18 za dvije *broché* potke. Rubovi su široki 1 centimetar a tkani su u satenu, na zelene i bijele pruge. Visina tkanine iznosi 51 centimetar a visina raporta 70.5 centimetara. Saten se smatra venecijanskim proizvodom međutim datiran je na kraj XVII. stoljeća, što smatram netočnim; Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 2012., str. 83, 87, bilj. 19; u navedenom poglavljju ovaj ornat nije ilustriran nijednom reprodukcijom (prema riječima autorice, broj ilustracija je bio sveden na najmanju moguću mjeru zbog smanjenja troškova izdanja), a kolegici Doretti Davanzo Poli zahvaljujem na ustupanju fotografije detalja dalmatike koju prilažem Ilustracijama uz raspravu [Sl. 261].

⁸³⁸ Saskia Durian Ress, *nav. dj.*, 1991., str. 324 – 325 (kat. 144).

⁸³⁹ Mirela Ramljak Purgar, *nav. dj.*, Svezak 3, Zagreb, veljača 2004., kat. 206. /140/ (bez pag.)

potke. Dakle, jednako kao i damast *gros de Tours broché à liage repris* kakav je do danas prepoznat na ornatima iz Paga i Kotora [Kat. 265], i ovaj je mletački *ornement d'église* iz istog razdoblja zacijelo bio jednako cijenjen u našim krajevima, što potvrđuje činjenica da su zasad u Hrvatskoj evidentirana tri blisko izvedena primjera.

BORTE: razdjelna borta je široka 4 cm, dok je uz polukružne rubove uža borta s resama ukupne širine 5 cm. Ornamentirane su nizanjem vitice u obliku slova *S* na podlozi kojom prolaze dvije istaknute, ravne paralelne linije [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 266]. Sačuvana je izvorna dugmad promjera 3 cm [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 266].

PODSTAVA: laneno platno svijetle prirodne boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija zborne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 19, P-T-18/19-096a, P-T-18/19-096b, P-T-18/19-096c

FOTOGRAFIJE: Sl. 266a, 266b; priložen mikro-snimak desnog ruba; priložene fotografije razdjelne borte i dugmeta

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

267. Zadar, župa sv. Stošije

Pluvijal

DIMENZIJE: 298 x 137.5 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, crvene boje, 115 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, crvene boje, 33 prolaza po centimetru

Klasični damast. Podloga dekoru je tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3) dok je dekor izведен u reversu petoveznog satena (preskok 2).

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 1.2 cm. Tkani u petoveznom satenu svilenom osnovom zelene i bijele boje, na tri zelene i dvije bijele pruge. Završavaju sa dva krupnija svilena končića (predena crvenim i *beige* nitima; *melangé*) i četiri finija svilena zelena končića vezana u taftu.

VISINA TKANINE: 63 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 119 x 29.5 cm

DATACIJA: posljednja četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Venecija ili Veneto

OPIS: pluvijal je skrojen od crvenog klasičnog damasta kojeg je na temelju dekorativne kompozicije i visine raporta ispravno prepoznati kao *ornement d'église*, koji se pak izvorno mogao ravnopravno koristiti za krojenje misnog ruha ali i za opremanje interijera (za zastore, nebnice, pokrivala za zidove, stupove i pilastre) te za presvlačenje namještaja korištenog u crkvenim prostorima ili u, primjerice, biskupskim rezidencijama. Sudeći po solidnoj no jednostavnoj konstrukciji (izostanak suplementarnih potki) te po raskošnom raportu velikih dimenzija može se zaključiti da je prvenstveno ipak bio namijenjen uređenju prostora. Slično kao i u slučajevima venecijanskih *ornements d'église* analiziranih u kataloškim jedinicama br. br. 262 – 266, i ovim uzorkom dominiraju dva središnja, slično osmišljena simetrična cvjetna motiva od kojih je jedan veći i bujniji (Sl. 267b) dok je drugi gotovo upola manji. Naizmjenično se nižu u vertikalnom usmjerenju, a okruženi su nepravilnim okvirima sastavljenim od *rocaille* elemenata, parova velikih pupoljastih cvjetova te više vrsta povijenog, namreškanog lišća nerijetko velikih dimenzija. Vrijedi primijetiti da iza jednog para masivnih, povijenih listova proviruju završeci (vrhovi) rebrastih *cornucopia* ispunjenih cvjetnim buketima (Sl. 267a). Na temelju kvalitete tkanja (gustoće utkanih niti) te izgleda rubova moguće je pretpostaviti da je riječ o damastu nastalom u manufakturi djelatnoj u

Veneciji ili na području Terraferme, a njegova poveća visina se može protumačiti upravo činjenicom da je riječ o svili namijenjenoj opremanju interijera.

BORTE: razdjelne su široke 3 cm, dok su rubne – zajedno s resama – široke 5 cm. Tkane žutim sviljenim nitima i zlatnim *filéom* s jezgrom od zlatno žute svile a ornamentirane su nizom isprekidanih paralelnih linija [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 176].

PODSTAVA: laneno platno izblijedjele plave boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 18, P-T-18-271

FOTOGRAFIJE: Sl. 267a, 267b; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

268. Silba, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Polukružni dio pluvijala za izradu kojeg je upotrijebljena i tkanina iz prve polovine XX. stoljeća

DIMENZIJE: 279.5 x 124.5 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 120 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru, crvene boje, 31 prolaz po centimetru

Klasični damast. Podloga dekoru je tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3) dok je dekor izведен u reversu petoveznog satena (preskok 2).

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 1.2 cm. Desni rub je u cijelosti tkan u petoveznom satenu svilenom osnovom zelene i bijele boje, na tri zelene i dvije bijele pruge. Lijevi rub je tkan svilenom osnovom u istim bojama, na tri zelene pruge tkane u satenu i dvije bijele tkane u keperu 4/1 Z. Završavaju s dva krupnija svilena končića predena raznobojnim nitima (*melangé*) te sa četiri finija svilena končića zelene boje, vezana u taftu.

VISINA TKANINE: 63.5 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: ? x 29.5 cm

DATACIJA: posljednja četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Venecija ili Veneto

OPIS: glavnina površine polukružnog dijela pluvijala je skrojena od klasičnog damasta (tipologije *ornements d'église*) čiji je dekor identičan onome prethodno analiziranog primjerka, no kojeg međutim odlikuju nešto veće dimenzije raporta čiju visinu u ovom slučaju nažalost nije moguće utvrditi. Ostali podaci dobiveni njihovim tehničkim analizama su gotovo posve podudarni: konstrukcija damasta je jednaka, kao i visina tkanine, gustoća utkanih niti te širina i izgled rubova. Jedine razlike u rubovima se uočavaju u bijelim prugama lijevog ruba ovog damasta, koje su umjesto u satenu izvedene u keperu. No na temelju svih drugih, izrazitih sličnosti te posebno zbog identičnog dekora smatram ispravnim zaključiti da su oba damasta nastala u istoj manufakturi.

BORTE: tkane žutim i crvenim (viskoznim ?) nitima a ornamentirane motivom grčkog križa (XX. stoljeće)

PODSTAVA: nema podstavu

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije (Male Gospe)

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 18, P-T-18/01-020

FOTOGRAFIJE: Sl. 268a, 268b; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

269. Pašman, župa Rođenja Blažene Djevice Marije

Polukružni dio pluvijala za izradu kojeg su upotrijebljeni i fragmenti tkaninā analiziranih u kataloškim jedinicama br. 11 i 249

DIMENZIJE: 286 x 126 cm (pluvijal)

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 125 prolaza po centimetru
- Potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, crvene boje, 33 prolaza po centimetru

Klasični damast. Podloga dekoru je tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3) dok je dekor izведен u reversu petoveznog satena (preskok 2).

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 1.2 cm. Tkani u petoveznom satenu svilenom osnovom zelene i bijele boje, na tri zelene i dvije bijele pruge. Završavaju s pet svilenih končića (predenih zelenim i žutim nitima; *melangé*) vezanim u taftu.

VISINA TKANINE: 64 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: ? x 30 cm

DATACIJA: posljednja četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Venecija ili Veneto

OPIS: za izradu polukružnog dijela pluvijala je upotrijebljen klasični damast (tipologije *ornements d'église*) čiji je dekor identičan onima dvaju prethodno analiziranih primjeraka. I ovaj se damast od onog na pluvijalu iz zadarske katedrale [Kat. 267] razlikuje po većim dimenzijama raporta (čiju visinu ni u ovom slučaju nažalost nije moguće utvrditi), a po čemu je pak bliži damastu sačuvanom na Silbi [Kat. 268]. Uočava se da su svilene niti osnove i potke bojane u drugačiju (ponešto izražajniju) nijansu crvene boje, dok se tehničkim analizama došlo do uvelike sličnih rezultata: konstrukcija damasta je jednaka, kao i visina tkanine, gustoća utkanih niti te širina i izgled rubova. Na temelju svih tih, izrazitih podudarnosti te posebno zbog identičnog dekora smatram ispravnim zaključiti da su sva tri damasta zasigurno nastala u istom proizvodnom središtu, a moguće i u istoj manufakturi. U dosadašnjim istraživanjima povijesnih tekstila sačuvanih u drugim dijelovima Hrvatske nisam

zabilježila srodne damaste, te je tim više zanimljivo da su se na području Zadarske nadbiskupije u razmjerno velikim površinama do danas očuvala čak tri uvelike bliska primjerka. Stoga se uvjetno može prepostaviti da je krajem XVIII. stoljeća u Veneciji nabavljen velika količina crvenih damastā ovog dekora – sasvim sigurno u svrhu opremanja crkvenih i rezidencijalnih interijera – a da su komadi sačuvani na trima rečenim pluvijalima u tu svrhu možda sekundarno upotrijebljeni.

BORTE: široka 3.5 cm, tkana žutom svilom i zlatnim *filé* nitima a ornamentirana nizom velikih cvjetova povezanih vrpcolikim elementima [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 269].

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 25, P-T-17/18-233

FOTOGRAFIJE: Sl. 269; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

270. Pag, samostan benediktinki sv. Margarite

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole, manipula i burse

DIMENZIJE: 109-101 x 71-67.5 cm, 207 x 23.5-10 cm, 92 x 23.5-9.5 cm, 23.2 x 23.3 cm

VRSTA TKANINE: saten *lancé broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, zagasito crvene boje, 144 prolaza po centimetru
- Temeljna / *lancé* potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, svijetle žute boje, 36 prolaza po centimetru
- *Broché* potka:
svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 18 prolaza po centimetru

Saten *lancé broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u aversu omoveznog satena (preskok 3), dok u stvaranju dekora sudjeluju temeljna potka - koja je ovdje utkana kao *lancé* potka – te jedna *broché* potka. Obje su na aversu tkanine fiksirane jednim dijelom osnovnih niti u keperu 1/3 S.

RUBOVI: sačuvan je desni rub. Širok je 0.7 cm. Tkan je u satenu, svilenom osnovom u zelenoj i bijeloj boji, na dvije rubne zelene i jednu središnju bijelu prugu. Završava sa dva lanena končića svijetle boje vezana u taftu (temeljnom odnosno *lancé* potkom).

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 78 cm x ?

DATACIJA: kraj XVIII. – početak XIX. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Veneto ?)

OPIS: za izradu misnog ornata je upotrijebljen saten *lancé broché à liage répris* crvene podloge i strogo simetričnog uzorka, umnogome nalik onima na nekoliko prethodno analiziranih tkanina [usp. Kat. 264 - 269]. Zajednička im je kompozicija kojom dominira jedan veliki, rascvali fantastični cvijet naglašenog središnjeg dijela postavljen u centralnoj osi tkanine, a oko kojeg se razvija nepravilan, no masivan i naglašeno razveden okvir koji se sastoji od izvijenih i djelomično isprepletenih vitica, stiliziranih rogova obilja (iz kojih izbijaju grozdovi vinove loze), lišća i bujnih, dinamično pokrenutih cvjetova. Dekor se može potpunije sagledati na dalmatici koju sam dokumentirala u franjevačkom samostanu u Makarskoj a za izradu koje je upotrijebljen saten identičnog dekora, no zagasito ružičaste podloge [Ilustracije uz raspravu, Sl. 269]. Misni ornat od satena *lancé broché à liage répris* tamnije ružičaste podloge i jednakog, žuto-bijelog uzorka je sačuvan u katedrali u Adriji (Rovigo). Pri dnu leđnog stupa misnice je apliciran grb Federica Marie Molina, koji je bio

biskupom u Adrii između 1807. i 1819. godine, što potvrđuje da je predmetna svila vrlo vjerojatno nastala na razmeđi XVIII. i XIX. stoljeća. U kataloškoj jedinici ornata se navodi da je misnica od identične svile sačuvana u Valmarenu kod Trevisa dok primjerak istovjetne tkanine posjeduje i Museo Civico u Trevisu. Saten u Adrii je tkan u istoj konstrukciji kao i paški primjerak (osmovezni saten u podlozi te jednak izveden dekor, s gotovo posve podudarnom gustoćom utkanih niti) a opis rubova potpuno odgovara izgledu našeg. Raport je visok 77.5 centimetara, a ujedno se donosi podatak da visina tkanine iznosi 52.7 centimetara (ne uključujući i rubove). Zaključuje se da je riječ o proizvodu neke od manufaktura djelatnih na području sjeverne Italije.⁸⁴⁰ Zbog visine tkanine, rubova tkanih na pruge, kvalitete tkanja (koja se posebno odnosi na gustoću osnovnih niti) te prisutnosti istovjetnih i bliskih primjeraka ne samo na području Veneta nego i na našoj obali [usp. i Kat. 271], sklona sam zaključku da je riječ o svilama koje su vjerojatno tkane u nekome od proizvodnih centara na Terrafermi. Prisutnost tehnike *broché*, kojom su izvedeni manji – bijeli dijelovi dekora, kao i bogatstvo uzorka zasićenog detaljima, ne dopuštaju izvođenje zaključka da je riječ o »nekvalitetnom« proizvodu. Njihove su cijene, doduše, zbog izostanka metalnih suplementarnih potki te izvedbe glavnine dekora *lancé* potkom (čime je postupak tkanja bio umnogome ubrzan), morale biti nešto niže. Naposljetku svakako treba naglasiti da je i u ovom slučaju riječ o *ornements d'église* odnosno o svilama izvorno namijenjenima krojenju misnog ruha, što potvrđuje njihov konzervativni, »neostilski« simetrični dekor s naglašenim detaljima izražene kršćanske simbolike – poput lišća i grozdova vinove loze.

PODSTAVA: pamučni keper *bordeaux* boje

BORTE: razdjelna je široka 2.8 a rubna 1.5 cm. Tkane žutim (pamučnim ?) nitima a ornamentirane nizom romboidnih polja koja tvore razlistale grančice [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 270].

STANJE: dobro; svila je u nešto lošijem stanju na štoli i manipulu, koji je jednim dijelom gusto strojno prošiven (tzv. »tamburiranje«)

SMJEŠTAJ: klauzurni dio samostana

FOTOGRAFIJE: Sl. 270; priložena fotografija desnog ruba; priložena fotografija razdjelne borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁸⁴⁰ Misni ornat se sastoji od misnice, štole, burse i veluma za kalež. Giuliana Ericani – Paola Frattaroli (ur.), nav. dj., 1993., str. 499 – 500 (kat. 171).

271. Vrgada, župa Presvetog Trojstva

Misnica i štola

DIMENZIJE: 92-88 x 73-65 cm, 214.5 x 23-12 cm

VRSTA TKANINE: saten *lancé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, svijetlo zelene boje, 80 prolaza po centimetru
- Prva *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, bijelo žute boje, 22 prolaza po centimetru
- Druga *lancé* potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, bijele boje, 21 prolaz po centimetru

Saten *lancé*. Podloga dekoru je tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3), dok u stvaranju dekora sudjeluju dvije *lancé* potke, koje su ravnopravne u svojim ulogama u konstrukciji tkanine i tkanju uzorka. Samo je prva *lancé* potka (bijelo žute boje) na aversu tkanine fiksirana jednim dijelom osnovnih niti u keperu 1/3 S, dok je bijela *lancé* potka na aversu nevezana. Na reversu tkanine su obje vezane u taftu.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Lijevi je širok 1.1 a desni 0.8 cm. Tkani su u petoveznom satenu, svilenom osnovom bijele boje i boje lososa, na središnju bijelu i dvije rubne pruge boje lososa. Završavaju s dva krupna lanena končića bijele boje, vezana u taftu objema potkama.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 65.5 cm x ?

DATACIJA: kraj XVIII. – početak XIX. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Veneto ?)

OPIS: za izradu misnice i štole je upotrijebljeno više komada satena *lancé* svijetlo zelene podloge i žuto-bijelog dekora, koji na misnici nisu prišiveni na način koji poštuje izvorni slijed raporta (Sl. 271). Međutim, u župnoj kući u Makarskoj sam evidentirala dalmatiku od svile istovjetne konstrukcije i dekora, koja se od primjerkha s Vrgade razlikuje tek po crvenoj boji podloge [Ilustracije uz raspravu, Sl. 270]. Iako su suplementarne potke donekle oštećene i nestale, dalmatika u Makarskoj omogućava kvalitetniji i potpuniji uvid u izvorni izgled uzorka: i u ovom slučaju je kompozicija strogo simetrična, a dominira jedan veliki, rascvali cvijet s istaknutim središnjim dijelom, oko kojeg se razvija nepravilan, no dinamičan, masivan i razveden okvir koji se sastoji od naglašeno uvijajućih vitica, kaneliranih rogova obilja (oko čijeg se središnjeg dijela višestruko ovija tanka grančica), grozdova vinove loze,

različitog lišća te brojnih cvjetnih vrsta od kojih su neke posebno fantastične (primjerice par velikih, povijenih cvjetova gustih, uskih latica na dugačkim, »nazubljenim« stapkama koji se vide iznad dominantnog simetričnog cvijeta). Svi se ti elementi u cijelosti ili dijelom vide na trima segmentima satena upotrijebljenima za izradu leđne strane misnice sa Vrgade (Sl. 271) a koji, očito, sadrže rubne dijelove dekora. Na temelju simetričnog uzorka, visine raporta te zastupljenih motiva smatram da je i u ovom slučaju riječ o *ornement d'église*. Takvom zaključku ide u prilog i poveći broj identično ornamentiranih i tkanih satena koje sam prepoznala na liturgijskim predmetima sačuvanima uzduž naše obale: osim ranije spomenute dalmatike u Makarskoj, ovakvi sateni crvene podloge su upotrijebljeni za krojenje barjaka u franjevačkom samostanu na Košljunu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 271] te za štolu koja se danas nalazi u župnoj kući u Kostanjama [Ilustracije uz raspravu, Sl. 272]. Više fragmenata jednako dekoriranog i konstruiranog satena, međutim ljubičaste podloge i bijedo zeleno-žutog dekora, je sekundarno upotrijebljeno za izradu veluma za kalež pohranjenog u Zbirci tekstila u Skradinu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 273]. Dakle, razvidno je da je opisani dekor bivao izvođen na podlogama u liturgijskim bojama (zelena, crvena i ljubičasta), što je dodatna potvrda tezi o njihovoj izvornoj sakralnoj namjeni. Vrlo vjerojatno su se tkale inačice i s bijelom (žutom) a moguće i crnom podlogom. Naposljetku treba istaknuti sličnosti između ovih svila te onih predstavljenih u prethodnoj kataloškoj jedinici: osim simetrične kompozicije i izrazito blisko osmišljenih dekorativnih elemenata, zajedničke su im i boje suplementarnih svilenih potki, način njihovog fiksiranja na aversu (keper 1/3 S), visina tkanine te izgled rubova. Tako je desni rub satena sa Vrgade gotovo identične širine i izgleda kao desni rub paškog primjera: razlikuju se samo po bojama dviju pokrajnjih pruga, što je međutim i očekivano s obzirom na različite boje njihovih osnova (koje tkaju satensku podlogu). Stoga smatram da su sateni iz Paga [Kat. 270] i Vrgade nastali istovremeno, u jednakim (liturgijskim) svrhe a sasvim izvjesno i u istom proizvodnom središtu.

BORTE: razdjelna je široka 2.7 cm. Tkana je svijetlim svilnim nitima u osnovi te zlatnim *fileom* i svilnim nitima fuksia nijanse u potki. Ornamentirana je uzorkom koji podsjeća na dva niza gusto spojenih i međusobno »uglavljениh« trokutova s tri kružnice u unutrašnjosti [vidi II. Dodatak katalogu – Kat. 271].

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: zadovoljavajuće; misnica je skrojena od većeg broja fragmenata svile, što je posebno izraženo na njezinoj prednjoj strani gdje su fragmenti manjih dimenzija i brojniji. Ponegdje je došlo do mehaničkih oštećenja te su niti *lancé* potki nestale s aversa tkanine.

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 5, M-T-18/01-138a; štola u kutiji br. 9, S-T-18/01-138b

FOTOGRAFIJE: Sl. 271; priložen mikro-snimak desnog ruba; priložena fotografija razdjelne borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

272. Nin, župa sv. Anselma

Pluvijal i štola

DIMENZIJE: 299 x 140 cm, 219.5 x 24-10.5 cm

VRSTA TKANINE: keper *liseré broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, žute boje, 65 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, žute boje, 25 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (sedam):
svilene; dvije niti sukane u *S* smjeru – četiri do pet u svakom prolazu, 12 prolaza po centimetru, u bojama: bijela, zelena, zagasito ružičasta, ružičasta – fuksia, crna, plava, svijetlo plava

Keper *liseré broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u keperu 3/1 *S*, na kojoj temeljna potka u *liseré* efektu stvara pod-dekor elementi kojeg se »prožimaju« s onima »glavnog« dekora koji je u cijelosti izведен svilenim suplementarnim potkama utkanima tehnikom *broché*. Sve su *broché* potke na aversu tkanine fiksirane jednim dijelom niti osnove u keperu 1/3 *Z*.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Desni je širok 0.5 a lijevi 0.6 cm. Tkani su u keperu 3/1 *S*, svilenom osnovom u bijeloj i tamno crvenoj boji, na unutrašnju tamno crvenu i vanjsku bijelu prugu (jednakih širina). Završavaju s dva krupnija svilena končića žute boje, vezana u taftu.

VISINA TKANINE: 49 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 35 x 24 cm

DATACIJA: posljednja četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Veneto ?)

OPIS: pluvijal i štola jedini su do danas preostali dijelovi svečanog misnog ornata za izradu kojeg je upotrijebljen keper *liseré broché à liage répris* kakvi su se izvorno vrlo vjerojatno

mogli ravnopravno koristiti u svrhu izrade odjevnih predmeta ali i za krojenje liturgijskog ruha. U mjestu Socchieve (Udine) sačuvani su pluvijal, misnica i dalmatika od istovjetno konstruiranih i dekoriranih tkanina žute i bijele boje podloge. Datirane su u posljednju četvrtinu XVIII. stoljeća.⁸⁴¹ Prisustvo identičnih primjeraka na sjeveru Italije, kao i visina tkanine te posebno izgled rubova, idu u prilog iznesenom zaključku o podrijetlu predmetnih svila. Njihovi dekori, kojima dominiraju simetrični, raznobojni buketi okruženi manjim i većim rascvalim i razlistalim grančicama te fino izvedenim, povijajućim vrpcama koje tvori temeljna potka u *liseré* efektu, vjerojatno su osmišljeni ugledanjem na izrazito blisko dekorirane francuske svile, poput primjerice tafta *gros de Tours broché* zelene podloge (»Tours, između 1760. i 1770.«) koji pripada Zbirci Manach u Toursu.⁸⁴² Riječ je o razmjerno kvalitetno izvedenoj tkanini - o čemu ponajviše svjedoči broj potki utkanih tehnikom *broché*, no da se ipak radi o manje prestižnom proizvodu potvrđuje nepretenciozno osmišljen dekor manjeg raporta, izostanak metalnih niti, manja visina tkanine te manja gustoća utkanih niti (što se posebno odnosi na krupnije, *broché* niti).

BORTE: tkana svijetlim lanenim i žutim sviljenim nitima a ornamentirana je nizanjem stiliziranih rozeta koje razdvaja šira, okomita linija. Uzduž rubova teče valovita pruga [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 272]. Razdjelna je široka 4 cm, rubna (s resama) 2 cm, dok je kapuljača obrubljena resama širine 8.5 cm.

PODSTAVA: viskozni taft jarko crvene boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Anselma

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, pluvijal u ladici br. 22 (kapuljača u kutiji br. 21), P-T-18/02-225a; štola u kutiji br. 13, S-T-18/02-225b

FOTOGRAFIJE: Sl. 272a, 272b; priložen mikro-snimak desnog ruba; priložena fotografija razdjelne borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁸⁴¹ Carmen Romeo, *nav. dj.*, 2005., str. 659 (sl. 10a, 10b, 10c).

⁸⁴² Christine Aribaud, *nav. dj.*, 1998., str. 148 – 149 (kat. 43).

273. Pag, samostan benediktinki sv. Margarite

Misnica

DIMENZIJE: 104-99.5 x 69.5-65 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1 lancé broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, 32 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 24 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru, zelene boje, 23 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (četiri):
svilene, više (x) niti sukanih u Z smjeru – tri u svakom prolazu, 24 prolaza po centimetru, u bojama: bijedo žuta, bijedo ružičasta, svijetlo ružičasta, boja lososa

Taft *louisine 2-1 lancé broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u monokromnom taftu konstrukcije *louisine 2-1*, dok je dekor u cijelosti izведен suplementarnim svilenim potkama utkanima tehnikama *lancé* i *broché*. Sve su suplementarne potke na aversu tkanine fiksirane jednim dijelom niti osnove u keperu 1/3 Z, a na reversu tkanine je *lancé* potka vezana u taftu.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 39.5 cm x ?

DATACIJA: između 1770. i 1780. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Veneto ?)

OPIS: za izradu misnice je upotrijebljeno nekoliko komada tafta *louisine 2-1 lancé broché à liage répris* bijele podloge i simetričnog dekora, koji se izvorno – jednakom kao i prethodno analiziran primjerak - vrlo vjerojatno mogao ravnopravno koristiti u svrhu izrade odjevnih predmeta ali i za krojenje liturgijskog ruha. Tri komada na leđnoj strani misnice nisu prišivena na način koji poštaje izvori izgled raporta (Sl. 273a), a može se prepostaviti da su segmenti upotrijebljeni za bočne površine zapravo pokrajnji dijelovi tkanine koji su prilikom krojenja misnice okrenuti »naglavce«. Rotiranjem njihovih fotografija te postavljanjem uz središnji dio tkanine (kojem odgovara komad umetnut u leđni stup) dobiva se logičnija cjelina dekora te se prepostavlja da je upravo tako izvorno i izgledao (Sl. 273b). Dakle, riječ je o simetričnom dekoru nevelike visine raporta u čijoj je središnjoj osi buketić ružičastog cvijeća koji izvire iz spleta različito oblikovanog zelenog lišća. Okružen je mnoštvom povijajućih

razlistalih grančica unutar kojih se mjestimično upliće ružičasto cvijeće nalik na ruže. Dekorom u cjelini dominiraju motivi lišća, od kojih su posebno lijepo izvedeni žuto-zeleni listovi koji oblikom nalikuju na lišće lopoča. Glavnina uzorka je tkana zelenom *lancé* potkom, što je nedvojbeno ubrzalo postupak izrade, dok su žuti detalji spomenutih listova te cvjetni motivi utkani raznobojnim *broché* potkama, s nastojanjem da budu prikazani što plastičnije. Od dekorativno srodnih primjeraka poznatih iz literature izdvajam *cannelé simpleté lancé broché* (»Italija, Veneto ?, 1760.-1770.«) bijele podloge i simetričnog dekora kojim dominiraju različito oblikovane razlistale grančice i vitice, od kojeg je skrojen pluvijal u Museo Diocesano u Tridentu⁸⁴³ te lampas *liseré broché* (»Italija, Torino ?, treća četvrtina XVIII. stoljeća«) bijele podloge i simetričnog, cvjetno-lisnatog uzorka, a koji je upotrijebljen za izradu pluvijala u katedrali u Albi (Pijemont).⁸⁴⁴

BORTE: razdjelna je široka 2.9 a rubna 1.6 cm. Tkane su žutim pamučnim (?) nitima a ornamentirane su motivom niza većih i manjih očica, spojenih poput lanca ili pletera. Unutar svake veće očice je osmerolatični cvijet dok je u središtu svake manje očice ovalna točka. Vjerojatno XIX. stoljeće.

PODSTAVA: pamučni keper žute boje

STANJE: dobro; za ispunu stupa prednje strane misnice je upotrijebljen fragment tkanine iz prve polovine XIX. stoljeća

SMJEŠTAJ: klauzurni dio samostana

FOTOGRAFIJE: Sl. 273a, 273b

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁸⁴³ Donata Devoti – Domenica Digilio – Domenica Primerano (ur.), *nav. dj.*, 1999., str. 158 (kat. 107).

⁸⁴⁴ Gian Luca Bovenzi, *nav. dj.*, 2007., str. 82 – 83 (kat. 17).

274. Zadar, župa sv. Šimuna

Dvije dalmatike

DIMENZIJE: 102.5 x 90 cm, 102 x 91 cm

VRSTA TKANINE: damast (»*damasco doppio*«)

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, zagasito ljubičaste boje, 150 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti sukane u S smjeru – tri u svakom prolazu, zagasito ljubičaste boje, 31 prolaz po centimetru

Damast (»*damasco doppio*«). Podloga dekoru je tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 5) dok je dekor najvećim dijelom izведен u reversu osmoveznog satena (preskok 3) a manjim u konstrukciji *cannelé alternatif*.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 0.5 cm. Tkani u satenu, svilenom osnovom u bijeloj i beige boji, na dvije bijele i dvije beige pruge. Završavaju sa četiri svilena končića predena nitima u zelenoj, crnoj i ružičastoj boji (*melangé*), vezana u taftu (ljubičastom potkom).

VISINA TKANINE: 51 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 40.5 x 25 cm

DATACIJA: između 1780. i 1790. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Vicenza ?)

OPIS: u Archivio di Stato u Vicenzi se čuva oko 1800 pisama razmijenjenih između Giovannija Bonina, trgovca tekstilom nastanjenog u Münchenu, i Domenica Bonina, glave svilarske manufakture u Vicenzi. Uz neka od tih pisama su priloženi isječci tkanina, te sa tako uz dokument od 10. srpnja 1790. godine – u kojem se traži dostava nekoliko tkanina konstrukcije »*damaschi doppi*« - nalazi uzorak plave svilene tkanine⁸⁴⁵ koja konstrukcijom ali i dekorom umnogome odgovara ljubičastoj svili od koje su skrojene dvije dalmatike zatećene u sakristiji zadarske crkve sv. Šimuna. Na fragmentu u Vicenzi se jasno vide karakteristične vodoravne paralelne pruge – tkane u konstrukciji *cannelé alternatif* – koje pak mjestimično prekida motiv četiri sitne kružnice koje nalikuju izrazito stiliziranom četverolatičnom cvjetiću. Uokolo pruga se pak vidi površina konstruirana u damastu s djelićem dekora koji prikazuje simetrično postavljene razlistale grančice. Isti detalji se uočavaju na primjerku iz

⁸⁴⁵ Opis i fotografiju ovog dokumenta vidjeti u: Maria Luigia De Gregorio, nav. dj., 1993., str. 149; Donata Devoti – Domenica Digilio – Domenica Primerano (ur.), *nav. dj.*, 1999., str. 27 – 28.

Zadra. Prvenstveno treba istaknuti da je za predmetne dalmatike upotrijebljena svila pomalo neobične konstrukcije: naime, u tkanju se istovremeno primjenjuje klasični damast nastao obrtanjem osmoveznog satena te *cannelé alternatif* (osnova preskače 4 prolaza potke a zaranja ispod dva) kojim se tkaju horizontalne pruge pod-dekora. Spomenuti arhivski izvor otkriva povijesni termin korišten za ovakve tkanine (»*damasco doppio*«) te ga stoga smatram uputnim upotrebljavati pri analizi identično konstruiranih i uvelike blisko dekoriranih primjeraka, tri kakva su do danas sačuvana na području Zadarske nadbiskupije [vidi i Kat. 275 i 276]. Zadarski ljubičasti damast odlikuje simetričan dekor čija kompozicija zapravo slijedi uzuse tipologije *a maglie chiuse*, izrazito prisutne na svilama iz XV. i XVI. stoljeća: sastoji se od mreže poljā raspoređenih u rasteru šahovske ploče, na način da se visinom tkanine dva susjedna polja vide cjelovitima da bi u narednom redu jedno cjelovito, središnje polje bilo flankirano polovicama drugih dvaju polja. Riječ je, dakle, o izrazito konzervativno osmišljenom uzorku kojeg suvremenim čine izvedeni dekorativni elementi: tako okvire poljā tvore dražesno oblikovane rascvale i razlistale girlande dok je u središnjem dijelu svakog polja simetričan buket sastavljen od lišća, cvijeća i stiliziranih češera. Vrijedi uočiti neobične elemente koji sudjeluju u oblikovanju okvirā a koji podsjećaju na zrna kave. Slični motivi su izvedeni na zelenom *droguetu* iz samostana sv. Frane u Zadru, a za koji je predložena jednaka datacija te podrijetlo [Kat. 251]. Svi su navedeni vegetabilni motivi tkani u reversu osmoveznog satena na podlozi od aversa istovjetnog satena, koja ih međutim tek »obrubljuje«. Preostale slobodne površine su prekrivene spomenutim vodoravnim prugama (koje rebrasti izgled duguju konstrukciji *cannelé alternatif*) a koje mjestimično prekidaju stilizirani četverolatični cvjetići raspoređeni u rasteru šahovnice. Svakako je riječ o umješno »projektiranoj« svili lijepo osmišljenog uzorka, kakve su se izvorno vrlo vjerojatno mogle ravnopravno koristiti u svrhu izrade svjetovne odjeće, misnog ruha ali i za opremanje interijerā. U riznici zagrebačke katedrale se nalazi dalmatika dominantnog vezenog ukrasa koji je međutim izведен na izrazito srodnom, lijepom primjerku ovakvog zelenog »dvostrukog damasta«.⁸⁴⁶ Svakako vrijedi upozoriti i na ljubičasti damast dekoriran – između ostalog – i niskama identičnih »zrnaca kave« a koji je upotrijebljen za izradu prednjeg i leđnog stupa misnice iz župne crkve Presvetog Trojstva u Krapinskim Toplicama, danas u depoima zagrebačkog Djecezanskog muzeja.⁸⁴⁷ Jednaki nizovi »zrnaca kave« te uvelike blisko osmišljeni cvjetni buketići se prepoznaju i na plavom »dvostrukom damastu« od kojeg

⁸⁴⁶ Fotografiju dalmatike vidjeti u: Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 1994., str. 419.

⁸⁴⁷ Mirela Ramljak Purgar, *nav. dj.*, Svezak 1., Zagreb, listopad 1997., kat. 41./16/ (bez pag.)

je skrojena misnica iz župne crkve sv. Mihovila Arkandela u Staroj Gradišci a koja je danas pohranjena u istom zagrebačkom muzeju.⁸⁴⁸

BORTE: široka 2.8 cm. Tkana žutom svilom i zlatnim *filé* nitima, a ornamentirana sa dva niza sitnih kružnica koja se pružaju središnjim dijelom borte, dok uz rubove teče izlomljena pruga [usp. II. Dodatak katalogu – Kat. 218].

PODSTAVA: pamučna *batavia* bijele boje

STANJE: zadovoljavajuće; boje su izgubile intenzitet

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Šimuna Bogoprimaoca

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 20, D-T-18/02-260a, D-T-18/02-260b

FOTOGRAFIJE: Sl. 274a, 274b; priložen mikro-snimak lijevog ruba; priložena fotografija jednog dugmeta

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁸⁴⁸ Ista, *nav. dj.*, Svezak 1., Zagreb, listopad 1997., kat. 114./24/ (bez pag.)

275. Neviđane (otok Pašman), župa Presvetog Srca Isusova

Misni ornat koji se sastoji od misnice, manipula i burse; na misnici su sačuvana četiri fragmenta tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 64

DIMENZIJE: 105.5-96.5 x 71.5-67 cm, 83.5 x 19.5-7.6 cm, 21.3 x 21 cm

VRSTA TKANINE: damast (»*damasco doppio*«)

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 136 prolaza po centimetru
- Potka: svila, dvije niti bez vidljive torzije – četiri u svakom prolazu, crvene boje, 41 prolaz po centimetru

Damast (»*damasco doppio*«). Podloga dekoru je tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 3) dok je dekor najvećim dijelom izведен u reversu osmoveznog satena (preskok 5) a manjim u konstrukciji *cannelé alternatif*.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Lijevi je širok 0.6 a desni 0.4 cm. Tkani u satenu, svilenom osnovom u bijeloj i zelenoj boji, na tri zelene bijele i četiri bijele pruge. Završavaju s jednim krupnjim sviljeni končićem *beige* boje, vezanim u taftu.

VISINA TKANINE: 47.5 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 26 x 23.5 cm

DATACIJA: kasno XVIII. stoljeće

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Gorizia ?)

OPIS: za izradu misnog ornata je upotrijebљen crveni »*damasco doppio*« koji je konstrukcijski i dekorativno blizak prethodno analiziranom primjerku. I u ovom slučaju je izведен strogo simetričan i jednakon koncipiran dekor koji slijedi drevnu tipologiju *a maglie chiuse*: sastoji se od mreže romboidnih polja koja tvore rascvale i razlistale girlande dok je u središnjem dijelu svakog polja simetričan buket pretežno sastavljen od lišća, dok mu je u samom središtu jedan plošno prikazan, stiliziran cvijet. Svi su navedeni vegetabilni motivi tkani u reversu osmoveznog satena na podlozi od aversa istovjetnog satena, koja im pak okrtava konture. Preostala površina je ornamentirana prugama koje svoj rebrasti izgled duguju konstrukciji *cannelé alternatif* a koje su osmišljene na način da nakon dvije ravne pruge slijedi jedna naglašeno izlomljena, koja je usto nešto šira od ravnih. Za razliku od dekora na ljubičastom dvostrukom damastu iz zadarske crkve sv. Šime [Kat. 274] ove pruge nisu mjestimično isprekidane umetnutim stiliziranim cvjetićima, a vrijedi uočiti i da je visina raporta značajno manja, odnosno da je uzorak općenito sitniji. Riječ o svili kakve se danas često zatječe na području Gorizie ali i na nedalekom, njemačkom teritoriju, a to potvrđuje nekoliko dosad objavljenih, izrazito srodnih primjeraka koji se čuvaju u Musei Provinciali te

u Museo Diocesano u Gorizii: tako se u Museo Diocesano čuva misnica od svjetlo plavog *dvostrukog damasta* koji je crvenom primjerku s Pašmana blizak po gotovo posve identično osmišljenim linijama (izmjenjuju se dvije ravne i jedna naglašeno izlomljena) ali i po ostalim zastupljenim motivima i načinu njihova pružanja.⁸⁴⁹ Zbog istih odlika treba izdvojiti i zlatno žuti *dvostruki damast* u Musei Provinciali u Gorizii,⁸⁵⁰a da su se ovakve svile ravnopravno koristile u svjetovne svrhe lijepo potvrđuje damska prsluk-korzet (tal. *corpetto*) od zelenog damasta ove tipologije, koji se čuva u istom muzeju.⁸⁵¹ Naposljetku ističem dva srodnna primjerka sačuvana u depoima Dijecezanskog muzeja u Zagrebu: zeleni *dvostruki damast* na kojem se također uočavaju karakteristično osmišljene pruge i uvelike sroдno koncipirani florealni uzorak je upotrijebljen za krojenje prednjeg i leđnog stupa misnice nepoznate provenijencije⁸⁵² dok je ružičasti primjerak jednakih ključnih odlika upotrijebljen za zastor za vratašca za svetohranište, također nepoznatog mjesta pronalaska.⁸⁵³

BORTE: razdjelna je široka 3, a rubna 2 cm. Tkane svijetlim lanenim nitima i zlatnim *filé* nitima u potki, a ornamentirane su nizanjem motiva grančice vinove loze, s listom i grozdom.

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 47, M-T-17/18-240a; manipul u kutiji br. 44, Man-T-18/02-240b; bursa u kutiji br. 29, B-T-18/02-240c

FOTOGRAFIJE: Sl. 275; priložen mikro-snimap lijevog ruha

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

⁸⁴⁹ Marina Bellina, *Il tessuto di seta a Gorizia tra sette e ottocento i Schede tecniche*, u: *Il filo lucente. La produzione della seta e il mercato della moda a Gorizia 1725-1915*, (ur.) Maria Masau Dan – Lucia Pillon, Monfalcone, Edizioni della Laguna, 1993., str. 53 – 81 (75).

⁸⁵⁰ Ista, *nav. dj.*, 1993., str. 78.

⁸⁵¹ Ista, *nav. dj.*, 1993., str. 75.

⁸⁵² Mirela Ramljak Purgar, *nav. dj.*, Svezak 2., listopad 1997., kat. 158. /25/ (bez pag).

⁸⁵³ Ista, *nav. dj.*, Svezak 2., listopad 1997., kat. 7. /31/ (bez pag).

276. Biograd, župa sv. Stošije

Bursa

DIMENZIJE: 20 x 20.5 cm

VRSTA TKANINE: damast (»*damasco doppio*«)

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, crne boje, 168 prolaza po centimetru
- Potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru - dvije u svakom prolazu, crne boje, 25 prolaza po centimetru

Damast (»*damasco doppio*«). Podloga dekoru je tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 5) dok je dekor najvećim dijelom izведен u reversu osmoveznog satena (preskok 3) a manjim u konstrukciji *cannelé alternatif*.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: kasno XVIII. stoljeće

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Vicenza – manufaktura Marasca ?, Gorizia ?)

OPIS: predmetna bursa jedini je do danas sačuvani dio misnog ornata za čiju je izradu upotrijebljen dvostruki damast crne boje. Iako komadi damasta na licu (Sl. 276a) i naličju (Sl. 276b) burse prikazuju tek manje dijelove uzorka, razvidno je da je riječ o dekoru koji je konstrukcijski i dekorativno srođan dvama prethodno analiziranim primjercima [Kat. 274 i 275]. Na naličju burse se vide dijelovi dvaju simetričnih buketova sastavljenih od cvijeća, lišća te elemenata koji uvelike podsjećaju na plodove mogranja. Postavljeni su u središte nepravilnih, romboidnih polja čije okvire tvore elegantni buketići međusobno povezani prugastim vrpcama koje pak na pojedinim mjestima prelaze u vitice (stabljike). Očito je i dekor ovog damasta izvorno bio koncipiran na uzusima tipologije *a maglie chiuse*, slijedom čega se zaključuje da su se spomenuta romboidna polja na površini tkanine umnažala u rasteru šahovske ploče [usp. Kat. 274]. To se lijepo vidi na primjeru izrazito bliskom, gotovo identičnom crvenom damastu koji se u velikoj površini sačuvao na jednoj dalmatici u župnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Pićnu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 274]. Buketi se nižu u naizmjeničnim vodoravnim redovima na način da su u jednom redu vidljiva dva cjelovita buketova, dok je u susjednim redovima cjelovit samo središnji buket, flankiran polovicama buketova smještenima uz rubove tkanine. Ovako osmišljene kompozicije se na tkaninama javljaju još u XV. stoljeću. Na temelju nešto manjih dimenzija dekorativnih elemenata te manje visine raporta, biogradski bi se primjerak mogao uspoređivati i s onim iz

Pašmana [usp. Kat. 275], no slijedom načina na koji su osmišljene pruge u podlozi – a koje su i u ovom slučaju izvedene u konstrukciji *cannelé alternatif* – valjalo bi ga približiti ljubičastom, zadarskom damastu [Kat. 274]. Naime, ovdje su izostale naglašeno izlomljene pruge, a i primjećuje se da su linije mjestimično isprekidane sitnim rombovima raspoređenim u rasteru šahovnice. Dakle, srodne komparativne primjerke vrijedi tražiti temeljem blisko izvedenih pruga, manjih dekorativnih elemenata te kraće visine raporta. Na temelju tih odlika izdvajam misnicu od ljubičastog *dvostrukog damasta* sačuvanu u Gemoni kod Udina (»Gorizia, druga polovina XVIII. stoljeća«) čiji dekor umnogome podsjeća na uzorak biogradskog primjerka. Kompozicija dekora vjerno slijedi shematsku tipologiju *a maglie chiuse*. Visina raporta iznosi 37.8 centimetara. Osim izrazito blisko osmišljene prugaste podloge posebno izdvajam karakterističan motiv prugastih vrpci koje spajaju cvjetne buketice i tako formiraju okvire romboidnih polja.⁸⁵⁴ Jednake paralelne linije i prugaste vrpce prepoznajem i na crvenom *dvostrukom damastu* (»Vicenza, manufaktura Marasca, oko 1790. godine«) od kojeg je skrojena misnica u Museo Diocesano u Tridentu. Visina raporta iznosi 35.5 centimetara a našem crnom damastu ga dodatno približava izrazito slično prikazano lišće, cvijeće te plodovi mogranja. Napominje se da su srodni primjeri evidentirani u dvjema crkvama u okolini Tridenta te u dvoru Nymphenburg kod Münchena.⁸⁵⁵ U istom muzeju u Tridentu se nalazi misnica za čiji je leđni stup upotrijebљen komad uvelike sličnog crvenog damasta (»Vicenza, manufaktura Marasca, oko 1790. godine«)⁸⁵⁶ te misni ornat koji se sastoji od pluvijala, dvije dalmatike, misnice, štole, manipula i četiri veluma za kalež a koji su izvedeni od »jako slične tkanine« čija fotografija i kataloška jedinica nažalost nije objavljena.⁸⁵⁷ Navedena dva *dvostruka damasta* u Tridentu se, kako je istaknuto, smatraju proizvodima manufakture Marasca koja je djelovala u Vicenzi tijekom druge polovine XVIII. i početka XIX. stoljeća a ta se teza potkrjepljuje jednom *mise en carte* za *dvostrukе damaste*, nastalom u dotičnoj manufakturi a koja se danas čuva u Museo Civico u Vicenzi: prikazuje isječak dekora ove karakteristične tipologije koji se sastoji od prepoznatljivih vodoravnih pruga isprekidanih stiliziranim četverolatičnim cvjetićima, simetričnog cvjetnog buketa te

⁸⁵⁴ Michela Villotta (ur.), *nav. dj.*, 1996, str. 134 – 135 (kat. 44).

⁸⁵⁵ Donata Devoti – Domenica Digilio – Domenica Primerano (ur.), *nav. dj.*, 1999., str. 162 – 163 (kat. 112).

⁸⁵⁶ Iste, *nav. dj.* 1999., str. 161 – 162 (kat. 111).

⁸⁵⁷ Iste, *nav. dj.* 1999., str. 163 (kat. 112).

razlistale i rascvale grančice koja ga okružuje.⁸⁵⁸ Iz tih razloga uvjetno predlažem i Vicenzu i Goriziju kao moguća mjesta nastanka biogradskog primjera.

BORTE: rubna je široka 2.6 cm, dok su za izradu križa upotrijebljeni komadi borte široke 1 cm. Tkane su sirovom svilom bijele boje i srebrnim *filé* nitima, a ornamentirane su motivom izvijene vrpce koja se pruža središnjim dijelom borte [vidi II. Dodatak katalogu – Kat. 276].

PODSTAVA: predmetna tkanina je upotrijebljena za prekrivanje lica i naličja burse; unutrašnjost burse je prekrivena finije tkanim lanenim platnom crne boje

STANJE: dobro; na aversu burse su prisutne manje bijele mrlje, nepoznatog podrijetla

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Stošije

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 29, B-T-18/02-230

FOTOGRAFIJE: Sl. 276a, 276b; priložena fotografija borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁸⁵⁸ Domenica Digilio, *Ricami e tessuti nelle committenze dei Principi Vescovi e nelle chiese della diocesi di Trento: aperture internazionali e manifatture locali*, u: *Vesti liturgiche e frammenti tessili nella raccolta del Museo Diocesano Tridentino*, (ur.) Donata Devoti – Domenica Digilio – Domenica Primerano, Museo Diocesano Tridentino, Trento, 1999., str. 19 – 38 (27, sl. 8).

277. Dragove (Dugi otok), župa sv. Leonarda

Misnica za izradu koje su upotrijebljeni i fragmenti tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 89

DIMENZIJE: 106-98 x 71-61 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, bijele boje, 65 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru, bijele boje, 22 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (deset):
svilene; više (x) niti sukanih u Z smjeru – dvije u svakom prolazu, 10 prolaza po centimetru, u bojama: svijetlo zelena, bijedo plava, *beige*, smeđa, fuksia, bijedo ružičasta, ružičasta, žuta, bijela, ljubičasto-plava

Klasični damast, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) a dekor u reversu petoveznog satena (preskok 3). »Gornji« dekor je u cijelosti izведен supplementarnim svilenim nitima potki utkanima tehnikom *broché*. Sve *broché* potke su na aversu tkanine fiksirane jednim dijelom niti osnove u keperu 1/4 S.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 47.5 cm x ?

DATACIJA: između 1770. i 1780. godine

MJESTO NASTANKA: Veneto

OPIS: misnica je skrojena od brojnih komada više vrsta tkanina [vidi Kat. 89] no najveće površine njezine prednje i leđne strane su prekrivene klasičnim damastom *broché à liage répris* bijele podloge i raznobojnog dekora. Uzorak nažalost nije vidljiv u cijelosti, no iz sačuvanih dijelova je razvidno da je riječ o strogom simetričnom uzorku čijom se središnjom osi ponavlja motiv žute vase sa jednostavnim buketom kojeg tvori jedan uspravan te par pokrajnjih cvjetova. Vaza je s obje strane flankirana vertikalno usmjerenom, blago povijajućom žutom vrpcom koja se sastoji od unutrašnjeg, šireg »valovitog« dijela te vanjske niske manjih krugova. Oko ovako oblikovane žute vrpce se rijetko ovija tanka zelena razlistala grana s više vrsta raznobojnih cvjetova. Na ovom je primjerku, uslijed slabijeg stanja očuvanosti, teže uočljivo da se damastni pod-dekor osmišljen smisleno nadopunjuje s opisanim »gornjim« dekorom. To se, pak, može potpunije sagledati na drugim, cjelovitije

sačuvanim srodnim primjercima kakav je, primjerice, damast *broché à liage répris* oker žute podloge i istovjetnog dekora a koji je upotrijebljen za izradu dalmatike i misnice u župnoj crkvi sv. Antuna Opata u Velom Lošinju [Ilustracije uz raspravu, Sl. 275]. Na rečenoj dalmatici se jasno vidi identično istkana vaza sa cvjetnim buketom, uzduž koje se uspinje opisana zavojita vrpca (koja je ovdje bijele boje) i rascvala vitica koja se ovija oko nje. Svi cvjetovi i drugi motivi koji se u cijelosti ili djelomično vide na damastu iz Dragova se prepoznaju i na primjerku u Velom Lošinju. Očito je, dakle, da su oba damasta istkana prema istom predlošku, no upotreboom drugačije bojanih svilenih niti. Stoga je vrlo vjerojatno da su nastali u istom proizvodnom središtu, a lako moguće i u istoj manufakturi. U talijanskoj literaturi sam dosad prepoznala još tri jednako konstruirana i dekorirana damasta: jedan žute podloge je upotrijebljen za izradu misnice u crkvi sv. Jakova Apostola u mjestu Sedrano (Pordenone),⁸⁵⁹ fragment damasta bijele podloge (»Veneto ?, druga polovina XVIII. stoljeća«) pripada fundusu Museo Civico u Trevisu⁸⁶⁰ dok je u mjestu Biancade (Treviso) sačuvan misni ornat (misnica, štola, manipul i bursa) od damasta *broché à liage répris* s podlogom žute nijanse (»Venecija ili Veneto, treća četvrtina XVIII. stoljeća«).⁸⁶¹ Nažalost, nijedan od popratnih tekstova navedenih primjeraka ne donosi točne podatke o visini tkanine (približno 45 centimetara) i izgledu rubova, međutim za damast u Biancadenu je naznačena visina raporta, koja iznosi 46 centimetara.⁸⁶² Naposljeku vrijedi istaknuti da je gustoća utkanih niti damastā u Trevisu i Biancadenu gotovo posve podudarna istim podacima dobivenim analizom našeg primjerka te da su suplementarne potke na aversu uvijek fiksirane na isti način. Talijanski autori napominju da je riječ o svilama izvorno namijenjenima krojenju damskeih odjevnih predmeta a po pitanju nastanka se opredjeljuju za Veneciju ili Veneto. Osobno bih se priklonila mišljenju da su se ove, izvorno očito tražene svile, vjerojatno tkale u manufakturama na Terrafermi a ne u Veneciji, na što upućuje određena krutost dekora, niža gustoća utkanih niti, nešto manja visina tkanine te posebno niža kvaliteta korištenih niti (temeljna potka je od sirove svile). U prilog tom zaključku ide i izgled prugastih, no manje pomno konstruiranih rubova sačuvanih na srođno izvedenom damastu sačuvanom u Biogradu [Kat. 278] a koji je vrlo izvjesno nastao u istom razdoblju i proizvodnom središtu.

⁸⁵⁹ Giovanni Mariacher (ur.), *nav. dj.*, 1977., str. 61 – 62 (kat. 73), tabla 73 (bez pag.)

⁸⁶⁰ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1994., str. 95 – 96 (kat. 131).

⁸⁶¹ Alessandra Gerome Pauletti (ur.), *nav. dj.*, 1997., str. 80 (kat. 32).

⁸⁶² Ista, *nav. dj.*, 1997., str. 80.

BORTE: razdjelna je široka 3.5 cm, a rubna 2 cm. Tkane su svijetlom lanenom potkom i žutom svilenom osnovom, a ornamentirane su uzorkom koji se sastoji od niza spojenih i isprepletenih romboidnih polja [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 277].

PODSTAVA: grublje tkano laneno platno izrazito izblijedjele ružičaste boje. Na podstavi leđnog dijela misnice, pri vratnom izrezu, je crnom tintom napisano A.M.B.

STANJE: osrednje; površina tkanine je preprjela mehanička oštećenja

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 3,
M-T-18-089

FOTOGRAFIJE: Sl. 277a, 277b; priložena fotografija razdjelne borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

278. Biograd, župa sv. Stošije

Misnica

DIMENZIJE: 105-97 x 69 cm

VRSTA TKANINE: dvobojni klasični damast, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, crvene boje, 85 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, *beige* boje, 15 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (četiri):
svila, više (x) niti bez vidljive torzije, 11 prolaza po centimetru, u bojama: zelena, bijela, žuta, svijetlo plava

Dvobojni klasični damast, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 3) dok je dekor tkan u reversu petoveznog satena (preskok 2). Dekor damasta se na podlozi ističe ne samo uslijed drugačije tkalačke tehnike nego i zbog boje potke koja je značajnije razlikuje od boje osnove (dvobojni damast). »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim sviljenim potkama utkanima tehnikom *broché* koje su na aversu tkanine fiksirane nitima osnove u keperu 1/4 S.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Desni je širok oko 0.4, a lijevi oko 0.5 cm (izrazito su nepravilni – širina im varira). Tkani su u satenu. Desni rub je bijeli, sa središnjom zelenom prugicom, dok su na lijevom dvije bijele i dvije zelene prugice. Lijevi završava s jednim, a desni sa dva krupna svilena končića tamnije *beige* boje vezana u taftu.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 45.5 cm x ?

DATACIJA: između 1770. i 1780. godine

MJESTO NASTANKA: Veneto

OPIS: misnica je skrojena od više komada dvobojnog klasičnog damasta *broché à liage répris* koji pak nisu prišiveni na način koji poštaje izvoran slijed dekora. Tako su za leđnu stranu misnice (Sl. 278a) upotrijebljena tri uža segmenta tkanine koja dokumentiraju bočne dijelove kompozicije. Računalnom obradom fotografija je moguće izraditi djelomičnu rekonstrukciju uzorka (Sl. 278b) kojom postaje razvidno da je riječ o strogo simetričnom dekoru koji ujedno umnogome nalikuje uzorku jednako konstruiranog damasta *broché à liage répris* iz Dragova [Kat. 277]. Iako nedostaje komad tkanine koji kvalitetno dokumentira njezin središnji dio, na temelju ova dva bočna dijela te jednog fragmenta prišivenog na prednju stranu misnice (Sl. 278c) može se izvesti zaključak da se i u ovom slučaju središnjom osi nizao motiv

simetričnog cvjetnog buketa. S obje strane je flankiran vertikalno usmjerenom, povijajućom bijelom vrpcem koja je oblikovana jednako kao žuta vrpca na primjerku iz Dragova: sastoji se od unutrašnjeg, šireg »valovitog« dijela te vanjske niske manjih krugova. Oko nje se ovijaju tanke razlistale grane s nekoliko vrsta žutih cvjetova. Pod-dekor je izведен u dvobojsnom damastu, gdje je podloga dekoru crvene a dekor *beige* boje, te se stoga vidljivije ističe. Smisleno se nadopunjuje s opisanim »gornjim« dekorom a osim brojnih monokromnih rascvalih grančica se sastoji i od naglašeno namreškane vrpce s nizom šesterokrakih zvjezdica koja teče usporedno s bijelom vrpcem tkanom tehnikom *broché*. Idenična namreškana vrpca sa zvјedicama je izvedena i na damastu iz Dragova, što se posebno dobro uočava na bolje očuvanom primjerku u Velom Lošinju [Ilustracije uz raspravu, Sl. 275]. Uvelike blizak dekor je izведен na satenu *liseré broché à liage répris* (»Veneto ?, treća četvrtina XVIII. stoljeća«) čija tri nevelika fragmenta pripadaju fundusu Museo Civico u Trevisu,⁸⁶³ a sadrže jednako izvedene zavojite vrpce oko kojih se ovijaju razlistale grančice sa slično oblikovanim cvjetovima. Svakako vrijedi istaknuti da je na jednom od fragmenata sačuvan rub širok 0.6 centimetara, tkan u petoveznom satenu na tri zelene i tri bijele prugice, što umnogome odgovara izgledu lijevog ruba našeg damasta. Za primjerak u Trevisu se navodi da je riječ o tkanini izvorno namijenjenoj krojenju damske odjevnih predmeta, što svakako vrijedi zaključiti i za damast iz Biograda, a na tragu jednakih teza iznesenih u pogledu uvelike bliskog damasta iz Dragova. U tom smislu svakako treba postaviti jednaku dataciju te pomišljati na isto podrijetlo ovih dvaju primjeraka.

BORTE: razdjelna je široka 3.7 a rubna 1.5 cm. Tkane žutim pamučnim nitima, a ornamentirane su nizanjem motiva latinskog križa, klasja, lista i grozda vinove loze (vjerojatno prva polovina XX. stoljeća).

PODSTAVA: grubo laneno platno prirodne boje

STANJE: osrednje; misnica je skrojena od povećeg broja fragmenata damasta različitih dimenzija, a posebno njezina prednja strana. Za ispunu prednjeg stupa misnice je upotrijebljena tkanina iz druge polovine XIX. stoljeća. Damast je pretrpio mehanička oštećenja koja su posebno izražena u gubitku (nedostatku) supplementarnih potki.

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 52, M-T-18/02-283

FOTOGRAFIJE: Sl. 278a, 278b, 278c; priložen mikro-snimak desnog ruba

⁸⁶³ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1994., str. 96 (kat. 132).

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

279. Molat, župa Pohodenja Blažene Djevice Marije

Tri fragmenta sačuvana na misnici skrojenoj od tkaninā analiziranih u kataloškim jedinicama br. 231 i 240

DIMENZIJE: približno 92 x 23 cm, 61 x 20 cm, 27 x 20 cm

VRSTA TKANINE: lyonski damast, *broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, bijele boje, 95 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru, bijele boje, 24 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (sedam):
svilene; više (x) niti sukanih u Z smjeru – tri u svakom prolazu, 11 prolaza po centimetru, u bojama: zelena, žuta, svijetlo plava, svijetlo ljubičasta, ružičasta – fuksia, svijetlo ružičasta
metalna;
- srebrni *frisé* s jezgrom od narančaste svile, 10 prolaza po centimetru

Lyonski damast, *broché à liage répris*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu petoveznog satena (preskok 2) dok je dekor tkan u reversu kepera 4/1 Z. »Gornji« dekor je u cijelosti izведен suplementarnim svilenim te jednom metalnom potkom koje su utkane tehnikom *broché*, a na aversu tkanine su fiksirane nitima osnove u keperu 1/4 S.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 43 cm x ?

DATACIJA: između 1770. i 1780. godine

MJESTO NASTANKA: Veneto

OPIS: na bočnim površinama prednje strane misnice (Sl. 279a, 279c) i na njezinom leđnom stupu (Sl. 279b) su sačuvana tri fragmenta lyonskog damasta *broché à liage répris* bijele podloge i raznobojnog »gornjeg« dekora. Jasnu predodžbu o izvornom izgledu uzorka je moguće dobiti istovremenim sagledavanjem svih triju fragmenata: onaj na leđnom stupu je najveći i pruža informacije o središnjem segmentu uzorka dok su dva s prednje strane misnice manja a isječci su njegovih bočnih dijelova. Time postaje razvidno da je i u ovom slučaju

riječ o strogo simetričnom dekoru u čijoj se središnjoj osi nalazi manji cvjetni buket unutar žute trbušaste vase s povijenim ručkama. Točkasti detalji unutar središnjeg, bijelog cvijeta te pupoljak na samom vrhu buketa su izvedeni srebrnim *friséom* s jezgrom od narančaste svile, a to su ujedno jedini, sitni detalji utkani ovom »metalnom« *broché* potkom. Po motivu buketa unutar vase se ovaj damast može pobliže uspoređivati sa damastom *broché à liage répris* iz Dragova [Kat. 277] te u određenoj mjeri i s damastom *broché à liage répris* iz Biograda [Kat. 278]. S lijeve i desne strane je vertikalno usmjerena, povijajuća žuta grana iz koje izbijaju mali, stilizirani žuti cvjetići i listići, ali i veće zeleno lišće i raznobojno cvijeće. Damastni pod-dekor je slabije vidljiv no pomnijim uvidom se opaža da se skladno nadopunjuje s opisanim elementima »gornjeg« dekora. I ova je svila izvorno bila namijenjena izradi damske odjevnih predmeta, a na temelju sličnosti s dvama prethodno analiziranim primjercima – a koje se odnose na konstrukciju (petovezni saten, način fiksiranja *broché* potki na aversu), kompoziciju, zastupljene dekorativne elemente, gustoću utkanih niti, sastav niti (temeljna potka od sirove svile) i visinu raporta – smatram da je treba datirati u isto razdoblje te prepostaviti jednakost mjesto nastanka.

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije,

FOTOGRAFIJE: Sl. 279a, 279b, 279c

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

280. Veli Iž (otok Iž), župa sv. Petra i Pavla

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole, manipula i burse

DIMENZIJE: 107-103 x 69-63 cm, 209 x 22-11.5 cm, 85 x 24.5-11.5 cm, 25 x 25 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1 fond lamé, broché à liage répris*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 72 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, bijele boje, 26 prolaza po centimetru
- *Lamé* potka: srebrna *lamella*, 7 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (jedanaest):
 - svilene; više (x) niti sukanih u *S* smjeru, 13 prolaza po centimetru, u bojama: bijela, ružičasta, crna, boja cigle, žuta, tamno zelena, svijetlo plava, svijetlo ljubičasta metalne;
 - zlatni *filé riant* s jezgrom od žute svile (*lamella* je ovijena u *Z* smjeru), plošnog presjeka, 13 prolaza po centimetru
 - zlatni *filé riant* s jezgrom od žute svile (*lamella* je ovijena u *S* smjeru), dvije u svakom prolazu, 17 prolaza po centimetru
 - zlatni *frisé* s jezgrom od žute svile, 13 prolaza po centimetru

Taft *louisine 2-1 fond lamé, broché à liage répris*. Podloga dekoru je tkana u monokromnom taftu konstrukcije *louisine 2-1*, zastrtom srebrnom *lamé* potkom (*lamella* je utkana nad svakim petim prolazom temeljne potke a fiksirana je svakim četvrtim prolazom osnove, u taftu). Dekor je u cijelosti izведен suplementarnim sviljenim i metalnim potkama, utkanima tehnikom *broché*, koje su na aversu tkanine fiksirane jednim dijelom niti osnove u keperu 1/4 Z.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 0.4 cm. Tkani su u taftu, svilenom osnovom crvene i bijele boje, na unutarnju crvenu i bijelu vanjsku prugu. Završavaju s jednim krupnim končićem od bijele sirove svile.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 40.5 cm x ?

DATACIJA: oko 1780. godine

MJESTO NASTANKA: Italija (Venecija ?) ili Francuska

OPIS: za misni ornat je upotrijebljen taft *louisine 2-1 fond lamé, broché à liage répris* čiji su se najveći komadi sačuvali na bočnim površinama leđnog dijela misnice (Sl. 280a, 280b).

Pomoću fotografija ovih dvaju komada te fotografijā fragmenta prišivenog na desnu bočnu stranu prednjeg dijela misnice – a koji dokumentira dio središnjeg motiva – moguće je izraditi djelomičnu rekonstrukciju izvornog izgleda dekora (Sl. 280c). Temeljem ove rekonstrukcije se ujedno nepobitno utvrđuje da je istovjetna tkanina sačuvana na dalmatici u franjevačkom samostanu sv. Marije u Zaostrogu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 276]. Zbog nešto inferiornije kvalitete tkanine, a koja proizlazi iz njezine loše konstrukcije (nedovoljna čvrstoća i gustoća niti osnove i temeljne potke, nedostatak dodatne, vezujuće osnove a koja bi zbog množine i težine suplementarnih potki bila potrebna), na primjerku iz Zaostroga je također došlo do mehaničkih oštećenja koja su u nekom trenutku »sanirana« strojnim prošivima. Unatoč tomu, uviđa se da je riječ o jednako konstruiranoj i dekoriranoj tkanini, koja je ovdje sačuvana u većoj površini te stoga pruža podatke koje nije moguće dobiti analizom dijelova ornata s otoka Iža. Visina tkanine iznosi približno 52 centimetra. Visina raporta je jednaka (40.5 centimetra) dok širina raporta iznosi 26 centimetara. Riječ je o strogo simetričnoj kompoziciji, a u središnjoj osi se nalazi buket ruža smješten unutar srebrne vase u obliku pehara. U vazu su ujedno zataknute dvije grančice vinove loze s kojih vise ljubičasti grozdovi. Površinama podno i uokolo vase dominira široka, mrežasta žuta bordura koja je mjestimično podvezana tankim žutim vrpcama, a izvija se u vertikalnom usmjerenu. Oko nje se ovija bogato izvedena lisnata zelena stabljika s lijepo, plastično prikazanim raznobojnim cvijećem među kojim je moguće prepoznati ruže i karanfile a primjećuje se i sitnije žitno klasje. Na temelju simetrične kompozicije te zastupljenih motiva ruža, karanfila, lišća i grozdova vinove loze te klasja žita se može izvesti zaključak da nije riječ o svili izvorne svjetovne namjene nego o *ornement d'église*. U prilog toj tezi svakako idu i čak četiri različite vrste korištenih metalnih suplementarnih potki, među kojima je i srebrna *lamella* koja razmjerno rijetko prekriva bijelu podlogu dekoru. Svakako se radi o proizvodu »ambicioznej« manufakture što se zaključuje po umješno osmišljenom uzorku koji je u cijelosti istkan tehnikom *broché*, lijepo, plastično izvedenim florealnim elementima te po količini (dvanaest) suplementarnih potki. Na moguće talijansko (venecijansko ?) podrijetlo može upućivati izgled prugastih rubova koji širinom i konstrukcijom umnogome podsjećaju na rubove dvaju klasičnih damasta *fond lamé broché à liage répris* [Kat. 147 i 148] koje sam datirala u treću četvrtinu XVIII. stoljeća a za mjesto nastanka sam argumentirala Veneciju ili Veneto. Međutim, da nije moguće posve isključiti vjerojatnost da je *ornement d'église* proizvod neke francuske manufakture potvrđuje, primjerice, *mise en carte* (»Tours, manufaktura Trois Tours, oko 1780.«) koja se čuva u

Zbirci Manach u Toursu⁸⁶⁴ a prikazuje izrazito blisko osmišljen, strog simetričan dekor, sa buketom ruža u središtu, gotovo jednako prikazanom, povijajućom mrežastom bordurom, žitnim klasjem te lišćem i grozdovima vinove loze.

BORTE: razdjelna je široka 4, a rubna 2 cm. Razdjelna ima tordirani oblik a uzduž rubova teče niz polukružnih petljica. Ima uzorak udvojene, izvijene vrpce između kojih se u pravilnim razmacima nižu stilizirane palmete [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 280].

PODSTAVA: pamučni saten bijele boje

STANJE: loše (svi su dijelovi ornata, izuzev burse, osim fragmentima ove tkanine skrojeni i komadima tkanina iz XIX.-XX. stoljeća); prisutna su izraženija mehanička oštećenja

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 46, M-T-18-247a; štola, manipul i bursa u kutiji br. 45, S-T-18-247b, Man-T-18-247c, B-T-18-247d

FOTOGRAFIJE: Sl. 280a, 280b, 280c; priložen mikro-snimak lijevog ruba; priložena fotografija razdjelne borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁸⁶⁴ Christine Aribaud, *nav. dj.*, 1998., str. 168.

281. Pakoštane, župa Uzašašća Gospodinova

Fragment sačuvan na manipulu čiji je ostatak skrojen od tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 202

DIMENZIJE: 22 x 10.5 cm

VRSTA TKANINE: keper *broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti bez vidljive torzije, bijele boje, 38 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: sirova svila, dvije niti sukane u Z smjeru – dvije u svakom prolazu, bijele boje, 30 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (četiri):
svilene; dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, 16 prolaza po centimetru,
u bojama: tamno zelena, ružičasta, boja lososa, ljubičasta

Keper *broché*. Podloga dekoru je tkana u monokromnom keperu konstrukcije 3/1 S. Dekor je u cijelosti izведен suplementarnim sviljenim nitima utkanima tehnikom *broché*, koje na aversu tkanine leže nevezane.

RUBOVI: sačuvan je lijevi rub. Širok je 0.5 cm. Tkan je u keperu 3/1 S, svilenom osnovom u bijelom i plavoj boji, na vanjsku bijelu i unutrašnju plavu prugu.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: posljednja četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (?)

OPIS: na manipulu je sačuvan fragment kepera *broché* bijele podloge i raznobojnog dekora, od kojeg se samo vidi dio s motivom razlistale ružine grančice s rascvalim cvijetom ruže s laticama ružičastih nijansi, te jedan manji, četverolatični ljubičasti cvijet. Na temelju tkalačke konstrukcije te posebno izgleda lijevog ruba se može pobliže uspoređivati s keperom *liseré broché à liage repris* upotrijebljenim za izradu pluvijala i štole iz Nina [Kat. 272] čija je žuta podloga »glavnog«, raznobojnom dekoru također tkana u keperu 3/1 S. Ujedno, desni rub ninskog primjerka je širok 0.5 a lijevi 0.6 cm, a također su tkani na pruge, u keperu 3/1 S (na unutrašnju tamno crvenu i vanjsku bijelu prugu). Moguće je pretpostaviti da je i na keperu iz Pakoštana bio izведен strogo simetričan dekor te da se izvorno vrlo vjerojatno mogao ravnopravno koristiti za izradu svjetovne odjeće i liturgijskih predmeta. Na temelju očitih konstrukcijskih – te dijelom i dekorativnih – podudarnosti sa rečenim primjerkom iz Nina smatram shodnim i u ovom slučaju postaviti jednaku dataciju te odrediti isto mjesto nastanka. Izrazite sličnosti njihovih rubova ostavljaju otvorenom mogućnost da su obje svile tkane u

istom proizvodnom središtu, a moguće i u istoj manufakturi. Da je riječ o nešto skromnijem proizvodu se zaključuje po temeljnoj potki od sirove svile, nešto manjoj gustoći utkanih niti osnove te po jednostavnijem dekoru, gdje je veća pažnja pridana dominantnim cvjetnim motivima no ne i ostalim, monokromnim elementima.

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 10,
Man-T-18-001

FOTOGRAFIJE: Sl. 281; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

282. Veli Rat (Dugi otok), župa sv. Ante Padovanskog

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole, manipula i burse; za izradu naličja burse je upotrijebljena tkanina analizirana u kataloškoj jedinici br. 50

DIMENZIJE: 104.5-93 x 69-63 cm, 223.5 x 21.5-11.5 cm, 101 x 20.5-9.5 cm, 24 x 24 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine* 2-1 *moiré broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, zelene boje, 62 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti vez vidljive torzije, zelene boje, 17 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (dvije):
svilene; dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, 17 prolaza po centimetru, u bojama: oker-žuta, bijela

Taft *louisine* 2-1 *moiré broché*. Podloga dekoru je izvedena u monokromnom taftu konstrukcije *louisine* 2-1. Dekor je u cijelosti izведен dvjema svilenim suplementarnim potkama utkanima tehnikom *broché*, koje na aversu tkanine nisu fiksirane nitima osnove.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 1.2 cm. Tkani su u taftu, svilrenom osnovom bijele i tamno ružičaste boje, na tri šire ružičaste te dvije tanje bijele pruge. Završavaju s jednim krupnjim svilenum končićem predenim bijelim i žutim nitima (*melangé*).

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 55 x 17.5 cm

DATACIJA: oko 1770. godine

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Venecija ili Veneto ?)

OPIS: taft *louisine* 2-1 *moiré broché* odlikuje monokromna, zelena podloga dekoru s efektima ostvarenima tehnikom *moiré*, kojom su postignute treperave valovite linije koje podsjećaju na površinu vode. Dekor je asimetričan a sastoji se od jednog elementa - »buketa« od tri pera i jednog stiliziranog cvijeta – koji se umnaža u horizontalnom slijedu a u svakom narednom redu mijenja usmjerenje (biva zrcaljen). U konačnici se u vertikalnom pogledu nižu pravocrtno, a ne u rasteru šahovske ploče. Na prvi pogled bi se moglo pomisliti da je riječ o starijoj svili, nastaloj krajem XVII. stoljeća. Na tkanine iz tog razdoblja uvelike asocira dekorativna kompozicija te posebno izgled i način izvedbe zastupljenih motiva koji su utkani tehnikom *broché* no bez dodatnog vezanja [usp. Kat. 66, 77, 79]. U Suteri na Siciliji je, primjerice, sačuvan misni ornat od zelenog damasta *broché* (»Francuska, kraj XVII. stoljeća«) čiji se uzorak gradi jednakim umnažanjem osnovnog dekorativnog motiva koji se sastoji od tri

združena, povijena pera.⁸⁶⁵ Međutim, da je primjerak iz Velog Rata nastao na razmeđi treće i posljednje četvrtine XVIII. stoljeća se može zaključiti na temelju naglašene plastičnosti (»kovrčavosti«) gornjeg dijela dominantnog pera te posebno po motivu naglašeno vijoreće vrpce kojom je buket podvezan. U Kunstgewerbemuseumu u Kölnu se nalazi *ciselé* baršun monokromne satenske podloge i uvelike bliskog dekora koji se sastoji od umnažanja buketića s dva pera, podvezana i međusobno povezana vijorećim tankim vrpcama. Smatra se francuskim proizvodom a datiran je između 1755. i 1765. godine.⁸⁶⁶ Ideničan primjerak baršuna posjeduje i Victoria and Albert Museum u Londonu (»druga polovina XVIII. stoljeća«).⁸⁶⁷ Dakle, predmetni taft *louisine 2-1 moiré broché* očito je osmišljen ugledanjem na starije tkanine ili predloške, što daje naslutiti da je riječ o svili izvorne sakralne namjene (*ornement d'église*). Da je nastao u nekoj od kvalitetnijih manufaktura koje su u ovom razdoblju djelovale u Veneciji ili na Terrafermi se može pretpostaviti na temelju gustoće utkanih osnovnih niti te kvalitetno konstruiranih, prugastih rubova.

BORTE: razdjelna i rubna borta su jednake širine (2.8 cm). Tkane su lanenom osnovom prirodne boje i zlatnim *filéom* s jezgrom od lana u potki. Ornamentirane su nizanjem para povezanih stiliziranih listića [vidi II. Dodatak katalogu – Kat. 282].

PODSTAVA: grublje tkano laneno platno tamne, prirodne boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: misnica, štola i manipul su pronađeni u sakristiji župne crkve sv. Ante Padovanskog dok je bursa zatečena u župnoj kući

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 48, M-T-17/02-092a; štola i manipul u kutiji br. 4, S-T-17/02-092b, Man-T-17/02-092c; bursa u kutiji br. 27, B-T-17/02-092d

FOTOGRAFIJE: Sl. 282; priložen mikro-snimak lijevog ruba; priložena fotografija razdjelne borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno; misnica uvrštena u postav privremene izložbe *Liturgijsko ruho – blago crkava i samostana Zadra i okolice*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (travanj – prosinac 2010.)

⁸⁶⁵ Giuseppe Cantelli (ur.), *nav. dj.*, Vol. II., 2000., str. 422 – 423 (kat. 36).

⁸⁶⁶ Barbara Markowsky, *nav. dj.*, 1976., str. 334 (kat. 592).

⁸⁶⁷ Cyril George Edward Bunt, *Florentine Fabrics*, Leigh-on-Sea, Lewis, 1962., tabla 38 (bez pag.)

283. Premuda, župa sv. Jakova

Misnica

DIMENZIJE: 112-103 x 69-64.5 cm

VRSTA TKANINE: dvobojni lyonski damast, *lancé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, zagasito ružičaste boje, 55 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru, bijele boje, 22 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru, svijetlo smeđe boje, 16 prolaza po centimetru

Dvobojni lyonski damast, *lancé*. Damast je konstruiran na način da je podloga dekoru tkana u aversu omoveznog satena, dok je dekor izведен u keperu 1/3 Z temeljnog potkom različite boje od osnovine. U stvaranju dekora sudjeluje i svijetlo smeđa *lancé* potka koja je na aversu tkanine fiksirana jednim dijelom niti osnove u keperu 1/3 Z dok na reversu leži vezana u keperu 1/3 S.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 0.3 cm a sastoje se od tri krupna lanena končića svijetle boje vezana u taftu (temeljnom bijelom potkom).

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 92 cm x ?

DATACIJA: kraj XVIII. – početak XIX. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija (Veneto ?)

OPIS: predmetna misnica je jedini do danas preostali dio ornata za izradu kojeg je upotrijebljen dvobojni lyonski damast *lancé* s podlogom dekoru zagasito ružičaste boje, zbog koje se mogao koristiti samo na nedjelje *Gaudete* (treća nedjelja adventa) i *Laetare* (četvrta nedjelja kroz korizmu). Misnica je skrojena od više komada tkanine od kojih pak nijedan ne dokumentira središnji dio uzorka, te stoga nažalost nije moguće izraditi njegovu rekonstrukciju. Na trima segmentima na leđnoj strani misnice vidljivi su bočni (pokrajnji) dijelovi dekorativne kompozicije, za koju se može pretpostaviti da je izvorno bila strogo simetrična. Dominantni motiv široke pruge koja se lomi u vertikalnom usmjerenu a ornamentirana je *čipkastim* uzorkom vjerojatno se pružao s lijeve i desne strane središnjeg motiva, koji se nizao uzduž centralne osi. Na temelju bojā kojima je dekor izведен (bijela i svijetlo smeđa) te zastupljenih motiva (rogovi obilja, klasje žita, različito oblikovani fantastični cvjetovi) ovaj se primjerak može pobliže uspoređivati sa satenom *lancé* s Vrgade

[Kat. 271]. Najviše podudarnosti se uočava upravo usporedbom niza karakteristično oblikovanih cvjetova, a prisutne su sličnosti i u načinu izvedbe dekora (*lancé* potkama) koje su na aversu u oba slučaja fiksirane u keperu 1/3. Stoga smatram da za dvobojni lyonski damast *lancé* s Premude treba odrediti jednaku dataciju te pretpostaviti isto podrijetlo. Razlike u rubovima se mogu tumačiti razlikama u konstrukcijama i zastupljenim nitima dvaju tkanina: temeljna i *lancé* potka primjerka s Premude su od sirove svile, zbog čega se može okarakterizirati kao skromnija i nedvojbeno cjenovno pristupačnija varijanta.

BORTE: razdjelna je široka 3.1 a rubna 1.5 cm. Tkane su lanenim nitima te *filé riantom* s lanenom jezgrom, a ornamentirane su nizom jednostavnih, spojenih romboidnih okvira iznad kojih je motiv u obliku dvostrukog slova Y [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 55].

PODSTAVA: laneno platno tamno smeđe boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Jakova

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 5,
M-T-18/01-062

FOTOGRAFIJE: Sl. 283; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

284. Visočane, župa sv. Ante Padovanskog

Misnica i štola

DIMENZIJE: 107.5-95 x 69.5-62 cm, 232 x 28-11.5 cm

VRSTA TKANINE: *pékin rayé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, 80 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu boju; tehnika *rayé*): zelena, jarko žuta, fuksia, bijela
- Potka: lan, više (x) niti sukanih u Z smjeru, prirodne boje, 25 prolaza po centimetru

Pékin rayé. Svilenom osnovom u zelenoj i fuksia boji je tkan omovezni saten (preskok 3). Svilenom osnovom bijele boje su izvedene pruge u keperu 7/1 S dok su žutom svilenom osnovom tkane pruge *chevron* uzorka (eng. *herring bone twill*; izmjenjuje se keper 7/1 S i 7/1 Z mijenjajući usmjerenje na način S-Z-S).

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: posljednja četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija

OPIS: misnica i štola su skrojene od više komada *pékina rayé* zelene podloge i razmjerno jednostavnog dekora koji se sastoji od crvenih, bijelih i žutih pruga izvedenih u različitim konstrukcijama i širinama (Sl. 284b). Riječ je o svili izvorne svjetovne namjene kakve su se nerijetko upotrebljavale i u liturgijske svrhe, što potvrđuje nekoliko srodnih primjera poznatih iz stručnih izvora. Fundusu Museo Diocesano u Tridentu pripada misnica od *pékina rayé* (»Italija, kraj XVIII. stoljeća«).⁸⁶⁸ izmjenjuju se konstrukcije taft, keper 7/1 i omovezni saten (preskok 5) te boje osnove zelena, žuta, narančasta i bijela. Potka je od lana - jednakо kao kod primjerka iz Visočana. Misni ornat od svile s vertikalnim prugama nejednake širine u zelenoj, ljubičastoj i plavoj boji (»Italija, Tolmezzo?, sredina XVIII. stoljeća«) dokumentiran je u gradiću Ugento (Lecce, Apulija).⁸⁶⁹ Od uvelike bliskog, no nešto razrađenijeg *pékina rayé* (»Italija ili Francuska, kraj XVIII. - početak XIX. stoljeća«) skrojeni su pluvijal i misnica u Conservatorio delle Fieschine u Genovi,⁸⁷⁰ a osim širih pruga ispunjenih zelenim i crvenim cvjetnim uzorcima uočavaju se bijele, crvene i zlatno žute pruge glavnina kojih je

⁸⁶⁸ Donata Devoti – Domenica Digilio – Domenica Primerano (ur.), *nav. dj.*, 1999., str. 184 (kat. 139).

⁸⁶⁹ Regina Poso – Paolo Peri (ur.), *Arredi preziosi: argenti e tessuti sacri: Ugento, Pressice, Acquarica del Capo, Taviano*, Grafema, 1999., str. 25 (sl. 14), str. 131 (kat. 38).

⁸⁷⁰ Marzia Cataldi Gallo, *I tessuti delle Fieschine*, Genova, Sagep Editori, 2012., str. 42 – 43 (kat. 13).

tkana u satenu, no pojedine (tanke) žute pruge imaju *chevron* uzorak. Naposljetku treba istaknuti da se u depoima Dijecezanskog muzeja u Zagrebu nalazi misnica podrijetlom iz župne crkve sv. Petra Apostola u mjestu Petar Orehovec, a za čije su bočne površine upotrijebljeni komadi srođno dekorirane svile (uglavnom tkane u satenu), čiji se ornament sastoji od zlatno žutih i crvenih vertikalnih pruga na zelenoj podlozi.⁸⁷¹ *Pékin rayé* iz Visočana se može okarakterizirati kao skromna tkanina (prvenstveno svraćam pažnju na nešto grublju, lanenu potku i na manju gustoću osnove) jednostavnog no efektnog uzorka kakvi su, prema nekim tumačenjima, bili pogodni za krojenje onog misnog ruha koje se zbog više zastupljenih liturgijskih boja (zelena, bijela, crvena) moglo koristiti tijekom više razdoblja liturgijske godine, a kakvo je zbog toga bilo poželjno u siromašnjim župama.

BORTE: razdjelna je široka 3.1 a rubna 1.7 cm. Tkane su svijetлом lanenom potkom i svilenom osnovom jarko žute boje, a ornamentirane su motivom izlomljene vrpce s nizom sačastih rombova [usp. II. Dodatak katalogu, Kat. 289].

PODSTAVA: grublje tkano laneno platno prirodne boje. Uz donji rub podstave leđne strane je crnom tintom napisano »Lire 70«.

STANJE: osrednje; u gornjem predjelu prednje strane misnice su prisutna značajnija mehanička oštećenja

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Ante Padovanskog

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 3, M-T-17/02-229a; štola u kutiji br. 4, S-T-17/02-229b

FOTOGRAFIJE: Sl. 284a, 284b; ilustracijama uz pojmovnik priložen mikro-snimak *chevrone*

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁸⁷¹ Mirela Ramljak Purgar, *nav. dj.*, Svezak 1., listopad 1997., kat. 82. /39/ (bez pag.)

285. Zadar, samostan sv. Frane

Velum za kalež

DIMENZIJE: 50 x 50.5 cm

VRSTA TKANINE: saten *chiné à la branche*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, 77 prolaza po centimetru, u crvenoj, ružičastoj i bijeloj boji
- Potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru, bijele boje, 20 prolaza po centimetru

Nepravilni, sedmovezni saten s nitima osnove bojanima tehnikom *ikat (chiné à la branche)*.

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: druga polovina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Francuska ili Italija

OPIS: predmetni velum za kalež jedini je liturgijski predmet izveden od svile *chiné à la branche* do danas sačuvan na području Zadarske nadbiskupije. Ornamenti ovih tkanina se postižu drevnom, istočnjačkom tehnikom bojenja (*ikat*) koja je upravo zbog svojeg orijentalnog podrijetla u Europi (Francuskoj) dobila naziv *chiné*. Temelji se na delikatnoj i izrazito složenoj tehnici bojenja koja prethodi tkanju, a gdje se niti buduće osnove (rjeđe potke) napinju na posebne okvire, grupiraju u manje skupine (*branches*) te čvrsto ovijaju pergamenom na onim predjelima gdje se želi spriječiti kontakt s bojilom.⁸⁷² Nakon što se zavoji od pergamene uklone, dijelovi niti koje su ovijali ostaju bijeli, dok su ostali obojani. Primjerak iz samostana sv. Frane ima uzorak koji podsjeća na riblju kost a kakvi se u talijanskoj literaturi nazivaju *a fiamma* ili *a fiamme*. *Chiné à la branche* s takvim uzorcima su se prema nekim izvorima tkale u Lucci još u XVII. stoljeću. Poznato je da se ovom tehnikom ovladalo i u drugim talijanskim manufakturama (Catanzaro, Reggio Emilia) no najdalje su svakako otišle one lionske, gdje su se tijekom druge polovine XVIII. stoljeća tkali čak i baršuni s dekorima *chiné à la branche*.⁸⁷³ Sve su *chiné à la branche* svile – koje su uglavnom tkane u konstrukcijama tafta i satena, rjeđe kepera – bile namijenjene izradi reprezentativnih svjetovnih odjevnih predmeta (najčešće damske krinoline), a najljepši i najskuplji su svakako

⁸⁷² Za dodatno objašnjenje postupka vidjeti: Attiliana Argentieri Zanetti (ur.), *nav. dj.*, 1987., str. 30.

⁸⁷³ Marina Carmignani, *nav. dj.*, 2005., str. 234.

bili primjeri s raznobojnim cvjetnim dekorima, postupak izrade kojih je bio uvelike zahtjevniji i duži.⁸⁷⁴ Zadarski velum sam 2010. godine uvrstila među dijelove ruha odabранe za izložbu *Milost susreta: umjetnička baština Franjevačke provincije sv. Jeronima*, s obrazloženjem da je to »zasad jedini kod nas poznati primjerak *chiné à la branche* svile«.⁸⁷⁵ Tijekom naknadnih terenskih istraživanja sam evidentirala još dva primjerka: saten *chiné à la branche* na velumu zatečenom u crkvi Gospe od Andela u Velom Lošinju [danas pohranjen u župnoj crkvi sv. Antuna Opata; Ilustracije uz raspravu, Sl. 277] i taft *chiné à la branche* na velumu u župnoj crkvi Rođenja Blažene Djevice Marije u Malom Lošinju⁸⁷⁶ [Ilustracije uz raspravu, Sl. 278]. Dakle, trenutno su u Hrvatskoj zabilježena tri primjerka ovakvih svila, dva satena i jedan taft, a sva tri odlikuje uzorak *a fiamme*. Vizualno je svakako najdojmljiviji saten u Velom Lošinju, čije su osnovine niti bojane u zelenu, crvenu, ružičastu, svjetlo plavu i crnu boju. Svi su ovi primjeri mogli nastati u francuskim manufakturama tijekom druge polovine XVIII. stoljeća, no nije moguće posve isključiti ni one talijanske. Do danas sačuvani uzorci *chiné à la branche* svila nedvojbeno potvrđuju da su tijekom posljednje četvrtine XVIII. stoljeća ovom tehnikom ovladale i manufakte na venecijanskoj Terrafermi, a nesumnjivo pod utjecajem suvremenih, izrazito traženih francuskih inačica: u tom kontekstu vrijedi upozoriti na uzorke manufakte Zuannea Molina djelatne u gradiću Piove di Sacco u okolici Padove⁸⁷⁷ te na uzorke manufakte Marasca iz Vicenze.⁸⁷⁸ Kao kvalitetne komparativne primjerke s uzorkom *a fiamme* koje donosi talijanska literatura izdvajam tri *chiné à la branche* u Museo Civico u Trevisu,⁸⁷⁹ saten (»druga polovina XVIII. stoljeća«) u

⁸⁷⁴ Primjerke s cvjetnim dekorima vidjeti u: Avril Hart – Susan North, *nav. dj.*, 2009., str. 54 – 55; Chiara Buss, *nav. dj.*, 1992., str. 108, 109, 122, 123.

⁸⁷⁵ Silvija Banić, *nav. dj.*, 2010., str. 330.

⁸⁷⁶ Boje su nažalost izgubile intenzitet, no unatoč tome se mogu uočiti podudarnosti sa uzorcima francuskih *chiné à la branche* svila iz 1782. godine koji se danas čuvaju u Archives Nationales u Parizu; Chiara Buss, *nav. dj.*, 1992., str. 132.

⁸⁷⁷ Uzorci više *chiné à la branche* svila, plavih nijansi, priložene su dokumentu iz 1777. godine koji se čuva u venecijanskom Archivio di Stato. Vidjeti: Roberto Berbeglieri, *La produzione di manifatture tessili non laniere a Venezia*, u: *Tessuti nel Veneto. Venezia e la Terraferma*, (ur.) Giuliana Ericani – Paola Frattaroli, Verona, Banca Popolare di Verona, 1993., str. 117 – 145 (142).

⁸⁷⁸ Datirani su na kraj XVIII. stoljeća. Vidjeti: Chiara Rigoni, *Produzioni e tipologie tessili in uso a Verona nei secoli XVI e XVIII*, u: *Tessuti nel Veneto. Venezia e la Terraferma*, (ur.) Giuliana Ericani – Paola Frattaroli, Verona, Banca Popolare di Verona, 1993., str. 287 – 299 (291).

⁸⁷⁹ Datirani su u drugu polovicu (kat. 160) odnosno u posljednju četvrtinu XVIII. stoljeća (kat. 161 i 162). Taft (kat. 160) je pripisan francuskoj manufakturi dok je preostalom dvama (satenima) prepostavljenio talijansko podrijetlo. Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1994., str. 110 – 111 (kat. 160 – 162), str. 265 (tabla u boji, kat. 160).

katedrali u Pienzi,⁸⁸⁰ fragment satena (»Italija, druga polovina XVIII. stoljeća«) u Museo Diocesano u Udinama,⁸⁸¹ saten (»Lucca, XVIII. stoljeće«) u privatnoj zbirci u Lucci⁸⁸² te nekoliko primjeraka (četiri satena i jedan keper) datirana u drugu polovinu XVIII. stoljeća koji pripadaju fundusu Zbirke Gandini u Modeni, a pretpostavljeno im je talijansko podrijetlo.⁸⁸³ Na velumima u Zadru te na otoku Lošinju sačuvana su, dakle, tri vrijedna primjerka ovih svjetovnih svila kakve su tijekom druge polovine XVIII. stoljeća bile izrazito cijenjene diljem Europe, zbog čega pak treba izraziti nadanje da će im dalnjim istraživanjima povjesnih tekstila u Hrvatskoj biti pridruženo još tkanina izvedenih u istoj tehnici, a posebno dragocjen bi bio nalaz *chiné à la branche* složenijeg, cvjetnog uzorka.

BORTE: velum je obrubljen resama izvedenim oker žutim svilenim i pamučnim nitima, širine 2 cm

PODSTAVA: fino tkano laneno platno bijedo žute boje, navošteno

STANJE: dobro

SMJEŠTAJ: sakristija samostanske crkve

FOTOGRAFIJE: Sl. 285a, 285b

BIBLIOGRAFIJA: BANIĆ, 2010., str. 330.

⁸⁸⁰ Fabiana Bari, *Munifica magnificenza. Il tesoro tessile della Cattedrale di Pienza da Pio II Piccolomini agli inizi dell'Ottocento*, Museo Diocesano di Pienza, Quaderno del Sistema Musei Senesi: Quaderni storico artistici 10, Siena, Protagon Editori Toscani, 2004., str. 116.

⁸⁸¹ Attiliana Argentieri Zanetti (ur.), *nav. dj.*, 1987., str. 31 (sl. 27).

⁸⁸² Donata Devoti, *nav. dj.*, 1993. [1974.], kat. 182 (bez pag.)

⁸⁸³ Donata Devoti – Gabriella Guandalini – Elisabetta Bazzani – Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, *nav. dj.*, 1985., str. 261 – 263 (kat. 234 – 238).

286. Sukošan, župa sv. Kasijana

Misnica

DIMENZIJE: 104.5-99 x 71-61.5 cm

VRSTA TKANINE: taft *louisine 2-1 liseré broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru – dvije u svakom prolazu, oker žute boje, 60 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, više (x) niti bez vidljive torzije, oker žute boje, 20 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (četiri):
 - svilene; dvije niti sukane u Z smjeru – tri u svakom prolazu, 20 prolaza po centimetru, u bojama: boja goruščice, zelena, bijedno smeđa metalna;
 - srebrni *filé riant*, s jezgrom od svile oker boje, plošnog presjeka, dva u svakom prolazu, 18 prolaza po centimetru

Taft *louisine 2-1 liseré broché*. Podloga dekoru je tkana u taftu konstrukcije *louisine 2-1*. Poddekor je izведен *liseré* efektima jednog dijela niti temeljne potke, dok je »glavni« dekor u cijelosti izведен supplementarnim svilenim (te jednom metalnom) potkama utkanima tehnikom *broché*, koje na aversu tkanine nisu fiksirane nitima osnove.

RUBOVI: desni rub je sačuvan u cijelosti, a lijevi djelomično. Desni je širok 0.6 cm a tkan je u taftu, svilrenom osnovom zelene i oker boje (na zelenu i oker prugu). Završava s dva krupna lanena končića vezana u taftu.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 31 x 17 cm

DATACIJA: oko 1780. godine

MJESTO NASTANKA: Venecija ili Veneto

OPIS: misnica je skrojena od tafta *louisine 2-1 liseré broché* izvorne svjetovne namjene. Dekor je izведен na podlozi od oker žute boje, a sastoji se od mreže ovalnih medaljona unutar kojih je rascvala grančica s dva žuta cvijeta (ruže?). Medaljoni su raspoređeni u rasteru šahovske ploče, a grančica unutar njih mijenja usmjerenje (biva zrcaljena) u svakom narednom horizontalnom redu. Okviri ovalnih medaljona su tkani *liseré* efektom temeljne potke. Sastoje se od delikatnih, razlistalih grančica a na mjestima gdje se spajaju (dodiruju) su povezani tankom vrpcem. Grančice unutar njih su izvedene četirima *broché* potkama, a zbog udjela srebrnog *filé rianta*, gustoće utkanih niti te dimenzija raporta se može zaključiti da je

riječ o svili koja je – unatoč jednostavnom dekoru – izvorno vjerojatno bila donekle prestižnija, a zasigurno je nastala u nekoj kvalitetnijoj manufakturi. Kao dekorativno srodne svile izdvajam: taft *gros de tours moiré rayé liseré broché* (»Italija, 1780.-1790.«) od kojeg je skrojena misnica u Museo Diocesano u Tridentu,⁸⁸⁴ keper *liseré broché* (»Veneto, treća četvrtina XVIII. stoljeća«) na misnici u katedrali u Castelfranco Veneto,⁸⁸⁵ saten *liseré* (»Italija, 1760.-1770.«) i *ciselé* baršun na satenskoj podlozi (»Italija, 1760.-1770.«) u modenskoj Zbirci Gandini⁸⁸⁶ te *cannetillé liseré lancé* (»Pijemont ?, 1760.-1770.«) na misnici u katedrali u Albi.⁸⁸⁷ Svim navedenim primjercima je svojstven dekor koji se sastoji od mreže ovalnih ili nepravilnih polja unutar kojih je smještena jedna rascvala grančica ili buketić, odnosno cvjetni motiv koji se u svakom narednom redu pruža u suprotnom (zrcaljenom) usmjerenju. Na temelju izgleda desnog ruba te rezultata tehničke analize, kao mjesto nastanka sukošanskog tafta *louisine* 2-1 *liseré broché* sam sklona uvjetno pretpostaviti Veneciju ili Veneto.

BORTE: razdjelna je široka 3.3, a rubna 1.8 cm. Tkane su svijetлом lanenom potkom i svilenom osnovom sive boje a ornamentirane su nizom sačastih kvadrata [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 286].

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: osrednje; zbog dugotrajne neadekvatne pohrane, svila je zgužvana, a značajan dio površine je prekriven tamnim i crvenim mrljama nepoznatog podrijetla.

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Žadarske nadbiskupije, ladica br. 6, M-T-18/02-005

FOTOGRAFIJE: Sl. 286; priložen mikro-snimak desnog ruba; priložena fotografija razdjelne borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

⁸⁸⁴ Donata Devoti – Domenica Digilio – Domenica Primerano (ur.), *nav. dj.*, 1999., str. 166 (kat. 115).

⁸⁸⁵ Alessandra Gerome Pauletti, *nav. dj.*, 2014., str. 91 (kat. 35).

⁸⁸⁶ Donata Devoti – Gabriella Guandalini – Elisabetta Bazzani – Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, *nav. dj.*, 1985., str. 244 – 245 (kat. 197 i 199).

⁸⁸⁷ Gian Luca Bovenzi, *nav. dj.*, 2007., str. 86 – 87 (kat. 19).

287. Zadar, župa sv. Stošije

Misnica i štola

DIMENZIJE: 119-113.5 x 74-71.5 cm, 236 x 20-11.5 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast, *rayé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u S smjeru, 80 prolaza po centimetru, u bojama (prelazi iz jedne u drugu; tehnika *rayé*): žuta, zelena, ružičasta, siva
- Potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u Z smjeru, bijele boje, 17 prolaza po centimetru

Klasični damast, *rayé*. Damast je konstruiran obrtanjem aversa i reversa omoveznog satena a tkan je svilenom osnovom u četiri različite boje čime su postignute okomite raznobojne pruge dekora (*rayé*).

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 0.5 cm. Sastoje se od četiri kupnija lanena končića svijetle prirodne boje, vezana u taftu.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 42.5 x 16 cm

DATACIJA: posljednja četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Tolmezzo (Furlanija), manufaktura Linussio

OPIS: misnica i štola su skrojene od klasičnog damasta *rayé*, čiji se ornament sastoji od niza širih pruga sive, zelene i ružičaste boje koje su međusobno odvojene tanjim žutim prugama. Na misnici nije sačuvan komad damasta koji dokumentira dekor u cijelosti, no može se pretpostaviti da su se pruge nizale na sljedeći način: zelena-siva-crvena-zelena-crvena-siva. Gotovo čitavom širinom prugā, a u izraženom vertikalnom usmjerenu, se pruža razmjerno gusto osmišljena, razlistala i rascvala vitica bijele boje (tka je temeljna potka u reversu omoveznog satena). Uočljive su dvije varijante viticā koje se neznatno razlikuju, a izmjenjuju se unutar susjednih pruga. Tanke žute pruge između njih nisu ornamentirane. Iako ne raspoložemo podatkom o visini tkanine, na temelju sastava i gustoće niti, izgleda ruba te dekorativnih elemenata moguće je iznijeti pretpostavku da je riječ o damastu nastalom u manufakturi Linussio. U talijanskoj literaturu zasad nisam uočila primjerak identičan zadarskom, no objavljeno je nekoliko damasta pripisanih ovoj manufakturi koji našem primjerku umnogome nalikuju po konstrukciji, sastavu i gustoći niti, bojama osnove te po obliku pojedinih vegetabilnih motiva. Klasični damast *rayé* (»Furlanija, manufaktura Linussio, posljednja četvrtina XVIII. stoljeća«) dokumentiran u Ovasti, Luincisu i Valle di Rivalpo (Udine) je ornamentiran raznobojnim vertikalnim prugama između kojih su tanje žute

pruge, a njihove su površine ispunjene vertikalno usmjerenim lisnatim i cvjetnim viticama, osmišljenim u više varijanti. I u ovom je slučaju riječ o damastu ostvarenom obrtanjem omoveznog satena, visina raporta iznosi 46 centimetara, a rezultati tehničkih analiza (vrste i gustoća niti osnove i potke) se uvelike podudaraju.⁸⁸⁸ Potom vrijedi ukazati na još tri damasta jednakih tehničkih karakteristika koja su pripisana manufakturi Linussio, a čijim dekorima – osim srodnih (bijelih) florealnih detalja - dominiraju vertikalne pruge izvedene nitima osnove u zelenim, ružičastim, žutim i sivim nijansama uvelike bliskima onima zadarskog primjerka: od prvog je skrojena misnica, danas u privatnoj zbirci u Furlaniji, a u visini tkanine od 49.6 centimetara se niže šest pruga,⁸⁸⁹ drugi je zabilježen u Valle di Rivalpo (Udine) a visina raporta mjeri 50 centimetara⁸⁹⁰ dok je od trećeg skrojena misnica u gradiću Porcia (Pordenone).⁸⁹¹ U podlozi damasta u Porcii se vide gotovo istovjetne crvene, sive i žute pruge, dok se »gornji« dekor sastoje od lijepe, vertikalno usmjerene izvijjene rascvale vitice koja u svojem gibanju zauzima tri susjedne pruge. Identičan vegetabilni dekor je izведен na dvobojsnom klasičnom damastu sačuvanom na dijelovima misnog ornata u Veloj Ravi [Kat. 210]. Usporedimo li damaste iz Vele Rave i katedrale, uočavaju se podudarnosti između njihovih konstrukcija, vrste i gustoće niti te zastupljenih razlistalih i rascvalih vitica, koje su na primjerku iz Zadra manje plastične uslijed smanjenih dimenzija i nešto strože kompozicije. Posebno treba istaknuti izrazite sličnosti između rubova ovih dvaju damasta, a koji su pak jednaki opisu rubova ranije spomenutog komparativnog damasta na misnici koja danas pripada privatnoj zbirci.⁸⁹² Također treba svratiti pažnju na sličnosti sa damastom *rayé* sačuvanom u unutrašnjosti svetohraništa na glavnom oltaru župne crkve u Dobropoljani na otoku Pašmanu [Kat. 211], za koji je također argumentirano da je istkan u manufakturi Jacopa Linussia, a koji sa zadarskim primjerkom dijeli tkalačku konstrukciju, bliske nijanse osnove (žute, zelene, ružičasto-crvene pruge) te širinu i izgled rubova. Širina raporta je jednaka (16 centimetara) a lako je prepoznati i podudarnosti u načinu osmišljavanja vertikalno usmjerenog cvjetnog ornamenta. Na temelju istaknutih sličnosti koje su očite ne samo u tkalačkim konstrukcijama nego i u dekorativnim elementima smatram da i ovaj damast *rayé* treba prepoznati kao proizvod manufakture Linussio, no zbog smirenijih (donekle »strože«

⁸⁸⁸ Gilberto Ganzer (ur.), *nav. dj.*, 1987., str. 168 – 169; Gilberto Ganzer (ur.), *nav. dj.*, 1991., str. 168 – 171; Attiliana Argentieri Zanetti, *nav. dj.*, 1994., str. 98.

⁸⁸⁹ Visina raporta iznosi 42 centimetra. Gilberto Ganzer (ur.), *nav. dj.*, 1987., str. 142 – 143.

⁸⁹⁰ Gilberto Ganzer (ur.), *nav. dj.*, 1991., str. 172 – 173.

⁸⁹¹ Attiliana Argentieri Zanetti, *nav. dj.*, 1994., str. 97 (sl. 8).

⁸⁹² Gilberto Ganzer (ur.), *nav. dj.*, 1987., str. 142.

komponiranih) i manje bujnih cvjetnih elemenata sam mišljenja da ga treba datirati u posljednju četvrtinu XVIII. stoljeća. Može se okarakterizirati kao skromnija tkanina (zbog potke od sirove svile i manje gusto utkanih niti) upečatljivog dekora koja se izvorno vrlo vjerojatno mogla ravnopravno koristiti u svjetovne i liturgijske namjene. Prema nekim tumačenjima, ovakve raznobojne prugaste tkanine su bile pogodne za izradu onog misnog ruha koje se zbog više zastupljenih liturgijskih boja (zelena, žuta, crvena) moglo koristiti tijekom više razdoblja liturgijske godine, a kakvo je zbog toga bilo poželjno u siromašnijim župama.

BORTE: razdjelna je široka 3.5 a rubna 1.5 cm. Tkane su lanenom potkom svijetle boje i žutom svilenom osnovom koja stvara dekor u *liseré* efektu, a koji se sastoji od povijajuće udvojene vrpce koju mjestimično, u pravilnim razmacima, prekidaju poveći pravokutni okviri unutar kojih je niz tankih paralnih linija [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 288].

PODSTAVA: laneno platno svijetle prirodne boje

STANJE: zadovoljavajuće; izraženja mehanička oštećenja su prisutna u gornjem predjelu prednje strane misnice

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 15, M-T-18/01-164a; štola u kutiji br. 10, S-T-18/01-164b

FOTOGRAFIJE: Sl. 287; priložen mikro-snimak desnog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

288. Nin, župa sv. Anselma

Dalmatika na kojoj su se sačuvali fragmenti tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 38

DIMENZIJE: 102.5 x 115 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru, crne boje, 64 prolaza po centimetru
- Potka: sirova svila, više (x) niti sukanih u *Z* smjeru, crne boje, 30 prolaza po centimetru

Klasični damast. Podloga dekoru je tkana u aversu osmoveznog satena (preskok 5) a dekor u reversu osmoveznog satena (preskok 3).

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 0.5 cm. Tkani su u osmoveznom satenu svilenom osnovom tamno sive boje a završavaju s dva krupna tamno siva končića od sirove svile vezana u taftu.

VISINA TKANINE: 48 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 31 x 16 cm

DATACIJA: posljednja četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: Tolmezzo (Furlanija), manufaktura Linussio

OPIS: crni klasični damast upotrijebljen za krojenje dalmatike se slijedom identičnih dvaju primjeraka sačuvanih na području Furlanije, ali i karakteristika tkalačke konstrukcije te sastava i gustoće niti, može sa sigurnošću pripisati manufakturi Linussio. U prilog takvom zaključku ide i visina tkanine, širina raporta te izgled rubova. Dekor se gradi dvama elementima: slično oblikovanim, razlistalim i blago povijenim grančicama na čijim vrhovima je po jedan veliki cvijet, od kojih jedan nalikuje narcisu (sunovratu) dok drugi odlikuje šest raširenih latica. Svaka od grančica je zakrenuta u vlastitom smjeru. Umnažaju se u zasebnim redovima – tri puta visinom tkanine - dok se u vertikalnom pogledu nižu pravocrtno, umjesto u rasteru šahovske ploče. Od identično dekoriranog ljubičastog damasta (»Furlanija, manufaktura Linussio, posljednja četvrtina XVIII. stoljeća«) je skrojena misnica u selu Formeaso (Zuglio, Udine), a osim na posve jednak uzorak vrijedi ukazati i na identičnu konstrukciju (damast ostvaren obrtanjem osmoveznog satena), srodnu vrstu i gustoće niti, visinu tkanine (46 centimetara) te dimenzije raporta (32 x 15 centimetara).⁸⁹³ Damast identičnog dekora no nažalost nepoznate boje (»manufaktura Linussio, posljednja četvrtina XVIII. stoljeća«) je upotrijebljen i za krojenje misnice koja danas pripada neimenovanoj

⁸⁹³ Gilberto Ganzer (ur.), *nav. dj.*, 1987., str. 164 – 165; Gilberto Ganzer (ur.), *nav. dj.*, 1991., str. 174 – 175.

privatnoj zbirci nepoznate lokacije.⁸⁹⁴ Dosad su u Hrvatskoj zabilježena još četiri ovakva damasta. U samostanu franjevaca trećoredaca sv. Marije Magdalene u Portu na otoku Krku je dokumentirana bursa za čiji su avers i revers upotrijebljeni komadi svjetlo zelenog damasta čiji je dekor gotovo posve identičan onome u Ninu [Ilustracije uz raspravu, Sl. 279]. Jednak damast no tamnije zelene boje je upotrijebljen i za izradu bočnih strana misnice izložene u Zbirci sakralne umjetnosti u Osoru, a koja vrlo vjerojatno potječe iz tamošnje župne crkve, odnosno nekadašnje katedrale [Ilustracije uz raspravu, Sl. 280]. U depoima Dijecezanskog muzeja u Zagrebu je pohranjena misnica podrijetlom iz župne crkve sv. Petra Apostola u mjestu Petar Orehovec⁸⁹⁵ a koja je u cijelosti skrojena od istovjetnog damasta svjetlozelenožute nijanse [Ilustracije uz raspravu, Sl. 281]. Za bočne površine misnice koja potječe iz kapele u Kelemenu kod Varaždina, a koja pripada Zbirci tekstila Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu, upotrijebljen je jednak damast no smeđe boje.⁸⁹⁶ Dakle, vrijedi zaključiti da je crni ninski damast jedan od zacijelo brojnih inaćica ovog očito »popularnog« damasta koji se tijekom posljednje četvrtine XVIII. stoljeća tkao u manufakturi Linussio, a koji se izvorno vrlo vjerojatno mogao ravnopravno koristiti u svjetovne i liturgijske svrhe. Da je riječ o skromnijoj tkanini, kakvima su očito bile privržene siromašnije župe, potvrđuje manja visina (između rubova), krupna potka od sirove svile, manja gustoća utkanih niti te dakako jednostavniji dekor nevelikog raporta.

BORTE: široka 2.5 cm. Tkana žutom svilom i zlatnim *filéom*, a ornamentirana motivom dvostrukе »biserne« niske u središnjem dijelu te nazubljenih linija koje teku uz rubove [usp. II. Dodatak katalogu, fotografije borti, Kat. 218]. Sačuvana dugmad promjera 2.1 cm, »opletena« nitima s metalnom ovojnicom u zvjezdoliko-radijalnom ornamentu [usp. II. Dodatak katalogu, fotografije i mikro-snimci dugmadi, Kat. 218].

PODSTAVA: laneno platno sive boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Anselma

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 14, D-T-18/01-079

FOTOGRAFIJE: Sl. 288; priložen mikro-snimak lijevog ruba

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁸⁹⁴ Attiliana Argentieri Zanetti, *nav. dj.*, 1994., str. 99 (sl. 12).

⁸⁹⁵ Mirela Ramljak Purgar, *nav. dj.*, Svezak 1., listopad 1997., kat. 81. /100/ (bez pag.)

⁸⁹⁶ Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 2010., str. 86 – 87 (kat. 40).

289. Sestrunj, župa sv. Petra i Pavla

Dvije dalmatike i štola

DIMENZIJE: 108 x 116.5 cm, 107.5 x 117 cm, 169.5 x 19.5-11 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast, dvobojni

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: vuna, dvije niti sukane u *S* smjeru, ružičasto-crvene boje, 24 prolaza po centimetru
- Potka: vuna, dvije niti sukane u *Z* smjeru, bijele boje, 30 prolaza po centimetru

Klasični damast, dvobojni. Podloga dekoru je tkana u aversu omoveznog satena (preskok 3) a dekor u reversu omoveznog satena (preskok 5).

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Neravnomjerne su širine: širina desnog varira od 0.5 do 0.7 cm, a lijevog od 0.4 do 0.5 cm. Sastoje se od više (oko osam) končića od bijele vune, vezanima temeljnom potkom.

VISINA TKANINE: 46 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 59.5 x 22.5 cm

DATACIJA: između 1770. i 1780. godine

MJESTO NASTANKA: manufaktura Linussio (Tolmezzo, Furlanija) ?

OPIS: za izradu dviju dalmatika i štole je upotrijebljen dvobojni klasični damast satkan od fino predenih vunenih niti osnove i potke. Odlikuje ga strogo simetričan, bijeli dekor koji se sastoji od mnoštva tankih, razlistalih i rascvalih vitica koje su uglavnom usmjerene prema središnjoj osi, uzduž koje se nižu dominantni, veći i simetrični cvjetovi. Svi su cvjetovi, pupoljci i manji okrugli plodovi prikazani prilično jednostavno, a gotovo svi detalji su jednim dijelom ornamentirani uzorcima šahovnice ili mreže. Riječ je, dakle, o posve skromnoj tkanini u kojoj nema udjela svilenih niti, no na kojoj se nastojao izvesti dinamičan i upadljiv, pomoran dekor. Ovakve su tkanine izvorno zacijelo imale široki namjenski raspon – od uređenja interijera (presvlačenja namještaja) do izrade svjetovne odjeće i liturgijskih predmeta – a na temelju tehničkih i dekorativnih karakteristika te srodnih primjeraka poznatih u literaturi sam sklon zaključku da je i ovaj damast istkan u manufakturi Linussio. Poznato je da su se u toj manufakturi proizvodili i vuneni damasti simetričnih dekora koji su pak mogli biti izvedeni na monokromnoj podlozi – kao u ovom slučaju – ali i na podlozi ornamentiranoj vertikalnim, raznobojnim prugama [usp. Kat. 290]. Lijep primjer tome svakako pruža misnica zatečena u crkvi Gospe od Anđela u Velom Lošinju (danasa pohranjena u tamošnjoj župnoj crkvi), skrojena od vunenog damasta čiji je cvjetni dekor identičan onome sa Sestrunjem, no koji je međutim izведен na podlozi razvedenoj okomitim prugama bijele boje i ružičasto-

crvenih nijansi [Ilustracije uz raspravu, Sl. 282]. Među srodnim primjercima koje donosi talijanska literatura izdvajam: ružičasto-bijeli klasični damast (»furlanijska manufaktura, Linussio?, sredina XVIII. stoljeća«) od kojeg je načinjen pluvijal u selu Liariis (Ovaro, Udine),⁸⁹⁷ potom ružičasto-bijeli prugasti damast (»furlanijska manufaktura, treća četvrtina XVIII. stoljeća«) u župnoj crkvi u Tolmezzu (Udine),⁸⁹⁸ raznobojni prugasti damast bijelog simetričnog dekora (»manufaktura Linussio, treća četvrtina XVIII. stoljeća«) upotrijebljen za izradu misnog ornata u mjestu Venzone (Udine),⁸⁹⁹ prugasti damast (»manufaktura Linussio, posljednja četvrtina XVIII. stoljeća«) sačuvan na misnici u mjestu Terzo e Lorenzaso (Tolmezzo),⁹⁰⁰ fragment dvobojnog, ružičasto-bijelog damasta (»manufaktura Linussio, oko 1750.«) u Zbirci Giovannija Cancianija u Paularu (Udine),⁹⁰¹ ljubičasti klasični damast (»manufaktura Linussio, XVIII. stoljeće«) od kojeg je skrojena dalmatika u mjestu Enemonzo (Udine)⁹⁰² te naposljetku primjerak prugastog damasta simetričnog bijelog dekora koji pripada fundusu Museo Civico u Trevisu a datiran je u drugu polovinu XVIII. stoljeća.⁹⁰³ Svim je navedenim primjercima zajednička vunena osnova i potka, konstrukcija klasičnog damasta (prisutni su primjeri tkani obrtanjem omoveznog ali i petoveznog satena), gotovo posve podudarna gustoća utkanih niti te visina tkanine i izgled rubova. Izražena raširenost gotovo posve istovjetnih primjeraka na području regije Furlanije svakako je potvrda tezi da je riječ o lokalnim proizvodima koji su očito bili popularni i u našim krajevima, čemu je nedvojbeno doprinijela njihova skromnija cijena. O tome, osim spomenute misnice u Velom Lošinju, svjedoče i drugi vuneni damasti koji su vrlo vjerojatno nastali u istoj manufakturi a koje sam dokumentirala na misnom ruhu u Skradinu (u crnoj boji) i Kostanjama (crno-ljubičasta varijanta).

BORTE: široka 3.5 cm. Tkana je svjetлом lanenom potkom i žutom svilenom osnovom, a ornamentirana je izlomljenom vrpcem na kojoj se nižu sačasti rombovi [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 289].

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje; na podstavi jedne od dalmatika je crnom tintom napisano »S.A.«

⁸⁹⁷ Maria Beatrice Bertone (ur.), *nav. dj.*, 1991., str. 40 (kat. 18).

⁸⁹⁸ Michela Villotta (ur.), *nav. dj.*, 1996., str. 156 – 157 (kat. 55).

⁸⁹⁹ Ista, *nav. dj.*, 1996., str. 180 – 181 (kat. 67).

⁹⁰⁰ Gilberto Ganzer (ur.), *nav. dj.*, 1987., str. 158 – 159.

⁹⁰¹ Gilberto Ganzer (ur.), *nav. dj.*, 1991., str. 102 – 103.

⁹⁰² Carmen Romeo, *nav. dj.*, 2005., str. 666 – 668.

⁹⁰³ Doretta Davanzo Poli, *nav. dj.*, 1994., str. 102 (kat. 142), str. 262 (tabla u boji XXVI).

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija crkve Gospe od Zdravlja

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, dalmatike u ladici br. 12, D-T-18/02-134a, D-T-18/02-134b; štola u kutiji br. 11, S-T-18/02-134c

FOTOGRAFIJE: Sl. 289; priložen mikro-snimak lijevog ruba; priložena fotografija borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

290. Veli Iž (otok Iž), župa sv. Petra i Pavla

Tri fragmenta sačuvana na manipulu i štoli na kojoj je sačuvan i fragment tkanine analizirane u kataloškoj jedinici br. 224

DIMENZIJE: 30.3 x 20.5, 29.5 x 20.5 cm, 12.5 x 15 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast, *rayé*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: vuna, dvije niti sukane u *S* smjeru, 22 prolaza po centimetru, u bojama: svijetlo ružičasta, fuksia, crvena, tamno zelena, zelena, svijetlo zelena, žuta, bijela, ljubičasta, svjetlo ljubičasta, bijedo ljubičasta
- Potka: vuna, dvije niti sukane u *Z* smjeru, bijele boje, 16 prolaza po centimetru

Klasični damast, *rayé*. Damast je konstruiran obrtanjem aversa petoveznog satena (preskok 2) i reversa petoveznog satena (preskok 3) a tka ga raznobojna osnova čime je postignut dekor okomitih pruga (*rayé*).

RUBOVI: nisu sačuvani

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: nije moguće utvrditi

DATACIJA: između 1770. i 1780. godine

MJESTO NASTANKA: manufaktura Linussio (Tolmezzo, Furlanija)

OPIS: u predjelu lopatica štole su prišivena dva fragmenta (Sl. 290a), dok se treći i najmanji nalazi na uskom dijelu manipula (Sl. 290b). Dva veća fragmenta dokumentiraju gotovo posve jednak isječak dekora, a sasvim je izvjesno da se radi o segmentu njegovog središnjeg dijela: vidi se dominantan, simetrično prikazan plod okružen tankim grančicama i uparenim cvjetovima, listovima i manjim okruglim plodovima (mogranjima ?). Djelić istog, simetričnog ploda se vidi i na lijevoj polovini najmanjeg fragmenta. Razvidno je da je riječ o damastu koji je umnogome srođan prethodno analiziranom primjerku: klasični damast je istkan od vunene osnove i potke, odlikuje ga strogo simetričan uzorak kojeg tvore blisko osmišljeni dekorativni elementi koji su usto djelomično ornamentirani prugama, mrežom ili šahovnicom, a gustoća utkanih osnovnih niti po centimetru je gotovo jednaka. Razlikuju se, dakako, po bojama osnovnih niti koje se ovdje javljaju u velikom broju nijansi, zahvaljujući čemu je postignuto da vertikalne pruge sadrže više tonova te da skladno prelaze jedna u drugu. Već je u kataloškoj jedinici damasta sa Sestrinja istaknuta raširenost damastā čija podloga dekoru nije monokromna, nego razvedena vertikalnim raznobojnim prugama, a kakvi su također tkani u furlanijskoj manufakturi Linussio. Od srodnih primjeraka koje donosi talijanska literatura izdvajam: damast *rayé* (»manufaktura Linussio, između 1770. i 1780.«) od kojeg je načinjen

manipul sačuvan u Liariisu (Ovaro, Udine),⁹⁰⁴ damast *rayé* (»manufaktura Linussio, posljednja četvrtina XVIII. stoljeća«) od kojeg su izvedena dva jastuka u Saurisu (Udine),⁹⁰⁵ damast *rayé* (»manufaktura Linussio, posljednja četvrtina XVIII. stoljeća«) u neimenovanoj privatnoj furlanijskoj zbirci⁹⁰⁶ te napisljetu damast *rayé* od kojeg je skrojen misni ornat u franjevačkom samostanu sv. Josipa u mjestu Leonessa (Lazio).⁹⁰⁷ Svim su navedenim primjercima zajedničke vunena osnova i potka, gotovo posve jednak broj utkanih niti po centimetru, strogo simetrični cvjetni dekori te podloge razvedene raznobojnim prugama. Riječ je o skromnim damastima tkanima bez udjela svilenih niti, koji su zbog toga svakako bili cijenovno pristupačniji, a izvorno su se vjerojatno ravnopravno koristili u širokoj namjenskoj lepezi, od presvlačenja namještaja i krojenja svjetovne odjeće do izrade misnog ruha. Prema nekim tumačenjima, ovakvi su vuneni raznobojni damasti bili posebno traženi kod siromašnijih župa budući da se od njih skrojeno ruho moglo koristiti tijekom više razdoblja liturgijske godine, a zahvaljujući prisutnosti niza liturgijskih boja (zelene, ljubičaste, bijele).

BORTE: prisutne su dvije varijante rubnih borti. Obje su tkane žutim svilnim nitima i zlatnim *filéom* a ornamentirane su motivom izvijene vrpce između koje se nižu četverolatični (peterolatični) cvjetovi.

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: župna kuća

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, kutija br. 46, S-T-18-246b, Man-T-18-246c

FOTOGRAFIJE: Sl. 290a, 290b

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljen

⁹⁰⁴ Maria Beatrice Bertone (ur.), *nav. dj.*, 1991., str. 50 (kat. 28).

⁹⁰⁵ Gilberto Ganzer (ur.), *nav. dj.*, 1991., str. 114 – 115.

⁹⁰⁶ Isti, *nav. dj.*, 1991., str. 158 – 159.

⁹⁰⁷ Emma Caniglia, *Metodologie per una catalogazione specifica. I paramenti sacri del Santuario di S. Giuseppe*, u: *Leonessa: storia e cultura di un centro di confine*, tematski broj časopisa *Ricerche di Storia dell'arte*, 43-44, 1991., str. 75 – 83 (78, sl. 3).

291. Premuda, župa sv. Jakova

Misni ornat koji se sastoji od misnice, štole, manipula, veluma za kalež i burse

DIMENZIJE: 107-99 x 69-66cm, 240.5 x 27-12.5 cm, 94.5 x 27-12 cm, 58 x 55 cm, 25 x 25 cm

VRSTA TKANINE: klasični damast, dvobojni

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: vuna, dvije niti sukane u Z smjeru, bijele boje, 32 prolaza po centimetru
- Potka: vuna, više (x) niti sukanih u Z smjeru, tamno ružičaste boje, 31 prolaz po centimetru

Klasični damast, dvobojni. Podloga dekoru je tkana u aversu omoveznog satena (preskok 5) a dekor u reversu omoveznog satena (preskok 3). Dekor je izведен ne samo obrtanjem konstrukcije satena nego i korištenjem potke čija je boja upadno drugačija od boje niti osnove (dvobojni damast).

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Desni je širok 0.4 a lijevi 0.6 cm. Tkani su u taftu, nitima vunene osnove bijele boje (i tamno ružičastom potkom).

VISINA TKANINE: 67 cm (uključujući rubove)

DIMENZIJE RAPORTA: 63 x 33.5 cm

DATACIJA: posljednja četvrtina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija ili sjeverna Europa

OPIS: za izradu misnog ornata, do danas sačuvanog u velikom broju dobro očuvanih primjeraka, upotrijebljen je klasični dvobojni damast tkan vunenim nitima osnove i potke. Zanimljivo je da su niti osnove bijele, dok su niti potke tamno ružičaste boje, iz čega proizlazi da je damast osmišljen s ciljem da se može ravnopravno koristiti i na licu i naličju. U ovom slučaju mu vidimo naličje, budući da u ovoj varijanti dekor tkaju bijele niti osnove. Na njegovom licu je dekor ružičaste boje i proizvodi ga potka, a podloga je bijele boje i tka je osnova u reversu omoveznog satena. Dekor je strogo simetričan a njime dominiraju veliki cvjetni buketi raspoređeni u rasteru šahovske ploče. Međusobno su povezani tankim, naglašeno izvijenim razlistalim grančicama iz kojih pak izbijaju sitnije, zmijolike vitice. Treba primijetiti da su uz rubove tkanine prikazane polovine buketā, koji se dakle vide cjelovitim u slučaju kad se spaja više komada damasta. Zbog neobične, poveće visine tkanine koja iznosi čak 67 centimetara, veće visine raporta te simetričnog cvjetnog dekora, može se iznijeti pretpostavka da je riječ o tkanini koja je izvorno bila namijenjena opremanju interijera i izradi liturgijskih predmeta, no najvjerojatnije ne i krojenju svjetovne odjeće. Iako u tkanju damasta ne sudjeluju svilene niti, zbog čega je nedvojbeno riječ o skromnijem

proizvodu, ipak je na njemu izведен lijepo i bogato osmišljen dekor povećih dimenzija i velikog broja različitih detalja, zbog čega vrijedi pomišljati da je ipak riječ o proizvodu neke sposobnije, no ne i prestižne manufakture.

BORTE: rubna je široka 1.8 a razdjelna 2.9 cm. Tkane su bijelom lanenom potkom i žutom svilenom osnovom, a ornamentirane su nizom povezanih i ispreletenih rombova [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 291].

PODSTAVA: laneno platno prirodne boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija župne crkve sv. Jakova

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, misnica u ladici br. 4, M-T-18/02-053a; štola i manipul u kutiji br. 11, S-T-18/02-053b, Man-T-18/02-053c; velum u kutiji br. 19, V-T-18/02-053d; bursa u kutiji br. 27, B-T-18/02-053e

FOTOGRAFIJE: Sl. 291; priložen mikro-snimak desnog ruba; priložena fotografija razdjelne borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

292. Dračevac Ninski, župa sv. Martina

Četiri fragmenta upotrijebljena za ispunu prednjeg i leđnog stupa misnice čiji je ostatak skrojen od tkanine iz druge polovine XIX. stoljeća

DIMENZIJE: 103-102 x 70.5-63.5 cm (dimenzijske misnice)

VRSTA TKANINE: taft à chaînes multiples, lancé

TEHNIČKA ANALIZA:

- Temeljna osnova: sirova svila, dvije niti bez vidljive torzije – dvije u svakom prolazu, crne boje, 16 prolaza po centimetru
- Dodatna osnova: sirova svila, dvije niti bez vidljive torzije – tri do četiri u svakom prolazu, bijele boje, 27 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: sirova svila, četiri niti sukane u S smjeru, crne boje, 16 prolaza po centimetru
- *Lancé* potka: sirova svila, dvije niti sukane u S smjeru, bijele boje, 15 prolaza po centimetru

Taft à chaînes multiples, lancé. Podloga dekoru je monokromni taft kojeg tkaju temeljna osnova i temeljna potka. Dekor je u cijelosti izведен dodatnom osnovom i dodatnom (*lancé*) potkom koja dodatnu osnovu fiksira u taftu, i na aversu i na reversu tkanine. Zbog toga se ova dodatna osnova ne može okarakterizirati kao *poil traînant*, budući da *poil traînant* osnove »lebde« nevezane na aversu tkanine dok su na reversu također mahom nevezane. Ovo je vrsta tkanine s dodatnom osnovom koja isključivo sudjeluje u stvaranju dekora (njem. *Flotterbindung*).

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Široki su 0.6 cm. Tkani su u taftu, objema osnovama i potkama.

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 31 cm x ? (23 cm ?)

DATACIJA: posljednja četvrтina XVIII. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija ili sjeverna Europa

OPIS: za ispunu prednjeg stupa misnice su upotrijebljena tri, dok je na leđnom stupu jedan komad tafta à chaînes multiples lancé, crne podloge i bijelog dekora kojeg tvore suplementarna osnova i potka. Za sva četiri sustava niti su upotrijebljene niti od sirove svile, što je temeljni pokazatelj da je riječ o nešto inferiornijoj tkanini. U prilog tome ide i manja visina raporta te znatni manji broj utkanih niti po centimetru. Sačuvani komadi dokumentiraju samo dio (približno polovicu) dekora, no isječak na leđnom stupu daje naslutiti da je izvorno bio strogo simetričan, a koncipiran uvelike blisko onome na prethodno analiziranom damastu.

Dakle, zaključuje se da su uzorkom dominirali cvjetni buketi raspoređeni u rasteru šahovske ploče. Središnjom osi tkanine su se nizali buketi smješteni unutar niskih, rebrastih trbušastih vaza, kako otkrivaju njihove polovine koje se vide uzduž desnog ruba leđnog stupa (Sl. 292b). Uz (lijeve) rubove tkanine su i u ovom slučaju prikazane polovine buketā, koji se dakle vide cjelovitima u slučaju kad se spaja više komada. Površinu između buketā ispunja vertikalno usmjerena, vijugava, dvostruka isprepletena tanka vitica iz koje izbija niz različito osmišljenih, manjih listića, cvjetića i plodova. I u slučaju ovog dekora je značajan dio vegetabilnih motiva bar jednim dijelom ornamentiran uzorcima mreže, šahovnice ili paralelnih pruga. Kao dekorativno kvalitetne komparativne primjerke vrijedi navesti fragment dvobojnog damasta (»Italija, posljednja četvrtina XVIII. stoljeća«) u Zbirci Gandini u Modeni gdje je na zelenoj podlozi bijelom potkom izведен dekor koji se sastoji od uvelike blisko osmišljenih vegetabilnih elemenata,⁹⁰⁸ potom dva damasta crvene podloge i sličnih bijelih uzoraka koji su sačuvani na misnici u Narodnom muzeju Slovenije,⁹⁰⁹ damast crvene podloge i bijelog dekora čiji su komadi upotrijebljeni za ispunu prednjeg i leđnog stupa misnice iz Vugrovca, danas u Dijecezanskom muzeju u Zagrebu,⁹¹⁰ a koji je identičan jednom od dvaju spomenutih damasta na misnici u Ljubljani, te naposljetu damast *beige* podloge i tamno crvenog simetričnog uzorka od kojeg je skrojen velum za kalež nepoznate provenijencije, a koji se danas također nalazi u Dijecezanskom muzeju u Zagrebu.⁹¹¹

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: sakristija crkve sv. Martina

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 18, M-T-18/19-080a

FOTOGRAFIJE: Sl. 292a, 292b; priložen mikro-snimak desnog ruba; ilustracijama uz pojmovnik priložen mikro-snimak detalja dekora na aversu tkanine

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁹⁰⁸ Donata Devoti – Marta Cuoghi Costantini, *nav. dj.*, 1993., str. 217 (kat. 403).

⁹⁰⁹ Tina Istinič, *nav. dj.*, 2013., str. 130 (kat. 39).

⁹¹⁰ Mirela Ramljak Purgar, *nav. dj.*, Svezak 1., listopad 1997., kat. 138. /20/ (bez pag.)

⁹¹¹ Ista, *nav. dj.*, Svezak 2., listopad 1997., kat. 4. /12/ (bez pag.)

293. Zadar, župa sv. Stošije

Misnica

DIMENZIJE: 104.5-93.5 x 70-64 cm

VRSTA TKANINE: keper *liseré broché*

TEHNIČKA ANALIZA:

- Osnova: svila, dvije niti sukane u *S* smjeru – dvije u svakom prolazu, tamno ružičaste boje, 55 prolaza po centimetru
- Temeljna potka: svila, dvije niti sukane u *Z* smjeru – tri u svakom prolazu, tamno ružičaste boje, 40 prolaza po centimetru
- *Broché* potke (šest):
svilene; više (x) niti sukanih u *S* smjeru – dvije do tri u svakom prolazu, 18 prolaza po centimetru, u bojama: bijela, jarko zelena, crvena, ružičasta, plava
metalna;
srebrni *filé riant* s jezgrom od žute svile, 15 prolaza po centimetru

Keper *liseré broché*. Podloga je tkana u aversu kepera 5/1 *Z*. Pod-dekor proizvodi temeljna potka u *liseré* efektu, dok je »gornji« dekor u cijelosti izведен suplementarnim sviljenim (te jednom metalnom) potkama utkanima tehnikom *broché*, koje na aversu tkanine nisu fiksirane nitima osnove.

RUBOVI: sačuvana su oba ruba. Lijevi je širok 0.5 a desni 0.4 cm. Tkani su u keperu 7/1 *Z*, sviljenom osnovom, na vanjsku ružičastu i unutrašnju bijelu prugu

VISINA TKANINE: nije moguće utvrditi

DIMENZIJE RAPORTA: 19.5 x 10.5 cm

DATACIJA: kraj XVIII. – početak XIX. stoljeća

MJESTO NASTANKA: sjeverna Italija

OPIS: za izradu misnice je upotrijebljen keper *liseré broché* koji je izvorno nesumnjivo bio namijenjen krojenju damske odjevne predmeta. U prilog takvom zaključku svakako ide tamno ružičasta nijansa podloge te dražesni cvjetni uzorak manjeg raporta, koji se sastoji od delikatnog pod-dekora izvedenog u tehnici *liseré* te »gornjeg« dekora kojeg u cijelosti tka šest *broché* potki. Razmjerno je jednostavan, a sastoji se od naizmjeničnog horizontalnog nizanja raznobojnog buketića i male grančice sa žutim cvjetićem, a tako nanizani elementi su u konačnici međusobno raspoređeni u rasteru šahovske ploče. Misnica od gotovo posve identične svile, ružičaste podloge i sitnijeg uzorka prikazanog u istoj kompoziciji i bojama, je

sačuvana u franjevačkom samostanu sv. Klare u Kotoru.⁹¹² U župnoj crkvi sv. Jurja mučenika u Gornjoj Stubici je dokumentirana misnica skrojena od izrazito blisko ornamentirane i konstruirane svile koja se na misnici javlja u dvije varijante tkane prema istom predlošku no različito bojanim svilenim nitima: tako je na inačici korištenoj za leđni stup izvedena nježno ružičasta posloga dok je podloga dekoru one na bočnim površinama bijele boje.⁹¹³ Zanimljivo je da se gotovo posve identična misnica danas čuva u depoima Dijecezanskog muzeja u Zagrebu a potječe iz župne crkve u Gradecu.⁹¹⁴ Naposljeku vrijedi istaknuti da se u Musei Provinciali u Gorizii čuva ženski prslučić (tal. *corpetto*) izведен od zlatno žutog svilenog kepera izrazito sličnog cvjetnog dekora (izvedenog u tehnikama *lancé* i *broché*),⁹¹⁵ što je lijepa potvrda tezi da je riječ o svilama izvorne svjetovne namjene kakve su vrlo vjerojatno tkane u manufakturama sjeverne Italije, na što upućuje i širina i izgled prugastih rubova dokumentiranih na zadarskom primjerku.

BORTE: upotrijebljena je samo jedna vrsta borte, širine 3 cm. Tkana je žutom svilom i zlatnim *filé* nitima a ornamentirana je motivom tanke, izvijene pruge koja se izmjenjuje s nizom krupnijih šesterolatičnih cvjetova [vidi II. Dodatak katalogu, Kat. 293].

PODSTAVA: pamučni saten jarko crvene boje

STANJE: dobro

MJESTO NALAZA: Ordinariat Zadarske nadbiskupije, katedralna riznica

SMJEŠTAJ / INVENTARNA OZNAKA: Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije, ladica br. 50, M-T-18/19-171

FOTOGRAFIJE: Sl. 293; priložen mikro-snimak lijevog ruba; ilustracijama uz pojmovnik priložen mikro-snimak *liseré* efekta temeljne potke; priložena fotografija borte

BIBLIOGRAFIJA: neobjavljeno

⁹¹² Vinicije B. Lupis, *nav. dj.*, 2012., str. 41.

⁹¹³ Jelena Ivoš, *nav. dj.*, 2008., str. 183.

⁹¹⁴ Mirela Ramljak Purgar, *nav. dj.*, Svezak 3, veljača 2004., kat. 177./110/ (bez pag.)

⁹¹⁵ Domenica Digilio, *nav. dj.*, 1999., str. 32 (sl. 13).

ILUSTRACIJE UZ KATALOG

Sl. 1a

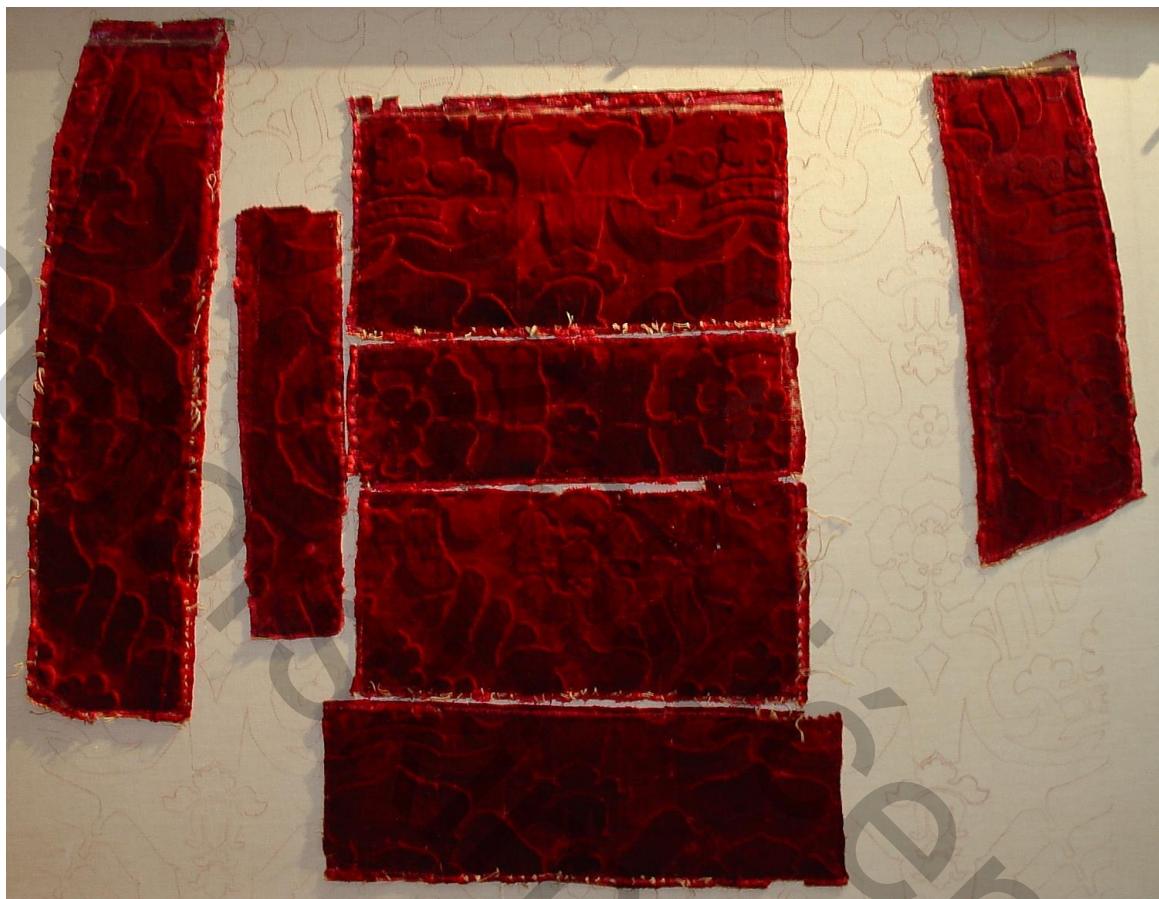
Sl. 1b

Sl. 2a

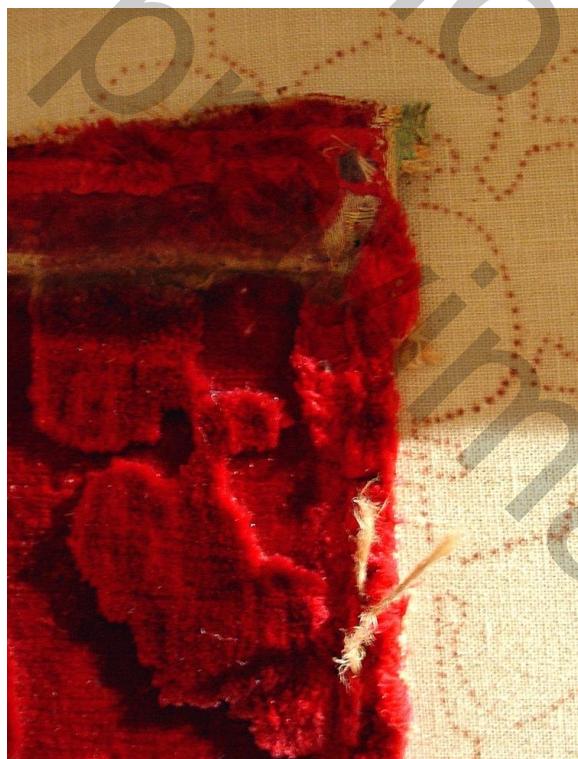
Sl. 2b

Sl. 3a

Sl. 3b

Sl. 3c

Sl. 4a

Sl. 4b

Sl. 4c

Sl. 4d

Sl. 5a

Sl. 5b

Sl. 6a

Sl. 6b

Sl. 7a

Sl. 7b

Sl. 7c

Sl. 8a

Sl. 8b

Sl. 8c

Sl. 8d

Sl. 8e

Sl. 9

SI. 10a

SI. 10b

SI. 10c

SI. 10d

X

Sl. 11a

Sl. 11b

Sl. 11c

Sl. 12a

Sl. 12b

Sl. 13

Sl. 14a

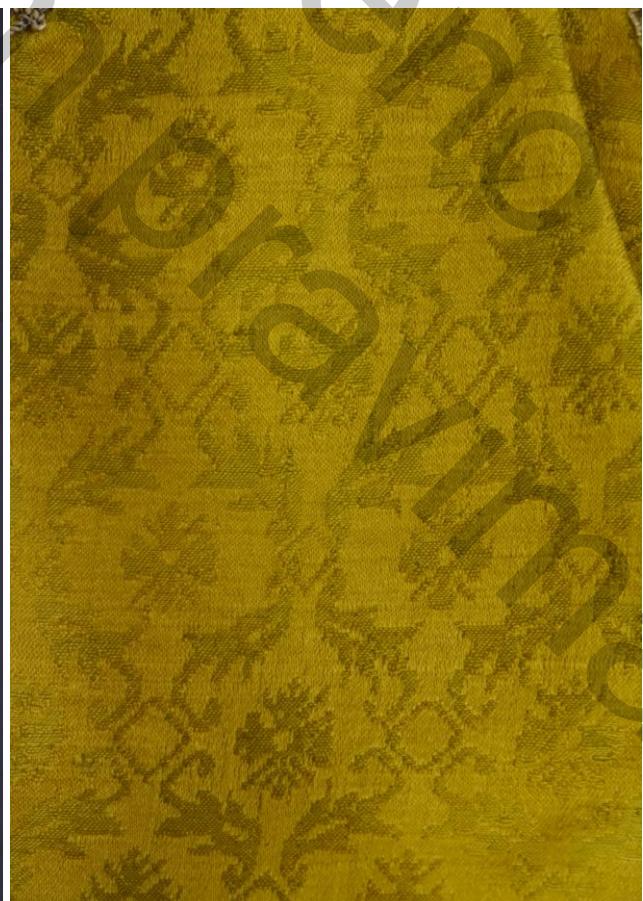

Sl. 14b

Sl. 15a

Sl. 15b

Sl. 15c

Sl. 16a

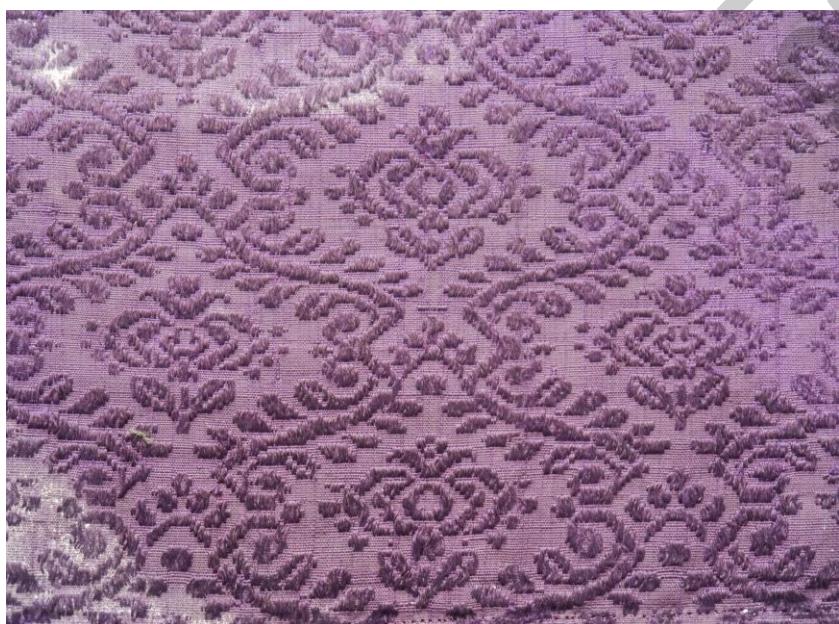
Sl. 16b

Sl. 16c

Sl. 17a

Sl. 17b

Sl. 17c

Sl. 18a

Sl. 18b

Sl. 19a

Sl. 19b

Sl. 20

Sl. 21

Sl. 22a

Sl. 22b

Sl. 22c

Sl. 23

XVIII

Sl. 24

Sl. 25a

Sl. 25b

Sl. 25c

Sl. 26a

Sl. 26b

Sl. 26c

Sl. 27a

Sl. 27b

Sl. 27c

Sl. 27d

Sl. 28

Sl. 29

Sl. 30a

Sl. 30b

Sl. 31a

Sl. 31b

Sl. 31c

S1. 32a

S1. 32b

Sl. 33a

Sl. 33b

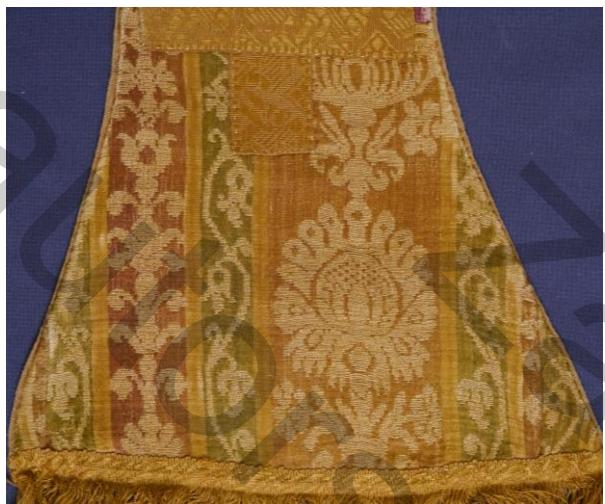
Sl. 34a

Sl. 34b

Sl. 35

Sl. 36a

Sl. 36b

Sl. 37a

Sl. 37b

autorização
de uso
de obra
cadastral
previma

Sl. 38

Sl. 39a

Sl. 39b

SL. 40a

SL. 40b

SL. 41

Sl. 42

Sl. 43

Sl. 44

Sl. 45

Sl. 46

Sl. 47

Sl. 48

Sl. 49

Sl. 50

Sl. 51a

Sl. 51b

Sl. 51c

Sl. 51d

Sl. 51e

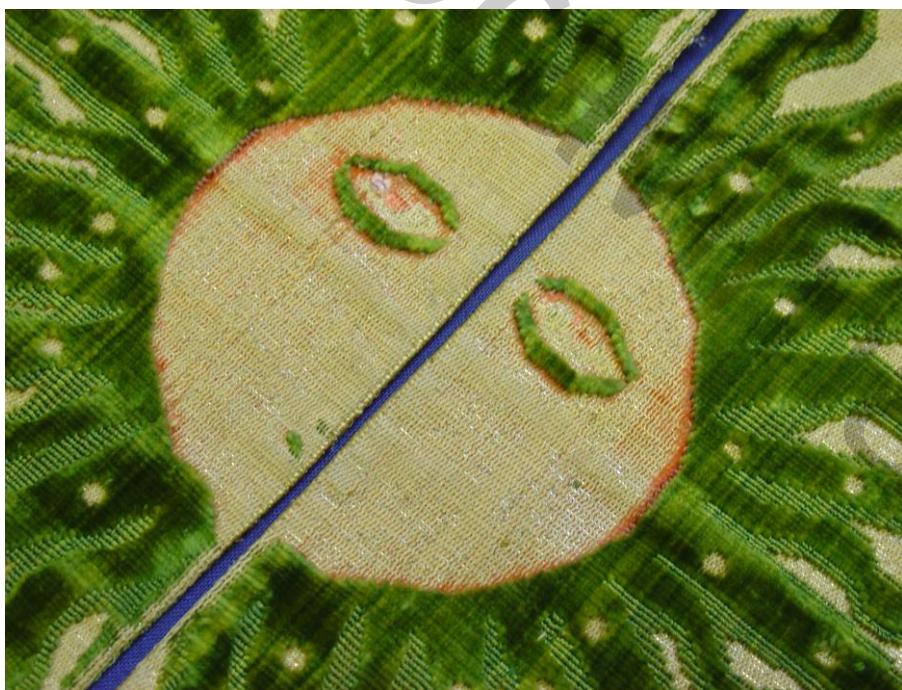
Sl. 52a

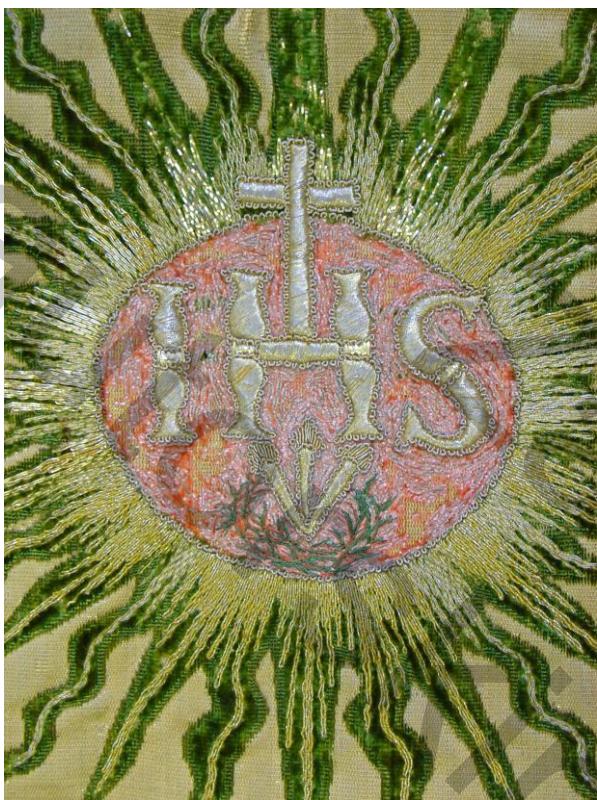
Sl. 52b

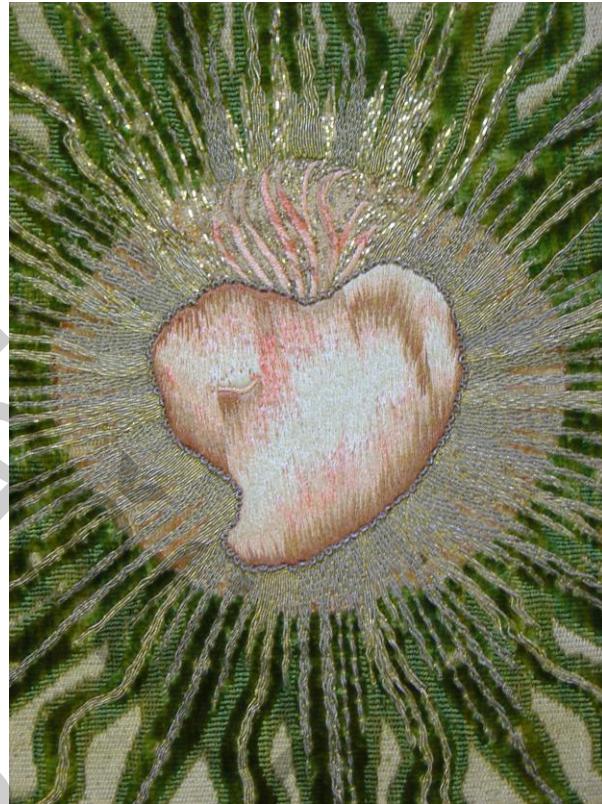
Sl. 52c

Sl. 52d

Sl. 52e

Sl. 52g

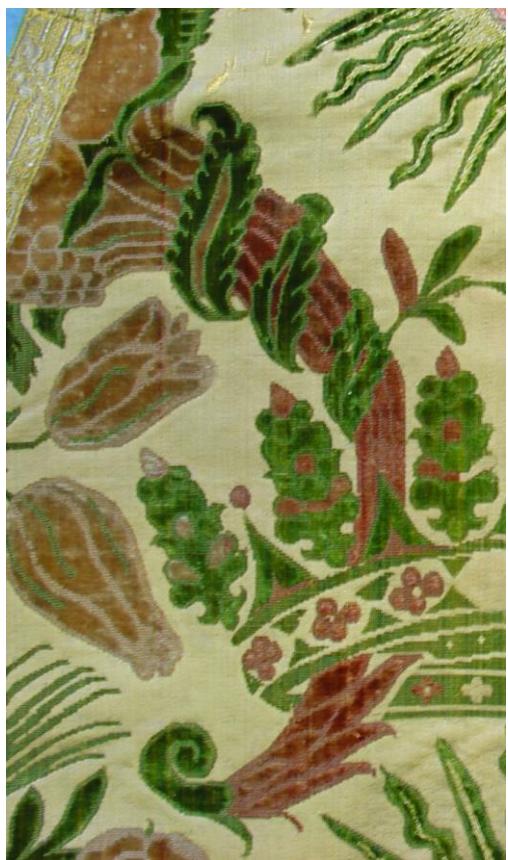
Sl. 52f

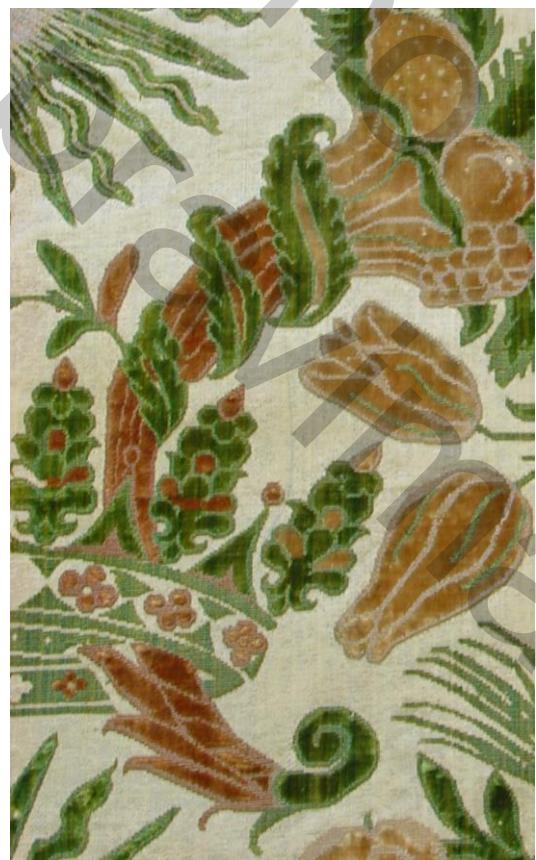
Sl. 52h

Sl. 52i

Sl. 52j

Sl. 52k

Sl. 52l

Sl. 52m

XL

S1. 53a

Sl. 53b

Sl. 53c

Sl. 54

Sl. 55a

S1. 55b

Sl. 56

Sl. 57

Sl. 58

Sl. 59a

Sl. 59b

XLVIII

Sl. 60a

Sl. 60b

Sl. 60c

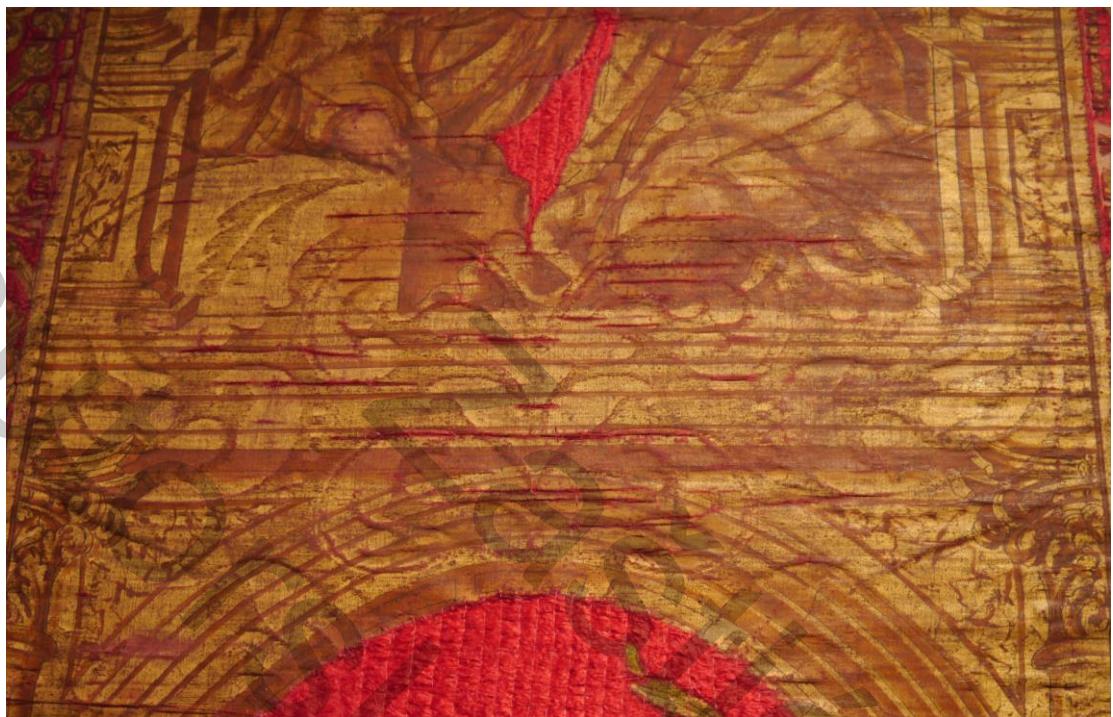

S1. 60d

S1. 60e

L

Sl. 60f

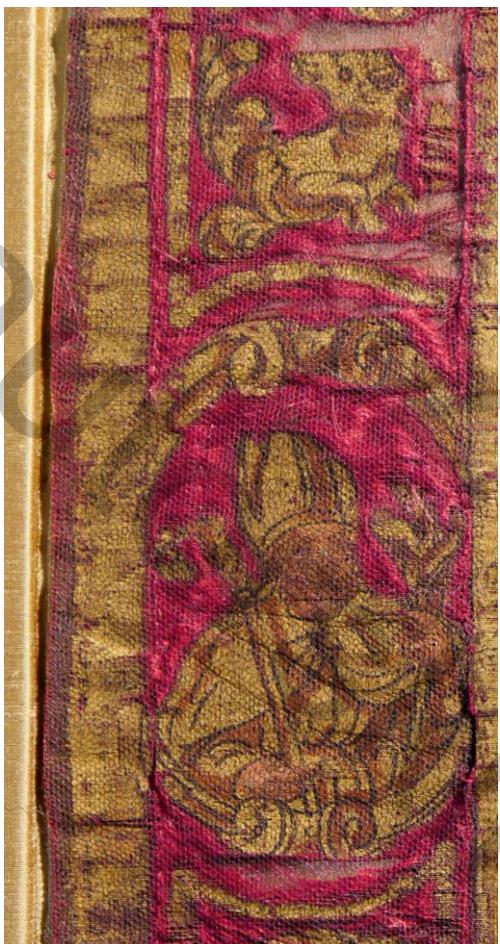

Sl. 60g

Sl. 60h

LI

Sl. 60i

Sl. 60j

Sl. 60k

Sl. 60l

Sl. 60m

Sl. 60n

Sl. 60o

Sl. 60p

Sl. 61

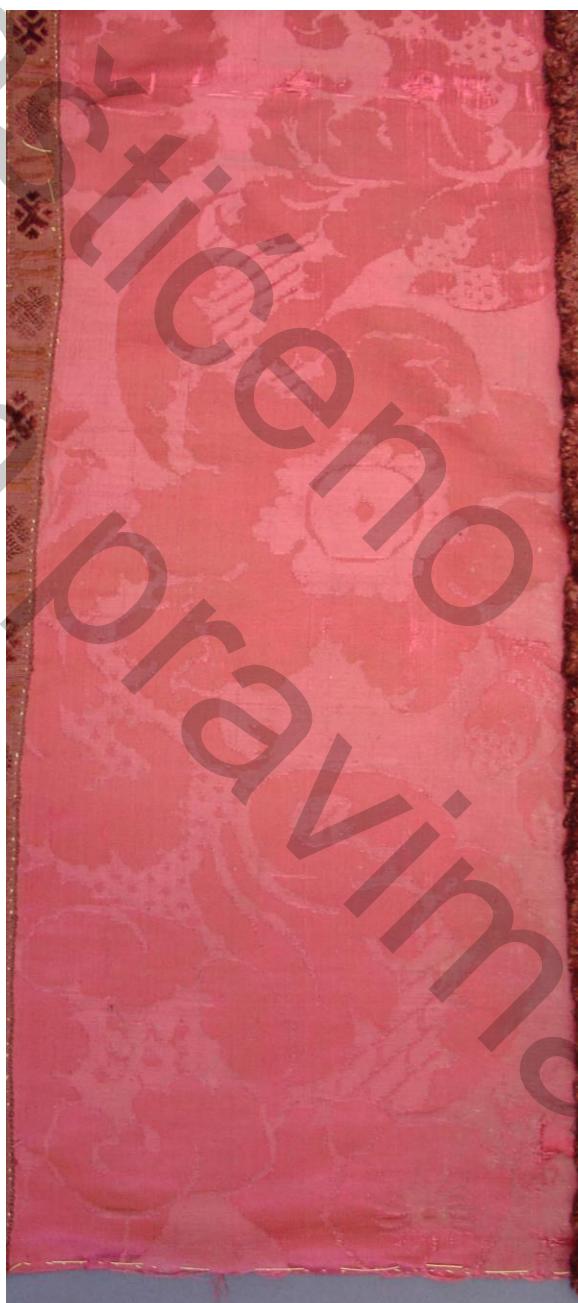
LIV

Sl. 62a

Sl. 62b

Sl. 62c

LV

Sl. 63

LVI

Sl. 64

Sl. 65a

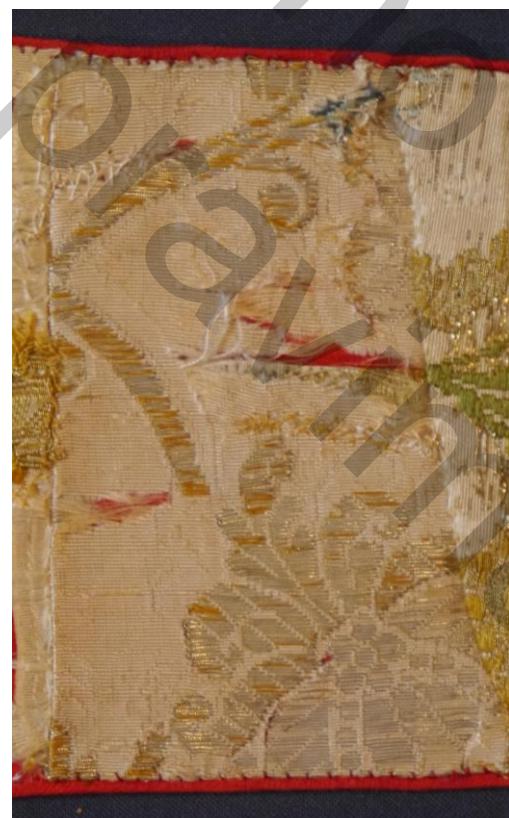
Sl. 65b

Sl. 66a

Sl. 66b

Sl. 66c

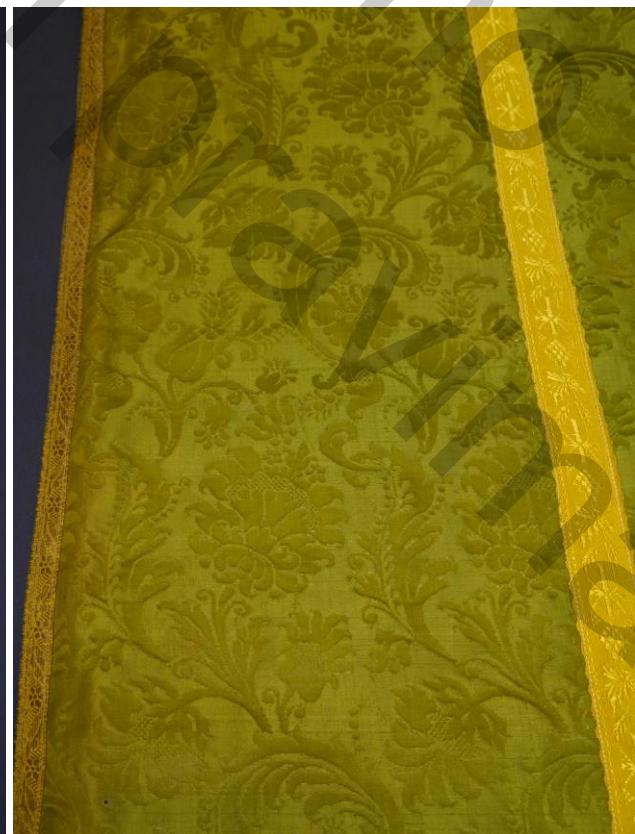
Sl. 67a

Sl. 67b

Sl. 68a

Sl. 68b

Sl. 69

LX

S1. 70a

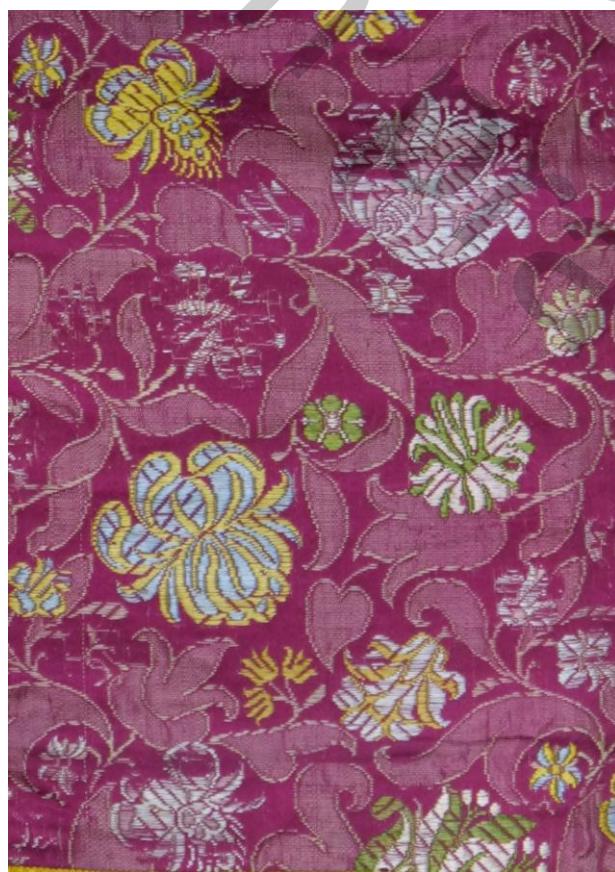
S1. 70b

Sl. 71

Sl. 72a

Sl. 72b

Sl. 73a

Sl. 73b

Sl. 73c

Sl. 74a

Sl. 74b

Sl. 75a

Sl. 75b

Sl. 76

Sl. 77a

Sl. 77b

Sl. 77c

Sl. 78

Sl. 79a

Sl. 79b

Sl. 79c

Sl. 80

Sl. 81a

Sl. 81b

Sl. 81c

S1. 82a

S1. 82b

S1. 82c

S1. 82d

Sl. 83a

Sl. 83b

Sl. 84

Sl. 85a

Sl. 85b

Sl. 85c

Sl. 85d

Sl. 86

Sl. 87

Sl. 88a

Sl. 88b

Sl. 89

Sl. 90

Sl. 91

Sl. 92

Sl. 93a

Sl. 93b

Sl. 94

LXXXIV

Sl. 95

Sl. 96a

Sl. 96b

Sl. 96c

Sl. 97

LXXXVII

Sl. 98a

Sl. 98b

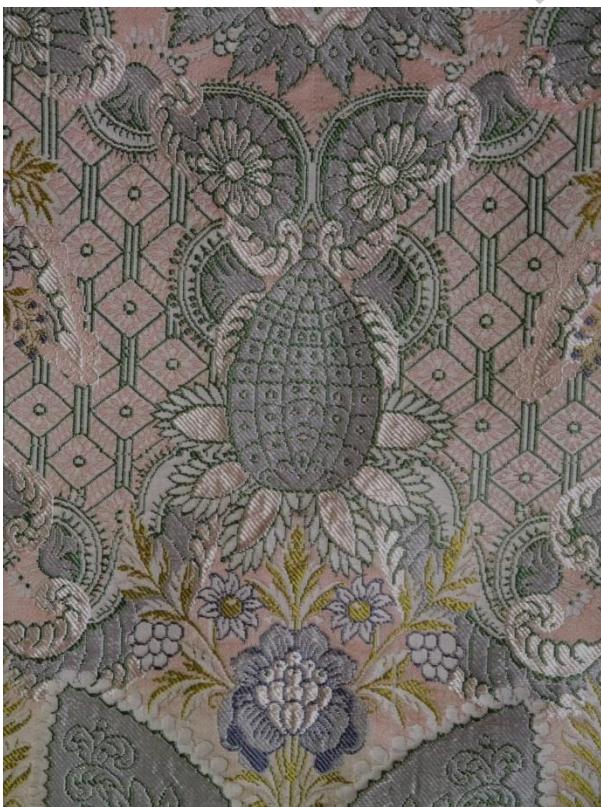

Sl. 99

XC

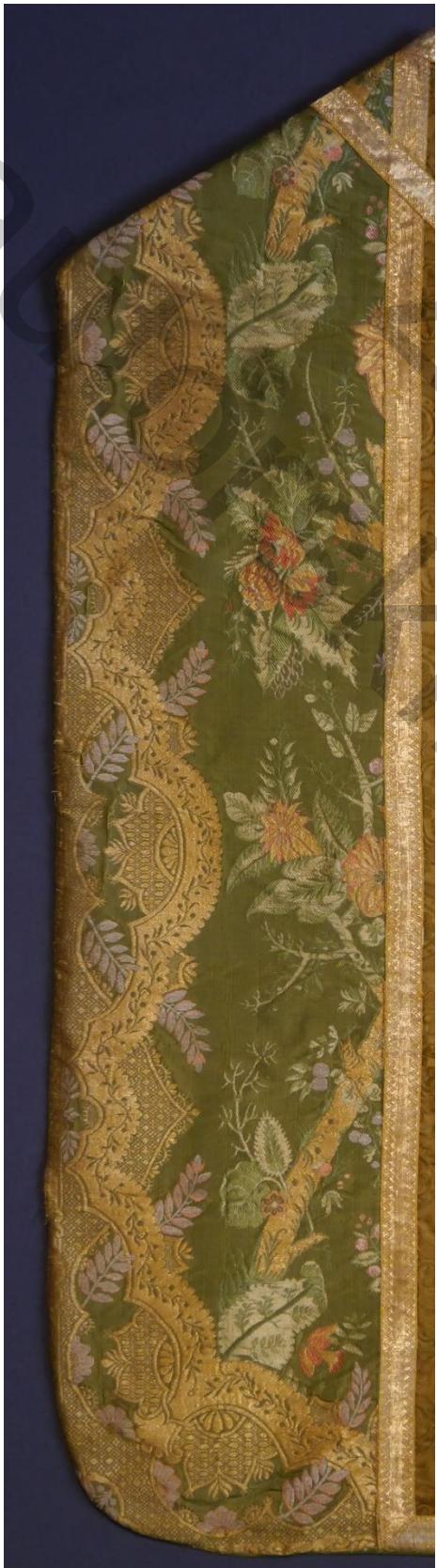
Sl. 100a

Sl. 100b

Sl. 100c

Sl. 101a

Sl. 101b

Sl. 101c

SI. 102a

Sl. 102b

Sl. 103

Sl. 104a

Sl. 104b

Sl. 105

XCVIII

Sl. 106a

Sl. 106b

Sl. 107

Sl. 108

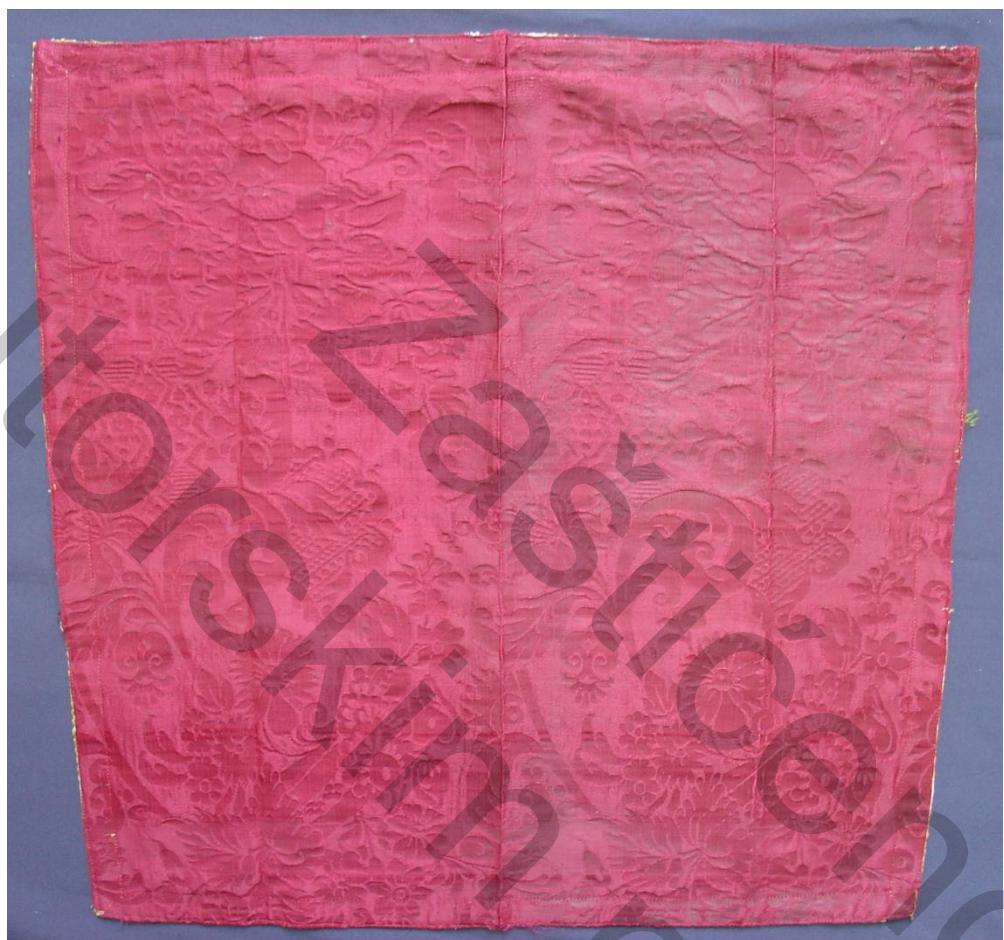

Sl. 109

Sl. 110

CI

Sl. 111a

Sl. 111b

CII

Sl. 112

CIII

SI 113

CIV

Sl. 114a

Sl. 114b

Sl. 114c

Sl. 114d

Sl. 114e

CV

Sl. 115a

Sl. 115b

Sl. 116a

Sl. 116b

Sl. 117a

CVIII

Sl. 117b

Sl. 118

Sl. 119a

Sl. 119b

Sl. 120a

Sl. 120b

Sl. 120c

Sl. 121

Sl. 122

Sl. 123a

Sl. 123b

Sl. 123c

Sl. 124a

Sl. 124b

Sl. 124c

Sl. 124d

Sl. 125

Sl. 126

Sl. 127

Sl. 128

Sl. 129a

Sl. 129b

Sl. 130

Sl. 131

Sl. 132

Sl. 133

Sl. 134

Sl. 135

Sl. 136

Sl. 137a

Sl. 137b

Sl. 138

CXXX

Sl. 139

CXXXI

Sl. 140

Sl. 141

Sl. 142

Sl. 143a

Sl. 143b

Sl. 144

Sl. 145

CXXXVII

Sl. 146

CXXXVIII

Sl. 147

Sl. 148

Sl. 149

Sl. 150a

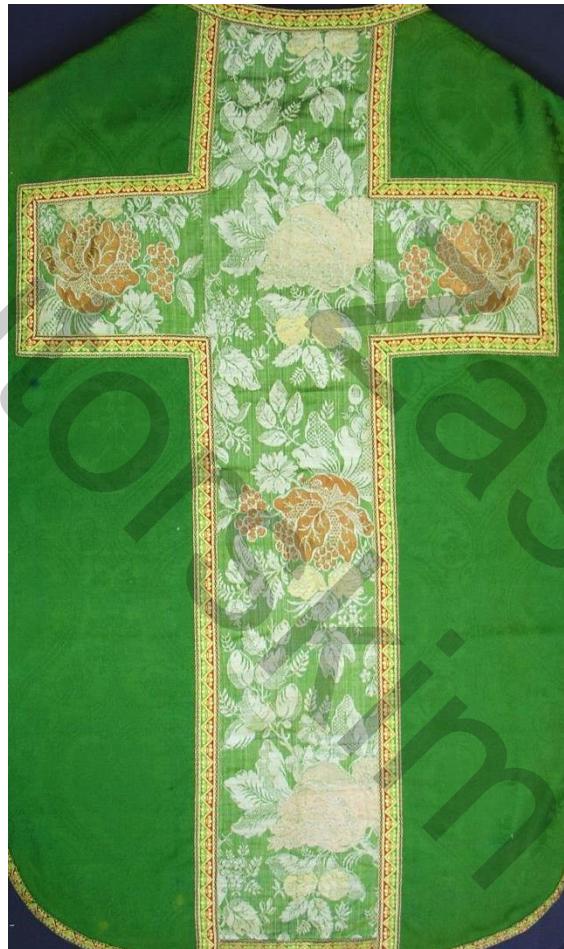
Sl. 150b

Sl. 150c

Sl. 150d

Sl. 151a

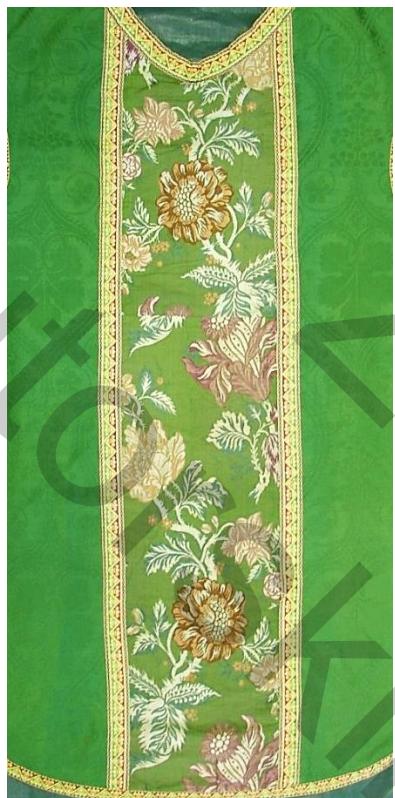
Sl. 151b

Sl. 151c

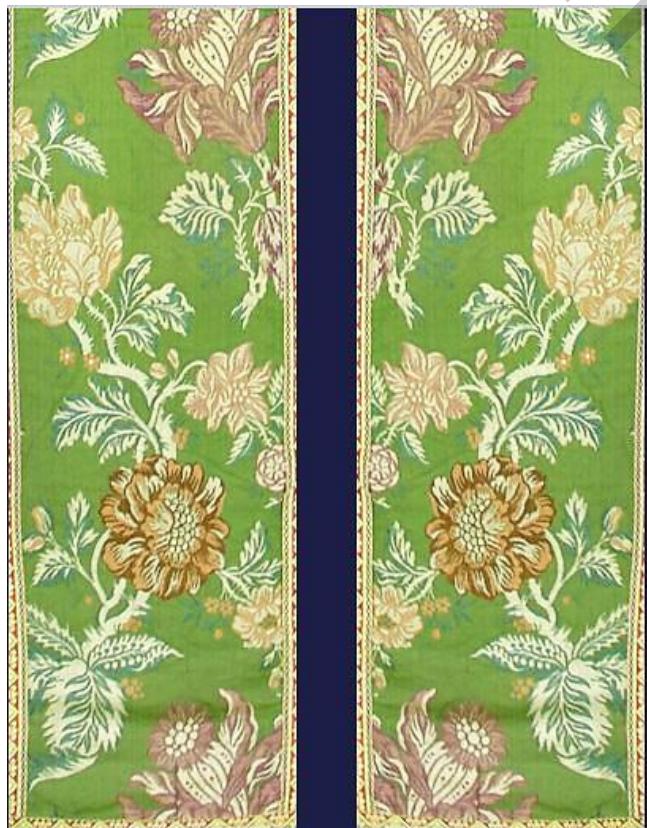
Sl. 151d

Sl. 152a

Sl. 152b

Sl. 152c

Sl. 152d

Sl. 153

CXLV

Sl. 154a

Sl. 155a

CXLVII

Sl. 154b

Sl. 155b

Sl. 156a

Sl. 156b

Sl. 157a

Sl. 157b

Sl. 157c

CL

Sl. 158a

Sl. 158b

Sl. 159a

Sl. 159b

Sl. 159c

Sl. 160

Sl. 161a

CLV

Sl. 161b

Sl. 161c

Sl. 161d

Sl. 162

SI. 163a

Sl. 163b

Sl. 164

Sl. 165

Sl. 166

Sl. 167a

Sl. 167b

Sl. 168

Sl. 169

Sl. 170

Sl. 171

CLXVII

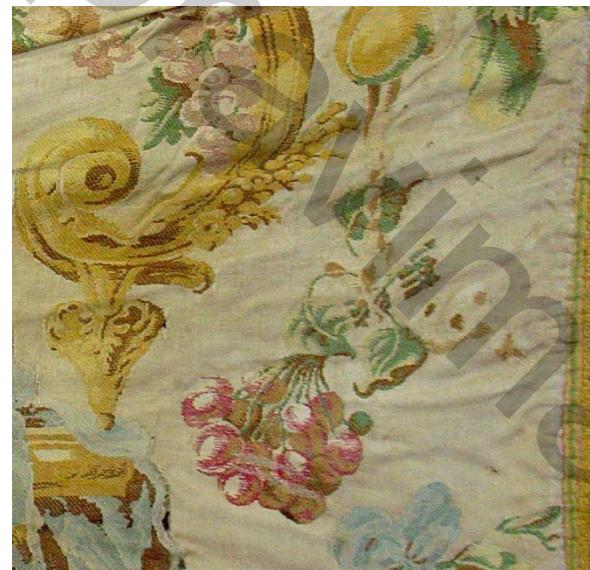
Sl. 172

Sl. 173a

Sl. 173b

Sl. 173c

Sl. 173d

Sl. 173e

Sl. 173f

Sl. 173g

Sl. 173h

Sl. 174

Sl. 175

Sl. 176

Sl. 177

Sl. 178a

Sl. 178b

Sl. 179a

Sl. 179b

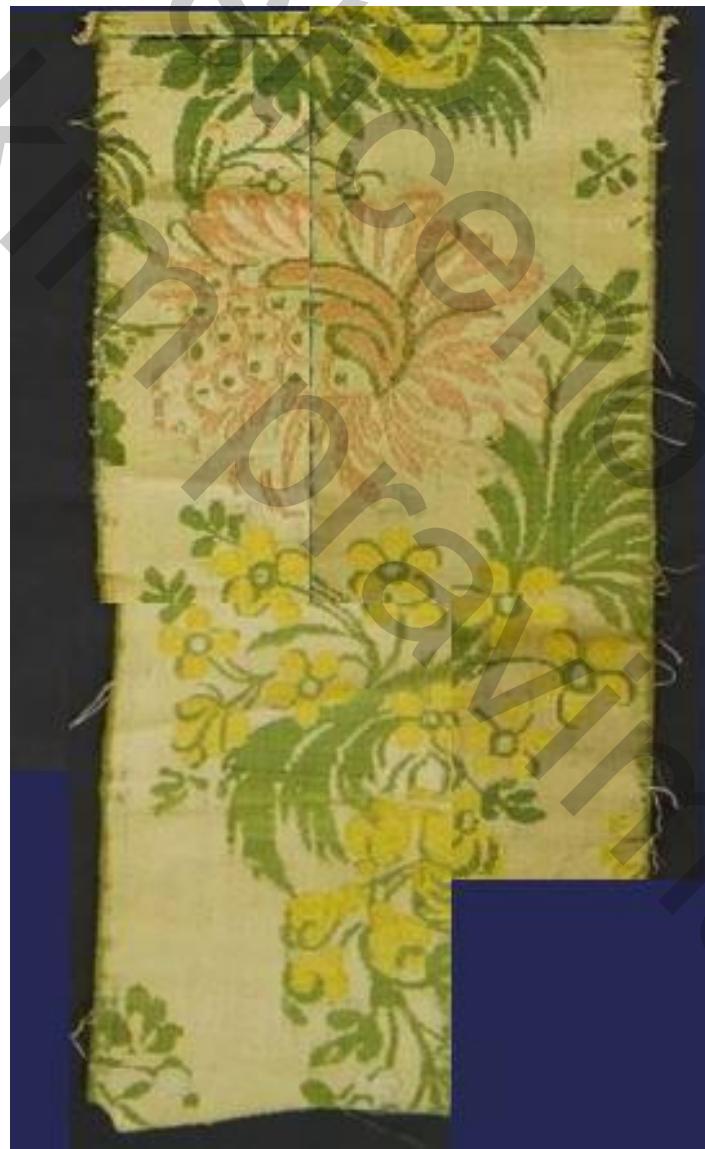
Sl. 180

Sl. 181

Sl. 182a

Sl. 182b

Sl. 183

Sl. 184

CLXXIX

Sl. 185

Sl. 186

Sl. 187a

Sl. 187b

Sl. 188a

Sl. 188b

Sl. 188c

Sl. 189a

Sl. 189b

Sl. 189c

Sl. 190a

Sl. 190b

Sl. 191

SI. 192a

CLXXXVII

Sl. 192b

Sl. 193

Sl. 194a

CXC

Sl. 194b

Sl. 195a

Sl. 195b

Sl. 196

Sl. 197a

Sl. 197b

Sl. 198

CXCV

Sl. 199a

Sl. 199b

Sl. 200a

Sl. 200b

Sl. 201

CXCIX

Sl. 202a

Sl. 202b

CC

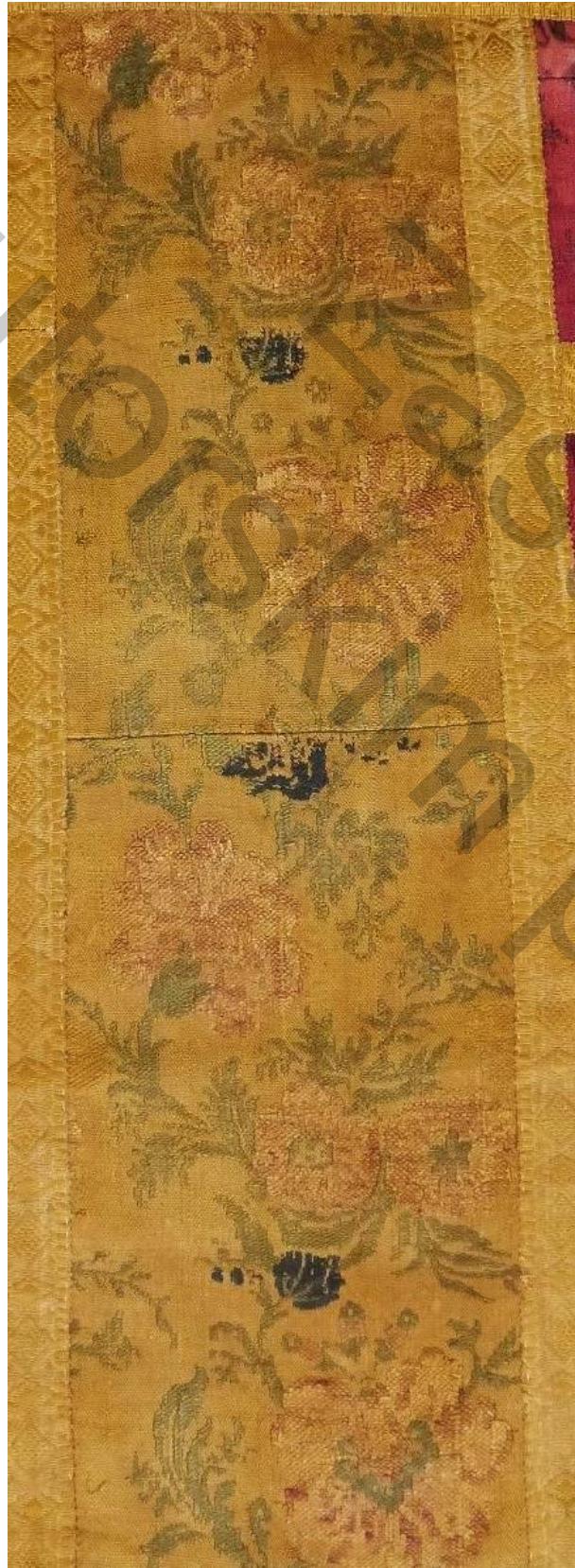

Sl. 203a

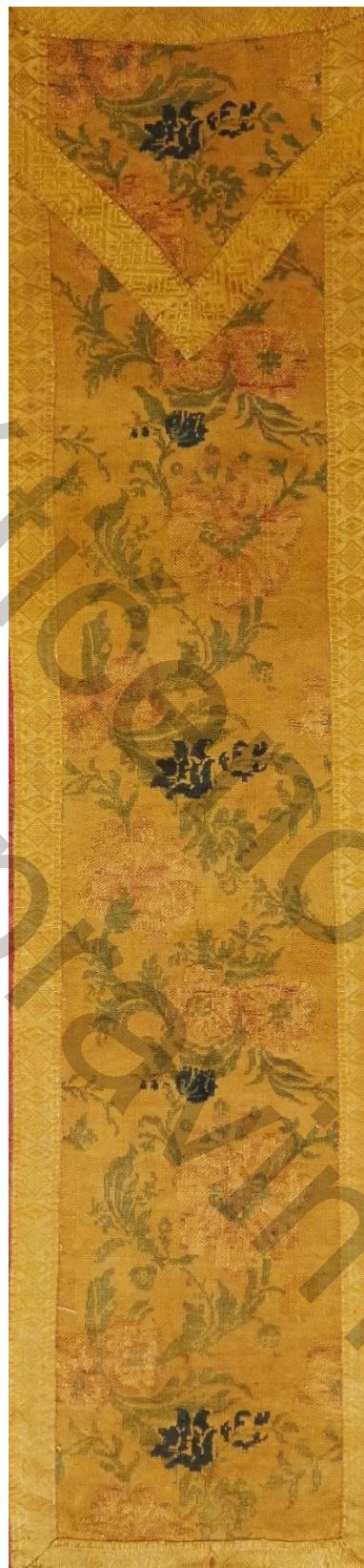

Sl. 203b

CCI

Sl. 204a

Sl. 204b

CCII

Sl. 205a

Sl. 205b

Sl. 205c

Sl. 205d

Sl. 205e

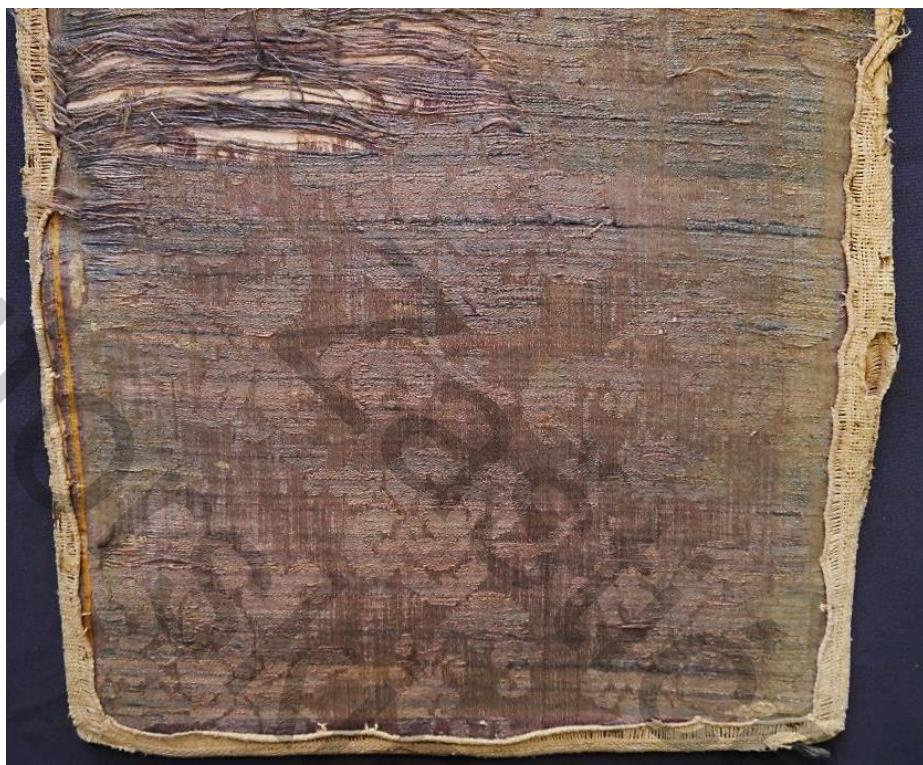

Sl. 205f

Sl. 205g

CCV

Sl. 206

Sl. 207

Sl. 208a

Sl. 208b

Sl. 208c

Sl. 209a

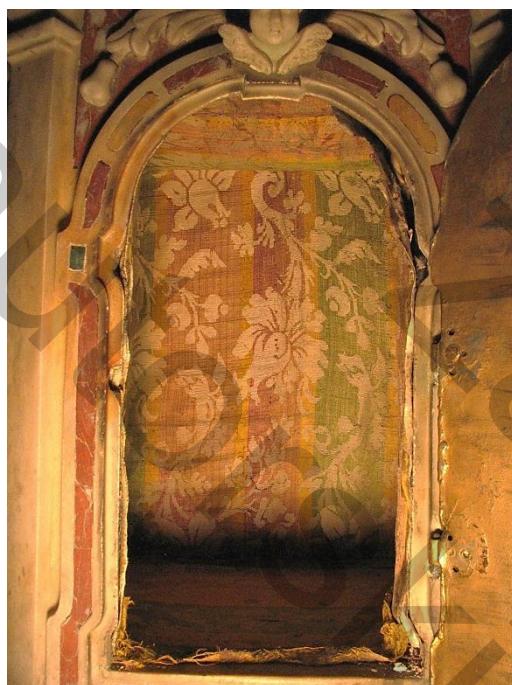

Sl. 209b

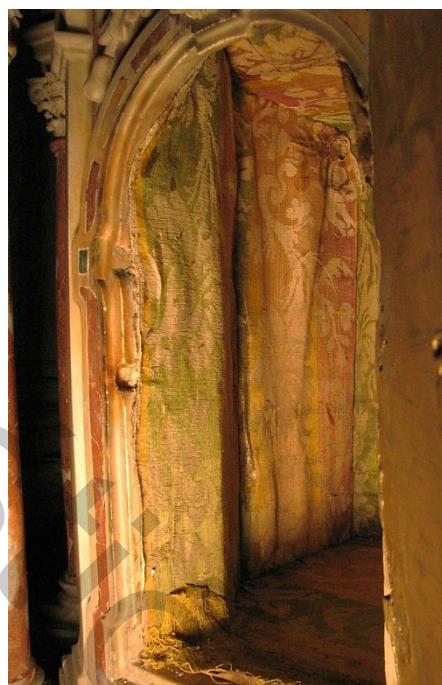

Sl. 210

CCVIII

Sl. 211a

Sl. 211b

Sl. 211c

Sl. 212

SI. 213a

Sl. 213b

Sl. 213c

Sl. 213d

Sl. 214a

Sl. 214b

Sl. 215

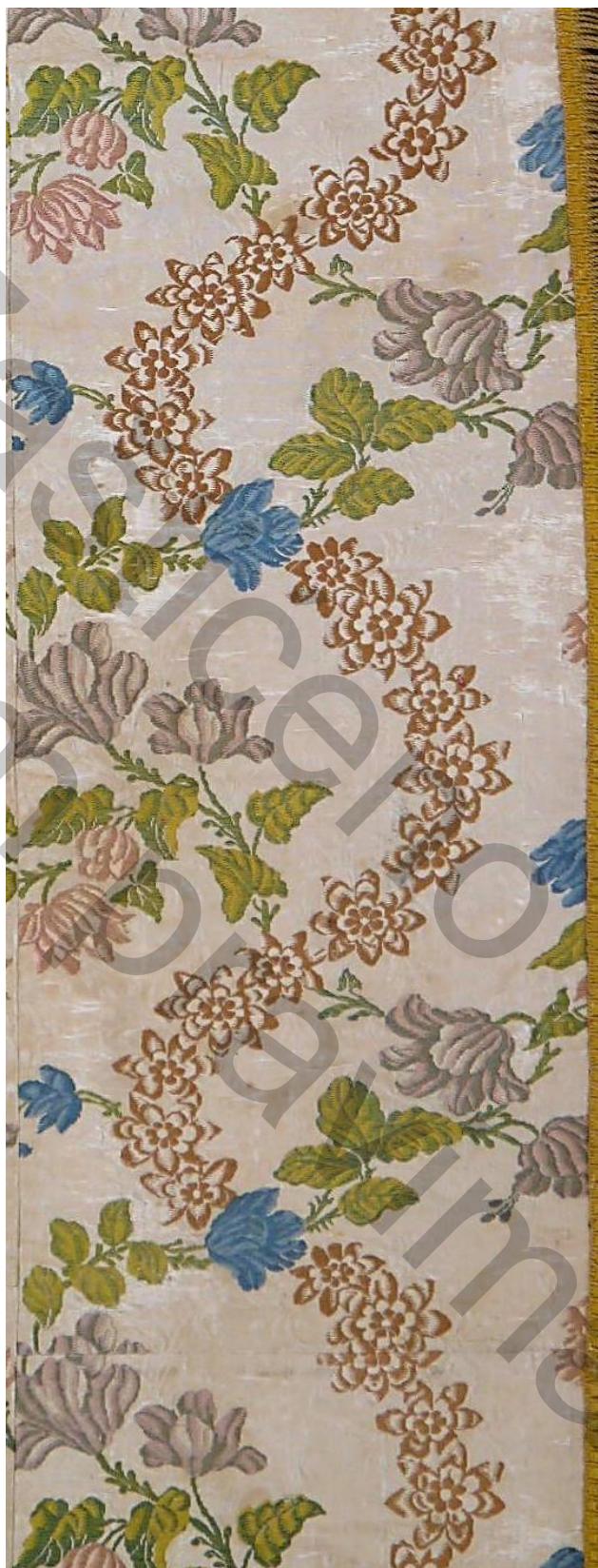
Sl. 216a

Sl. 216b

Sl. 217a

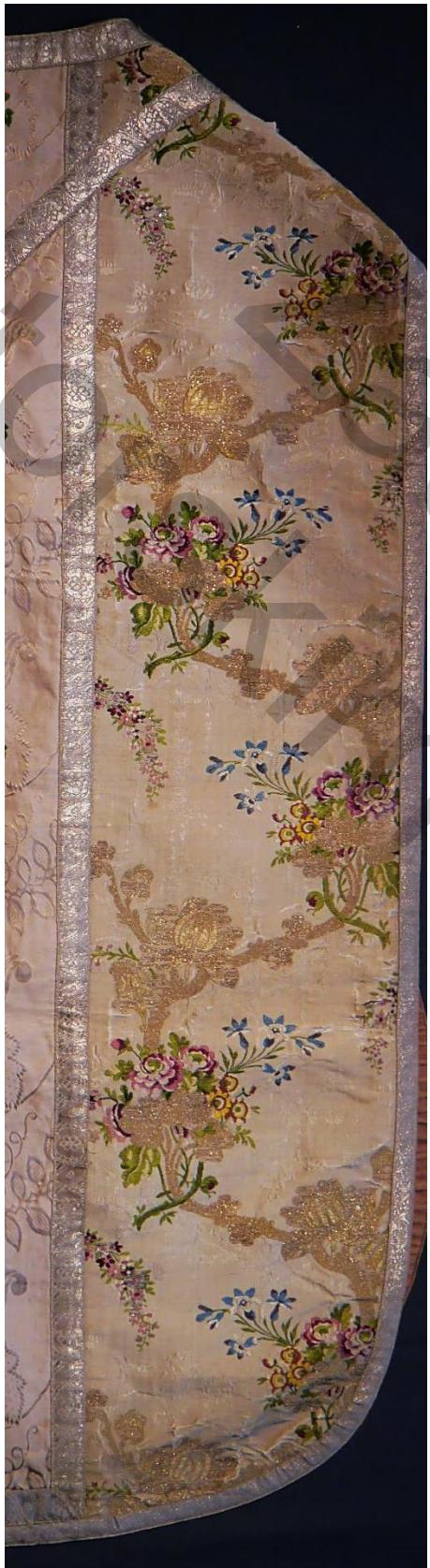
Sl. 217b

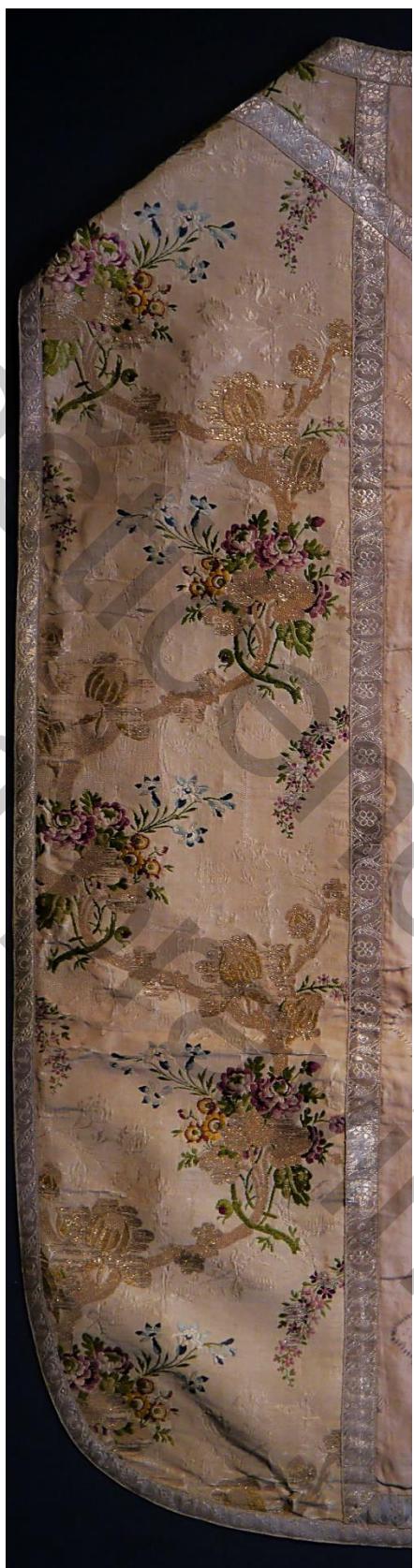
Sl. 218

Sl. 219

S1. 220a

S1. 220b

Sl. 221

Sl. 222

Sl. 223a

Sl. 223b

Sl. 224

SI. 225a

SI. 225b

Sl. 226

Sl. 227a

Sl. 227b

Sl. 228

Sl. 229

CCXXX

Sl. 230a

Sl. 230b

Sl. 231a

Sl. 231b

Sl. 231c

Sl. 232

Sl. 233

Sl. 234a

Sl. 234b

Sl. 234c

Sl. 234d

Sl. 235

Sl. 236

CCXXXVII

Sl. 237

CCXXXVIII

Sl. 238a

Sl. 238b

Sl. 239

autors/astí
no
d'imatge

Sl. 240a

Sl. 240b

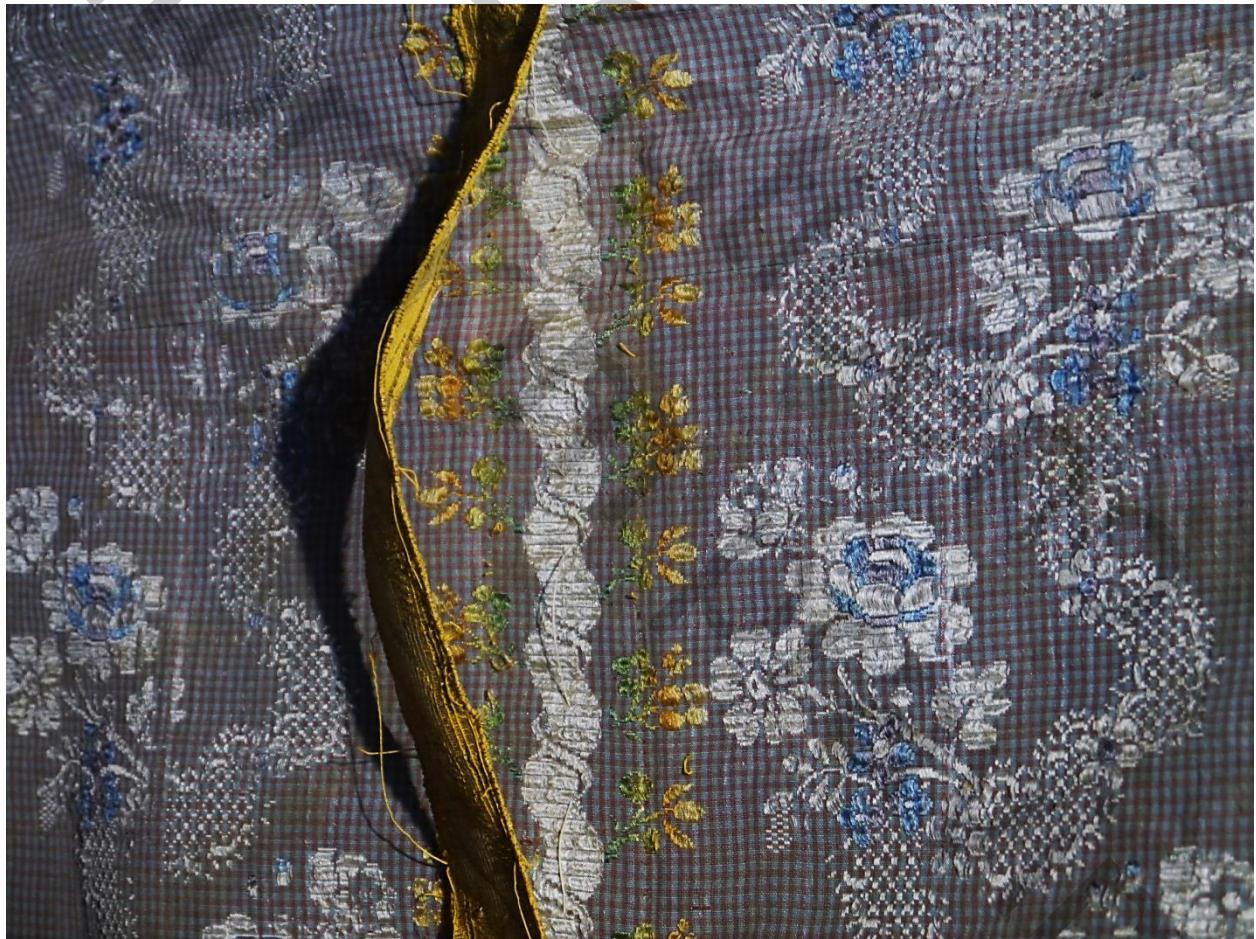

Sl. 241

CCXLII

SI. 242a

Sl. 242b

Sl. 243a

Sl. 243b

Sl. 244a

Sl. 244b

Sl. 245a

CCXLVII

Sl. 245b

Sl. 246a

Sl. 246b

Sl. 247

CCL

Sl. 248a

Sl. 248b

Sl. 249a

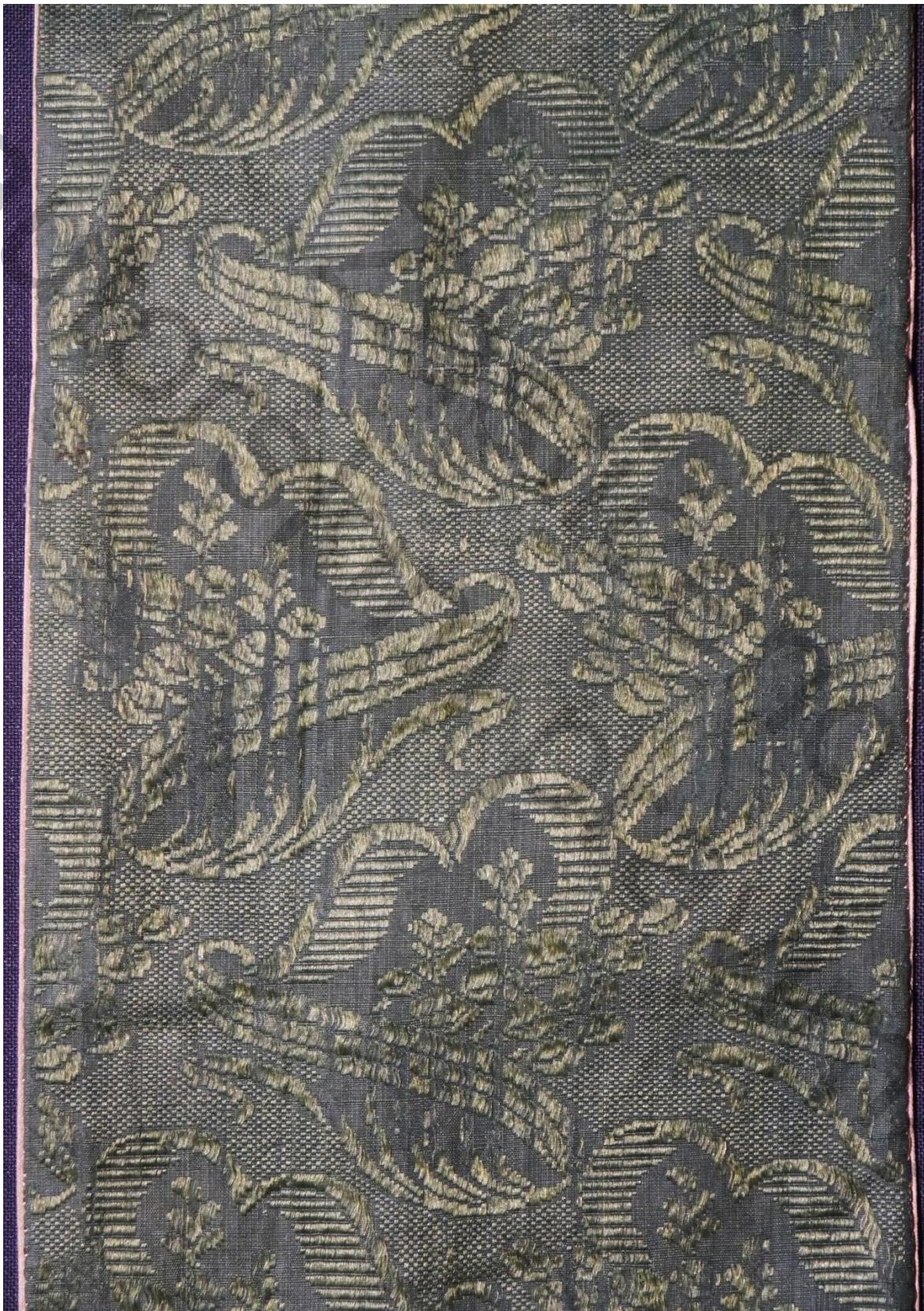

Sl. 249b

Sl. 250

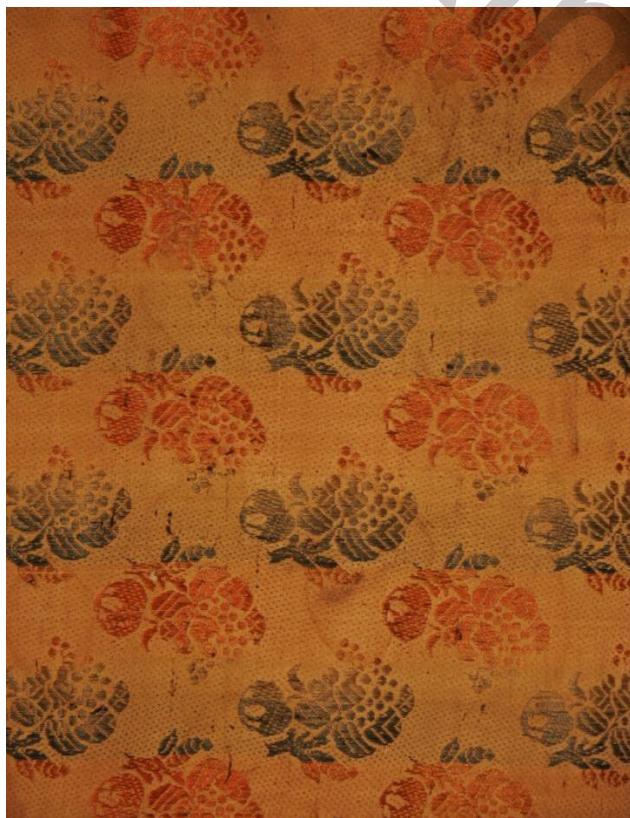
CCLIII

Sl. 251

Sl. 252a

Sl. 252b

Sl. 252c

Sl. 253

CCLVI

Sl. 254

CCLVII

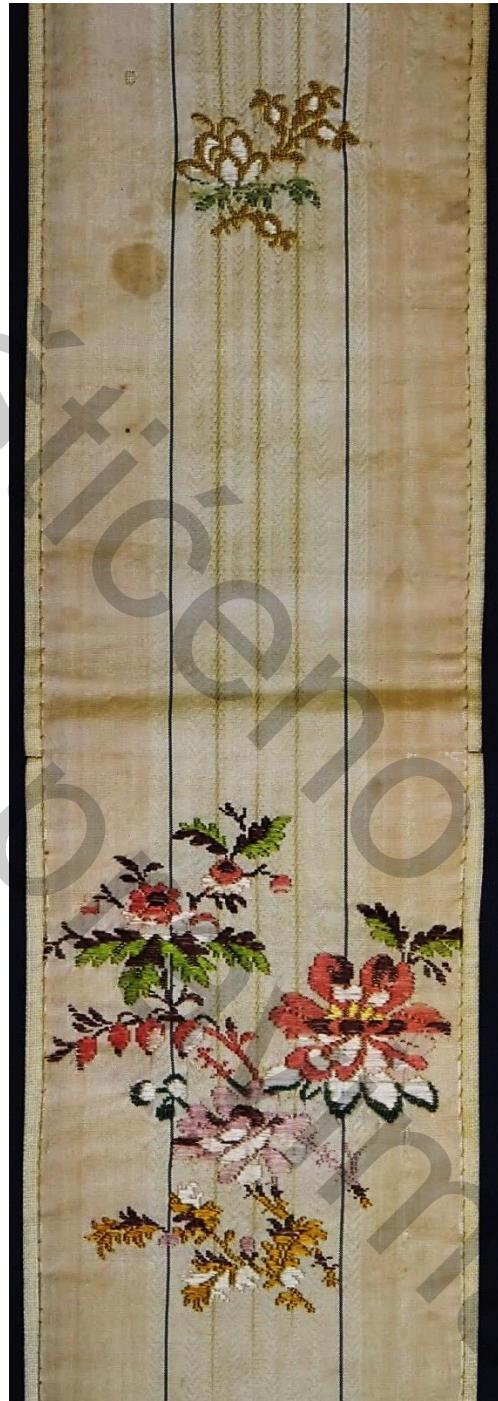
Sl. 255a

Sl. 255b

Sl. 256a

Sl. 256b

Sl. 257

CCLX

Sl. 258

CCLXI

Sl. 259

Sl. 260a

SI. 260b

Sl. 261

Sl. 262a

Sl. 262b

Sl. 263

CCLXVII

Sl. 264a

Sl. 264b

Sl. 265

CCLXIX

Sl. 266a

Sl. 266b

Sl. 267a

Sl. 267b

Sl. 268a

Sl. 268b

Sl. 269

Sl. 270

CCLXXIV

Sl. 271

Sl. 272a

Sl. 272b

Sl. 273a

CCLXXVII

Sl. 273b

Sl. 274a

Sl. 274b

Sl. 275

CCLXXX

Sl. 276a

Sl. 276b

Sl. 277a

Sl. 277b

Sl. 278a

Sl. 278b

Sl. 278c

autorska

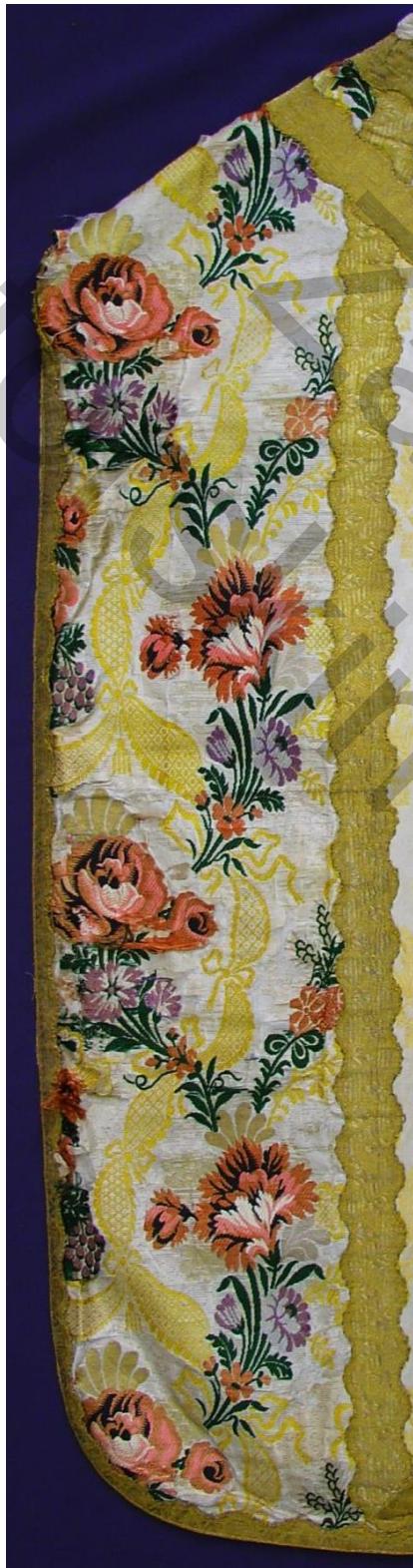
Sl. 279a

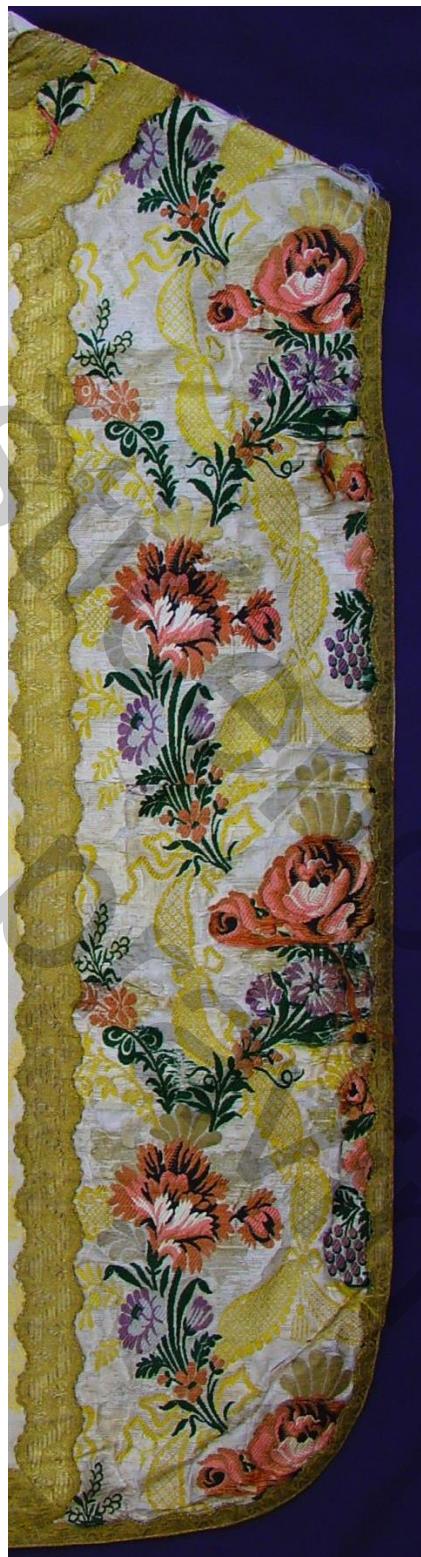
Sl. 279b

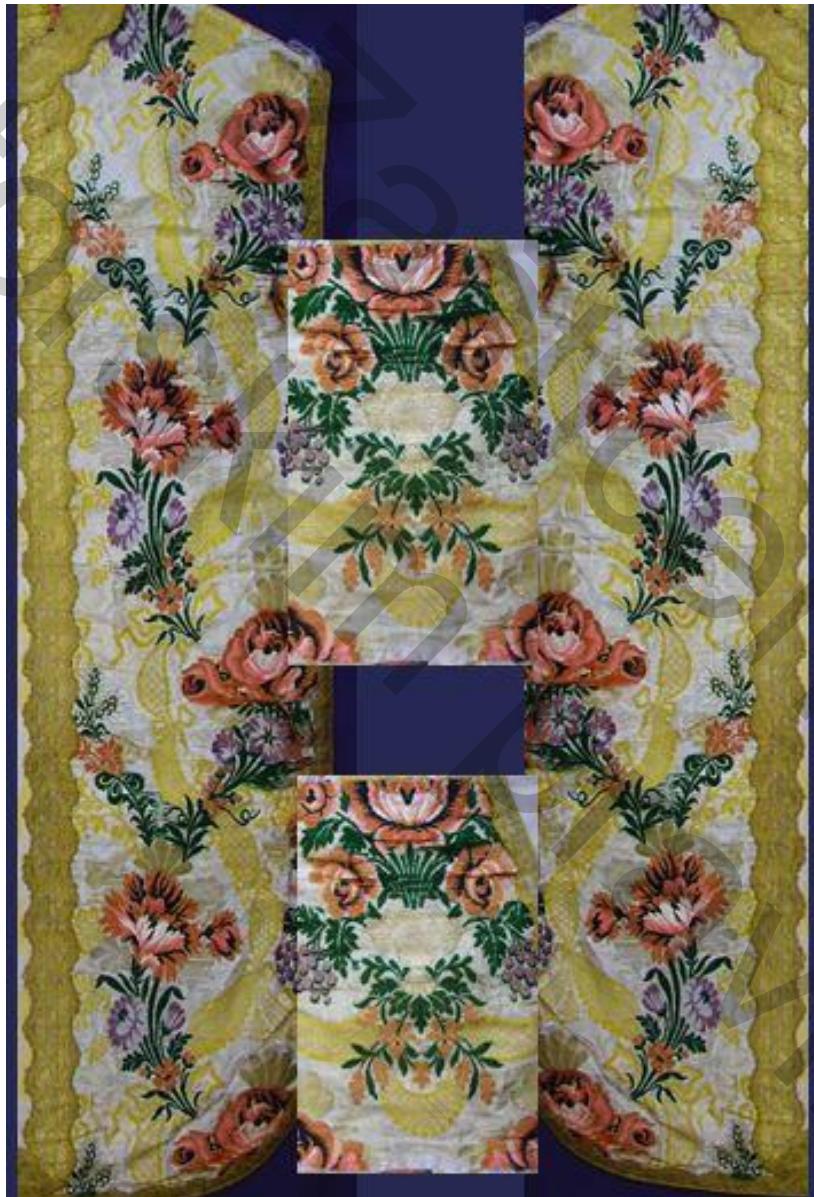
Sl. 279c

Sl. 280a

Sl. 280b

Sl. 280c

Sl. 281

CCLXXXVII

Sl. 282

CCLXXXVIII

Sl. 283

CCLXXXIX

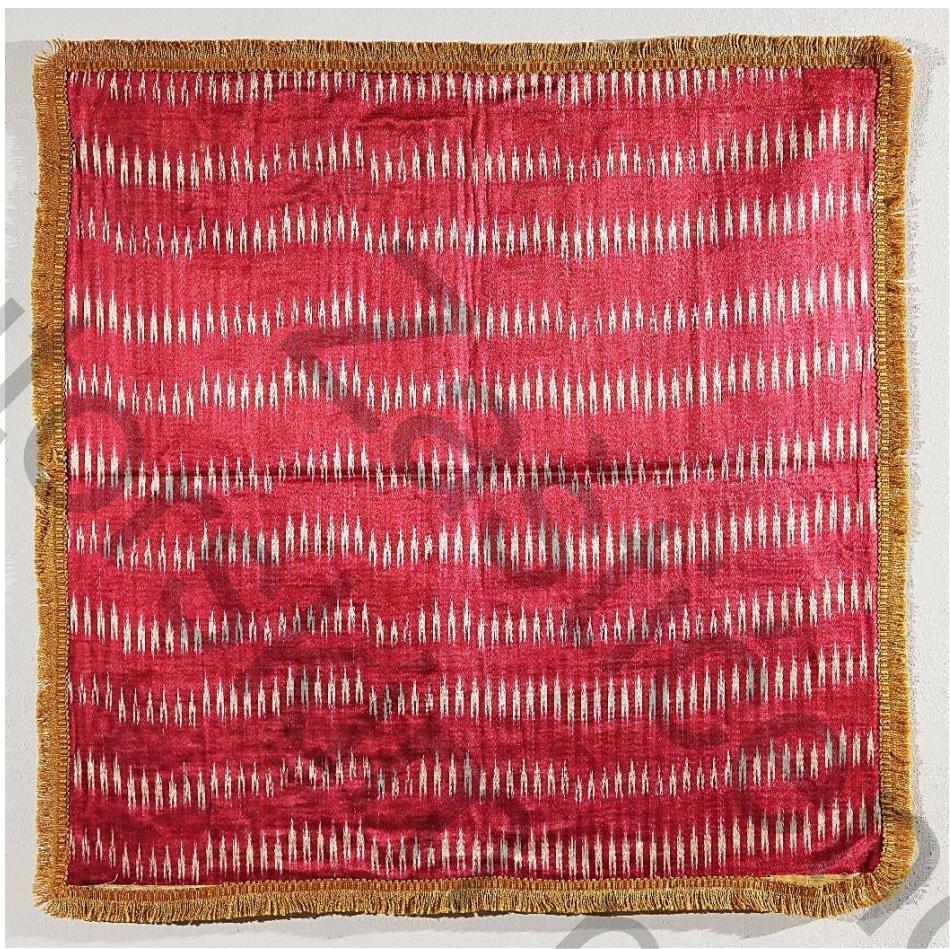

Sl. 284a

CCXC

SI. 284b

Sl. 285a

Sl. 285b

Sl. 286

CCXCIII

Sl. 287

CCXCIV

Sl. 288

CCXCV

Sl. 289

Sl. 290a

Sl. 290b

Sl. 291

CCXCVIII

Sl. 292a

Sl. 292b

Sl. 293

CCC

I. DODATAK KATALOGU

MIKRO-SNIMCI I FOTOGRAFIJE RUBOVA TKANINA

Kat. 1, desni rub

Kat. 2, desni rub (ostatak)

Uz kat. 2, Šibenik, desni rub

Kat. 4, desni rub

Kat. 8, lijevi rub

Kat. 15, lijevi rub

Kat. 16, desni rub

Kat. 18, lijevi rub

Kat. 22, ostatak desnog ruba

Kat. 26, desni rub

Kat. 28, lijevi rub

Kat. 30, ostatak desnog ruba

Kat. 32, lijevi rub

Kat. 37, lijevi rub

Kat. 39, lijevi rub

Kat. 40, desni rub

Kat. 43, desni rub

Kat. 47, desni rub

Kat. 49, desni rub

Kat. 52, lijevi i desni rub (ostaci)

Kat. 53, desni rub

Uz kat. 53, Veli Lošinj

Kat. 54, desni rub

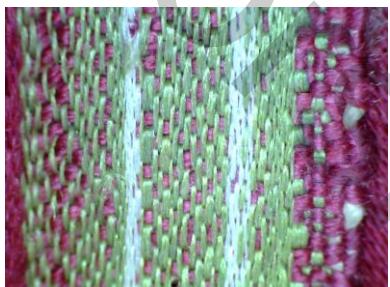
Kat. 55, lijevi rub

Kat. 58, ostatak lijevog ruba

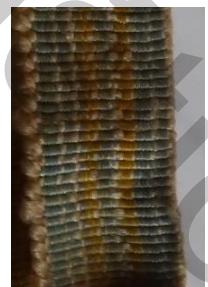
Uz kat. 58, Lopar

Kat. 62, desni rub

Kat. 65, desni rub

Kat. 66, desni rub

Kat. 67, desni rub

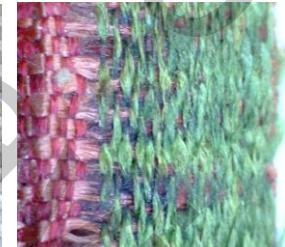
Kat. 68, desni rub

Kat. 69, lijevi rub

Kat. 70, lijevi rub

Kat. 72, desni rub

Kat. 73, lijevi rub

Kat. 75, lijevi rub

Kat. 78, desni rub

Kat. 79, desni rub

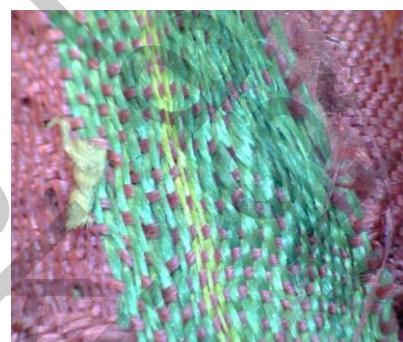
Kat. 80, lijevi rub

Kat. 81, lijevi rub (ostatak)

Kat. 83, lijevi rub

Kat. 84, desni rub

Kat. 86, desni rub

Kat. 89, desni rub

Kat. 90, lijevi rub

Kat. 91, desni rub

Kat. 92, desni rub

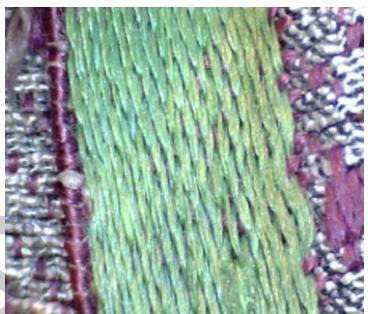
Kat. 93, lijevi rub

Kat. 94, lijevi rub

Kat. 95, desni rub

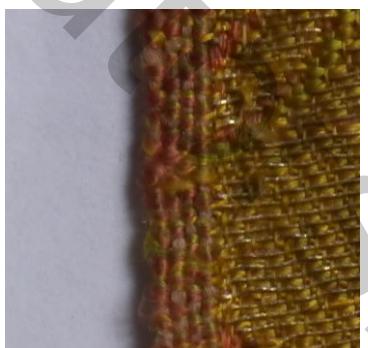
Kat. 96, lijevi rub

Kat. 97, desni rub

Kat. 98, desni rub

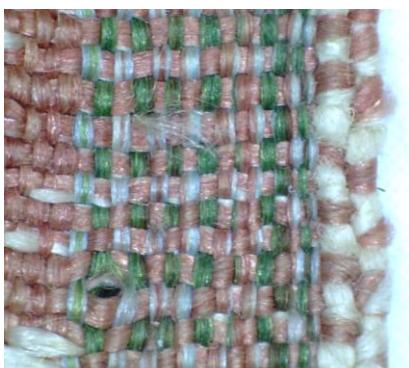
Kat. 99, lijevi rub

Kat. 100, lijevi rub

Kat. 102, desni rub

Kat. 103, desni rub

Kat. 105, lijevi rub

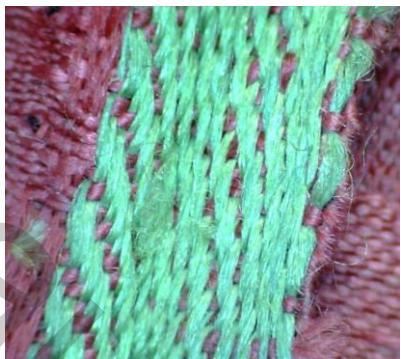

Kat. 109, desni rub

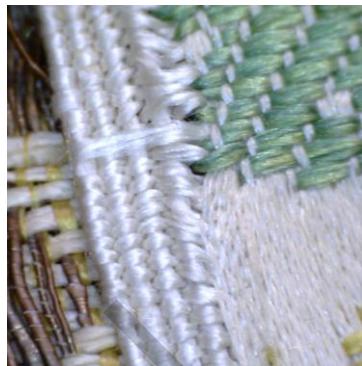

Kat. 110, desni rub

CCCV

Kat. 111, desni rub

Kat. 112, lijevi rub

Kat. 113, desni rub

Kat. 114, lijevi rub

Kat. 118, lijevi rub

Kat. 119, lijevi rub

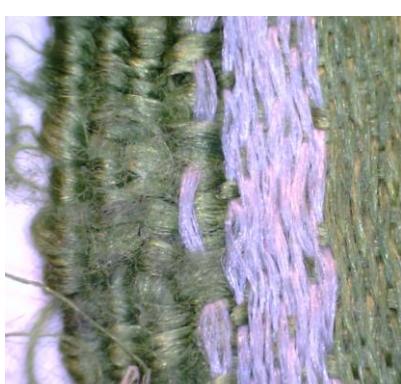
Kat. 121, desni rub

Kat. 123, desni rub

Kat. 124, lijevi rub

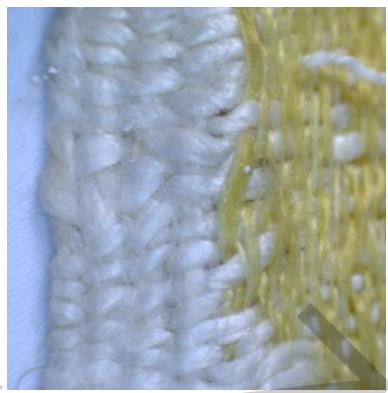
Kat. 126, lijevi rub

Kat. 127, lijevi rub

Kat. 128, lijevi rub

Kat. 129, lijevi rub

Kat. 130, desni rub

Kat. 131, lijevi rub

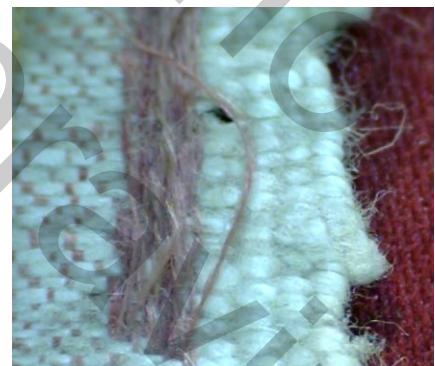
Kat. 132, lijevi rub

Kat. 133, lijevi rub (ostatak)

Kat. 134, lijevi rub

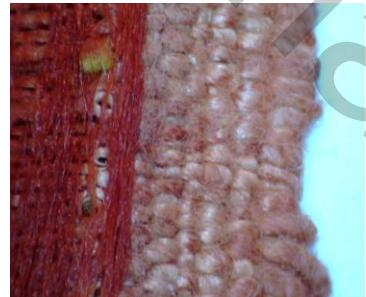
Kat. 135, desni rub

Kat. 136, lijevi rub

Kat. 137, lijevi rub

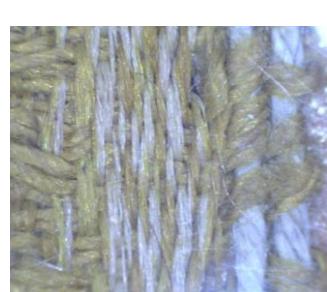
Kat. 138, desni rub

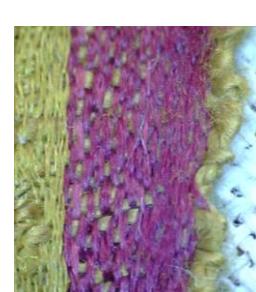
Kat. 139, desni rub

Kat. 140, desni rub

Kat. 141, lijevi rub

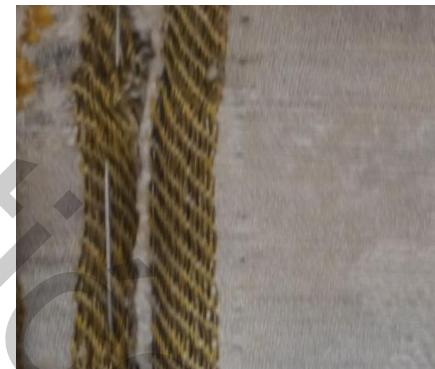
Kat. 142, desni rub

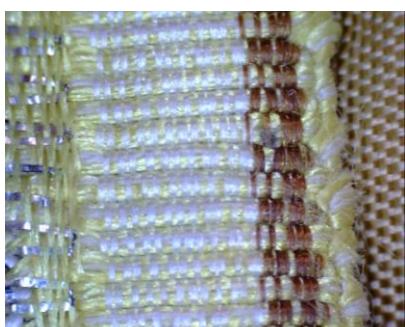
Kat. 144, lijevi rub

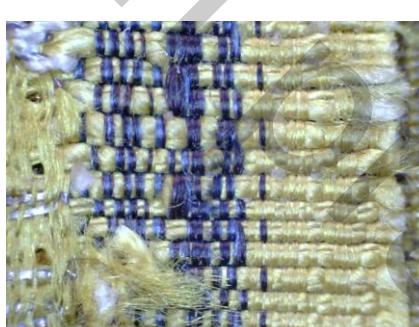
Kat. 145, lijevi rub

Kat. 146, rubovi

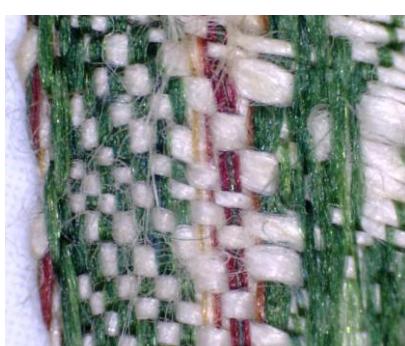
Kat. 147, desni rub

Kat. 148, desni rub (ostatak)

Kat. 149, lijevi rub (ostatak)

Kat. 150, lijevi rub

Kat. 151, desni rub

Kat. 152, desni rub

Kat. 153, lijevi rub

Kat. 154, desni rub

Kat. 155, desni rub

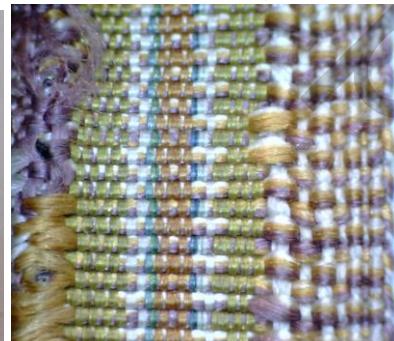
Kat. 156, lijevi rub

Kat. 159, desni rub

Kat. 162, desni rub

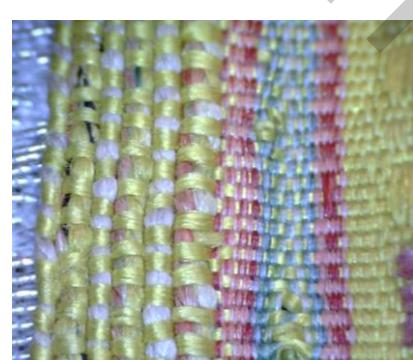
Kat. 163, desni rub

Kat. 164, desni rub

Kat. 164, donji rub (kraj tkanja)

Kat. 165, lijevi rub

Kat. 166, desni rub

Kat. 167, desni rub

Kat. 170, lijevi rub

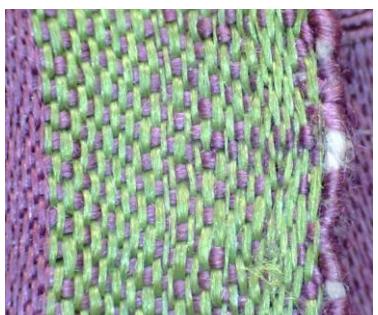
Kat. 171, lijevi rub (ostatak)

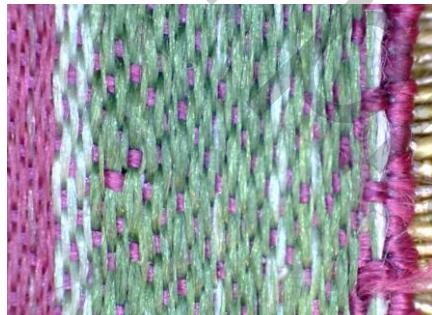
Kat. 173, lijevi rub

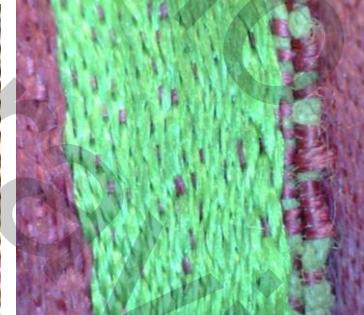
Kat. 174, lijevi rub

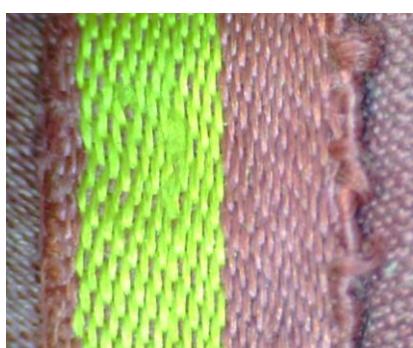
Kat. 175, desni rub

Kat. 176, lijevi rub

Kat. 177, desni rub

Kat. 178, desni rub

Kat. 179, desni rub (ostatak)

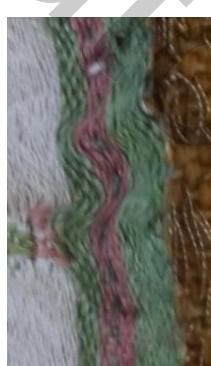
Kat. 181, desni rub

Kat. 182, rub

Kat. 183, lijevi rub

Kat. 184, desni rub

Kat. 185, lijevi rub

Kat. 186, lijevi rub

Kat. 187, desni rub

Kat. 190, desni rub

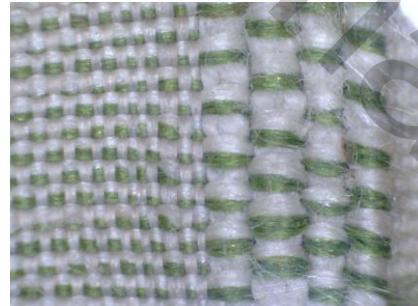
Kat. 192, desni rub

Kat. 193, lijevi rub

Kat. 194, desni rub

Kat. 195, desni rub

Kat. 199, lijevi rub

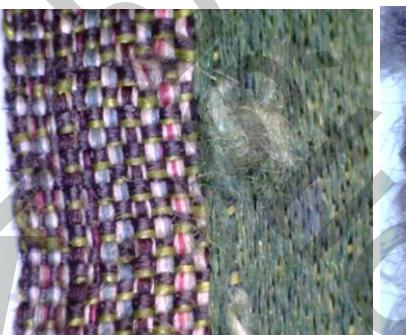
Kat. 200, desni rub (ostatak)

Kat. 201, desni rub

Kat. 202, lijevi rub

Sl. 205, lijevi rub

Kat. 206, lijevi rub

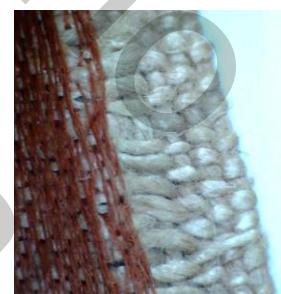
Kat. 207, lijevi rub

Kat. 208, lijevi rub

Kat. 209, lijevi rub

Kat. 210, desni rub

Kat. 212, lijevi rub

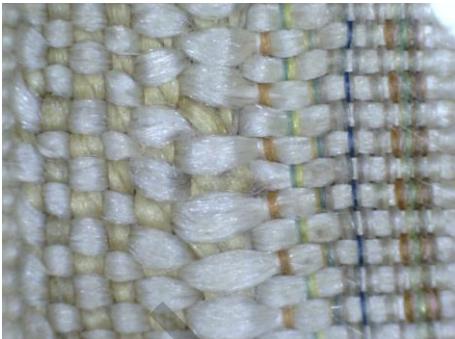
Kat. 213, lijevi i desni rub

Kat. 215, desni rub

Kat. 216, desni rub (ostatak)

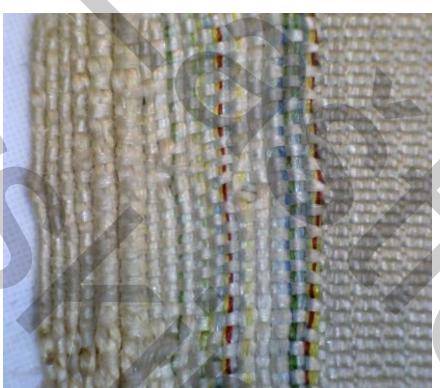
Kat. 217, desni rub

Kat. 218, desni rub

Kat. 220, lijevi rub

Kat. 223, lijevi rub

Kat. 224, lijevi rub (ostatak)

Kat. 225, lijevi rub

Kat. 226, lijevi rub

Kat. 227, desni rub
(ostatak)

Kat. 228, lijevi rub
(ostatak)

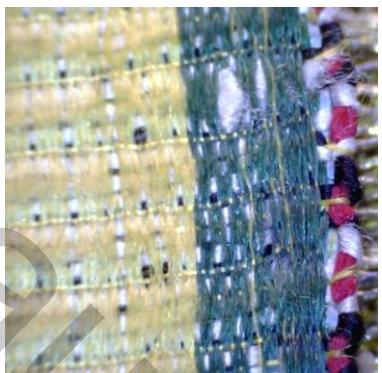
Kat. 229, desni rub (ostatak)

Kat. 230, lijevi rub

Kat. 236, lijevi rub (ostatak)

Kat. 237, desni rub

Kat. 238, desni rub

Kat. 240, desni rub (ostatak)

Kat. 241, lijevi rub

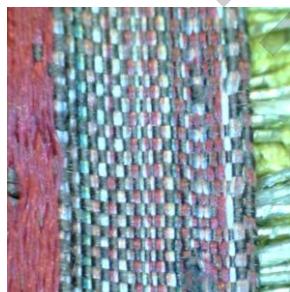
Kat. 243, rubovi na reversu

Kat. 244, desni rub

Kat. 245, lijevi rub

Kat. 249, rub

Kat. 254, desni rub

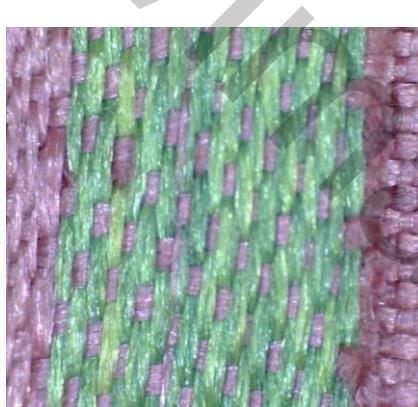
Kat. 259, lijevi rub

Kat. 260, lijevi rub

Kat. 261, desni rub

Kat. 262, desni rub (ostatak)

Kat. 263, desni rub
(ostatak)

Kat. 264, desni rub

Kat. 265, lijevi rub

Kat. 266, desni rub

Kat. 267, lijevi rub

Kat. 268, lijevi rub

Kat. 269, lijevi rub

Kat. 270, desni rub

Kat. 271, desni rub

Kat. 272, desni rub

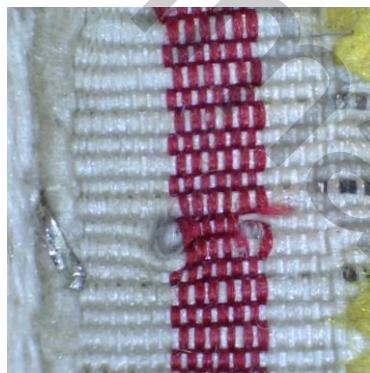
Kat. 274, lijevi rub

Kat. 275, lijevi rub

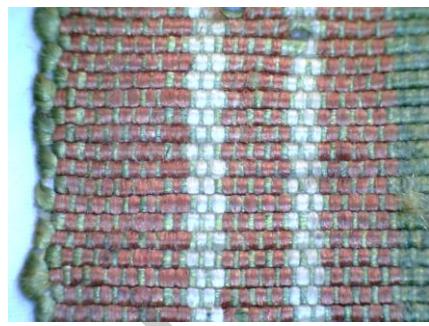
Kat. 278, desni rub

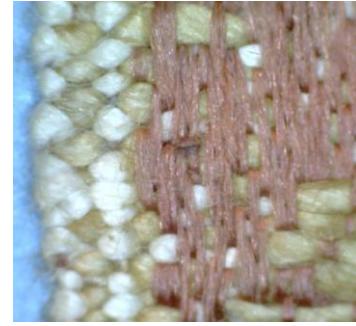
Kat. 280, lijevi rub

Kat. 281, lijevi rub

Kat. 282, lijevi rub

Kat. 283, lijevi rub

Kat. 286, desni rub

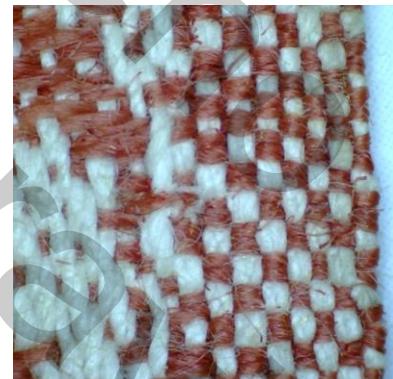
Kat. 287, desni rub

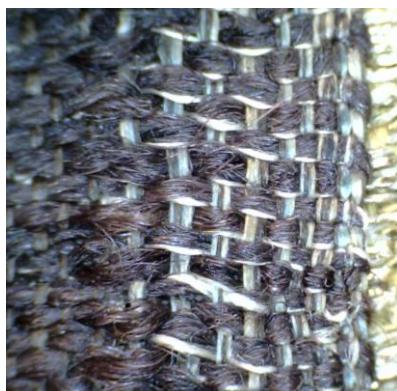
Kat. 288, lijevi rub

Kat. 289, lijevi rub

Kat. 291, desni rub

Kat. 292, desni rub

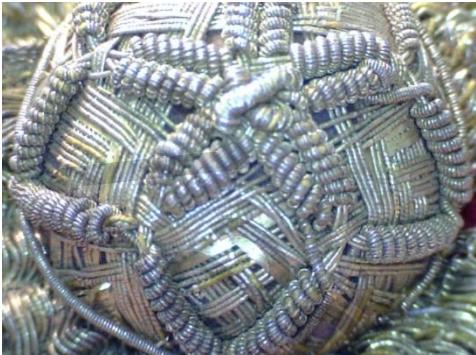
Kat. 293, lijevi rub

II. DODATAK KATALOGU

FOTOGRAFIJE I MIKRO-SNIMCI DUGMADI I BORTI (IZBOR)

Kat. 79a

Kat. 79b

Kat. 84

Kat. 96a

Kat. 96b

Kat. 97

Kat. 110

Kat. 137

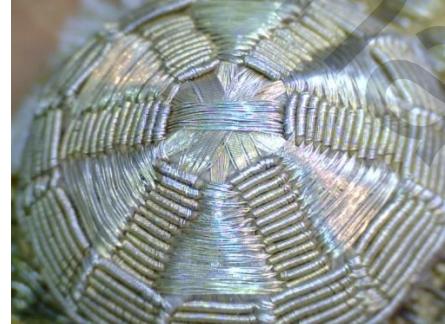
Kat. 176

Kat. 195

Kat. 218a

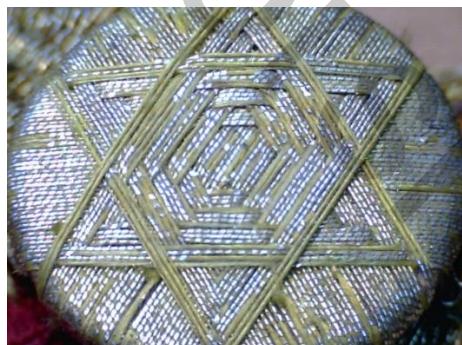
Kat. 218b

Kat. 262a

Kat. 262b

Kat. 265

Kat. 266

Kat. 274

Kat. 5

Kat. 94

Kat. 196

Kat. 98

Kat. 81

Kat. 96

Kat. 79

Kat. 80

Kat. 153

Kat. 199

Kat. 48

Kat. 74

Kat. 22

Kat. 228

Kat. 166

Kat. 167

Kat. 262

Kat. 225

Kat. 194

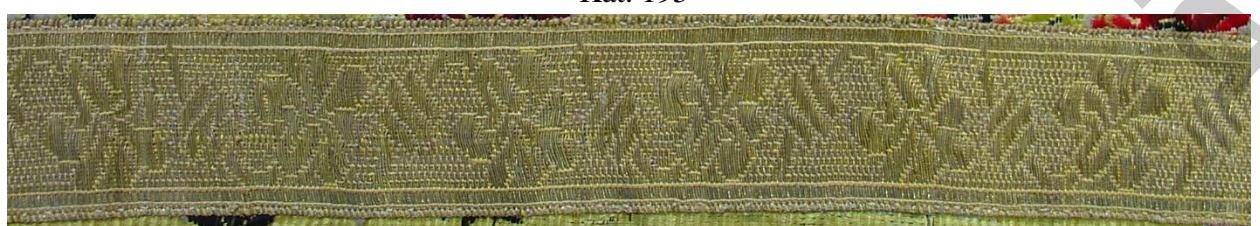
Kat. 95

Kat. 223

Kat. 195

Kat. 237

Kat. 200b

Kat. 2

Kat. 24

Kat. 185

Kat. 70

Kat. 121a

Kat. 266

Kat. 265

Kat. 280

Kat. 43

Kat. 269

Kat. 112

Kat. 55

Kat. 245

Kat. 200a

Kat. 174

Kat. 4

Kat. 121b

Kat. 157 (158)

Kat. 171

Kat. 163

Kat. 293

Kat. 170

Kat. 276

Kat. 175

Kat. 166

Kat. 176

Kat. 90

Kat. 218

Kat. 150

Kat. 258

Kat. 205

Kat. 140

Kat. 144

Kat. 114

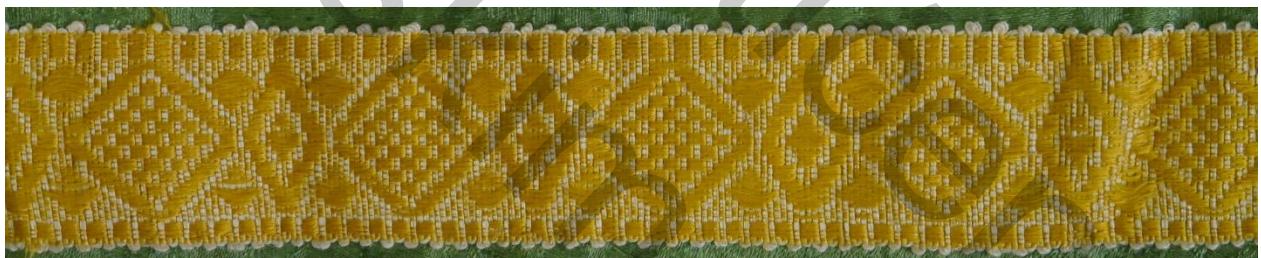
Kat. 282

Kat. 271

Kat. 69

Kat. 126

Kat. 203

Kat. 42

Kat. 72

Kat. 102

Kat. 286

Kat. 289

Kat. 136

Kat. 243

Kat. 277

Kat. 291

Kat. 236

Kat. 86

Kat. 287

Kat. 103

Kat. 272

Kat. 137

Kat. 128

Kat. 209

Kat. 78

Kat. 270

Kat. 26a

Kat. 26b

Kat. 26c

Kat. 26d

Kat. 26e

Kat. 26f

III. DODATAK KATALOGU

FOTOGRAFIJE METALNIH ČIPKI (IZBOR)

Kat. 12

Kat. 15

Kat. 80

Kat. 90

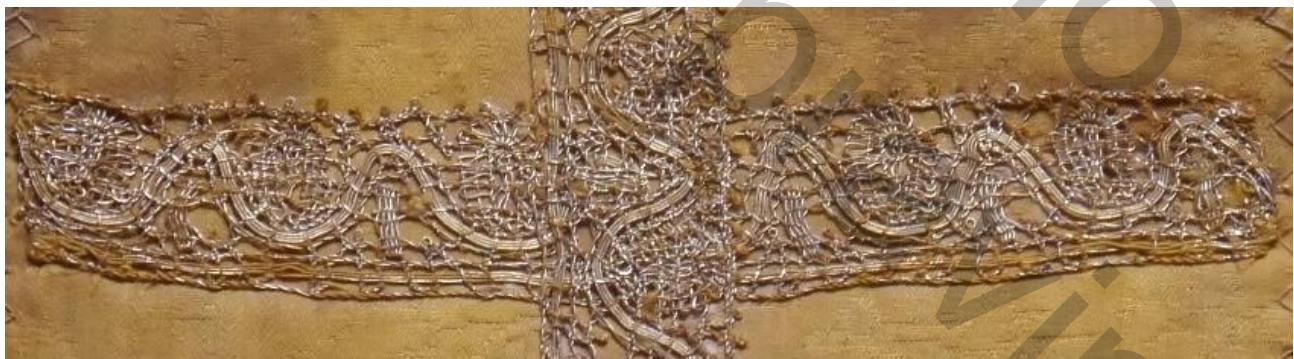
Kat. 84

Kat. 97

Kat. 98

Kat. 108

Kat. 122

Kat. 123

Kat. 168

Kat. 169

Kat. 213

Kat. 241

Zaštićeno
autorskim pravima

POPIS IZVORA I NEOBJAVLJENIH DJELA

ARHIVSKI IZVORI

Hrvatski državni arhiv u Zagrebu (HDA)

- 902, Kartografska zbirka

Državni arhiv u Zadru (DAZD)

- 20, Općina/Komuna Zadar, Knez Zadra, Luca Andrea Corner (1788. - 1790.)
- 20, Općina / Komuna Zadar, Knez Zadra, Oporuke (1318. – 1797.)
- 31, Bilježnici Zadra, Zuanne Braicich (1621. - 1645.)
- 31, Bilježnici Zadra, Francesco Bonicelli (1707. - 1746.)
- 31, Bilježnici Zadra, Antonio Guerrini (1722. - 1746.)
- 31, Bilježnici Zadra, Pietro Paolo Colletti (1777. - 1817.)
- 32, Dvorska komisija za Istru, Dalmaciju i Albaniju
- 57, Generalno providurstvo Dalmacije
- 58, Ekonom Providurstva Dalmacije (1806. – 1810.)
- 339, Samostan klarisa sv. Nikole u Zadru (1202. – 1798.)
- 335, Bratovštine u Dalmaciji
- 337, Benediktinski samostan sv. Kuzme i Damjana na Pašmanu (1059. – 1806.)
- 338, Dominikanski samostan sv. Dominika u Zadru (1228. - 1806.)

Arhiv Zadarske nadbiskupije (AZDN)

- J. 1. 1., Zadarska nadbiskupija/metropolija, Kanonske vizitacije (*Visitationes canonicae*) 1583. – 1946.
- J. 1. 2., Ninska biskupija, Vizitacije (1634./1830. – 1831.)

Arhiv samostana sv. Frane u Zadru

- Knjiga računa, Anno 1652 – 1669
- Libro degl'Inventarii del Conuento di San Francesco di Zara 1715 – 1755

Arhiv župe sv. Šimuna u Zadru

- Knjiga računa bratovštine hrvatskih i albanskih vojnika

Znanstvena knjižnica Zadar

- Rukopisi

Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Zadru

- Apostolska vizitacija Agostina Valiera, 1579. (ispis mikrofilmiranog dijela rukopisa koji se odnosi na Zadarsku nadbiskupiju i Ninsku biskupiju)
- Apostolska vizitacija Mihovila Priulija, 1603. (ispis mikrofilmiranog dijela rukopisa koji se odnosi na Zadarsku nadbiskupiju i Ninsku biskupiju)

IZVORI NA INTERNETU

- Art Institute of Chicago, katalog zbirke
<http://www.artic.edu/aic/collections>
- Fondazione Antonio Ratti, Il Museo Studio del Tessuto della Fondazione Antonio Ratti, Como, katalog zbirke
<http://www.fondazioneratti.org/catalogo/catalogo>
- Metropolitan Museum of Art, New York, katalog zbirke
<http://www.metmuseum.org/collection>
- Museo di Palazzo Mocenigo, Venecija, katalog zbirke
<http://www.archiviodellacomunicazione.it/Sicap/opac.aspx?WEB=MuseiVE>
- Staatliche Kunstsammlungen – Kunstgewerbemuseum, Dresden, katalog zbirke
<http://skd-online-collection.skd.museum>
- Victoria and Albert Museum, London, katalog zbirke
<http://collections.vam.ac.uk/>
- *The Encyclopedia of Diderot & d'Alembert. Collaborative translation project*
<http://www.quod.lib.umich.edu/d/did/>
- *Istra, lav i orao*, stranice privremene izložbe postavljene u muzejsko-galerijskom prostoru Sveta Srca u Puli (listopad 2015. – siječanj 2016. godine)
<http://www.istralaviorao.hr>

- *Znanstveno-stručni skup »Etički pristup umjetninama od tekstila«*, stranice sa osvrtima, fotografijama i drugim materijalima (sadržajima PowerPoint izlaganja prenesenima u PDF) sa skupa (Zagreb, 23. - 25. listopada 2013. godine)
<http://www.h-r-z.hr/index.php/aktualno/novosti-i-obavijesti/1242-znanstveno-stručni-skup-s-meunarodnim-sudjelovanjem-retiki-pristup-umjetninama-od-tekstila>

NEOBJAVLJENA DJELA

1. **Berti, Lisa**, *Antichi paramenti sacri nel Duomo di Gambarare*, tesi di laurea – diplomska radnja, Università Ca' Foscari di Venezia – Facoltà di Lettere e Filosofia, Corso di laurea in Lettere, Anno accademico 2007 – 2008.
2. **Casarin, Elettra**, *Lo stile bizarre e le cineserie nei paramenti sacri del settecento in area mantovana*, tesi di laurea – diplomska radnja, Università Ca' Foscari di Venezia – Facoltà di Lingue e Letterature straniere, Corso di laurea in Lingue e Letterature orientali, Anno accademico 2001 – 2002.
3. **Cecchinato, Valentino**, *Capolavori tessili della cattedrale di Chioggia*, tesi di laurea – diplomska radnja, Università Ca' Foscari di Venezia – Facoltà di Lettere e Filosofia, Corso di Laurea in Conservazione dei Beni Culturali, Anno accademico 2007 – 2008.
4. **De Lorenzo, Maria Consiglia**, *Schedatura di reperti tessili settecenteschi della Collezione Benvenuti*, tesi di laurea – diplomska radnja, Università Ca' Foscari di Venezia – Facoltà di Lettere e Filosofia, Laurea Specialistica in Storia delle Arti e Conservazione dei Beni Artistici, Anno accademico 2004 – 2005.
5. **Franceschi, Anna**, *Tessili sei-settecenteschi a Mirano, nella chiesa di San Michele Arcangelo*, tesi di laurea – diplomska radnja, Università Ca' Foscari di Venezia – Facoltà di lettere e filosofia, Laurea Specialistica in Storia delle Arti e Conservazione dei Beni Artistici, Anno accademico 2006 – 2007.
6. **Geromel, Alessandra**, *Paramenti liturgici nelle chiese di Treviso sec. XVII – XVIII*, tesi di laurea – diplomska radnja, Università degli studi di Udine – Facoltà di Lettere e Filosofia, Corso di Laurea in Conservazione dei Beni Culturali, Indirizzo del Beni Mobili e Artistici, Anno accademico 1993 – 1994.
7. **Istinič, Tina**, *Mašni plašči v 17. in 18. stoletju na Slovenskem*, doktorska disertacija, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana 2013.

8. **Jemo, Danijela**, *Identifikacija bojila na povijesnom tekstilu 18./19. stoljeća iz Dubrovnika*, doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet, Zagreb, 2014.
9. **Lazzaro, Paola**, *Schedatura di reperti tessili cinquecenteschi della Collezione Benvenuti*, tesi di laurea – diplomska radnja, Università Ca' Foscari di Venezia – Facoltà di Lettere e Filosofia, Anno accademico 2003 – 2004.
10. **Lucić Vujičić, Sandra**, *Izvješće o izvedenom evakuiranju i privremenoj pohrani liturgijskog ruha i pribora iz crkve sv. Vlaha u Dubrovniku*, Hrvatski restauratorski zavod, Odjel za tekstil, papir i kožu, Zagreb, studeni 2014.
11. **Pellizzon, Maddalena**, *I tessili artistici della cattedrale di Asolo*, tesi di laurea – diplomska radnja, Università Ca' Foscari di Venezia – Facoltà di Lettere e Filosofia, Laurea triennale in Conservazione dei Beni Culturali, Anno accademico 2008 – 2009.
12. **Piovan, Francesca**, *Le tipologie tessili nei paramenti sacri nella Diocesi di Ceneda nei secoli XVII – XVIII*, tesi di laurea – diplomska radnja, Università degli studi di Udine – Facoltà di Lettere e Filosofia, Corso di Laurea in Conservazioni dei Beni Culturali, Anno accademico 1990 – 1991.
13. **Ramljak Purgar, Mirela**, *Dijecezanski muzej Zagrebačke nadbiskupije. Zbirka misnog ruha / inventarizacija*, dokumentacija Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu kulturne i prirodne baštine, Odjela za istraživanje i informacijsko-dokumentacijsku djelatnost, Odsjeka za istraživanje, Svezak 1. i 2., Zagreb, listopad 1997.
14. **Ramljak Purgar, Mirela**, *Dijecezanski muzej Zagrebačke nadbiskupije. Zbirka misnog ruha / inventarizacija*, dokumentacija Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu kulturne baštine, Svezak 3, Zagreb, veljača 2004.
15. **Tenuta, Lisa**, *Paramenti liturgici nella Diocesi di Adria – Rovigo dal XVI al XX secolo*, tesi di laurea – diplomska radnja, Università Ca' Foscari di Venezia – Facoltà di Lettere e Filosofia, Corso di Laurea in Conservazione dei Beni Culturali, Anno accademico 1998. – 1999.
16. **Tognazzo, Irene**, *Schedatura di reperti tessili seicenteschi della Collezione Benvenuti*, tesi di laurea – diplomska radnja, Università Ca' Foscari di Venezia – Facoltà di Lettere e Filosofia, Anno accademico 2003 – 2004.

17. **Voelker, Evelyn Carol**, *Charles Borromeo's Instructiones fabricae et supellectilis ecclesiasticae, 1577, Book I and Book II. A translation with commentary and analysis*, rukopis, dostupan na: <http://evelynvoelker.com/>
18. **Zilio, Chiara**, *Il tesoro tessile di Rasai*, tesi di laurea – diplomska radnja, Università Ca' Foscari di Venezia – Facoltà di Lettere e Filosofia, Corso di Laurea in Conservazione dei Beni Culturali, Anno accademico 2006 - 2007.

Zaštitićeno
autorskim pravima

POPIS LITERATURE

1. AA.VV., *Das Spitzennuster im 18. Jahrhundert / Les motifs à dentelle au XVIIIe siècle*, Abegg-Stiftung Riggisberg, Bern, Stämpfli, 1979.
2. AA.VV., *Paramenti e arredi sacri nelle contrade di Siena*, Firenze, La casa Usher, 1986.
3. AA.VV., *Una città e il suo museo. Un secolo e mezzo di collezioni civiche veneziane*, (ur.) Madile Gambier – Daniela Ferreti – Giandomenico Romanelli, posebno izdanje *Bollettino – Civici Musei Veneziani d'Arte e di Storia*, N.S. 30, 1988.
4. AA.VV., *Soieries de Lyon: commandes royales au XVIIIe S. (1730-1800)*, Les Dossiers du Musée des Tissus, 2, Lyon, 1988.
5. AA.VV., *Paramenti sacri: tessuti serici del Duomo di Ales dal '600 al '900*, Cagliari, Arti grafiche Pisano, 1998.
6. AA.VV., *Tessuti*, Collana L'Encyclopedie Diderot et D'Alembert: Raccolta di tavole, sulle scienze, le arti liberali, e le arti meccaniche, con relative spiegazioni, La Spezia, Libritalia, 2002.
7. AA.VV., *Šematizam Zadarske nadbiskupije (stanje 31. prosinca 2005.)*, Zadar, Zadarska nadbiskupija, 2005.
8. AA.VV., *Intrecci mediterranei. Il tessuto come dizionario di rapporti economici, culturali e sociali*, Prato, Museo del Tessuto Edizioni, 2006.
9. AA.VV., *Museo del Tessuto di Prato. Trenta anni di donazioni / Prato Textile Museum. Thirty years of donations*, Prato, Museo del Tessuto, 2007.
10. Ackermann, Hans Christoph, *Seidengewebe des 18. Jahrhunderts I. Bizarre Seiden*, Abegg-Stiftung, Riggisberg, 2000.
11. Aguzzi, Anna Maria – Baiardi, Maria, *Appunti per una storia del tessuto d'arte barocca in Lombardia e in Piemonte*, u: *Arte lombarda. Rivista di storia dell'arte*, Anno VII. – Secondo Semestre, 1962., str. 117 – 144.
12. Antonić, Branka, *Oporuka porečkog biskupa Gašpara Negrija (1742. – 1778.)*, u: *Vjesnik istarskog arhiva*, God. 6-7 (1996.-1997.), sv. 6-7, str. 323 – 340.
13. Anzulović, Ivna, *Oporuka zadarske plemkinje Marije Bartulačić iz 1686. godine*, u: *Zadarska smotra*, Godina XLVI, broj 4-6 (Domaća rič 4), Zadar, 1997., str. 241-266.
14. Anzulović, Ivna, *Oporuka i inventar svećenika glagoljaša don Ante Burmetića iz Nevidana na otoku Pašmanu iz 1764. godine*, u: *Zadarska smotra*, Godina L, broj 1-2 (Domaća rič 7), Zadar, 2001., str. 129-168.

15. **Anzulović, Jadran**, *Priče starih Novigradačana*, u: *Zadarska smotra*, 3/4, Zadar, 1994., str. 49 – 71.
16. **Argentieri Zanetti, Attiliana (ur.)**, *Dizionario tecnico della tessitura*, Udine, Arti Grafiche Friulane, 1987.
17. **Argentieri Zanetti, Attiliana**, *La tradizione della produzione serica in Friuli. Tipologie tecniche e decorative 1750-1850*, u: *Andrea Galvani (1797-1855): cultura e industria nell'Ottocento a Pordenone*, (ur.) Gilberto Ganzer, Pordenone, Studio Tesi, 1994., str. 91 – 101.
18. **Argentieri Zanetti, Attiliana**, *La stoffa di seta a Pordenone: tipologie tecniche e decorative*, u: *Odorico da Pordenone: dalle rive del Noncello al trono del Drago*, (ur.) Gilberto Ganzer – Giordano Brunettin, Pordenone, Grafiche San Marco, 2003., str. 112 – 139.
19. **Aribaud, Christine**, *Soieries en Sacristie. Fastes liturgiques XVIIe – XVIIIe siècles*, Paris, Somogy, 1998.
20. **Aribaud, Christine (ur.)**, *Destins d'étoffes: usages, ravaudages et réemplois des textiles sacrés (XIVe-XXe siècle)*, Toulouse, CNRS – Université de Toulouse – Le Mirail, 2006.
21. **Arrighi, Gino (ur.)**, *Un manuale secentesco dei testori lucchesi: Ms. 3111/1 della Biblioteca Statale di Lucca*, Lucca, Pacini Fazzi, 1986.
22. **Arrizoli-Clémentel, Pierre**, *Le Musée des Tissus de Lyon*, Paris, Michel, 1990.
23. **Badurina, Andelko (ur.)**, *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1990.
24. **Bahrenburg Barbetti, Anne**, *Ricami a »punto steso«*, u: MCM, 22, 1993., str. 56 – 58.
25. **Bajić Žarko, Nataša**, *Split kao trgovačko i tranzitno središte na razmeđu istoka i zapad u 18. stoljeću*, Split, Književni krug, 2004.
26. **Baker, Patricia L.**, *Islamic Textiles*, London, British Museum Press, 1995.
27. **Balić, Juraj – Čoralić, Lovorka – Novosel, Filip (ur.)**, *Spisi zadarskoga bilježnika Antonija Calogere (1768.-1770.)*, Gradivo za povijest istočnoga Jadrana u ranom novom vijeku - Sv. I, Zagreb, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2014.
28. **Banelli, Mario**, *L'organizzazione del lavoro nell'impresa tessile Linussio di Tolmezzo*, u: *Metodi & Ricerche. Rivista di studi regionali*, Nuova serie, anno III., n.1, 1984., str. 5 – 30.
29. **Banić, Silvija**, *Misno ruho i liturgijsko srebro 17. i 18. stoljeća u posjedu župe Uznesenja Blažene Djevice Marije na otoku Ravi*, u: *Otok Rava*, (ur.) Josip Faričić, Zadar, Sveučilište u Zadru, 2008., str. 407 – 420.
30. **Banić, Silvija**, *Liturgijsko ruho*, u: *Milost susreta. Umjetnička baština Franjevačke provincije Sv. Jeronima*, (ur.) Igor Fisković, Zagreb, Galerija Klovićevi dvori, 2010., str. 320 – 330.

31. **Banić, Silvija**, *Damast i vez iz druge polovine 15. stoljeća na misnom ornatu u Franjevačkom samostanu u Hvaru*, u: *Ars Adriatica*, Časopis Odjela za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zadru, 1, 2011., str. 117 – 132.
32. **Banić, Silvija**, *Prilog poznavanju sakralnih inventara otoka Raba: najvrjedniji povijesni tekstili sačuvani na misnom ruhu i drugim dijelovima liturgijske opreme*, u: *Rapski zbornik II.*, (ur.) Josip Andrić – Robert Lončarić, Rab, Ogranak Matice hrvatske u Rabu – Sveučilište u Zadru – Grad Rab – Općina Lopar, 2012., str. 461 – 498.
33. **Banić, Silvija**, *Gotički lampas u relikvijarima za glave sv. Asela i sv. Marcele u Ninu*, u: *Ars Adriatica*, Časopis Odjela za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zadru, 3, 2013.a, str. 85 – 102.
34. **Banić, Silvija**, *Damast s podvodnog lokaliteta Gnalić i srodní primjerici sačuvani u Hrvatskoj*, u: *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske*, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 37/38, 2013.-2014., str. 65 - 80.
35. **Banić, Silvija**, *Zadarski gotički vezeni antependij u Budimpešti*, u: *Ars Adriatica*, Časopis Odjela za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zadru, 4, 2014.a, str. 75 – 94.
36. **Banić, Silvija**, *Nekoliko svilenih tkanina iz sredine 18. stoljeća sačuvanih na liturgijskom ruhu na istočnoj obali Jadrana i njihovi predlošci (mises en carte)*, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb, 38, 2014.b, str. 151 – 170.
37. **Banić, Silvija**, *Tragom nestalih tekstilnih umjetnina: renesansni baršun pluvijala iz Kanfanara u Torinu*, u: *Kvartal – kronika povijesti umjetnosti u Hrvatskoj*, XII-3/4, 2014.c, Zagreb, Institut za povijest umjetnosti, str. 57 – 63.
38. **Banić, Silvija**, *Tekstil i čipka*, u: *Vrboska i njezine znamenitosti*, (ur.) Radoslav Tomić, Vrboska, župa sv. Lovre, 2016.a, str. 265 – 277.
39. **Banić, Silvija**, *Indijski chintz u obiteljskoj kući Fiskovića u Orebićima*, u: *Razmjena umjetničkih iskustava u jadranskome bazenu. Zbornik radova znanstvenog skupa »Dani Cvita Fiskovića« održanog 2014. godine*, (ur.) Jasenka Gudelj – Predrag Marković, Zagreb, 2016.b, str. 139 – 152.
40. **Barberi, Sandra (ur.)**, *Textilia sacra. Tessuti di pregio dalle chiese valdostane dal XV al XIX secolo*, Aosta, Regione Autonoma Valle d'Aosta, 2000.
41. **Bari, Fabiana**, *Munifica magnificenza. Il tesoro tessile della Cattedrale di Pienza da Pio II Piccolomini agli inizi dell'Ottocento*, Museo Diocesano di Pienza, Quaderno del Sistema Musei Senesi: Quaderni storico artistici 10, Siena, Protagon Editori Toscani, 2004.
42. **Bazzani, Elisabetta**, *Velluti di seta*, u: *Tessuti antichi nelle chiese di Arona*, (ur.) Donata Devoti – Giovanni Romano, Mole Antonelliana – Torino, Ages Arti Grafiche, 1981., str. 81 – 119.

43. **Bazzani, Elisabetta**, *Piviale (Scheda 16)*, u: *Tessuti antichi nelle chiese di Arona*, (ur.) Donata Devoti – Giovanni Romano, Mole Antonelliana – Torino, Ages Arti Grafiche, 1981., str. 176 – 178.
44. **Bazzani, Elisabetta**, *Pianeta (Scheda 21)*, u: *Tessuti antichi nelle chiese di Arona*, (ur.) Donata Devoti – Giovanni Romano, Mole Antonelliana – Torino, Ages Arti Grafiche, 1981., str. 190 – 192.
45. **Bazzani, Elisabetta**, *Piviale (Scheda 23)*, u: *Tessuti antichi nelle chiese di Arona*, (ur.) Donata Devoti – Giovanni Romano, Mole Antonelliana – Torino, Ages Arti Grafiche, 1981., str. 199 – 202.
46. **Bazzani, Elisabetta**, *Continuità e innovazione nei tessuti d'abbigliamento del Seicento*, u: *La Collezione Gandini. Tessuti dal XVII al XIX secolo*, (ur). Donata Devoti – Marta Cuoghi Costantini, Modena, Franco Cosimo Panini Editore, 1993., str. 57 – 81.
47. **Belamarić, Joško**, *Urbanistički aspekti prve dubrovačke industrije u 15. stoljeću*, u: *Renesansa i renesanse u umjetnosti Hrvatske: zbornik radova sa znanstvenih skupova »Dani Cvita Fiskovića« održanih 2003. i 2004. godine*, (ur.) Predrag Marković – Jasenka Gudelj, Zagreb, Institut za povijest umjetnosti – Odsjek za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2008., str. 341 – 372.
48. **Belamarić, Joško**, *Svjećnjaci zadarskih majstora Mateja i Aristodija i dosad nepoznati fragmenti srednjovjekovnog tekstila iz splitske katedrale*, u: *Splitska hagiografska baština: povijest, legenda, tekst*, zbornik radova s međunarodnog znanstvenog skupa održanog u Splitu od 26. do 27. rujna 2011., (ur.) Joško Belamarić - Bratislav Lučin – Marko Trogrlić – Josip Vrandečić, Split, Književni krug, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta u Splitu, 2014., str. 315 – 333.
49. **Bellezza Rosina, Margherita**, *La diffusione delle tele stampate in Europa*, u: *Quaderno – Centro Studi di Storia del Tessuto e del Costume*, 3, 1991., str. 23 – 28, 58.
50. **Bellina, Marina**, *Il tessuto di seta a Gorizia tra sette e ottocento i Schede tecniche*, u: *Il filo lucente. La produzione della seta e il mercato della moda a Gorizia 1725-1915*, (ur.) Maria Masau Dan – Lucia Pillon, Monfalcone, Edizioni della Laguna, 1993., str. 53 – 81.
51. **Bensi, Paolo**, *Tintura dei tessuti serici nei secoli XV e XVI. Nota storica e tecnica*, u: *Tessuti serici italiani 1450 – 1530*, Milano, Castello Sforzesco, 9 marzo – 15 maggio (katalog izložbe), (ur.) Chiara Buss, Milano, Electa, 1983., str. 40 – 47.
52. **Bensi, Paolo**, *La tintura dei tessuti in Liguria nel XVIII secolo: note storiche e tecniche*, u: AA.VV., *I tessili antichi e il loro uso: testimonianze sui centri di produzione in Italia, lessici*,

ricerca documentaria e metodologica, III. convegno C.I.S.S.T., Torino, Centro Italiano per lo Studio della Storia del Tessuto – Sezione Piemonte, 1986., str. 85 – 94.

53. **Bentini, Jadranka (ur.)**, *L'arredo sacro e profano a Bologna e nelle Legazioni Pontificie*, X. Biennale d'arte antica – L'arte del settecento Emiliano, Bologna, Edizioni Alfa, 1979.
54. **Bergemann, Uta-Christianne**, *Serial Production of Embroidered Orphreys in the Late Middle Ages*, u: *Iconography of Liturgical Textiles in the Middle Ages*, (ur.) Evellin Wetter, *Riggisberger Berichte*, 18, 2010., Abegg-Stiftung, str. 171 – 182.
55. **Bernardini, Maria Grazia – Fagiolo dell'Arco, Maurizio (ur.)**, *Gian Lorenzo Bernini: regista del Barocco*, Milano, Skira, 1999.
56. **Bernardy, Amy A.**, *Zara e i monumenti italiani della Dalmazia: con 170 illustrazioni e 1 tavola*, Bergamo, Istituto Italiano d'Arti Grafiche, 1928.
57. **Bertone, Maria Beatrice**, *Tessuti dalla Val Pesarina*, u: *Quaderni della FACE*, Luglio-Dicembre, n. 77, 1990., str. 39 – 58.
58. **Bertone, Maria Beatrice (ur.)**, *Paramenti sacri di Ovaro*, Udine, Cooperativa Guarnerio d'Artegna, 1991.
59. **Bertone, Maria Beatrice**, *Tessuti e ricami. Il simbolo della cristianità nei paramenti liturgici; i Schede* (kataloške jedinice) od I.68 do I.81, u: *In hoc signo. Il tesoro delle croci*, (ur.) Paolo Goi, Milano, Skira, 2006., str. 121 – 127., str. 310 - 316, str. 360 - 366.
60. **Bertone, Maria Beatrice**, *Abbigliamento, tessuti e ricami in Friuli (secoli XIII-XV)*; i Schede (kataloške jedinice), u: *Splendori del gotico nel Patriarcato di Aquileia*, (ur) Maurizio Buora, Udine, Civici Musei, 2008.a, str. 132 – 149, str. 191-198.
61. **Bertone, Maria Beatrice**, *Opere ricamate tra XIV e XVI secolo in Friuli. Ricerche e restauri*, u: *La pianeta Archinto-Arcimboldi: un progetto di restauro. Incontrarsi per condividere studi ed esperienze nell'arte tessile ricamata del XV – XVI secolo*, (ur.) Flavia Fiori, Comignano, TLS Editrice, 2008.b, str. 135-137.
62. **Bertone, Maria Beatrice (ur.)**, *I tessili dei patriarchi. Paramenti sacri dal XIII al XX secolo nella Cattedrale di Santa Maria Annunziata*, prvi svezak edicije: *Collana la Cattedrale di Udine e i suoi beni*, Parrocchia S. Maria Annunziata nella Chiesa Metropolitana Udine, Tolmezzo, Tipografia Moro Andrea s.r.l., 2015.
63. **Bertucci, Paola**, *Enlightened Secrets: Silk, Intelligent Travel, and Industrial Espionage in Eighteenth-Century France*, u: *Technology and Culture*, Vol. 54, n. 4, October 2013., str. 820 – 852.

64. **Berveglieri, Roberto**, *La produzione di manifatture tessili non laniere a Venezia*, u: *Tessuti nel Veneto. Venezia e la Terraferma*, (ur.) Giuliana Ericani – Paola Frattaroli, Verona, Banca Popolare di Verona, 1993., str. 117 – 145.
65. **Bezić Božanić, Nevenka**, *Inventari komiških crkava*, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 33, 1992., str. 517 – 526.
66. **Bezić Božanić, Nevenka**, *Liturgijski predmeti u župi Sv. Jakova*, u: *Župa Sv. Jakova : Čiovo – Trogir*, (gl. ur.) Danka Radić, Trogir, Franjevački samostan Uznesenja Marijina (Sv. Ante) - »Radovan«, društvo za zaštitu kulturnih dobara Trogira, 2005., str. 177 – 184.
67. **Bianchi, Carlo Federico**, *Zara cristiana*, Volume I., Zara, Tipografia di G. Woditzka, 1877.
68. **Bianchi, Carlo Federico**, *Zara cristiana*, Volume II., Zara, Tipografia di G. Woditzka, 1880.
69. **Biedrońska Slotowa, Beata**, *Early 15th Century Byzantine and Mamluk Textiles from Wawel Cathedral*, Cracow, u: *Bulletin du CIETA*, Lyon, 72, 1994., str. 13 – 19.
70. **Bigazzi, Isabella**, *Il drappo d'oro del trono di Mattia Corvino*, u: *Mattia Corvino e Firenze. Arte e umanesimo alla corte del re di Ungheria*, katalog izložbe, (ur.) Péter Farbaky i dr., Firenze, Giunti, 2013., str. 36 – 41.
71. **Billeter, Erika**, *Europäische Textilien*, Kunstmuseum Zürich Sammlungskatalog 1, Zürich, 1963.
72. **Boak, Rachel**, *Sacred Stitches. Ecclesiastical textiles in the Rothschild Collection at Waddesdon Manor*, Waddesdon, The Rothschild Foundation, 2013.
73. **Boccherini, Tamara – Marabelli, Paola (ur.)**, »*Sopra ogni sorte di drapperia...« Tipologie decorative e tecniche tessili nella produzione fiorentina del Cinquecento e Seicento*, Firenze, Maria Cristina de Montemayor Editore, 1993.
74. **Boccherini, Tamara**, *Il motivo "isolato". Lineamenti tecnico-stilistici di una nuova tipologia tessile*, u: »*Sopra ogni sorte di drapperia...« Tipologie decorative e tecniche tessili nella produzione fiorentina del Cinquecento e Seicento*, (ur.) Tamara Boccherini – Paola Marabelli, Firenze, Maria Cristina de Montemayor Editore, 1993., str. 77 – 90.
75. **Boccherini, Tamara – Marabelli, Paola**, *Atlante di storia del tessuto. Itinerario nell'arte tessile dall'antichità al Déco*, Firenze, Maria Cristina de Montemayor Editore, 1995.
76. **Boccherini, Tamara (ur.)**, *Il Museo del Tessuto di Prato*, Milano, Skira, 1999.
77. **Boerio, Giuseppe**, *Dizionario del dialetto veneziano. Seconda edizione aumentata e corretta / aggiuntonvi l'indice italiano veneto già promesso dall'autore nella prima edizione*, Firenze, Giunti Editore, 1998. [1856.]
78. **Bonito Fanelli, Rosalia (ur.)**, *Il museo del tessuto a Prato. La donazione Bertini*, Firenze, Centro Di, 1975.

79. **Bonito Fanelli, Rosalia**, *Five Centuries of Italian Textiles: 1300-1800. A selection from the Museo del Tessuto Prato*, Firenze, Conti Tipocolor, 1981.
80. **Bonito Fanelli, Rosalia – Peri, Paolo**, *Tessuti italiani del rinascimento. Collezioni Franchetti Carrand*, Museo Nazionale del Bargello, Prato, 1981.
81. **Bonito Fanelli, Rosalia (ur.)**, *Cinq siècles de textiles italiens / Cinque secoli di tessuti italiani*, Firenze, Electa, 1983.
82. **Bonito Fanelli, Rosalia**, *Tessuti, ricami e merletti*, u: *Arredi e paramenti. S. Vincenzo, S. Niccolò, S. Clemente in Prato*, (ur.) Silvestro Bardazzi – Eugenio Castellani, Firenze, Arti Grafiche Giorgi & Gambi, 1988., str. 143 – 298.
83. **Bonito Fanelli, Rosalia**, *The Pomegranate Motif in Italian Renaissance Silks: a Semiological Interpretation of Pattern and Color*, u: *La seta in Europa sec. XIII – XX: atti della »Ventiquattresima Settimana di Studi« 4-9 maggio 1992.*, (ur.) Simonetta Cavaciocchi, Firenze, LeMonnier, 1993., str. 507 - 530.
84. **Borkopp-Restle, Birgitt**, *Textile Schätze aus Renaissance und Barock aus den Sammlungen des Bayerischen Nationalmuseums: mit grossen Freuden, Triumph und Kostlichkeit*, München, Bayerisches Nationalmuseum, 2002.
85. **Bormetti, Francesca (ur.)**, *In confidenza col sacro. Statue vestite al centro delle Alpi*, Sondrio, Fondazione Centro Studi "Nicolo Rusca", 2011.
86. **Borošak Marijanović, Jelena**, *Zastave kroz stoljeća: zbirka zastava i zastavnih vrpca Hrvatskoga povijesnog muzeja*, Zagreb, Hrvatski povijesni muzej, 1996.
87. **Bova, Aldo (gl. ur.)**, *L'Avventura del vetro: dal Rinascimento al Novecento tra Venezia e mondi lontani*, Milano, Skira, 2010., str. 495.
88. **Bovenzi, Gian Luca**, »*Siccome poi tessere l'intiero catalogo sarebbe stata cosa troppo lunga...» Attestazioni documentarie del patrimonio tessile della Cattedrale di Alba, i Schede, u: *Tenui filo sacrum texitur opus. Paramenti sacri del »Tesoro del Duomo« (dal XVII al XX secolo)*, (ur.) Silvia Gallarato – Mauro Rabino, Alba, Diocesi di Alba – Ufficio per i Beni Culturali, 2007., str. 35 – 46, str. 56 – 141.*
89. **Bovenzi, Gian Luca – Maritano, Cristina**, *Tessuti, ricami, merletti. Opere scelte*, Torino, Fondazione Torino Musei, 2008.
90. **Bovenzi, Gian Luca**, *Damaschi, lampassi e pékin dalla chiesa di Celle*, u: *Tessuti antichi dalla chiesa di San Michele in Celle*, (ur.) Magda Tassinari, Roma, Editoriale Artemide, 2015., str. 23 – 56.
91. **Božulić, Gorka**, *Zbirka „Teret potopljenog broda iz 16. stoljeća“ Zavičajnog muzeja Biograd na Moru*, u: *Gnalić: blago potonulog broda iz 16. stoljeća. Izbor iz Zbirke „Teret*

- potopljenog broda iz 16. stoljeća” Zavičajnog muzeja Biograd na Moru*, katalog izložbe, (ur.) Ana Filep – Ela Jurdana – Ankica Pandžić, Zagreb, Hrvatski povijesni muzej, 2013., str. 37 – 49.
92. **Bradanović, Marijan – Hoško, Emanuel**, *Marijin Trsat*, Biblioteka Turizam i baština (br. 70), Zagreb, Turistička naklada, 2009.
 93. **Braun, G. [Giuseppe / Joseph]**, *I paramenti sacri: loro uso, storia e simbolismo*, Torino, P. Marietti, 1914.
 94. **Brenni, Luigi**, *I velluti di seta italiani*, Milano, Archetipografia di Milano, 1927.
 95. **Brenni, Luigi**, *L'arte del battiloro ed i filati d'oro e d'argento: cenni storico-tecnici*, Milano, Brenni, 1930.
 96. **Browne, Clare (ur.)**, *Silk Designs of the Eighteenth Century From the Victoria and Albert Museum, London*, London, Thames and Hudson, 1996.
 97. **Browne, Clare**, *The Influence of Botanical Sources on Early 18th-Century English Silk Design*, u: *Seidengewebe des 18. Jahrhunderts. Die Industrien in England und in Nordeuropa / 18th-Century Silks. The Industries of England and Northern Europe*, (ur.) Regula Schorta, *Riggisberger Berichte*, 8, 2000., Abegg-Stiftung, str. 25 - 38.
 98. **Brunelli, Franco**, *The Art of Dyeing in the history of mankind*, Vicenza, Neri Pozza Editore, 1973.
 99. **Brunelli, Vittorio**, *Contributo alla storia del santuario delle reliquie e del tesoro della basilica metropolitana di Zara*, u: *Scintille*, Anno IV., N.2, Zara, 11. gennaio 1890.a, str. 11.
 100. **Brunelli, Vittorio**, *Contributo alla storia del santuario delle reliquie e del tesoro della basilica metropolitana di Zara*, u: *Scintille*, Anno IV., N.r 8, Zara, 15. marzo 1890.b, str. 63.
 101. **Brunello, Franco – Facchetti, Franca**, *Giovanni Barich: tintore veneziano del Settecento*, u: *Laniera*, god. 78, br. 11, Biella, 1964., str. 1285 – 1289.
 102. **Brunello, Franco – Facchetti, Franca**, *Giovanni Barich: tintore veneziano del Settecento*, u: *Scuola Dalmata dei ss. Giorgio e Trifone*, sv. 2 (*Numero unico pubblicato in occasione del Convocato Generale del 18. giugno 1967, 516. anno dalla fondazione*), Venezia, 1967., str. 12 – 18.
 103. **Buczynski, Alexander**, *The development of sericulture and the production of silk in Croatia*, u: *Povijesni prilozi*, 21, 2001., str. 171 – 181.
 104. **Bulgarella, Mary Westerman**, *Un damasco mediceo: ricerche sulla origine, significato e uso nella pittura fiorentina del Cinque e Seicento*, u: *Jacquard - Pagine di cultura tessile*, 30, 1996./1997., str. 2 – 6.
 105. **Bunt, Cyril George Edward**, *Venetian Fabrics*, Leigh-on-Sea, Lewis, 1959.

106. **Bunt, Cyril George Edward**, *The Silks of Lyons*, Leigh-on-Sea, Lewis, 1960.
107. **Bunt, Cyril George Edward**, *Florentine Fabrics*, Leigh-on-Sea, Lewis, 1962.
108. **Bunt, Cyril George Edward**, *Persian Fabrics*, Leigh-on-Sea, Lewis, 1963.
109. **Burnham, Dorothy K.**, *Warp and Weft. A Textile Terminology*, Toronto, 1980.
110. **Buss, Chiara (ur.)**, *Tessuti serici italiani 1450 – 1530*, Milano, Electa, 1983.a
111. **Buss, Chiara**, *Un prezioso tessuto settecentesco di fattura lionese*, u: *Rassegna di studi e notizie*, Vol. XI, Anno X, 1983.b, Milano, Castello Sforzesco, str. 75 – 116.
112. **Buss, Chiara (ur.)**, *Il disegno a meandro nelle sete broccate, 1745 – 1755: mostra di tessuti antichi dalla Collezione Ermegildo Zegna*, Milano, Edizioni Ermegildo Zegna, 1990.
113. **Buss, Chiara**, *Seta oro e argento. Le sete operate del XVIII secolo*, Collana Collezione Antonio Ratti Volume I., Milano, Fabbri, 1992.
114. **Buss, Chiara (ur.)**, *Seta e colore*, Collana Collezione Antonio Ratti Volume VI., Como, Ratti, 1997.
115. **Buss, Chiara**, *Le sete operate*, u: AA.VV., *Antiche sete e argenti d'Europa. Fede, arte, commercio in Val Gandino*, Cinisello Balsamo (Milano), Silvana Editoriale, 2000., str. 32-36.
116. **Buss, Chiara (ur.)**, *Silk Gold Crimson. Secrets and Technology at the Visconti and Sforza Courts*, Milano, Silvana Editoriale Spa, 2009.
117. **Buss, Chiara**, *Seta: dizionario delle mezzetinte 1628 – 1938. Da Avinato a Zizzolino*, Cinisello Balsamo (Milano), Silvana Editoriale, 2013.
118. **Camerlengo, Lia**, *Note sull'iconografia dei tessuti d'abbigliamento nell'ultimo secolo di dominio della Serenissima*, u: *Tessuti nel Veneto. Venezia e la Terraferma*, (ur.) Giuliana Ericani – Paola Frattaroli, Verona, Banca Popolare di Verona, 1993., str. 249 – 269.
119. **Caniglia, Emma**, *Metodologie per una catalogazione specifica. I paramenti sacri del Santuario di S. Giuseppe*, u: *Leonessa: storia e cultura di un centro di confine*, tematski broj časopisa *Ricerche di Storia dell'arte*, 43-44, 1991., str. 75 – 83.
120. **Cantelli, Giuseppe**, *Mostra dei paramenti ed arti minori nelle chiese del Casentino*, Firenze, Arti Graf. Alinari Baglioni, 1968.
121. **Cantelli, Giuseppe (ur.)**, *Il Museo Stibbert a Firenze*, Vol. II, Milano, Electa, 1974., str. 176, 370.
122. **Cantelli, Giuseppe**, *Storia dell'oreficeria e dell'arte tessile in Toscana dal Medioevo all'età moderna*, Firenze, Banca Toscana, 1996.

123. **Cantelli, Giuseppe (ur.)**, *Magnificenza nell'arte tessile della Sicilia centro-meridionale. Ricami, sete e broccati delle Diocesi di Caltanissetta e Piazza Armerina*, Vol. I. – II., Palermo, Giuseppe Maimone Editore, 2000.
124. **Car, Gordana**, *Zavjesa iznad uzglavlja kreveta s baldahinom (Dubrovnik, Knežev dvor)*, u: *Hrvatski restauratorski zavod: radovi u 2012.*, sastavni dio (prilog) časopisa *Portal: godišnjak Hrvatskog restauratorskog zavoda*, 4, 2013., Zagreb, Hrvatski restauratorski zavod, str. 49 – 50.
125. **Carmignani, Marina**, *Tessuti ricami e merletti in Italia dal Rinascimento al Liberty*, Milano, Electa, 2005.
126. **Casarin, Elettra**, *Il naturalismo nei paramenti liturgici conservati in territorio mantovano*, u: *Jacquard - Pagine di cultura tessile*, 53, 2003., str. 2 – 14.
127. **Cataldi Gallo, Marzia**, *Tessuti Genovesi del Seicento. Nuove prospettive di ricerca*, Vol. I – III, Genova, Tormena, 1994.
128. **Cataldi Gallo, Marzia**, *Tissus français à Gênes*, u: *Bulletin du CIETA*, Lyon, 73, 1995.-1996., str. 85 – 94.
129. **Cataldi Gallo, Marzia**, *Galleria Nazionale di Palazzo Spinola – Tessuti*, Genova, Sagep, 1999.
130. **Cataldi Gallo, Marzia (ur.)**, *Arte e lusso della seta a Genova dal '500 al '700*, Torino, Allemandi, 2000.
131. **Cataldi Gallo, Marzia**, *Le vesti dei papi: i parati della Sacrestia Pontifica - Seicento e Settecento*, Genova, De Ferrari, 2011.
132. **Cataldi Gallo, Marzia**, *I tessuti delle Fieschine*, Genova, Sagep Editori, 2012.
133. **Cavallo, Adolph S.**, *Two Italian Renaissance Velvets*, u: *Bulletin of the Detroit Institute of Arts*, 30, 1950-1951., str. 63-66.
134. **Cavallo, Adolph S.**, *Textiles: Isabella Stewart Gardner Museum*, Boston, The Trustees, 1986.
135. **Cecchelli, Carlo**, *Catalogo delle cose d'arte e di antichità d'Italia*, Roma, La libreria dello stato, 1932.
136. **Celić, Josip**, *Imovnik dobara franjevačkog samostana u Starom Gradu*, u: *Svetište Gospe od Staroga Grada na Pagu*, (gl. ur.) Miroslav Granić, Zadar, Nadžupni ured u Pagu, 2005., str. 115-155.
137. **Celio Cega, Fani**, *Uloga luke u odijevanju građana Trogira krajem 18. stoljeća*, u: *Luke istočnog Jadrana*, (gl. ur.) Mithad Kozličić, Orebić, Zaklada dr. Cvito Fisković, 2006., str. 313 – 323.

138. **Centonza, Cinzia**, *Le corrispondenze decorative fra tessili e corami nelle dimore del XVI e XVII secolo*, u: *Jacquard - Pagine di cultura tessile*, 62, 2008., str. 25 – 31.
139. **Cerri, Monica**, *Dal ricamo al merletto*, Foligno, Arnaldo Caprai Gruppo Tessile, 1995.
140. **Cerri, Monica**, *La tintura*, Foligno, Arnaldo Caprai Gruppo Tessile, 1995.b
141. **Charleston, R. J.**, *An Eighteenth Century Weaver's Pattern Book*, u: *The Bulletin of the Needle and Bobbin Club*, vol. 36, 1 - 2, 1952., str. 27 – 43.
142. **Chevalier, Jean – Gheerbrant, Alain**, *Rječnik simbola: mitovi, snovi, običaji, geste, oblici, likovi, boje, brojevi*, Zagreb, Kulturno – informativni centar, Naklada Jesenski i Turk, 2007.
143. **Chiappini di Sorio, Ileana (ur.)**, *Pietro D'Avanzo. Regole per la meccanica del telaio da seta*, Vol. I i II, Venezia, Corbo e Fiore Editori, 1981.
144. **Chiappini di Sorio, Ileana**, *Le premesse storiche della tessitura a Venezia*, u: *Origine e sviluppo dei velluti a Venezia: il velluto allucciolato d'oro*, (ur.) Ileana Chiappini di Sorio, Venezia, Corbo & Fiore, 1986., str. 9 - 13.
145. **Chiappini di Sorio, Ileana**, *La tessitura serica a Venezia: della origine e di alcune influenze iconografiche*, u: *Venezia e l'Oriente vicino. Atti del Primo Simposio Internazionale sull'Arte Veneziana e l'Arte Islamica (Venezia, 9-12 Dicembre 1986)*, Venezia, Edizioni L'Altra Riva, 1989.a, str. 203 – 209.
146. **Chiappini di Sorio, Ileana**, *L'arte della tessitura serica a Venezia*, Venezia, Centro Internazionale della Grafica, 1989.b
147. **Chruszczyńska, Jadwiga**, *Storia della cintura polacca / The History of Polish Sashes*, u: *Capolavori di seta e oro. Cinture della nobiltà polacca dei secoli XVII e XVIII / Silk and Gold Masterpieces. Polish Noblemen's Sashes from the Seventeenth and Eighteenth Centuries*, (ur.) Doretta Davanzo Poli, Venezia, Fondazione Querini Stampalia, 2004., str. 30 – 43.
148. **Ciaravello, Chiara – Fangarezzi, Riccardo (ur.)**, *Trame di luce. Disegno e colore nei tessuti liturgici modenesi*, Quaderni di arte sacra N. 4, Nonantola, Arcidiocesi di Modena, 2004.
149. **Ciatti, Marco (ur.)**, »*Drappi, velluti, taffettà et altre cose*«. *Antichi tessuti a Siena e nel suo territorio*, Siena, Nuova Immagine Editrice, 1994.
150. **Ciolino, Caterina (ur.)**, *La seta e la Sicilia*, Messina, Avvenire 2000 s.c.r.l., 2002.
151. **Ciriacono, Salvatore**, *Silk manufacturing in France and Italy in the XVIIth century: two models compared*, u: *The Journal of European Economic History*, Volume 10, Number 1 – Spring 1981., str. 167 – 199.

152. **Civai, Alessandra**, *Cremisi, scarlatto, morello, celeste. Seduzioni cromatiche in alcuni tessuti tra Sei e Settecento*, u: *La Rivista di Bergamo*, Nuova serie, N. 66, Aprile Maggio Giugno 2011., str. 61 – 65.
153. **Clarke, Paula**, *Le 'mercantesse' di Venezia nei secoli XIV e XV*, u: *Donne, lavoro, economia a Venezia e in Terraferma tra medioevo ed età moderna*, posebno izdanje časopisa *Archivio Veneto*, anno CXLIII, VI serie, n.3, Venezia, 2012., str. 67 – 84.
154. **Cola, Maria Celeste**, *Tessuti e parati nei palazzi romani della prima metà del Settecento*, u: *Vestire i palazzi. Stoffe, tessuti e parati negli arredi e nell'arte del Barocco*, (ur.) Alessandra Rodolfo – Caterina Volpi, Città del Vaticano, Edizioni Musei Vaticani, 2014., str. 111 – 127.
155. **Cole, Alan Summerly**, *Ornament in european silks: with 169 illustrations*, London, Debenham & Freebody, 1899.
156. **Colenbrander, Sjoukje**, *Silk weaving in Amsterdam 16th – 18th century*, u: *Bulletin du CIETA*, 75, 1998., str. 111 – 118.
157. **Colenbrander, Sjoukje**, *The Roeters Family and the Dutch Silk Industry in the 18th Century*, u: *Seidengewebe des 18. Jahrhunderts. Die Industrien in England und in Nordeuropa / 18th-Century Silks. The Industries of England and Northern Europe*, Riggisberg, Abegg-Stiftung, 2000., str. 147 – 161.
158. **Colenbrander, Sjoukje**, *Dutch silks, narrow or...?*, u: *Bulletin du CIETA*, 79, 2002., str. 59 – 65.
159. **Colenbrander, Sjoukje – Browne, Clare**, *Indiennes: Chinoiserie Silks Woven in Amsterdam*, u: *A Taste for the Exotic. Foreign Influences on Early Eighteenth-Century Silk Designs*, (ur.) Anna Jolly, Riggisberger Berichte, 14, 2007., Abegg-Stiftung, str. 127 – 138.
160. **Colombo, Anna Maria**, *Ossola – Schede*, u: *I tessili nell'età di Carlo Bascapé, vescovo di Novara*, (ur.) Paolo Venturoli, Novara, Interlinea Edizioni, 1994., str. 240 – 268.
161. **Colombo, Anna Maria (ur.)**, *Le sete degli emigranti. Devozione e paramenti sacri da Bologna all'Ossola*, Romano Canavese, Società degli Operai di Borgomanero, 2002.
162. **Colombo, Anna Maria**, »*Fleurage de velours et broderies d'or» I paramenti liturgici nei secoli XVI e XVII*, u: *Sant'Orso di Aosta. Il complesso monumentale*, Vol. I., (ur.) Bruno Orlandoni – Elena Rossetti Brezzi, Aosta, Tipografia Valdostana, 2003., str. 325 – 341.
163. **Cottini Petrucci, Valeria**, *Seta a Genova 1491 – 1991*, Genova, Edizioni Colombo, 1991.
164. **Cripa, Flavio (ur.)**, *La seta della Serenissima*, Salzano, Multigraf Spinea, 2004.
165. **Cuoghi Costantini, Marta**, *Dagli sciamiti ai lampassi*, u: *Tessuti antichi nelle chiese di Arona*, (ur.) Donata Devoti – Giovanni Romano, Torino, Mole Antonelliana, 1981., str. 3 – 47.

166. **Cuoghi Costantini, Marta**, *Piviale e velo da calice a fondo oro (Scheda 22)*, u: *Tessuti antichi nelle chiese di Arona*, (ur.) Donata Devoti – Giovanni Romano, Mole Antonelliana – Torino, Ages Arti Grafiche, 1981., str. 194 – 198.
167. **Cuoghi Costantini, Marta**, *Tessuti e costumi della Galleria Parmiggiani*, Cataloghi dei Civici Musei di Reggio nell'Emilia 17, Reggio Emilia 1994.
168. **Cuoghi Costantini, Marta – Silvestri, Iolanda (ur.)**, *La Collezione Gandini. Tessuti del Medioevo e del Rinascimento*, Bologna, Bononia University Press, 2010.
169. **Curti, Roberto – Poni, Carlo**, *I mestieri della seta*, u: *La seduzione dell'artigianato: artigianato nella storia*, Ministero dell'Industria, del Commercio e dell'Artigianato, Firenze, S.P.E.S., 1990., str. 47 – 54.
170. **Cvitanović, Vlade**, *Bratovštine grada Zadra*, u: *Zadar: geografija, ekonomija, saobraćaj, povijest, kultura: zbornik*, (gl. ur.) Jakša Ravlić, Zagreb, Matica hrvatska, 1964., str. 457 – 470.
171. **Čavić, Elvis**, *Svilarnstvo Zadarskog okružja u razdoblju od 1852. do 1860. godine*, u: *Historijski zbornik*, god. LXIII, br.2, 2010., str. 421 – 434.
172. **Čoralić, Lovorka**, *Prilozi za upoznavanje života ninskih biskupa Ivana Federika Orsinija Rose (1738-1743) i Ivana Krstitelja Giurilea (1771-1789)*, u: *Croatica Christiana Periodica*, časopis Instituta za crkvenu povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, broj 31, godina XVII, Zagreb, 1993., str. 137 - 145.
173. **Čoralić, Lovorka**, *Zadrani u Veneciji od XIV. do XVIII. stoljeća*, u: *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 35, Zadar, 1993.b, str. 63-119.
174. **Čoralić, Lovorka**, *Legati hrvatskih iseljenika u Veneciji vjerskim ustanovama u domovini*, u: *Croatica Christiana Periodica*, časopis Instituta za crkvenu povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, broj 31, godina XVII, Zagreb, 1993.c, str. 49-128.
175. **Čoralić, Lovorka**, *Dominikanski samostan u Zadru u oporukama zadarskih plemića (XVI. - XVIII. st.)*, u: *Croatica Christiana Periodica*, časopis Instituta za crkvenu povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, broj 34, godina XVIII, Zagreb, 1994., str. 199-208.
176. **Čoralić, Lovorka**, *Prilozi životopisu zadarskoga nadbiskupa Teodora Balbija (1656.-1669.)*, u: *Croatica Christiana Periodica*, časopis Instituta za crkvenu povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, broj 37, godina XX, Zagreb, 1996., str. 83 – 91.
177. **Čoralić, Lovorka**, *Hrvati u mletačkim strukovnim udrušugama*, u: *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, 32-33, Zagreb, 1999.-2000., str. 51-67.

178. Čoralić, Lovorka – Prijatelj Pavičić, Ivana, *Zadarska nadbiskupska palača u vrijeme nadbiskupa Vittorija Priulija (1688.-1712.) i Vicka Zmajevića (1713.-1745.),* u: Građa i prilozi za povijest Dalmacije, 16, 2000., str. 93 – 269.
179. Čoralić, Lovorka, *Oporuke dalmatinskih patricija u Mlecima (XV – XVIII. st.),* u: *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti,* 17, 2000., str. 85 – 109.
180. Čoralić, Lovorka, *Hrvatski prinosi mletačkoj kulturi: odabrane teme,* Zagreb, Dom i svijet, 2003.
181. Čoralić, Lovorka, *Prilog životopisu šibenskog biskupa Karla Antuna Donadonija (1723. – 1756.),* u: *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti,* 20, 2003.b, str. 183 – 215.
182. Čoralić, Lovorka, *Prilog životopisu barskog nadbiskupa Andrije Zmajevića (1671.-1694.),* u: *Croatica Christiana Periodica,* časopis Instituta za crkvenu povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, broj 53, godina XXVIII, Zagreb, 2004., str. 181 – 251.
183. Čoralić, Lovorka, *Prilog životopisu zadarskoga nadbiskupa Ivana Evandželista Parzaglaja (1669. – 1688.),* u: *Croatica Christiana Periodica,* časopis Instituta za crkvenu povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, broj 59, godina XXXI, Zagreb, 2007., str. 57 – 66.
184. Čoralić, Lovorka – Karbić, Damir, *Prilog životopisu zadarskog nadbiskupa Luke iz Ferma (1400.-1420.),* u: *Povijesni prilozi,* Vol. 34, br. 34, 2008., str. 71 - 82.
185. Čoralić, Lovorka, *U okrilju Privedre – Mletačka Republika i hrvatski Jadran,* u: *Povijesni prilozi,* 37, 2009., str. 11 – 41.
186. Čoralić, Lovorka, *Prinosi zadarskoj crkvenoj povijesti iz mletačkih arhiva,* u: *Sedamnaest stoljeća zadarske Crkve: zbornik Radova Znanstvenog skupa o 1700. obljetnici mučeništva sv. Stošije (Anastazije),* Zadar, 16.-18. studenoga 2004., (ur.) Livio Marijan, Zadar, Zadarska nadbiskupija, 2010., svezak 1, *Od ranokršćanskog razdoblja do pada Mletačke republike,* str. 415-438.
187. D'Arbitrio, Nicoletta, *San Domenico Maggiore, "La nova sacristia": le arche, gli apparati e gli abiti dei re aragonesi,* Napoli, Edisa, 2001.
188. Dal Borgo, Michela, *Due marchi di fabbriche tessili privilegiate nella Repubblica di Venezia (XVIII secolo),* u: *Ateneo Veneto,* Vol. 24, N. 1-2, 1986., str. 151 – 161.
189. Dal Borgo, Michela, *L'Arte del battioro,* u: *I mestieri nella tradizione popolare veneta (Quaderni del Lombardo-Veneto, 4),* Padova, 1987., str. 20 – 25.

190. **Dal Borgo, Michela**, *Fonti e documenti dell'Archivio di Stato di Venezia per la storia della produzione serica nei territori della Serenissima*, u: *Tessuti nel Veneto. Venezia e la Terraferma*, (ur.) Giuliana Ericani – Paola Frattaroli, Verona, Banca Popolare di Verona, 1993., str. 87 – 115.
191. **Dardanello, Pino – Colombo, Anna**, *Materiali per una ricerca sui tessili di uso liturgico in ancien régime*, u: AA.VV., *I tessili antichi e i loro uso: testimonianze sui centri di produzione in Italia, lessici, ricerca documentaria e metodologica*, III. Convegno C.I.S.S.T. (Centro Italiano per lo Studio della Storia del Tessuto) Torino 1984., Torino, 1986., str. 43 – 65.
192. **Dario, Marisa**, *Antichi tessuti. Le »tovaglie d'altare« delle Chiese di S.Ilario e Taziano e della Beata Vergine della Consolazione di Enemonzo. Iconografie e confronti*, u: *Enemonç, Preon, Raviei, Socleif*, (ur.) Giorgio Ferigo, Udine, Societät Filologiche Furlane, 2005., str. 675 – 683.
193. **Davanzo Poli, Doretta**, *Il tessuto d'arte tra la fine del sec. XVII e la fine del sec. XVIII, attraverso i paramenti della Magnifica Comunità di Este, i Schede*, u: *La Magnifica Comunità di Este nella dialettica religiosa e civile. Beni storico-artistici di proprietà comunale*, (ur.) Valeria Dindiani – Felice Gambarin, Este, Biblioteca comunale di Este, 1981., str. 39 – 41, 94 – 108.
194. **Davanzo Poli, Doretta (ur.)**, *Tessuti – Inventario, Collana Queriniana 2*, Fondazione Scientifica Querini Stampalia, Venezia, 1987.
195. **Davanzo Poli, Doretta**, *Tessuti antichi*, u: *Tessuti in Friuli*, (ur.) Gina Morandini – Daniela Zanella, Udine, Arti grafiche friulane, 1988., str. 88 – 110.
196. **Davanzo Poli, Doretta (ur.)**, *I mestieri della moda a Venezia dal XIII al XVIII secolo / The Crafts od the Venetian Fashion Industry from the Thirteenth to the Eighteenth Century*, Venezia, Museo Correr, 1988.b
197. **Davanzo Poli, Doretta**, *L'arte e il mestiere della tessitura a Venezia nei sec. XIII – XVIII*, u: *I mestieri della moda a Venezia dal XIII al XVIII secolo / The Crafts od the Venetian Fashion Industry from the Thirteenth to the Eighteenth Century*, (ur.) Doretta Davanzo Poli, Venezia, Museo Correr, 1988.c, str. 39 – 53.
198. **Davanzo Poli, Doretta**, *Gonfaloni di San Marco*, u: *Per l'arte da Venezia all'Europa. Studi in onore di Giuseppe Maria Pilo*, (ur.) Mario Piantoni – Laura DeRossi, Monfalcone (Gorizia), Edizioni della Laguna, 1990., str. 433 – 435, tabla XXXVII.

199. **Davanzo Poli, Doretta**, *La Collezione Cini dei Musei Civici Veneziani: tessuti antichi*, posebno izdanje *Bulletino / Civici Musei Veneziani d'Arte e di Storia*, N.S. XXXIII, n. 1-4, 1989., Venezia, Museo Correr, 1991.
200. **Davanzo Poli, Doretta**, *I paramenti sacri*, u: AA.VV., *Il Duomo di Santa Maria in Colle di Bassano del Grappa*, Vicenza, Tip. Rumor, 1991.b, str. 141 – 145.
201. **Davanzo Poli, Doretta**, *Stoffe da parato tra barocco e rococò*, u: *Quaderno – Centro Studi di Storia del Tessuto e del Costume*, 5, 1993., str. 12 – 17, 50.
202. **Davanzo Poli, Doretta**, *Scheda III Madonna della Salute con Bambino*, u: *Madonne della Laguna. Simulacri 'da vestire' dei secoli XIV-XIX*, (ur.) Riccarda Pagnozzato, Rim, Istituto Poligrafico e Zecca dello Stato, 1993.a, str. 168 – 175, table 3d – 3g.
203. **Davanzo Poli, Doretta**, *Scheda XVII Madonna del Rosario con Bambino*, u: *Madonne della Laguna. Simulacri 'da vestire' dei secoli XIV-XIX*, (ur.) Riccarda Pagnozzato, Rim, Istituto Poligrafico e Zecca dello Stato, 1993.b, str. 192 – 199, table 7a-7e.
204. **Davanzo Poli, Doretta**, *La produzione serica a Venezia*, u: *Tessuti nel Veneto. Venezia e la Terraferma*, (ur.) Giuliana Ericani – Paola Frattaroli, Verona, Banca popolare di Verona, 1993.c, str. 21 – 34.
205. **Davanzo Poli, Doretta**, *Le veste dei simulacri*, u: *Madonne della Laguna. Simulacri »da vestire« dei secoli XIV – XIX*, (ur.) Riccarda Pagnozzato, Roma, Istituto della Enciclopedia Italiana, 1993.d, str. 121 - 139.
206. **Davanzo Poli, Doretta (ur.)**, *Tessuti antichi. Tessuti – Abbigliamento – Merletti – Ricami. Secoli XIV – XIX*, Treviso, Edizioni Canova, 1994.
207. **Davanzo Poli, Doretta – Moronato, Stefania**, *Le stoffe dei Veneziani*, Venezia, Albrizzi Editore, 1994.
208. **Davanzo Poli, Doretta (ur.)**, *Basilica del Santo. I tessuti*, Padova, Centro Studi Antoniani, 1995.
209. **Davanzo Poli, Doretta**, *Il naturalismo decorativo nelle stoffe occidentali*, u: *Quaderno / Centro studi di storia del tessuto e del costume. Civici musei veneziani d'arte e di storia*, 7, 1995.b, str. 19 – 24.
210. **Davanzo Poli, Doretta**, *I colori di Venezia*, u: *Quaderno / Centro studi di storia del tessuto e del costume. Civici musei veneziani d'arte e di storia*, 8, 1996., str. 29 – 34.
211. **Davanzo Poli, Doretta**, *Seta & Oro: la collezione tessile di Mariano Fortuny*, Venezia, Arsenale Ed., 1997.
212. **Davanzo Poli, Doretta (ur.)**, *Tessuti merletti ricami degli antichi ospedali veneziani*, Vicenza, Ente fiera di Vicenza, 1997.b

213. **Davanzo Poli, Doretta**, *La produzione tessile serica a Venezia tra la fine del XVII e l'inizio del XVIII secolo: ganzi e "bizarres"*, u: *Arte Documento: rivista di storia e tutela dei Beni Culturali*, 15, 2001., str. 151 – 156.
214. **Davanzo Poli, Doretta – Moronato, Stefania**, *Il Museo di Palazzo Mocenigo: Centro Studi di Storia del Tessuto e del Costume*, Milano, Electa, 2004. [1995.]
215. **Davanzo Poli, Doretta**, *La moda di metà Settecento a Venezia: da Longhi a Rubelli*, u: *Lampassi, damaschi e broccati nei dipinti di Pietro Longhi: Rubelli interpreta il Settecento veneziano*, (ur.) Doretta Davanzo Poli, Venezia, Fondazione Querini Stampalia, 2005., str. 24 – 39.
216. **Davanzo Poli, Doretta**, *I reperti tessili di Gnalić*, u: *The Heritage of the Serenissima. The Presentation of the Architectural and Archaeological Remains of the Venetian Republic*, (ur.) Mitja Guštin – Sauro Gelichi - Konrad Spindler, Koper, Založba Annales, 2006., str. 98 - 99.
217. **Davanzo Poli, Doretta**, *Le stoffe sui resti di Tabra e Tabrata a Torcello*, u: *Florilegium artium. Scritti in memoria di Renato Polacco*, (ur.) Giordana Trovabene, Padova, Il Poligrafo, 2006.b, str. 223 – 226 (table na str. 457).
218. **Davanzo Poli, Doretta**, *I tessili di San Secondo, considerazioni inedite sui reperti*, u: *San Secondo. Un santo cavaliere tra le lagune*, (ur.) Silvia Lunardon, Venezia, Edizioni Studium Cattolico Veneziano, 2007., str. 107 – 121, s tablama 55 – 69 (bez pag.)
219. **Davanzo Poli, Doretta**, *Le collezioni della Fondazione di Venezia. I tessili Fortuny di Oriente e Occidente*, Torino, Allemandi, 2008.
220. **Davanzo Poli, Doretta**, *I merletti e i tessuti della Pietà*, u: *La Pietà a Venezia. Arte, musica e cura dell'infanzia fra tradizione e innovazione*, (ur.) Antonio Tommaseo Ponzetta (et al.), Venezia, Istituto Provinciale per l'Infanzia »Santa Maria della Pieta«, 2008.b, str. 129 – 140.
221. **Davanzo Poli, Doretta**, *Considerazioni su alcuni paramenti della Cattedrale di Torcello dei secoli XVI – XVIII*, u: *Gli Orizzonti di un Tempo Antico: miscellanea di studi e memorie torcellane*, (ur.) Marco Molin, *Quaderni Torcellani*, n. 2, Venezia, Grafiche Nardin, 2009., str. 61 – 65.
222. **Davanzo Poli, Doretta**, *Oro, argento e seta*, u: *Tesori dell'oreficeria veneziana. Immaginario religioso tra arti, produzione, committenza*, (ur.) Letizia Caselli, posebno izdanje časopisa *Ateneo Veneto*, CXCVIII, 10/I (2011.), str. 9 – 26.
223. **Davanzo Poli, Doretta**, *Tesori tessili: tessuti e ricami*, u: *La chiesa di San Nicola da Tolentino a Venezia. Storia, arte e devozione. In occasione del 410° anniversario della dedicaione della chiesa 1602 – 2012*, (ur.) Antonio Manno, Venezia, Parrocchia di San Nicola da Tolentino, 2012., str. 81 – 88.

224. **Davanzo Poli, Doretta**, *Il sacro nell'arte tessile*, u: *Santa Maria Assunta di Praglia. Storia, arte, vita di un'abbazia benedettina*, (ur.) Chiara Ceschi – Mauro Maccarinelli – Paola Vettore Ferraro, Teolo (Padova), Edizioni Scritti Monastici, 2013., str. 515 – 540.
225. **Davanzo Poli, Doretta**, *Il patrimonio tessile della Scuola Grande di San Rocco*, u: *Il patrimonio culturale immateriale. Venezia e il Veneto come patrimonio europeo*, (ur.) Maria Laura Picchio Forlati, Collana Sapere l'Europa, sapere d'Europa, 1, Venezia, Edizioni Ca' Foscari, 2014., str. 35 – 50.
226. **Davanzo Poli, Doretta – Riccadona, Nicola Mario**, *Otto secoli di arte tessile ai Frari. Sciamiti, velluti, damaschi, broccati, ricami*, Padova, Associazione Centro Studi Antoniani, 2014.
227. **De Gennaro, Rosanna (ur.)**, *Velluti operati del XV. secolo col motivo delle »gricce«*, Firenze, Museo nazionale del Bargello, S.P.E.S., 1985.
228. **De Gennaro, Rosanna (ur.)**, *Velluti operati del XV. secolo col motivo »de' camini«*, Firenze, Museo nazionale del Bargello, S.P.E.S., 1987.
229. **De Gregorio, Maria Luigia**, *Documenti per l'arte tessile a Vicenza*, u: *Tessuti nel Veneto. Venezia e la Terraferma*, (ur.) Giuliana Ericani – Paola Frattaroli, Verona, Banca Popolare di Verona, 1993., str. 147 – 169.
230. **De Luca, Giuseppe**, *Silk manufacturing in Milan under Spanish rule: financing and organizational models*, u: *Silk Gold Incarnadine. Luxury and Devotion in Lombardy under Spanish Rule*, (ur.) Chiara Buss, Cesano Maderno, ISAL Editore, 2012., str. 13 – 19.
231. **Degl'Innocenti, Daniela**, *Le produzioni seriche fiorentine: tipologie e iconografia*, u: *La grande storia dell'Artigianato - Il Seicento e il Settecento* (Vol. V.), (ur.) Riccardo Spinelli, Arti fiorentine, Firenze, Giunti, 2002., str. 189 – 205.
232. **Degl'Innocenti, Daniela**, *Dalla nascita della Nazione Ebrea alla costuzione della Sinagoga*, u: *Fili di storia. Il patrimonio tessile della Nazione Ebrea di Livorno*, (ur.) Dora Liscia Bemporad, Livorno, Sillabe, 2006., str. 33-51.
233. **Degl'Innocenti, Daniela – Lekhovich, Tatiana**, *Lo stile dello Zar. Arte e Moda tra Italia e Russia dal XIV al XVIII secolo*, Milano, Skira, 2009.
234. **Degl'Innocenti, Daniela – Zupo, Mattia**, *Seta ad arte. Storia e tecniche dell'eccellenza toscana / The art of silk. A History of silk manufacturing in Tuscany*, Firenze, Edifir, 2010.
235. **Dejour, Luce**, *Une soierie a "décor a la dentelle" et son dessin*, u: *Bulletin du CIETA*, 72, 1994., str. 60 – 63.
236. **Della Valentina, Marcello**, *Operai, mezzadi, mercanti. Tessitori e industria della seta a Venezia tra '600 e '700*, Padova, CLUEP, 2003.a

237. **Della Valentina, Marcello**, *I tessitori di seta a Venezia nel Settecento*, u: *Quaderni storici*, 113, 2, 2003.b, str. 399 – 418.
238. **Della Valentina, Marcello**, *The Silk Industry in Venice: Guilds and Labour Relations in the Seventeenth and Eighteenth Centuries*, u: *At the Centre of the Old World: Trade and Manufacturing in Venice and the Venetian Mainland 1400 – 1800*, (ur.) Paola Lanaro, Toronto, Centre for Reformation and Renaissance Studies, 2006., str. 109 – 142.
239. **Demori Staničić, Zoraida**, *Figuralni umjetnički vez obrednog ruha iz vremena renesanse u Dalmaciji i Istri*, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 32, Zagreb, Institut za povijest umjetnosti, 2008., str. 69 – 86.
240. **Denny, Walter B.**, *Tessuti e tappeti orientali a Venezia*, u: *Venezia e l'Islam 828 – 1797*, (ur.) Stefano Carboni, Venezia, Marsilio, 2007., str. 185 – 206.
241. **Devoti, Donata – Romano, Giovanni (ur.)**, *Tessuti antichi nelle chiese di Arona*, Torino, Ages arti grafiche, 1981.
242. **Devoti, Donata – Guandalini, Gabriella – Bazzani, Elisabetta – Cuoghi Costantini, Marta – Silvestri, Iolanda**, *La Collezione Gandini del Museo Civico di Modena. I tessuti del XVIII e XIX secolo*, Bologna, Nuova Alfa Editoriale, 1985.
243. **Devoti, Donata**, *La seta. Tesori di un'antica arte lucchese. Produzione tessile a Lucca dal XIII al XVII secolo*, Lucca, Arand & Brent – Firenze, 1989.
244. **Devoti, Donata**, *L'arte del tessuto in Europa*, Milano, Bramante Editrice, 1993. [1974.]
245. **Devoti, Donata – Cuoghi Costantini, Marta (ur.)**, *La Collezione Gandini. Tessuti dal XVII al XIX secolo*, Modena, Franco Cosimo Panini Editore, 1993.
246. **Devoti, Donata – Digilio, Domenica – Primerano, Domenica (ur.)**, *Vesti liturgiche e frammenti tessili nella raccolta del Museo Diocesano Tridentino*, Museo Diocesano Tridentino, Trento, 1999.
247. **Diana, Deša – Gogala, Nada – Matijević, Sofija**, *Riznica splitske katedrale*, Split, Izdanje Muzeja grada Splita – Svezak 19, 1972.
248. **Digilio, Domenica**, *Echi della Controriforma nel rinnovo delle vesti liturgiche*, u: *La cattedrale di Volterra tra maniera e riforma*, (ur.) Clara Barrachini, Venezia, Marsilio, 1994., str. 93 - 113.
249. **Digilio, Domenica**, *Ricami e tessuti nelle committenze dei Principi Vescovi e nelle chiese della diocesi di Trento: aperture internazionali e manifatture locali*, u: *Vesti liturgiche e frammenti tessili nella raccolta del Museo Diocesano Tridentino*, (ur.) Donata Devoti – Domenica Digilio – Domenica Primerano, Museo Diocesano Tridentino, Trento, 1999., str. 19 – 38.

250. **Dini, Bruno**, *Una manifattura di battiloro nel quattrocento*, u: *Tecnica e società nell'Italia dei secoli XII-XVI: undicesimo convegno internazionale, Pistoia, 28 – 31 ottobre 1984.*, Pistoia, Sede del Centro, 1987., str. 83 – 112.
251. **Domijan, Miljenko**, *Riznica župne crkve u Ninu*, Zadar, Stalna izložba crkvene umjetnosti, 1983.
252. **Dragičević, Magdalena**, *Simbolika likovnih motiva na tekstilnim ostacima ninskog relikvijara*, u: *Starohrvatska prosvjeta*, Vol. III, 20, 1990., str. 265 – 272.
253. **Durian Ress, Saskia**, *Textilien Sammlung Bernheimer. Paramente 15. - 19. Jahrhundert*, München, Hirmer Verlag, 1991.
254. **Edler De Roover, Florence**, *L'arte della seta a Firenze nei secoli XIV e XV*, Firenze, Olschki, 1999.
255. **Elsberg, H. A.**, *The Textiles of Lyons, Their Designs and Their Designers*, u: *Bulletin of the Museum of Fine Arts, Boston*, Volume XXX, Number 178, April 1932., str. 28 – 33.
256. **Erdei T., Lilla**, *Metallic Thread Lace Ornaments on the Textiles of the Esterházy Treasury*, u: *Ars Decorativa*, 28, 2012., str. 55 – 74.
257. **Ericani, Giuliana – Frattaroli, Paola (ur.)**, *Tessuti nel Veneto. Venezia e la Terraferma*, Verona, Banca Popolare di Verona, 1993.
258. **Errera, Isabella** (sic !), *Tessuti perugini*, u: *Emporium*, 23, 1906., str. 276 – 285.
259. **Errera, Isabelle**, *Musées Royaux du Cinquantenaire. Catalogue d'Étoffes Anciennes et Modernes*, Bruxelles, Vromant, 1927.
260. **Falke, Otto von**, *Kunstgeschichte der Seidenweberei*, Tübingen, Wasmuth, 4. izdanje, 1951. [1913.]
261. **Fazinić, Alena**, *Srebrnina, ukrasi i obredno ruho korčulanskih crkava od XV. do XIX. stoljeća*, u: *700 godina Korčulanske biskupije – Zbornik radova*, (ur.) Igor Fisković – Marko Stanić, Korčula, 2005., str. 195 – 270.
262. **Ferrari, Vittorio (ur.)**, *Tessuti decorativi. Galloni, nastri, bordure, fiocchi dei secoli XVI – XIX. Contributo alla storia de l'arte tessile in Italia*, Milano, Edizioni Luigi Alfieri, 1942.
263. **Filep, Ana - Jurdana, Ela - Pandžić, Ankica (ur.)**, *Gnalić – blago potonulog broda iz 16. stoljeća. Izbor iz zbirke »Teret potopljenog broda iz 16. stoljeća« Zavičajnog muzeja Biograd na Moru*, Zagreb, Hrvatski povjesni muzej, 2013.
264. **Filipi, Amos-Rube**, *Samostan i crkva sv. Marije u Zadru prema dokumentima iz g. 1579. i 1603.*, u: *Kulturna baština samostana sv. Marije u Zadru*, (ur.) Grga Novak – Vjekoslav Maštrović, Zadar, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1968., str. 229-264.

265. **Filipi, Amos-Rube**, *Ninske crkve u dokumentima iz godine 1579. i 1603.*, u: *Radovi Instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, 16-17, 1969., str. 549 – 595.
266. **Fiori, Flavia – Zanetta Accornero, Margherita (ur.)**, *Il ricamo in Italia dal XVI al XVIII secolo. Atti delle giornate di studio, Novara 21 – 22 novembre 1998.*, Novara, Interlinea Edizioni, 2001.
267. **Fiori, Flavia (ur.)**, *La pianeta Archinto-Arcimboldi: un progetto di restauro. Incontrarsi per condividere studi ed esperienze nell'arte tessile ricamata dal XV – XVI secolo*, Comignano, TLS Editrice, 2008.
268. **Fiori, Flavia**, *Il Museo d'Arte Religiosa di Oleggio e alcuni tessili dal XVI al XIX secolo*, u: *Jacquard - Pagine di cultura tessile*, 63, 2009., str. 9 - 13.
269. **Fiori, Flavia**, *Per conoscere alcune Madonne vestite di seta nel novarese – prima parte*, u: *Jacquard - Pagine di cultura tessile*, 64, Novembre 2009., str. 9 – 14; 56 – 58.
270. **Fiori, Flavia**, *Per conoscere alcune Madonne vestite di seta nel novarese – seconda parte*, u: *Jacquard - Pagine di cultura tessile*, 65, Marzo 2010., str. 25 – 28; 56 – 58.
271. **Fiori, Flavia**, *Velo da calice* (kataloška jedinica br. 10), u: *Divo Carolo. Carlo Borromeo pellegrino e santo tra Ticino e Sesia*, (ur.) Francesco Gonzales – Cinzia Lacchia, Novara, Italgrafica, 2010., str. 112, 165.
272. **Fiori, Flavia (ur.)**, *Tessuti antichi del Museo d'Arte Religiosa »Padre Augusto Mozzetti« di Oleggio*, Novara, Interlinea, 2013.
273. **Fisković, Cvito**, *Putovanje pelješkog jedrenjaka s kraja XVIII i početka XIX stoljeća*, u: *Pomorski zbornik: povodom 20-godišnjice Dana mornarice i pomorstva Jugoslavije 1942-1962*, Sv. II, Zagreb, 1962., str. 1747 – 1783.
274. **Fisković, Cvito**, *Neobjavljena romanička Gospa iz Splita*, u: *Peristil*, 8 / 9, Zagreb, 1965. – 1966., str. 13 – 24.
275. **Fisković, Cvito**, *Spomenici otoka Visa od IX do XIX stoljeća*, u: *Viški spomenici*, (ur.) Nevenka Bezić-Božanić, posebno izdanje *Priloga povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 17, Split, Književni krug, 1968., str. 61 – 264.
276. **Fisković, Igor**, *Ladislavov plašt*, kataloška jedinica, u: *Prvih pet stoljeća hrvatske umjetnosti / The first five centuries of Croatian art*, (ur.) Biserka Rauter Plančić, Zagreb, Galerija Klovićevi dvori, 2006., str. 174 - 175.
277. **Flury-Lemberg, Mechthild**, *Textile conservation and research. A documentation of the Textile Department on the occasion of the twentieth anniversary of the Abegg Foundation*, Bern, Schriften der Abegg-Stiftung Bern, 1988.

278. **Franceschi, Franco**, *Seta per i ricchi, seta per diventare ricchi. Lo slancio della manifattura serica nell'Italia del Quattrocento*, u: *Seta. Potere e glamour. Tessuti e abiti dal Rinascimento al XX secolo*, (ur.) Roberta Orsi Landini, Milano, Silvana Editoriale, 2006., str. 21 – 36.
279. **Franov Živković, Grozdana**, *Bratovštine (skule) župe sv. Eufemije u Sutomišćici na otoku Ugljanu u 18. stoljeću*, u: *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, 27, 2009., str. 165 – 227.
280. **Fuchs, Dominique Charles**, *Rotte commerciali e nuovi prodotti, il fenomeno dell'orientalismo*, u: *Seta. Potere e glamour. Tessuti e abiti dal Rinascimento al XX secolo*, (ur.) Roberta Orsi Landini, Cinisello Balsamo (Milano), Silvana Editoriale Spa, 2006., str. 71 – 81.
281. **Gallarato, Silvia – Rabino, Mauro (ur.)**, *Tenui filo sacrum texitur opus: paramenti sacri del "Tesoro del Duomo" (dal XVII al XX secolo)*, Alba, Astigrafica, 2007.
282. **Galasso, Giovanna**, *Pianeta* (kataloška jedinica br. 88), u: *A nord di Venezia. Scultura e pittura nelle vallate dolomitiche tra Gotico e Rinascimento*, (ur.) Anna Maria Spiazzi – Giovanna Galasso – Rita Bernini – Luca Majoli, Cinisello Balsamo (Milano), Silvana Editoriale, 2004., str. 400-401.
283. **Galizia, Annalisa (ur.)**, *I riti e le stoffe. Vesti liturgiche e apparati processionali nel Canton Ticino dal XV al XIX secolo*, Lugano, Fidia edizioni d'arte, 2002.
284. **Galli, Francesco M.**, *Tessuti per paramenti sacri*, u: *Atti della seconda Settimana d'arte sacra per il clero*, Pontificia Commissione Centrale per l'Arte Sacra, Città del Vaticano, 1935., str. 135 – 145.
285. **Ganza-Aras, Tereza**, *Zadužbina i licej sv. Dimitrija u Zadru*, u: *Historijski zbornik*, god. XLIII, 1, 1990., str. 197 – 208.
286. **Ganzer, Gilberto**, *Jacopo Linussio: un manager del Settecento*, Udine, Istituto per l'Enciclopedia del Friuli Venezia Giulia, 1986.
287. **Ganzer, Gilberto (ur.)**, *Tesori d'arte in Carnia. Paramenti sacri e tradizione tessile*, Gemona, Gemona manifatture, 1987.
288. **Ganzer, Gilberto**, *La fabbrica Linussio, "colosso dell'industria" nel Settecento*, u: *Archivio Veneto*, 133, 1989., str. 67 – 82.
289. **Ganzer, Gilberto (ur.)**, *Jacopo Linussio. Arte e impresa nel Settecento in Carnia*, Tolmezzo, 1991.
290. **Geijer, Agnes**, *A 'Bizarre' Silk*, u: *Opuscula in honorem C. Hernmarck: 27-12-1966*, Stockholm, Nationalmuseum, 1966., str. 55 – 61.

291. **Geijer, Agnes**, *A History of Textile Art*, London, Pasold Research Fund, 1979.
292. **Geromel Pauletti, Alessandra (ur.)**, *Le stoffe degli Abati. Tessuti e paramenti sacri dell'antica Abbazia di Monastier e dei territori della Serenissima*, Torino, Edimedia libri, 1997.
293. **Geromel Pauletti, Alessandra**, *Pianeta (Scheda 16)*, u: *Indue me Domine. I tessuti liturgici del Museo Diocesano di Brescia*, (ur.) Maria Grazia Ciardi Duprè Dal Poggetto – Ivo Panteghini, Venezia, Marsilio, 1998., str. 132 – 133.
294. **Geromel Pauletti, Alessandra**, *Pianeta (Scheda 26)*, u: *Indue me Domine. I tessuti liturgici del Museo Diocesano di Brescia*, (ur.) Maria Grazia Ciardi Duprè Dal Poggetto – Ivo Panteghini, Venezia, Marsilio, 1998., str. 139.
295. **Geromel Pauletti, Alessandra**, *Pianeta (Scheda 29)*, u: *Indue me Domine. I tessuti liturgici del Museo Diocesano di Brescia*, (ur.) Maria Grazia Ciardi Duprè Dal Poggetto – Ivo Panteghini, Venezia, Marsilio, 1998., str. 141.
296. **Geromel Pauletti, Alessandra**, *Tonacella (Scheda 55)*, u: *Indue me Domine. I tessuti liturgici del Museo Diocesano di Brescia*, (ur.) Maria Grazia Ciardi Duprè Dal Poggetto – Ivo Panteghini, Venezia, Marsilio, 1998., str. 157.
297. **Geromel Pauletti, Alessandra**, *Lo splendore della chiesa di san Bartolomeo di Salzano attraverso i suoi paramenti: notizie e documenti dagli archivi parrocchiali e diocesani, Schede*, u: AA.VV., *Il museo di san Pio X. a Salzano: argenti, tessuti e arredi sacri dal Quattrocento al Novecento*, Salzano, Amministrazione Comunale, 1999., str. 52 – 91.
298. **Geromel Pauletti, Alessandra (ur.)**, *Oro filato. Il romanzo dei fili metallici preziosi dalle origini ad oggi*, Pieve di Soligo, 2000.
299. **Geromel Pauletti, Alessandra**, *Il tesoro tessile del Duomo di Castelfranco Veneto*, Castelfranco Veneto, Paper-Pack srl, 2014.
300. **Gessner, Irena**, *Liturgijski predmeti i ruho*, u: *Kapela sv. Barbare u Velikoj Mlaki*, (ur.) Sanja Cvetnić, Zagreb, Leykam international, 2008., str. 304 – 317.
301. **Gnoli, Umberto**, *L'Arte Umbra alla Mostra di Perugia*, Bergamo, Istituto Italiano d'Arti Grafiche, 1908.
302. **Goja, Bojan**, *Prilog poznavanju izgradnje nedovršene Crkve sv. Šimuna u Zadru*, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 32, 2008., str. 99 – 106.
303. **Götz, Ernst**, *The Pagodenburg in the Park of Nymphenburg Palace*, u: *A Taste for the Exotic. Foreign Influences on Early Eighteenth-Century Silk Designs*, (ur.) Anna Jolly, Riggisberger Berichte, 14, 2007., Abegg-Stiftung, str. 175 – 186.

304. **Gramiccia, Anna (ur.)**, *Bernini in Vaticano: Braccio di Carlo Magno*, katalog izložbe, Roma, De Luca, 1981.
305. **Gregori, Mina (ur.)**, *Il Morazzone*, Milano, Bramante Editrice, 1962.
306. **Grgić, Marijan (ur.)**, *Zlato i srebro Zadra i Nina*, Zagreb, Turistkomerc, 1972.
307. **Grković, Sanja**, *Fotografija u službi zaštite kulturne baštine*, (gl. ur.) Branka Šulc, Zagreb, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Kratis, 2007.
308. **Gruber, Alain**, *Grotesken. Ein Ornamentstil in Textilien des 16. – 19. Jahrhunderts / Grotesques. Un style ornemental dans les arts textiles du XVIe – XIXe siècle*, Abegg-Stiftung, Bern, Riggisberg, 1985.
309. **Gruber, Alain**, *Blumen. Textilien mit naturalistischen Blumenmotiven vom späten Mittelalter bis zum 19. Jahrhundert / Fleurs. Les motifs floraux au naturel dans les arts textiles du moyen-âge au XIXe siècle*, Abegg-Stiftung, Bern, Riggisberg, 1986.
310. **Gschwind, Ludwig**, *Liturgijske boje*, u: *Služba Božja*, 1, 1992., str. 60 – 67.
311. **Gušić, Marijana**, *Profani tekstil u raki Sv. Šimuna u Zadru*, u: *Radovi Instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, Sv. XI – XII, 1965., Zadar, str. 229 – 268.
312. **Gušić, Marijana**, *Dragocjene tkanine u raki Sv. Šimuna*, u: *Dalmacija u vrijeme anžuvinske vlasti – radovi sa znanstvenog skupa (Zadar, 4.-5. XII. 1980.)*, Prilog u: *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru – razdrio društvenih znanosti*, 10, 1983. – 1984., str. 301 (81) – 310 (90).
313. **Hafter, Daryl M**, *Philippe de Lasalle. From Mise en carte to Industrial Design*, u: *Winterthur Portfolio*, 12, 1977., str. 139 – 164.
314. **Hall, James**, *Rječnik tema i simbola u umjetnosti*, Zagreb, Školska knjiga, 1998.
315. **Hart, Avril – North, Susan**, *Seventeenth and Eighteenth-Century Fashion in Detail*, London, V&A Publishing, 2009.
316. **Heard, Kate**, »*Cheap and commercial»? Ecclesiastical embroidery and mass-production in late-medieval England*, u: *L'art multiplié. Production de masse, en série, pour le marché dans les arts entre Moyen Âge et Renaissance*, (ur.) Michele Tomasi – Sabine Utz, Roma, Viella, 2011., str. 77 – 87.
317. **Heinz, Dora**, *Meisterwerke barocker Textilkunst*, Wien, Österreichisches Museum für Angewandte Kunst, Brüder Rosenbaum, 1972.
318. **Heinz, Dora – Brunhammer, Yvonne – Nouvel, Odile**, *Tessuti, tappeti e carte da parati*, I nuovi Quaderni dell'Antiquariato, Milano, Gruppo Editoriale Fabbri, 1991. [1981.]

319. **Hilje, Emil**, *Marginalije uz obnovu crkve svetog Dominika u Zadru*, u: *Glasje – časopis za književnost i umjetnost*, godina I, broj 2, 1994., Zadar, str. 57 – 66.
320. **Hilje, Emil - Tomić, Radoslav**, *Umjetnička baština Zadarske nadbiskupije. Slikarstvo*, Zadar, Zadarska nadbiskupija, 2006.
321. **Hills, Richard L.**, *From Cocoon to Cloth. The Technology of Silk Production*, u: *La seta in Europa sec. XIII – XX: atti della »Ventiquattresima Settimana di Studi« 4-9 maggio 1992.*, (ur.) Simonetta Cavaciocchi, Firenze, LeMonnier, 1993., str. 59 – 90.
322. **Horvat, Karlo**, *Glagolaši u Dalmaciji početkom 17. vijeka t.j. godine 1602. – 1603.*, u: *Starine*, 33, 1911., Zagreb, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Razred za društvene znanosti, str. 537 – 564.
323. **Horvat, Rudolf**, *Povijest trgovine, obrta i industrije u Hrvatskoj*, Zagreb, AGM, Hrvatska gospodarska komora, 1994.
324. **Hubel, Achim**, *Der Regensburger Domschatz*, Domschatzmuseum des Bistums Regensburg, München, Schnell & Steiner, 1976.
325. **Iodice, Nicola**, *Evoluzione e tecniche nell'illustrazione dei florilegi tra Cinque e Seicento*, u: *Fiori. Cinque secoli di pittura floreale*, (ur.) Francesco Solinas, Roma, Campisano Editore, 2004., str. 105 - 113.
326. **Ivoš, Jelena**, *Tekstilna zborka samostana Male braće*, u: *Samostan Male braće u Dubrovniku. U spomen 750. godišnjice prisutnosti Male braće u Dubrovniku 1235. – 1985.*, (gl. ur.) Josip Turčinović, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1985., str. 571 – 586.
327. **Ivoš, Jelena**, *Tekstil*, u: *Franjevci na raskršću kultura i civilizacija: blago franjevačkih samostana Bosne i Hercegovine*, katalog izložbe, Zagreb, MGC, 1988., str. 159 – 170, 230 – 232.
328. **Ivoš, Jelena**, *Crkveno ruho pavlinskih samostana*, u: *Kultura pavlina u Hrvatskoj: 1244-1786. Slikarstvo, kiparstvo, arhitektura, umjetnički obrt, književnost, glazba, prosvjeta, ljekarstvo, gospodarstvo*, (ur.) Đurđica Cvitanović – Vladimir Maleković – Jadranka Petričević, Zagreb, Globus, Muzej za umjetnost i obrt, 1989., str. 249 – 252.
329. **Ivoš, Jelena**, *Crkveno ruho Riznice zagrebačke katedrale i Dijecezanskog muzeja*, u: *Sveti trag – devetsto godina umjetnosti Zagrebačke nadbiskupije 1094.-1994.*, (ur.) Tugomir Lukšić – Ivanka Reberski, Zagreb, Muzejsko-galerijski centar – Institut za povijest umjetnosti – Zagrebačka nadbiskupija, 1994., str. 407 – 422.
330. **Ivoš, Jelena**, *Liturgijska odjeća franjevaca*, u: *Mir i dobro – umjetničko i kulturno naslijeđe Hrvatske franjevačke provincije Sv. Ćirila i Metoda o proslavi stote obljetnice utemeljenja*, (ur.) Marija Mirković, Zagreb, Galerija Klovićevi dvori, 1999., str. 303 – 313.

331. **Ivoš, Jelena**, *Crkveno ruho franjevačke crkve u Makarskoj*, u: *Kačić*, 36-38, 2004./2006., str. 707 – 711.
332. **Ivoš, Jelena**, *Liturgijsko ruho – poglavlje, i Kataloške jedinice*, u: *Krapinsko-zagorska županija: sakralna arhitektura s inventarom, feudalna arhitektura, spomen-obilježja*, (gl. ur.) Ivanka Reberski, Umjetnička topografija Hrvatske – knjiga 4., Zagreb, Institut za povijest umjetnosti, 2008., str. 70 – 73, s dodatnim stranicama u katalogu (inventaru spomenika)
333. **Ivoš, Jelena**, *Liturgijsko ruho*, u: *Zagovori svetom Tripunu. Blago Kotorske biskupije*, (ur.) Radoslav Tomić, Zagreb, Galerija Klovićevi dvori, 2009., str. 316 - 335.
334. **Ivoš, Jelena**, *Liturgijsko ruho iz Zbirke tekstila Muzeja za umjetnost i obrt*, Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt, 2010.
335. **Ivoš, Jelena**, *Paramentika – crkveno ruho*, u: *Dominikanci u Hrvatskoj*, (ur.) Igor Fisković, Zagreb, Galerija Klovićevi dvori, 2011., str. 219 - 228, 449 - 459.
336. **Ivoš, Jelena**, *Liturgijska odjeća*, u: *Uломci voćinske sakralne baštine: izložba u povodu dvadesete obljetnice razaranja voćinske crkve i ubojstava nedužnih civila te završetka rekonstrukcije crkve*, dvorana Biskupskog doma u Požegi, 9. - 31. prosinca 2011., (ur.) Ivica Žuljević, Požega, Požeška biskupija, 2011.b, str. 33 – 38.
337. **Ivoš, Jelena**, *Liturgijsko ruho*, u: *Katedrala Gospe Velike u Dubrovniku*, (ur.) Katarina Horvat – Levaj, Dubrovnik, Gradska župa Gospe Velike – Zagreb, Institut za povijest umjetnosti, 2014., str. 338 – 351, 531 – 533.
338. **Jackson, Thomas Graham**, *Dalmatia, the Quarnero and Istria, with Cettigne in Montenegro and the island of Grado*, Vol. I., Oxford, Clarendon Press, 1887.
339. **Jacoby, David**, *Camlet Manufacture, Trade in Cyprus and the Economy of Famagusta from the Thirteenth to the Late Fifteenth Century*, u: *Medieval and Renaissance Famagusta. Studies in Architecture, Art and History*, (ur.) Michael J.K. Walsh et al., Burlington, Ashgate Publishing, 2012., str. 15 – 42.
340. **Jakšić, Nikola – Tomić, Radoslav**, *Umjetnička baština Zadarske nadbiskupije – Zlatarstvo*, Zadar, Gorenjski tisk, 2004.
341. **Jakšić, Nikola – Hilje, Emil**, *Umjetnička baština Zadarske nadbiskupije – Kiparstvo I*, Zadar, Gorenjski tisk, 2008.
342. **Jakšić, Nikola**, *Kult sv. Petra u kasnoantičkom i srednjovjekovnom Zadru*, u: *Scripta Branimiro Gabričević dicata (Zbornik u čast Branimira Gabričevića)*, (ur.) Josip Dukić – Ante Milošević – Željko Rapanić, Trilj, Kulturno društvo Trilj, 2010., str. 305 – 340.
343. **Járó, Márta**, *Gold embroidery and fabrics in Europe: XI – XIV centuries*, u: *Gold Bulletin*, vol. 23, br. 2, lipanj 1990., str. 40 – 57.

344. **Jazbec, Iva**, *Povjesni tekstil na području Vinodola*, u: *Czriquenicza 1412. Život i umjetnost Vinodola u doba pavlina*, (ur.) Nina Kudiš Burić, Crikvenica, Muzej grada, 2012., str. 129–142.
345. **Jelić, Roman**, *Novigrad nekad i sad*, u: *Hrvatski glasnik*, br. 40, god. III., Split, 1940., str. 12.
346. **Jemo, Danijela – Kovačević, Stana**, *Tekstilno-tehnološka analiza starih tkanina velikih i složenih uzoraka*, u: *Tekstil – časopis za tekstilnu tehnologiju i konfekciju*, 60 (6), 2011., Zagreb, Hrvatski inženjerski savez tekstilaca, str. 267 – 272.
347. **Johnstone, Pauline**, *High fashion in the church. The place of church vestments in the history of art from the ninth to the nineteenth century*, Leeds, Maney Publishing, 2002.
348. **Jolly, Anna**, *Seidengewebe des 18. Jahrhunderts II. Naturalismus*, Abegg-Stiftung, Riggisberg, 2002.
349. **Jutronić, Andre**, *Vizitacije u arhivu biskupske kurije u Hvaru*, u: *Starine*, Jugoslavenska Akademija znanosti i umjetnosti, Knjiga 51, Zagreb, 1962., str. 113-221.
350. **Kalauz, Ksenija**, *Kroz crkvenu umjetnost*, u: *Na slavu Božju: 700 godina Šibenske biskupije*, (ur.) Gojko Lambaša, Šibenik, Županijski muzej Šibenik, 1998., str. 75 – 194.
351. **Kamenov, Krunoslav**, *Gospa od Ružarija*, kataloška jedinica, u: *Dominikanci u Hrvatskoj*, (ur.) Igor Fisković, Zagreb, Galerija Klovićevi dvori, 2011., str. 399 – 400.
352. **Kapitanović, Vicko**, *Skradinski biskupi i građevine u porječju Krke u 18. stoljeću prema arhivskim spisima*, u: *Godišnjak Titius*, god. 1, br. 1, 2008., str. 33 – 52.
353. **Karamatić, Marko – Nikić, Andrija**, *Blago franjevačkih samostana Bosne i Hercegovine*, Zagreb, Privredni Vjesnik, 1990.
354. **King, Monique – King, Donald**, *European Textiles in the Keir Collection 400BC to 1800 AD*, London, Faber and Faber, 1990.
355. **Klaić, Nada – Petricioli, Ivo**, *Zadar u srednjem vijeku do 1409. (Prošlost Zadra II)*, Zadar, Filozofski fakultet Zadar, 1976.
356. **Knežić, Dubravko**, *Crkve Staroga Grada na Pagu u apostolskim vizitacijama od 1579. do 1625. godine*, u: *Svetište Gospe od Staroga Grada na Pagu*, (gl. ur.) Miroslav Granić, Zadar, Nadžupni ured u Pagu, 2005., str. 93-114.
357. **Kolanović, Josip**, *Liturgijski kodeksi svetokrševanskoga opata Deodata Veniera*, u: *Radovi Zavoda JAZU u Zadru*, 29/30, 1983., Zadar, str. 57 – 84.
358. **Kovačević, Stana – Dimitrovski, Krste – Hadina, Josip**, *Procesi tkanja*, Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet Zagreb, 2008.
359. **Kovačić, Joško**, *Franjevački samostan i crkva u Hvaru*, Zagreb, Alfa, 2009.

360. **Kovačić, Vanja**, *Sakralni spomenici Pučišća*, u: *Spomenica župe sv. Jeronima Pučišća: povodom 450 godina utemeljenja (1566. – 2016.)*, (gl. ur.) Josip Vrandečić, Pučišća, župa sv. Jeronima, 2016., str. 293 – 318.
361. **Kraak, Deborah E.**, *18th century English Landscape Architecture and Floral Silk Design*, u: *Bulletin du CIETA*, 72, 1994., str. 71 – 79.
362. **Krasić, Stjepan**, *Inventar umjetničkih predmeta u nekadašnjoj dominikanskoj crkvi u Zadru*, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 27, 1988., Split, str. 227 – 248.
363. **Ladić, Zoran**, *Oporučni legati pro anima i ad pias causas u europskoh historiografiji. Usporedba s oporukama dalmatinskih komuna*, u: *Zbornik odsjeka za povjesne znanosti Zavoda za povjesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, 17, 2000., str. 17 – 29.
364. **Langer, Axel (ur.)**, *The fascination of Persia. The Persian-European dialogue in seventeenth-century art & contemporary art from Teheran*, Zürich, Scheidegger & Spiess, 2013.
365. **Lanuzza, Stefania**, *Tessuti*, u: *I tesori di Giampilieri. La chiesa madre di San Nicola e il patrimonio figurativo del territorio*, (ur.) Luigi Giacobbe, Messina, Di Nicolò, 2011., str. 213-242.
366. **Lavezzi, Élisabeth**, *The Encyclopédie and the Idea of the Decorative Arts*, u: *Art History. Journal of the Association on Art Historians*, 28, 2, April 2005., str. 174 - 193.
367. **Leclercq, Jean-Paul**, *From Threads to Pattern Composition, Technique, and Aesthetics*, u: *A Taste for the Exotic. Foreign Influences on Early Eighteenth-Century Silk Designs*, (ur.) Anna Jolly, *Riggisberger Berichte*, 14, 2007., Abegg-Stiftung, str. 139 – 154.
368. **Lekhovich, Tatiana**, *Copies after Philippe de Lasalle's Silks by the Lazarev Manufactory near Moscow: Problems of Attribution*, u: *Furnishing Textiles. Studies on Seventeenth- and Eighteenth- Century Interior Decoration*, (ur.) Anna Jolly, *Riggisberger Berichte*, Abegg-Stiftung, 17, 2009., str. 91 – 102.
369. **Leverotti, Franca**, *The Organisation of the Sforza Court and Silk Production*, u: *Silk Gold Crimson. Secrets and Technology at the Visconti and Sforza Courts*, (ur.) Chiara Buss, Milano, Silvana Editoriale, 2009., str. 18 – 24.
370. **Levey, Santina M.**, *Lace and Lace-Patterned Silks: Some Comparative Illustrations*, u: *Studies in Textile History. In Memory of Harold B. Burnham*, (ur.) Veronika Gervers, Toronto, Royal Ontario Museum, 1977., str. 184 – 201.
371. **Levi Pisetzky, Rosita**, *Storia del costume in Italia*, Vol. III, Milano, Fondazione Giovanni Treccani degli Alfieri, Istituto Editoriale Italiano, 1966.

372. **Levy, Saul**, *Il mobile veneziano del settecento*, Vol. I., Milano, Görlich Editore, 1964.
373. **Lippi Mazzieri, Maria Pia**, *Appunti sull'uso liturgico dei paramenti sacri*, u: *La chiesa dei Santi Pietro e Paolo ed il Museo della Contrada della Chiocciola*, (ur.) Luca Betti, Siena, Betti, 1994., str. 158 – 207.
374. **Liscia Bemporad, Dora (ur.)**, *Fili di storia. Il patrimonio tessile della Nazione Ebrea di Livorno*, Livorno, Sillabe, 2006.
375. **Lorenzini, Lorenzo**, *La passamaneria: un "virtuoso artifizio" dell'arte tessile*, u: *La Collezione Gandini. Merletti, ricami e galloni dal XV al XIX secolo*, (ur.) Thessy Schoenholzer Nichols – Iolanda Silvestri, Modena, Franco Cosimo Panini Editore, 2002., str. 89 – 98.
376. **Lucchi, Piero**, *L'arte dei tira e battioro: sulle tracce della mariégola perduta*, u: *Con il legno e con l'oro. La Venezia artigiana degli intagliatori, battiloro e doratori*, (ur.) Giovanni Caniato, Verona, Cierre edizioni, 2009., str. 198 - 203.
377. **Lucić Vujičić, Sandra – Budicin, Marta**, *Nin – Župna crkva Sv. Anselma - Fragment tekstila istočnjačkog porijekla*, kataloška jedinica, u: *Hrvatski restauratorski zavod: radovi u 2011.*, sastavni dio (prilog) časopisa *Portal: godišnjak Hrvatskog restauratorskog zavoda*, 3, 2012., Zagreb, Hrvatski restauratorski zavod, str. 90.
378. **Lucić Vujičić, Sandra – Budicin, Marta, Zadar – Zadarska nadbiskupija**, *Ordinarijat – Kazula, suncobran, velum*, kataloška jedinica, u: *Hrvatski restauratorski zavod: radovi u 2014.*, sastavni dio (prilog) časopisa *Portal: godišnjak Hrvatskog restauratorskog zavoda*, 6, 2015., Zagreb, Hrvatski restauratorski zavod, str. 290 – 292.
379. **Lukšić, Tugomir (ur.)**, *Sjaj zadarskih riznica: sakralna umjetnost na području Zadarske nadbiskupije od IV. do XVIII. stoljeća*, Zagreb, Muzejski prostor, 1990.
380. **Lunazzi Mansi, Maria**, *Tovaglie carniche o tovaglie umbre?*, u: *Ce fastu? Rivista della Società Filologica Friulana »Graziadio I. Ascoli«*, LXIX, 2, 1993., str. 211 – 228.
381. **Lupis, Vinicije B.**, *Franjevački samostan sv. Klare u Kotoru: 800. obljetnica reda sv. Klare: (1212.-2012.)*, Zadar, Provincijalat franjevačke provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri za samostan sv. Klare u Kotoru, 2012.
382. **Mackie, Louise W.**, *The origins and influences of silk damasks in the Topkapi Palace in Istanbul during the 16th century*, u: *Bulletin du CIETA*, 80, 2003., str. 39 – 48.
383. **Madunić, Domagoj**, *Mjera grada: zadarski popis stanovništva 1527. godine*, u: *Povijesni prilozi*, 36, 2009., str. 23 – 63.
384. **Magaš, Damir**, *Okvirni opis suvremenih granica Zadarske nadbiskupije*, u: *Sedamnaest stoljeća zadarske Crkve: zbornik Radova Znanstvenog skupa o 1700. obljetnici mučeništva sv.*

Stošije (Anastazije), Zadar, 16.-18. studenoga 2004., svezak 2: Od Pada mletačke Republike do Pohoda pape Ivana Pavla II. 2003., (ur.) Livio Marijan, Zadar, Zadarska nadbiskupija, 2013., str. 440 – 449.

385. **Magne, Henri-Marcel**, *Décor du tissu. Soieries, broderies, tapisseries, tapis*, Paris, Librairie Renouard – H. Laurens Éditeur, 1933.
386. **Mandosi, Cristina**, *I paramenti liturgici dell'Abbazia benedettina di Farfa. La pianeta: storia e simbologia*, Città del Vaticano, Libreria Editrice Vaticana, 2012.
387. **Marabelli, Paola**, *La tipologia »a rete« nei tessuti fiorentini del XVI e XVII secolo*, u: »Sopra ogni sorte di drapperia...« *Tipologie decorative e tecniche tessili nella produzione fiorentina del Cinquecento e Seicento*, (ur.) Tamara Boccherini - Paola Marabelli, Firenze, Maria Cristina de Montemayor Editore, 1993., str. 37 – 62.
388. **Marabelli, Paola**, *Lago Maggiore – Schede*, u: *I tessili nell'età di Carlo Bascapé, vescovo di Novara*, (ur.) Paolo Venturoli, Novara, Interlinea Edizioni, 1994., str. 274 – 295.
389. **Marabelli, Paola**, *Due tipologie tecniche tessili tra '500 e '600*, u: *Jacquard - Pagine di cultura tessile*, 23, 1994./1995., str. 5 – 11.
390. **Mariacher, Giovanni (ur.)**, *Stoffe antiche del Friuli Occidentale sec. XVI – XIX*, Pordenone, Grafiche Editoriali Artistiche Pordenonesi, 1977.
391. **Markowsky, Barbara**, *Kunstgewerbemuseum der Stadt Köln. Europäische Seidengewebe des 13.-18. Jahrhunderts*, Köln, Kunstgewerbemuseum der Stadt Köln, 1976.
392. **Martiniani Reber, Marielle**, *Le rôle des étoffes dans le culte des reliques au Moyen Age*, u: *Bulletin du CIETA*, 70, 1992., str. 53 - 58.
393. **Mascaro, Andrea**, *L'arte del battiloro. Cenni storici, tecnici, statistici*, Venezia, 1928.
394. **Matejčić, Radmila**, *Barok u Istri i Hrvatskom primorju*, u: Andela Horvat – Radmila Matejčić – Kruno Prijatelj, *Barok u Hrvatskoj*, Zagreb, Sveučilišna naklada Liber, 1982., str. 385 – 650.
395. **Mayer, Christa Charlotte**, *Masterpieces of Western Textiles from the Art Institute of Chicago*, Chicago, The Art Institute of Chicago, 1969.
396. **Mayer-Thurman, Christa Charlotte**, *Raiment for the Lord's Service: A Thousand Years of Western Vestments*, Chicago, The Art Institute of Chicago, 1975.
397. **Mayer-Thurman, Christa Charlotte**, *European Textiles in the Robert Lehman Collection*, New York, The Metropolitan Museum of Art – Princeton University Press, 2001.
398. **Meek, Christine**, *Laboreria Sete: Design and Production of Lucchese Silks in the Late Fourteenth and Early Fifteenth Centuries*, u: *Medieval Clothing and Textiles*, 7, 2011., str. 141-169.

399. **Mesek, Ariana**, *O liturgijskom ruhu u fundusu Gradskog muzeja Varaždin*, u: *Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin*, 23, 2012., str. 413 – 443.
400. **Mileusnić, Olgica**, *Kazula, stola, manipul* – kataloška jedinica, u: *Hrvatski restauratorski zavod – Radovi u 2013.*, prilog izdanju *Portal - Godišnjak Hrvatskog restauratorskog zavoda*, 5, 2014., str. 18 – 19.
401. **Miller, Lesley Ellis**, *Jean Revel: Silk Designer, Fine Artist, or Entrepreneur?*, u: *Journal of Design History*, Volume 8, No. 2, 1995., str. 79 – 96.
402. **Miller, Lesley Ellis**, *Between Engraving and Silk Manufacture in Late Eighteenth-Century Lyons: Marie-Anne Brenier and Other Point Papermakers*, u: *Studies in the Decorative Arts*, Vol. 3, No. 2, 1996., str. 52 – 76.
403. **Miller, Lesley Ellis**, *Meeting the needs of manufacturers: the education of silk designers in eighteenth century Lyons*, u: *Textile Society of America Symposium Proceedings*, New York, 1998., str. 272 – 282.
404. **Miller, Lesley Ellis**, *Manufactures and the Man: A Reassessment of the Place of Jacques-Charles Dutilieu in the Silk Industry of Eighteenth-Century Lyon*, u: *Textile History*, Volume 29, Number 1, 1998., str. 19 – 40.
405. **Miller, Lesley Ellis**, *Innovation and Industrial Espionage in Eighteenth-Century France: An Investigation of the Selling of Silks Through Samples*, u: *Journal of Design History*, Vol. 12, No. 3, 1999., str. 271 – 292.
406. **Miller, Lesley Ellis**, *Mysterious Manufacturers: Situating L. Galy, Gallien et Compe. in the Eighteenth-Century Lyons Silk Industry*, u: *Studies in the Decorative Arts*, Volume IX, Number 2, Spring-Summer 2002., str. 87 - 131
407. **Miller, Lesley Ellis**, *Representing Silk Design. Nicolas Joubert de l'Hiberderie and Le Dessinateur pour les étoffes d'or, d'argent et de soie (Paris, 1765)*, u: *Journal of Design History*, Vol. 17, No. 1, 2004., str. 29 - 53.
408. **Miller, Lesley Ellis**, *The marriage of art and commerce: Philippe de Lasalle's success in silk*, u: *Art History*, Vol. 28, No. 2, April 2005., str. 200 – 226.
409. **Miller, Lesley Ellis**, *Departing from the Pheasant and the Peacock: The Role of Furnishing Textiles in the Career of Philippe de Lasalle (1723 – 1804)*, u: *Furnishing Textiles. Studies on Seventeenth- and Eighteenth- Century Interior Decoration*, (ur.) Anna Jolly, *Riggisberger Berichte*, 17, 2009., Abegg-Stiftung, str. 79 – 90.
410. **Miller, Lesley Ellis**, *Selling Silks. A Merchant's Sample Book 1764*, London, V&A Publishing, 2014.

411. **Miller, Lesley Ellis**, *Dictionary of Eighteenth-Century French Silk Designers*, Pasold Research in Textile History 2, Pasold Research Fund, 2015.
412. **Miller, Susan**, *Jean-Antoine Fraisse, 'Peintre en toile' at Chantilly*, u: *Bulletin du CIETA*, 78, 2001., str. 87 - 96
413. **Miller, Susan**, *Disegni bizarres per tessuti di seta. 1680 – 1710*, u: *Seta. Potere e glamour. Tessuti e abiti dal Rinascimento al XX secolo*, (ur.) Roberta Orsi Landini, Milano, Silvana Editoriale Spa, 2006., str. 83 – 109.
414. **Miller, Susan**, *Europe Looks East: Ceramics and Silk, 1680-1710*, u: *A Taste for the Exotic. Foreign influences on Early Eighteenth-Century Silk Designs*, (ur.) Anna Jolly, *Riggisberger Berichte*, 14, 2007., Abegg-Stiftung, str. 155 - 173.
415. **Modrić, Oliver – Kolanović, Josip (prir.)**, *Vodič Arhiva Zadarske nadbiskupije*, Zadar, Državni arhiv, Zadarska nadbiskupija, 2013.
416. **Molà, Luca**, *La comunità dei Lucchesi a Venezia. Immigrazione e industria della seta nel tardo medioevo*, Venezia, Istituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti, 1994.
417. **Molà, Luca**, *The Silk Industry of Renaissance Venice*, Baltimore, The Johns Hopkins University Press, 2000.
418. **Molà, Luca**, *The Italian Silk Industry in the Renaissance*, u: *Le mariegole delle arti dei tessitori di seta: i veluderi (1347-1474) e i samitari (1370-1475)*, (ur.) Simone Rauch, Venezia, 2009., str. LII – LXXXV.
419. **Molà, Luca**, *A Luxury Industry: The Production of Italian Silks 1400-1600*, u: *Europe's Rich Fabric. The Consumption, Commercialisation, and Production of Luxury Textiles in Italy, the Low Countries and Neighbouring Territories (Fourteenth-Sixteenth Centuries)*, (ur.) Bart Lambert – Katherine Anne Wilson, Farnham, Ashgate, 2016., str. 205 – 234.
420. **Monnas, Lisa**, *Loom widths and selvedges prescribed by Italian silk weaving statutes 1265-1512: a preliminary investigation*, u: *Bulletin du CIETA*, 66, 1988., str. 35 – 44.
421. **Monnas, Lisa**, *Some venetian silk weaving statutes from the thirteenth to the sixteenth century*, u: *Bulletin du CIETA*, 69, 1991., str. 37 – 55.
422. **Monnas, Lisa**, *Merchants, Princes and Painters. Silk Fabrics in Italian and Northern Paintings 1300 – 1550*, New Haven - London, Yale University Press, 2008.
423. **Monnas, Lisa**, *Renaissance Velvets*, London, V&A Publishing, 2012.
424. **Montevecchi, Benedetta – Vasco Rocca, Sandra (ur.)**, *Suppellettile ecclesiastica*, 1., dio edicije *Dizionari terminologici* (vol. IV.), Ministero per i beni culturali e ambientali, Istituto centrale per il catalogo e la documentazione, Firenze, Centro Di, 1988.

425. **Morandini, Gina – Zanella, Daniela (ur.)**, *Tessuti in Friuli*, Udine, Arti grafiche friulane, 1988.
426. **Morazzoni, Giuseppe**, *Mostra de le Antiche Stoffe Genovesi dal Secolo XV al Secolo XIX*, Genova, S.A.I.G.A., 1941.
427. **Morelli, Roberta**, *La seta fiorentina nel Cinquecento*, Milano, Giuffrè, 1976.
428. **Moronato, Stefania**, *L'arte tessile*, u: *Venezia: l'arte nei secoli*, Vol. 2, (ur.) Giandomenico Romanelli, Udine, Magnus, 1997., str. 576-581.
429. **Morosini, Amleto (ur.)**, *Antichi tessuti umbri. Tovaglie »da mensa« dalla collezione Morosini*, Perugia, Del Gallo, 1998.
430. **Morris, Frances**, *A "Mise en cartes" of Philippe de Lasalle*, u: *The Bulletin of the Needle and Bobbin Club*, Vol. 4, No. 2, 1920., str. 18 – 25.
431. **Mottola Molfino, Alessandra**, *Tessuti*, u: AA.VV., *Museo Poldi Pezzoli. Tessuti – sculture – metalli islamici*, katalog, Milano, Electa, 1987., str. 15 - 79.
432. **Mühlblächer, Eva**, *Europäische Stickerei vom Mittelalter bis zum Jugendstil aus der Textilsammlung des Berliner Kunstgewerbemuseums*, Berlin, Reimer, 1995.
433. **Munk, Zdenka – Pavelić Weinert, Vanda**, *Mira Kovačević-Ovčačik: restaurirani tekstil - retrospektiva*, Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt, 1976.
434. **Munk, Zdenka**, *Tekstilne dragocjenosti iz katedralne riznice*, u: *Riznica zagrebačke katedrale*, katalog izložbe, (ur.) Zdenka Munk, Muzejski prostor, Zagreb, MTM, 1983., str. 89 – 93.
435. **Muthesius, Anna**, *Silk in the Medieval World*, u: *The Cambridge History of Western Textiles*, Vol. I., (ur.) David Jenkins, Cambridge, Cambridge University Press, 2003., str. 325 – 354.
436. **Muthesius, Anna**, *Sealed for God: Reliquary Bags, Burses and Purses (4th – 15th Centuries)*, u: *Studies in Byzantine, Islamic and Near Eastern Silk Weaving*, (ur.) Anna Muthesius, London, The Pindar Press, 2008., str. 85 – 97.
437. **Muthesius, Anna**, *Two Unknown Tapestry Weave Silks from Croatia*, u: *Studies in Byzantine, Islamic and Near Eastern Silk Weaving*, (ur.) Anna Muthesius, London, The Pindar Press, 2008.b, str. 197 – 206.
438. **Orsi Landini, Roberta**, *I paramenti sacri della Cappella Palatina di Palazzo Pitti*, Firenze, Centro Di, 1988.
439. **Orsi Landini, Roberta (ur.)**, *I tesori salvati di Montecassino. Antichi tessuti e paramenti sacri*, Pescara, Carsa Edizioni, 2004.

440. **Orsi Landini, Roberta** – **Niccoli, Bruna**, *Moda a Firenze 1540 – 1580. Lo stile di Eleonora di Toledo e la sua influenza*, Firenze, Pagliai Polistampa, 2005.
441. **Orsi Landini, Roberta**, *Vesti di seta e d'oro*, u: *Seta. Potere e glamour. Tessuti e abiti dal Rinascimento al XX secolo*, (ur.) Roberta Orsi Landini, Milano, Silvana Editoriale Spa, 2006., str. 34 – 55.
442. **Orsi Landini, Roberta**, *Seta per l'uomo di mondo. Esotismo e libertà: il rinnovamento del linguaggio tessile fra Sei e Settecento*, u: *Seta. Potere e glamour. Tessuti e abiti dal Rinascimento al XX secolo*, (ur.) Roberta Orsi Landini, Milano, Silvana Editoriale Spa, 2006.b, str. 56 – 69.
443. **Ostojić, Ivan**, *Benediktinci u Hrvatskoj i ostalim našim krajevima. Sv. II: Benediktinci u Dalmaciji*, Split, Benediktinski priorat – TKON, 1964.
444. **Ozzola, Leandro**, *L'arte alla corte di Alessandro VII*, u: *Archivio della R. Società Romana di Storia Patria*, XXXI, 1908., str. 5 – 91.
445. **Pagnozzato, Riccarda** (ur.), *Donne madonne dee. Abito sacro e riti di vestizione, gioiello votivo, "vestitrici": un itinerario antropologico in area lagunare veneta*, Padova, Il Poligrafo, 2003.
446. **Pallavicino, Caterina**, *Paramenti e arredi sacri nelle contrade di Siena. V.Mostra dell'artigianato femminile senese*, Firenze, La Casa Usher, 1986.
447. **Panteghini, don Ivo**, *Storia e significato dei paramenti liturgici*, u: *Indue me Domine. I tessuti liturgici del Museo Diocesano di Brescia*, (ur.) Maria Grazia Ciardi Duprè Dal Poggetto – Ivo Panteghini, Venezia, Marsilio, 1998., str. 172 – 186.
448. **Partignani, Giovanna**, *Alessio e Berardino Didi tessitori pesaresi del Seicento*, u: *Le collezioni di Palazzo Mosca a Pesaro – tessuti e merletti*, (ur.) Maria Grazia Ciardi Dupré Dal Poggetto - Rosalia Bonito Fanelli, Modena, Panini, 1989., str. 121 - 133.
449. **Pavičić, Snježana**, *Tekstil – paramenta. Crkveni tekstil Hrvatskoga povijesnog muzeja*, Zagreb, Hrvatski povijesni muzej, 1998.
450. **Pavon, Massimo**, *Forme e tecniche nell'arte tessile*, Treviso, Canova, 1972.
451. **Pellegrini, Annamaria Romana**, *Ritrovamento e restauro dello stendardo processionale di San Domenico a Siena*, u: *Jacquard - Pagine di cultura tessile*, 35, 1998., str. 11 – 14.
452. **Pergolizzi, Alfredo Maria** (ur.), *Magnificenze Vaticane: tesori inediti dalla Fabbrica di San Pietro*, Roma, De Luca, 2008.
453. **Peri, Paolo** (ur.), *Tessuti al Bargello. Donazioni 1988-1991*, Mostre del Museo Nazionale del Bargello 20., Firenze, S.P.E.S., 1991.

454. **Peri, Paolo**, *Paramenti liturgici nella Basilica di Santa Maria dell'Umiltà a Pistoia*, u: *Il Tesoro della Madonna. Arredi sacri della Basilica di Santa Maria dell'Umiltà a Pistoia*, (ur.) Elisabetta Nardinocchi – Paolo Peri, Milano, Silvana Editoriale, 1992., str. 66 – 124.
455. **Peri, Paolo (ur.)**, *Tessuti nel Rinascimento nei repertori ornamentali*, Mostre del Museo Nazionale del Bargello 23., Firenze, S.P.E.S., 1994.
456. **Peri, Paolo**, *Tessuti e costumi fra XVI e XVII secolo*, u: »*Drappi, velluti, taffettà et altre cose*«. *Antichi tessuti a Siena e nel suo territorio*, (ur.) Marco Ciatti, Siena, Nuova Immagine Editrice, 1994.b, str. 87 – 100.
457. **Peri, Paolo (ur.)**, *Tessuti barocchi al Bargello. In onore di Paola Barocchi*, Mostre del Museo Nazionale del Bargello 26., Firenze, S.P.E.S., 1997.
458. **Peri, Paolo**, *Paramenti liturgici: tessuti sacri di seta, oro e argento, i Schede* (kataloške jedinice), u: *Arte Sacra nei Musei della Provincia di Pistoia*, (ur.) Chiara d'Afflitto – Maria Cristina Masdea, Firenze, Edifir – Edizioni Firenze, 2004., str. 91 – 120, 162 – 184.
459. **Peri, Paolo**, *Disegni fiorentini per tessuti del secolo XVIII*, u: *Kronos*, 10, 2006., str. 157 – 168.
460. **Peri, Paolo (ur.)**, *Popiglio: Museo d'arte sacra*, Pistoia, Settegiorni Editore, 2010.
461. **Peri, Paolo**, *Velluto 'a giardino' con cornucopie, cantharos e cestini*, kataloška jedinica br. 76, u: *Tesori dal passato. Arte e storia in dieci anni di acquisizioni*, (ur.) Laura Dal Prà – Luciana Giacomelli, Trento, Provincia Autonoma di Trento, 2014., str. 299 – 300.
462. **Peri, Paolo**, kataloška jedinica br. 77, u: *Tesori dal passato. Arte e storia in dieci anni di acquisizioni*, (ur.) Laura Dal Prà – Luciana Giacomelli, Trento, Provincia Autonoma di Trento, 2014., str. 301 – 302.
463. **Peričić, Šime**, *Trgovina i pomorstvo Zadra u XVIII. stoljeću*, u: *Sanitarni kordon nekad i danas. Zbornik radova Simpozija održanog u povodu 250-te obljetnice Sanitarnog kordona (Zadar, 26 do 28. listopada 1978.)*, Zagreb, Zbor liječnika Hrvatske i Zavod za zaštitu zdravlja Grada Zagreba, 1978.
464. **Peričić, Šime**, *Svilarnstvo Dalmacije u XIX. stoljeću*, u: *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest*, 15, br. 1, 1987., Zagreb, Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, str. 107 – 129.
465. **Pertegato, Francesco**, *I tessili. Degrado e restauro*, Firenze, Nardini Editore, 2004. [1993.]
466. **Pesci, Lorenzo**, *Nel segno della tradizione: le manifatture fiorentine del '700 nella Collegiata di Montevarchi*, u: *Jacquard - Pagine di cultura tessile*, 51, 2002., Firenze, str. 2 – 10.

467. **Pesci, Lorenzo**, *Dal guardaroba alla sacrestia: il "tesoro" tessile attraverso la documentazione d'archivio*, u: *Il Duomo di Sansepolcro 1012 – 2012. Una storia millenaria di arte e fede*, (ur.) Liletta Fornasari, Sansepolcro, Aboca, 2012., str. 183 – 202.
468. **Petitcol, Xavier**, *Vestments* – kataloške jedinice, u: *Treasure of the Holy Sepulchre. Work published on the occasion of the exhibition Treasure of the Holy Sepulchre. Gifts of the European Royal Courts in Jerusalem presented at the Château de Versailles and at the Maison de Chateaubriand (Châtenay-Malabry) from 16th April to 14th July 2013*, (ur.) Bernard Degout, Cinisello Balsamo (Milano), Silvana Editoriale, 2013.a, str. 218 – 234..
469. **Petitcol, Xavier**, *Persians*, u: *Treasure of the Holy Sepulchre. Work published on the occasion of the exhibition Treasure of the Holy Sepulchre. Gifts of the European Royal Courts in Jerusalem presented at the Château de Versailles and at the Maison de Chateaubriand (Châtenay-Malabry) from 16th April to 14th July 2013*, (ur.) Bernard Degout, Cinisello Balsamo (Milano), Silvana Editoriale, 2013.b, str. 406 – 407.
470. **Petricioli, Ivo**, *Umjetnička baština samostana Sv. Marije u Zadru*, u: *Kulturna baština samostana Sv. Marije u Zadru*, (ur.) Grga Novak – Vjekoslav Maštrović, posebno izdanje Radova Instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru, 13-14, 1967., str. 63-102.
471. **Petricioli, Ivo**, *Urbanizam Zadra u XVIII. stoljeću*, u: *Sanitarni kordon nekad i danas. Zbornik radova Simpozija održanog u povodu 250-te obljetnice Sanitarnog kordona (Zadar, 26 do 28. listopada 1978.)*, Zagreb, Zbor liječnika Hrvatske i Zavod za zaštitu zdravlja Grada Zagreba, 1978., str. 111 – 116.
472. **Petricioli, Ivo**, *Osvrt na ninske građevinske i umjetničke spomenike srednjeg i novog vijeka*, u: *Radovi Instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, 16-17, 1969., str. 299 – 356.
473. **Petricioli, Ivo**, *Stalna izložba crkvene umjetnosti Zadar*, Zadar, Stalna izložba crvene umjetnosti Zadar, 1980.
474. **Petricioli, Ivo**, *Škrinja sv. Šimuna u Zadru*, Zagreb, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1983.
475. **Petricioli, Ivo**, *Najstariji inventar riznice zadarske katedrale*, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 26, 1987., Split, str. 157 – 166.
476. **Petricioli, Ivo**, *Umjetnička baština samostana sv. Krševana do 16. stoljeća*, u: *1000 godina Samostana Svetog Krševana u Zadru: Prilozi sa znanstvenog skupa održanog 11. i 12. prosinca 1986. u Zadru, u povodu 1000. obljetnice Samostana Svetog Krševana i 30.*

- objetnice Filozofskog fakulteta u Zadru*, (gl. ur.) Ivo Petricioli, Zadar, Narodni list, 1990., str. 197 – 219.
477. **Petricioli, Ivo – Pavičić Domijan, Lukrecija**, *Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru*, Zadar, Gorenjski Tisk Kranj, 2004.a
478. **Petricioli, Ivo – Pavičić Domijan, Lukrecija**, *Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru – Katalog zbirke*, Zadar, Gorenjski Tisk Kranj, 2004.b
479. **Pettinau Vescina, Maria Pia**, *Rittaglio di tessuto*, kataloška jedinica (scheda) VI.21, u: *Confraternite arte e devozione in Puglia dal Quattrocento al Settecento*, (ur.) Clara Gelao, Napoli, Electa, 1994., str. 362.
480. **Pettinau Vescina, Maria Pia – Orsi Landini, Roberta**, *Segni di storie private, segni di storia: abiti a Palazzo Jatta / Traces of Private Lives, Traces of History: Fashion at the Palace of the Jatta Family*, Foggia, Claudio Grenzi, 2005.
481. **Phipps, Elena**, *Cochineal Red. The Art History of a Color*, posebno izdanje časopisa *The Metropolitan Museum of Art Bulletin*, New York, Winter 2010.
482. **Piccolo Paci, Sara**, *Storia delle vesti liturgiche. Forma, immagine e funzione*, Milano, Ancora Editrice, 2008.
483. **Pinetti, Angelo (ur.)**, *Inventario degli oggetti d'arte d'Italia I. Provincia di Bergamo*, Roma, La Libreria Dello Stato, 1931.
484. **Pizzoni, Filippo**, *Il giardino, arte e storia dal Medioevo al Novecento*, Milano, Leonardo Arte, 1997.
485. **Podreider, Fanny**, *Storia dei tessuti d'arte in Italia (secoli XII – XVIII)*, Bergamo, Istituto Italiano d'Arti Grafiche, 1928.
486. **Poni, Carlo**, *Moda e innovazione: le strategie dei mercanti di seta di Lione nel secolo XVIII*, u: *La seta in Europa sec. XIII – XX: atti della »Ventiquattresima Settimana di Studi« 4-9 maggio 1992.*, (ur.) Simonetta Cavaciocchi, Firenze, LeMonnier, 1993., str. 17 – 55.
487. **Poni, Carlo**, *Fashion as flexible production: tre strategies of the Lyons silk merchants in the eighteenth century*, u: *World of Possibilities. Flexibility and Mass Production in Western Industrialization*, (ur.) Charles F. Sabel – Jonathan Zeitlin, Cambridge, Cambridge University Press, str. 37 – 74.
488. **Popolla, Gianluca**, *I paramenti liturgici*, u: AA.VV., *Forme e colori per il servizio divino: paramenti sacri dal XVII al XX secolo*, Torino, Edizioni C.L.U.T. – ORMAE Editrice, 1997., str. 35 – 51.
489. **Portoghesi, Lucia**, *Tessuti del Settecento nel Mantovano*, u: AA.VV., *Mantova nel Settecento. Un ducato ai confini dell'Impero*, Milano, Electa, 1983., str. 189 – 198.

490. **Poso, Regina – Peri, Paolo (ur.),** *Arredi preziosi: argenti e tessuti sacri: Ugento, Pressice, Acquarica del Capo*, Taviano, Grafema, 1999.
491. **Praga, Giuseppe,** *La suppellettile serica ed aurea dell'arca di San Simeone in Zara: contributi allo studio delle arti minori in Dalmazia*, poseban otisak: *Archivio storico per la Dalmazia: pubblicazione mensile*, vol. 8, 1932-40, Roma, Grafia, 1932.
492. **Praga, Giuseppe,** *L'arte sacra dalmata in una imminente mostra zaratina (15 agosto – 15 settembre 1934)*, u: *Archivio storico per la Dalmazia*, 17, 101, Roma, Grafia, 1934., str. 247 – 259.
493. **Privat Savigny, Maria Anne – Guelton, Marie Hélène,** *Au Temps du Laurent le Magnifique. Tissus Italiens de la Renaissance des collections du Musée des Tissus de Lyon*, Lyon, Livres EMCC, 2008.
494. **Proto Pisani, Rosanna Caterina,** *Invenzioni e decorazioni a fili d'oro e d'argento: galloni, trine, frange*, u: *Magnificenza nell'arte tessile della Sicilia centro-meridionale. Ricami, sete e broccati delle Diocesi di Caltanissetta e Piazza Armerina*, Vol. I., (ur.) Giuseppe Cantelli, Palermo, Giuseppe Maimone Editore, 2000., str. 121 – 147.
495. **Radauš Ribarić, Jelka,** *Tradicija odijevanja Marijinih kipova u Hrvata*, u: *Mundi melioris origo: Marija i Hrvati u barokno doba*, Zbornik radova hrvatske sekcije IX. međunarodnog maariološkog kongresa na Malti 1983. godine, (prir.) Adalbert Rebić, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1988., str. 251 – 261.
496. **Radauš Ribarić, Jelka,** *Oko običaja odijevanja kipova B. D. Marije*, u: *Kačić*, 25, 1993., Split, str. 545 - 557.
497. **Radulić, Ksenija,** *Damast*, u: *Vrulje – Glasilo Narodnog muzeja u Zadru*, 1, 1970., Zadar, str. 16 – 20.
498. **Radulić, Ksenija,** *Komad istočnjačkog tekstila iz jednog relikvijara u Ninu*, u: *Peristil: zbornik radova za povijest umjetnosti*, 14-15, 1971.-1972., Zagreb, Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, str. 65 - 70.
499. **Rama, Elena – Rigoni, Chiara (ur.),** *Conoscere per conservare: il patrimonio storico-artistico delle chiese di Colognola ai Colli*, Colognola ai Colli, Comune di Colognola ai Colli (Verona), Novastampa di Verona, 1985.
500. **Ramljak Purgar, Mirela – Kušan Špalj, Dora,** *Zbirka misnog ruha Dijecezanskog muzeja Zagrebačke nadbiskupije – inventarizacija i zaštita*, u: *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske*, 26-27, Zagreb, 2000.-2001., str. 120 – 138.

501. **Raukar, Tomislav – Petricioli, Ivo – Švelec, Franjo – Peričić, Šime**, *Prošlost Zadra – knjiga III: Zadar pod mletačkom upravom 1409 – 1797*, Zadar, Narodni list – Filozofski fakultet Zadar, 1987.
502. **Rebić, Adalbert (gl. ur.)**, *Opći religijski leksikon: A-Ž*, Zagreb, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2002.
503. **Reichelt, Rudolf**, *Das Textilornament. Ein formenschatz für die flächengestaltung*, Berlin, Henschelverlag, 1956.
504. **Ribezzi, Tiziana – Lunazzi Mansi, Maria**, *Tessuti antichi. Catalogo generale della collezione di Mariarosa Amabile*, Comune di Udine – Civici musei e gallerie di storia ed arte, I taccuini – 1., Trieste, Artigraficheriva Srl, 1999.
505. **Ribičić Županić, Anica, Mira Ovčačik - Kovačević**, *Živjeti na tri razboja*, Muzej Mimara, Zagreb, Kerschoffset, 2005.
506. **Rigoni, Chiara**, *Produzioni e tipologie tessili in uso a Verona nei secoli XVI e XVIII*, u: *Tessuti nel Veneto. Venezia e la Terraferma*, (ur.) Giuliana Ericani – Paola Frattaroli, Verona, Banca Popolare di Verona, 1993., str. 287 – 299.
507. **Rizzini, Marialuisa**, "L'incostanza della moda ch'ogn'ora si cangia". *Merletti metallici e ricami tra cinque e settecento*, u: *La Collezione Gandini. Merletti, ricami e galloni dal XV al XIX secolo*, (ur.) Thessy Schoenholzer Nichols – Iolanda Silvestri, Modena, Franco Cosimo Panini Editore, 2002., str. 55 – 74.
508. **Roncoroni, Ettore**, *La seta nell'arte*, Como, 1980.
509. **Rocchi, Mariano**, *Arte e simbolismo degli antichi tessuti perugini*, u: *Il Folklore Italiano. Archivio trimestrale per la raccolta e lo studio delle tradizioni popolari italiane*, VIII, Fasc. I-II, Napoli, 1930., str. 31 – 42.
510. **Rodolfo, Alessandra**, *Tessuti e corami nella Floreria dei Palazzi Apostolici Vaticani. Fonti e documenti*, u: *Vestire i palazzi. Stoffe, tessuti e parati negli arredi e nell'arte del Barocco*, (ur.) Alessandra Rodolfo – Caterina Volpi, Città del Vaticano, Edizioni Musei Vaticani, 2014., str. 33 - 64.
511. **Romeo, Carmen**, *Paramenti sacri dell'Alta Val Tagliamento*, u: *Enemonç, Preon, Raviei, Socleif*, (ur.) Giorgio Ferigo, Udine, Societât Filologjiche Furlane, 2005., str. 653 – 674.
512. **Romeo, Carmen**, *Tessuti d'altare in Friuli. Aspetti tecnici ed iconografici*, u: *Vultus ecclesiae*, 6, 2005 (2006)., str. 51 – 60.
513. **Romeo, Carmen**, *Altar cloths in Friuli. Technical and iconographical aspects*, u: *Bulletin du CIETA*, 83, Lyon, 2006., str. 64 – 75.

514. **Rossi, Pietro**, *Vesti e insegne liturgiche. Storia, uso e simbolismo nel rito romano*, Milano, Lampi di stampa, 2003.
515. **Roščić, Nikola Mate**, *Samostan i crkva Sv. Frane u Šibeniku. Pokušaj povijesnog prikaza*, Samostan Sv. Frane Šibenik - Gradska knjižnica »Juraj Šižgorić« Šibenik, Zagreb, 2015.
516. **Rothstein, Natalie**, *Nine English Silks*, u: *The Bulletin of the Needle and Bobbin Club*, 48, 1964., str. 4 – 35.
517. **Rothstein, Natalie**, *Silk Designs of the Eighteenth Century in the Collection of the Victoria and Albert Museum, London. With a Complete Catalogue*, London, Thames and Hudson, 1990.
518. **Rothstein, Natalie**, *Taste and technique. The work of an 18th century silk designer*, u: *Bulletin du CIETA*, 70, 1992., str. 147 – 154.
519. **Rothstein, Natalie**, *Fashionable Silks and their Influence on the Design of 18th-Century Table Linen. An Option for the Discerning Customer*, u: *Leinendamaste. Produktionszentren und Sammlungen*, (ur.) Regula Schorta, *Riggisberger Berichte*, 7, 1999., Abegg-Stiftung, str. 251 – 271.
520. **Rothstein, Natalie**, *The 18th-Century English Silk Industry*, u: *Seidengewebe des 18. Jahrhunderts. Die Industrien in England und in Nordeuropa / 18th-Century Silks. The Industries of England and Northern Europe*, (ur.) Regula Schorta, *Riggisberger Berichte*, 8, 2000., Abegg-Stiftung, str. 9 – 24.
521. **Rothstein, Natalie**, *The excellence of English Brocades – Abegg-Stiftung*, Riggisberg, u: *Seidengewebe des 18. Jahrhunderts. Die Industrien in England und in Nordeuropa / 18th-Century Silks. The Industries of England and Northern Europe*, (ur.) Regula Schorta, *Riggisberger Berichte*, 8, 2000.b, Abegg-Stiftung, str. 211 – 231.
522. **Rothstein, Natalie**, *Silk in the Early Modern Period c. 1500-1780*, u: *The Cambridge History of Western Textiles*, Vol. I, (ur.) David Jenkins, Cambridge, 2003., str. 528 – 562.
523. **Rubetić, Cvjetko (prir.)**, *Katolička liturgika ili obredoslovje: za srednja učilišta*, Zagreb, 1895.
524. **Ruffino, Maria Paola**, *Schede – kataloške jedinice*, u: AA.VV., *Forme e colori per il servizio divino: paramenti sacri dal XVII al XX secolo*, Torino, Edizioni C.L.U.T. – ORMAE Editrice, 1997.
525. **Ruffino, Maria Paola**, *Velluti di seta a Torino*, u: *Palazzo Madama. Studi e notizie*, anno I, numero 0, 2010., Milano, Silvana Editoriale, str. 38 – 51.
526. **Sabalich, Giuseppe**, *Guida arheologica di Zara: con illustrazioni araldiche*, Zara, Tipografia di Leone Woditzka, 1897.

527. **Sabalich, Giuseppe**, *Curiosità storiche zaratine*, Zara, S. Artale, 1906.
528. **Sabalich, Giuseppe**, *La Dalmazia nei commerci della Serenissima*, Zara, Tipografia Vitaliani, 1907.
529. **Sabalich, Giuseppe**, *Pitture antiche di Zara. Ricerche critiche documentate con illustrazioni artistiche fotografiche*, Zara, Tipografia Spiridione Artale, 1912.a
530. **Sabalich, Giuseppe**, *Ricerche di storia zaratina*, Zara, Tipografia S. Artali, 1912.b
531. **Sander-Faes, Stephan Karl**, *Urban Elites of Zadar. Dalmatia and the Venetian Commonwealth (1540 - 1569)*, Roma, Viella, 2013.
532. **Santangelo, Antonino**, *Inventario degli oggetti d'arte d'Italia V. Provincia di Pola*, Roma, La Libreria dello Stato, 1935.
533. **Santangelo, Antonino**, *Tessuti d'arte italiani dal XII al XVIII secolo*, Banca Nazionale del Lavoro Roma, Milano, Electa, 1959.
534. **Sardar, Marika – Watt, Melinda**, *Shawl – kataloška jedinica 101.C*, u: *Interwoven globe. The worldwide textile trade 1500 – 1800*, (ur.) Amelia Peck, London, Thames & Hudson, 2012., str. 268 – 271.
535. **Savoldelli, Antonio**, *Il Museo della Basilica di Gandino a 70 anni dalla fondazione*, Villa di Serio (Bergamo), Edizioni Villadiseriane, 1999.
536. **Scaramellini, Guido (ur.)**, *I tesori degli emigranti. I doni degli emigranti della provincia di Sondrio alle chiese di origine nei secoli XVI – XIX*, Milano, Silvana Editoriale, 2002.
537. **Schmidt, Heinrich Jakob**, *Alte Seidenstoffe. Ein Handbuch für Sammler und Liebhaber*, Braunschweig, Klinkhardt & Biermann, 1958.
538. **Schoenholzer Nichols, Thessy – Silvestri, Iolanda (ur.)**, *La Collezione Gandini. Merletti, ricami e galloni dal XV al XIX secolo*, Modena, Franco Cosimo Panini Editore, 2002.
539. **Schoenholzer Nichols, Thessy – Tommasini, Silvio – Marialuisa, Rizzini**, *Merletti a Gandino. La collezione in oro, argento e lino del Museo della Basilica*, Gandino, Museo della Basilica di Gandino, 2012.
540. **Scharta, Regula**, *Il Trattato dell'Arte della Seta. A Florentine 15th Century Treatise on Silk Manufacturing*, u: *Bulletin du CIETA*, 69, 1991., Lyon, str. 57 – 83.
541. **Schuette, Marie – Müller-Christensen, Sigrid**, *Il ricamo nella storia e nell'arte*, Roma, Edizioni Mediterranee, 1963.
542. **Sergi, Oreste**, *Simbologia floreale nell'arte sacra*, u: *I giardini di Dio. Simbologia floreale nell'arte sacra*, (ur.) Mariagabriella Picciotti – Oreste Sergi, Catanzaro, Garden Club Catanzaro »La Zagara«, Calabria Letteraria Editrice, 2002.

543. **Silvestri, Iolanda**, *Nuove sete per la borghesia: la manifattura Trivelli e Spalletti di Reggio Emilia*, u: *Il filo della storia. Tessuti antichi in Emilia-Romagna*, (ur.) Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, Bologna, CLUEB – Cooperativa Libraria Universitaria Editrice Bologna, 2005., str. 121 – 122.
544. **Silvestri, Iolanda**, *L'»opera nuova« nei tessuti del Rinascimento*, u: *La Collezione Gandini. Tessuti del Medioevo e del Rinascimento*, (ur.) Marta Cuoghi Costantini – Iolanda Silvestri, Bologna, Bononia University Press, 2010., str. 63 – 81.
545. **Silvestrini, Elisabetta – Gri, Giampaolo – Pagnozzato, Riccarda**, *Donne, madonne, dee: abito sacro e riti di vestizione, gioello votivo, "vestitrici": un itinerario antropologico in area lagunare veneta*, (ur.) Riccarda Pagnozzato, Padova, Il Poligrafo, 2003.
546. **Slomann, Vilhelm**, *Bizarre design in silks. Trade and traditions*, Copenhagen, Ejnar Muskaard, 1953.
547. **Sodano Cavinato, Cecilia (ur.)**, *Il museo che comunica: i paramenti sacri*, Bracciano, Edizioni del Vecchio, 2010.
548. **Sokol, Vjekoslava**, *Tekstil*, u: *Split Marulićeva doba*, katalog izložbe, (ur.) Goran Borčić, Split, Muzej Grada Splita, 2001.
549. **Sokol, Vjekoslava**, *Baršunasti trag mučeništva*, Split, Muzej grada Splita, 2005.
550. **Sorci, Pietro**, *Il simbolismo delle vesti liturgiche*, u: *Omnia parata. Le vesti liturgiche tra passato, presente e futuro*, Trapani, Liberartis, 2006., str. 21 – 26.
551. **Sorić, Sofija**, *Inventar i procjena ladanjskih kuća obitelji Gverini u Salima na Dugom otoku iz 17. stoljeća*, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb, 37, 2013, str. 81 – 94.
552. **Spallanzani, Marco**, *Le compagnie Saliti a Norimberga nella prima metà del Cinquecento (un primo contributo dagli archivi fiorentini)*, u: *Aus Wirtschaftskräfte und Wirtschaftswege I: Mittelmeer und Kontinent. Festschrift für Hermann Kellenbenz*, (ur.) Jürgen Schneider, Nürnberg, 1978., str. 603 – 620.
553. **Sporbeck, Gudrun**, *Museum Schnütgen. Die liturgischen Gewänder 11. bis 19. Jahrhundert*, Köln, Museum Schnütgen, 2001.
554. **Stagličić, Marija**, *Srušena crkva Sv. Antuna Opata u Zadru – idejna rekonstrukcija*, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 19, 1995., str. 63 – 67.
555. **Stagličić, Marija – Štrok, Sanja**, *Crkva i samostan sv. Marcele u Zadru*, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 36, 1998., str. 187 – 203.
556. **Stagličić, Marija**, *Graditeljstvo Zadra od klasicizma do secesije*, Zagreb, Institut za povijest umjetnosti, 2013.

557. **Stavenow-Hidemark, Elisabet**, *The Silk Industry in Sweden in the 18th Century*, u: *Seidengewebe des 18. Jahrhunderts. Die Industrien in England und in Nordeuropa / 18th-Century Silks. The Industries of England and Northern Europe*, Riggisberg, Abegg-Stiftung, 2000., str. 163 – 172.
558. **Stipišić, Jakov (prir.)**, *Inventar dobara Mihovila suknara pokojnog Petra iz godine 1385.*, Zadar, Stalna izložba crkvene umjetnosti, 2000.
559. **Svedružić Šeparović, Ivana**, *Komplet liturgijskog ruha iz franjevačkog samostana u Zaostrogu*, u: *Razmjena umjetničkih iskustava u jadranskome bazenu. Zbornik radova znanstvenog skupa »Dani Cvita Fiskovića« održanog 2014. godine*, (ur.) Jasenka Gudelj – Predrag Marković, Zagreb, 2016.b, str. 117 – 126.
560. **Swain, Margaret**, *Vestments at Traquair*, u: *Bulletin du CIETA*, Lyon, 72, 1994., str. 49 – 60.
561. **Szabo, Gjuro**, *O starom misnom ruhu u našim crkvama*, u: *Narodna starina*, Vol. 8, No. 17, prosinac 1928., str. 145 – 153.
562. **Šaško, Ivan**, *Per signa sensibilia. Liturgijski simbolički govor*, Zagreb, Glas Koncila, 2004.
563. **Škunca, Stanko Josip**, *Inventar spisa samostana klarisa sv. Nikole u Zadru*, u: *Radovi Zavoda povijesnih znanosti HAZU u Zadru*, 49, 2007., str. 185 – 204.
564. **Šverko, Ana**, *Giannantonio Selva. Dalmatinski projekti venecijanskoga klasicističkog arhitekta*, Zagreb, Studije i monografije Instituta za povijest umjetnosti - knjiga 44, 2013.
565. **Tassinari, Magda**, *Sul filo dei secoli*, Savona, Elio Ferraris, 2006.
566. **Taszycka, Maria**, *Influences persanes dans l'ornement des tissus de soie italiens de la premiere moitié du XVIIe siècle*, u: *Bulletin du CIETA*, Lyon, 29, 1969., str. 20 – 26.
567. **Thornton, Peter**, *An 18th Century Silk-Designer's Manual*, u: *The Bulletin of the Needle and Bobbin Club*, Volume 42, Numbers 1 & 2, 1958., str. 7 - 31.
568. **Thornton, Peter**, *The 'Bizarre' Silks*, u: *Burlington Magazine*, 100, 1958., str. 265 – 270.
569. **Thornton, Peter**, *Jean Revel. Dessinateur de la Grande Fabrique*, u: *Gazette des Beaux – Arts*, LVI, 1960., str. 71 – 86.
570. **Thornton, Peter**, *Baroque and Rococo Silks*, London, Faber and Faber, 1965.
571. **Tolaini, Roberto**, *La tessitura*, Foligno, Arnaldo Caprai Gruppo Tessile, 1995.
572. **Tomasini, Silvio**, *Piviale in velluto »dogale«*, u: AA.VV., *Museo della Basilica di Gandino: sezione arte sacra – Guida storico-artistica*, Cinisello Balsamo (Milano), Silvana Editoriale, 2012., str. 76-79.
573. **Tomić, Radoslav**, *Slikar Giovanni Battista Augusti Pitteri u Dalmaciji*, Zagreb, Barbat, 2002.a

574. **Tomić, Radoslav**, *Splitska slikarska baština. Splitski slikarski krug u doba mletačke vladavine*, Zagreb, Matica hrvatska, 2002.b
575. **Tomić, Radoslav**, *Umjetnička baština Zadarske nadbiskupije. Kiparstvo II (od XVI. do XX. stoljeća)*, Zadar, Zadarska nadbiskupija, 2008.
576. **Tomić, Radoslav**, *Umjetnost od XVI. do XX. stoljeća*, u: *Zagovori svetom Tripunu. Blago Kotorske biskupije*, (ur.) Radoslav Tomić, Zagreb, Galerija Klovićevi dvori, 2009., str. 166 - 285.
577. **Tomić, Radoslav**, *Istraživanja likovne i primijenjene umjetnosti baroka*, u: *Baština u fokusu: 50 godina Instituta za povijest umjetnosti 1961. – 2011. = Heritage in focus: 50 years of the Institute of Art History 1961 – 2011*, (ur.) Milan Pelc, Zagreb, Institut za povijest umjetnosti, 2011., str. 118 – 137.
578. **Tulić, Damir**, *Pontifikalne insignije korčulanske crkve*, u: *Godišnjak Grada Korčule*, 8, 2003., str. 29 – 59.
579. **Tulić, Damir – Kudiš, Nina**, *Opatska riznica, katedrala i crkve grada Korčule*, Korčula, Župa sv. Marka, 2014.
580. **Varoli Piazza, Rosalia (ur.)**, *Il paliotto di Sisto IV ad Assisi. Indagini e intervento conservativo*, Assisi, Casa Ed. Francescana, 1991.
581. **Vasselli, Laura – Cuffaro, Rossella**, *Sete e ricami a Trieste. Paramenti ecclesiastici*, u: *Atti e memorie della Società Istriana di Archeologia e Storia Patria*, Volume XCIII della Raccolta (XLI della Nuova Serie), Trieste, 1993., str. 117 – 148.
582. **Velnić, Justin V. (ur.)**, *Samostan sv. Frane u Zadru: zbornik radova posvećen 700. obljetnici crkve sv. Frane u Zadru*, Zadar, Samostan sv. Frane, 1980.
583. **Venturi, Adolfo**, *Il paliotto di Sisto IV nella Basilica d'Assisi disegnato da Antonio Pollajolo*, u: *L'Arte*, 3, 1906., str. 218 – 222.
584. **Venturoli, Paolo (ur.)**, *I tessili nell'éta di Carlo Bascapé, vescovo di Novara*, Novara, Interlinea Edizioni, 1994.
585. **Villotta, Michela (ur.)**, *I paramenti sacri tra storia e tutela: catalogo della rassegna itinerante per la conservazione e il restauro del tessuto antico*, Udine, Arti Grafiche Friulane, 1996.
586. **Vitali, Achille**, *La moda a Venezia attraverso i secoli: lessico ragionato*, Venezia, Filippi Editore, 1992.
587. **Vittorielli, Sara**, *I paramenti della Pieve di Gussago dal Settecento all'Ottocento: vicende storiche e modelli*, Gussago, Prepositurale Pievana Santa Maria Assunta, 2014.

588. **Vorano, Tullio (ur.)**, *Liturgijsko ruho Labinštine. Izbor liturgijskog ruha iz crkava u Čepiću, Kršanu, Labinu, Pićnu i Plominu. Paramenti liturgici dell'Albonese. Cernita di paramenti liturgici dalle chiese di Čepić, Chersano, Albona, Pedena e Fianona*, Labin, Narodni muzej Labin, 1994.
589. **Vuljanić, Nikola – Vuljanić, Dubravka**, *Dictionary of textiles: English – Croatian, Croatian – English = Rječnik tekstilstva: englesko - hrvatski, hrvatsko – engleski*, Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet, 2008.
590. **Warner, Pamela**, *Opus anglicanum – the technique*, u: *Bulletin du CIETA*, 78, 2001., str. 41 – 45.
591. **Weibel, Adèle Coulin**, *Two Thousand Years of Textiles. The Figured Textiles of Europe and the Near East*, New York, Pantheon Books, 1952.
592. **Zanni, Annalisa (ur.)**, *Velluti e moda tra XV e XVII secolo*, Milano, Skira, 1999.
593. **Zidda, Gianfranco**, *Un piviale di velluto giardino su un dipinto conservato nella sacrestia della cattedrale di Aosta*, u: *Bollettino della Soprintendenza per i Beni e le Attività culturali della Valle d'Aosta (BSBAC)*, 7, 2010., str. 158 – 160.
594. **Zorec, Črtomir**, *Vezovi tkanina tkanih na razbojima s listovima*, Zagreb, Nakladni zavod Hrvatske, 1948.
595. **Zucchetta, Emanuela**, *La manifattura della seta a Venezia: i luoghi, i santi patroni, le opere d'arte*, u: *Il genio della tradizione. Otto secoli di velluti a Venezia: la Tessitura Bevilacqua*, (ur.) Doretta Davanzo Poli, Venezia, Cicero editore, 2004., str. 39 – 47.

Zaštitićeno
autorskim pravima

ŽIVOTOPIS

Rođena u Splitu 25. svibnja 1981. godine. Srednjoškolsko obrazovanje (smjer jezična gimnazija) završava u Omišu 1999. godine. U siječnju 2005. godine diplomirala povijest umjetnosti i engleski jezik i književnost na Sveučilištu u Zadru sa završnim radom naslova *Arhitektura benediktinskih samostana na području Zadarske nadbiskupije*.

Temeljem dvogodišnjeg iskustva u svojstvu vanjskog suradnika pri Konzervatorskom odjelu u Zadru Ministarstva kulture (travanj 2005. – srpanj 2007.) u studenom 2007. godine u Zagrebu polaže stručni ispit u konzervatorsko-restauratorskoj djelatnosti i stječe temeljno stručno zvanje *konzervator-povjesničar umjetnosti*.

U studenom 2008. i ožujku 2009. godine - kao prva kandidatkinja iz Hrvatske - pohađa i završava program osposobljavanja za prepoznavanje, analizu i katalogizaciju povijesnih tekstila pri *Fondazione Arte della Seta Lisio* u Firenci.

Tijekom zimskog semestra akademske godine 2009./2010. te 2010./2011. kao vanjski suradnik u suradničkom zvanju naslovnog asistenta na Odjelu za informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru održava predavanja i seminare (vježbe) iz kolegija *Zaštita pokretne baštine*.

Godine 2010. u Stalnoj izložbi crkvene umjetnosti u Zadru radi na privremenoj izložbi *Liturgijsko ruho: blago crkava i samostana Zadra i okolice* (autorica izložbe i postava), a 2013. godine biva predložena Ministarstvu kulture za Nagradu Vicko Andrić, u kategoriji »Doprinos lokalnoj zajednici« (za 2012. godinu) zbog uspješno provedenog projekta *Zbirka tekstila Zadarske nadbiskupije*. Temeljem tih iskustava postaje suradnica u programu *Civitas Sacra*, usmjerenog valorizaciji kulturne baštine katedrale sv. Jakova i palače Galbiani u Šibeniku (nositelj programa: Šibenska biskupija).

Dobitnica stipendije Vlade Talijanske Republike za tromjesečni istraživački boravak u Veneciji (2010. godine) te dviju jednokratnih stipendija dodijeljenih od strane *The Pasold Research Fund* (Ujedinjeno Kraljevstvo) u svrhu sudjelovanja na međunarodnim konferencijama u Napulju (rujan 2015. godine) i Veneciji (svibanj 2016. godine).

U srpnju 2016. godine proglašena dobitnicom stipendije *Alessandro Favaretto Rubelli*, oformljene u partnerstvu sa *Fondazione Giorgio Cini*, koja podrazumijeva šestomjesečni boravak u Veneciji s ciljem istraživanja povijesti tkanja u tom gradu tijekom XVII. i XVIII. stoljeća.

Sudjelovala na više znanstvenih i stručnih skupova u zemlji i inozemstvu: *Otok Rava* (Sveučilište u Zadru, Zadar, 2008.), *Najvažniji postupci za očuvanje i poboljšanje stanja*

umjetnina od tekstila (Hrvatski restauratorski zavod – Ministarstvo kulture, Zagreb, 2008.), *Konzervatorska i restauratorska istraživanja na umjetninama od tekstila* (Hrvatski restauratorski zavod – Ministarstvo kulture, Zagreb, 2010.), *Obaveza vođenja dokumentacije o povijesnom tekstu* (Hrvatski restauratorski zavod, Zagreb, 2011.), *Svetišta dalmatinskih katedrala: rješenja u prošlosti i izazovi obnove* (Međunarodni institut za restauriranje povijesnih i umjetničkih djela IIC – hrvatska grupa i Institut za povijest umjetnosti – Centar Cvito Fisković, Split, 2013.), *Prvi skup muzejskih dokumentarista Hrvatske* (Sekcija za dokumentaciju Hrvatskog muzejskog društva, Rijeka, 2013.), *XIV. Dani Cvita Fiskovića: Razmjena umjetničkih iskustava u jadranskome bazenu* (Odsjek za povijest umjetnosti, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Orebici i Korčula, 2014.), *Književnost, umjetnost, kultura između dviju obala Jadrana / Letteratura, arte, cultura tra le due sponde dell'Adriatico* (Odjel za talijanistiku Sveučilišta u Zadru, Zadar, 2014.), *15th ICTA – International Congress of Turkish Art* (Università degli studi di Napoli »L'Orientale«, Napulj, 2015.), *Novigrad nekad i sad* (Zavod za povijesne znanosti HAZU u Zadru i Sveučilište u Zadru, Zadar i Novigrad, 2015.), *Tipico di Venezia? Merci veneziane XIII – XVI secolo / Typical Venice? Venetian Commodities 13th – 16th Centuries* (Centro Tedesco di Studi Veneziani / Deutsches Studienzentrum in Venedig, Venecija, 2016.), *XV. Dani Cvita Fiskovića: Likovne umjetnosti, arhitektura i povijesni identiteti* (Odsjek za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – Odjel za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zadru, Zadar, 2016.)

POPIS OBJAVLJENIH RADOVA

Poglavlja u knjizi

1. *Misno ruho i liturgijsko srebro 17. i 18. stoljeća u posjedu župe Uznesenja Blažene Djevice Marije na otoku Ravi*, u: *Otok Rava*, (ur.) Josip Faričić, Zadar, Sveučilište u Zadru, 2008., str. 407 – 420.
2. *Liturgijsko ruho*, u: *Milost susreta. Umjetnička baština Franjevačke provincije Svetog Jeronima*, (ur.) Igor Fisković, Zagreb, Galerija Klovićevi dvori, 2010., str. 320 – 330.
3. *Prilog poznavanju sakralnih inventara otoka Raba: najvrjedniji povijesni tekstili sačuvani na misnom ruhu i drugim dijelovima liturgijske opreme*, u: *Rapski zbornik II.*, (gl. ur.) Josip Andrić – Robert Lončarić, Rab, Ogranak Matice hrvatske, 2012., str. 461 - 499.

4. *Teksti i čipka*, u: *Vrboska i njezine znamenitosti* (ur.) Radoslav Tomić, 2016., str. 269 – 281.

5. *Indijski chintz u obiteljskoj kući Fiskovića u Orebićima*, u: *Razmjena umjetničkih iskustava u jadranskome bazenu. Zbornik radova znanstvenog skupa »Dani Cvita Fiskovića« održanog 2014. godine*, (ur.) Jasenka Gudelj – Predrag Marković, Zagreb, 2016., str. 139 – 152.

Izvorni znanstveni radovi

1. *Damast i vez iz druge polovine 15. stoljeća na misnom ornatu u franjevačkom samostanu u Hvaru*, u: *Ars Adriatica, Časopis Odjela za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zadru*, 1, 2011., str. 117 – 132.
2. *Gotički lampas u relikvijarima za glave sv. Asela i sv. Marcele u Ninu*, u: *Ars Adriatica, Časopis Odjela za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zadru*, 3, 2013., str. 85 – 102.
3. *Zadarski gotički vezeni antependij u Budimpešti*, u: *Ars Adriatica, Časopis Odjela za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zadru*, 4, 2014., str. 75 – 94.
4. *Damast s lokaliteta Gnalić i srođni primjeri sačuvani u Hrvatskoj*, u: *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske*, 37-38, 2013./2014., str. 65 – 80.
5. *Nekoliko svilenih tkanina iz sredine 18. stoljeća na liturgijskom rahu na istočnoj obali Jadrana i njihovi predlošci (mises en carte)*, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 38, 2014., str. 151 – 170.

Stručni radovi

1. *Katalog dragocjenih umjetnina. Prikaz knjige »Umjetnička baština Zadarske nadbiskupije: Kiparstvo II.«*, u: *Kvartal: kronika povijesti umjetnosti u Hrvatskoj*, V - 4 -2008., str. 51 – 53.
2. *Hommage čarobnjaku detalja. Prikaz izložbe Zvonimir Brkan (1920. - 1979.) u Galeriji umjetnina Narodnog muzeja Zadar*, u: *Kvartal: kronika povijesti umjetnosti u Hrvatskoj*, VII - 1/2- 2010., str. 24 – 26.
3. *Tragom nestalih tekstilnih umjetnina: renesansni baršun pluvijala iz Kanfanara u Torinu*, u: *Kvartal: kronika povijesti umjetnosti u Hrvatskoj*, XII - 3/4 – 2014., str. 57 – 63.

Ostalo

Suradnica Leksikografskoga zavoda »Miroslav Krleža« na izdanju *Likovni leksikon* (Zagreb, 2014.).